STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band XX.

Arkivexemplar

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1921

HÄFTEN 7—12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967. Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.
Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.
1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.
1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

Efterföljare:

Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1921: 7-12.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19212

STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band XX.

Arkivexemplar

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1921

HÄFTEN 7—12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

STOCKHOLM 1921
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
204105

INNEHÅLL

Häft. 7.

Arbetsmarknaden under maj månad 1921 . 585
Arbetslönernas stegring inom olika näringsgrenar under åren 1913—1920 587
Statens förlikningsmäns verksamhet år 1920 600
Arbetsinställelser i Sverige år 1920 . . . 602
Kollektivavtal i Sverige år 1920 608
Levnadskostnaderna i Sverige före kristiden 614
Alkoholens sociala skadeverkningar . . . 621
Några huvudresultat av bostadsräkningen i Malmö 626
Byggnadsstudier i Danmark 629
Hyresstegringslagen år 1921 633
Författningar rörande sociala frågor . . . 643
Kortare meddelanden: 644
Svenska och utländska löner inom verkstads- och textilindustrierna 644
Arbetsmarknaden i England under april 1921 . 646
Arbetsmarknaden i Tyskland under april 1921 646
Arbetsmarknaden i Förenta Staterna under april 1921 646
Det industriella arbetets återupptagande i Belgien 646
Amerikanska arbetarfederationens ställning till fackföreningsinternationalen 647
Kollektivavtal i Frankrike år 1919 648
Kollektivavtal i Tyskland år 1919 648
Kollektivavtal i Nederländerna år 1919 649
Undersökning av studiekostnaderna vid tekniska *högskolan* *650*
Sjukförsäkringsreformen i Schweiz 651
Frågan om obligatorisk skiljedom i Norge . . 651
Engelskt lagförslag rörande kontroll vid strejkomröstningar 651
Medlingsarbetets organisation i Förenta Staterna 652
Förbud mot allmänfarliga strejker i Estland . 652
Arbetsinställelser i England år 1920 652
Arbetsinställelser i Belgien år 1920 653
Arbetsinställelser i Nederländerna 1919 och 1920 653
Arbetsinställelser i Kanada år 1920 654
Utvandringen från Sverige under första kvartalet år 1921 655
Immigrationslagstiftningen i Förenta Staterna 656
Arbetsrådets beslut 657
Yrkesinspektionens verksamhet under första kvartalet 1921 669
Sveriges offentliga arbetsförmedling Maj 1921 670
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 april 1921 677
Livsmedelspriser och levnadskostnader Maj 1921 677

Häft. 8.

Arbetsmarknaden under juni månad 1921 . 681
Arbetslönerna inom olika ortsgrupper och landsdelar år 1920 683
Översikt över kollektivavtalens lönesatser . 688
Revisionen av arbetstidslagen 692
Kooperativa förbundets verksamhet under år 1920 701
Olycksfall i arbete åren 1906—1917 . . 706
Vården av kroniskt sjuka 710
Författningar rörande sociala frågor . . . 715
Kortare meddelanden: 715
Arbetets frihet i Belgien 715
Arbetsmarknaden i England under maj 1921 . 716
Arbetsmarknaden i Tyskland under maj 1921 . 716
Arbetsmarknaden i Förenta Staterna under maj 1921 716
Socialstyrelsens handläggning av arbetstidsärenden under andra kvartalet 1921 716
Levnadskostnadernas stegring i Österrike . . . 717
Fattigvården i Sverige år 1919 718
Arbetsrådets beslut 719
Sveriges offentliga arbetsförmedling. Juni 1921 726
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 maj 1921 732
Levnadskostnader under andra kvartalet 1921 733
Livsmedelskostnadernas förändring å vissa orter i riket 742
Livsmedelspriser i Sverige Sammandrag för 1913—juni 1921 744
Livsmedelspriser å olika orter i riket Andra kvartalet 1921 746
Fiskpriser i Stockholm och Göteborg April 1920—juni 1921 756
Kreatурspriser samt tillförsel och konsumtion å vissa orter. Andra kvartalet 1921 758
Kreatурspriser i Stockholm, Malmö och Göteborg. Sammandrag för 1913—juni 1921 . . 607

Häft. 9.

Arbetsmarknaden under juli månad 1921 . 761
Arbetstillgången under andra kvartalet 1921 763
Fylleriförseelserna och deras orsaker under andra kvartalet 1921 768
Lönefförhållanden vid statens järnvägsbyggnadsarbeten år 1920 774
Lönefförhållanden vid vattenfallsstyrelsens byggnadsarbeten år 1920 779
De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1920 785
Olycksfall inom sjömansyrket år 1920 . . 788
Industrien i Sverige år 1919 797
Kvinnors och minderårigas användande inom industrien i Sverige år 1919 802
Levnadskostnadernas stegring i Tyskland . 806
Meddelanden från socialattachéerna . . . 809
Fattigvård och välgörenhet i Frankrike 809
Det industriella läget i Frankrike 815
Författningar rörande sociala frågor . . . 816
Kortare meddelanden: 817
Frågan om ömsesidighet i Sveriges, Norges och Danmarks sociala lagstiftning 817
Arbetslönerna i Danmark under första kvartalet 1921 818
Arbetsmarknaden i England under juni 1921 819
Arbetsmarknaden i Tyskland under juni 1921 819
Socialstyrelsens yttrande angående åtgärder för beredande av bättre bostäder i övre Norrlands fjällbygder 820
Fiskets avkastning i Sverige år 1919 820
Dyrtidens inverkan på levnadsvillkoren i Norge 822
Levnadskostnadernas stegring i England 823
Utvandringen från Sverige under andra kvartalet 1921 824
Arbetsrådets beslut 825
Sveriges offentliga arbetsförmedling Juli 1921 830
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 juni 1921 837
Livsmedelspriser och levnadskostnader Juli 1921 837

Häft. 10.

Arbetsmarknaden under augusti månad 1921 841
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet intill juli 1921 843
Förslag till lag om den offentliga barnavården 847
Internationella emigrationskommissionen . . 853
Internationella arbetsbyråns produktionsundersökning 857
Den danska lagstiftningen om invaliditetsförsäkring 860
Sociala frågor vid 1921 års riksdag . . . 863
Meddelanden från socialattachéerna . . . 870
Den engelska kolgruvekonflikten april—juni 1921 870
Ny engelsk lag om arbetslöshetsförsäkring . . 878
Ny engelsk lag om försäljning av rusdrycker . 880
Försörjningslagstiftningens problem i Tyskland 884
Frågan om lön efter försörjningsplikt i Tyskland 893
Småbruksrörelsen i Frankrike 895
Kortare meddelanden: 896
Ratificeringen av Washingtonkonventionerna . 896
Upprättandet av ett sundhetsråd i Preussen . 896
Skogsbärbärgesinspektionen under första halvåret 1921 897
Ny arbetarskyddslag i Österrike 897
Arbetsförmedling av sjömän under andra kvartalet 1921 898
Arbetslönernas stegring i Tyskland 899
Smides- och maskinarbetarnas löner i Danmark 1898—1920 900
Arbetsmarknaden i England under juli 1921 . 901
Arbetsmarknaden i Tyskland under juli 1921 . 901
Förhöjning av arbetslösbetsunderstöden i Tyskland 901
Arbetstidslagstiftningen i Belgien 902
Socialstyrelsens yttrande angående ifrågasatta åtgärder för åstadkommande av ett verksamt utrotningskrig mot bostadsohyra 902
Undersökning angående samboende familjer i Köpenhamn 903
Ändringar i den tyska lagen rörande moderskapshjälp 903
Arbetsinställelser och medling i arbetstvister i Frankrike åren 1915—1918 904
Arbetsinställelser i Finland år 1920 904
Arbetsinställelser i Nordamerikas förenta stater år 1920 905
Arbetsinställelser i Japan år 1920 905
Centrala skiljenämndens beslut 906
Arbetsrådets beslut 908
Yrkesinspektionens verksamhet under andra kvartalet 1921 909
Sveriges offentliga arbetsförmedling Augusti 1921 910
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 juli 1921 917
Livsmedelspriser och levnadskostnader Augusti 1921 917

Häft. 11.

Arbetsmarknaden under september månad 1921 921
Kollektivavtalens lönesatser under tredje kvartalet 1921 923
Lönestegringen inom den norska byggnadsindustrien 928
Ratificeringen av Washington- och Genuakonventionerna 934
Den amerikanska invandringslagens tillämpning 937
Den fasta mellanfolkliga domstolen . . . 939
Den nya lagen angående privatanställda i Österrike 941
Statsbidrag till driftkostnaderna vid alkoholistanstalter 943
Meddelanden från socialattachéerna . . . 945

Åttatimmarsdagens genomförande i de tyska staterna 945
Statsunderstöd till kooperationen i Frankrike . 949
Lagstiftningen om arbetsaktier i Frankrike . . 951
Storstrejken i norra Frankrike i september 1921 952

Författningar rörande sociala frågor . . . 955
Kortare meddelanden: 955

Internationella arbetskonferensen i Genève . . 955
Driftsrådslagstiftningen i Tcheckoslovakien . . 956
Explosionskatastrofen i Oppau 956
Den norska lagstiftningen om minimilöner för affärsanställda 956
Lönesänkningar i Förenta staterna 956
Sänkning av minimilönerna för jordbruksarbetare i England 957
Lönestegringen för statsanställda i Tyskland . 957
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under augusti 1921 958
Anslag till nödhjälpsarbeten i Norge 959
Arbetslöshetsunderstöd och nödhjälpsarbeten i Danmark 959
Åtgärder mot arbetslösheten i Schweiz 960
Arbetsmarknaden i England under augusti 1921 960
Arbetsmarknaden i Tyskland under augusti 1921 961
Arbetsmarknaden i Förenta staterna under augusti 1921 961
Internationell fackföreningsstatistik 1913—1920 961
Sjukförsäkringen och de arbetslösa i Norge . . 962
Invandringen till Palestina 962
Invandringen till Nordamerika 1920—1921 . . 963
Ny lärlingslag i Danmark 963
Pensionsförsäkringen för privatanställda i Tyskland 963
Sveriges offentliga arbetsförmedling September 1921 964
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete 970
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 augusti 1921 971
Levnadskostnader under tredje kvartalet 1921 973
Livsmedelskostnadernas förändring å vissa orter i riket 982
Livsmedelspriser i Sverige Sammandrag för 1913—september 1921 . . . 984
Livsmedelspriser å olika orter i riket Tredje kvartalet 1921 986
Fiskpriser å vissa orter Juli 1920—september 1921 996
Kreaturspriser samt tillförsel och konsumtion å vissa orter. Tredje kvartalet 1921 998
Kreaturspriser i Stockholm, Malmö och Göteborg. Sammandrag för 1913—september 1921 1000

Häft. 12.

Arbetsmarknaden under oktober månad 1921 1001
Arbetstillgången under tredje kvartalet 1921 1003
Fylleriförseelserna och deras orsaker under tredje kvartalet 1921 1009
Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1920 1015
Tidlöner inom hantverk, samfärdsel, restaurangrörelse och husligt arbete år 1920 1023
Arbets- och löneförhållanden vid Aktiebolaget svenska tobaksmonopolet år 1920 1029
Levnadskostnadernas stegring i de nordiska länderna 1032
Riktlinjerna för statens arbetslöshetspolitik 1038
Sjukvården inom rikets ödemarksområden 1041
Bostadsförhållandena i Norrbotten 1045
Ideella föreningars skattskyldighet 1048
Internationellt samarbete mellan krigets invalider 1051
Meddelanden från socialattachéerna m. fl. 1053

Den nya engelska lagen om organisation av landets järnvägsväsen 1053
Ny engelsk bostadslag 1057
Socialförsäkringen i Tcheckoslovakien 1059
Arbetsmarknaden på Förenta staternas västkust i september 1921 1065

Författningar rörande sociala frågor . . . 1067
Kortare Meddelanden: 1067

Handläggningen av tjänstemannafrågor i tcheckoslovakiska statsförvaltningen 1067
Internationell kommission för yrkeshygieniska frågor 1067
Arbetaförmedling av sjömän under tredje kvartalet 1921 1068
Arbetslönerna i Danmark under andra kvartalet 1921 1068
Arbetsmarknaden i England under september 1921 1069
Arbetsmarknaden i Tyskland under september 1921 1069
Styrelsen för engelska fackföreningskongressen 1070
Den engelska fackföreningsrörelsen under år 1920 1070
Dansk lagstiftning angående tjänstefolks rättsförhållanden 1070
Kollektivavtal i Frankrike år 1920 1070
Byggnadsföreningarna i Storbritannien 1912—1920 1071
Levnadskostnadernas stegring i Frankrike . . 1071
Arbetsinställelser i Australien år 1920 1073
Medlingsväsendet i Norge år 1920 1073
Medlingsväsendet i England under åren 1919 och 1920 1074
Förlikningsnämnder för jordbruket i England 1074

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete 1075
Centrala skiljenämndens beslut 1076
Yrkesinspektionens verksamhet under tredje kvartalet 1921 1077
Sveriges offentliga arbetsförmedling Oktober 1921 1078
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 september 1921 1085
Livsmedelspriser och levnadskostnader Oktober 1921 1085

TABLE DES MATIÈRES

Livr. 7.

Pages

Le marché du travail pendant le mois de mai 1921 . . . . . 585.
La hausse des salaires dans les diverses branches de l'industrie pendant les années 1913—1919 . . . . . 587.
Les travaux des conciliateurs officiels en 1920 . . . . . 600.
Les conflits du travail en Suède en 1920 . 602.
Contrats collectifs en Suède en 1920 . . . 608.
Frais d'existence en Suède avant la guerre 614.
Les dommages sociaux de l'alcool . . . . 621.
Les résultats principaux du recensement des habitations à Malmö . . . . . 626.
Etudes sur la construction au Danemark . 629.
La loi sur la hausse des loyers en 1921 . 633.
Lois concernant les questions sociales . . 643.
Courtes notices: . . . . . 644.
Salaires suédois et étrangers dans les ateliers mécaniques et l'industrie textile . . . . . 644.
Le marché du travail en Angleterre pendant le mois d'avril 1921 . . . . . 646.
Le marché du travail en Allemagne pendant le mois d'avril 1921 . . . . . 646.
Le marché du travail aux Etats-Unis pendant le mois d'avril 1921 . . . . . 646.
La reprise du travail en Belgique . . . . . 646.
La Fédération Américaine du Travail et l'Internationale du Travail . . . . . 647.

Pages

Contrats collectifs en France en 1919 . . . . . 648.
Contrats collectifs en Allemagne en 1919 . . . . 648.
Contrats collectifs aux Pays-Bas en 1919 . . . . 649.
Enquête sur le coût d'études à l'école supérieure polytechnique . . . . . 650.
La réforme de l'assurance de maladie en Suisse . 651.
La question d'arbitrage obligatoire en Norvège 651.
Projet de loi anglaise concernant le contrôle aux votes sur la grève . . . . . 651.
L'organisation de la médiation aux Etats-Unis . 652.
Prohibition contre les grèves dangereuses au point de vue de la sûreté publique en Esthonie . . 652.
Les grèves et lock-outs en Angleterre en 1920 . 652.
Les grèves et lock-outs en Belgique en 1920 . . 653.
Les grèves et lock-outs aux Pays-Bas en 1919 et 1920 . . . . . 653.
Les grèves et lock-outs au Canada en 1920 . . . 654.
L'émigration de la Suède pendant le premier trimestre 1921 . . . . . 655.
La législation sur l'immigration aux Etats-Unis 656.
Résolutions du conseil du travail . . . . 657.
L'inspection du travail pendant le premier trimestre 1921 . . . . . 669.
Les bureaux de placement publics en Suède. Mai 1921 . . . . . 670.
Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 avril 1921 . . 677.
Prix des denrées ménagères et frais d'existence. Mai 1921 . . . . . 677.

Livr. 8.

Le marché du travail pendant le mois de juin 1921 . . . . . 681.
Les salaires dans différentes groupes de localités et régions en 1920 . . . . . 683.
Aperçu des taux de salaires selon les conventions collectives . . . . . 688.
Amendement de la loi des heures du travail . . . . . 692.
L'Union coopérative pendant l'année 1920 701.
Cas d'accidents du travail pendant les années 1906—1917 . . . . . 706.
Soins aux malades chroniques . . . . . 710.
Lois concernant les questions sociales . . 715.
Courtes notices: . . . . . 715.
La liberté du travail en Belgique . . . . . 715.
Le marché du travail en Angleterre pendant le mois de mai 1921 . . . . . 716.
Le marché du travail en Allemagne pendant le mois de mai 1921 . . . . . 716.
Le marché du travail aux Etats-Unis pendant le mois de mai 1921 . . . . . 716.
Le règlement des questions de durée du travail par l'administration du travail . . . . . 716.
La hausse des frais d'existence en Autriche . . 717.
L'assistance publique en Suède en 1919 . . . . . 718.
Résolutions du conseil du travail . . . . 719.
Les bureaux de placement publics en Suède. Juin 1921 . . . . . 726.
Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 mai 1921 . . . . 732.
Frais d'existence pendant le deuxième trimestre 1921 . . . . . 733.
Changement des frais pour denrées ménagères dans certaines localités du pays . . . . . 742.
Prix des denrées ménagères en Suède. Tableau pour la période 1913—juin 1921 . . . . . 744.
Prix des denrées ménagères dans différentes localités du pays. Deuxième trimestre 1921 . . 746.
Prix du poisson à Stockholm et à Gothembourg. Avril 1920—juin 1921 . . . . . 756.
Prix du bétail vivant, approvisionnement et consommation dans certaines localités du pays. Deuxième trimestre 1921 . . . . . 758.
Prix du bétail vivant à Stockholm, Malmö et Gothembourg. Tableau pour la période 1913—juin 1921 . . . . . 760.

Livr. 9.

Pages

Le marché du travail pendant le mois de juillet 1921 . . . . . 761.
L'offre et la demande du travail pendant le second trimestre 1921 . . . . . 763.
Les délits d'ivresse et leurs causes pendant le second trimestre 1921 . . . . . 768.
Les salaires aux travaux de construction des chemins de fer de l'Etat en 1920 . 774.
Les salaires aux travaux de construction de l'Administration des chutes d'eau en 1920 . . . . . 779.
Recettes et dépenses en 1920 des bureaux de placement publics en Suède . . . . 785.
Accidents dans le métier de marin en 1920 788.
L'industrie en Suède en 1919 . . . . . 797.
Les femmes et les mineurs dans l'industrie de la Suède en 1919 . . . . . 802.
La hausse des frais d'existence en Allemagne 806.
Rapports des attachés sociaux . . . . . 809.
L'assistance publique et la bienfaisance en France 809.
La situation industrielle en France . . . . . 815.
Lois concernant les questions sociales . . 816.

Courtes notices: . . . . . 817.
La question de réciprocité dans la législation sociale de la Suède, de la Norvège et du Danemark . . . . . 817.
Les salaires au Danemark pendant le premier trimestre 1921 . . . . . 818.
Le marché du travail en Angleterre pendant le mois de juin 1921 . . . . . 819.
Le marché du travail en Allemagne pendant le mois de juin 1921 . . . . . 820.
Rapport de l'Administration du travail sur les mesures pour procurer de meilleures habitations dans Norrland supérieur . . . . . 820.
Le rendement de la pêche en Suède en 1919 . . 820.
L'influence de la période de cherté sur les frais d'existence en Norvège . . . . . 822.
La hausse des frais d'existence en Angleterre . 823.
L'émigration de Suède pendant le second trimestre 1921 . . . . . 824.
Résolutions du conseil du travail . . . . 825.
Les bureaux de placement publics en Suède. Juillet 1921 . . . . . 830.
Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 juin 1921 . . . 837.
Prix des denrées ménagères et frais d'existence. Juillet 1921 . . . . . 837.

Livr. 10.

Le marché du travail pendant le mois d'août 1921 . . . . . 841.
L'activité de la commission de chômage jusqu'au mois de juillet 1921 . . . . . 843.
Projet de loi sur les soins publics des enfants . . . . . 847.
La commission internationale d'émigration 853.
L'enquête du bureau international du travail sur la production . . . . . 857.
Législation danoise sur l'assurance en cas d'invalidité . . . . . 860.
Questions sociales au Riksdag de 1921 . . 863.
Rapports des attachés sociaux: . . . . . 870.
La grève des houillères en Angleterre avril—juin 1921 . . . . . 870.
Nouvelle loi anglaise d'assurance contre le chômage . . . . . 878.
Nouvelle loi anglaise sur la vente des boissons alcooliques . . . . . 880.
Le problème des lois sur l'assistance publique en Allemagne . . . . . 884.
La question de salaire en rapport avec le devoir d'entretien en Allemagne . . . . . 893.
Le mouvement des biens ménagers en France . 895.
Courtes notices: . . . . . 896.
La ratification des conventions de Washington . 896.
L'institution d'un conseil sanitaire en Prusse . 896.
L'inspection des habitations forestières pendant le premier trimestre 1921 . . . . . 897.
Nouvelle loi sur la protection ouvrière en Autriche . . . . . 897.
Le placement dans la marine marchande pendant le second trimestre 1921 . . . . . 898.

La hausse des salaires en Allemagne . . . . . 899.
Les salaires des mécaniciens au Danemark 1898—1920 . . . . . 900.
Le marché du travail en Angleterre pendant le mois de juillet 1921 . . . . . 901.
Le marché du travail en Allemagne pendant le mois de juillet 1921 . . . . . 901.
Augmentation des subventions de chômage en Allemagne . . . . . 901.
La législation sur la durée du travail en Belgique . . . . . 902.
Mesures proposées pour une campagne contre la vermine dans les maisons . . . . . 902.
Enquête sur les familles logeant ensemble à Copenhague . . . . . 903.
Modifications de la loi allemande sur les bénéfices de maternité . . . . . 903.
Grèves et conciliation dans les conflits de travail en France 1915—1918 . . . . . 904.
Grèves et lock-outs en Finlande en 1920 . . . . 904.
Grèves et lock-outs aux Etats-Unis en 1920 . . 905.
Grèves et lock-outs au Japon en 1920 . . . . . 905.

Résolutions de la commission centrale d'arbitrage . . . . . 906.
Résolutions du conseil du travail . . . . 908.
L'inspection du travail pendant le second trimestre 1921 . . . . . 909.
Les bureaux de placement publics en Suède. Août 1921 . . . . . 910.
Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 juillet 1921 . . 917.
Prix des denrées ménagères et frais d'existence. Août 1921 . . . . . 917.

Livr. 11.

Le marché du travail pendant le mois de septembre 1921 . . . . . 921.
Les taux de salaires selon les conventions collectives pendant le troisième trimestre 1921 . . . . . 923.
La hausse des salaires dans l'industrie de construction de la Norvège . . . . . 928.
La ratification des conventions de Washington et de la Gênes . . . . . 934.

L'application de la loi d'immigration aux Etats-Unis . . . . . 937.
La cour permanente de justice internationale . . . . . 939.
La loi nouvelle relatif aux employées dans le commerce en Autriche . . . . . 941.
Subvention de l'Etat aux asiles pour dipsomanes . . . . . 943.

Pages

Rapports des attachés sociaux . . . . . 945.
L'introduction de la journée de huit heures aux Etats allemands . . . . . 945.
Subvention de l'Etat pour la coopération en France . . . . . 949.
La législation sur la participation des travailleurs en France . . . . . 951.
La grève générale dans la France du nord en septembre 1921 . . . . . 952.
Lois concernant les questions sociales . . 955.
Courtes notices: . . . . . 955.
La conférence internationale du travail à Genève 955.
La législation concernant les conseils du travail en Tchecho-Slovakie . . . . . 956.
L'explosion catastrophale à Oppau . . . . . 956.
La législation norvégienne sur les salaires minima des employées dans le commerce . . . . 956.
La baisse des salaires aux Etats-Unis . . . . . 956.
La baisse des salaires minima des ouvriers agricoles en Angleterre . . . . . 957.
La hausse des salaires parmi les employées de l'Etat en Allemagne . . . . . 957.
L'activité de la commission de chômage pendant le mois d'août 1921 . . . . . 958.
Les travaux organisés pour les chômeurs en Norvège . . . . . 958.
Subventions et travaux organisés pour les chômeurs dans le Danemark . . . . . 959.
Mesures contre le chômage en Suisse . . . . . 960.
Le marché du travail en Angleterre pendant le mois d'août 1921 . . . . . 960.
Le marché du travail en Allemagne pendant le mois d'août 1921 . . . . . 961.
Le marché du travail aux Etats-Unis pendant le mois d'août 1921 . . . . . 961.

Pages

Statistique internationale concernant les syndicats ouvriers 1913—1920 . . . . . 961.
L'assurance en cas de maladie et les chômeurs en Norvège . . . . . 962.
L'immigration en Palestine . . . . . 962.
L'immigration dans l'Amérique du nord 1920—1921 . . . . . 963.
Loi nouvelle concernant les apprentis dans le Danemark . . . . . 963.
Les pensions pour les employées dans le commerce en Allemagne . . . . . 963.
Les bureaux de placement publics en Suède. Septembre 1921 . . . . . 964.
Rapports des inspecteurs du travail sur des graves accidents du travail . . . . . 970.
Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 août 1921 . . 971.
Frais d'existence pendant le troisième trimestre 1921 . . . . . 973.
Changement des frais pour denrées ménagères dans certaines localités du pays . . . . . 982.
Prix des denrées ménagères en Suède. Tableau pour la période 1913—septembre 1921 . . . . . 984.
Prix des denrées ménagères dans différentes localités du pays. Troisième trimestre 1921 . . 986.
Prix du poisson dans certaines localités du pays. Avril 1920—septembre 1921 . . . . . 996.
Prix du bétail vivant, approvisionnement et consommation dans certaines localités du pays. Troisième trimestre 1921 . . . . . 998.
Prix du bétail vivant à Stockholm, Malmö et Gothembourg. Tableau pour la période 1913—septembre 1921 . . . . . 1000.

Livr. 12.

Le marché du travail pendant le mois d'octobre 1921 . . . . . 1001.
L'offre et la demande du travail pendant le troisième trimestre 1921 . . . . . 1003.
Les délits d'ivresse et leurs causes pendant le troisième trimestre 1921 . . . . . 1009.
La proportion de la main-d'œuvre relativement au besoin, la durée du travail et les salaires dans l'agriculture suédoise en 1920 . . . . . 1015.
Les salaires dans le métier et les communications, aux restaurants et dans le travail domestique en 1920 . . . . . 1023.
Les conditions du travail et les salaires dans les manufactures du Monopole des tabacs en Suède en 1920 . . . . . 1029.
La hausse des frais d'existence dans les pays scandinaves . . . . . 1032.
Lignes directrices de la politique de chômage de l'Etat . . . . . 1038.
Soins des malades dans les contrées désertes de la Suède . . . . . 1041.
Les conditions d'habitations dans la Suède septentrionale . . . . . 1045.
L'obligation des syndicats etc. de payer les impôts . . . . . 1048.
Collaboration internationale des invalides de la guerre . . . . . 1051.
Rapports des attachés sociaux etc. . . . . 1053.
Loi anglaise sur l'organisation des chemins de fer . . . . . 1053.
Nouvelle loi anglaise sur les habitations . . . . 1057.
Les assurances sociales en Tchecko-Slovaquie . 1059.
Le marché du travail sur la côte pacifique des Etats-Unis . . . . . 1065.
Lois concernant les questions sociales . . 1067.

Courtes notices: . . . . . 1067.
Le traitement des questions au sujet des fonctionnaires dans l'administration tchecko-slovaque . . . . . 1067.
Commission internationale pour les questions d'hygiène du métier . . . . . 1067.
Le placement dans la marine marchande pendant le troisième trimestre 1921 . . . . . 1068.
Les salaires au Danemark pendant le second trimestre 1921 . . . . . 1068.
Le marché du travail en Angleterre pendant le mois de septembre 1921 . . . . . 1069.
Le marché du travail en Allemagne pendant le mois de septembre 1921 . . . . . 1069.
Le conseil d'administration du congrès des syndicats professionnels anglais . . . . . 1070.
Les syndicats professionnels en Angleterre pendant l'année 1920 . . . . . 1070.
Législation danoise sur les conditions judiciaires des domestiques . . . . . 1070.
Contrats collectifs en France en 1920 . . . . 1070.
Les sociétés des habitations en Grande-Bretagne 1912—1920 . . . . . 1071.
La hausse des frais d'existence en France . . . 1071.
Les grèves et lock-outs en Australie pendant l'année 1920 . . . . . 1073.
La conciliation en Norvège pendant l'année 1920 1073.
La conciliation en Angleterre pendant les années 1919 et 1920 . . . . . 1074.
Commissions de conciliation pour l'agriculture en Allemagne . . . . . 1074.
Rapports des inspecteurs du travail sur les graves accidents du travail . . . . . 1075.
Résolution de la commission centrale d'arbitration . . . . . 1076.
L'inspection du travail pendant le troisième trimestre 1921 . . . . . 1077.
Les bureaux de placement publics en Suède. Octobre 1921 . . . . . 1078.
Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 septembre 1921 . 1085.
Prix des denrées ménagères et frais d'existence. Octobre 1921 . . . . . 1085.

Arbetsmarknaden under maj månad 1921.

På arbetsmarknaden hava under maj månad icke skönjts några tecken, som kunna motivera förhoppningar om någon snart inträdande varaktig lättnad i det tryckta läget. Det av fackföreningarna redovisade antalet arbetslösa medlemmar uppgick ännu den 30 april till 24·2 %, d. v. s. i det närmaste samma osett höga procenttal, som förmäldes för den 31 mars. Många lantkommuner torde dessutom ännu finnas, där stor arbetslöshet råder utan att komma till synes i de officiella siffrorna.

Depressionen inom metallindustrien synes hava förvärrats under maj månad. Från en del stora verkstäder förmälas nya driftsinskränkningar och avskedanden av personal. Vid statens järnvägars huvudverkstäder minskades sålunda driften i slutet av maj till 5 dagar i veckan, och vid en verkstad i Göteborg uppsades i mitten av månaden inemot 900 arbetare. Metallindustriarbetareförbundets Göteborgsavdelning hade redan dessförinnan rapporterat c:a 3 000 arbetslösa medlemmar. Enstaka porslins- och cementfabriker hava återupptagit driften; stenhuggerierna hava däremot måst ytterligare minska sin produktion. Från skilda håll i landet rapporteras, att nya driftsinskränkningar företagits inom träindustrien, särskilt vid snickeri- och möbelfabriker. Driftsinställelser av betydande omfattning hava även i maj månad ägt rum inom trämasse- och pappersindustrierna, och ytterligare en del hava bebådats. Textilindustriens läge har varit lika dåligt som förut, varemot från olika håll meddelas, att viss efterfrågan rått på kvinnliga arbetare för särskilda yrkesspecialiteter inom beklädnadsindustrien, såsom kapp- och klädsömnad. Arbetstillgången inom byggnadsyrkena synes alltjämt kunna betecknas som synnerligen begränsad, utom för målarna, vilka erfarit en väsentlig förbättring i sitt läge. Här och var hava även murare och byggnadssnickare fått rikligare försörjningsmöjligheter tack vare säsongen. Bland murareförbundets medlemmar rapporterades dock i mitten av maj 17 % arbetslösa, en siffra, som måste anses som mycket stor i förhållande till årstiden, ehuru den betecknar en förbättring från föregående månader (33 % i april och 50 % i mars månad).

Den merkantila verksamheten synes icke hava visat någon avsevärt ökad livaktighet. Sjöfolkets arbetsmöjligheter hava i stort sett icke heller förbättrats. I Hälsingborg hava några upplagda fartyg återupptagit seglationen, men antalet arbetssökande har företett en motsvarande stegring och utsikterna för ytterligare utvidgning av sjöfarten hava varit ringa.

Arbetslöshet har förmälts även för jordbruksarbetare. På flera håll säges efterfrågan av arbetskraft för jordbrukets behov i maj månad hava varit

mindre än vid samma tid i fjol. I Södermanland blevo likväl ej alla jordbruksplatser besatta, på den grund att de sänkta lönerna för ogifta drängar ej accepterades. I Skåne hindrades arbetet på betfälten genom blockad.

Kvinnlig arbetskraft synes emellertid alltjämt hava rönt jämförelsevis livlig efterfrågan såväl för jordbruksgöromål som för husligt arbete och icke minst för hotell- och restaurangarbete.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under maj samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913	153	138	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
1919	179	162	141	111	99	100	101	97	92	92	113	110
1920	125	112	91	80	84	92	94	95	98	110	155	153
1921	*246*	*301*	*240*	*203*	*213*	—	—	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
1919	122	95	90	69	67	64	74	104	94	83	110	95
1920	95	85	77	64	71	63	68	87	85	84	111	123
1921	*120*	*102*	*100*	*81*	*80*	—	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
1919	192	181	157	126	109	110	109	94	91	97	114	113
1920	133	121	96	86	88	101	102	98	104	127	174	159
1921	*276*	*354*	*288*	*249*	*249*	—	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efetrföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	$^{31}/_{1}$	$^{28}/_{2}$	$^{31}/_{3}$	$^{30}/_{4}$	$^{31}/_{5}$	$^{30}/_{6}$	$^{31}/_{7}$	$^{31}/_{8}$	$^{30}/_{9}$	$^{31}/_{10}$	$^{30}/_{11}$	$^{31}/_{12}$
1911	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·3	4·3	4·4	8·5
1912	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7	8·4
1913	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4	7·5
1914	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3	15·0
1915	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5	7·7
1916	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2	5·4
1917	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4	5·8
1918	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4	7·3
1919	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8	7·2
1920	7·6	7·5	4·5	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8
1921	*20·2*	*20·8*	*24·6*	*24·2*	—	—	—	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 676.

Arbetslönernas stegring inom olika näringsgrenar under åren 1913—1920.

Genom kungl. brev av den 9 aug. 1920 bemyndigades socialstyrelsen att fullfölja den undersökning angående löneförhållandena inom vissa verksamhetsområden, som av styrelsen verkställts för åren 1913—1919.

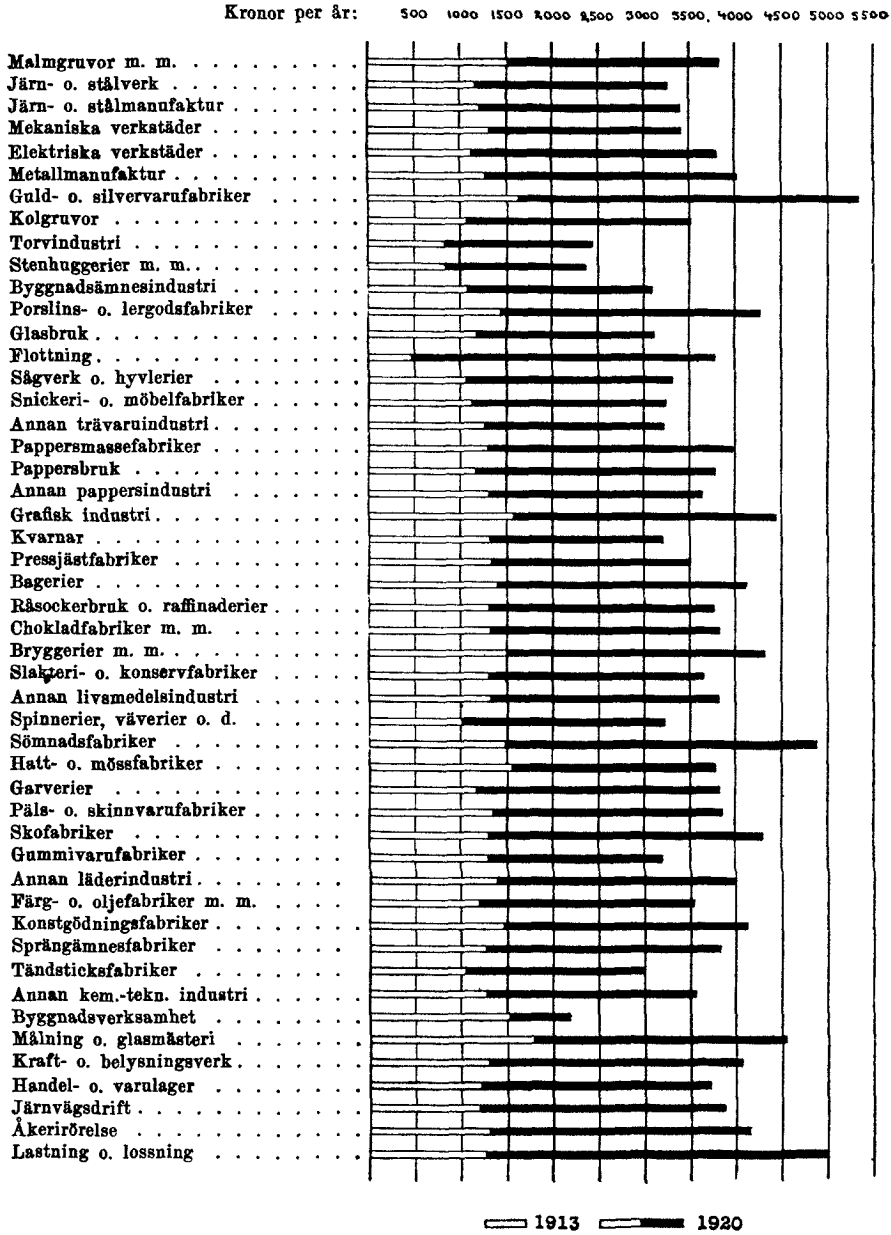
I enlighet härmed har socialstyrelsen verkställt en undersökning angående lönernas stegring t. o. m. år 1920 för förvaltnings- och arbetarpersonal inom industri, handel och varulager, samfärdsel, banker och försäkringsanstalter. Uppgifterna hava nu liksom föregående år inhämtats genom utsändande av frågeformulär till vederbörande arbetsgivare. Beträffande utredningens metod må i övrigt hänvisas till den redogörelse för 1918 års undersökning, som finnes införd i Sociala Meddelanden, årgång 1919, sid. 871 ff.

En preliminär redogörelse för denna utredning, avseende den genomsnittliga lönestegringen t. o. m. år 1920 för de olika industrigrenarna tillsammantagna, har framlagts i förra häftet av Sociala Meddelanden (sid. 503 ff.). Anmärkas må här, att de preliminära siffrorna förete endast mycket obetydliga divergenser — beträffande indextalen icke större än en enhet — från de slutgiltigt beräknade siffror, som nu framläggas.

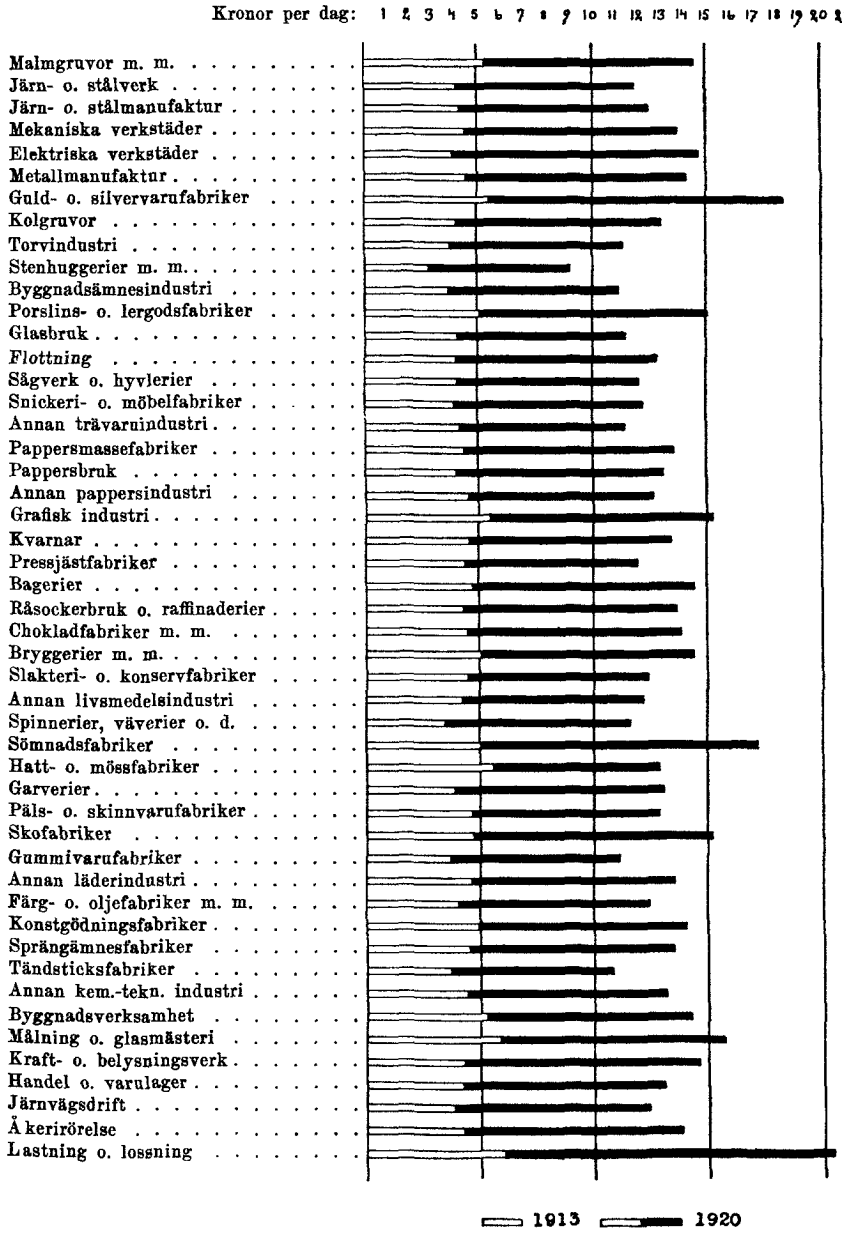
De i det följande meddelade tabellerna innehålla i övrigt uppgifter om genomsnittslöner inom olika näringsgrenar och större näringsgrupper under åren 1913, 1919 och 1920[1]; i sammandrag belyses även utvecklingen under åren 1914—1918. Siffrorna för de enskilda näringsgrenarna och särskilt för sådana med liten personal måste bedömas med en viss försiktighet såsom lätt influerade av olikformigheten i det material, som för de särskilda åren stått till buds. Man har sålunda icke endast att räkna med att ett eller annat företag, vars lönenivå legat något över eller något under den för resp. näringsgren gängse, under kristiden avsevärt utökat sin arbetsstyrka och sålunda kommit att under senare år väga tyngre vid medeltalsberäkningen än år 1913 varit fallet, utan måste även fästa avseende vid att materialet för de sista åren innehåller uppgifter från åtskilliga företag, som förut icke varit med i undersökningen, samt att å andra sidan uppgifter för senare år, trots alla bemödanden, icke kunnat erhållas från ett eller annat företag, som tidigare varit representerat. Vissa kontrollräkningar, som företagits, synas emellertid giva vid handen, att dylika förskjutningar visserligen inom enstaka näringsgrenar kunnat mer eller mindre influera på genomsnittssiffrorna, men väsentligen neutraliserats i fråga om större grupper och kunna helt lämnas ur räkningen, då fråga blir om riksmedeltal för samtliga näringsgrenar.

[1] En kompletterande redogörelse för lönernas storlek år 1920 inom särskilda ortsgrupper och landsdelar är under utarbetande, och skall resultatet härav meddelas i ett följande häfte av Soc. Medd.

Genomsnittliga *årsinkomster* för vuxna manliga arbetare.

Genomsnittliga *dagsinkomster* för vuxna manliga arbetare.

Förvaltningspersonal.

Förvaltningspersonalen vid de i undersökningen ingående företagen har fördelats i tre grupper: teknisk personal, kontorspersonal och butikspersonal. Den i de föregående löneundersökningarna därjämte upptagna gruppen »företagsledare» har denna gång uteslutits, då inhämtandet av löneuppgifter för dessa — inkl. tantième, vars storlek ju icke bestämmes förrän vid bokslutet — visat sig icke kunna ske utan större dröjsmål.

Antalet redovisade personer inom var och en av de nu medtagna trenne grupperna samt den i genomsnitt per anställd utbetalade avlöningens storlek under åren 1913—1920 framgå av följande tablå:

År	Antal anställda				Utbetalad avlöning i genomsnitt per anställd, kr.	Ökning i % från 1913
	teknisk personal	kontors-personal	butiks-personal	tillhopa		
1913	4 477	20 217	5 253	29 947	2 049	—
1914	4 869	21 429	5 314	31 612	2 101	2
1915	5 152	22 700	5 547	33 399	2 194	7
1916	5 574	24 426	6 119	36 119	2 385	16
1917	6 092	26 395	6 244	38 731	2 782	36
1918	8 634	32 096	6 253	46 983	3 592	75
1919	10 752	34 715	6 652	52 119	4 304	110
1920	11 240	35 316	6 887	53 443	4 916	140

Den genomsnittliga löneinkomsten per anställd inom ifrågavarande grupper av förvaltningspersonal tillsammantagna har sålunda för år 1920 beräknats till 4 916 kr. per år, vilket betecknar en ökning från år 1913 med 140 %.

Beträffande de olika personalgrupperna visas löneinkomst och lönestegring av *tab. 1.* Man finner, att den genomsnittliga löneinkomsten för samtliga i undersökningen ingående år varit störst inom gruppen teknisk personal, varefter komma kontors- och butikspersonal i angiven ordning. I fråga om den procentuella lönestegringen åter blir ordningen den omvända, i det att den genomsnittliga inkomsten ökats relativt mest för butikspersonalen och relativt minst för den tekniska personalen. Särskilt synes utvecklingen under år 1920 hava bidragit att på så sätt utjämna lönedifferenserna; alla tre grupperna av förvaltningspersonal hava detta år kommit i åtnjutande av en genomsnittlig löneökning av c:a 600 kr. vardera.

En liknande tendens till utjämning har gjort sig gällande ifråga om divergenserna mellan manliga och kvinnliga löntagares inkomster. För var och en av de redovisade personalgrupperna har nämligen lönestegringen, relativt taget, varit större för kvinnor än för män.[1]

[1] Att inkomstökningen för män och kvinnor tillsammantagna inom grupperna kontors- och butikspersonal blivit mindre än för män och för kvinnor var för sig, beror på att kvinnorna, vilkas löner ju äro lägre än männens, år 1920 varit relativt talrikare representerade inom dessa grupper än år 1913.

Tab. 1. Löneinkomsternas stegring för förvaltningspersonalen.

	Medelantal anställda		Genomsnittlig löneinkomst per år, kr.			Ökning i % från 1913 till	
	1913	1920	1913	1919	1920	1919	1920
Manlig personal.							
Teknisk personal	4 165	10 945	3 131	5 857	6 541	*87*	*109*
Kontorspersonal	14 918	23 917	2 309	4 760	5 406	*106*	*134*
därav: Industri	6 108	12 106	2 218	4 860	4 929	*97*	*122*
Handel	2 914	3 700	2 238	4 647	5 387	*108*	*141*
Samfärdsel	2 525	3 005	2 169	5 105	5 703	*135*	*163*
Banker	2 661	3 834	2 517	5 611	6 414	*123*	*155*
Försäkringsanstalter	710	1 272	3 091	5 532	6 262	*79*	*103*
Butikspersonal	2 617	3 286	1 314	2 782	3 565	*112*	*171*
Summa	**21 700**	**38 148**	**2 346**	**4 901**	**5 573**	*109*	*138*
Kvinnlig personal.							
Teknisk personal	138	295	1 204	2 347	2 802	*95*	*133*
Kontorspersonal	4 240	9 382	1 257	2 612	3 160	*108*	*151*
därav: Industri	1 732	4 479	1 126	2 307	2 778	*105*	*147*
Handel och samfärdsel [1]	1 160	2 099	1 167	2 417	3 128	*107*	*168*
Banker	793	1 483	1 444	3 416	3 837	*137*	*166*
Försäkringsanstalter	555	1 321	1 589	2 931	3 743	*84*	*136*
Butikspersonal	2 086	3 601	881	1 867	2 440	*112*	*177*
Summa	**6 464**	**13 278**	**1 135**	**2 439**	**2 957**	*115*	*161*
Tillsammans. [2]							
Teknisk personal	4 477	11 240	3 025	5 780	6 443	*91*	*113*
Kontorspersonal	20 217	35 316	2 064	4 212	4 808	*104*	*133*
Butikspersonal	5 253	6 887	1 163	2 400	2 977	*106*	*156*
Summa	**29 947**	**53 443**	**2 049**	**4 304**	**4 916**	*110*	*140*

De särskilda näringsgrenarna hava inbördes företetett åtskilliga skiljaktigheter i fråga om såväl lönenivå som lönestegring. Med hänsyn till det jämförelsevis ringa antal här avsedda löntagare, det inom varje industri merendels kunnat bliva fråga om, lämpa sig dessa siffror dock i allmänhet icke att läggas till grund för några jämförelser i löneavseende olika näringsgrenar emellan. Endast i fråga om den talrikaste personalgruppen, kontorspersonalen, har i tab. 1 åtskillnad gjorts mellan industri, handel, samfärdsel, bank- och försäkringsrörelse. Av dessa näringsgrupper företer industrien den lägsta genomsnittliga lönenivån, medan banker och försäkringsanstalter haft den i medeltal högst avlönade personalen. Den genomsnittliga inkomst-

[1] Av hänsyn till den kvinnliga personalens fåtalighet inom samfärdseln har denna grupp här sammanslagits med handeln.

[2] Inberäknat personal utan angivet kön.

ökningen har, beträffande såväl manliga som kvinnliga löntagare, varit störst inom bankväsen, handel och samfärdsel, minst åter inom industrien och vid försäkringsanstalterna, vilkas låga ökningsprocent dock förklaras genom att en stark ökning av arbetskraften särskilt inom de lägre graderna där ägt rum under krigsåren. Om man bortser från denna sistnämnda grupp, synas emellertid sålunda lönedifferenserna beträffande olika grupper av kontorspersonal icke hava utjämnats, såsom i viss mån skett i fråga om skillnaden mellan kontors- och butikspersonalens genomsnittliga löneinkomster (jfr ovan).

Arbetare.

Antalet i undersökningen ingående företag och därstädes redovisade arbetare och dagsverken samt totalsumman av till dessa arbetare utbetalad avlöning under vart och ett av åren 1913—1920 framgå av nedanstående tablå:

År	Antal företag	Antal arbetare	Antal dagsverken		Utbetalad avlöning, kr.		
			Hela antalet	Per arbetare	Totalsumma	Per år o. arbetare	Per dagsverke
1913	2 140	197 804	56 533 923	286	215 784 271	1 091	3·82
1914	2 140	203 971	57 279 916	281	222 332 422	1 090	3·88
1915	2 140	209 854	59 684 258	284	245 751 662	1 171	4·12
1916	2 140	220 928	63 123 446	286	288 893 138	1 308	4·58
1917	2 140	218 812	60 756 922	278	343 289 417	1 569	5·65
1918	2 718	264 057	72 396 940	274	590 494 076	2 236	8·16
1919	3 092	276 076	76 045 108	275	783 438 535	2 838	10·30
1920	3 249	282 576	76 806 154	272	914 576 619	3 237	11·91

De i tablån angivna lönesiffrorna giva emellertid icke någon bild av lönestandarden för olika åldrar och kön. För de vuxna manliga arbetarna har lönenivån genomgående legat över, för kvinnor och minderåriga däremot avsevärt under medeltalet, såsom efterföljande sammanställning utvisar:

	Kronor per år				Ökning i % från 1913 till			Kronor per dag				Ökning i % från 1913 till		
	1913	1918	1919	1920	1918	1919	1920	1913	1918	1919	1920	1918	1919	1920
Män över 18 år .	1 241	2 502	3 186	3 607	102	157	191	4·32	8·94	11·48	13·23	107	166	206
Kvinnor över 18 år	651	1 113	1 634	2 136	71	151	228	2·34	4·60	6·11	7·86	97	161	236
Minderåriga . . .	485	971	1 186	1 456	100	145	200	1·76	3·77	4·48	5·55	114	155	215
Tillsammans	**1 096**	**2 227**	**2 859**	**3 247**	**104**	**162**	**197**	**3·83**	**8·12**	**10·38**	**11·95**	**112**	**171**	**212**
Arbetare utan angivet kön . . .	1 079	2 315	2 649	2 797	114	146	159	3·72	8·45	9·60	9·96	127	158	168
Samtliga arbetare	**1 091**	**2 236**	**2 888**	**3 237**	**105**	**160**	**197**	**3·82**	**8·16**	**10·30**	**11·91**	**114**	**170**	**212**

Mellan manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare framträda skiljaktigheter icke endast med avseende å lönenivån utan även beträffande lönestegringen. Under perioden 1913—1920 hava, som man finner, lönerna för kvinnliga och för minderåriga arbetare stigit mera än för manliga. Detta förhållande är anmärkningsvärt särskilt därigenom, att för år 1919 lönestegringen, från år 1913 räknat, för såväl kvinnliga som minderåriga arbetare var mindre än för manliga.

Man finner beträffande året 1919, att den för samtliga arbetare beräknade lönestegringen var högre än stegringen för någon av de särskilda grupperna män, kvinnor och minderåriga. Förklaringen till att en dylik skenbar oegentlighet kan uppträda ligger däri, att proportionen mellan män, kvinnor och minderåriga från det ena året till det andra något förskjutits, såsom framgår av följande sammanställning:

	Av 100 arbetare voro				Av 100 dagsverken voro			
	1913	1918	1919	1920	1913	1918	1919	1920
manliga (över 18 år)	77·7	81·2	81·5	79·7	78·3	82·9	82·1	80·0
kvinnliga (över 18 år) . . .	12·3	9·8	9·6	11·1	12·0	8·6	9·3	11·1
minderåriga	10·0	9·0	8·9	9·2	9·7	8·5	8·6	8·9

Därest relativa antalet män, kvinnor och minderåriga under samtliga år förblivit oförändrat, men lönestegringen inom varje särskild kategori varit lika stor, som den anförda tablån utvisar, skulle för män, kvinnor och minderåriga tillsammans erhållits följande lönesiffror för åren 1918—1920:

	Genomsnittlig löneinkomst i kr.			Ökning i % från 1913 till		
	1918	1919	1920	1918	1919	1920
per år och arbetare	2 178·00	2 795·00	3 211·00	100	156	194
per dagsverke	7·92	10·17	11·84	107	166	209

För år 1920 skulle sålunda den genomsnittliga inkomstökningen per år och arbetare från 1913 med oförändrad proportion av män, kvinnor och minderåriga hava utgjort 194 % i stället för förut angivna 197 %, och lönestegringen per dagsverke under samma tid skulle under den här gjorda förutsättningen hava reducerats från 212 till 209 %.

Såsom av förestående siffersammanställningar framgått, framträda vissa skiljaktigheter med avseende å lönestegringen, alltefter som denna beräknas per dagsverke eller per år och arbetare. Förklaringen till dessa skiljaktigheter ligger däri, att antalet dagsverken per arbetare under de olika åren varit underkastat vissa växlingar. Under år 1913 utgjordes i medeltal för samtliga näringsgrupper 286 dagsverken per arbetare. Under de övriga redovisade åren, då arbetstillgången varit mera ojämn åtminstone inom vissa näringsgrenar, har medeltalet dagsverken per arbetare också varit lägre. En given följd härav är, att arbetarnas årsinkomster icke ökats i fullt samma proportion som deras dagsförtjänster.

Den genomsnittliga lönestegringen har varit väsentligt olika inom olika näringsgrenar, såsom framgår av *tab. 2*. Per år och arbetare har stegringen

Tab. 2. Löneinkomsternas stegring för arbetare inom olika näringsgrenar:
Samtliga arbetare.

Näringsgrenar	Antal företag	Medelantal arbetare	Genomsnittlig löneinkomst per år, kr.			Ökning i % från 1913 till		Genomsnittlig löneinkomst per dag, kr.			Ökning i % från 1913 till	
	1920	1920	1913	1919	1920	1919	1920	1913	1919	1920	1919	1920
Malmbrytning o. metallind.	**571**	**89 647**	**1 224**	**2 991**	**3 225**	*144*	*163*	**4·20**	**10·66**	**12·43**	*154*	*196*
Gruvor och anrikningsverk .	53	7 825	1 443	3 486	3 640	*142*	*152*	5·02	12·39	13·80	*147*	*175*
Järn-, stål- och kopparverk	63	23 501	1 149	2 921	3 080	*154*	*168*	3·99	10·07	11·29	*152*	*183*
Järn- och stålmanufaktur .	106	5 666	1 079	2 707	3 057	*151*	*183*	3·75	9·98	11·27	*166*	*201*
Mekaniska verkstäder m. m.	291	44 622	1 233	2 956	3 219	*140*	*161*	4·17	10·70	12·93	*157*	*210*
Elektriska verkstäder . . .	28	4 685	1 079	3 083	3 236	*186*	*200*	3·71	11·11	12·80	*199*	*245*
Metallmanufaktur	20	2 830	1 114	3 025	3 576	*172*	*221*	3·85	10·95	12·64	*184*	*228*
Guld- och silvervarufabriker	10	518	1 222	3 257	3 840	*167*	*214*	4·11	11·11	13·42	*170*	*227*
Jord- och stenindustri . .	**172**	**19 304**	**990**	**2 455**	**2 873**	*148*	*190*	**3·52**	**9·43**	**10·80**	*168*	*207*
Kolgruvor	7	4 285	983	2 821	3 388	*187*	*245*	3·87	10·52	12·55	*172*	*224*
Torvindustri	29	1 235	590	1 577	2 144	*167*	*263*	3·52	8·81	10·32	*150*	*193*
Stenbrott och stenhuggerier	20	3 059	928	2 222	2 301	*139*	*148*	3·12	8·62	8·96	*176*	*187*
Byggnadsämnesindustri . .	83	5 654	1 059	2 702	2 961	*155*	*180*	3·74	10·43	10·79	*179*	*189*
Porslins-, kakel- o. lergodsfabr.	6	1 252	1 089	2 451	3 232	*125*	*197*	3·75	8·55	11·55	*128*	*208*
Glasbruk	27	3 819	958	2 092	2 742	*118*	*186*	3·31	7·47	10·11	*126*	*205*
Träindustri	**246**	**24 268**	**918**	**2 461**	**3 105**	*168*	*238*	**3·76**	**10·39**	**11·43**	*176*	*204*
Flottning	8	2 569	464	1 988	3 769	*328*	*712*	4·00	11·46	12·91	*187*	*223*
Sågverk och hyvlerier . . .	95	14 897	979	2 723	3 044	*178*	*211*	3·79	10·30	11·23	*172*	*196*
Snickeri- och möbelfabriker	129	6 230	1 041	2 154	2 990	*107*	*187*	3·71	10·05	11·34	*171*	*206*
Annan trävaruindustri . . .	14	572	925	2 235	2 958	*142*	*220*	3·23	8·65	10·52	*168*	*226*
Pappers- o. grafisk industri	**242**	**30 155**	**1 177**	**2 667**	**3 504**	*127*	*198*	**4·08**	**9·54**	**12·16**	*134*	*198*
Pappersmassefabriker . . .	51	13 853	1 245	2 816	3 789	*126*	*204*	4·25	10·01	13·00	*136*	*206*
Pappersbruk o. pappfabriker	26	7 718	1 072	2 614	3 442	*144*	*221*	3·82	9·12	12·09	*139*	*217*
Annan pappersindustri . .	37	1 732	820	1 748	2 272	*113*	*177*	2·84	6·74	8·28	*137*	*192*
Grafisk industri	128	6 852	1 208	2 545	3 308	*111*	*174*	4·19	9·36	11·46	*123*	*174*
Livsmedelsindustri	**308**	**16 625**	**1 151**	**2 898**	**3 320**	*152*	*188*	**3·93**	**10·20**	**11·95**	*160*	*204*
Kvarnar	30	1 758	1 306	3 360	3 189	*157*	*144*	4·59	11·91	13·36	*160*	*191*
Pressjästfabriker	9	373	1 261	3 256	3 445	*158*	*173*	4·14	11·09	11·74	*168*	*184*
Bagerier	122	2 533	1 128	2 749	3 431	*144*	*204*	3·83	9·63	12·08	*151*	*215*
Råsockerbruk o. raffinaderier	25	4 972	1 244	3 253	3 657	*162*	*194*	4·20	11·59	13·28	*176*	*216*
Choklad- o. karamellfabriker	16	2 288	678	1 650	1 939	*144*	*186*	2·29	5·95	7·22	*160*	*215*
Bryggerier o. läskedrycksfabr.	71	3 491	1 294	2 997	3 761	*132*	*191*	4·52	10·44	12·73	*131*	*182*
Slakteri- o. konservfabriker	25	721	1 108	2 311	3 107	*109*	*180*	3·83	8·00	10·90	*109*	*185*
Annan livsmedelsindustri .	10	489	1 116	3 021	3 335	*171*	*199*	3·64	10·13	10·83	*178*	*198*
Textil- o. beklädnadsind. .	**274**	**26 452**	**729**	**1 884**	**2 456**	*158*	*237*	**2·59**	**6·99**	**8·95**	*170*	*246*
Spinnerier, väverier o. d. .	153	20 136	703	1 866	2 372	*166*	*238*	2·50	6·96	8·71	*178*	*248*
Sömnadsfabriker	108	5 422	831	2 038	2 836	*145*	*241*	2·88	7·30	10·02	*154*	*248*
Hatt- och mössfabriker . .	13	894	700	1 489	2 063	*113*	*195*	2·75	5·90	7·78	*115*	*181*
Läder-, hår- o. gummivaruind.	**109**	**8 599**	**921**	**2 486**	**3 197**	*170*	*247*	**3·30**	**9·54**	**11·28**	*189*	*242*
Garverier	32	1 389	1 128	3 291	3 648	*192*	*223*	3·87	11·65	12·58	*201*	*225*
Päls- och skinnvarufabriker	11	433	826	2 021	2 693	*145*	*226*	3·04	7·50	9·89	*147*	*225*
Skofabriker	39	4 714	874	2 318	3 255	*165*	*273*	3·19	9·23	11·57	*189*	*263*
Gummivarufabriker	6	1 518	837	2 259	2 775	*170*	*232*	2·99	9·00	9·78	*201*	*227*
Annan hithörande industri .	21	545	1 158	2 632	3 120	*127*	*169*	3·89	9·48	10·74	*144*	*176*
Kemisk-teknisk industri .	**111**	**12 773**	**893**	**2 406**	**2 776**	*169*	*211*	**3·12**	**8·81**	**10·06**	*182*	*222*
Färg-, olje- o. parfymfabriker	32	1 315	928	2 532	3 006	*173*	*224*	3·16	9·28	10·72	*194*	*239*
Konstgödningsfabriker . . .	14	1 845	1 387	3 465	4 003	*150*	*189*	4·72	12·10	13·65	*156*	*189*
Sprängämnesfabriker . . .	8	459	1 217	2 815	3 403	*131*	*180*	4·36	9·83	12·42	*126*	*185*
Tändsticksfabriker	17	7 277	760	1 944	2 263	*156*	*198*	2·69	7·30	8·38	*171*	*212*
Annan kemisk-teknisk ind. .	40	1 877	1 169	2 972	3 240	*154*	*177*	3·91	10·56	11·63	*170*	*197*
Byggnadsverksamhet . . .	**229**	**5 624**	**1 549**	**3 745**	**2 581**	*142*	*67*	**5·32**	**13·60**	**14·50**	*156*	*173*
Egentlig byggnadsverksamhet	151	4 644	1 517	3 750	2 192	*147*	*44*	5·24	13·65	14·14	*161*	*170*
Målning och glasmästeri . .	78	980	1 748	3 710	4 423	*112*	*153*	5·80	13·28	15·42	*129*	*166*
Kraft-, belysn.- o. vattenverk	**165**	**16 994**	**1 282**	**3 523**	**4 002**	*175*	*212*	**4·30**	**12·30**	**14·42**	*186*	*235*
Handel och varulager . . .	**669**	**7 619**	**1 096**	**2 674**	**3 308**	*145*	*203*	**3·82**	**9·49**	**11·67**	*148*	*206*
Samfärdsel	**153**	**24 516**	**1 196**	**3 657**	**4 005**	*207*	*236*	**4·02**	**12·04**	**13·22**	*200*	*229*
Järnvägsdrift	79	20 587	1 179	3 575	3 844	*203*	*226*	3·77	11·89	12·30	*202*	*226*
Åkerirörelse	33	656	1 292	3 727	4 130	*188*	*220*	4·26	12·30	13·80	*189*	*224*
Lastning och lossning . . .	41	3 273	1 264	4 308	4 991	*241*	*295*	6·04	19·14	20·39	*217*	*238*
Samtliga grupper	**3 249**	**282 576**	**1 091**	**2 838**	**3 237**	*160*	*197*	**3·82**	**10·30**	**11·91**	*170*	*212*

från år 1913 till år 1920 varit högst för flottningsarbetarna, för vilka den uppgår till icke mindre än 712 %, vilken siffra givetvis bör ses i samband med de tillfälliga växlingar i säsongens längd från det ena året till det andra, vilka karakterisera ifrågavarande verksamhet. Närmast i ordningen följa lastning och lossning (stuverirörelse), skofabriker samt torvindustri, inom vilka arbetarna uppnått en genomsnittlig lönestegring per år och arbetare av resp. 295, 273 och 263 %. Lägst per år och arbetare blir stegringen för grupperna byggnadsverksamhet, kvarnar, stenbrott och stenhuggerier, gruvor och anrikningsverk, målning och glasmästeri, mekaniska verkstäder samt järn- och stålverk, nämligen resp. 44, 144, 148, 152, 153, 161 och 168 %. Utom beträffande stenhuggerierna hava emellertid dessa relativt låga ökningstal influerats av de delvis mycket långvariga, omfattande arbetsinställelser inom resp. näringsgrenar, som inträffat år 1920. Vad särskilt den långa byggnadskonflikten beträffar, vilken ju sträckte sig över den bästa arbetssäsongen, torde denna hava varit åtminstone medverkande orsak till att även genomsnittsinkomsten per arbetsdag för byggnadsarbetare liksom för målare — de senare endast indirekt berörda av konflikten — stigit relativt litet, nämligen med endast resp. 170 och 166 % från år 1913 räknat. I övrigt uppvisas de lägsta stegringstalen i fråga om inkomsten per dagsverke av yrkesgrenarna grafisk industri och gruvor (174 resp. 175 %). Högst har lönestegringen per dagsverke varit för arbetare i skofabriker (263 %), spinnerier och väverier samt sömnadsfabriker (248 %) och elektriska verkstäder (245 %).

En jämförelse med lönestandarden år 1919 visar, att den genomsnittliga lönestegringen sedan dess utgjort 14·1 % per år och arbetare och 15·6 % per dagsverke.[1] Stegringstalet uppgår, i fråga om dagsverkena, till c:a 25 % för bageriarbetare samt för arbetare i spinnerier och väverier, i skofabriker och i sprängämnesfabriker, till c:a 30 % för arbetare i pappersmassefabriker, i pappersbruk, i hatt- och mössfabriker och i päls- och skinnvarufabriker samt till c:a 35 % för arbetare tillhörande porslinsfabriker, glasbruk, slakterier och sömnadsfabriker; per år har stegringen varit ungefär densamma, utom beträffande skofabriker, där lönerna ökats ännu mycket mera per år än per dag. Man lägger märke till att flertalet av de ovan uppräknade näringsgrenarna äro sådana, där den genomsnittliga lönenivån förut varit tämligen låg; arbetarna hava ju ock här till relativt stor del utgjorts av kvinnor och minderåriga. Å andra sidan har lönestegringen under perioden 1919—1920 varit relativt liten — mindre än 10 % per dagsverke — inom följande näringsgrenar: stenhuggerier, byggnadsämnesindustri, sågverk, pressjästfabriker, garverier, gummivarufabriker, byggnadsverksamhet, järnvägsdrift och stuverirörelse.

En riktig uppskattning av lönenivån inom olika industrier kräver emellertid även hänsyn till arbetarstammens sammansättning i fråga om ålder och kön. Lönestandarden måste sålunda beräknas för manliga, kvinnliga

[1] Räknar man med samma proportion mellan antalet män, kvinnor och minderåriga som år 1913, bliva motsvarande siffror resp. 15 och 17 % (jfr h. 6, sid. 505).

Tab. 8. Löneinkomsternas stegring för arbetare inom olika näringsgrenar:

Manliga över 18 år.

Näringsgrenar	Medelantal arbetare	Genomsnittlig löneinkomst per år, kr.			Ökning i % från 1913 till		Genomsnittlig löneinkomst per dag, kr.			Ökning i % från 1913 till	
	1920	1913	1919	1920	1919	1920	1913	1919	1920	1919	1920
Malmbrytning o. metallind.	**76 991**	**1 814**	**3 207**	**3 465**	*144*	*164*	**4·49**	**11·41**	**13·31**	*154*	*196*
Gruvor och anrikningsverk .	7 075	1 528	3 697	3 839	*142*	*151*	5·31	13·12	14·53	*147*	*174*
Järn-, stål- och kopparverk	20 940	1 173	3 019	3 276	*157*	*179*	4·09	10·44	11·93	*155*	*192*
Järn- och stålmanufaktur .	4 596	1 207	3 003	3 405	*149*	*182*	4·19	10·98	12·50	*162*	*198*
Mekaniska verkstäder m. m.	38 452	1 329	3 197	3 429	*141*	*158*	4·46	11·52	13·76	*158*	*209*
Elektriska verkstäder . . .	3 383	1 133	3 514	3 797	*210*	*235*	3·91	12·79	14·77	*227*	*278*
Metallmanufaktur	2 245	1 274	3 466	4 027	*172*	*216*	4·48	12·64	14·14	*182*	*216*
Guld- och silvervarufabriker	300	1 646	4 263	5 350	*159*	*225*	5·54	14·41	18·49	*160*	*234*
Jord- och stenindustri . .	**16 574**	**1 049**	**2 695**	**3 094**	*157*	*195*	**3·69**	**10·25**	**11·54**	*178*	*213*
Kolgruvor	3 938	1 058	2 994	3 525	*183*	*233*	4·06	11·02	13·11	*171*	*223*
Torvindustri	875	837	1 855	2 455	*122*	*193*	3·81	9·82	11·40	*158*	*199*
Stenbrott och stenhuggerier	2 894	846	2 236	2 369	*164*	*180*	2·86	8·68	9·12	*203*	*219*
Byggnadsämnesindustri . .	5 177	1 086	2 807	3 097	*159*	*185*	3·76	10·78	11·19	*187*	*198*
Porslins-, kakel- o. lergodsfabr.	692	1 443	3 262	4 270	*126*	*196*	5·09	11·23	15·07	*121*	*196*
Glasbruk	2 998	1 188	2 394	3 138	*102*	*164*	4·16	8·40	11·52	*102*	*177*
Träindustri	**20 302**	**974**	**2 551**	**3 355**	*162*	*245*	**4·06**	**11·03**	**12·24**	*172*	*202*
Flottning	2 567	470	1 996	3 772	*324*	*702*	4·06	11·48	12·91	*183*	*218*
Sågverk och hyvlerier . . .	12 141	1 055	2 925	3 316	*177*	*214*	4·09	10·97	12·11	*168*	*196*
Snickeri- och möbelfabriker	5 343	1 127	2 320	3 249	*106*	*188*	3·98	10·85	12·23	*173*	*207*
Annan trävaruindustri . . .	251	1 253	2 543	3 231	*103*	*158*	4·21	10·10	11·43	*140*	*172*
Pappers- o. grafisk industri	**22 637**	**1 297**	**3 076**	**4 002**	*137*	*209*	**4·46**	**10·95**	**13·77**	*146*	*209*
Pappersmassefabriker . . .	12 500	1 296	3 024	3 976	*133*	*207*	4·41	10·77	13·62	*144*	*209*
Pappersbruk o. pappfabriker	5 625	1 155	2 750	3 780	*138*	*227*	4·07	9·59	13·18	*136*	*224*
Annan pappersindustri . . .	554	1 308	2 950	3 653	*126*	*179*	4·59	10·78	12·74	*135*	*178*
Grafisk industri	3 958	1 590	3 584	4 448	*125*	*180*	5·53	12·99	15·25	*135*	*176*
Livsmedelsindustri	**11 980**	**1 370**	**3 447**	**3 837**	*152*	*180*	**4·61**	**11·84**	**13·80**	*157*	*199*
Kvarnar	1 719	1 318	3 432	3 218	*160*	*144*	4·63	12·11	13·52	*162*	*192*
Pressjästfabriker	353	1 341	3 404	3 517	*154*	*162*	4·43	11·61	12·01	*162*	*171*
Bagerier	1 530	1 406	3 384	4 135	*141*	*194*	4·75	11·59	14·49	*144*	*205*
Råsockerbruk o. raffinaderier	4 634	1 305	3 564	3 765	*173*	*188*	4·33	12·13	13·70	*180*	*216*
Choklad- o. karamellfabriker	443	1 329	3 230	3 829	*143*	*188*	4·50	11·99	13·92	*166*	*209*
Bryggerier o. läskedrycksfabr.	2 427	1 502	3 452	4 315	*130*	*187*	5·08	11·90	14·47	*134*	*185*
Slakteri- och konservfabriker	510	1 302	2 931	3 653	*125*	*181*	4·52	9·96	12·42	*120*	*175*
Annan livsmedelsindustri .	364	1 334	3 345	3 813	*151*	*186*	4·24	11·02	12·21	*160*	*188*
Textil- o. beklädnadsind. .	**7 769**	**1 114**	**2 714**	**3 491**	*144*	*213*	**3·88**	**9·88**	**12·53**	*155*	*223*
Spinnerier, väverier o. d. .	6 445	1 010	2 597	3 232	*157*	*220*	3·53	9·54	11·65	*170*	*230*
Sömnadsfabriker	1 178	1 491	3 308	4 872	*122*	*227*	5·06	11·45	17·18	*126*	*240*
Hatt- och mössfabriker . .	146	1 553	3 344	3 780	*115*	*143*	5·60	12·15	12·98	*117*	*132*
Läder-, hår- o. gummivaruind.	**4 608**	**1 267**	**3 219**	**4 007**	*154*	*216*	**4·40**	**12·01**	**13·98**	*173*	*218*
Garverier	1 251	1 161	3 452	3 833	*197*	*230*	3·96	12·16	13·13	*207*	*232*
Päls- och skinnvarufabriker	153	1 352	2 894	3 856	*114*	*185*	4·68	10·74	12·94	*129*	*177*
Skofabriker	2 354	1 305	3 128	4 296	*140*	*229*	4·73	12·16	15·20	*157*	*221*
Gummivarufabriker	538	1 306	2 909	3 205	*123*	*145*	3·72	12·06	11·19	*224*	*201*
Annan hithörande industri .	312	1 393	3 288	3 980	*136*	*186*	4·66	11·73	13·73	*152*	*195*
Kemisk-teknisk industri .	**7 738**	**1 164**	**3 043**	**3 450**	*161*	*196*	**4·06**	**10·94**	**12·32**	*169*	*203*
Färg-, olje- o. parfymfabriker	877	1 202	3 094	3 546	*157*	*195*	4·05	11·08	12·54	*174*	*210*
Konstgödningsfabriker . . .	1 746	1 466	3 558	4 132	*143*	*182*	4·93	12·39	14·08	*151*	*186*
Sprängämnesfabriker . . .	357	1 279	3 230	3 828	*153*	*199*	4·54	11·23	13·58	*147*	*199*
Tändsticksfabriker	3 458	1 055	2 548	2 997	*142*	*184*	3·71	9·48	10·87	*156*	*193*
Annan kemisk-teknisk ind. .	1 300	1 274	3 482	3 568	*173*	*180*	4·45	12·16	13·20	*173*	*197*
Byggnadsverksamhet . . .	**5 530**	**1 556**	**3 891**	**2 597**	*150*	*67*	**5·35**	**14·22**	**14·71**	*166*	*175*
Egentlig byggnadsverksamhet	4 582	1 521	3 914	2 196	*157*	*44*	5·25	14·36	14·32	*174*	*173*
Målning och glasmästeri . .	948	1 790	3 755	4 532	*110*	*153*	5·93	13·40	15·73	*126*	*165*
Kraft-, belysn.- o. vattenverk	**16 455**	**1 302**	**3 587**	**4 069**	*176*	*213*	**4·35**	**12·47**	**14·65**	*187*	*237*
Handel och varulager . .	**5 543**	**1 231**	**3 066**	**3 725**	*149*	*203*	**4·27**	**10·81**	**13·14**	*153*	*208*
Samfärdsel	**24 159**	**1 211**	**3 692**	**4 044**	*205*	*234*	**4·09**	**12·14**	**13·35**	*197*	*226*
Järnvägsdrift	20 244	1 200	3 612	3 887	*201*	*224*	3·84	11·50	12·44	*200*	*224*
Åkerirörelse	650	1 302	3 764	4 153	*189*	*219*	4·30	12·40	13·88	*188*	*223*
Lastning och lossning . . .	3 265	1 265	4 318	4 999	*241*	*295*	6·06	19·19	20·48	*217*	*237*
Samtliga grupper	**220 286**	**1 241**	**3 186**	**3 607**	*157*	*191*	**4·32**	**11·48**	**13·23**	*166*	*206*

och minderåriga arbetare var för sig. Resultaten av en dylik beräkning hava sammanställts i tab. 3—5.

På grundval av uppgifterna i *tab. 3* hava utarbetats tvenne diagram (sid. 588—9), visande de genomsnittliga löneinkomsterna per år och per dag för *vuxna manliga* arbetare inom olika näringsgrenar. Vad årsinkomsterna beträffar, uppvisade liksom föregående år guldsmeds- samt lastnings- och lossningsarbetare de högsta genomsnittssiffrorna, nämligen 5 350 och 4 999 kr., varefter komma sömnadsfabriker, målning och glasmästeri, grafisk industri, bryggerier och skofabriker med resp. 4 872, 4 532, 4 448, 4 315 och 4 296 kr. De lägsta årssiffrorna företes av byggnadsverksamhet, stenhuggerier och torvindustri, där arbetarna i genomsnitt förtjänat endast 2 196, 2 369 och 2 455 kr. under år 1920. För byggnadsindustrien får den låga siffran sin förklaring genom den långa konflikten och för torvindustrien genom arbetets säsongkaraktär. Löneinkomsten per dagsverke utgjorde år 1920 i genomsnitt icke mindre än kr. 20·43 för stuveriarbetare, kr. 18·49 för guldsmeder och kr. 17·18 för sömnadsfabrikernas manliga arbetare. Närmast i ordningen kommo målare, arbetare i grafisk industri, skoarbetare och porslinsfabriksarbetare. Beträffande de höga genomsnittstalen för guldsmeder, sömnads- och skoarbetare, vilka väsentligt överstiga 1919 års siffror för motsvarande grupper av manliga arbetare, må anmärkas, att de delvis influerats av vissa för år 1920 medräknade företag, från vilka uppgifter icke förelågo för år 1919. Medräknas endast sådana företag, som voro med i undersökningen bägge åren, sänkas siffrorna för de nämnda tre yrkesgrenarna, men bliva dock alltjämt av en ansenlig storlek (resp. kr. 16·79, 15·69 och 14·89). Det synes, som om de manliga arbetarna i dessa yrkesgrenar, där ju kvinnliga eller minderåriga arbetare spela en stor roll, kommit i åtnjutande av en avsevärd löneökning i samband med den relativt ännu starkare höjning, som för sistnämnda kategoriers vidkommande ansetts behövlig. Ett studium av för år 1920 ingångna löneavtal inom ifrågavarande branscher tyckes bekräfta, att så varit förhållandet. — Byggnadsarbetarna komma av förut anförda orsaker icke så högt som föregående år, men ligga dock, vad inkomst per arbetsdag beträffar, avsevärt över medeltalet. De lägsta genomsnittliga dagsinkomsterna, — i fråga om vuxna manliga arbetare — hava beräknats för stenhuggerierna och tändsticksfabrikerna, för vilka medellönerna bliva kr. 9·12 resp. 10·87. Glasbrukens och textilfabrikernas manliga arbetare, vilka jämte de nyssnämnda två näringsgrenarnas år 1919 stodo lägst på skalan, hava däremot år 1920 kommit avsevärt närmare genomsnittet.

I *tab. 4 och 5* hava angivits de genomsnittliga löneinkomsterna för kvinnliga och minderåriga arbetare inom de näringsgrenar, där sådana arbetare redovisats till ett så stort antal, att detsamma ansetts kunna läggas till grund för medeltalsberäkningar.

Bland de vuxna kvinnorna uppvisade år 1920 skofabriksarbeterskorna den högsta genomsnittliga lönen, 2 653 kr. per år och 9·43 per dagsverke. Därefter kommo med hänsyn till årsinkomsterna arbeterskorna i bryggerier, bagerier, handel och varulager samt sömnadsfabriker, i nu angiven ordning,

Tab. 4. Löneinkomsternas stegring för arbetare inom olika näringsgrenar:
Kvinnliga över 18 år.

Näringsgrenar	Medelantal arbetare	Genomsnittlig löneinkomst per år, kr.			Ökning i % från 1913 till		Genomsnittlig löneinkomst per dag, kr.			Ökning i % från 1913 till	
	1920	1913	1919	1920	1919	1920	1913	1919	1920	1919	1920
Malmbrytning och metallindustri	**2 947**	**647**	**1 750**	**1 998**	*171*	*208*	2·30	6·36	7·86	*177*	*242*
därav: Mekaniska verkstäder m. m.	1 138	670	1 863	2 142	*178*	*220*	2·32	6·87	8·67	*196*	*274*
Elektriska verkstäder . . .	769	787	1 903	2 031	*141*	*158*	2·91	6·82	8·47	*134*	*191*
Jord- och stenindustri	**672**	**696**	**1 202**	**1 768**	*73*	*154*	2·55	5·45	7·29	*114*	*186*
därav: Porslins-, kakel- och lergodsfabriker	344	833	1 706	2 287	*105*	*174*	2·99	5·91	8·24	*98*	*176*
Träindustri	**267**	**566**	**1 437**	**1 859**	*154*	*229*	2·25	5·77	7·12	*156*	*216*
Pappers- och grafisk industri .	**2 926**	**682**	**1 505**	**2 056**	*121*	*202*	2·53	5·66	7·33	*124*	*190*
därav: Grafisk industri	1 425	757	1 620	2 267	*114*	*199*	2·74	6·17	7·95	*125*	*190*
Livsmedelsindustri	**3 610**	**738**	**1 820**	**2 173**	*147*	*194*	2·63	6·52	7·83	*148*	*198*
därav: Bagerier	843	823	2 078	2 506	*153*	*205*	2·78	7·58	8·92	*173*	*221*
Råsockerbruk och raffinaderier	265	614	1 852	2 286	*201*	*272*	2·55	6·89	8·08	*170*	*217*
Choklad- och karamellfabriker	1 198	647	1 527	1 671	*136*	*158*	2·22	5·35	6·32	*141*	*185*
Bryggerier och läskedrycksfabriker	967	799	1 949	2 562	*144*	*221*	2·94	6·96	8·83	*137*	*200*
Textil- och beklädnadsindustri .	**13 343**	**642**	**1 618**	**2 169**	*152*	*238*	2·31	6·00	7·96	*160*	*245*
därav: Spinnerier, väverier o. d. .	9 449	649	1 615	2 084	*149*	*221*	2·33	6·03	7·73	*159*	*232*
Sömnadsfabriker	3 372	620	1 685	2 462	*172*	*297*	2·20	5·97	8·70	*171*	*296*
Hatt- o. mössfabriker . . .	522	612	1 360	1 818	*122*	*197*	2·55	5·53	7·04	*117*	*176*
Läder-, hår- och gummivaruindustri	**2 090**	**738**	**1 832**	**2 525**	*148*	*242*	2·77	7·12	8·99	*157*	*225*
därav: Päls- och skinnvarufabriker	234	653	1 784	2 185	*173*	*235*	2·47	7·01	8·57	*184*	*247*
Skofabriker	1 411	797	1 848	2 653	*132*	*233*	2·90	7·29	9·43	*151*	*225*
Kemisk-teknisk industri	**2 816**	**609**	**1 502**	**1 792**	*146*	*194*	2·15	5·82	6·70	*171*	*212*
därav: Tändsticksfabriker	2 135	595	1 440	1 696	*142*	*185*	2·11	5·62	6·39	*166*	*203*
Byggnadsverksamhet[1]	**11**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.	**335**	**636**	**1 665**	**2 192**	*162*	*245*	2·32	6·80	7·94	*193*	*242*
Handel och varulager	**1 528**	**618**	**1 778**	**2 497**	*188*	*304*	2·27	6·67	8·84	*194*	*289*
Samfärdsel[1]	**7**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Samtliga grupper	**30 552**	**651**	**1 634**	**2 136**	*151*	*228*	2·34	6·11	7·86	*161*	*236*

och med hänsyn till dagsinkomsterna samma yrkesgrenar i något annorlunda ordningsföljd. Den lägsta medelförtjänsten, per år och per dag (1 671 resp. 6·32 kr.), har beräknats för choklad- och karamellfabrikernas kvinnliga arbetare, och de därnäst lägsta för arbeterskorna vid tändsticksfabriker samt vid hatt- och mössfabriker.

De i *tab. 5* meddelade lönesiffrorna för minderåriga arbetare kunna icke utan vidare läggas till grund för en jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrenar, enär åtskilliga skiljaktigheter industrierna emellan torde föreligga med hänsyn till de redovisade arbetarnas medelålder, vilka i detta fall

[1] Av hänsyn till det ringa antalet arbetare har någon beräkning av genomsnittsinkomsterna ej verkställts.

Tab. 5. Löneinkomsternas stegring för arbetare inom olika näringsgrenar: ***Minderåriga.***

Näringsgrenar	Medelantal arbetare	Genomsnittlig löneinkomst per år, kr.			Ökning i % från 1913 till		Genomsnittlig löneinkomst per dag, kr.			Ökning i % från 1913 till	
	1920	1913	1919	1920	1919	1920	1913	1919	1920	1919	1920
Malmbrytning och metallindustri	**8 688**	**571**	**1 332**	**1 561**	*133*	*174*	2·00	4·89	6·18	**145**	**209**
därav: Gruvor och anrikningsverk	571	639	1 379	1 516	*116*	*137*	2·25	5·03	5·85	*124*	*160*
Järn-, stål- och kopparverk	2 193	563	1 295	1 373	*130*	*144*	1·95	4·46	5·31	*129*	*172*
Järn- och stålmanufaktur	666	445	1 260	1 381	*183*	*210*	1·57	4·87	5·33	*210*	*239*
Mekaniska verkstäder	4 379	581	1 349	1 719	*132*	*196*	2·04	5·04	6·97	*147*	*242*
Elektriska verkstäder	533	572	1 418	1 408	*148*	*146*	2·02	5·61	5·77	*178*	*186*
Jord- och stenindustri	**1 875**	**423**	**1 068**	**1 336**	*152*	*216*	1·50	4·39	5·30	*193*	*253*
därav: Glasbruk	655	375	847	1 171	*126*	*213*	1·29	3·05	4·40	*136*	*241*
Träindustri	**2 891**	**506**	**1 245**	**1 494**	*146*	*195*	2·04	5·17	5·90	*153*	*189*
därav: Sågverk och hyvlerier	2 098	540	1 347	1 561	*149*	*189*	2·18	5·36	5·90	*146*	*171*
Snickeri- och möbelfabriker	737	440	920	1 314	*109*	*198*	1·69	4·44	5·23	*163*	*209*
Pappers- och grafisk industri	**3 488**	**489**	**1 013**	**1 449**	*107*	*196*	1·75	3·71	5·26	*112*	*201*
därav: Pappersmassefabriker	940	557	1 289	1 781	*132*	*220*	2·02	4·63	6·32	*129*	*213*
Pappersbruk och pappfabriker	546	504	996	1 725	*98*	*243*	1·85	3·58	6·55	*94*	*254*
Grafisk industri	1 469	397	856	1 247	*116*	*214*	1·37	3·15	4·40	*130*	*221*
Livsmedelsindustri	**1 008**	**459**	**1 095**	**1 296**	*138*	*182*	1·67	3·99	4·71	*139*	*182*
därav: Choklad- och karamellfabriker	647	393	890	1 142	*126*	*190*	1·37	3·29	4·19	*140*	*206*
Textil- och beklädnadsindustri	**3 397**	**425**	**968**	**1 307**	*128*	*208*	1·55	3·66	4·83	*136*	*212*
därav: Spinnerier, väverier o. d.	2 746	429	1 004	1 346	*134*	*214*	1·57	3·81	4·99	*143*	*218*
Sömnadsfabriker	533	400	847	1 194	*112*	*199*	1·38	3·01	4·27	*118*	*209*
Läder-, hår- och gummivaruindustri	**1 312**	**372**	**1 159**	**1 583**	*212*	*326*	1·47	4·70	5·67	*220*	*286*
därav: Skofabriker	949	368	1 093	1 565	*197*	*326*	1·44	4·46	5·63	*210*	*291*
Kemisk-teknisk industri	**1 621**	**426**	**1 160**	**1 368**	*172*	*221*	1·56	4·38	5·20	*181*	*233*
därav: Tändsticksfabriker	1 274	424	1 113	1 310	*162*	*209*	1·54	4·25	5·05	*176*	*228*
Byggnadsverksamhet[1]	**68**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.	**204**	**461**	**1 485**	**1 586**	*222*	*244*	1·62	5·73	6·09	*254*	*276*
Handel och varulager	**524**	**417**	**887**	**1 289**	*113*	*209*	1·48	3·36	4·54	*127*	*207*
Samfärdsel	**350**	**538**	**1 216**	**1 343**	*126*	*150*	1·80	4·11	4·37	*128*	*143*
därav: Järnvägsdrift:	343	534	1 219	1 336	*128*	*150*	1·79	4·12	4·34	*130*	*143*
Samtliga grupper	**25 426**	**485**	**1 186**	**1 456**	*145*	*200*	1·76	4·48	5·55	*155*	*215*

måste tillmätas en väsentlig betydelse för löneinkomstens storlek. De inom gruvdriften, mekaniska och elektriska industrierna, ävensom vid sågverk och vid kommunala arbeten (kraft och belysningsverk m. m.) anställda minderåriga, vilka år 1920 liksom föregående år haft relativt höga genomsnittliga löneinkomster, torde merendels vara ynglingar, som redan nalkas adertonårsåldern och mången gång utföra en vuxen mans arbete. Man lägger märke till, att år 1920 därjämte trämasse- och pappersindustriernas ävensom skofabrikernas minderåriga arbetare uppnått en högre genomsnittlig lönestandard.

[1] Av hänsyn till det ringa antalet arbetare har någon beräkning av genomsnittsinkomsterna ej verkställts.

Inom glas-, beklädnads- och grafiska industrierna m. fl. näringsgrenar, där lönenivån är avsevärt lägre, sysselsättas i betydande utsträckning arbetare, som tillhöra de yngsta åldersklasserna, och därjämte till stor del äro flickor.

Som nämnt hava de preliminära siffror rörande den genomsnittliga stegringen av arbetslönerna år 1920 för samtliga näringsgrenar tillsammantagna, vilka meddelades i närmast föregående häfte av denna tidskrift, fått erfara en, visserligen mycket obetydlig, jämkning vid den precisering av beräkningarna, som nu slutförts. Med hänsyn härtill återgivas här ånyo de indextal, som angiva den genomsnittliga stegringen av arbetslönerna under åren 1913—1920 — under förutsättning av oförändrad proportion av manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare — jämte motsvarande levnadskostnadsindextal:

Indextal.	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920
Levnadskostnader	100	102	115	130	162	225	261	269
Löneinkomster per dagsverke	100	102	108	120	146	207	266	309
Löneinkomster per år och arbetare .	100	100	107	120	143	200	256	294

I övrigt hänvisas till det i föregående häfte reproducerade diagrammet. Dettas uppritning röner nämligen icke någon märkbar inverkan av den företagna jämkningen av indextalen, och lika litet influeras härav den på samma ställe meddelade jämförelsen i fråga om lönestegringen i Sverige och i utlandet.

Statens förlikningsmäns verksamhet år 1920.[1]

Enligt förlikningsmännens jämlikt 13 § i lagen angående medling i arbetstvister avgivna berättelser har antalet arbetstvister, vilka varit föremål för någon deras åtgärd, under år 1920 utgjort 319 gentemot 155 i medeltal under åren 1915—1919.

I samtliga dessa fall har förlikningsmannens medling antingen erbjudits eller begärts. I en del fall har emellertid någon förhandling inför förlikningsmannen icke kommit till stånd, antingen av det skäl, att förlikningsmannens erbjudande om medling avslagits, eller ock av annan anledning, såsom att konflikten redan varit löst, då medlingsanbud framställts, eller strax därefter blivit bilagd. Medan sålunda under år 1920 medling av förlikningsmännen försöktes i 319 tvister, ägde medlingsförhandling rum i endast 182 tvister eller 57·1 % av hela antalet. Beträffande de 137 fall, då medling under redogörelseåret icke kom till stånd, var detta i 48 fall, eller 15 % av samtliga i förlikningsmännens berättelser omförmälda arbetstvister, beroende på att arbetsgivarna av olika skäl icke ansett förlikningsmannens ingripande tillrådligt eller av behovet påkallat och på denna grund avböjt erbjudande om medling.

---

[1] Utgör en sammanfattning av den av socialstyrelsen utgivna redogörelsen för »*Statens förlikningsmäns för medling i arbetstvister verksamhet år 1920*».

Av ifrågavarande 182 förhandlingsärenden kommo 30 på förlikningsmannen i första distriktet, 37 på andra, 15 på tredje, 43 på fjärde, 24 på femte, 32 på sjätte och 1 på sjunde distriktet. Arbetsinställelse förelåg i 121 fall eller 66·5 % av samtliga förhandlingsärenden. Antalet av förhandlingsärendena berörda arbetsgivare utgjorde inalles 3 068 och antalet arbetare 162 256, därav 1 771 arbetsgivare och 121 269 arbetare vid förhandlingsärenden med arbetsinställelse. En jämförelse med statistiken över arbetsinställelserna under redogörelseåret giver vid handen, att förlikningsmännen tagit befattning med 27·2 % av samtliga sagda år i riket inträffade arbetsinställelser, omfattande ej mindre än 86·8 % av de av dessa berörda arbetarna. I det övervägande flertalet av dessa konflikter hade arbetsinställelse utbrutit, innan ännu någon förhandling kommit till stånd. Detta var under år 1920 fallet med ej mindre än 109 ärenden, medan blott 12 arbetsinställelser föregingos av förhandlingar inför förlikningsmannen.

Initiativet till medlingen utgick i 148 fall från förlikningsmannen, i 14 fall från arbetsgivarna, i 5 fall från arbetarna och i 15 fall från båda parterna.

Med hänsyn till förhandlingsärendenas fördelning efter näringsgrupper stod gruppen malmbrytning och metallindustri främst med 33 ärenden. Därnäst kom skogshantering och träindustri med 32 samt byggnadsverksamheten med 20 ärenden. Malmbrytningen och metallindustrien har jämväl att uppvisa det största antalet berörda arbetare, vilket däremot år 1919 var fallet med gruppen land- och sjötransport och år 1918 med byggnadsverksamheten.

Av särskilt intresse är att undersöka förhandlingsärendenas fördelning efter konflikternas orsaker, emedan därigenom erhålles en närmare inblick i arten av förlikningsmännens verksamhet. Det befinnes sålunda, att bland de 182 ärenden, vilka varit föremål för förhandlingar inför förlikningsman, ej mindre än 143, eller 78·6 %, hänföra sig till löneförhöjningstvister. Tvister angående arbetstiden representeras av 16 ärenden, eller 8·8 %, tvister rörande begäran om kollektivavtal av 10 ärenden, eller 5·5 %, samt tvister angående andra lönefrågor» — avseende form för avlöningen, dennas utbetalande m. m. — av 6 ärenden, eller 3·3 %. I övrigt hava tvister angående tolkning av avtal, angående arbetares antagande och avskedande samt frågor om föreningsrätten och om arbetets anordning i ett fåtal fall föranlett medling.

Av de 182 förhandlingsärendena hava under året 137, eller 75·3 %, lett till resultat, i det de bragts till avgörande inför förlikningsman. I återstående 45 fall, eller 24·7 % av samtliga förhandlingsärenden, är förlikningsmannens medling att betrakta såsom väsentligen resultatlös, i det att ärendets slutbehandling övertagits av skiljenämnd, förlikningskommission eller av parterna själva eller har tvisten förblivit olöst.

Vid fördelning med hänsyn till resultatets innebörd av de konflikter, som bilagts omedelbart inför förlikningsmännen, framgår, att 122 konflikter, eller 67 % av hela antalet förhandlingsärenden, avgjorts genom kompromiss, medan 9, eller 5 %, utfallit till arbetarnas och 6, eller 3·3 %, till arbetsgivarnas förmån.

Arbetsinställelser i Sverige år 1920.[1]

Antal och omfattning. Under år 1920 hava, enligt tillgängliga uppgifter, i Sverige inträffat 486 arbetsinställelser (strejker och lockouter). Antalet arbetsinställelser ävensom antalet därav direkt berörda arbetsgivare och arbetare samt förlorade arbetsdagar i jämförelse med de föregående åren framgår av nedanstående tab. A.

Tab. A. Arbetsinställelser under åren 1903—1920.

År	Strejker			Lockouter			Arbetsinställelser av bland. karaktär			Hela antalet			Antal förlorade arbetsdagar
	Antal	Arbetsgivare	Arbetare	Antal	Arbetsgivare	Arbetare	Antal	Arbetsgivare	Arbetare	arb.-inst.	arbetsgivare	arbetare	
1903	109	256	5 970	16	96	982	17	126	17 619	**142**	**478**	**24 571**	642 000
1904	169	383	8 299	12	62	1 218	34	153	2 731	**215**	**598**	**12 248**	386 000
1905	152	325	13 186	12	12	456	25	510	19 264	**189**	**847**	**32 906**	2 390 000
1906	239	668	15 050	8	12	560	43	49	3 045	**290**	**729**	**18 655**	479 000
1907	243	498	11 278	23	37	5 669	46	283	6 593	**312**	**818**	**23 540**	514 000
1908	229	473	17 187	38	125	2 672	35	826	20 498	**302**	**1 424**	**40 357**	1 842 200
1909	102	7 707	229 248	22	451	71 364	14	30	1 137	**138**	**8 188**	**301 749**	11 799 700
1910	66	127	3 420	5	5	101	5	14	150	**76**	**146**	**3 671**	39 000
1911	85	150	4 940	9	1 759	15 145	4	11	491	**98**	**1 920**	**20 576**	569 800
1912	108	168	5 797	4	337	2 166	4	284	2 017	**116**	**789**	**9 980**	292 145
1913	118	203	9 574	1	1	17	—	—	—	**119**	**204**	**9 591**	303 344
1914	105	181	8 832	8	64	5 368	2	2	185	**115**	**247**	**14 385**	620 469
1915	70	100	4 277	7	7	813	3	3	29	**80**	**110**	**5 119**	83 270
1916	218	474	19 287	2	2	41	7	23	1 383	**227**	**499**	**20 711**	474 718
1917	458	1 399	45 019	8	8	1 016	9	17	666	**475**	**1 424**	**46 701**	1 108 819
1918	668	1 756	50 377	10	10	756	30	923	10 090	**708**	**2 689**	**61 223**	1 436 409
1919	414	1 977	69 980	10	10	727	16	376	10 334	**440**	**2 363**	**81 041**	2 295 910
1920	*455*	*1 952*	*42 657*	*9*	*544*	*37 988*	*22*	*458*	*58 394*	**486**	**2 954**	**139 039**	*8 942 543*

Antalet arbetsinställelser har sålunda under år 1920 varit större än såväl 1919 som något av åren 1903—1917; endast 1918 utvisar en högre konfliktfrekvens. I avseende på arbetarantalet överträffas 1920 allenast av storstrejksåret 1909.

Av samtliga konflikter hava 390 berört endast en arbetsgivare. Vid 47 konflikter har antalet berörda arbetsgivare utgjort 2—5, vid 22 konflikter 6—10, i 10 fall 11—20 och i 10 fall 21—70. Återstående sju konflikter berörde 97—480 arbetsgivare.

[1] Utgör en sammanfattning av den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik utgivna publikationen med denna titel.

Av arbetsinställelserna voro 222, eller 46 %, av helt ringa storlek, omfattande högst 25 arbetare. Av större omfattning — berörande mer än 100 arbetare — voro 96 konflikter eller 20 % av samtliga.

Vid jämn fördelning av antalet berörda arbetare på antalet konflikter erhålles såsom medeltal per konflikt under redogörelseåret 286. Motsvarande siffra för tiden 1910—1919 var 111.

Fördelning efter näringsgrupper. Det största antalet arbetsinställelser har under redogörelseåret inträffat inom trävaruindustrien med 25 % av samtliga konflikter, varefter följer metallindustrien med 20 % samt byggnadsindustrien med 10 %. Motsvarande procenttal för åren 1910—1919 voro respektive 19, 15 och 23. Av arbetarna kommo på trävaruindustrien 9 % mot 17 % i medeltal under de föregående åren. För byggnadsindustrien voro motsvarande siffror 11 resp. 19 % samt för metallindustrien 65 resp. 12 %.

Arbetsinställelsernas fördelning på de särskilda näringsgrenarna framgår av tabellen å sid. 606—607.

Av de i senaste statistik angående industri och bergshantering upptagna näringsgrupperna intog metallindustrien, med hänsyn till arbetsinställelsernas relativa utbredning, främsta rummet under år 1920 med 644 av konflikter berörda arbetare per 1 000 sysselsatta. Därnäst kom trävaruindustrien med 133 arbetare per 1 000.

Orsaker. Lönefrågorna hava som vanligt givit anledning till de flesta arbetskonflikterna. Sammanlagt hava 75 % av samtliga under året inträffade arbetsinställelser haft sin orsak i tvister rörande dylika frågor; motsvarande siffra för åren 1910—1919 var i medeltal 76 %. Vid det övervägande antalet av hithörande konflikter har frågan gällt löneförhöjning; direkt lönesänkning har i allenast 6 fall anförts som orsak till arbetskonflikt.

Av övriga tvister avse 6 % arbetares antagande och avskedande, 6 % arbetstiden samt 5 % införande av kollektivavtal.

Varaktighet. Av samtliga arbetsinställelser hava 29 % pågått högst en vecka och 68 % avslutats inom en månad; 47 arbetsinställelser (10 %) hava sträckt sig över längre tid än 3 månader. Vad beträffar antalet berörda arbetare, kommo 17 % på konflikter av kort varaktighet (högst en månad), medan 15 % drabbades av långvariga konflikter (över 3 månader).

Resultat. Arbetsinställelsernas och därav berörda arbetares fördelning under åren 1910—1919 efter konflikternas resultat framställes i följande tablå:

Resultat	Arbetsinställelser				Av arbetsinställelser berörda arbetare			
	1910—1919		*1920*		1910—1919		*1920*	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Arbetsgivarnas villkor	684	28	117	24	65 514	24	10 338	8
Arbetarnas fordringar	685	28	81	17	50 548	19	3 147	2
Kompromiss	1 029	42	259	53	154 262	56	124 089	89
Okänt eller oavgjort	56	2	29	6	2 674	1	1 465	1
Summa	*2454*	*100*	*486*	*100*	*272 998*	*100*	*139 039*	*100*

Storlek och resultat. Vid jämförelse mellan arbetsinställelsernas resultat och antalet därav berörda arbetare framgår, att arbetarna haft mest framgång i de mindre omfattande och arbetsgivarna i de större konflikterna. I genomsnitt hava de på arbetsgivarnas villkor bilagda konflikterna omfattat 88 arbetare, medan medeltalet för de enligt arbetarnas fordringar avslutade uppgått till 39.

Orsaker och resultat. I vad mån de särskilda tvistefrågorna lett till olika resultat, framgår av följande sammanställning:

Tab. B. Sammanställning av arbetsinställelsernas orsaker, varaktighet och resultat.

Arbetsinställelsernas fördelning efter:	Resultat												Hela antalet	
	Arbetsgivarnas villkor		Kompromiss						Arbetarnas fordringar		Okänt eller oavgjort			
			I huvudsak ag:s villkor		Lika eftergifter		I huvudsak arb:s fordringar							
	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	arb. inst.	arb.
I. Orsaker.														
Löneförhöjning . .	62	3 379	3	169	170	99 344	41	15 689	52	1 990	19	1 033	347	121 604
Lönesänkning . .	3	67	—	—	1	60	—	—	—	—	2	74	6	201
Andra lönefrågor .	4	562	—	—	1	8	1	31	5	112	1	48	12	761
Föreningsrätten .	4	105	—	—	—	—	—	—	3	131	1	40	8	276
Kollektivt avtal .	4	217	—	—	13	6 233	1	10	5	50	1	20	24	6 530
Andra organisationsspörsmål . .	—	—	—	—	—	—	*1*	*9*	*3*	*115*	*1*	*19*	5	143
Personliga förhållanden	2	226	—	—	1	481	—	—	—	—	—	—	3	707
Arbetstiden . . .	12	3 163	1	311	13	1 205	—	—	3	345	1	150	30	5 174
Arbetares antagande o. avskedande .	13	1 311	—	—	7	417	—	—	8	391	2	44	30	2 163
Arbetets anordning	6	817	—	—	1	95	—	—	—	—	—	—	7	912
Tolkning av avtal	1	16	—	—	1	5	—	—	2	13	—	—	4	34
Andra orsaker . .	6	475	—	—	2	17	1	5	—	—	1	37	10	534
II. Varaktighet.														
Högst 7 dagar . .	42	2 332	1	124	48	2 851	9	314	38	1 649	1	40	139	7 310
8— 14 » . .	33	2 873	1	20	38	2 345	11	963	12	704	3	57	98	6 962
15— 30 » . .	21	2 503	—	—	48	4 549	11	1 336	10	343	3	193	93	8 924
31— 90 » . .	17	2 127	2	336	54	90 933	8	773	19	371	8	214	108	94 754
91—180 » . .	4	503	—	—	13	6 861	2	189	2	80	10	360	31	7 993
Över 180 » . .	—	—	—	—	8	226	4	12 169	—	—	3	451	15	12 846
Obestämbar tid . .	—	—	—	—	1	100	—	—	—	—	1	150	2	250
Summa	*117*	*10 338*	*4*	*480*	*210*	*107 865*	*45*	*15 744*	*81*	*3 147*	*29*	*1 465*	*486*	*139 039*

Av de konflikter, som gällde löneförhöjning, bilades, såsom härav synes, flertalet genom ömsesidiga eftergifter, vilket givetvis innebär en förändring av arbetsvillkoren till arbetarnas fördel. Vidare utvisa resultaten av de konflikter, där fråga varit om införande av kollektivt avtal, ett visst övertag för arbetarna, medan tvister om arbetstiden samt arbetares antagande och avskedande merendels bilagts på arbetsgivarnas villkor.

Organisationsväsendets inflytande på resultaten. Av de konflikter, vid vilka arbetarna varit organiserade, hava 17 % bilagts i enlighet med arbetarnas fordringar och 23 % på arbetsgivarnas villkor, medan för oorganiserade arbetare motsvarande siffror varit 19 och 36 %. Av de arbetsinställelser, som inträffat hos organiserade arbetsgivare, hava 29 % avslutats på arbetsgivarnas villkor och 13 % med godkännande av arbetarnas fordringar. De ej organiserade arbetsgivarna hava däremot vid 22 % av hela antalet konflikter godkänt arbetarnas fordringar och i 18 % av samtliga fall gjort sina villkor gällande.

Varaktighet och resultat. Vid sammanställning av arbetsinställelsernas varaktighet och resultat framgår, såsom förestående tab. B utvisar, att särskilt de långvarigare konflikterna i relativt stor utsträckning lösts genom kompromiss. Detta var nämligen fallet med 59 % av de arbetsinställelser, som varat över en månad, mot 57 % för konflikter av 8—30 dagars varaktighet och 42 % för konflikter, som avslutats inom en vecka.

Förlorade arbetsdagar. Antalet genom arbetsinställelser förlorade arbetsdagar för hela perioden 1903—1920 framgår av tabellen å sid. 602. En sammanställning av antalet förlorade arbetsdagar med hela antalet vid industri och bergshantering sysselsatta arbetare giver vid handen, att genom arbetsinställelser under år 1920 inom ifrågavarande näringsgrupper förlorats i genomsnitt 20·8 arbetsdagar per arbetare och år. Till jämförelse må meddelas, att motsvarande siffror för år 1919 var 5·4 % samt för perioden 1910—1918 i medeltal 0·9 %. Den betydande förlusten av arbetsdagar under år 1920 sammanhänger med de långvariga och omfattande rikskonflikterna inom järnbruks-, verkstads- och byggnadsindustrierna; enbart på dessa konflikter kommo icke mindre än c:a 7 milj. förlorade arbetsdagar.

Avtalsbrott. Beskyllningar för avtalsbrott hava av parterna framställts vid 141 arbetsinställelser. I 133 av dessa fall hava arbetarna enligt arbetsgivarnas framställning genom arbetets nedläggande gjort sig skyldiga till avtalsbrott. Arbetarna hava åter i 5 fall motiverat arbetsinställelsen med avtalsstridigt förfarande från arbetsgivarens sida. Vid 3 av ifrågavarande konflikter föreligga ömsesidiga beskyllningar för avtalsbrott.

Förhandling, medling och skiljedom. Förhandlingar hava enligt uppgift föregått arbetsinställelsen i 185 fall, medan sådana ej förekommit i 301 fall. Under året har skiljenämnd för arbetsinställelses biläggande endast i två fall konstituerats.

Statens förlikningsmän hava i 85 fall medverkat till konflikters lösning.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	Näringsgrenar	Antal arbetsinställelser påbörjade under				Hela antalet arbetsinställelser	Karaktär			Orsaker		
		1:sta kvartalet	2:dra kvartalet	3:dje kvartalet	4:de kvartalet		Strejker	Lockouter	Bland. eller obestämb. konfl.	Lönefrågor	Organisationsspörsmål	Andra och okända orsaker
1	Malmgruvor	5	8	1	—	**14**	14	—	—	11	—	3
2	Järn- och stålverk	5	5	7	—	**17**	15	2	—	11	3	3
3	Järn- och stålmanufaktur	3	11	4	—	**18**	18	—	—	15	1	2
4	Mekaniska verkstäder	7	9	9	3	**28**	26	—	2	19	1	8
5	Skeppsvarv	2	5	1	1	**9**	9	—	—	7	—	2
6	Metallmanufaktur m. m.	1	3	6	2	**12**	11	—	1	10	1	1
7	Kolgruvor	—	1	—	—	**1**	—	1	—	—	1	—
8	Torvindustri	—	8	5	—	**13**	13	—	—	12	1	—
9	Stenbrott och stenhuggerier	4	3	—	—	**7**	6	—	1	7	—	—
10	Tegel- och kalkbruk m. m.	3	13	5	—	**21**	19	1	1	19	—	2
11	Glasindustri	1	—	—	—	**1**	1	—	—	1	—	—
12	Annan jord- och stenindustri	1	1	—	—	**2**	1	—	1	2	—	—
13	Skogsavverkning m. m.	12	10	3	2	**27**	25	1	1	22	5	—
14	Flottning	—	6	2	—	**8**	8	—	—	6	1	1
15	Sågverk och hyvlerier	20	19	19	2	**60**	58	—	2	39	3	18
16	Låd- och fanérfabriker	1	—	2	—	**3**	3	—	—	1	1	1
17	Snickeri- och möbelfabriker	7	3	9	1	**20**	20	—	—	19	1	—
18	Korgfabriker	—	1	—	—	**1**	1	—	—	1	—	—
19	Pappersmassefabriker	2	3	4	2	**11**	10	—	1	3	—	8
20	Pappersbruk och pappfabriker	1	1	1	—	**3**	3	—	—	2	—	1
21	Kartong- o. tapetfabriker	—	1	—	—	**1**	1	—	—	1	—	—
22	Grafisk industri	1	2	1	2	**6**	6	—	—	3	2	1
23	Kvarnar	—	2	—	—	**2**	2	—	—	2	—	—
24	Bagerier	4	2	2	4	**12**	10	—	2	7	1	4
25	Råsockerbruk och raffinaderier	—	1	—	1	**2**	2	—	—	1	—	1
26	Choklad- och karamellfabriker	—	—	—	1	**1**	—	—	1	—	1	—
27	Bryggerier och mälterier	—	1	—	—	**1**	1	—	—	1	—	—
28	Tobaksfabriker	—	—	1	1	**2**	2	—	—	1	—	1
29	Margarinfabriker	—	—	1	—	**1**	1	—	—	1	—	—
30	Slakterier och charkuterier	—	1	—	3	**4**	4	—	—	3	—	1
31	Spinnerier och väverier	2	1	3	—	**6**	6	—	—	4	—	2
32	Sömnadsfabriker	4	3	3	—	**10**	9	1	—	10	—	—
33	Hatt- och mössfabriker	—	—	1	—	**1**	1	—	—	1	—	—
34	Färgerier	—	—	1	—	**1**	1	—	—	—	1	—
35	Garverier o. skinnvarufabriker	2	—	1	—	**3**	2	—	1	2	—	1
36	Skofabriker	2	7	—	3	**12**	11	1	—	10	1	1
37	Gummivarufabriker	3	—	—	1	**4**	4	—	—	3	—	1
38	Sadelmakerier m. m.	—	—	3	1	**4**	4	—	—	4	—	—
39	Färg-, tvål- och oljefabriker m. m.	3	2	3	—	**8**	8	—	—	6	—	2
40	Konstgödningsfabriker	—	—	—	1	**1**	1	—	—	—	—	1
41	Sprängämnesfabriker	—	—	1	—	**1**	1	—	—	1	—	—
42	Tändsticksfabriker	—	1	1	—	**2**	2	—	—	2	—	—
43	Husbyggnadsverksamhet	8	5	3	2	**18**	12	2	4	16	—	2
44	Målning	1	3	1	—	**5**	5	—	—	5	—	—
45	Monteringsarbeten	2	—	6	2	**10**	10	—	—	7	1	2
46	Väg- och gatubyggnader	2	1	3	2	**8**	8	—	—	8	—	—
47	Järnvägsbyggnader	—	4	—	1	**5**	4	—	1	4	—	1
48	Vattenbyggnader	1	1	—	—	**2**	2	—	—	2	—	—
49	Belysnings- o. vattenverk m. m.	1	7	1	2	**11**	10	—	1	8	2	1
50	Handel och varulager	3	6	6	1	**16**	16	—	—	11	4	1
51	Telefon	—	1	—	—	**1**	1	—	—	1	—	—
52	Åkerirörelse	1	2	1	3	**7**	7	—	—	5	1	1
53	Lastning och lossning	5	2	6	—	**13**	12	—	1	9	—	4
54	Sjöfart	—	1	1	1	**3**	2	—	1	—	1	2
55	Restaurangrörelse	—	—	—	2	**2**	2	—	—	—	—	2
56	Jordbruk och fiske	3	9	1	2	**15**	15	—	—	11	2	2
57	Annan yrkesrörelse	3	4	1	1	**9**	9	—	—	8	1	—
58	*Summa år 1920*	**126**	**180**	**130**	**50**	**486**	**455**	**9**	**22**	**365**	**37**	**84**

13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	
Resultat				Känt högsta antal direkt berörda					Arb.-givarnas organisation		Arbetarnas organisation		Antal förlorade arbetsdagar	
Arbetsgivarens villkor	Arbetarnas fordringar	Kompromiss	Okänt eller oavgjort	arbetsgivare	arbetare				Helt eller delvis org.	Icke organiserade	Helt eller delvis org.	Icke organiserade		
					vid strejker	vid lockouter	vid bl. eller obest. konfl.	Tillsammans						
2	1	9	2	14	3 397	—	—	3 397	14	—	14	—	258 915	1
7	1	9	—	93	1 466	25 125	—	26 591	16	1	17	—	998 342	2
7	3	8	—	152	1 315	—	—	1 315	14	4	17	1	221 321	3
9	6	11	2	352	1 587	—	57 000	58 587	18	10	24	4	3 521 479	4
1	2	5	1	33	579	—	—	579	6	3	8	1	594	5
2	3	6	1	20	547	—	14	561	9	3	12	—	12 826	6
1	—	—	—	1	—	140	—	140	—	1	1	—	1 400	7
2	2	5	4	17	1 006	—	—	1 006	4	9	11	2	24 690	8
1	1	5	—	33	486	—	25	511	3	4	7	—	32 373	9
2	5	11	3	21	1 030	101	51	1 182	17	4	18	3	51 420	10
—	—	1	—	1	245	—	—	245	1	—	1	—	28 665	11
—	—	2	—	3	4	—	59	63	1	1	1	1	12 521	12
3	5	19	—	28	2 745	124	90	2 959	8	19	27	—	99 916	13
1	2	4	1	8	1 021	—	—	1 021	6	2	7	1	92 981	14
24	7	28	1	64	7 717	—	217	7 934	37	23	56	4	190 761	15
—	1	2	—	7	159	—	—	159	1	2	3	—	7 557	16
3	7	10	—	54	592	—	—	592	7	13	19	1	19 475	17
—	—	—	1	3	13	—	—	13	—	1	1	—	2 678	18
6	1	4	—	11	830	—	197	1 027	11	—	9	2	7 938	19
1	—	2	—	3	407	—	—	407	1	2	3	—	2 055	20
—	—	1	—	1	37	—	—	37	1	—	1	—	629	21
2	—	3	1	20	305	—	—	305	5	1	6	—	17 824	22
1	—	1	—	21	1 016	—	—	1 016	2	—	2	—	93 112	23
—	4	7	1	124	175	1 030	—	1 205	5	7	12	—	39 458	24
—	—	2	—	2	744	—	—	744	2	—	2	—	11 728	25
1	—	—	—	1	—	—	38	38	—	1	1	—	38	26
—	—	1	—	2	68	—	—	68	1	—	1	—	1 496	27
1	—	1	—	2	123	—	—	123	—	2	2	—	408	28
—	—	1	—	1	96	—	—	96	1	—	1	—	1 248	29
—	1	3	—	39	172	—	—	172	2	2	4	—	1 137	30
2	2	2	—	7	559	—	—	559	4	2	5	1	6 144	31
3	—	6	1	29	536	11	—	547	3	7	8	2	9 483	32
—	—	—	1	1	60	—	—	60	—	1	1	—	7 140	33
—	1	—	—	1	11	—	—	11	—	1	1	—	748	34
2	—	1	—	4	42	—	94	136	2	1	3	—	1 628	35
2	2	7	1	569	840	20	—	860	7	5	11	1	13 973	36
2	2	—	—	4	236	—	—	236	3	1	4	—	7 255	37
—	—	4	—	19	60	—	—	60	1	3	4	—	1 108	38
3	—	5	—	8	539	—	—	539	8	—	8	—	26 885	39
1	—	—	—	1	38	—	—	38	1	—	1	—	1 938	40
—	—	1	—	1	8	—	—	8	1	—	1	—	40	41
2	—	—	—	2	113	—	—	113	2	—	2	—	3 127	42
1	3	13	1	515	469	11 437	197	12 103	9	9	18	—	2 356 445	43
—	—	5	—	19	141	—	—	141	3	2	5	—	2 166	44
—	5	5	—	67	1 688	—	—	1 688	3	7	9	1	81 071	45
2	1	3	2	8	203	—	—	203	1	7	8	—	6 685	46
2	—	2	1	5	318	—	21	339	—	5	5	—	15 807	47
—	—	2	—	2	88	—	—	88	—	2	2	—	2 574	48
2	2	6	1	11	171	—	21	192	1	10	11	—	5 892	49
3	3	10	—	64	889	—	—	889	10	6	16	—	11 006	50
—	—	1	—	1	36	—	—	36	—	1	—	1	288	51
2	1	3	1	78	423	—	—	423	5	2	7	—	5 757	52
3	1	8	1	89	1 465	—	150	1 615	11	2	13	—	43 967	53
1	—	2	—	6	104	—	220	324	—	3	3	—	7 132	54
1	—	—	1	2	21	—	—	21	—	2	1	1	387	55
6	3	6	—	257	5 385	—	—	5 385	4	11	12	3	566 137	56
—	3	6	—	53	332	—	—	332	5	4	9	—	2 775	57
117	81	259	29	2 954	42 657	37 988	58 394	139 039	277	209	456	30	8 942 543	58

Kollektivavtal i Sverige år 1920.[1]

Kollektivavtalens utbredning. År 1920 hava, enligt erhållna uppgifter, träffats 1 583 kollektivavtal, vilka, direkt eller genom vederbörande organisationer, godkänts av 9 588 arbetsgivare och genom vilka 259 760 arbetares arbetsförhållanden kunna anses reglerade.

Antalet avtal liksom antalet därav berörda arbetare är det största, som hittills för något år redovisats. Sammanlagda antalet arbetare, som vid utgången av år 1920 beröras av kollektivavtal, utgör 424 366 och är likaså större än vid något föregående årsskifte.

Kollektivavtalens utbredning inom olika näringsgrupper framgår av nedanstående tabell.

Näringsgrupper	Antal den 31 dec. 1919			Antal under år 1920			Antal den 31 dec. 1920		
	gällande kollektivavtal	därav berörda		ingångna kollektivavtal	därav berörda		gällande kollektivavtal	därav berörda	
		arbetsgivare	arbetare		arbetsgivare	arbetare		arbetsgivare	arbetare
Malmbrytning och metallindustri	160	1 194	92 316	88	295	13 633	133	853	98 726
Jord- och stenindustri	103	301	27 689	156	193	19 849	206	318	28 554
Trävaruindustri och skogshantering	266	509	28 235	233	597	39 379	279	686	41 487
Pappers- och grafisk industri	108	599	31 511	94	114	27 438	108	608	40 918
Livsmedelsindustri	301	1 157	25 929	206	1 076	21 943	258	1 276	28 143
Textil- och beklädnadsindustri	125	1 104	28 749	87	942	30 598	109	1 080	33 382
Läder-, hår- och gummivaruindustri	98	1 331	16 191	61	1 167	14 473	77	1 364	15 925
Kemisk-teknisk industri	83	87	12 294	64	70	6 469	84	90	10 051
Byggnadsverksamhet	302	2 024	29 062	248	1 822	22 681	310	2 118	27 013
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.	98	101	15 321	91	81	13 162	134	117	14 410
Handel och varulager	135	453	5 402	75	307	3 575	146	539	6 112
Land- och sjötransport	315	996	42 881	126	670	15 019	337	967	46 151
Jordbruk och fiske	8	950	20 320	13	1 022	21 690	13	1 022	21 690
Annan yrkesrörelse	52	726	2 989	41	1 232	9 851	62	1 366	11 804
Summa	**2 154**	**11 532**	**378 889**	**1 583**	**9 588**	**259 760**	**2 256**	**12 404**	**424 366**

[1] Utgör en sammanfattning av den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik utgivna publikationen med denna titel.

Till belysande av kollektivavtalens relativa utbredning inom olika näringsgrupper meddelas nedanstående sammanställning av antalet av kollektivavtal berörda arbetare vid slutet av åren 1919 och 1920 samt antalet inom resp. näringsgrupper sysselsatta arbetare under det senaste år, för vilket dylik statistik föreligger (1919).

Näringsgrupper	Hela antalet sysselsatta arbetare (1919)	Därav berörda av kollektivavtal 31 december 1919		31 december 1920	
		Antal	%	Antal	%
Malmbrytning och metallindustri	141 393	92 316	65·3	98 726	69·8
Jord- och stenindustri	41 372	27 689	66·9	28 554	69·0
Trävaruindustri (utom skogshantering)	65 184	25 493	39·1	37 410	57·4
Pappers- och grafisk industri	44 716	31 511	70·5	40 918	91·5
Livsmedelsindustri	47 764	25 929	54·3	28 143	58·9
Textil- och beklädnadsindustri	46 873	28 749	61·3	33 382	71·2
Läder-, hår- och gummivaruindustri	18 068	16 191	89·6	15 925	88·1
Kemisk-teknisk industri	17 605	12 294	69·8	10 051	57·1

För övriga i tabellen å föregående sida anförda grupper saknas tillförlitliga uppgifter om hela arbetarantalet. Tablån omfattar därför endast de näringsgrenar, som finnas upptagna i den officiella industri- och hantverksstatistiken.

Kollektivavtalens parter. Avtalens fördelning med hänsyn till parternas organisation framgår av följande tablå:

Kollektivavtal träffade av:	Organiserade arbetare		Icke organiserade arbetare		Summa	
	Antal avtal	Antal arbetare	Antal avtal	Antal arbetare	Antal avtal	Antal arbetare
Organiserade arbetsgivare	1 004	248 552	—	—	1 004	248 552
Icke organiserade arbetsgivare	571	11 034	8	174	579	11 208
Summa	**1 575**	**259 586**	**8**	**174**	**1 583**	**259 760**

Kollektivavtalens giltighetsområde och giltighetstid. Med hänsyn till *giltighetsområde* fördela sig avtalen sålunda:

	Antal avtal	Antal arbetare
Riksavtal	17	70 777
Distriktsavtal	23	22 752
Ortsavtal	504	42 339
Avtal för enskilda arbetsplatser	1 039	123 892
Summa	**1 583**	**259 760**

Efter vad härav framgår, hava under redogörelseåret träffats 17 riksavtal, nämligen för järn- och stålverk (elektriska montörer m. fl.), småglasbruk, buteljglasbruk, fönsterglasbruk, snickeri- och möbelfabriker, parkettgolvfabriker, pappersbruk, kvarnar, textilindustrien, beställningsskrädderier, herrkonfektionsfabriker, garverier, skofabriker, rörledningsfirmor, telegraf (linjearbetare), restauranger (kökspersonal) och apotek (farmaceuter). Därjämte

hava träffats s. k. allmänna bestämmelser för kollektivavtal inom sågverksindustrien, byggnadsindustrien och bleck- och plåtslagarfacket samt mellan svenska städernas förhandlingsorganisation (ett 30-tal städer) och kommunalarbetareförbundet för kommunala verk och arbeten.

Distriktsavtal, vilkas giltighetsområden sträcka sig över ett eller flera län eller landskap, hava ingåtts inom tunnbinderi-, bryggeri- och slakteriyrkena, handskindustrien, jordbruket samt frisöryrket.

Avtalens *giltighetstid* framgår av nedanstående sammanställning:

År	Kollektivavtal med giltighetstid: t. o. m. 1 år	1 t. o. m. 2 år	2 t. o. m. 3 år	3 t. o. m. 4 år	över 4 år	obestämd
	i % av hela antalet kollektivavtal					
1920	81·6	16·5	0·2	—	—	1·7
1919	79·5	11·4	7·7	—	—	1·4
1918	64·8	18·1	14·2	—	—	2·9
1917	51·3	23·2	21·0	0·8	0·2	3·5
1916	16·1	29·8	35·4	12·2	5·6	0·9
1915	13·1	25·4	32·3	16·2	9·2	3·8
1914	20·3	13·3	35·0	15·5	13·3	2·6
1913	12·2	13·9	47·7	14·4	11·0	0·8
1912	12·0	9·5	20·3	15·5	41·1	1·6
1911	9·6	12·8	10·5	4·1	60·3	2·7
1910	16·1	15·2	10·2	40·2	16·5	1·8
1909	18·9	43·6	26·3	5·3	4·4	1·5
1908	32·3	37·6	22·3	2·6		5·2

Avtalens giltighetstid är, som synes, under de senaste åren i regel icke längre än 1 år. Flertalet avtal med giltighetstid längre än 1 år återfinnas inom byggnadsverksamheten, där enligt uppgörelsen i november 1920 avtalen för de egentliga byggnadsfacken samt bleck- och plåtslagarfacket fastställdes att gälla c:a 1 1/3 år.

FörlikningS- och skiljenämnder samt regler för förhandling mellan parterna. Bestämmelser angående tvisters biläggande finnas i inalles 1 246 avtal, fördelade såsom nedanstående sammanställning utvisar:

FörlikningS- eller skiljenämnd	Antal avtal	Antal arbetare
för samtliga tvister	42	11 590
endast för tvister om avtalets tolkning	338	61 163
Summa	*380*	*72 753*
Tvister avgöras i sista hand av organisationerna	866	171 507
Tillsamman	**1 246**	**244 260**

Arbetslön. Av de under redogörelseåret träffade avtalen innehålla 440 avtal med 35 106 arbetare bestämmelser endast om tidlönsarbete och 9 avtal med 1 796 arbetare stadganden uteslutande om ackordsarbete, medan 1 134 avtal med 222 858 arbetare föreskriva eller medgiva användande av båda löne-

formerna. Av de inalles 1 143 avtal, som sålunda förutsätta förekomsten av ackordsarbete, tillerkänna 153 avtal arbetaren *garanterad tidlön* vid allt ackordsarbete, medan 288 avtal lämna dylik garanti endast för vissa fall; inskränkningen avser i regel det fall, att priset för arbetet är reglerat genom av parterna upprättad fast prislista, medan garantien gäller med vidkommande arbetare överenskomna tillfälliga ackord. I 702 avtal saknas varje bestämmelse om garanterad tidlön vid ackordsarbete.

Kollektivavtalens bestämmelser om det särskilda tillägg, vartill arbetaren är berättigad vid *övertidsarbete*, framgår av efterföljande sammanställning. För tilläggsbeloppet, som utgår antingen i procent av den ordinarie tidlönen eller med särskilt belopp per timme, gäller oftast en viss skala med olika satser för s. k. vanligt övertidsarbete, annat övertidsarbete eller nattarbete samt sön- och helgdagsarbete. Av de redovisade avtalen innehålla 527 bestämmelser, varigenom s. k. vanligt övertidsarbete begränsas till 1 à 2 timmar efter ordinarie arbetstidens slut. Enligt 238 avtal räknas som vanligt övertidsarbete minst 3 timmar efter ordinarie arbetstid. I 140 avtal stadgas samma tilläggsbelopp för allt övertidsarbete, vare sig vanligt sådant, nattarbete eller sön- och helgdagsarbete.

	Stipulerat eller beräknat tillägg i % av tidlönen[1]						
	25 %	35 %	50 %	70 %	75 %	100 %	Summa
Vanligt övertidsarbete . .	59	304	863	35	31	15	**1 307**
Nattarbete	30	17	483	58	221	533	**1 342**
Sön- och helgdagsarbete .	16	11	98	16	88	1 108	**1 337**

Arbetstid. Avtalens bestämmelser om arbetstidens längd förete endast i ett fåtal fall avvikelser från den lagstadgade arbetstiden. I regel har i avtalen uttryckligen fastslagits, att arbetstiden skall utgöra 8½ timmar å veckans 5 första dagar samt 5½ timmar å lördagar eller 48 timmar i veckan. Ett mindre antal avtal stadga endast, att arbetstiden är den i lag fastställda.

I 51 avtal, berörande omkring 23 500 arbetare, föreskrives annan arbetstid än den lagstadgade; av dessa avse emellertid flertalet sådana arbetarkategorier, som icke höra under lagens tillämpningsområde, såsom jordbruksarbetare, frisörbiträden och butikspersonal. För jordbruksarbetare uppgår den ordinarie arbetstiden i allmänhet, med frånräknande av fridagar, till sammanlagt 2 650 timmar per år (enligt avtalet för Skåne 2 700 timmar). Den i mellansvenska landskapen vanligen förekommande fördelningen av arbetstiden på årets olika månader är följande: november 8 timmar per dag, december 7½, januari 8, februari 8½, 1 mars—15 april 9, 16 april—30 september 10 och oktober 9 timmar. Avtalen vid frisersalonger stadga en arbetstid av 51—54 timmar i veckan. För butikspersonal växlar arbetstiden mellan 48 och 53 timmar, eller har i en del avtal endast angivits, att arbetstiden uttages inom den i gällande förordning angående stängning av butiker tillåtna tiden.

[1] De avtal, där det stipulerade tillägget utgjort annan procentsats än de här angivna, hava hänförts till den närmast liggande av de nämnda huvudgrupperna.

I en del avtal, vilka för dagarbetare fastställt 48 timmars arbetsvecka, har arbetstiden för vissa arbetargrupper (skiftarbetare i kontinuerlig drift, maskinister, eldare m. fl.) satts till 56 timmar, därvid emellertid i allmänhet gjorts det tillägg, att denna arbetstid skall (efter den 1 juli 1920) gälla endast under förutsättning av arbetsrådets medgivande därtill.

Kortare arbetstid än den i lagen medgivna förekommer enligt en del avtal för gruvarbetare samt för brädgårdsarbetare (42—46 timmar i veckan).

Semester. Bestämmelser om semester förekomma, såsom nedanstående sammanställning utvisar, i 1 044 avtal med 204 155 därav berörda arbetare.

Semesterns längd	Antal avtal	Antal arbetare
Kortare än en vecka (4 arbetsdagar)	491	121 525
En vecka	432	66 667
Längre än en vecka	121	15 963
Summa	*1 044*	*204 155*
Inga bestämmelser om semester	539	55 605
Tillsamman	**1 583**	**259 760**

Av de 539 avtal, som icke innehålla bestämmelser om semester, återfinnas över 200 inom byggnadsverksamheten (murare, träarbetare, grovarbetare, bleck- och plåtslagare, målare samt väg- och vattenbyggnadsarbetare). Ej heller är semesterrätt tillerkänd arbetarna inom torvindustrien, byggnadsämnesindustrien samt stuveriyrket. Inom övriga näringsgrenar är det endast i undantagsfall som föreskrifter om semester saknas.

Semesterns längd utgör vid flertalet större industrier, såsom stenkolsgruvor, sågverk, snickeri- och möbelfabriker, trämassefabriker och pappersbruk, textil- och skofabriker samt tändsticksindustrien i allmänhet 4 dagar. Arbetarna vid sockerfabriker och gödningsämnesfabriker erhålla 3 dagars semester, vid garverier 5 dagar. Mer än en veckas semester stadgas i avtalen vid de norrländska gruvorna (14 dagar) samt i en del avtal vid bagerier, kommunala verk och arbeten, frisersalonger, handelsföretag ävensom för personalen vid apotek (30 dagar), försäkringsinrättningar och restauranger. Vissa avtal, särskilt inom gruppen allmänna arbeten, medgiva förlängd semestertid efter längre tids anställning.

Som villkor för åtnjutande av semester fordras i allmänhet, att arbetaren under viss tid, växlande mellan 2 månader och 3 år, oavbrutet skall hava innehaft sin plats. I regel erhåller arbetare under semestern full avlöning (tidlön). Enligt 264 avtal (47 465 arbetare) är arbetsgivaren skyldig att utbetala endast en viss del av ordinarie lönen eller ett bestämt belopp (25—50 kronor) under semestertiden.

Ersättning vid olycksfall och sjukhjälp. I 375 avtal, berörande 29 806 arbetare, förekomma bestämmelser om skyldighet för arbetsgivare att bekosta eller ombesörja olycksfallsförsäkring även för den i lagen föreskrivna s. k. karenstiden. I 54 avtal stadgas försäkringsskyldighet jämväl för ersättning vid *utom*

arbetet inträffade olycksfall. Övriga avtal innehålla inga bestämmelser om *försäkring* för olycksfall i annan utsträckning än vad i lagen föreskrives. I ganska stor utsträckning stadgas däremot skyldighet för arbetsgivare att under viss tid, vanligen under karenstiden, utbetala ersättning vid övergående skada med visst belopp per dag, som i allmänhet överstiger enligt olycksfallsförsäkringslagen utgående ersättning.

Bestämmelser om *sjukdagsersättning eller annan sjukhjälp* förefinnas i 863 avtal med 192 860 arbetare. Sjukhjälpen utgår enligt 404 avtal (57 568 arbetare) i form av sjukdagsersättning direkt från arbetsgivaren och enligt 26 avtal (1 758 arbetare) genom sjukförsäkring; övriga 433 avtal tillförsäkra arbetarna ingen kontant ersättning, men däremot kostnadsfri läkarvård samt i vissa fall även fri medicin och sjukhusvård. Dylika förmåner utgå i stor utsträckning även vid sidan av den kontanta sjukdagsersättningen. Inalles innehålla sålunda 667 avtal med tillhopa 176 693 arbetare bestämmelser om fri läkarvård eller annan sjukvård.

Kollektivavtalens övriga innehåll. Bestämmelser om rätt för arbetsgivaren att *leda och fördela arbetet* samt fritt antaga och avskeda arbetare finnas i 1 164 avtal med 238 653 berörda arbetare. Av dessa innehålla 22 avtal stadgande av den art, som i § 23 av svenska arbetsgivareföreningens stadgar omförmäles, utan något modifierande tillägg. I samtliga övriga hithörande avtal är § 23 kompletterad med bestämmelser till skydd för föreningsrätten, och hava dessa bestämmelser i de flesta fall (1 075 avtal) formulerats i överensstämmelse med den s. k. kompromissen av december 1906.

Bestämmelser till skydd för *föreningsrätten* förekomma inalles i 1 175 avtal med 238 618 arbetare, därav i 33 avtal utan samband med bestämmelser om arbetets ledning. I 642 av ifrågavarande avtal återfinnes emellertid en klausul angående inskränkning i föreningsrätten för innehavare av vissa anställningar, som innebära särskilt uppdrag att bevaka arbetsgivarens intressen (förmän, vakter m. fl.).

I 163 avtal stadgas, att vid avskedande och stundom även vid antagande hänsyn skall tagas till arbetarens *personliga förhållanden*, såsom boningsort, anställningstid, försörjningsplikt och ålder.

Bestämmelser om *organisationstvång* eller företrädesrätt till arbete för fackföreningsmedlemmar förekomma i 109 avtal.

Bestämmelser rörande *utbildningstid och lärlingsväsen* förefinnas i 208 avtal med tillsammans 31 302 arbetare. De allmännast förekommande bestämmelserna av hithörande slag avse lärlingslöner och lärotidens längd (202 avtal). S. k. lärlingsregulativ, d. v. s. föreskrift om begränsning av de hos en arbetsgivare sysselsatta lärlingarnas antal, förefinnes i 127 avtal, varjämte 73 avtal innehålla bestämmelser om lärlings minimi- eller maximiålder. Föreskrifter om skyldighet för arbetsgivaren att bereda lärling regelbunden sysselsättning året om och allsidig utbildning i verkligt yrkesarbete finnas i 10 avtal samt bestämmelser om lärlings skyldighet att besöka yrkesskola i 37 avtal.

Levnadskostnaderna i Sverige före kristiden.

Av socialstyrelsen har numera offentliggjorts en sammanfattande redogörelse[1] för de budgetsstatistiska undersökningar, som under åren 1913—1914 verkställdes inom styrelsen, och vilkas väsentliga resultat tidigare hava publicerats i lokalmonografisk form.[2] Ifrågavarande berättelse, som närmast avser att giva en redogörelse för budgetsundersökningens anordnande och verkställande samt därvid vunna resultat, innehåller även en sammanfattande och jämförande översikt över de mindre bemedlades levnadskostnader inom olika av undersökningen berörda orter. Under hänvisning till denna publikation meddelas här nedan några av de viktigaste däri förekommande data.

Budgetsundersökningens primärmaterial utgöres av hushållsböcker, vari vederbörande hushållsföreståndare under redogörelseåret upptecknat samtliga inkomster och utgifter. Den för hela familjen gemensamma räkenskapsboken var försedd med fasta rubriker för de viktigare inkomst- och utgiftsposterna och med tomma rader för specificering av övriga poster. Uppgifterna avse väsentligen kalenderåret 1914.

Bland undersökningens praktiska syften har varit att fastställa en genomsnittlig budget (»normalbudget») för de mindre bemedlade klasserna i vårt land, och har dess resultat i detta hänseende kommit till användning dels vid socialstyrelsens fortlöpande beräkningar över levnadskostnadernas förändringar och dels vid styrelsens gruppering av vissa orter i riket efter levnadskostnadernas storlek år 1919.

Vid sidan härav har det emellertid vid hushållsboksmaterialets bearbetning befunnits nödvändigt att ägna särskild uppmärksamhet åt den inverkan en familjs ekonomiska välstånd utövar på sammansättningen av dess inkomst- och utgiftsstat. Graden av välstånd bestämmes därvid dels av den sammanlagda inkomsten för familjens samtliga medlemmar och dels av omfattningen av familjemedlemmarnas konsumtionsbehov, som i undersökningen mätts genom antalet konsumtionsenheter enligt den s. k. tyska konsumtionsenhetsskalan. Valet av enhetsskala kan i viss mån hava påverkat undersökningens resultat, särskilt vid bedömandet av per konsumtionsenhet beräknade budgetstal,[3] men skalan blir givetvis av mindre betydelse när den, såsom här skett, i huvudsak endast användes vid jämförelse mellan olika i undersökningen ingående hushåll.

Undersökningen omfattar 1 355 under loppet av ett helt år förda hushålls-

[1] Levnadskostnaderna i Sverige 1913—1914. Del I. Utredningens huvudresultat.

[2] Jfr Soc. Medd., årg. 1916, sid. 1 355, årg. 1917, sid. 447, 768 o. 1 326, årg. 1918, sid. 199, 466 o. 1 082 samt årg. 1919, sid. 464.

[3] Användes den amerikanska skalan eller av Zuntz uppställda relationstal, reduceras de i det följande meddelade genomsnittstalen per konsumtionsenhet med resp. c:a 22 och 18 %.

böcker, fördelade på 36 städer och stadsliknande samhällen i olika delar av landet. Av uppgiftslämnarna voro 933 arbetare och de övriga lägre tjänstemän i allmän eller enskild tjänst. Familjerna omfattade i medeltal 4·44 medlemmar och 2·59 konsumtionsenheter.[1] Medelinkomsten per hushåll uppgick till 1 854 kr., motsvarande 717 kr. per konsumtionsenhet. Största delen av totalinkomsten (92·4 %) utgöres av lön för utfört arbete, medan resten består av behållning av uthyrning och inackordering, gåvor, sjukhjälp, pension o. d. I de mera välsituerade hushållen härröra inkomsterna i större utsträckning från mannens arbetsförtjänst, medan i de fattigare och större familjerna även hustrun och barnen avsevärt bidraga till familjens uppehälle.

Utgifterna. I genomsnitt för samtliga hushåll uppgingo utgifterna till 1 839 kr. och per konsumtionsenhet räknat till 711 kr. Mer än två femtedelar (42·6 %) av inkomsterna användes till inköp av näringsmedel, för bostad utgavs nära en åttondel (11·9 %) eller — om bränsle och lyse inräknas — nära en sjättedel (16·3 %) samt för beklädnad mer än en åttondel (12·7 %). Av intäkterna användes för förenings- och försäkringsavgifter 4·8, för skatter 4·6, för inventarier 4·1 och för njutningsmedel 3·3 %. Tillsammans åtgick för nämnda utgiftposter 88·4 % av inkomsterna.

Utgiftsbudgetens sammansättning visade sig undergå väsentliga förskjutningar bland familjer i olika ekonomisk ställning. Varje förstoring av inkomsten under i övrigt oförändrade omständigheter för givetvis till en fullständigare behovstillfredsställelse. Undersökningen tager emellertid hänsyn icke endast till variationerna i inkomsthöjden utan även till den växlande familjestorleken, varvid som mått för den senare valts antalet konsumtionsenheter. En förstoring av familjen påverkar nämligen vid konstant inkomst behovstillfredsställelsen på väsentligen samma sätt som en minskning i inkomsten vid konstant familjestorlek. Å andra sidan kan en tillväxt i familjen helt och hållet motväga en högre inkomst; familjens storlek och därmed omfattningen av behoven kan t. o. m. växa hastigare än inkomsten. I flertalet fall har det därför visat sig lämpligt, att man i görligaste mån eliminerar den ömsesidiga friktionen mellan båda huvudfaktorerna, inkomst och familjestorlek, genom att reducera de för hushållet beräknade siffrorna med hjälp av konsumtionsenhetsberäkningar; därigenom jämför man ej inkomsterna i olika stora familjer utan deras välstånd och icke utgifterna per hushåll för de särskilda varuslagen utan utgifterna per konsumtionsenhet.

I överensstämmelse med vad som ovan anförts visar undersökningen, att vid högre grad av välstånd även utgiften per konsumtionsenhet i regel blir större för alla slag av behov, men välståndsgradens inflytande blir mindre, ju mer det speciella behovets tillgodoseende är nödvändigt för livets och levnadsstandardens uppehållande, d. v. s. ju mindre behovets elasticitet är. I undersökningen särskiljas tvenne huvudtyper av behov: sådana, vilkas tillfredsställande förändrar sig i överensstämmelse med välståndet, men på grund av ringa elasticitet i relativt svagare grad, och sådana, som likaledes

[1] Motsvarande tal är enligt den amerikanska skalan 3·32 och enligt Zuntz' skala 3·17.

variera med välståndet, men procentuellt starkare än detta. Dessa olika huvudtyper betecknas såsom *existensbehov* och *kulturbehov*. Utgifterna för existensbehoven ökas således långsammare, för kulturbehoven hastigare än tillväxten i välstånd. Till följd härav blir utgiftsprocenten (utgifterna i procent av inkomsterna) för existensbehoven större vid lägre grad av välstånd än vid högre, medan motsvarande procenttal för kulturbehoven förhålla sig på motsatt sätt.

Härvidlag är dock att märka, att det ofta visar sig förenat med stora svårigheter att i det speciella fallet draga skarpa gränser mellan de båda ekonomiska huvudtyperna av behov. Det består icke endast individuella skiljaktigheter mellan olika hushåll å samma ort, utan även skilda levnadsvanor inom olika orter och landsdelar, varjämte t. o. m. närstående sociala klasser i detta avseende kunna förhålla sig olika. Ofta kan först en ingående undersökning av de faktiska förhållandena visa, till vilken huvudtyp det ena eller det andra slaget av behov skall hänföras.

Det ojämförligt viktigaste bland alla ekonomiska behov är givetvis *näringsbehovet*, för vars tillgodoseende de i undersökningen ingående familjerna i genomsnitt använde 794 kr. per hushåll och 305 kr. per konsumtionsenhet. Avvikelserna från dessa genomsnittstal för »normalbudgeten» äro emellertid betydande för de olika hushållen. Från den lägsta till den högsta välståndsgraden[1] växa livsmedelsutgifterna per konsumtionsenhet från 266 till 370 kr. eller med 39 %. Då välståndet samtidigt stegras med 139 % eller väsentligt hastigare, blir följden den, att utgiftsprocenten för matvaror sjunker från 52 % till 30 %. Ju fattigare en familj således är, desto sämre blir näringsbehovet tillgodosett, trots att en större del av inkomsten användes för detta ändamål.

Då i allmänhet med stigande inkomster även välståndet ökas, ger undersökningen ett liknande resultat vid hushållens gruppering efter stigande utgifter. Förutsättningen härför är emellertid, att familjeinkomsten växer hastigare än antalet konsumtionsenheter. Ett exempel på motsatta förhållandet erhålles, om hushållen grupperas efter antalet konsumtionsenheter. De större familjerna hava visserligen i regel även högre inkomster, men medan antalet konsumtionsenheter från minsta till största storleksgruppen ökas från 1·80 till 3·69 eller med 105 %, uppgår tillväxten i medelinkomsten till endast 19 %, varigenom inkomsten per konsumtionsenhet sjunker med nära två femtedelar. De genomsnittliga utgifterna för matvaror stiga visserligen per hushåll med 59 %, men falla per konsumtionsenhet räknat med 19 %, trots att de växande familjerna använde en större del av sina inkomster till födoämnen.

Sammanfattas resultatet av ovan anställda jämförelse angående näringsbehovets tillgodoseende inom hushåll av olika ekonomisk karaktär, finner man i överensstämmelse med det förut uppställda kännetecknet för existens-

[1] Välståndsgraderna äro: inkomst per konsumtionsenhet 1) under 600 kr., 2) 600—750 kr., 3) 750—1 500 kr. samt 4) 1 050 kr. och däröver.

behoven, att ökat välstånd medför rikligare näringstillförsel och mindre utgiftsprocent, minskat välstånd däremot försämrad näring och högre utgiftskvot. Man torde här hava den grundtanke, som ligger bakom den s. k. Engels lag, vilken således visar sig utgöra endast en tillämpning av lagen om existensbehoven på näringsbehovets område.

Utgifterna för *bostad* belöpte sig i medeltal per hushåll till 234 kr. och per konsumtionsenhet till 85 kr. eller 11·9 % av familjens intäkter. Hyressumman för de olika lägenhetskategorierna per år var i medeltal för ett rum (kök) 81 kr., för ett rum och kök 193 kr., för två rum och kök 274 kr., för tre rum och kök 368 kr. samt för fyra rum och kök 427 kr. Antalet lägenheter var resp. 7, 774, 477, 86 och 11. Räknas även köken som rum, omfattade de 1 355 lägenheterna tillsammans 3 385 rum eller i medeltal per lägenhet 2·5 rum med ett genomsnittligt boendetal (inkl. inackorderade, inneboende och tjänare) per rum av 1·85 personer (1·10 konsumtionsenheter). Bostadsutgifterna synas förhålla sig väsentligen på samma sätt till inkomster och välståndsgrad som utgifterna för livsmedel. Denna överensstämmelse blir emellertid mera utpräglad först om materialet genom uppdelning på olika socialklasser göres mera homogent. Vid hushållens fördelning efter storlek finner man däremot, att det för existensbehoven typiska förhållandet mellan välstånd och kostnader per konsumtionsenhet ej inträffar för bostaden, i det att med stigande familjestorlek hyran per konsumtionsenhet sjunker hastigare än välståndet, varigenom hyresprocenten avtager. Denna olikhet mellan bostads- och livsmedelsutgifterna torde väsentligen bero på bostadens och hyrans bristande anpassningsförmåga efter de individuella ekonomiska förhållandena.

För *bränsle och belysning* erlades under räkenskapsåret i genomsnitt 87 kr. per hushåll och 32 kr. per konsumtionsenhet eller 4·4 % av årsinkomsten. Hithörande kostnader för olika lägenhetskategorier voro i medeltal för ett rum och kök 79 kr., för två rum och kök 94 kr., för tre rum och kök 109 kr. samt för fyra rum och kök 177 kr. Kostnaderna stegrades således successivt, när lägenhetens rumsantal ökades. Stegring i välståndsgraden åtföljdes likaledes genomgående av stegrade utgifter såväl per hushåll som per konsumtionsenhet räknat, medan utgiftsprocenten i regel förändrar sig i motsatt riktning mot välståndet. Trots att här förevarande behov i viss utsträckning tillgodoses på kollektiv väg, anpassa sig således utgifterna efter förändringarna i välståndsgrad på ett sätt, som låter det för existensbehoven utmärkande kännetecknet komma till synes.

För anskaffning och underhåll av *inventarier* utgåvos i genomsnitt per hushåll 74 kr. och per vuxen man 29 kr. eller 4·1 % av inkomsterna. Av ifrågavarande utgifter komma nära hälften (47·4 %) på möbler och sängkläder, en sjättedel (16·9 %) på kökssaker och servis samt något mer än en tredjedel (35·7 %) på övriga inventarier. En större del av hithörande utgifter användes vid såväl växande välstånd som ökat rumsantal till inköp av möbler, medan samtidigt en mindre del kom på kökssaker, servis och övriga inventarier. Totala kostnaden per konsumtionsenhet för inventarier växer icke såsom vid existensbehoven långsammare än välståndet

utan hastigare, nämligen från lägsta till högsta välståndsgraden med icke mindre än 459 % mot 139 % för välståndet, varigenom utgiftsprocenten tilltager från 2·6 till 6·1. Här föreligger således ett behov, vars mättnadsgrad visserligen förändras i överensstämmelse med växlingarna i familjens ekonomiska ställning, men på grund av betydande elasticitet i relativt starkare grad än välståndet. Inventariebehovet tillhör således kulturbehoven enligt den i denna undersökning gjorda klassificeringen. Även hushållens gruppering efter utgiftsbudgetens höjd och efter familjens storlek visar, att vid stigande välstånd en större del av inkomsterna användes för inventariebehovets tillgodoseende, vilket således innebär, att det ökade välståndet medför en mer än proportionell stegring i behovets mättnadsgrad.

Utgifterna för *beklädnad* representerade, vad storleken beträffar, den tredje i ordningen av de olika utgiftsposterna och utgjorde i genomsnitt per hushåll 230 kr. och per konsumtionsenhet 91 kr. eller 12·7 % av inkomsterna. De såväl absolut som i förhållande till inkomsten stegrade beklädnadsutgifter, som framträda vid materialets fördelning efter välstånd och utgiftsbudgetens höjd, giva vid handen, att beklädnadsbehovet för de av undersökningen berörda befolkningslagren bör hänföras till kulturbehoven.

För *njutningsmedel*, under vilken titel utgifterna för dryckesvaror, tobak och förtäring utom hemmet sammanförts, utgåvo de i undersökningen ingående familjerna i medeltal per hushåll 62 kr. och per konsumtionsenhet 24 kr. eller 3·3 % av totalinkomsterna. Med ökat välstånd visade ifrågavarande utgifter relativt stegrade belopp eller från 2·6 % inom den lägsta till 3·9 % inom den högsta välståndsgraden. Utgifterna per konsumtionsenhet stego således hastigare än välståndet, varav följer, att även behovet av njutningsmedel i dess här fattade betydelse tillhör kulturbehoven.

För de hittills undersökta behoven utgåvo de 1 355 hushållen i medeltal 79 % av sina intäkter. För alla övriga behov återstå 20 % eller 357 kr. per familj och 145 kr. per konsumtionsenhet. Samtliga mot dessa sistnämnda behov svarande utgiftsposter förhålla sig på enahanda sätt till förändringarna i välstånd, inkomster och familjens storlek. Siffrorna ådagalägga nämligen i stort sett genomgående en hastigare förändring i enhetskostnaderna än i välståndsgrad, varigenom utgiftsprocenten växer med tilltagande och minskas med avtagande välstånd. Ifrågakommande utgiftsposter representera således kulturbehov i här avgränsad mening.

Födans sammansättning efter kostnad. Av samtliga utgifter för födo- och njutningsämnen, uppgående till 329 kr. per konsumtionsenhet, kommo utgifterna för matvaror i främsta rummet med 305 kr. eller 92·7 %, varefter följde dryckesvaror med 10 kr. (3·0 %) och förtäring utom hemmet med likaledes 10 kr. (2·9 %). För tobak utgåvos i genomsnitt 5 kr. (1·4 %).

Bland matvarorna drogo mjölk och grädde den största utgiften, 45 kr. eller 13·8 %. Närmast härefter i betydelse kom kött med icke fullt 45 kr. eller 13·6 %, bröd med 38 kr. eller 11·4 % samt smör med 27 kr. eller 8·0 %. Dessa fyra artiklar upptogo tillsammans nära hälften (46·8 %) av samtliga utgifter för födo- och njutningsämnen. För grönsaker (inkl. potatis), frukter,

bär m. m. utgåvos 24 kr. (7·2 %), för mjöl 22 kr. (6·8 %), för socker och sirap likaledes 22 kr. (6·6 %), för kaffe 15 kr. (4·5 %), för charkuterivaror och ägg vardera något över 11 kr. (3·5 %) samt för margarin och fisk likaledes vardera bortåt 11 kr. (3·4 %).

Dessa genomsnittstal undergå emellertid väsentliga förskjutningar, när hushållens ekonomiska ställning förbättras. Nästan alla viktigare såväl födo- som njutningsämnen visade stegrade utgifter med ökat välstånd, men i väsentligt olika grad, varigenom matvaruutgifternas andel av samtliga hithörande utgifter sjönk, medan *utgifterna för njutningsmedel företedde en stigande tendens*. I stort sett synes förbrukningen vid förbättrat välstånd övergå från vegetabiliska till animaliska och från billigare till dyrare livsmedel. En granskning av utgiftsbudgetens näringsfysiologiska fördelning visar dessutom, att den största kostnadsökningen vid växande välståndsgrad utvisas av de livsmedel, som huvudsakligen innehålla äggviteämnen. För de fettrika ämnena var stegringen ej fullt så stor, och utgiften för de näringsmedel, där huvudbeståndsdelen utgöres av kolhydrat, utvisade den minsta ökningen.

Konsumerade kvantiteter av viktigare varuslag. De ovan påpekade förändringarna i livsmedelsbudgetens sammansättning ur kostnadssynpunkt äga givetvis sin motsvarighet även i fråga om konsumtionens kvantitativa sammansättning. Jämför man lägsta och högsta välståndsgraden, för vilka skillnaden i välstånd belöpte sig till 139 %, finner man en stark stegring i konsumtionen av de högvärdiga äggvitegrupperna kött och ägg, en ej fullt så utpräglad ökning för de mindre äggvitehaltiga livsmedlen ost och salt sill[1] samt för de fettrika födoämnena mjölk och smör, varemot de förbrukade mängderna av margarin minskades. Med ökat välstånd förminskades i regel konsumtionen av bröd och mjöl (särskilt rågmjöl), vilket förhållande klarast framträder, om de särskilda slagen av bröd reduceras till mjöl (65 gr. mjukt bröd = 40 gr. hårt bröd = 50 gr. mjöl).

Antal kg. per konsumtionsenhet:	Årsinkomst per konsumtionsenhet, kronor				Antal konsumtionsenheter per hushåll				Samtliga hushåll
	Under 600	600—750	750—1050	1050 o. däröver	1·8	1·9—2·2	2·3—2·9	3·0 o. däröver	
Vetemjöl	59·1	63·8	59·9	54·5	50·0	56·4	63·0	62·9	60·5
Rågmjöl	95·1	84·9	79·0	63·7	66·6	74·0	88·8	94·1	85·6

Av gryn förbrukades ungefär lika mycket inom samtliga grupper med undantag för havregryn, för vilket varuslag siffrorna visade tendens till stegring. De konsumerade kvantiteterna av potatis minskades något inom de tre högre välståndsgrupperna. Socker var det enda mera betydande vegetabiliska varuslag, varav förbrukningen stegrades med förbättrad ekonomisk ställning.

Det ökade välståndet visade sig även därutinnan, att den rena lyxkonsumtionen väsentligen stegrades. Konsumtionen av maltdrycker var i högsta välståndsgruppen mer än sex gånger så stor som i den lägsta. Av sprit-

[1] Av utgifterna för färsk »annan» fisk framgår, att stegringen för de färska fisksorterna, för vilka kvantitetsuppgifter saknas, är avsevärt större.

drycker och kaffe konsumerades likaledes mer bland de förmögnare hushållen. Skilda levnadsvanor inom olika landsdelar och inom agglomerationer av olika storlek utöva givetvis även visst inflytande i fråga om lyxkonsumtionen[1].

Rörande den *kvalitativa* sammansättningen av födan inom hushåll av olika ekonomisk ställning kunna vissa slutsatser dragas av det föreliggande materialet. Den ovan påvisade förskjutningen i matvaruutgifternas fördelning på animaliska och vegetabiliska, billiga och dyrare födoämnen samt på de tre huvudgrupperna av näringsämnen, äggvita, fett och kolhydrat, innebär givetvis i regel en kvalitativ förbättring av kosten. Inom de särskilda varugrupperna ersattes i ej oväsentlig utsträckning den sämre kvaliteten med den bättre; konserverat kött utbyttes mot färskt, salt och färsk sill mot andra färska fisksorter, margarin samt fett och flott mot smör, skummad mjölk mot oskummad samt rågmjöl och rågbröd mot mjöl och bröd av vete. Härtill kommer slutligen, att de med ökat välstånd i allmänhet stegrade utgifterna för de särskilda varuslagen icke härröra endast från en kvantitativ förstoring, utan även bero på ökade omkostnader på grund av att bättre kvaliteter använts. Som ett mått på dessa kvalitetsförändringar kunna de genomsnittliga kostnaderna per kvantitetsenhet tjäna. Härvid måste emellertid särskilt beaktas, att prisdifferenser för varor av samma beskaffenhet även kunna framkallas därigenom, att hushåll från dyrare orter ingå i större proportion i de högre välståndsgrupperna än i de lägre. För att erhålla närmare kännedom härom, hava hushållen i nedanstående tablå fördelats med ledning av de av socialstyrelsen för år 1914 publicerade dyrortsindextalen för vissa orter i Sverige med avseende å livsmedel, lyse och bränsle.

Procentuell fördelning av hushållen på orter med prisläge	Inkomst per konsumtionsenhet				Antal konsumtionsenheter per hushåll			
	Under 600 kr.	600—750 kr.	750—1050 kr.	1050 kr. o. däröver	1·8	1·9—2·2	2·3—2·9	3·0 o. däröver
	%	%	%	%	%	%	%	%
över riksmedeltalet . .	50·8	60·7	73·8	66·9	64·6	64·1	60·9	61·7
under » . .	49·2	39·3	26·2	33·1	35·4	35·9	39·1	38·3

Denna tablå utvisar inom olika välståndsgrupper en markerad förskjutning av den relativa fördelningen av hushåll på billiga och dyra orter. Dyrorternas representation stiger från ungefär hälften i den lägsta välståndsgruppen till att utgöra två tredjedelar i den högsta, medan hushållen från billigare orter visa motsvarande tillbakagång. Däremot kan någon liknande tendens ej konstateras, när materialet fördelas efter familjernas storlek.

Ett försök att med hjälp av nämnda indextal kvantitativt mäta inverkan på medelpriserna av den sålunda konstaterade förskjutningen inom olika välståndsgrupper ger till resultat, att den i högsta välståndsgruppen stegrade frekvensen av hushåll från dyrare orter förorsakar en ökning av prisnivån i denna grupp med c:a 2 % över motsvarande nivå för de fattigare hushållen.

Övergår man därefter att granska medelprisen inom olika välståndsgrupper, kan med ytterst få undantag en successiv stegring från grupp till grupp

[1] Se härom i publikationens sista kapitel.

iakttagas. I allmänhet betala således de förmögnare och mindre hushållen för varje enhet av de särskilda näringsmedlen mer än de fattigare och större familjerna. Den relativa stegringen från första till fjärde välståndsgruppen är likväl i regel väsentligt större än den, som ovan konstaterats härleda sig från materialets förändrade sammansättning. Skillnaden måste i huvudsak bero på, att de mera välmående familjerna förbättrat sin kost i kvalitativt avseende. De förbruka således icke endast mera, utan även bättre näringsmedel.

Om för att erhålla ett mått på prisförskjutningens fördyrande inverkan beräknas, huru mycket en normalfamilj i den lägsta välståndsgruppen hade fått utgiva, därest den gjort sina inköp av livsmedel, lyse och bränsle till den högsta välståndsgruppens priser, finner man, att den för samma myckenhet av resp. varuslag fått utgiva ungefär 6 % mera än enligt medelpriserna inom sin egen grupp. Då, såsom förut visats, c:a 2 % torde hänföra sig till förskjutning i dyrortsfördelningen, skulle således återstoden eller omkring 4 % ge ett approximativt mått på den genom kvalitetsförbättringen för de särskilda varuslagen framkallade utgiftsstegringen för de förmögnare hushållen.

Alkoholens sociala skadeverkningar.[1]

Frågan om alkoholens sociala skadeverkningar har inom socialstyrelsen gjorts till föremål för en serie nu slutförda och i tryck publicerade undersökningar, anordnade på initiativ av nykterhetskommittén, vilken bl. a. hade att åvägabringa en allsidig utredning rörande allmänt rusdrycksförbud och för detta ändamål jämväl ansåg sig böra påkalla omfattande statistiska undersökningar rörande alkoholbrukets sociala verkningar.

Vid den sorgfälliga planläggningen av dessa undersökningar rörande ett vanskligt och föga utforskat samhällsområde har nogsamt beaktats, hurusom för en alkoholstatistik särskilda svårigheter föreligga, i första hand därigenom, att den ej kan bygga på fakta utan på omdömen om fakta. Visserligen gäller detta om åtskillig annan statistik, men inom alkoholstatistiken vila så gott som alla begrepp från de enklaste (såsom fylleriförseelser) till de mest komplicerade (ex. alkoholen såsom orsak till fattigdom) på subjektiva iakttagelser och omdömen. Härav härflytande felkällor har man sökt undvika genom att i görligaste mån inskränka den subjektiva uppfattningens spelrum. I viss mån kan man härvid lita till »de stora talens lag», ehuru visserligen fall kunna inträffa, då överdrifter och underskattningar icke

[1] Utgör en sammanfattning av huvudinnehållet av vissa undersökningar, vilka i serien socialstatistik publicerats under denna titel. Vissa resultat av desamma hava tidigare offentliggjorts i nykterhetskommitténs betänkande med förslag till lag om alkoholvaror m. m. den 5 aug. 1920.

uppväga varandra, utan genomsnittet förskjutes i den ena eller andra riktningen. Korrektiv häremot har sökts i en omsorgsfullt vald frågeställning, varjämte de alkoholstatistiska undersökningarna ej anordnats isolerade, utan i en serie av samtidiga utredningar av frågans olika sidor, i vissa fall vidgade till fortlöpande undersökningar av samma problem under flera år. Vidare har i framställningen stor uppmärksamhet ägnats åt alkoholforskningens metoder och resultat i andra länder, särskilt det med Sverige i ekonomiskt och socialt avseende tämligen likartade Norge.

Av åtskilliga skäl ansågos de för undersökningarna erforderliga primäruppgifterna knappast kunna erhållas genom direkta undersökningar av alkoholförbrukarna i deras rätta levnads- och arbetsmiljö, utan ansåg man sig böra använda en mera indirekt forskningsmetod och inskränka sig till att undersöka de alkoholmissbrukare, vilka blivit »statistiskt gripbara», emedan de av olika anledningar redan blivit föremål för myndigheternas uppmärksamhet och av dem underkastats förhör eller prövningar, som, därest de skriftligen uppteckna, normaliseras och i vissa punkter fördjupas, kunna lämna primärmaterial jämväl för ganska djupgående socialstatistiska analyser. Föremål för undersökningar enligt denna metod blevo förnämligast fattigunderstödda, brottslingar, lösdrivare och fyllerister. I praktiken kommo därför forskningarna att gestalta sig som undersökningar av vissa sidor av alkoholbrukets sociala skadeverkningar, företrädesvis dess samband med fylleriförseelser, fattigvårdsbehov samt brottslighet och lösdriveri, vilka förhållanden i sin ordning sprida ljus över de viktigaste av de invecklade problem, som sammanhänga med alkoholmissbrukets utbredning samt alkoholens ekonomiska och moraliska skadeverkningar.

I fråga om *nykterhetstillståndets växlingar och alkoholmissbrukets utbredning* torde man, särskilt med hänsyn till vårt folks alkoholvanor, bättre än genom siffror för rusdryckskonsumtionen få en tillförlitlig bild medelst statistiken över fylleriförseelserna, ehuru även denna härvid har sin begränsning. Av den alkoholkonsumtion, som åstadkommer skada och sålunda är att anse som missbruk, kan nämligen även i länder med sträng uppfattning härvidlag — såsom de nordiska och anglosaxiska, i motsats till de tyska — blott beivras den del, som ger sig till känna i form av fylleri å offentlig plats. Och i praktiken blir av gatufylleriet blott en viss, efter ortens praxis växlande del föremål för polisingripande. Med hänsyn till att det allenast är denna del, som blir synlig i statistiken, vore det tydligen av mycket intresse att få ett åtminstone summariskt mått på densamma, men stöter detta på mycket stora svårigheter, då den ene sakkunniga iakttagarens berättelse ofta strider mot den andres. Även mellan anhållande för fylleri och åtal för sådant ligger ett visst avstånd, i vårt land mindre på grund av det i Sverige — i motsats till t. ex. i Norge — föga praktiserade varningssystemet, än på grund av det betydliga antal anhållna, i Stockholm c:a 15 %, som på grund av uppgiven oriktig adress e. d. sedermera aldrig kunna inställas för rätta.

Med hänsyn till det nu sagda lämpar sig förefintlig fylleriförseelsestatistik

mindre väl för interlokala och än mindre för internationella jämförelser rörande nykterhetsstandarden, men ger däremot sifferserier, vilka ganska väl belysa nykterhetstillståndets förändringar å samma ort och land. Inlägger man, såsom i utredningen skett, å ett diagram kurvor för antalet fylleriförseelser i Sverige och Norge åren 1909—1918, får man, oaktat de båda ländernas principiellt skilda nykterhetspolitik (individuell kontroll, resp. partiellt förbud), tämligen överensstämmande kurvor, om man frånser en topp i Norge för krigskonjunkturåret 1916 med dess lättfångna förtjänster och stora frestelser till alkoholmissbruk. Åren 1917—18 hade fylleriförseelserna i båda länderna bragts ned till en tredjedel mot förut eller till c:a 18 000 i Sverige och 23 000 i Norge mot c:a 50 000—60 000 per år före kriget. I Sverige — så vitt bekant det enda land, där man vågat sig på att, med stöd av tidigare lokalstatistik (Stockholm från 1896, Göteborg från 1912), underbygga frekvenstalen med en orsaksstatistik — har härvid den drivande kraften i huvudsak framträtt som en särskilt till storstäderna lokaliserad »kristidsonykterhet», vilken haft sin rot först i smygtrafik med motorsprit o. d. surrogat, därefter i en delvis i industriella former bedriven hembränning.

Den fortlöpande fylleristatistik, som utarbetas av socialstyrelsen, har i sina personkort även möjlighet att tränga ganska djupt in i de för fylleri anhållnas personliga och sociala förhållanden. En bearbetning av 1917 års material ur dessa synpunkter föreligger också i utredningen. Bland härvid framkomna resultat må här pekas på tvenne, ett fördelaktigt och ett ofördelaktigt. Det ena är kvinnornas ringa kontingent, blott några få (3—4) procent i Sverige mot 20—30 % i t. ex. England. Det andra är det stora antalet unga män och pojkar bland de berusade, vilket framgår av att, medan i Sverige c:a 23 % av de offentligen berusade voro under 25 år, var motsvarande tal i Förenta Staterna redan 1910 endast c:a 10 %.

Vänder man därefter uppmärksamheten till de undersökningar, vilka avse alkoholens *ekonomiska skadeverkningar*, erhålles kunskap om hushållsbudgetens belastning genom rusdrycksinköp i någon mån ur såväl den allmänna hushållsstatistiken som den för Sverige egenartade motboksstatistiken. Det är emellertid ej blott genom sitt försvagande av arbetarhushållens ekonomi, utan kanske än mer genom sina verkningar till försämring av arbetskraften och förminskning av arbetsresultatet, som alkoholbruket bidrar att sänka de mindre bemedlades levnadsstandard. Rörande problemet alkohol och arbete föreligga vissa statistiska data från utlandet, särskilt Tyskland före och England under kriget. Men att statistiskt belysa de olika stadierna i utförsvägen låter sig knappast göra, utan måste man koncentrera ljuset på de familjer och individer, som nått botten och mäst omhändertagas av fattigvården. Undersökningar rörande problemet alkohol och fattigdom finnas också talrikt nog, alltifrån Charles Booths banbrytande forskningar i England på 1880- och 1890-talen. En felkälla, varigenom resultaten bliva av tvivelaktigt värde, är emellertid i första hand svårigheten att konstatera — speciellt å stora platser med rörlig befolkning, men ofta även eljest beträffande äldre

understödstagare — om och i vad mån alkoholmissbruk tidigare förekommit. Vidare beror det på subjektiv uppfattning och måste således mer eller mindre överlåtas åt godtycket att avgöra, när man skall anse ett konstaterat alkoholbruk som missbruk, åtminstone i den meningen, att det kan tänkas ha utgjort en medverkande orsak till fattigdomen. Därför ha de resultat, som hittills gjorda undersökningar kommit till, blivit mycket olika.

I vårt land möta dylika undersökningar stora svårigheter på grund av det bristfälliga skick, varuti den officiella fattigvårdsstatistiken ännu befinner sig. Sålunda saknas exempelvis all statistik rörande fattigvårdsbehovets orsaker, låt vara att vissa komplement därtill kunna erhållas genom fattigvårdslagstiftningskommitténs och rusdrycksmedelskommitténs undersökningar för något decennium tillbaka. Av dessa var åtminstone den senare speciellt inriktad på problemet alkohol och fattigdom, men mera omfattande material i denna fråga lämnar socialstyrelsens undersökning, vilken avser ett par hundra städer, köpingar och landskommuner med över 85 000 understödstagare år 1915. Undersökningen har givit vid handen, att alkoholbruket varit medverkande orsak till fattigvårdsbehovet beträffande 12·1 % av de direkta understödstagarna i städerna, 7·6 % i industrisocknarna, 3·1 % i jordbrukssocknarna samt 6·7 % i hela riket (vägt medeltal). Dessa genomsnittstal äro dock framräknade ur inbördes mycket avvikande primäruppgifter, ty medan å vissa mindre orter icke redovisats några »alkoholfall» alls, har man å andra däremot kommit till mycket höga tal, 25 % och däröver, och torde måhända »de stora talens lag» vid medeltalsräkningen ej mäktat åstadkomma full utjämning. Anmärkas må dock, att vid de kort förut verkställda undersökningarna för den norska alkoholkommissionen man kommit till nästan alldeles samma resultat, speciellt om man tar hänsyn till den något avvikande frågeställningen i den svenska undersökningen, vilken avsett att inrymma även sådana »klara» fall, där alkoholbruket uppträtt som en orsak av uteslutande ekonomisk art, i det hushållsbudgetens osedvanligt stora belastning med rusdrycksutgifter vållat den understöddes ekonomiska obestånd.

Även i fråga om alkoholbrukets *moraliska skadeverkningar* kan statistiken blott föga belysa själva nedbrytningsarbetet, utan egentligen dess slutliga resultat. Ett bidrag till belysningen av den kräftskada på det nutida samhällslivet, som betecknas av drinkarhemmen, ger dock en enquête bland några hundra barnavårdsnämnder, åsyftande att erhålla svar på frågan, i huru många fall, där nämnden ingripit och vidtagit åtgärd, barnets föräldrar eller vårdare varit begivna på starka drycker. Av svaren, vilka innehålla en mängd intressanta upplysningar rörande detta betydelsefulla ämne, framgår, att medan åren 1912—15 mellan 21 och 30 % av dessa barn kommit från hem, där alkoholmissbruk råder, stark nedgång (till 16 à 12 %) konstateras i procenttalen under åren 1916 och speciellt 1917, en naturlig följd av den förut omnämnda minskningen i alkoholmissbruket under dessa år.

Verkligt statistiskt gripbara bliva dock alkoholmissbrukets följder först, då råheten, opålitligheten och osedligheten gått ända till förbrytelse-

Spörsmålet om alkohol och brott tillhöra också dem, som sedan gammalt varit föremål för mycken uppmärksamhet från såväl kriminalisters som socialintresserades sida. En intresseväckande behandling har på senare åren ägnats detsamma särskilt i Holland, Bayern och Danmark. Dessa undersökningars stora förtjänst ligger särskilt i påvisandet av att en tillförlitlig bild av sambandet mellan alkoholism och brottslighet vida lättare kan erhållas vid domstolarna, där riktigheten av erhållna uppgifter kan prövas på mångahanda sätt, än — såsom merendels försökts vid tidigare undersökningar — i fängelset, där de ifrågavarande personernas upplysningar om sig själva äro svåra att kontrollera och med nödvändighet måste starkt påverkas genom inflytelser från den helt förändrade miljön.

På domstolsmaterial har även grundats den undersökning i detta ämne, som utförts inom socialstyrelsen. Primärmaterialet till denna har under år 1917, sålunda tyvärr under ett i alkoholavseende föga typiskt år, insamlats genom rikets underdomstolar, vilka fått sig ålagt att för varje person, som under loppet av detta år sakfällts för grövre brott, ifylla ett för ändamålet upprättat formulär. Häri frågas: 1) om den sakfällde var kronisk alkoholist eller eljest begiven på starka drycker; 2) om den sakfällde vid brottets begående befann sig i berusat tillstånd och vilken betydelse detta kan hava haft för brottets begående; samt 3) om brottet begåtts i syfte att erhålla rusdrycker (eller medel till sådana) eller om den sakfällde befann sig i nödställd belägenhet och om denna förorsakats genom begivenhet på starka drycker. Liksom i frågeformulären har man även vid bearbetningen sökt uppmärksamma de båda olika vägar, på vilka alkoholbruket kan påverka brottsligheten, nämligen dels i form av ett moralbegreppen gradvis upplucknande kroniskt alkoholmissbruk, dels i form av ett särskilt affektförbrytelser o. d. medförande akut alkoholmissbruk. Vidare hava de särskilda slagen av brott särhållits och för vart och ett av dem undersökts alkoholbrottslighetens sammansättning. De högsta procenttalen (40—50 %) visa då de huvudsakligen våldsbrott inneslutande förbrytelsegrupperna brott mot staten och mot enskild person, där gärningsmännens berusade tillstånd spelat huvudrollen, medan beträffande egendomsförbrytelser den här övervägande i samband med vanemässigt rusdrycksmissbruk stående alkoholbrottsligheten företer väsentligt lägre tal (c:a 20 %). Anmärkningsvärd är även våldsbrottens koncentration till de speciella »alkoholdagarna», vilka enligt fylleriförseelsestatistiken i vårt land åtminstone i städerna äro fredag, lördag och måndag, medan — väl på grund av vår restriktionslagstiftning — den i Tyskland m. fl. länder i detta avseende skarpt framträdande söndagen intager en mera undanskymd plats.

Några huvudresultat av bostadsräkningen i Malmö.

Bearbetningen inom socialstyrelsen av de i samband med 1921 års mantalsskrivning i ett antal orter insamlade uppgifterna för en allmän bostadsräkning har nu avslutats beträffande bl. a. Malmö.[1] Då denna stad är den största av de i bostadsräkningen medtagna orterna, torde resultaten av denna del av undersökningen erbjuda ett mera allmänt intresse, varför desamma här meddelas i sammandrag under jämförelse med motsvarande uppgifter från den närmast föregående bostadsräkningen, som ägde rum i slutet av år 1913.

Inom stadens administrativa område förefunnos år 1920 sammanlagt 4 633 hus med bostadslägenheter (emot 3 114 år 1913), inrymmande 28 172 (24 496) lägenheter, helt eller delvis avsedda till bostad, med sammanlagt 85 446 (73 673) rum (och kök).[2] Av lägenheterna användes 26 322 uteslutande till bostad, medan 1 790 voro förenade med butiker, kontors- och verkstadslokaler o. d. (»blandade lägenheter») och 60 angåvos som anstalter o. d. Av bostadslägenheterna voro 22 632, motsvarande 86·0 % av samtliga, uthyrda, 2 549 (9·7 %) av ägaren begagnade och 1 112 (4·2 %) fritt upplåtna, medan endast 29 bostadslägenheter (0·1 %) redovisats som outhyrda. År 1913 voro motsvarande procenttal 87·9, 6·2, 3·4 och 2·5.

Efter storleken fördelade sig bostadslägenheterna vid de två räkningstillfällena på följande sätt:

År	1 kök utan rum	1 rum utan kök	2 o. fl. rum utan kök	1 rum med del i kök	2 o. fl. rum m. del i kök	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 rum och kök	7 o. fl. rum och kök	Samtliga
1913 . .	32	828	171	32	15	9 636	6 869	2 255	1 237	686	377	420	**22 558**
1920 . .	59	923	243	77	27	10 869	8 114	2 789	1 492	833	456	440	**26 322**

Inom alla storleksgrupper har antalet lägenheter ökats, men för enrums- och delkökslägenheter är ökningen relativt större än för andra grupper, vilket torde kunna sättas i samband med den delning av större lägenheter, som förekommit under de senaste årens bostadsbrist.

De särskilda stadsdelarnas karaktär i bostadshänseende framgår i någon mån av den olika styrka, varmed gruppen smålägenheter (1 rum—2 rum och kök) är företrädd inom desamma, såsom närmare framgår av följande sammanställning:

---

[1] Se Soc. Medd. årg. 1920, sid. 975 och årg. 1921, sid. 538.

[2] Därav 1 317 hus med 2 581 lägenheter i det nyinkorporerade Limhamn.

Stadsdelar	Antal bostadslägenheter 1913	1920	Därav, i %, smålägenh. 1913	1920	Stadsdelar	Antal bostadslägenheter 1913	1920	Därav, i %, smålägenh. 1913	1920
Gamla staden .	4 014	4 254	61·8	61·8	Pildamsstaden .	115	166	46·1	53·6
Södra förstaden	5 192	5 428	78·9	77·9	Slottsstaden . .	628	708	57·0	55·9
Östra »	3 682	4 084	85·2	86·4	Västra förstaden	121	135	6·6	13·3
Rörsjöstaden .	2 045	2 092	66·7	67·1	Hamnområdet .	83	84	49·4	47·6
Mellersta först.	1 717	1 737	85·4	84·5	Sofielund . . .	1 237	1 392	86·6	82·8
Möllevången . .	2 071	2 134	93·6	94·0	Limhamn . . .	(1 934)[1]	2 399	(74·5)[1]	72·2
Södervärn . . .	1 653	1 709	94·9	94·8	Hela staden	**22 558**	**26 322**	**77·9**	**77·2**

Antalet boende i staden har uppgivits till 108 000 personer mot 90 771 år 1913. Den genomsnittliga boendetätheten belyses därav, att på 100 rum (i begagnade bostadslägenheter) kommo i medeltal 128 boende, vilket knappast innebär någon ändring sedan år 1913, då motsvarande siffra var 127. Olikheterna i detta avseende mellan de särskilda stadsdelarna äro emellertid, som följande uppställning visar, ganska betydliga:

Boende per 100 rum	Gamla staden	Södra först.	Östra först.	Rörsjöst.	Mell. först.	Mölle-vången	Söder-värn	Pild.-staden	Slotts-staden	Västra först.	Hamn-områd.	Sofie-lund	Lim-hamn	Hela staden
År 1913	93	120	144	108	150	173	187	100	112	71	89	145	(133)[1]	**127**
År 1920	100	118	149	105	148	172	183	116	112	72	91	142	131	**128**

Hur boendetätheten förhåller sig inom bostadslägenheter av olika storlek, belyses för staden i dess helhet av följande sammanställning:

Medeltal boende per 100 rum	Enkelkök samt 1 o. fl. rum utan kök	Delköks-lägenh.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 o. fl. rum o. kök	Samtliga rum o. kök
År 1913	114	95	170	136	85	127
År 1920	132	121	177	137	86	128

Boendetätheten i de *minsta lägenheterna synes således under de senaste* sju åren ökats i högre grad än i lägenheterna om två och flera rum och kök, vilka i huvudsak upprätthållit sin gamla standard. Den i ögonen fallande starka ökningen av boendetätheten i delkökslägenheterna får dock ej tillmätas någon större betydelse, enär antalet lägenheter av detta slag är mycket ringa. — Vill man ha en klarare bild av de faktiska boendeförhållandena, böra emellertid ovanstående genomsnittstal jämföras med följande procenttal, som angiva antalet bostadslägenheter med mer än två boende per rum i procent av samtliga lägenheter inom samma storleksgrupp:

	1 rum el. kök	2 rum el. 1 rum och kök	3 rum el. 2 rum och kök	4 rum el. 3 rum och kök	Samtliga mindre läg. (t. o. m. 3 rum o. kök)
År 1913	4·4	24·9	12·5	3·3	17·3
År 1920	13·8	26·2	12·2	2·9	17·9

[1] Enligt särskild bostadsräkning 1913 i den dåvarande köpingen Limhamn.

Relativa antalet sålunda överbefolkade mindre lägenheter företer alltså någon stegring (från 17·3 % till 17·9 %), men ökningen faller uteslutande på ett- och tvårumslägenheterna, under det att för övriga kategorier relativa antalet överbefolkade lägenheter sjunkit. Betraktas de olika stadsdelarna var för sig, befinnes överbefolkningen i ovan angivna mening vara störst i stadsdelarna Pildamsstaden (34·7 % av de mindre lägenheterna överbefolkade) och Södervärn (33·7 %) samt lägst i Västra förstaden, varest boendetätheten är minst och där knappast någonstädes överbefolkning kan sägas förekomma.

Medelhyran för uthyrda bostadslägenheter åren 1913 och 1920 samt *hyresstegringen* under mellantiden framgår av följande sammanställning:

Medelhyra per år i kr.	1 kök utan rum	1 rum utan kök	2 o. fl. rum utan kök	1 o. fl. rum m. del i kök	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 rum och kök	7 o. fl. rum och kök	Samtliga
År 1913 . . .	93	111	338	(127)	178	284	455	643	878	1 155	1 643	307
År 1920 . . .	157	165	586	(269)	257	405	632	902	1 241	1 670	2 339	439
Stegring i % .	*69*	*49*	*73*	*(112)*	*44*	*43*	*39*	*40*	*41*	*45*	*42*	*43*

Hyresstegringen inom lägenhetskategorierna om 1 rum och kök eller däröver, d. v. s. de egentliga familjebostäderna, visar sig således hava uppgått till 40 à 45 %, medan hyran för enkelrum och delkökslägenheter ökats avsevärt därutöver. Hyrespriset för en lägenhet beror emellertid icke blott på rumsantalet, utan även på dess läge och beskaffenhet, varjämte under nuvarande förhållanden det är av mycken betydelse, om lägenheten innefattas av gällande hyresbegränsningslagstiftning eller ej. Nu berörda förhållanden belyses för vissa lägenhetsgrupper av nedanstående tablå:

Slag av lägenheter	Antal uthyrda lägenheter	Medelhyra per år i kronor för									
		enkelkök	enkelrum	1 rum o. kök	2 rum o. kök	3 rum o. kök	4 rum o. kök	5 rum o. kök	6 rum o. kök	7 o. fl. rum o. kök	samtliga[3]
Utan centralvärme	21 068	157	148	255	399	606	833	1 145	1 508	1 985	392
Med » [1]	1 564	—	348	368	543	829	1 083	1 445	1 955	2 738	1 065
I äldre hus:[2]											
hyresregl. läg.	9 660	190	203	283	441	669	952	1 282	1 781	2 545	489
icke » »	12 587	144	153	234	372	596	846	1 198	1 580	2 235	401
I nya hus[2] . . .	385	(194)	(281)	324	542	(954)	(600)	(1 500)	(3 800)	—	410
Samtliga	22 632	157	165	257	405	632	902	1 241	1 670	2 339	439

Vad beträffar lägenheter med och utan centraluppvärmning är således hyresskillnaden mellan lägenheter med samma rumsantal rätt betydlig, även sedan värmeersättningen frånräknats, beroende på centralvärmelägenheternas

[1] Ersättning för uppvärmning ej medräknad.
[2] Hus, första gången tagna i bruk efter den 25 maj 1917 = nya hus, övriga = äldre hus.
[3] Inräknat lägenheter om 2 o. fl. rum utan kök och delkökslägenheter.

i allmänhet modernare och bekvämare inredning och bättre belägenhet. Som väntat var, visa sig även hyrorna i de nya husen ligga på ett helt annat plan än i de äldre. I fråga om lägenheterna i dessa senare bestyrker tablån det även å andra orter konstaterade förhållandet, att de icke hyresreglerade lägenheterna i genomsnitt betinga något lägre hyror än de, för vilka hyresnämnd fastställt hyresbeloppen.

Trots hyresstegringen har emellertid *hyresprocenten*, d. v. s. hyran i % av den taxerade inkomsten, till följd av den ännu starkare stegringen av lägenhetsinnehavarnas inkomster nedgått rätt betydligt sedan föregående bostadsräkning, nämligen från 16·4 till 9·2 %, om endast lägenhetsinnehavarens egen inkomst lägges till grund för beräkningen, och från 15·1 till 7·9 %, om även övriga familjemedlemmars inkomster medräknas. De motsvarande talen år 1920 inom olika inkomstgrupper lämnas i nedanstående sammanställning, vari medtagits sådana hushåll med känd inkomst, som icke hava andrahandshyrande:

	Hyresprocent i genomsnitt för hushåll, vilkas föreståndare taxerats till en inkomst (i kr.) av								Hyresproc. för samtliga hushåll	
Hyran i % av	under 800	800–1 199	1 200–1 999	2 000–2 999	3 000–3 999	4 000–4 999	5 000–5 499	5 500–5 999	6 000 o. däröver	år 1913	år 1920
lägenhetsinnehavarens taxerade inkomst . (49·2)		33·0	19·6	12·5	9·8	9·1	9·4	9·7	6·4	16·4	9·2
hushållets taxerade totalinkomst . . . 18·5		17·9	13·3	9·7	8·3	7·6	8·1	8·5	6·1	15·1	7·9

Förhållandevis minst synes hyrestrycket vara för lägenhetsinnehavare med över 6 000 kronors årsinkomst, medan procenttalen för de lägre inkomstklasserna ställa sig betydligt högre. För de lägsta inkomstgrupperna torde dock de höga procenttalen till stor del få sin förklaring av bristande inkomstredovisning i taxeringslängderna. Framhållas må även, att för de högre inkomstgrupperna procenttalen nedpressas till följd av förfaringssättet att i den taxerade årsinkomsten inräkna viss del av eventuellt förefintlig förmögenhet.

Byggnadsstudier i Danmark.

Vid 1920 års riksdag beviljades ett anslag av 75 000 kronor till resestipendier åt arkitekter, byggmästare och arbetare inom byggnadsfacket, ävensom åt personer med medicinsk-hygienisk utbildning, för studier i utlandet av bostadsfrågan. Enligt kungl. brev den 31 december 1920 hava dylika stipendier tilldelats följande personer:

arkitekten Osvald Almquist i Domnarvet, för studier i Amerikas Förenta Stater;
ingenjören August Frändberg i Göteborg, för studier i Amerikas Förenta Stater och Kanada;

muraren Albin Ferdinand Halldén i Stockholm, för studier i Danmark;
arkitekten Gustaf Fredr. Holmdahl i Stockholm, för studier i Amerikas Förenta Stater;
byggnadsingenjören Nils Gustaf Larsson i Äppelviken, för studier i Amerikas Förenta Stater;
kakelugnsmakaren Johan Erik Larsson i Stockholm, för studier i Tyskland; samt
byggnadschefen hos Hälsingborgs stad Henry Nycander, för studier i Tyskland jämte, valfritt, Österrike och Holland, ävensom i England och Amerikas Förenta Stater.

Bland de villkor, som skulle gälla för åtnjutande av dessa stipendier, var bl. a., att stipendiat efter fullgjord studieresa skulle till socialstyrelsen avgiva reseberättelse, vari, jämte uppgifter om den företagna resans utsträckning och föremålet för bedrivna studier, i kortfattad och överskådlig form borde redogöras för de under resan gjorda erfarenheter, som synts till gagn för bostadsproduktionen kunna omedelbart tillämpas inom landet. En första dylik berättelse, från den till Danmark utsände stipendiaten, har nu inkommit till styrelsen och återgives här nedan.

Berättelse över en studieresa i Danmark under mars månad 1921.

Föremålet för bedrivna studier var:
1) Bostadsförhållanden i allmänhet för arbetare och med dem ekonomiskt likställda.
2) Nu gällande hyror för smålägenheter.
3) Byggnadskostnaden för smålägenheter.
4) Det vanliga byggnadssättet för smålägenheter, samt
5) Arbetssätt och arbetspriser.

Bortser man från den bostadsbrist, som för närvarande är rådande i Köpenhamn likaväl som i Stockholm, så måste man erkänna, att arbetarna i Köpenhamn bo avsevärt bättre än här. Man finner i Köpenhamn ingen, som har mindre än 2 rum och kök, och enligt de upplysningar, jag erhöll, har minst 10 % av de mindre bemedlade klasserna 3 rum och kök. Således har en arbetare där ett rum mera till sin lägenhet, än vad vi i regel ha här i Stockholm. Visserligen äro rummen i smålägenheter mindre än vad vi i allmänhet ha här, och dessutom saknas garderober[1], men oaktat detta måste man erkänna, att dessa lägenhetstyper ur bostadssynpunkt äro att föredraga framför våra vanliga om ett rum och kök.

De hyror, som betingas för ovannämnda lägenheter, utgöra i äldre hus omkring 300 kr. för 2 rum och kök och 4 à 500 kr. för 3 rum och kök. I senast färdiga och nu under byggnad varande hus beräknas en hyra av 700 kr. för 2 rum och kök och 900—1 000 kr. för 3 rum och kök, sålunda avsevärt billigare än i Stockholm. Dessa lägre hyror äro beroende på dels lägre byggnadskostnader och dels lägre räntor.

Enligt upplysningar betalas en ränta för fastighetslån från 4 till 6 %, då däremot vi få betala upp till 8 à 9 %, vilket inverkar betydligt mer på våra hyror, än vad folk i allmänhet tror. Jämföres Stockholm med Köpenhamn i avseende på byggnadskostnader, så finner man, att dessa äro avsevärt billigare på den senare platsen. Där räknas för närvarande med en byggnadskostnad av mellan 648 och 900 kr. per kvm. bebyggd areal för hus med 5 etager. Vid uppförande av ett bostadshus om 140 lägenheter, där det räknas med en kostnad av 800 kr. per kvm. bebyggd areal, blir priset per eldstad 3 310 kr. Motsvarande kostnad här är per eldstad omkring 8 000 kr. och per kvm. bebyggd areal 770 kr. för byggnad å 3 etager samt c:a 1 000

[1] Golvytan i en typisk tvårumslägenhet i Köpenhamn kan beräknas utgöra 45·75 kvm., därav för dagligrum 17·6, för sovrum 14·85, för kök med skafferi 8·6 samt för tambur och W.C. 4·7 kvm.

kr. per kvm. för byggnad å 4 etager. För att bättre kunna åskådliggöra orsaken till prisskillnaden per eldstad tages ett för kommunens räkning under uppförande varande hyreshus av allmän typ i Köpenhamn och ett par av Stockholms koop. bostadsförenings, det ena färdigt under 1920 och det andra under uppförande. Köpenhamnshuset, 5 etager, 2 175 kvm. bebyggd areal, har i varje etage 106 eldstäder, motsvarande 20·5 kvm. per eldstad. Stockholmshusens bebyggda areal utgör i ena fallet 656 kvm. och i andra 375 kvm., inrymmande ett antal eldstäder i varje etage av resp. 23 och 12, alltså resp. 28·5 och 31 kvm. per eldstad, vilket utgör omkring 50 % större bebyggd areal till varje eldstad.

Huvudorsaken till prisskillnaden per eldstad får dock sökas i det enklare byggnadssätt och de klenare konstruktioner, som användas i Köpenhamn. För åskådliggörande av detta lämnas här en grov beskrivning på en där uppförd byggnad.

Efter det schaktning företagits till 1 meters djup å platsen för blivande byggnad, gräves ytterligare 30 cm. för grundmurarna, varefter gjutes en 75 cm. bred platta av grov betong, varvid ingen armering förekommer. På denna platta gjutes, sedan formar uppsatts, grundmurarna till en höjd av något över gatunivån.

Byggnaden uppföres sedan av tegel i 4 eller 5 etager; utvändigt mäter varje etage 3 meter. Husets bredd är 10 à 10·5 m., alltså en spännvidd av 4·6 à 4·7 meter. Våningshöjd från golv till tak är 2·7 m. och bjälklagstjocklek 30 cm. Till trapporna, som äro 1 m. breda, användes endast trä. Till varje lägenhet leder en särskild kökstrappa.

Ytterväggarna äro i allmänhet av samma tjocklek som i Stockholm, men innerväggarna av tegel äro mycket klenare. Oaktat det här gäller hus på 5-etager, är den s. k. hjärtmuren endast 23 cm. tjock och övriga mellanväggar av tegel endast 16 cm., och gäller detta även väggar mot trappuppgångar. Väggar av trä äro, sedan de putsats, på bägge sidor 8 cm. Till dylika väggar användes ett lag $1^1/_4$ tums och ett lag $^3/_4$ tums trä.

Till bjälklag användas 8 × 9 tums träbjälkar, som ligga på ett avstånd av 95 cm. från mitt till mitt. Till underpanel användes $^3/_4$ tums trä. Blindbotten lägges mitt i bjälklagen, varefter fylles med ett 2 à 3 tums tjockt lager lera, vilken anses som utmärkt fyllnadsmaterial, isolerar bra och är jämförelsevis lätt. Leran, som upptagits ur grunden, drager ingen transportkostnad; tvärtom inbesparas därigenom borttransport, som annars vore nödvändig.

Till golv användes $1^1/_4$ tums trä och s. k. fris användes ej. Detta inbesparar en ej obetydlig kostnad. Planstenar för eldstäder användas icke.

I köken förekommer endast gasspis och sovrummen sakna eldstad, varemot i övriga rum kaminer äro anbringade i stället för kakelugnar. På grund av det ringa antalet eldstäder, i regel endast en till en 2 rums lägenhet, äro ej så många skorstenspipor erforderliga, vilket inbesparar såväl arbete som kostnad och utrymme. En centralpipa upptager samtliga rör från en lägenhet genom alla våningarna.

Till evakuering användas cementtrummor av smäcker konstruktion. På vinden lägges trägolv och förekommer således ej brandbotten. Med avseende på snickeri- och målningsarbete avvikes ej något väsentligt från vad vi äro vana vid.

Taken täckas endast med tegel på läckt, ej brädpanel och papp. Teglet är s. k. falsat och var tredje panna fastbindes i läckten, varefter fogstrykning sker underifrån. Denna taktäckning anses fullt effektiv och blir mycket billig emot den, som användes i Stockholm.

Av vad här anförts, finner man delvis orsaken till den prisskillnad mellan Stockholm och Köpenham, som förut påvisats. Andra orsaker har man att söka i skillnaden på arbetspriserna. Timpenningen för byggnadsarbetare är visserligen ungefär densamma i Köpenhamn som i Stockholm, men ackordsprisen äro, i de fall jag har haft tillfälle att jämföra, betydligt lägre än här. För att åskådliggöra detta lämnas här några exempel:

	Stockholm kr.	Köpenhamn kr.
Murning, per kvm. ½ stens vägg	1·48	0·84
» » » 1 » »	1·91	1·20
» » » 1½ » »	2·43	1·63
» » » 2 » »	2·97	1·83
Bärning av tegel och bruk:		
a) då maskinhiss användes, per 1 000 tegel	20·90	6·—
» » » » kbm.	5·—	3·24
b) utan maskinhiss (4 vån.) » 1 000 tegel	32·—	8·—
» » » » kbm.	7·44	4·32
Invändig putsning (inberäknat rörning) per kvm.	1·31	0·91
Putsning av tegelväggar per kvm.	0·83	0·57

Här angivna ackordspriser lämna en timförtjänst av i Stockholm 4 à 5 kr. och i Köpenhamn 3 à 3: 50 kr.

Arbetssättet är, vad murning angår, detsamma i båda städerna. Vad däremot putsning beträffar, så användes i Köpenhamn den s. k. amerikanska metoden, d. v. s. bruket drages på med stålskiva. Detta är förmånligare ur yrkessynpunkt och inbesparar en ej ringa åtgång av material, som eljest spilles vid den metod, vi använda. Här finnes emellertid ej den fina sand, som är nödvändig till bruket, om nämnda arbetsmetod skulle införas.

Arbetet synes ej vara så specialiserat i Köpenhamn som här, enär murare i en följd utföra murningsarbete, taktäckning, vassrörning samt putsning invändigt och utvändigt, där sådan förekommer. Detta medför den fördelen, att samma arbetare få arbeta en längre tid och ej som här, varest uppmurningen av ett hus räcker fem à sex veckor, murarna därefter avskedas för att kanske efter två månader få återkomma och utföra putsningsarbete. Givetvis inverkar här klimatet till en del, men med god vilja och bättre organisation borde jämnare arbete kunna beredas.

Vid jämförelser mellan Stockholm och Köpenhamn angående bostäder och byggnadskostnad får man ej förgäta, att den senare platsen har ett gynnsammare klimat och att terrängen är lättarbetad för anläggande av gator och framdragande av ledningar samt att grundförhållandena ställa sig mycket gynnsammare än här. Men det finnes intet skäl, varför vi ej skulle kunna följa danskarnas exempel i en del fall.

Varför skola vi hava 3 meters höga våningar invändigt mått?

Varför hava vi i regel alla mellanväggar dubbelt så tjocka?

Varför kunna vi ej vara nöjda med smalare trappor och mindre tamburer, om vi i gengäld finge ett rum mer till vår bostad?

Ur ekonomisk synpunkt vore det önskvärt, om vårt byggnadssätt i någon mån bleve påverkat av det danska, så långt vårt klimat det medgiver. Till en del lägger dock vår nuvarande byggnadsstadga hinder i vägen för vidtagandet av några förändringar i berört avseende.

Stockholm i april 1921.

Albin Halldén.

Hyresstegringslagen år 1921.

Efter av Kungl. Maj:t framlagt förslag har av riksdagen den 28 maj 1921 antagits ny lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring, avsedd att ersätta den i denna tidskrift (årg. 1920, sid. 795 ff.) förut återgivna lagen den 30 juni 1920.

Den vid 1917 års riksdag första gången i svensk rätt införda hyresregleringslagstiftningen har genom denna lag erhållit förlängd giltighet intill den 1 oktober 1923. Socialstyrelsen, som den 18 februari innevarande år till chefen för socialdepartementet avgivit infordrat utlåtande om behovet av lagens prolongation och revision, hade i berörda utlåtande föreslagit, att nämnda tidpunkt också borde definitivt fastslås som yttersta gränsen för lagens giltighet. I det av styrelsen formulerade förslaget till reviderad lag i ämnet hade denna ståndpunkt kommit till uttryck på det sätt, att de rörande uppsägning av hyresavtal givna stadgandena förklarades skola icke äga tillämpning, där hyresvärd uppsade hyresavtal att upphöra den 1 oktober 1923 eller senare dag. Enligt detta förslag skulle följaktligen uppsägning till nämnda dag kunna med laga verkan äga rum omedelbart efter den nya lagens ikraftträdande.

I vad beträffar önskvärdheten av att hyresstegringslagens återstående tillämpning måtte kunna begränsas till en bestämt angiven avvecklingsperiod, har den av socialstyrelsen uttalade uppfattningen biträtts även av regering och riksdag, men man har å andra sidan icke ansett tiden inne att redan nu slutgiltigt fastställa en sådan tidsgräns. Båda synpunkterna hava därför i den nya lagen på det sätt förenats, att hyresvärd medgives rätt att först efter den 1 juli 1922 uppsäga hyresavtal till upphörande den 1 oktober 1923 eller senare dag. Härigenom har, såsom framhållits i den till riksdagen avlåtna propositionen, utmärkts, att så vida icke förhållandena inom det närmaste året utveckla sig i en nu oförutsedd riktning, allmänheten har att inrätta sig med hänsyn till hyresregleringens upphörande den 1 oktober 1923, medan å andra sidan möjlighet lämnats 1922 års riksdag att, om anledning därtill skulle givas, bestämma en annan tidpunkt för lagens upphörande, utan att en sådan ändring behöver föranleda bestämmelser av tillbakaverkande natur.

I socialstyrelsens förutnämnda utlåtande hade jämväl beträffande lagens detaljbestämmelser föreslagits en del ändringar. Den viktigaste och mest omtvistade av dessa gällde den *fria hyresstegringslatituden*. Enligt 1920 års lag har denna i fråga om s. k. äldre hus sträckt sig till en förhöjning med 50 % å den hyra, som betingats för tiden närmast före den 1 oktober 1915. I förevarande avseende föreslog socialstyrelsen den betydelsefulla förändring, att vid beräkning av den fria hyresstegringslatituden skulle såsom utgångshyra anses senaste årets hyra samt att å denna hyra skulle kunna fritt avtalas en

förhöjning med 10 %. Då det framlagda lagförslaget var avsett att gälla för tiden till den 1 oktober 1923, komme följaktligen den medgivna fria hyresökningen under det senare av dessa båda hyresår att motsvara mer än 20 % av hyran för hyresåret 1920—1921. Såsom av styrelsens utlåtande framgår, hade emellertid vid behandlingen av denna fråga skilda meningar framträtt. I en reservation hade påyrkats, att procentsatsen för medgiven fri hyresförhöjning måtte bestämmas till 15 i stället för av styrelsen föreslagna 10 %. I fyra särskilda yttranden uttalades den mening, att hyresökning fortfarande såsom hittills borde beräknas med utgångspunkt från 1914—1915 års hyra. En av dessa reservanter hade velat bestämma den fria hyresstegringslatituden för vartdera av de två hyresår, under vilka den nya lagen skall gälla, till 60 resp. 70 % å sistnämnda hyra. Övriga tre reservanter uttalade sig emot fastställande i lagen av annan generell procentsats än den nu gällande.

Det av regeringen framlagda förslaget anslöt sig till sistnämnda ståndpunkt. Enligt den nya lagen skola sålunda 1914—1915 års hyror fortfarande vara normerande för beräkningen av fri hyresförhöjning under hyresåren 1921—1923, varjämte den för ifrågavarande förhöjning nu gällande gränsen av 50 % bibehållits.

Med avseende å övriga av socialstyrelsen ifrågasatta ändringar har styrelsens uppfattning i allt väsentligt vunnit regeringens och riksdagens bifall. De punkter i lagen, som sålunda erhållit ändrad avfattning, äro följande:

6 §, 2 mom. (och **8 §, 4 mom.**) — Stadgandet om inskränkning av stegringslatituden för *mindervärdiga lägenheter* har erhållit en skärpt formulering, motiverad bl. a. därmed, att de under krigsåren i vissa fall förefintliga svårigheterna för en fastighets ordentliga underhåll numera måste anses hava bortfallit.

6 §, 3 mom. — Hyresnämnderna hava erhållit befogenhet att till prövning upptaga även beloppet av *redan förfallna hyror* i det fall, att förfallodagen inträffat inom åtta dagar efter den dag, då avtalet ingåtts. Den nya klausulen avser att *förebygga* det missbruk, att hyresvärd uppskjuter avtalets underskrivande intill en tidpunkt, då hyran redan är förfallen till betalning och hyresreglering följaktligen icke vidare kan påkallas. Den hittills gällande lagen möjliggjorde beivrande av dylikt förfarande endast i det fall, att förfallotiden satts till dag före den avtalade hyrestidens början.

8 §, 2 mom. — Hyresnämnderna hava tillagts rätt att redan *före ett avtals ingående* lämna samtycke till att detsamma efter viss tid må utan uppsägning upphöra att gälla. Ändringen avser att motverka det stundom konstaterade missförhållande, att hyresvärd, som av giltig anledning önskat efter viss tid disponera över lägenhet, föredragit att låta denna stå outhyrd under mellantiden hellre än att riskera, att han, då han en gång behöver lägenheten, ej skulle kunna frigöra den från däri upplåten hyresrätt.

12 §. — Bestämmelserna om *anmälan angående hyresavtal* hava, med hänsyn till svårigheten att effektivt övervaka efterlevnaden härav, i vissa hänseenden lättats.

13 §. — Städer med mindre än 15 000 invånare hava fritagits från skyldigheten att anordna *bostadsförmedling* och har möjlighet beretts även större samhällen att erhålla undantag från bestämmelsen härom, men har å andra sidan förmedlingen utsträckts till att avse alla slag av bostadslägenheter, ej som förut blott småläghenheter.

15 och 19 §§. — Bestämmelserna mot *hyresocker* hava skärpts och förtydligats bl. a. så till vida att, då fråga är om mottagande av oskäligt vederlag, överlåtelse av hyresrätt uttryckligen likställts med uthyrning.

Den nya lagen lyder som följer:

Lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m.

Lagens tillämplighetsområde.

1 §.

Denna lag äger tillämpning inom område, där lagen med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. den 30 juni 1920 är gällande vid denna lags ikraftträdande. Dock må Konungen härifrån kunna medgiva undantag, såframt den myndighet, som utövar kommunens, köpingens eller municipalsamhällets beslutanderätt, därom gör framställning, för vilken avgivits minst två tredjedelar av de i beslutet deltagandes röster.

Om hyresnämnd.

2 §.

1. För område, där denna lag äger tillämpning, skall finnas en hyresnämnd. Den myndighet, som utövar kommunens, köpingens eller municipalsamhällets beslutanderätt, äge dock bestämma, att inom området skola inrättas flera hyresnämnder, envar för viss del av området.

2. Hyresnämnd består av ordförande och fyra ledamöter. För ordföranden såväl som för ledamöterna skola finnas suppleanter minst till motsvarande antal.

3. Ordförande och suppleant för honom, vilka vad angår hyresnämnd i stad skola vara lagfarna, förordnas av Konungens befallningshavande för viss tid, Konungens befallningshavande obetaget att när som helst återkalla förordnandet. Samma person må förordnas till ordförande eller suppleant för ordförande i flera hyresnämnder.

4. De fyra ledamöterna och deras suppleanter utses av den myndighet, som utövar kommunens, köpingens eller municipalsamhällets beslutanderätt, att tjänstgöra tills vidare eller viss tid. Av dessa ledamöter och suppleanter skola två ledamöter och suppleanter för dem äga eller förvalta till uthyrning avsedd fastighet. Övriga två ledamöter och suppleanter för dem, vilka ej må äga eller förvalta fastighet, som nyss sagts, skola äga kännedom om ortens hyresmarknad och åtminstone den ene ledamoten och minst en suppleant särskilt om de mindre bemedlades bostadsförhållanden. I övrigt skall om valbarhet till hyresnämnd, så ock om rätt för den, som blivit vald, att avsäga sig uppdraget gälla vad i enahanda avseende är stadgat i fråga om hälsovårdsnämnd.

5. Stadsläkare och bostadsinspektör, där sådan finnes, äga att närvara vid hyresnämnds sammanträden, om vilka underrättelse skall meddelas dem i god tid förut, samt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten. De hava att tillhandagå hyresnämnd med det tjänstebiträde, som av nämnden påkallas.

3 §.

1. Vid handläggning hos hyresnämnd av frågor, om vilka i 6, 7, 8 och 11 §§ sägs, skall beträffande jäv mot nämndens ordförande och ledamöter i tillämpliga delar gälla vad allmän lag stadgar om domarjäv.

2. Hyresnämnd är beslutför, om ordförande och tre ledamöter äro närvarande

och om beslutet ense. Som beslut gälle i övrigt den mening, som efter jämkning, där sådan erfordras och kan ske, omfattas av mer än halva antalet av de röstande. Finnes ingen sådan mening, gäller den, som erhållit flera röster än någon annan, eller, därest två sådana meningar finnas, den som efter förnyad omröstning mellan dem erhåller de flesta rösterna. Har var röstande sin mening, gäller ordförandens.

3. Ej må hyresnämnd till avgörande företaga ärende, med mindre parterna beretts tillfälle att yttra sig inför nämnden eller parts hörande uppenbarligen är obehövligt.

4. Finner hyresnämnd, att dess beslut på grund av förelupet förbiseende eller meddelade oriktiga eller missvisande upplysningar blivit i avsevärd mån felaktigt, eller att omständigheter tillkommit, som bragt ärendet i ett väsentligt ändrat läge, äge nämnden att förordna om den rättelse, som därav må föranledas.

5. Vid hyresnämnds sammanträde föres protokoll, upptagande nämndens beslut; och skall riktigheten av detta protokoll granskas så snart ske kan och senast inom tio dagar. Så snart dylik granskning skett, skall protokollet vara tillgängligt för allmänheten. Sker ej granskning genast, skall besked om nämndens beslut omedelbart lämnas part, som sådant begär.

§ 4 §.

De uppgifter, som lämnas hyresnämnd vid behandling av frågor, om vilka i 6, 7 och 8 §§ förmäles, må ej mot vederbörande uppgiftslämnares önskan upptagas i nämndens protokoll eller skrivelser i vidare mån, än som för avfattande av nämndens beslut är oundgängligen erforderligt. Ej heller må de i annan mån av nämndens ordförande, ledamöter eller tjänstemän yppas.

5 §.

Vederbörande kommun, köping eller municipalsamhälle har att lämna erforderliga medel ej mindre till skälig gottgörelse åt hyresnämnds ordförande, ledamöter och tjänstemän än även till bestridande av övriga nödiga utgifter för upprätthållande av nämndens verksamhet. Myndighet, som i 2 § 4 mom. sagts, äger jämväl utfärda instruktion för hyresnämnd.

Om hyresbelopp och uppsägning av hyresavtal.

6 §.

1. Fordras för omöblerad lägenhet, som är uthyrd eller avsedd att uthyras av husägare eller annan, och som den 25 maj 1917 eller tidigare varit uthyrd, högre hyra, än den, som enligt för tid före nämnda dag senast gällande hyresavtal varit för lägenheten betingad, ankommer med nedan angivna inskränkning på hyresnämnden att, efter framställning av hyresvärd, hyresgäst eller hyressökande, eller där nämnden eljest finner anledning därtill, pröva, huruvida det fordrade beloppet med hänsyn till ej mindre lägenhetens beskaffenhet och det allmänna läget på bostadsmarknaden än även omkostnaderna för fastigheten och förhållandena i övrigt är att anse såsom oskäligt, samt att i sådant fall fastställa den lägre hyra, varje gång för högst ett år, som nämnden finner skälig. Lag samma vare, där hyresavtal träffas om omöblerad lägenhet, innefattande höjning av hyran utöver för tid före den 25 maj 1917 senast gällande hyresbelopp, så ock där sådant avtal träffats antingen, vad angår orter, där lagen den 25 maj 1917 med vissa bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. varit gällande, senare än å etthundratjuguförsta dagen före den dag lagen blivit tillämpad inom området, eller, vad angår orter, där lagen den 14 juni 1918 med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. eller lagen den 19 juni 1919 enligt Konungens särskilda förordnande senare blivit gällande för området, från och med den dag, endera av sistnämnda lagar sålunda blivit tillämplig inom området; i fråga om hyresavtal, som träffats före den dag, då lagen den 25 maj 1917 blev

gällande för det område, där fastigheten ligger, äge dock hyresnämnd ingripa allenast om lägre hyra än den avtalade blivit fastställd såväl för hyresåret 1917—1918 som för hyresåret 1918—1919. Skall hyresvärd enligt hyresavtal besörja lägenhetens uppvärmning eller tillhandahålla varmvatten till densamma, åligger det nämnden att särskilt bestämma skälig ersättning för envar sådan förmån att utgå med visst belopp eller efter grund, som nämnden finner lämplig.

Fordras för omöblerad lägenhet, som är uthyrd eller avsedd att uthyras av husägaren eller annan, men som icke den 25 maj 1917 eller tidigare varit uthyrd, högre hyra än den, som betingats vid första uthyrningen av lägenheten, eller träffas om sådan lägenhet hyresavtal, innefattande höjning av hyran utöver det vid lägenhetens första uthyrning betingade hyresbelopp, skall i fråga om hyresnämnds prövning vad i första stycket sägs äga motsvarande tillämpning. Lag samma vare, där om dylik lägenhet avtal, som nyss sagts, träffats, vad angår orter, där lagen den 19 juni 1919 ursprungligen ägt tillämpning, dels före den 22 juni 1919 att gälla för tid från och med den 1 oktober 1919 eller senare, dels ock den 22 juni 1919 eller därefter samt, vad angår orter, där sistnämnda lag enligt Konungens särskilda förordnande senare blivit gällande för området, från och med den dag lagen sålunda blivit tillämplig inom området.

2. I den mån hyra för lägenhet, som varit uthyrd för tid före den 1 oktober 1915, icke överstiger den före sagda dag senast gällande hyran med mer än 50 procent, må sådan hyresförhöjning icke upptagas till prövning av hyresnämnden; dock äge nämnden utan hinder av vad nu sagts pröva fråga om hyresförhöjning beträffande lägenhet, vars nödtorftiga underhåll försummats av hyresvärden eller som eljest är av särdeles dålig beskaffenhet.

På framställning av hyresnämnd äger socialstyrelsen, där särskilda skäl därtill äro, för nämndens verksamhetsområde eller viss del därav fastställa angivna gräns till viss lägre procentsats än 50 procent, dock lägst 40 procent. Socialstyrelsens beslut i fråga, som här avses, skall genom styrelsens försorg ofördröjligen kungöras i allmänna tidningarna samt i en eller flera tidningar i orten. Ändring i beslutet må sökas hos Konungen genom besvär, vilka skola vara inkomna till socialdepartementet inom trettio dagar från det beslutet kungjordes i allmänna tidningarna.

3. Hyresnämnds prövning må ej avse hyresbelopp, som till betalning förfallit före den dag, då framställning om hyresreglering gjorts hos nämnden, eller, där nämnden eljest företager reglering, före den dag, då hyresvärden erhållit meddelande, att fråga väckts om företagande av reglering. Denna bestämmelse skall dock ej äga tillämpning, där hyresbeloppet helt eller delvis till betalning förfallit tidigare än åtta dagar efter den dag, då avtalet träffats.

4. Under hyra inbegripes varje vederlag, i penningar eller vad det är, som av hyresvärden eller till hans förmån för upplåtelsen betingas.

5. Har hyresnämnd för viss tid fastställt hyra för lägenhet, gälle avtal, däri högre hyra för lägenheten betingats, såsom om hyran för nämnda tid överenskommits till det fastställda beloppet.

6. Har enligt denna lag ändring gjorts i hyresavtal, i vad angår redan erlagd hyra, skall vad hyresgästen sålunda betalat för mycket eller för litet i förra fallet till honom av hyresvärden återbetalas och i senare fallet av honom till hyresvärden inbetalas vid den hyresbetalningsdag, som infaller näst efter den dag beslut i ärendet föreligger, dock att i senare fallet vad i 3 kap. 23 § 1 i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom stadgas ej skall äga tillämpning, med mindre hyresvärden minst femton dagar före den dag, han sålunda påyrkar beloppets inbetalning, hos motparten styrker sitt krav.

7 §.

Har hyresavtal om omöblerad lägenhet, vilket även omfattar vare sig uppvärmning av lägenheten eller tillhandahållande av varmvatten, träffats för längre tid än ett år,

och har efter dess ingående sådan stegring av bränslekostnaderna inträtt, att överenskommen hyra, till den del denna får anses hava vid avtalets träffande avsett ersättning för angivna förmåner, befinnes icke längre utgöra skälig gottgörelse därför, äger hyresnämnden, varje gång för högst ett år av den återstående avtalstiden, fastställa, vad som därutöver skäligen må tillkomma hyresvärden, börande därvid särskilt bestämmas ersättning för uppvärmning samt för beredning av varmvatten. Hyresgästen vare dock berättigad att inom trettio dagar efter delfåendet av sådant beslut uppsäga avtalet att upphöra å den fardag, som inträffar närmast efter en månad från delfåendet. För hyresnämnds prövning enligt denna paragraf gälle i tillämpliga delar bestämmelserna i 6 § 3 mom.

8 §.

1. Uppsägning från hyresvärds sida av hyresavtal om omöblerad lägenhet vare utan verkan, med mindre

a) hyresgästen efter hyresavtalets ingående avgivit skriftlig, uttrycklig försäkran, att han är villig låta avtalet upphöra,

b) eller hyresvärden, på sätt i 5 mom. närmare angives, verkställer uppsägningen med erbjudande till hyresgästen att före viss tid förnya hyresavtalet med ändring allenast av hyresbeloppet,

c) eller samtycke till uppsägningen senast den dag, som i 3 mom. sägs, meddelas av hyresnämnd,

d) eller fall föreligger, som enligt bestämmelserna i 3 kap. 21—24 §§ av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom berättigar till uppsägning.

2. Har i fråga om omöblerad lägenhet träffats skriftligt hyresavtal, avsett att utan uppsägning upphöra å viss dag, vare hyresvärden skyldig att inom femton dagar efter det avtalet träffats, underställa avtalet hyresnämndens prövning; ägande hyresnämnden, därest särskilda skäl därtill föranleda, förordna, att det skall så anses, som om avtalet träffats under förbehåll, att detsamma efter avtalstidens slut, så framt icke uppsägning skett, skall förlängas för ytterligare lika lång tid, dock varje gång högst ett år. Om avtal, som här sagts, icke inom nämnd tid underställts hyresnämnds prövning, vare hyresvärden, på samma sätt som om sådant förordnande meddelats, bunden utöver avtalstiden. För de fall, som nu nämnts, gälle i fråga om uppsägningstidens längd vad för motsvarande fall finnes stadgat i 3 kap. 4 § sista stycket av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom.

På framställning av hyresvärd äger hyresnämnd medgiva, att skriftligt hyresavtal om viss lägenhet må träffas att utan uppsägning upphöra å av nämnden angiven dag. Vad i första stycket stadgas skall icke äga tillämpning i fråga om sålunda träffat hyresavtal.

3. Samtycke till uppsägning av hyresavtal kan, där hyresnämnd icke finner anledning medgiva undantag, av nämnden lämnas, endast där hyresvärd ingivit framställning därom senast å trettionde dagen före den dag, då uppsägning sist kan ske. Dock må framställning om samtycke till sådan uppsägning, som avses i 133 § utsökningslagen, kunna ingivas till hyresnämnden senast den dag, då uppsägning sist kan ske. Varje framställning om samtycke till uppsägning bör innehålla uppgift såväl om den för lägenheten före den 1 oktober 1915 senast gällande eller beträffande lägenhet, som först efter nämnda dag uthyrts, den vid första uthyrningen betingade hyran som ock om den ändring av hyresvillkoren, som med uppsägningen avses, eller den anledning till uppsägning, som eljest åberopas.

Beslut över framställning om samtycke till uppsägning skall av hyresnämnden meddelas snarast möjligt och senast å tjuguåttonde dagen efter den dag, då framställningen sist kunnat ingivas till nämnden.

4. Ej må hyresnämnd vägra samtycke till uppsägning av hyresavtal, där hyresvärden med uppsägningen allenast avsett att erhålla hyresförhöjning och omständigheterna äro sådana, att hyresförhöjningen enligt 6 § 2 mom. ej må av nämnden till prövning

upptagas. Ej heller må samtycke vägras till sådan uppsägning av hyresavtal, som avses i 133 § utsökningslagen, därest i hyresavtalet betingade villkor finnas till skada för ny ägare i avsevärd mån avvika från i hyreskontrakt *inom orten gängse* bestämmelser.

I varje fall, där hyresnämnds samtycke till uppsägningen grundas allenast därpå att nämnden funnit, att samtycke till uppsägningen jämlikt första stycket icke kunnat förvägras, eller att hyresvärdens anspråk på högre hyra eller eljest förbättrade hyresvillkor bör upptagas till prövning, skall vid samtycket fästas det villkor, att innehavaren av lägenheten beredes tillfälle att, inom viss av hyresnämnden förelagd kortare tid, träffa avtal om lägenhetens fortsatta förhyrning med den ändring av hyresvillkoren, som jämlikt 6 § 2 mom. inträtt eller av nämnden fastställts eller må kunna komma att fastställas.

5. Vill hyresvärd verkställa uppsägning enligt 1 mom. b), har han att skriftligen uppsäga hyresavtalet och i uppsägningshandlingen tillika erbjuda hyresgästen att, utan annan ändring i avtalet än hyrans höjning till visst angivet belopp eller det belopp, hyresnämnden må komma att bestämma, fortfarande förhyra lägenheten. I uppsägningshandlingen skall därjämte angivas ej mindre hyresvärdens postadress än även den tid, inom vilken, vid äventyr av hyresrättens förlust, hyresgästen har att lämna hyresvärden meddelande, att han antager det sålunda gjorda erbjudandet; och skall i uppsägningshandlingen intagas erinran såväl om berörda äventyr som ock, därest visst hyresbelopp fordras, därom att hyresgästen genom antagande av erbjudandet icke betages den rätt att få beloppets skälighet prövad av hyresnämnden, som eljest må tillkomma honom. Omförmälda tid skall bestämmas till minst femton dagar från den dag, då uppsägning sist kan ske.

Har hyresgästen under adress, som uppgivits i uppsägningshandlingen, från postanstalt inom riket i rekommenderat brev till hyresvärden avsänt förklaring, att han antager det gjorda erbjudandet, skall så anses, som om antagandet kommit hyresvärden tillhanda den dag, då brevet avlämnades å posten.

6. Finner nämnden sig icke böra lämna begärt samtycke till uppsägning, må i intet fall hyresavtal därigenom anses förnyat för längre tid än varje gång högst ett år.

7. Där för lägenhet, som omfattar högst fyra rum, kök däri inbegripet, och helt eller delvis är avsedd till bostad, hyran enligt avtalet skall erläggas i förskott för längre tid än en månad, berättigar underlåtenhet härutinnan icke till uppsägning, så länge hyresgästen sist å andra söckendagen av varje månad till fullo erlägger den på samma månad belöpande hyran.

8. Vid prövning av uppsägning skall hyresnämnd beakta ej mindre de av hyresvärden för uppsägningen anförda skäl, såsom att hyresgästen utan hyresvärdens medgivande tillgodogör sig hyresrätten huvudsakligen genom lägenhetens uthyrning i andra hand eller att hyresvärd, som före den 25 maj 1917 förvärvat fastighet, har synnerligt behov av lägenhet i densamma för beredande av bostad åt sig eller sin familj, än även huruvida uppsägningen skulle medföra synnerlig svårighet för hyresgästen att erhålla tjänlig lägenhet å tid, därtill hyresavtalet uppsagts. Har byggnad uppförts i uppenbart syfte att bereda bostadsutrymme åt viss person, visst företags personal eller viss grupp av personer, bör, där så erfordras för tillgodoseende av nämnda syfte, samtycke till uppsägning av hyresnämnd icke förvägras. Lag samma vare, där hyresgästen *utan* hyresvärdens medgivande tillgodogör sig hyresrätten uteslutande genom uthyrning i andra hand.

Har Konungens befallningshavande jämlikt 14 § 2 mom. genom beslut, som vunnit laga kraft eller Konungen jämlikt 3 mom. av samma paragraf lämnat samtycke till rivning av byggnad, inrymmande bostadslägenhet, kan hyresnämnd icke vägra samtycke till därav föranledd uppsägning angående hyresavtal om lägenhet i byggnaden.

9 §.

Med lägenhet avses i denna lag varje utrymme inom byggnad.

Om skyldighet att hörsamma hyresnämnds bud.

10 §.

1. Envar, som inom hyresnämnds verksamhetsområde för egen eller annans räkning uthyr eller uthyrt omöblerad lägenhet, liksom envar hyresgäst eller hyressökande inom området vare, på hyresnämnds kallelse, skyldig att personligen eller, där nämnden finner sådant utan olägenhet kunna ske, genom befullmäktigat, i saken kunnigt ombud inställa sig inför nämnden. Sådan kallelse, i vilken må utsättas vite för uteblivande från och med två till och med etthundra kronor, skall delgivas i god tid förut och senast dagen före den, då inställelse skall ske.

2. Lägenheter inom hyresnämnds verksamhetsområde, uthyrda eller avsedda att uthyras, skola, på nämndens anfordran, av hyresvärden eller hyresgästen hållas tillgängliga för nämnden.

3. Ägare eller förutvarande ägare av fastighet inom hyresnämnds verksamhetsområde vare pliktig att, då hyresnämnd det begär, i den ordning nämnden angiver lämna uppgift angående hyran vid olika tidpukter för de inom fastigheten inrymda lägenheterna ävensom de andra uppgifter angående fastigheten eller hyresförhållandena i övrigt, som nämnden må påfordra.

Om rivning av byggnader, sammanslagning av lägenheter m. m.

11 §.

1. Utan samtycke av hyresnämnd må byggnad, inrymmande bostadslägenhet, ej rivas, ej heller i sådan lägenhet företagas ändringsarbete, som påkallar lägenhetens utrymmande eller är ägnat att leda till avsevärd höjning av hyran eller åsyftar att sammanslå flera lägenheter eller att inreda bostadslägenhet eller del därav till annat ändamål, allt såvida icke åtgärden av vederbörande myndighet prövas vara med hänsyn till allmän säkerhet eller hälsovård erforderlig.

2. Lägenhet, som, då lagen den 25 maj 1917 med vissa bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. eller ock enligt Konungens särskilda förordnande lagen den 14 juni 1918 med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. eller lagen i samma ämne den 19 juni 1919 trädde i tillämpning inom området, användes till bostad eller var oanvänd men dessförinnan senast använts till bostad, må ej utan hyresnämndens medgivande tagas i bruk för annat ändamål; ej heller må utan nämndens medgivande lägenhet uthyras möblerad, vilken icke vid nyssnämnda tid varit uthyrd i sådant skick.

3. Vid prövning av nu angivna frågor skall hänsyn tagas till de av hyresvärden för åtgärdens företagande anförda skäl, till åtgärdens inverkan på hyresförhållandena i allmänhet i orten samt till svårigheterna för vederbörande hyresgäster att erhålla andra tjänliga bostäder.

4. På ansökan av hyresnämnd äge överexekutor meddela handräckning till återställande av olagligen rubbat förhållande, varom i denna paragraf förmäles; och gälle därom enahanda bestämmelser, som för det i 191 § utsökningslagen avsedda fall äro stadgade.

Om skyldighet att anmäla hyresavtals träffande och upphörande.

12 §.

Envar, som inom hyresnämnds verksamhetsområde, där bostadsförmedling i enlighet med 13 § är anordnad, för egen eller annans räkning uthyr omöblerad lägenhet, vilken

helt eller delvis är avsedd till bostad, är beträffande sådan lägenhet pliktig att hos nämnden anmäla hyresavtals träffande och upphörande med angivande, där så ske kan, av hyresanspråk för förnyad uthyrning. Om tiden och sättet för sådan anmälan, som här sagts, förordnas av nämnden.

Om bostadsförmedling.

13 §.

1. Inom stad, där denna lag äger tillämpning, och vars mantalsskrivna folkmängd vid 1921 års ingång uppgick till minst 15 000, skall med ledning av de i 12 § omförmälda anmälningarna genom hyresnämnden eller annan kommunal myndighet avgiftsfritt förmedlas uthyrning av omöblerade lägenheter, som helt eller delvis äro avsedda till bostad. Vid sådan kommunal bostadsförmedling skall särskilt eftersträvas att bereda barnrika familjer lämpliga bostäder.

2. Huru dylik bostadsförmedling närmare skall ordnas, därom beslutes av stadsfullmäktige.

3. På framställning av stadsfullmäktige äger Konungen medgiva undantag från vad i 1 mom. stadgas.

Om överklagande av hyresnämnds beslut m. m.

14 §.

1. Har vid hyresnämnds beslut i fråga, som i 6, 7 eller 8 § sägs, ledamot av hyresnämnd varit jävig eller av annan orsak obehörig, eller nämnden överskridit sin befogenhet, eller annan felaktighet ägt rum i avseende på ärendets behandling, må part, som är med beslutet missnöjd, däröver föra klagan, i Stockholm hos överståthållarämbetet, i annan stad, där magistrat finnes, hos denna samt i övriga orter hos Konungens befallningshavande inom trettio dagar efter erhållen del av beslutet.

2. Över hyresnämnds beslut i fråga, som i 11 § 1 och 2 mom. förmäles, må klagan föras hos *Konungens befallningshavande inom trettio dagar efter erhållen* del av beslutet.

3. Mot prövningsmyndighets beslut i fråga, som i 1 mom. sägs, må talan ej föras. I Konungens befallningshavandes beslut enligt 2 mom. må ändring sökas hos Konungen genom besvär, vilka skola vara inkomna till socialdepartementet inom den tid, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

Ansvarsbestämmelser.

15 §.

1. Hyresvärd, som med vetskap därom, att hyresnämnd för lägenhet fastställt visst hyresbelopp, av hyresgäst, hyressökande eller annan för uthyrning av lägenheten fordrar eller mottager vederlag, i penningar eller vad det är, till högre värde, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor.

2. Lag samma vare, där hyresvärd vid uthyrning av omöblerad lägenhet såsom villkor för upplåtelsen avfordrar eller mottager av hyresgäst eller hyressökande förbindelse, vari denne förklarar sig avstå från rätten att få hyresbeloppet prövat enligt denna lag eller ock vara villig att utan hyresnämnds prövning av uppsägning låta avtalet upphöra.

3. På framställning av hyresnämnd eller eljest, när skäl därtill äro, må Konungens befallningshavande för område, där denna lag äger tillämpning, fastställa taxa för hyresförmedling. Har Konungens befallningshavande fastställt sådan taxa, straffes

den, som erbjuder sig att mot vederlag till högre värde, än taxan föranleder, förmedla uthyrning av omöblerad lägenhet eller för sådan förmedling fordrar eller mottager vederlag till högre värde, med böter från och med femtio till och med ettusen kronor.

16 §.

Bryter någon mot vad i 11 § 1 eller 2 mom. är stadgat, straffes med böter från och med etthundra till och med tiotusen kronor.

17 §.

För överträdelse av de i 4 § givna stadgandena vare straffet böter från och med fem till och med femhundra kronor.

18 §.

1. Utebliver någon, som kallats att inställa sig inför hyresnämnd, utan laga förfall, varde fälld till vite, där sådant varit honom av nämnden förelagt, eller till böter från och med fem till och med femhundra kronor.

2. Till enahanda ansvar av böter vare den förfallen, som bryter mot vad i 10 § 2 eller 3 mom. är stadgat, eller som försummar att i föreskriven tid och ordning göra anmälan, som föreskrives i 12 §.

3. Har någon i dylik anmälan eller eljest inför hyresnämnd emot bättre vetande lämnat oriktig uppgift, vare straffet böter från och med femtio till och med ettusen kronor; dock att straff, som här stadgas, ej må tillämpas, där förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

19 §.

1. Den som vid uthyrning av lägenhet, möblerad eller omöblerad, eller vid överlåtelse av hyresrätt till sådan lägenhet fordrar eller mottager vederlag, av vad slag det vara må, som, enligt vad han insett eller bort inse, är uppenbart oskäligt, straffes med böter från och med tjugufem till och med tiotusen kronor eller med fängelse från och med en månad till och med ett år. Såsom uthyrning av lägenhet skall anses även upplåtande eller överlåtande av delägarrätt i fastighet eller i bolag eller förening, som äger fastighet, när avtalets syfte uppenbarligen är att vinna eller bevara tillgång till lägenhet.

Vad i första stycket stadgas skall ej äga tillämpning i fall, då hyresnämnd enligt denna lag äger pröva, huruvida vederlag, som nyss sagts, är att anse såsom oskäligt.

2. Fälles någon till straff för brott, som i denna paragraf sägs, må domstolen, efter ty skäligt finnes, kunna förplikta gärningsmannen att utgiva, helt eller delvis, värdet av taget eller avtalat vederlag.

20 §.

Förseelser, som avses i 15—19 §§, skola åtalas av allmän åklagare, de i 18 § 1 och 2 mom. angivna vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan icke finnes, vid allmän domstol och de övriga vid allmän domstol.

21 §.

1. Böter och viten, vilka ådömas enligt denna lag, så ock vad gärningsmannen enligt 19 § 2 mom. förpliktas utgiva, tillfalla kommunen, köpingen eller municipalsamhället.

2. Saknas tillgång till fulla gäldandet av böter eller vite, skall förvandling ske enligt allmänna strafflagen.

22 §.

De närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av denna lag, rörande hyresnämnds verksamhet eller eljest, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt däråd meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling,[1] och upphör därmed lagen med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. den 30 juni 1920 att gälla. Dock skall beträffande förseelse, som begåtts under tiden för sistnämnda lags giltighet och varå påföljd är i densamma bestämd, vad därutinnan är i sagda lag stadgat fortfarande gälla. Vad i övergångsbestämmelserna till samma lag stadgas om fortsatt giltighet i särskilda avseenden av vissa föreskrifter i lagen den 25 maj 1917 med vissa bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. och lagen den 14 juni 1918 med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. samt lagen i samma ämne den 19 juni 1919 skall likaledes fortfarande gälla. Därjämte skola beslut, som av hyresnämnd meddelats ej mindre enligt någondera av sistnämnda tre lagar än även enligt lagen den 30 juni 1920 fortfarande äga giltighet; och skola ordförande och ledamöter i hyresnämnder jämte suppleanter för dem, vilka utsetts på grund av bestämmelserna i någon av dessa fyra lagar, anses såsom behörigen utsedda enligt denna lag.

Denna lag gäller till och med den 30 september 1923. Dock skall beträffande annan omöblerad lägenhet än sådan, som helt eller delvis uthyrts till bostad samt den 25 maj 1917 eller tidigare blivit tagen i bruk, vad i 6 och 8 §§ stadgas ej gälla längre än till den 1 oktober 1921, och skola stadgandena i 8 § ej heller äga tillämpning i fall, då hyresvärd uppsäger hyresavtal om dylik lägenhet att upphöra den 1 oktober 1921 eller senare dag. Hyresnämnds beslut, varigenom nämnden enligt 6 § fastställt hyra för viss tid, skall ifråga om lägenhet, som nyss sagts, gälla högst till den 1 oktober 1921 och beträffande annan lägenhet högst till den 1 oktober 1923. Beslut, som av nämnden i berörda avseende meddelats jämlikt 7 §, skall gälla högst till sistnämnda dag. Stadgandena i 8 § skola ej i något fall äga tillämpning, där hyresvärd efter den 1 juli 1922 uppsäger hyresavtal att upphöra den 1 oktober 1923 eller senare dag.

Vad ovan stadgats om fortsatt giltighet i särskilda avseenden av vissa föreskrifter i äldre lagar skall äga giltighet jämväl efter den 30 september 1923, och skall beträffande sådan i denna lag omförmäld, under tiden för lagens giltighet begången förseelse, varå påföljd i lagen är bestämd, vad därutinnan i lagen är stadgat jämväl gälla efter sistnämnda dag.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling hava under tiden 21 maj—20 juni 1921 publicerats följande författningar rörande sociala frågor.

N:r	Årg. 1921	Daterad
250.	Lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen om fattigvården	20 maj
264.	K. kung. ang. tid för ansökning om statsunderstöd till främjande av bostadsproduktionen	27 maj
309.	Lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m.	17 juni

[1] Lagen utkom från trycket den 17 juni 1921.

Kortare Meddelanden.

— Arbetslöner. —

Svenska och utländska löner inom verkstads- och textilindustrierna. I en föregående uppsats i denna tidskrift (häfte 6, sid. 503) har lönernas stegring i olika länder kunnat belysas genom indextal, representerande den allmänna lönenivåns standard. För en jämförelse, avseende lönernas verkliga storlek i olika länder, erfordras däremot bl. a. uppgifter för särskilda arbetarkategorier. En undersökning av dylikt slag har publicerats såsom bilaga till propositionen n:r 356 vid årets riksdag angående provisorisk förhöjning av vissa tullsatser. Undersökningen avser verkstads- och textilindustrierna och må i sina huvuddrag här refereras, särskilt med hänsyn till att uppdelningen på särskilda yrkeskategorier i densamma är mera genomförd än vad som kan ske i socialstyrelsens å sid. 587 ff. i detta häfte publicerade summariska löneundersökning. Den lönestatistik, som i den för propositionen gjorda undersökningen lämnas, upptager visserligen icke dags- utan timförtjänster — dess syfte har varit att belysa produktionskostnaderna — men dessa äro ju även av socialstatistiskt intresse, ty de visa, hur mycket arbetare i olika länder i genomsnitt förtjäna under förutsättning av lika daglig arbetstid. Anmärkas må emellertid, att de anförda uppgifterna härigenom bliva av annan natur än de, som förut lämnats beträffande dagsförtjänsternas stegring i olika länder. Därtill kommer att de utländska lönesiffror, som här framläggas, i och för direkt jämförelse med de svenska, räknats i svensk valuta. Siffrorna för 1913 och för 1920 få därför icke jämföras med varandra, utan att det samtidigt beaktas, att en sådan jämförelse till följd av valutakursernas förändringar under kriget måste utfalla annorlunda, än när lönestegringen uttryckes i resp. lands egen valuta, såsom i den förut gjorda jämförelsen skett.

Beträffande siffrornas åtkomst må nämnas, att uppgifterna om timförtjänsterna inom verkstads- och textilindustrierna i Sverige baserats på verkstadsföreningens och textilindustriförbundets statistik, samt att de tyska löneuppgifterna hämtats dels ur avtalsstatistiken i »Reichsarbeitsblatt» — varmed jämförts motsvarande uppgifter ur svenska avtal — och dels från vissa tyska specialundersökningar, de engelska från engelska specialundersökningar, delvis publicerade i »Labour Gazette», och de amerikanska från i »Monthly Labor Review» publicerade undersökningar. Ehuru man sökt för varje fall erhålla verkligt representativa och med varandra jämförbara uppgifter, kan, såsom även i propositionen framhålles, det sammanbragta materialet knappast anses såsom i dessa avseenden fullt tillfredsställande. Särskilt måste en dylik reservation göras beträffande de tyska uppgifterna. Dock torde de siffror, som anföras, kunna anses giva en tämligen riktig bild av löneförhållandenas gestaltning i resp. länder.

Vid omräkning till svensk valuta av lönerna i slutet av år 1920 har den danska kronan antagits motsvara 80 öre, den tyska marken 7 öre, det engelska pundet 16 kr. 80 öre och den amerikanska dollarn 4 kr. 20 öre. Det har synts lämpligt att välja dessa värden såsom representativa för det nuvarande kursläget. Man får på så sätt ett uttryck för den relation mellan svenska och utländska löner, vilken skulle bestå, under förutsättning att de i slutet av år 1920 gällande lönerna ännu tillämpades. Användbara upplysningar om under de sista månaderna inträffade förändringar av lönernas storlek hava icke kunnat anskaffas; det har ju dock ett intresse även för dagen att få en sammanställning av just de löner, som rådde, innan krisens inverkan på lönesatserna blivit märkbar.

De insamlade uppgifterna hava sammanställts i nedanstående tabell. I det följande lämnas, för varje land för sig, en kortfattad kommentar till siffrorna.

	Öre per timme										Indextal (Sverige = 100)							
	Sverige		Danmark		Tyskland		England		Amerika		Danmark		Tyskland		England		Amerika	
	1913	1920	1913	1920	1913	1920	1913	1920	1913	1920	1913	1920	1913	1920	1913	1920	1913	1920
Mekaniska verkstäder.																		
Genomsnittsförtjänst:																		
samtliga vuxna yrkesarbetare	54	197	—	—	51	50	—	—	—	—	—	—	94	25	—	—	—	—
därav: maskinarbetare	56	195	—	—	—	—	66	159	146	389	—	—	—	—	118	82	261	199
maskinarb. o. smeder	54	193	59	192	—	—	—	—	—	—	109	99	—	—	—	—	—	—
gjutare	56	214	66	212	—	—	71	165	156	406	118	99	—	—	127	77	279	190
Textilindustri.																		
Genomsnittsförtjänst för vuxna arbetare:																		
Bomullsindustrien:																		
manliga	35	139	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
kvinnliga	25	100	—	—	—	—	—	—	55	201	—	—	—	—	—	—	220	201
Ylleindustrien:																		
manliga	34	144	—	—	—	—	38	127	—	—	—	—	—	—	112	88	—	—
kvinnliga	25	104	—	—	—	—	24	76	—	—	—	—	—	—	96	73	—	—
Hela textilindustrien:																		
manliga	35	141	41	148	—	—	—	—	—	—	117	105	—	—	—	—	—	—
kvinnliga	26	102	28	109	—	—	—	—	—	—	108	107	—	—	—	—	—	—
Timlön enligt avtal:																		
manliga textilarbetare	34	128	—	—	31	35	—	—	—	—	—	—	91	27	—	—	—	—
kvinnliga »	20	83	—	—	18	25	—	—	—	—	—	—	90	30	—	—	—	—

Sverige. Ännu en gång må anmärkas, att uppgifterna avse timlöner och att alltså den stegring från 1913 till 1920, som kan utläsas av desamma, till följd av den dagliga arbetstidens förkortning blir större än dagsförtjänsternas ökning under samma tid.

Danmark. De danska lönerna synas år 1913 inom såväl textil- som verkstadsindustrien hava varit 10 à 20 % högre än de svenska, år 1920 åter till följd av kursfallet endast ungefär lika stora som de svenska, vad verkstadsindustrien beträffar; inom textilindustrien skulle de ännu år 1920 möjligen vara något högre.

Tyskland. Räknad i svenskt mynt, skulle genomsnittsförtjänsten för yrkesarbetare inom verkstadsindustrien år 1913 hava varit mindre än 10 %, år 1920 åter c:a 75 % lägre i Tyskland än i Sverige. Inom textilindustrien synes förhållandet mellan svenska och tyska löner under bägge åren 1913 och 1920 hava varit ungefär detsamma som inom verkstadsindustrien. Anmärkas må emellertid åter, att kännedomen om det faktiska löneläget i Tyskland endast sparsamt belyses genom tillgängliga källor.

England. Siffrorna giva vid handen, att verkstadsarbetarnas löner i England före kriget varit c:a 20 à 25 % högre än i Sverige, i slutet av 1920 däremot ungefär lika mycket lägre, räknade i svensk valuta, vilken som bekant fått ett relativt högt värde gent emot den engelska. De i ylleindustrien sysselsatta kvinnliga arbetarna synas år 1913 hava haft ungefär lika höga löner i England som i Sverige, de manliga däremot då högre löner i England. År 1920 åter har såväl de manliga som de kvinnliga ylleindustriarbetarnas lönenivå blivit lägre i England.

Förenta Staterna. Man finner, att de amerikanska arbetarnas löner före kriget varit åtminstone två och tre gånger så höga som de svenska och år 1920 ungefär dubbelt så höga, om man räknar i svensk valuta. Lönerna skulle alltså, efter denna beräkning, hava stigit mindre i Amerika än i Sverige, vartill emellertid må bemärkas, att prisnivåns stegring i Amerika, även räknad i svensk valuta, varit mindre än i Sverige under samma tid.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under april 1921. Genom den stora kolgruvestrejken, som utbröt den 1 april och pågick under hela månaden, blev det redan förut kritiska läget å arbetsmarknaden utsatt för en ytterligare påfrestning, som för vissa industrier — bl. a. järnförädlingsindustrien — medförde nästan fullständig driftsinställelse.

Antalet arbetslösa inom fackföreningarna, som vid månadens början utgjorde 10 % — eller 10·5 %, om man frånser gruvarbetarna, vilka med hänsyn till strejken sedan icke medräknats — ökades under månaden till 17·6 %. Bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade var förskjutningen mindre, från 11·3 till 15 %. Vid arbetsförmedlingsanstalterna hade antalet arbetssökande under perioden 24 mars—29 april ökats från c:a 1·4 till 1·9 miljon och antalet enligt arbetslöshetslagen registrerade partiellt arbetslösa från 0·8 till 1·1 miljon, samtidigt med att antalet lediga platser minskats från 41 000 till 34 000.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjats under april, var 44 och antalet från föregående månad ännu pågående 54. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare uppgick — inberäknat gruvarbetarna — till nära 1·2 miljon mot 31 000 förra månaden och 140 000 i april 1920. Löneförbättringar kommo under april allenast 18 000 arbetare till godo, under det för 1·1 miljon inrapporterades lönesänkning. (Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under april 1921. De statistiska siffrorna för april månad visa delvis en förbättring, delvis åter försämring av arbetstillgången. Sålunda ökades arbetslösheten inom fackorganisationerna från 3·7 till 3·9 %, varemot antalet av offentliga medel understödda arbetslösa gick ner från 416 000 till 400 000, d. v. s. med 4 %. Arbetsförmedlingsstatistiken företedde å manliga avdelningen en minskning av antalet arbetssökande per 100 lediga platser från 228 till 226, å kvinnliga avdelningen åter en ökning från 124 till 129. Inom sjukkassorna hade antalet försäkringspliktiga medlemmar gått upp med 2·5 %.

De förskjutningar i gynnsam riktning, som sålunda i vissa hänseenden framträda, tillskrivas den med årstiden sammanhängande ökade arbetstillgången inom jordbruk och byggnadsverksamhet. Inom industrien åter betecknas läget såsom oförbättrat. (Reichsarbeitsblatt.)

Arbetsmarknaden i Förenta Staterna under april 1921. Vid de i arbetsdepartementets statistik redovisade företagen uppgick antalet den 30 april sysselsatta arbetare till 1 580 749, vilket innebär en minskning under månaden med 7 037 eller 0·4 %, mot 1·5 % under mars. Minskningen av arbetsstyrkan träffade särskilt järn- och stålverken, järnvägsreparationsverkstäderna, livsmedelsindustrien och kemisk-tekniska industrien. Å andra sidan ökades antalet arbetare inom automobilindustrien med 22·3 %, inom läderindustrien med 4·7 % samt inom textilindustrien med 3·6 %. (Industrial Employment Survey Bulletin.)

Det industriella arbetets återupptagande i Belgien. Belgiska industriministeriet har nu framlagt redogörelse för en i december 1920 genom yrkesinspektionen företagen undersökning rörande det industriella arbetets återupptagande efter kriget inom olika näringsgrenar och landsdelar, utförd efter liknande plan som den i Soc. Medd. (årg. 1920, sid. 1024) förut refererade motsvarande utredningen i juni samma år. Huvudresultaten av undersökningen framgå av följande tablå, utvisande antalet vid de redovisade företagen sysselsatta arbetare i förhållande till motsvarande antal före kriget (1913), vilket satts = 100.

	1919 dec.	1920 juni	1920 dec.
Gruvdrift	103	109	115
Stenindustri	57	70	78
Metallindustri	64	85	99
Porslinsindustri	71	96	97
Glasindustri	81	96	95
Kem.-tekn. industri	74	95	94
Livsmedelsindustri	89	89	112
Textilindustri	61	83	76
Beklädnadsindustri	67	80	89
Byggnadsverksamhet	86	302	156
Träindustri	66	80	70
Läderindustri	58	75	73
Tobaksindustri	75	95	95
Pappersindustri	78	98	93
Grafisk industri	76	77	74
Konstindustri	82	64	84
Samfärdsel	107	99	120
Tillsamman	76	92	96

Bland de förskjutningar, som ägt rum under den sista undersökningsperioden, är särskilt att lägga märke till uppgången inom metallindustrien, där arbetsstyrkan vid 1920 års slut var i det närmaste lika stor som före kriget. Förskjutningen inom gruppen samfärdsel är däremot mera skenbar, enär hithörande företag i juni 1920 voro ytterst knappt representerade och även i december redovisningen var långt ifrån fullständig. Vad byggnadsverksamheten beträffar, tyda de angivna siffrorna på en återgång till mera normala förhållanden efter den tillfälliga ökningen av arbetsstyrkan i samband med återuppbyggnadsarbetet i krigsrayonen.

En fördelning av de redovisade företagen efter arbetsstyrkans resp. produktionens storlek i förhållande till år 1913 ger följande resultat:

Arbetsstyrkans storlek		Produktionens storlek	
Driften helt nerlagd	5 %	Driften nerlagd eller endast nödhjälpsarbete	5 %
Högst 25 % av 1913 års arbetarantal	5 »	Högst 25 % av 1913 års produktion	6 »
25—50 » » » » »	12 »	25—50 » » » » »	16 »
50—75 » » » » »	16 »	50—75 » » » » »	19 »
75—100 » » » » »	26 »	75—100 » » » » »	25 »
Arbetsstyrkan 1920 större än 1913	31 »	Produktionen 1920 större än 1913	12 »
Företag grundade senare än 1913	5 »	Ingen produktion angiven för 1913	17 »
Summa	100 »	Summa	100 »

Att jämförelsetal rörande produktionens storlek saknas för ett relativt stort antal företag beror huvudsakligen därpå, att arbetsgivarna ej kunnat uppgiva några kvantitetssiffror, utan endast produktionsvärdet, vilket med hänsyn till penningvärdets förändringar naturligtvis icke kunnat läggas till grund för någon jämförelse med tiden före kriget.

— Föreningsväsen. —

Amerikanska arbetarfederationens ställning till fackföreningsinternationalen. Den amerikanska fackliga landsorganisationen (American Federation of Labor) har i en den 5 mars 1921 avgiven förklaring framlagt de skäl, som varit bestämmande för organisationens beslut att avbryta samarbetet med den internationella fackföreningsorganisationen, en brytning, som särskilt manifesterades genom de amerikanska representanternas i andra häftet av denna tidskrift omnämnda uteblivande från kongressen i London sistlidet år. Som orsaker till berörda brytning anföres:

1) att internationalen i sina stadgar frångått principen om full självstyrelse för varje nationell fackorganisation;

2) att internationalens styrelse genom utsända upprop och proklamationer ådagalagt sin anslutning till revolutionära principer, som den amerikanska federationen oavvisligen måste taga avstånd från och som ingen av demokratiska ideal ledd arbetarrörelse kan skänka sitt gillande;

3) att det system av avgifter, som införts, skulle pålägga den amerikanska federationen större bördor, än som motsvarade dess förmåga.

Som ett särskilt vägande skäl för avståndstagande framhålles, att internationalen genom sina förtroendemän uppfordrat arbetarklassen till en revolutionär aktion med industriens socialisering som mål. Den amerikanska arbetarrörelsen är motståndare till en sådan politik och kan på detta område ej medgiva någon kompromiss.

Som det tydligaste uttrycket för den revolutionära åskådning, som behärskar de ledande kretsarna inom internationalen, anföres styrelsens upprop den 8 september 1919, vari vädjades till arbetarna i alla länder att med alla medel motsätta sig krigiska åtgärder mot den ryska sovjetstaten. En annan omständighet, vilken framhålles såsom för amerikansk uppfattning synnerligen betänklig, är, att på arbetsprogrammet för 1920 års internationella fackföreningskongress såsom en särskild programpunkt upptagits frågan om socialisering av produktionsmedlen.

Fackföreningsinternationalens centralkommitté i Amsterdam har i ett den 12 april detta år avgivet genmäle ägnat den amerikanska kritiken ett utförligt bemötande, vari med bestämdhet hävdas socialiseringens plats i de fackliga strävandena, men på samma gång uttalas beredvillighet till fortsatt förhandling för undanröjande av de meningsskiljaktigheter, som kunna lägga hinder i vägen för den amerikanska federationens kvarstående i internationalen.

— Kollektivavtal. —

Kollektivavtal i Frankrike år 1919. Den i mars 1919 utfärdade franska lagen om kollektivavtal, vilken i översättning återgivits i denna tidskrift (årg. 1919, sid. 689), ålägger bland annat de kontraherande parterna att till vederbörande arbets- eller fredsdomstol inlämna ingångna avtal för registrering. Det är tydligen detta stadgande man har att tacka för, att arbetsministeriet erhållit material för ett återupptagande av den franska avtalsstatistiken, som under krigsåren helt synes hava legat nere eller i varje fall icke publicerats. I ministeriets Bulletin hava efter den nya lagens ikraftträdande regelbundet publicerats uppgifter om ingångna avtal, med angivande av lönesatser m. m. Under år 1919 ha enligt denna statistik ingåtts 557 avtal, fördelade på följande näringsgrupper:

Textil- och beklädnadsindustri	110	Gruvdrift	31
Byggnadsverksamhet	68	Läderindustri	27
Livsmedelsindustri	61	Kemisk-teknisk industri	26
Metallindustri	61	Handel	19
Träindustri	60	Jord- och stenindustri	18
Samfärdsel	39	Jordbruk	6
Pappers- och grafisk industri	31	Summa	557

Beträffande avtalens parter framgår av statistiken, att 258 avtal träffats mellan arbetsgivar- och fackföreningar och 83 avtal mellan fackföreningar och oorganiserade arbetsgivare, medan i 155 fall båda parterna utgjorts av sammanslutningar utan yrkes- eller fackförenings karaktär. I 61 fall — därav 28 inom gruvdriften — äro avtalen undertecknade allenast av parternas permanenta eller tillfälliga förhandlingskommittéer.

I flertalet fall ingingos avtalen på obestämd tid. Giltighetstid, merendels ett år eller därunder var angiven endast i 93 fall.

Beträffande avtalens tillkomst har uppgivits, att i 333 fall, 60 % av samtliga avtal, uppgörelse träffats genom bemedling av utomstående, däribland yrkesinspektörerna i 153 fall, fredsdomare i c:a 70, prefekter eller underprefekter i 41 och arbetsministern i 43 fall. I fråga om ett åttiotal avtal uppgives uppgörelsen hava föregåtts av arbetsinställelse, en siffra, som dock antagligen är för låg och kommer att få justeras, när statistiken över 1919 års arbetskonflikter föreligger.

Bestämmelser om skiljedom för biläggande av tvister om avtalens tolkning och tillämpning funnos i 86 avtal, varibland 14 föreskrevo inrättande av permanent skiljenämnd.

Rörande avtalens innehåll i övrigt förtjänar anföras, att bestämmelser om minimilön funnos i 388 och stadgande om åtta timmars arbetsdag i 331 avtal.

(Bulletin du Ministère du Travail.)

Kollektivavtal i Tyskland år 1919.[1] Antalet enligt den officiella statistiken ingångna kollektivavtal i Tyskland uppgick under år 1918 till 1 353, under 1919 däremot till ej mindre än 9 331. Denna starka utveckling av avtalsrörelsen motsvarades också av en betydande ökning av avtalsbeståndet och i än högre grad i fråga om antalet av avtalen berörda arbetsgivare och arbetare, såsom framgår av nedanstående tablå, vilken utvisar antalet och omfattningen av de i kraft varande kollektivavtalen vid utgången av vart och ett av åren 1912—1919.

	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
Kollektivavtal	10 739	10 885	10 840	10 171	9 435	8 854	7 819	11 009
Arbetsgivare	159 930	143 088	143 650	121 697	104 179	91 313	107 503	272 251
Arbetare	1·6 milj.	1·4 milj.	1·4 milj.	0·9 milj.	0·7 milj.	0·9 milj.	1·1 milj.	6·0 milj.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1919, sid. 479.

Kollektivavtalens utbredning inom olika näringsgrupper framgår av följande sammanställning, vari för åskådliggörande av krigsårens förändringar insatts även 1914 års siffror:

	Antal avtal		Antal arbetare	
	1914	1919	1914	1919
Jordbruk . . .	77	483	3 490	90 577
Gruvdrift . .	2	148	92	1 372 628
Jord- och stenindustri . .	601	445	60 166	158 213
Metallindustri	1 285	1 543	147 503	1 463 032
Kemisk-teknisk industri . .	129	296	11 087	193 817
Textilindustri	185	263	10 847	332 277
Pappersindustri	176	212	38 844	122 511
Läderindustri .	262	267	32 254	81 152
Träindustri .	1 287	851	163 597	305 298
Livsmedelsindustri . . .	2 270	1 692	108 237	243 950
Beklädnadsindustri . . .	879	836	148 857	349 805
Byggnadsverksamhet . .	1 997	1 513	474 824	437 195
Grafisk industri	93	47	88 448	95 785
Handel . . .	849	1 030	45 165	134 786
Land- och sjötransport .	370	603	53 919	168 426
Hotell- o. restaurangrörelse .	339	100	7 600	145 444
Övriga yrken	39	680	793	291 579
Summa	**10 840**	**11 009**	**1 395 723**	**5 986 475**

Synnerligen anmärkningsvärd är avtalsväsendets utbredning inom gruvdriften, där kollektivavtal intill 1919 så gott som ingenstädes förekommit. Påfallande är också utvecklingen inom textilindustrien, där 1914 funnos blott något över 10 000 avtalsberörda arbetare, 1919 åter 1/3 miljon. I övrigt har, som av tabellen synes, antalet arbetare ökats inom samtliga näringsgrupper utom byggnadsverksamheten, där tillbakagången uppenbarligen är att tillskriva arbetarstammens minskning under krigsåren.

Med kollektivavtalens ökade utbredning har också följt en stark koncentration av avtalsväsendet, så att lokala avtal i allt större utsträckning ersatts med avtal för större områden. Av samtliga arbetare, för vilka vid 1919 års slut avtal funnos gällande, kommo sålunda endast 16 % på avtal för enskilda arbetsplatser och 12 % på ortsavtal, däremot 64 % på distriktsavtal och 8 % på riksavtal. Med avseende å sistnämnda siffra måste härvid beaktas, att däri ingå endast sådana arbetare, vilkas arbetsförhållanden omedelbart regleras genom riksavtal, varemot för undvikande av dubbelräkning icke medtagits sådana fall, där inom ett yrke finnes ett mellan huvudorganisationerna upprättat s. k. grundavtal, på grundval varav träffas lokala avtal efter enhetligt formulär. Denna avtalsform har liksom i vårt land kommit till allmän användning särskilt inom byggnadsfacken.

Vad avtalens innehåll beträffar, förete framför allt arbetstids- och lönebestämmelserna genomgripande förändringar i jämförelse med föregående år. I fråga om lönesatserna har någon statistisk bearbetning ej varit möjlig att företaga med hänsyn till de oupphörliga omregleringar, som även under avtalstiden företagits på detta område. Av så mycket större intresse är den översikt, som lämnas rörande arbetstiden. En sammanställning av de under 1919 ingångna avtal, som innehålla bestämmelser om veckoarbetstidens längd, giver vid handen, att bland därav berörda arbetare 62 % hade en arbetstid av 48 timmar, medan kortare arbetstid — i regel 45 a 46 timmar — var fastställd för 37 % och längre för 1 % av arbetarna (lantarbetare, kuskar o. d.).

Av de vid 1919 års slut gällande avtalen voro 638 jämlikt förordningen den 23 december 1918 förklarade allmänt förbindande även för utomstående arbetsgivare och arbetstagare inom den yrkesgren och det lokala område, avtalet avsåg.[1] Vid utgången av 1920 hade antalet dylika avtal ökats till 1 464. Det är särskilt inom handel och byggnadsverksamhet, man använt denna utväg att på laglig väg göra kollektivavtalen normerande för arbetsförhållandena. Av de under 1919 sålunda sanktionerade avtalen avsågo mer än hälften kontorspersonal o. dyl.

(Reichsarbeitsblatt.)

Kollektivavtal i Nederländerna år 1919. Statistiska centralbyrån i Nederländerna har vid 1920 års början föranstaltat en undersökning rörande inom riket gällande kollektivavtal enligt

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1919, sid. 694.

samma grunder, som vid den i Soc. Medd. (årg. 1914, sid. 48) förut refererade undersökningen den 1 januari 1911. Under de nio år, som häremellan förflutit, hava såväl avtalen som de därav berörda arbetarna mer än tiodubblats, avtalen från 87 till 937 och arbetarna från c:a 23 000 till nära 250 000. Avtalens fördelning på olika näringsgrupper utgjorde som följer:

	Antal avtal		Antal arbetare	
	1/1 1911	1/1 1920	1/1 1911	1/1 1920
Diamantindustri	1	2	10 200	11 450
Jord- och stenindustri	—	28	—	5 760
Pappers- och grafisk industri	10	9	3 638	19 999
Byggnadsverksamhet	22	229	5 605	52 931
Kemisk-teknisk industri	—	5	—	660
Träindustri	—	266	—	14 118
Beklädnadsindustri	10	34	388	19 565
Läderindustri	—	7	—	6 896
Metallindustri	14	75	870	50 163
Textilindustri	2	9	308	9 767
Livsmedelsindustri	9	135	1 136	41 737
Jordbruk m. m.	—	52	—	8 500
Handel	12	31	200	935
Land- och sjötransport	7	50	657	6 846
Andra näringsgrenar	—	5	—	103
Summa	87	937	23 002	249 430

Vad arbetarna beträffar, kommer ökningen till största delen på den allra sista tiden. Vid 1918 års början uppgick enligt då verkställd utredning antalet arbetare till ej fullt 100 000, ehuru antalet avtal då var föga mindre än två år senare.

— Levnadskostnader. —

Undersökning av studiekostnaderna vid tekniska högskolan. Genom tekniska högskolans studentkår har nyligen anordnats en statistisk undersökning angående studie- och levnadsomkostnader, som äro förbundna med genomgående av den fyraåriga kursen vid högskolan. Då de siffror, som härvid erhållits, torde kunna tillmätas intresse såsom i viss mån representativa för de förhållanden, varunder studerande och likställda måste leva i Stockholm, må en resumé av undersökningens huvudresultat här återgivas. Anmärkas bör, att uppgifterna gälla våren 1920.

Då ett stort antal av studenterna äro helt eller delvis medellösa, måste i allmänhet penningmedlen årligen lånas för att slutligen växa till ett avsevärt skuldbelopp vid avgång från högskolan. Den unge ingenjören har nu att av sin knappa lön lägga av så mycket, som behöves för att på rimlig tid åter bliva skuldfri.

Som utbildningen vid högskolan är fördelad på sju fackskolor och inom många av dessa ytterst olikartad, visa sig studiekostnaderna variera ganska mycket. Den dyraste utbildningen är bergsskolans med sina långa studieresor m. m. Här erhölls ett medeltal av 5 540 kr. om året. Den billigaste åter visar sig vara fackskolan för arkitektur med en medelkostnad av 3 860 kr. om året. Om dessa belopp skola lånas mot 6 % ränta, skulle den nyexaminerade ingenjören ha den avsevärda summan av c:a 18 000 à 26 000 kr. att amortera. Skall amorteringen vara avslutad inom en period av tio år, har han att av sin lön lägga av c:a 200 à 285 kr. i månaden. Det är ej svårt att under sådana förhållanden tänka sig, vad den nuvarande depressionen med låga löner betyder, d. v. s. att existensminimum ganska snart nås eller redan är uppnått med nuvarande lönenivå.

Även om man kan antaga, att de, som studera helt och hållet på skuld, begränsa sina utgifter till det yttersta och avstå från alla ej absolut nödvändiga utlägg, komma dessa att hava en skuld på minst 16 000 kr. vid en medeldyr fackskola. Det är under sådana förhållanden lätt att förstå, att undersökningens ledare givit uttryck åt den dystra reflexionen, att den dyrbara civilingenjörsexamen i ekonomiskt avseende endast är en chimär.

Här nedan angivas några av de funna genomsnittssiffrorna. Utgifterna per månad äro fördelade på nedanstående poster:

Bostad	Måltider	Extra mat, kaffe o. d.	Kläder, tvätt o. d.	Terminsavgifter	Undervisningsmaterial	Resor	Diverse	Summa
75·75	116·90	32·66	94·62	21·60	18·75	19·05	44·10	423·43

— Sjukförsäkring. —

Sjukförsäkringsreformen i Schweiz. Såsom omnämndes i första häftet av denna tidskrift (sid. 65), har inom socialförsäkringsdepartementet i Schweiz sedan någon tid pågått utredning om revision av 1911 års sjukförsäkringslag,[1] i syfte bl. a. att försäkringen måtte göras obligatorisk. Ifrågavarande utredning har nu fortskridit så långt, att ett inom departementet utarbetat preliminärt lagutkast kunnat underställas sjukförsäkringsnämnden för yttrande. Förslagets huvudprinciper vunno enhälligt nämndens bifall, sedan de närvarande representanterna för jordbruksbefolkningen förklarat, att från deras sida intet motstånd skulle resas mot införande av obligatorisk försäkring, om blott vid lagens tillämpning behörig hänsyn toges till landsbygdens särskilda förhållanden.

Den största svårigheten för lagstiftningens genomförande anses nu vara åstadkommande av en för alla parter tillfredsställande uppgörelse med landets läkarkår om ordnande av läkarvården inom sjukkassorna.

I samband med berörda revision av sjukförsäkringslagen har jämväl till utredning upptagits frågan om utvidgning av den hittills inom sjukförsäkringens ram anordnade *moderskapsförsäkringen*. Denna reform, vars förberedande uppdragits åt en särskild kommitté, motiveras i främsta rummet med de krav, som den internationella konventionen angående kvinnors användande till arbete före och efter barnsbörden ställer på hithörande lagstiftning.[2] Vid kommitténs tillsättande betonades emellertid också det nära sambandet mellan denna lagstiftning och den planerade allmänna invaliditetsförsäkringen,[3] enär en ej oväsentlig reduktion av kostnaderna för sistnämnda försäkringsgren borde kunna påräknas genom att tillbörlig omvårdnad ägnades alla kvinnor under tiden före och efter barnsbörd. (Daily Intelligence.)

— Strejker, lockouter, medlings- och skiljedomsförfarande. —

Frågan om obligatorisk skiljedom i Norge. Såsom omnämndes i femte häftet av denna tidskrift (sid. 452), upphörde den provisoriska norska lagen om obligatorisk skiljedom vid arbetstvister att gälla den 1 april 1921, utan att varken från regeringen eller inom stortinget förslag framställts om förlängd giltighet för densamma. Efter förslagstidens utgång började emellertid kraven på lagens bibehållande att vinna ökad styrka inom vänsterpressen och, sedan jämväl partiets landsmöte uttalat sig i samma riktning, framlade ett antal vänsterrepresentanter i stortinget, med förutvarande statsministern Knudsen i spetsen, förslag om en ny skiljedomslag av samma innehåll som lagen den 4 april 1919, men av permanent karaktär. Förslaget kom före i odelstinget den 21 maj, då motionärerna som stöd för sin ståndpunkt kunde åberopa den just pågående lönetvisten inom sjömansyrket och den i anledning därav för dörren stående storstrejken, för vars avvärjande ett bifall till lagförslaget framhölls såsom i hög grad betydelsefullt. Från såväl högern som arbetarpartiet vidhölls dock motståndet mot skiljedomslagstiftningen, vars återinförande under rådande förhållanden förmenades skola mer försvåra än underlätta konfliktsituationen. I samband härmed framfördes också en skarp kritik mot föregående års skiljedomar, vilka betecknades såsom i väsentlig mån vållande till de svårigheter, som sedermera uppstått. Utgången blev, att förslaget, som av stortingets socialkommitté avstyrkts med ordförandens utslagsröst, avslogs av odelstinget med 45 röster mot 40.

Engelskt lagförslag rörande kontroll vid strejkomröstningar. I underhuset har innevarande år framlagts ett förslag till lag rörande anordnande av offentlig kontroll vid fackföreningsomröstningar i strejkfrågor. Ett liknande lagförslag framfördes under föregående års parlamentssession av den nuvarande förslagsställaren, Mr Arthur M. Samuel, men ehuru detsamma lyckades genomgå en andra läsning i underhuset, vann det aldrig parlamentets bifall. Mr Samuel har

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1911, sid. 590 och årg. 1912, sid. 151.
[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1920, sid. 27.
[3] Jfr Soc. Medd. årg. 1920, sid. 662.

emellertid nu med instämmande av ett antal underhusledamöter, varav tre äro officerare och tre intimt förbundna med sjöfartsnäringen samt liksom Mr Samuel tillhörande koalitionens högergrupp, ånyo med vissa ändringar framlagt sitt förslag. Föregående års förslag avsåg, att sluten omröstning under officiell kontroll skulle äga rum för besluts fattande i strejkfrågor på därom av vederbörande fackförening framställd begäran. Förevarande förslag har nu ändrats så till vida, att den officiella kontrollen skall vara obligatorisk vid strejkomröstningar inom gruvindustrien, järnvägarna, sjöfarten samt gas-, vatten- och elektricitetsverk. Inom övriga näringsgrenar skulle användandet av detta särskilda förfarande fortfarande vara frivilligt. Det anses emellertid, att lagförslaget i sin nuvarande form äger lika liten utsikt att bliva antaget som förra året.

Medlingsarbetets organisation i Förenta Staterna. Den efter presidentskiftet i mars innevarande år utnämnde nye chefen för Förenta Staternas arbetsdepartement, James J. Davis, har i en avgiven programförklaring såsom främsta målet för sin politik betecknat förebyggande av arbetsinställelser genom medling i uppstående tvister, innan öppen konflikt utbrutit. I detta syfte kommer förslag att föreläggas kongressen om tillsättande av särskilda förlikningsmän för var och en av följande femton näringsgrupper:

Gruvdrift.	Läderindustri.	Beklädnadsindustri.
Järn- och stålverk.	Textilindustri.	Sjöfart.
Oljeindustri.	Byggnadsverksamhet.	Handel.
Träindustri.	Metallmanufaktur.	Grafisk industri.
Slakthusindustri.	Allmänna arbeten.	Övriga näringar.

Till förlikningsmän skola utses personer, som äga ingående kännedom om arbetsförhållandena inom den näringsgren, de få på sin lott. Det skall åligga varje förlikningsman att oavbrutet följa förhållandena inom sitt arbetsområde och så vitt möjligt ingripa i uppkommande arbetstvister, innan de leda till strejk eller lockout. (Industrial Information Service.)

Förbud mot allmänfarliga strejker i Estland. Enligt en den 25 april 1921 utfärdad förordning, varom meddelande ingått från svenska konsulatet i Reval, förbjudas strejker och uppmaning till sådana i företag och institutioner, vilka icke utan allvarlig fara för samhället kunna inställa sin verksamhet, såsom t. ex. järnvägar, post, telegraf och telefon, kommunala elektricitets-, gas- och vattenverk, bagerier, tryckerier, som framställa statsvärdepapper, m. fl. Överträdelser av förordningen avdömas av krigsrätt.

Arbetsinställelser i England år 1920. Den officiella engelska statistiken för de två senaste åren redovisar följande antal arbetsinställelser.

	År 1920			År 1919		
	Antal arbetsinställelser	Antal berörda arbetare	Antal förlorade arbetsdagar	Antal arbetsinställelser	Antal berörda arbetare	Antal förlorade arbetsdagar
Byggnadsverksamhet	247	47 000	896 000	150	25 000	578 000
Kolgruvor	210	1 414 000	17 424 000	212	906 000	7 441 000
Annan gruvdrift	32	5 000	108 000	32	5 000	138 000
Maskin- o. skeppsbyggnadsindustri	230	152 000	2 540 000	188	[1] 309 000	[1] 10 012 000
Annan metallindustri	114	75 000	843 000	126	83 000	1 813 000
Textilindustri	127	79 000	1 441 000	61	490 000	8 167 000
Beklädnadsindustri	74	38 000	749 000	77	29 000	245 000
Land- och sjötransport	149	72 000	578 000	129	574 000	3 883 000
Träindustri	100	31 000	978 000	62	25 000	988 000
Övriga näringsgrupper	306	78 000	1 205 000	277	119 000	1 381 000
Allmänna arbeten	126	28 000	249 000	99	21 000	257 000
Summa	**1 715**	**2 019 000**	**27 011 000**	**1 413**	**2 586 000**	**34 903 000**

[1] Innebär en ökning med 5 000 arbetare och 420 000 förlorade arbetsdagar mot i Soc. Medd. förut återgivna preliminära uppgifter (årg. 1920, sid. 657).

Antalet arbetsinställelser under 1920 var det högsta, som hittills för något år redovisats. Arbetsinställelsernas omfattning var däremot, som av tablån synes, icke så stor som närmast föregående år. Av de berörda arbetarna kommo mer än hälften på den stora kolgruvestrejken i oktober 1920, varom närmare uppgifter lämnats i andra häftet av denna tidskrift (sid. 125).

(Labour Gazette.)

Arbetsinställelser i Belgien år 1920. Den belgiska statistiken redovisar för år 1920 517 arbetsinställelser, varav 506 strejker och 11 lockouter. Antalet berörda arbetsgivare utgjorde 2 329 och antalet arbetare 337 143, varav 296 192 direkt och 40 951 indirekt berörda.

Arbetsinställelsernas fördelning på olika näringsgrupper framgår av nedanstående tabell:

	Antal arbetsinställelser	Antal direkt berörda arbetare
Metallindustri	136	48 152
Gruvdrift	48	175 069
Textilindustri	45	16 241
Kemisk-teknisk industri	28	5 093
Trävaruindustri	38	4 404
Byggnadsverksamhet	27	3 757
Livsmedelsindustri	29	3 481
Transportverksamhet	29	14 848
Beklädnadsindustri	22	3 952
Jord- och stenindustri	52	14 815
Pappers- och grafisk industri	12	2 055
Läderindustri	12	885
Handel och varulager	14	1 021
Allmänna arbeten	3	226
Tjänstemän vid banker o. dyl.	3	1 270
Andra yrken	19	923
Summa 1920	**517**	**296 192**
» 1919	372	164 030

Förutom ovan redovisade konflikter uppgivas under året ha inträffat 46 strejker, rörande vilka inga närmare uppgifter kunnat erhållas.

Som strejkorsak uppgavs bl. a. begäran om löneförhöjning — enbart eller jämte fråga om arbetstid eller föreningsrätt — i 376 fall samt fråga om arbetares antagande eller avskedande i 63 fall.

Av lockouterna igångsattes en för att genomdriva fabriksreglementets efterlevnad; de övriga voro sympatilockouter eller avsågo att förebygga befarade strejker.

Av strejkerna bilades 182 enligt arbetarnas fordringar, 155 på arbetsgivarens villkor och 167 genom kompromiss; de återstående 2 betecknas som oavgjorda. Av lockouterna slutade en med framgång för arbetarna och 5 med seger för arbetsgivaren, medan de övriga 5 avvecklades genom kompromiss.

(Revue du Travail.)

Arbetsinställelser i Nederländerna 1919 och 1920. I Soc. Medd. har förut (årg. 1920, sid. 660) lämnats vissa preliminära uppgifter rörande arbetsinställelserna i Nederländerna under år 1919. Nedanstående översikt återgiver de nu föreliggande definitiva siffrorna jämte den motsvarande preliminära statistiken för 1920.

Enligt vad denna statistik utvisar, var arbetskonflikternas antal under 1920 visserligen mindre än 1919, men större än åren dessförinnan. Inalles inträffade 475 arbetsinställelser, mot 649 år 1919. Antalet berörda arbetsgivare utgjorde 1 908 och antalet arbetare 60 593 mot resp. 4 935 och 61 667 föregående år. Antalet förlorade arbetsdagar har för 1920 ännu ej hunnit beräknas; 1919 års siffra var över 1 miljon, mot c:a 660 000 under 1918. Efter näringsgrupper fördelade sig arbetsinställelserna som följer:

	1919	1920
Gruvdrift	10	5
Metallindustri	75	56
Jord- och stenindustri	25	32
Trävaruindustri	37	46
Pappers- och grafisk industri	19	11
Livsmedelsindustri	58	50
Textil- och beklädnadsindustri	82	34
Läder-, hår- och gummivaruindustri	9	6
Kemisk-teknisk industri	14	10
Byggnadsverksamhet	140	100
Belysningsverk	5	1
Handel och varulager	47	28
Land- och sjötransport	81	62
Jordbruk och fiske	36	26
Fria yrken	7	4
Andra yrken	4	4
Summa	649	475

Av arbetsinställelserna voro 27 lockouter under 1919 och 18 under 1920. Bland konfliktorsakerna voro efter vanligheten lönefrågorna mest framträdande, men förmärktes vid sidan därav såväl 1919 som 1920 en tydlig ökning av arbetstidstvisterna i jämförelse med de föregående åren. Beträffande arbetsinställelsernas resultat föreligger, vad strejkerna beträffar, följande sammanställning för åren 1911—1920:

Per 100 arbetsinställelser:	1920	1919	1918	1917	1916	1911—15
Arbetarnas fordringar	15	19	20	25	23	24
Arbetsgivarnas villkor	31	26	26	23	28	30
Kompromiss	44	50	48	47	44	40
Okänt eller oavgjort	10	5	6	5	5	6

Av de 18 lockouterna under år 1920 bilades 5 på arbetsgivarnas villkor, 2 på arbetarnas villkor och 6 genom kompromiss, medan i 5 fall resultatet är obekant.

(Maandschrift van het central bureau voor de statistiek.)

Arbetsinställelser i Kanada år 1920. Statistiken över strejker och lockouter i Kanada har förut endast en gång berörts i denna tidskrift, nämligen i årg. 1915 (sid. 294), där ett referat lämnats över redogörelsen för 1914 års arbetsinställelser. Den början, som härmed gjordes, kunde under de följande åren icke fullföljas, då distribueringen av statistiska publikationer från Kanada under kriget avbröts. Enligt vad emellertid framgår av den nu utkomna redogörelsen för 1920, har antalet arbetsinställelser under de mellanliggande åren utgjort som följer:

	Arbetsinställelser	Arbetsgivare	Arbetare	Förlorade arbetsdagar
1914	44 (40)	205	8 678	0·4 miljoner
1915	43 (38)	96	9 140	0·1 »
1916	75 (74)	271	21 157	0·2 »
1917	148 (141)	714	48 329	1·1 »
1918	196 (191)	766	68 489	0·8 »
1919	298 (290)	1 913	138 988	3·9 »
1920	285 (272)	1 272	52 150	0·9 »

Statistiken omfattar samtliga under resp. år pågående arbetsinställelser, men utvisas av de inom parentes angivna siffrorna, hur många av konflikterna som tagit sin början under redogörelseåret. Efter näringsgrupper fördelade sig arbetsinställelserna under 1920 som följer:

Gruvdrift m. m.	45	Textil- och beklädnadsindustri	13
Skogshantering	33	Livsmedelsindustri	22
Byggnadsverksamhet	37	Läderindustri	3
Metallindustri	65	Land- och sjötransport	22
Träindustri	8	Allmänna arbeten	13
Pappers- och grafisk industri	11	Annat arbete	13

Antalet berörda arbetare var störst inom metallindustrien, 13 250, samt gruvdrift och malmförädling, 11 790. Dessa båda grupper utvisade också det avgjort största antalet förlorade arbetsdagar, resp. 349 000 och 166 000.

Som konfliktorsak har uppgivits begäran om löneförhöjning enbart i 134 fall och i förening med fråga om förkortad arbetstid eller andra orsaker i ytterligare 64 fall. Vad konflikternas resultat beträffar, *synes övervikten avgjort hava legat på arbetsgivarnas sida.* Sålunda *slutade* 125 arbetsinställelser med tillsammans 26 000 arbetare — hälften av hela antalet — på arbetsgivarnas villkor, medan endast 66 bilades enligt arbetarnas fordringar och 69 *genom kompromiss*; i 25 fall var utgången okänd eller ej närmare bestämbar.

(Labour Gazette, Kanada.)

— Ut- och invandring. —

Utvandringen från Sverige under första kvartalet år 1921. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under första kvartalet år 1921 till 1 174 personer, varav 627 män och 547 kvinnor. Över Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg emigrerade sammanlagt 1 124, över Kristiania, Trondhjem och Bergen 38, samt över Köpenhamn 12 personer. Över svenska hamnar emigrerade dessutom 117 utlänningar.

De i Sverige hemmahörande utvandrarna befordrades från ovannämnda skandinaviska hamnar i följande antal:

	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Kristiania	Trondhjem	Bergen	Köpenhamn	Summa
Januari	24	51	8	154	12	—	—	5	**254**
Februari	49	68	28	373	8	1	—	4	**531**
Mars	52	99	4	214	6	10	1	3	**389**
1 kv. 1921	**125**	**218**	**40**	**741**	**26**	**11**	**1**	**12**	**1 174**
» 1920	90	120	26	431	12	6	1	14	700

Under första kvartalet 1920 utvandrade 700 svenskar, och vid jämförelse härmed företer sålunda emigrationen under samma tid innevarande år en ökning av 474 personer.

Emigrationen under första kvartalet 1921 fördelade sig, i den mån den gått över någon av de förut nämnda svenska, norska och danska hamnarna, på rikets olika delar sålunda:

Län	Utvandringshamnar			Summa		Län	Utvandringshamnar			Summa	
	svenska	norska	danska	1:a kv. 1921	1:a kv. 1920		svenska	norska	danska	1:a kv. 1921	1:a kv. 1920
Stockholms stad . .	63	1	1	65	50	Älvsborgs län	54	5	—	59	48
Stockholms län	24	2	2	28	8	Skaraborgs »	27	—	—	27	14
Uppsala »	5	—	—	5	2	Värmlands »	47	3	—	50	37
Södermanlands »	3	1	—	4	12	Örebro »	21	1	—	22	19
Östergötlands »	36	—	—	36	36	Västmanlands »	7	—	—	7	11
Jönköpings »	75	—	—	75	35	Kopparbergs »	39	3	—	42	23
Kronobergs »	40	1	—	41	42	Gävleborgs »	53	—	—	53	45
Kalmar »	94	1	—	95	28	Västernorrlands »	47	4	—	51	28
Gottlands »	6	—	—	6	3	Jämtlands »	20	8	—	28	17
Blekinge »	86	—	—	86	32	Västerbottens »	27	1	—	28	15
Kristianstads »	56	1	3	60	45	Norrbottens »	33	1	—	34	13
Malmöhus »	117	1	6	124	63						
Hallands »	57	3	—	60	24	Hela riket	**1 121**	**38**	**12**	**1 174**	**700**
Göteb. o. Bohus »	87	1	—	88	50						

Härtill komma de 117 emigranter, vilka, såsom nämnts, från annat land utvandrat över svenska hamnar. Inalles befordrades alltså på nämnda sätt 1 291 utvandrare.

De i Sverige hemmahörande utvandrarnas fördelning på vissa åldersgrupper framgår av följande översikt:

	Män		Kvinnor		Tillsammans	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Under 15 år	48	7·7	47	8·6	95	8·1
15—20 »	184	29·3	122	22·3	306	26·0
20—30 »	265	42·2	243	44·4	508	43·3
30—40 »	85	13·6	78	14·3	163	13·9
40—50 »	27	4·3	28	5·1	55	4·7
50 år och däröver	18	2·9	29	5·3	47	4·0
Summa	**627**	**100·0**	**547**	**100·0**	**1 174**	**100·0**

Av samtliga 1 174 svenska utvandrare tillhörde således 43·3 % åldersgruppen 20—30 år, 26·0 % gruppen 15—20 år och 13·9 gruppen 30—40 år. Barn under 15 år utgjorde 8·1 % av hela antalet och 8·7 % hade uppnått 40 års ålder.

Immigrationslagstiftningen i Förenta Staterna. Den i fjärde häftet av Sociala Meddelanden (sid. 369) omnämnda, av kongressen i februari innevarande år antagna lagen om begränsning av invandringen kom icke att, såsom varit avsett, träda i kraft den 1 april 1921, enär presidenten Wilson omedelbart före sin avgång begagnade sin vetorätt mot densamma. Efter presidentskiftet har emellertid lagen ånyo förelagts kongressen och antagits av båda husen samt den 20 maj 1921 även erhållit presidenten Hardings bekräftelse.

I enlighet med föregående meddelanden avser denna lag att från den 6 juni 1921 till den 30 juni 1922 avstänga all immigration till Förenta Staterna, överstigande 3 % av det antal avkomlingar från vart och ett land, som voro bosatta i Förenta Staterna år 1910. Undantag från lagen medgivas för följande fall:

1) av främmande regeringar anställda och deras familjer;

2) i Förenta Staterna bosatta utlänningar, vilka återvända från ett tillfälligt besök i utlandet;

3) utlänningar, som besöka Förenta Staterna tillfälligtvis i och för affärs- eller nöjesresa;

4) utlänningar, som komma från länder, varifrån immigrationen regleras av traktater eller överenskommelser, gjorda särskilt med hänsyn till immigrationen;

5) utlänningar från den s. k. spärrade asiatiska zonen (Asiatic barred zone);

6) utlänningar, som under minst ett år omedelbart före den tidpunkt, då de önska inträde i Förenta Staterna, varit bosatta i Kanada, Newfoundland, Kuba, Mexico, Central- eller Sydamerika;

7) utlänningar, som i enlighet med en lag av 1918 ha särskild rättighet till återinträde till Förenta Staterna på grund av att de i senaste krig kämpade i Europa i de amerikanska eller allierades arméer.

Hustrur och barn till i Förenta Staterna redan bosatta utlänningar skola inom den givna maximigränsen ha företräde framför andra invandrare.

Det är, som ovan anförts, nationalitetssiffrorna vid 1910 års folkräkning, som skola läggas till grund för beräkningen av den medgivna invandringen. Ungefär samtidigt med lagens antagande framlades emellertid de preliminära resultaten av 1920 års folkräkning, vilka givetvis i detta samband tilldragit sig stort intresse såsom belysande för behovet av den förevarande lagstiftningen. Enligt vad denna statistik utvisar, funnos år 1920 i Förenta Staterna 13·7 miljoner i utlandet födda personer, vilket innebär en ökning sedan 1910 med 2·6 %. Denna siffra är avsevärt mindre än under föregående folkräkningsperioder, då motsvarande ökning utgjort:

1850—60	1860—70	1870—80	1880—90	1890—1900	1900—10
82·8 %	34·1 %	19·4 %	39·1 %	12·0 %	30·7 %

Av de olika nationaliteterna komma tyskarna främst med 1·7 miljon, varefter följa 1·6 miljon italienare, 1·4 miljon ryssar och 1·1 miljon polacker. De brittiska folken redovisas i statistiken var för sig och komma därför ej upp till så höga siffror; sammanlagt uppgingo emellertid engelsmän, skottar och walesare till 1·3 miljon, vartill kom 1·1 miljon irländare och lika många kanadensare. Efter de ovan anförda nationaliteterna kommo närmast i antal skandinaverna samt vidare österrikare, ungrare, tjekoslovaker, jugoslaver, greker och mexikaner; några exakta siffror rörande dessa nationaliteter hava ännu ej blivit tillgängliga. Mindre betydande var främlingstillskottet från Frankrike, Spanien, Portugal, Nederländerna och Schweiz. Det omdebatterade asiatiska befolkningstillskottet visade sig begränsat till en så jämförelsevis låg siffra som 110 586.

Arbetsrådets beslut.

2110. Arbetsrådets beslut den 31 maj 1920 i anledning av en av förvaltaren Sv. Christenson för Wretens egendom gjord ansökning om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Wretens egendom med underlydande gårdar omfattar en totalareal av 3 216 hektar, därav 1 359 hektar odlad jord. Härav ligga 1 027 hektar under egendomens bruk, varemot återstoden är upplåten till torpare och mindre arrendatorer. Vid egendomen finnes en ångsåg med två ramar och kantverk. Sågen har under de senaste åren varit i gång två à tre månader om året. Hela arbetsstyrkan vid sågen uppgår till 25 man. Samtliga dessa arbetare äro torpare, daglönare och fast anställda arbetare, vilka den övriga delen av året sysselsättas vid jordbruket. Den årliga försågningen har utgjort år 1918 30 000 kubikfot rundvirke, 1919 45 000 kubikfot rundvirke och 1920 80 000 kubikfot rundvirke. Virket har hämtats från egendomens egna skogar. Omkring 20 000 kubikfot rundvirke har årligen använts till reparationer och nybyggnader å egendomen, och återstående delen har försålts.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit om avgörande, huruvida det arbete, som utföres vid ifrågavarande såg, är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning.

Arbetsrådet förklarar, att lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning å i ansökningen angivna sågverksrörelse.

2112. Arbetsrådets beslut den 31 maj 1920 i anledning av en av Luth & Roséns elektriska aktiebolag, Stockholm, gjord ansökning om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Sökanden har hos sig anställda ett antal kontrollmontörer för hissanläggningar. Arbetstiden för dessa är ordnad i enlighet med bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning. För att vid påkommande tillfällen såsom olyckshändelser eller avsevärt störande trafikavbrott vid hissanläggningar sakkunnigt manskap skall finnas till hands, har kontrollpersonalen utöver den vanliga arbetstiden fullgjort viss vakttjänstgöring. Denna vakttid har för var och en av sökandens 4 kontrollmontörer utgjort en vecka i månaden. Vakttiden börjar på lördagen klockan 5 eftermiddagen och sträcker sig över söndagen samt den därpå följande veckan. Vakttjänstgöringen inskränker sig dock till att kontrollmontören har skyldighet att fyra gånger under söndagen på bestämda tider per telefon hos sökandens verkmästare efterhöra, om hans bistånd av någon anledning påfordras. Därest så icke är förhållandet, åtnjuter han full ledighet till nästa påringning. På samma sätt löper vakttiden efter normalarbetstidens slut under den vecka, som vakttjänstgöringen pågår. Endast om omständigheterna så påkalla, skall kontrollmontören under denna vakttid utföra hjälparbete.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit om arbetsrådets avgörande, huruvida ifrågavarande vakttjänstgöring är att hänföra till sådant arbete, varå lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning.

Över denna ansökning har Svenska elektriska arbetareförbundets styrelse avgivit yttrande.

Arbetsrådet förklarar, att i ansökningen angivna beredskapstjänst icke är att hänföra till sådant arbete, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

2129. Arbetsrådets beslut den 31 maj 1920 i anledning av en av Uddeholms aktiebolag genom Järnbruksförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har — under anförande, bland annat, att arbetet vid dolomitugnar, vilket pågår såväl natt som dag, oundgängligen måste fortgå jämväl under söndagsdygnet samt att anskaffandet av erforderlig ny arbetskraft för arbetets bedrivande under söndagsdygnet skulle medföra svårigheter — anhållit, att arbetsrådet jämlikt 5 § andra stycket lagen om arbetstidens begränsning måtte medgiva sökanden rätt att använda ett antal hos sökanden i Nykroppa anställda dolomitugnsarbetare till arbete med tre skift under 56 timmar i veckan i medeltal för tre veckor.

Över ansökningen har yttrande avgivits av vederbörande arbetare ävensom av Svenska metallindustriarbetareförbundet.

Arbetsrådet finner sig kunna allenast på det sätt bifalla ansökningen, att arbetsrådet med stöd av 5 § andra stycket lagen om arbetstidens begränsning medgiver sökanden rätt att intill den 1 januari 1922 använda de i ansökningen avsedda arbetarna till dolomitugnsarbete med tre skift under högst 10 timmar om dygnet, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för någon arbetare under en tidrymd av högst tre veckor blir längre, än att den motsvarar 56 timmar i veckan.

2131. Arbetsrådets beslut den 31 maj 1920 i anledning av en av Uddeholms aktiebolag genom Järnbruksförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har — under anförande, bland annat, att arbetet vid kalkugnar, vilket pågår såväl natt som dag, oundgängligen måste fortgå jämväl under söndagsdygnet samt att anskaffandet av erforderlig ny arbetskraft för arbetets bedrivande under söndagsdygnet skulle medföra svårigheter — anhållit, att arbetsrådet måtte jämlikt 5 § andra stycket lagen om arbetstidens begränsning medgiva sökanden rätt att använda ett antal hos sökanden i Hagfors anställda kalkugnsarbetare till arbete under »en arbetstid av i medeltal 56 timmar».

Över ansökningen hava vederbörande arbetare beretts tillfälle att yttra sig. Något yttrande från arbetarna har emellertid icke inkommit till arbetsrådet.

Arbetsrådet finner sig kunna allenast på det sätt bifalla ansökningen, att arbetsrådet med stöd av 5 § andra stycket lagen om arbetstidens begränsning medgiver sökanden rätt att intill den 1 januari 1922 använda de i ansökningen avsedda arbetarna till kalkugnsarbete med tre skift under högst 10 timmar om dygnet, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för någon arbetare under en tidrymd av högst tre veckor blir längre, än att den motsvarar 56 timmar i veckan.

2156. Arbetsrådets beslut den 3 juni 1920 i anledning av en av arrendatorn L. J. Pettersson, Jäders prästgård, Eskilstuna, gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Sökanden arrenderar Jäders prästgård invid Eskilstuna. Prästgården har en areal av 145 tunnland, varav 140 tunnland odlad jord. På gården finnes en bränntorvsmosse om 3 tunnland. År-

ligen tillverkas därstädes 100 ton bränntorv. Härav försäljas 18 à 20 ton, och återstoden användes till eldning dels vid prästgården, dels av en lokomobil, som driver bränntorvsmaskinen. Vid bränntorvstillverkningen sysselsättas 6 man och 2 ynglingar under en tid av 20 dagar om året. Bränntorvstillverkningen är i högsta grad beroende av årstiden och väderleken.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att använda vid sökandens bränntorvstillverkning sysselsatta arbetare till arbete under 10 timmar om dagen.

Arbetsrådet finner, att den i ansökningen angivna bränntorvstillverkningen, så länge den bedrives i nuvarande omfattning och under nuvarande förhållanden i övrigt, måste anses utgöra sådan till jordbruket hörande binäring, vilken icke bedrives såsom självständigt företag. På grund härav förklarar arbetsrådet med stöd av bestämmelserna i 1 § h) lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919, att ifrågavarande bränntorvstillverkning för närvarande icke är att hänföra till sådant arbete, varå nämnda lag äger tillämpning. Vid denna prövning finner arbetsrådet sökandens anhållan om undantag från bestämmelserna i lagen icke föranleda yttrande från arbetsrådet.

2166. Arbetsrådets beslut den 3 juni 1920 i anledning av en av Järnbruksförbundet gjord ansökning om utlåtande i fråga rörande tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Arbetstiden vid lancashireverken inom riket är vanligen nominellt 65½ timmar i veckan, i vilken tid ingår en genomsnittlig tid för härdställning av en timme i veckan. Arbetet vid verken i fråga är emellertid av den beskaffenhet, att långa, regelbundet återkommande raster förekomma under arbetets gång. Härigenom kommer den effektiva arbetstiden att icke mycket överstiga hälften av den nominella. Vid varje lancashirehärd sysselsättas 4 smeder, av vilka 2 ha sitt viloskift under det de båda andra arbeta. De arbetare, som arbeta vid härden, behöva icke arbeta samtidigt annat än vid början och slutet av varje smälta. På smältans framställning kan nämligen endast en smed i sänder arbeta. Arbetet med framställningen av smältan drager i regel en tid av 65 till 67 minuter. Härutöver åtgår en tid av 12 till 14 minuter för smältans framforsling till hammaren och valsverket samt för utfraktning av smältstycken med mera. En smeds effektiva arbetstid för varje smälta blir sålunda sammanlagt 77 till 81 minuter. Efter varje arbetsperiod följer en viloperiod av i genomsnitt 53 minuter. Under denna viloperiod behöves smeden icke i arbetet utan kan, om han så önskar, avlägsna sig från arbetsplatsen. Viloperioderna kunna förskjutas något, beroende på smedernas större eller mindre skicklighet, tackjärnets lämplighet och träkolens beskaffenhet. De viloperioder, som infalla under ett skift, kunna emellertid till tidpunkten beräknas vid skiftets början, men icke för flera skift framåt. Vid normal drift tillverkar varje smed 30 smältor i veckan och har således vid härden en arbetstid per vecka av ungefär 30 × 65 minuter = 32 timmar 30 minuter, respektive 30 × 67 minuter = 33 timmar 30 minuter. För framdragning och bortfraktning av smältorna användas per vecka 30 × 12 minuter = 6 timmar, respektive 30 × 14 minuter = 7 timmar. Den effektiva arbetstiden per vecka blir alltså 38½, respektive 40½ timmar jämte en timme för härdställningen.

Det är för lancashiretillverkningen av synnerlig vikt, att den nuvarande arbetsordningen kan bibehållas. Därest detta icke tillåtes, kan denna industris bärighet åtminstone vid åtskilliga arbetsplatser starkt ifrågasättas.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit om arbetsrådets utlåtande, huruvida den nuvarande arbetstiden för smältsmeder och jämställda arbetare inom lancashiretillverkningen må betraktas såsom icke överstigande 48 timmar i veckan.

Över ansökningen hava yttranden avgivits av arbetare vid lancashireverken vid Boxholm, Horndal och Jädraås. Därjämte har Svenska metallindustriarbetareförbundet avgivit utlåtande i ärendet.

Arbetarna vid lancashireverket vid Boxholm hava i sitt yttrande anfört, bland annat, följande:

Vid lancashireverken arbeta 2 smeder alternerande vid härden, sedan de tillsammans ombestyrt det gemensamma arbetet vid början och slutet av varje smälta. Den smed, som är fri från arbete vid härden, är emellertid under uppehållen i hans arbete vid härden icke fullt ledig. Under ifrågavarande uppehållsperioder har nämnda smed att förrätta en hel del passningsarbeten, såsom smältdragning och slaggkörning, varjämte han har att tillse, att redskapen äro i brukbart skick, samt verkställa väckning av arbetskamrater. Vidare har han att under sagda uppehållsperioder utföra påeldning samt att flera gånger under veckan göra härden ren från slagg. För allt detta arbete åtgår under varje uppehållsperiod i genomsnitt minst 30 minuter. Om man i enlighet med Järnbruksförbundets uppgifter beräknar uppehållsperioderna mellan smältorna till 53 minuter återstår alltså en fritid av endast 23 minuter. Denna fritid minskas ytterligare därigenom, att för härdställningen ackordsenligt är fastställd en tid av 2 timmar i veckan i stället för den av *Järnbruksförbundet uppgivna tiden en timme* i veckan.

Sedan gammalt har smältsmedernas arbete varit ordnat så, att de alternerat med varandra vid härden. Den höga värmegraden av omkring 60 grader, som är rådande vid härden, åstadkommer i förening med det tunga arbetet, att smeden, då han fått sin smälta färdig, är så utmattad, att han icke omedelbart kan fortsätta att arbeta på en ny smälta. Smältsmedernas yrke är ett av de mest ansträngande och fysiskt nedbrytande. Redan vid 55 års ålder anses en smältsmed icke kunna med fördel stå kvar i arbetet. På grund härav äro lancashiresmederna i högre grad än andra arbetare i behov av den lagliga förkortningen av arbetstiden ned till 48 timmar.

För åvägabringande av utredning i ärendet har arbetsrådet besökt ett antal lancashireverk i Västmanlands, Kopparbergs och Gävleborgs län.

Arbetsrådet finner, med hänsyn till vad i ärendet blivit utrett, att vid lancashiresmide, som bedrives med 2 smeder i varje arbetslag, de uppehåll i den ena smedens arbete, vilka kunna uppstå under det att den andra smeden i arbetslaget framställer smältan, icke äro av sådan beskaffenhet, att de vid tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning kunna anses såsom raster. På grund härav avgiver arbetsrådet det utlåtande, att den i ansökningen angivna arbetstiden vid lancashiresmide måste anses överstiga 48 timmar i veckan.

Detta beslut är utfärdat i enlighet med den mening, som omfattades av arbetsrådets flesta ledamöter (herrar *Ribbing*, *Bosæus*, föredragande, *Holmström* och *Tholin*). Herrar *Wijkander*, *von Sydow* och *Elmquist* voro skiljaktiga.

Herrar *Wijkander* och *von Sydow* anförde:

»Vi anse, att arbetsrådet bort avgiva följande utlåtande.

Arbetsrådet finner sig icke, såsom arbetsförhållandena nu synas vara ordnade, kunna avgiva något generellt svar å Järnbruksförbundets fråga. Huruvida den tid, under vilken den ene smältsmeden icke behöver deltaga i arbetet vid smältan, är att anse såsom rast eller icke, måste vara beroende därpå, huruvida smeden kan fritt disponera denna vilotid eller icke. Härom synes full enighet icke råda å de särskilda arbetsplatserna. På vissa platser försäkras, att smeden kan fullständigt fritt disponera sin vilotid. Å andra platser bestrides detta.

Vid sådant förhållande anser sig arbetsrådet icke kunna avgiva annat svar å Järnbruksförbundets framställning, än att rådet förklarar, att därest smältsmed under arbetets gång får fullkomligt fritt disponera vilotiderna, dessa äro att hänföra till raster i arbetet och sålunda icke äro att inräkna i arbetstiden, men att, där smeden icke får fullkomligt fritt disponera vilotiderna, de äro att inräkna i arbetstiden. Med hänsyn till de särskilt föreliggande omständigheterna vid detta arbete, anser arbetsrådet dock, att för att vilotiderna skola få anses såsom raster, därjämte bör uppställas den fordran, att de hava en längd av minst 20 minuter och äro på förhand till sin utsträckning och periodicitet angivna.»

Herr *Elmquist* instämde med herrar *Wijkander* och *von Sydow*, dock med den avvikelsen, att han ansåg, att arbetsrådet bort förklara, att vilotiderna i förevarande fall borde hava en längd av minst 30 minuter för att få anses såsom raster.

2299. Arbetsrådets beslut den 28 juni 1920 i anledning av en av Siljans sågverksaktiebolag, Mora Noret, gjord ansökning om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Sökanden har anhållit, att enär det arbete, som utföres av ett antal hos sökanden anställda timmeremottagare, till sin natur är så oregelbundet, att det icke kan förläggas till bestämda tider, arbetsrådet måtte förklara, att arbetet i fråga jämlikt 1 § c) lagen om arbetstidens begränsning är undantaget från tillämpningen av nämnda lag.

I ärendet är upplyst, att avståndet mellan timmersorteringsstället och sökandens sågverk utgör omkring två kilometer samt att virket transporteras från sorteringsstället till sågverket medelst så kallad spelflotte och i vissa fall medelst bogserbåt.

Arbetsrådet förklarar, att det arbete, som utföres av i ansökningen omförmälda timmeremottagare, icke på grund av stadgandet i 1 § c) lagen om arbetstidens begränsning är undantaget från tillämpningen av nämnda lag.

Emellertid finner arbetsrådet i anledning av ansökningen skäligt med stöd av 5 § tredje stycket lagen om arbetstidens begränsning medgiva sökanden rätt att använda ifrågavarande timmeremottagare till dem åliggande göromål under annan arbetstid än i 4 § av lagen stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av högst fyra veckor blir längre, än att den motsvarar 48 timmar i veckan.

2303. Arbetsrådets beslut den 28 juni 1920 i anledning av en av Exportaktiebolaget Lundin & Swenson, Råneå, gjord ansökning dels om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning, dels ock om undantag från bestämmelserna i nämnda lag.

Sökanden har anhållit, att enär det arbete, som utföres av ett antal vid Jämtösunds sågverk anställda timmeremottagare, till sin natur är så oregelbundet, att det icke kan förläggas till bestämda tider, arbetsrådet måtte förklara, att arbetet i fråga är undantaget från tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning.

Därjämte har sökanden beträffande en vid samma sågverk anställd reparatör anhållit om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning enligt 5 § tredje stycket av lagen.

Arbetsrådet finner, att det arbete, som utföres av i ansökningen omförmälda timmeremottagare, till sin natur är så oregelbundet, att det icke kan förläggas till bestämda tider. På grund härav förklarar arbetsrådet, att arbetet i fråga jämlikt 1 § c) lagen om arbetstidens begränsning är undantaget från lagens tillämpning.

Sökandens hemställan om undantag från bestämmelserna i lagen beträffande ovan omförmälda reparatör finner arbetsrådet skäligt bifalla, i följd varav arbetsrådet med stöd av 5 § tredje stycket av lagen medgiver sökanden rätt att använda reparatören i fråga till reparationer under annan arbetstid än i 4 § av lagen stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av fyra veckor blir längre, än att den motsvarar 48 timmar i veckan.

2320. Arbetsrådets beslut den 5 juli 1920 i anledning av en av Aktiebolaget Iggesunds bruk genom Järnbruksförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Järnbruksförbundet har anfört i huvudsak följande:

Masugnsprocessen kan av driftteknisk skäl icke avbrytas under söndagsdygnet. Varje avbrott eller »dämning» förorsakar nämligen förutom betydande direkta kostnader en mer eller mindre långvarig ojämnhet hos den produkt, som erhålles efter igångsättningen, ett fel, som för det svenska kvalitetstackjärnet är synnerligen farligt. För ännu några få år sedan bedrevs masugnsskötseln alltid med två skiftlag, vilka arbetade i medeltal 12 timmar om dygnet. Senare har man, i samband med slutande av riksavtal för järnindustrien, för att tillmötesgå från arbetarsidan framförda krav på förkortad arbetstid successivt övergått till arbete med tre skiftlag, av vilka vart och ett arbetar under 8 timmar om dygnet. Personalen vid en masugn utgör med detta arbetssätt i regel 30 à 35 arbetare.

Bessemerprocessen, såsom den i Sverige undantagslöst bedrives, med tackjärnet taget direkt från masugnen, måste ansluta sig till masugnsdriften. Det för bessemerblåsning tillverkade specialtackjärnet lämpar sig icke för andra ändamål. Vid bessemerverken användas, vare sig järn tages från en eller flera masugnar, 18 à 21 arbetare med 8 timmars arbete om dygnet.

Därest lagen om arbetstidens begränsning skulle tillämpas i sin fulla utsträckning för masugnar och bessemerverk, skulle det bliva nödvändigt att för utfyllande av det sjunde veckodygnets 24 timmar insätta ytterligare 5 à 7 arbetare vid varje masugn och 3 à 4 arbetare vid varje bessemerverk. Av driftstekniska skäl kan nämligen en minskning av arbetarnas antal under vissa perioder av arbetets gång icke genomföras, ehuru arbetarna under andra perioder vid en del befattningar äro endast ofullständigt sysselsatta, så att vilostunder kunna medgivas under skiftets lopp eller så att arbetet kan avslutas på kortare tid än den därför anslagna. Då ifrågavarande arbete kräver en viss yrkesvana, är det icke lätt att erhålla personal för dylika utökningar av arbetarantalet.

De flesta järnverk äro så belägna, att bostäder och sociala anordningar för arbetarna måste beredas uteslutande genom arbetsgivarens försorg. På de flesta ställen är det fullständigt uteslutet att, innan lagen om arbetstidens begränsning beträffande nu ifrågavarande arbete träder i kraft, hinna bygga eller anskaffa bostadsutrymme för den ökade personal, som kräves för produktionens kvantitativa vidmakthållande. Det vore önskvärt, att tillfälle lämnades arbetsgivarna att först bereda möjlighet för anställande av den ökade personal, som måste anskaffas på andra områden av järnverksdriften, där övergång från tvåskifts- till treskiftsarbete är av behovet påkallad. Den tämligen nyligen skedda övergången till arbete med tre skiftlag vid nu ifrågavarande delar av järnverksdriften har redan medfört stora kostnader och svårigheter för järnverken. Svårigheterna skulle i oerhörd grad stegras, utan att arbetarna bereddes tillnärmelsevis motsvarande fördelar, därest möjlighet till bibehållande av en arbetstid av 56 timmar i veckan beträffande dessa delar av driften icke lämnades öppen.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har Järnbruksförbundet anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva ett antal medlemmar i förbundet, upptagna i en ansökningen bilagd förteckning, sådant undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning, att medlemmarna måtte erhålla rätt att använda arbetare vid hyttor med rostugnar och sintringsverk ävensom vid bessemerverk under en arbetstid av 56 timmar i veckan i medeltal för tre veckor.

Enligt vad i ärendet blivit upplyst avser ansökningen för Aktiebolaget Iggesunds bruks vidkommande två bolaget tillhöriga, i Iggesund belägna masugnar ävensom ett bolaget tillhörigt, i Iggesund beläget bessemerverk.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare erhållit tillfälle att yttra sig. Något yttrande från arbetarna har emellertid icke inkommit till arbetsrådet.

Därjämte har arbetsrådet besökt ett antal masugnsanläggningar i Västmanlands, Kopparbergs och Gävleborgs län.

Arbetsrådet finner skäligt allenast på det sätt bifalla ansökningen, att arbetsrådet med stöd av 5 § andra stycket lagen om arbetstidens begränsning medgiver Aktie-

bolaget Iggesunds bruk rätt att intill den 1 januari 1922 använda vid i ansökningen omförmälda masugnar sysselsatta hyttdrängar, slaggdrängar (slaggskjutare), uppsättare, tackjärnsdragare, kolfatare, rostbrännare jämte malmskjutare samt maskinister och smörjare ävensom arbetarna i ovannämnda bessemerverk till arbete med tre skift under högst 10 timmar om dygnet, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för någon arbetare under en tidrymd av högst tre veckor blir längre, än att den motsvarar 56 timmar i veckan.

Detta beslut är utfärdat i enlighet med den mening, som omfattades av arbetsrådets flesta ledamöter (herrar *Elmquist*, *Bosœus*, föredragande, *Geijer* och *Wijkander*). Herr *Holmström* var av skiljaktig mening och anförde följande:

»Arbetet vid hyttor och masugnar har redan före ikraftträdandet av lagen om arbetstidens begränsning bedrivits med tre skiftlag under 56 timmar i veckan och sålunda fortgått jämväl under sön- och helgdagar. Detta har av drifttekniska skäl erfordrats.

Enligt min uppfattning skall dock, även där arbetet oundgängligen skall fortgå jämväl under sön- och helgdagar, den ordinarie arbetstiden per vecka och arbetare begränsas till 48 timmar, där detta utan allt för stora olägenheter kan äga rum. Uti ifrågavarande fall kan allenast genom en ringa ökning av arbetspersonalen arbetstiden fastställas till den i 4 § av lagen angivna arbetstiden av 48 timmar per vecka och arbetare. En dylik begränsning av arbetstiden torde också med hänsyn såväl till arbetets art som de arbetslokaler, i vilka arbetet utföres, vara erforderlig. Enär enligt min mening inga bärande skäl förebragts, som kunna påkalla ett medgivande för sökanden att fortfarande använda i ansökningen angivna arbetare till arbete under 56 timmar i veckan, anser jag, att sökandens framställning icke bort av arbetsrådet bifallas.»

2398. Arbetsrådets beslut den 5 juli 1920 i anledning av en av Nensjö cellulosaaktiebolag genom Pappersmasseförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Pappersmasseförbundet har — under anförande, att arbetet vid syrahus, kokerier, pumpstationer, ångpannehus och kraftcentraler vid sulfitfabriker samt kalkugnar, pumpstationer, ångpannehus och kraftcentraler vid sulfatfabriker ävensom arbetet i spritfabriker, anslutna till sulfitfabriker, oundgängligen måste fortgå jämväl under sön- och helgdagar samt att anskaffandet av erforderlig extra arbetskraft för arbetets bedrivande under söndagsdygnet skulle medföra betydande olägenheter — anhållit, att arbetsrådet jämlikt 5 § andra stycket av lagen om arbetstidens begränsning måtte medgiva ett antal medlemmar i förbundet, upptagna i en vid ansökningen fogad förteckning, rätt att använda arbetare, vilka sysselsättas med sålunda angivna arbete, till arbete med tre skift under 56 timmar i veckan.

Enligt vad av handlingarna i ärendet framgår, avser ansökningen för Nensjö cellulosaaktiebolags del det arbete, som vid bolagets sulfatcellulosafabrik vid Sprängsviken utföres av 3 kraftstationsmaskinister samt av eit antal bränsleinfraktare, eldare, kalkstensinfraktare och kalkbrännare.

Sammanträde har den 3 juni 1920 hållits inför arbetsrådet mellan representanter för arbetsgivare och arbetare inom pappersmasseindustrien.

Arbetsrådet finner skäligt med stöd av 5 § andra stycket lagen om arbetstidens begränsning medgiva sökanden rätt att använda dels de i ansökningen omförmälda kraftstationsmaskinisterna till arbete med tre skift dygnet runt under veckans alla dagar, dock med villkor *dels* att sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av tre veckor icke för någon arbetare må bliva längre, än att den motsvarar 56 timmar i veckan, *dels ock* att den i första stycket av 4 § av lagen stadgade begränsning av arbetstiden för dygn icke må överskridas i vidare mån, än att arbetstiden under de

dygn, då skiftväxling äger rum, må utsträckas till 12 timmar, *dels ock* ovan omförmälda kalkstensinfraktare och kalkbrännare till arbete under högst 10 timmar om dygnet, såvitt icke därigenom sammanlagda arbetstiden för någon arbetare för en tidrymd av tre veckor blir längre, än att den motsvarar 56 timmar i veckan.

Beträffande bränsleinfraktare och eldare finner sig arbetsrådet icke kunna bifalla ansökningen. Emellertid finner arbetsrådet i anledning av ansökningen skäligt med stöd av andra stycket av promulgationsbestämmelserna till lagen om arbetstidens begränsning medgiva Nensjö cellulosaaktiebolag rätt att till den 1 oktober 1920 använda dessa arbetare till arbete med tre skift under högst 10 timmar om dygnet, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för någon arbetare under anståndstiden för en tidrymd av högst tre veckor blir längre, än att den motsvarar 56 timmar i veckan, bolaget obetaget att därutöver använda den utsträckta arbetstid, som omförmäles i 7 § första stycket av lagen.

Detta beslut är utfärdat i enlighet med den mening, som omfattades av arbetsrådets flesta ledamöter (herrar *Elmquist*, *Bosœus*, föredragande, *Geijer* och *Holmström*). Herr *Wijkander* var så tillvida av skiljaktig mening, att han ansåg, att arbetsrådet bort bifalla ansökningen jämväl beträffande bränsleinfraktare och eldare.

2453. Arbetsrådets beslut den 14 juli 1920 i anledning av en av Aktiebolaget Nya Carbo, Grötingsjö, gjord ansökning dels om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning, dels om utlåtande i fråga rörande tillämpningen av nämnda lag, dels ock om undantag från bestämmelserna i lagen.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Arbetet vid sökandens kolugnsanläggning i Grötingsjö har sedan omkring 20 år tillbaka bedrivits med två skift. Dagskiftet har under måndagar, tisdagar, onsdagar, torsdagar och fredagar pågått från klockan 6 förmiddagen till klockan 6 eftermiddagen med 2 timmars rast samt lördagar från klockan 6 förmiddagen till klockan 2 eftermiddagen med en timmes rast. Nattskiftet har pågått från klockan 6 eftermiddagen måndagar, tisdagar, onsdagar, torsdagar och fredagar till klockan 6 påföljande morgon. Till följd av den i början av år 1919 uppkomna lågkonjunkturen å de vid kolugnsanläggningen framställda produkterna nedlades driften den 25 maj 1919. Den 14 oktober 1919 upptogs driften ånyo. Enär full drift vid kolugnsanläggningen icke kan uppnås förrän omkring en månad efter arbetets igångsättande, kunde nattskiftsarbetet emellertid icke taga sin början förrän den 18 november 1919. Från denna tid har emellertid arbetet ånyo bedrivits med dubbla skift. Vissa arbetare, till exempel smed, reparatör, snickare och tappare, arbeta emellertid endast på dagskift.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit om utlåtande, huruvida lagen om arbetstidens begränsning träder i kraft beträffande arbetet vid ifrågavarande kolugnsanläggning den 1 januari 1920 eller först den 1 juli 1920.

Därjämte har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte förklara, att det arbete, som utföres av en hos sökanden anställd reparatör, jämlikt 1 § c) lagen om arbetstidens begränsning är undantaget från tillämpningen av lagen.

Slutligen har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att använda ett antal vid kolugnarnas eldstäder sysselsatta ugnseldare och hjälpeldare ävensom ett antal vid sökandens kraftstation anställda maskinister till arbete med tre skift under 56 timmar i veckan.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare avgivit yttrande.

Arbetsrådet avgiver det utlåtande, att lagen om arbetstidens begränsning beträffande det vid ovan omförmälda kolugnsanläggning bedrivna skiftarbetet trätt i kraft den 1 juli 1920.

Arbetsrådet förklarar, att det arbete, som utföres av den i ansökningen omförmälda reparatören, icke jämlikt 1 § c) lagen om arbetstidens begränsning är undantaget från tillämpningen av lagen.

Emellertid finner arbetsrådet i anledning av ansökningen skäligt med stöd av 5 § tredje stycket av lagen medgiva sökanden rätt att använda reparatören i fråga till reparationer under annan arbetstid än i 4 § av lagen stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av fyra veckor blir längre, än att den motsvarar 48 timmar i veckan.

Sökandens hemställan om undantag från bestämmelserna i lagen beträffande maskinister och eldare finner arbetsrådet skäligt på det sätt bifalla, att arbetsrådet med stöd av 5 § andra stycket i lagen medgiver sökanden rätt att använda maskinisterna i fråga ävensom intill den 1 januari 1922 de i ansökningen avsedda eldarna till arbete med tre skift dygnet runt under veckans alla dagar, dock med villkor dels att sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av tre veckor icke för någon arbetare må bliva längre, än att den motsvarar 56 timmar i veckan, dels ock att den i första stycket av 4 § av lagen stadgade begränsning av arbetstiden för dygn icke må överskridas i vidare mån, än att arbetstiden under de dygn, då skiftväxling äger rum, må utsträckas till 12 timmar.

De förändringar i av sökanden tillämpade arbetstider, som föranledas av detta beslut, skola vara genomförda senast den 8 augusti 1920, till vilken dag det av arbetsrådet den 31 december 1919 i ärendet meddelade anstånd skall gälla.

Detta beslut är utfärdat i enlighet med den mening, som omfattades av arbetsrådets flesta ledamöter (herrar *Elmquist*, *Bosœus*, föredragande, *Geijer* och *Wijkander*). Herr *Hagman* anmälde sin reservation mot beslutet i vad det avsåg i ansökningen omförmälda eldare samt anförde följande:

»Då den i 4 § angivna arbetstiden bör tillämpas i alla de fall, där detta utan större olägenheter för arbetets bedrivande kan ske, och uti ifrågavarande fall en ringa ökning av arbetspersonalen medför, att arbetstiden kan fastställas till 48 timmar per vecka och arbetare, anser jag icke påkallat medgiva undantag från i 4 § fastställd arbetstid.

På grund härav anser jag, att sökandens yrkande icke bort av arbetsrådet bifallas.»

2455. Arbetsrådets beslut den 14 juli 1920 i anledning av en av Aktiebolaget F. Jonson & C:o eftr. gjord ansökning dels om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning, dels ock om undantag från bestämmelserna i nämnda lag.

Sökanden har anhållit om avgörande, huruvida det arbete, som under vintern utföres av ett antal timmertummare med intumning av timmer, vilket framforslas ur skogarna, är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning.

Sökanden har därjämte anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att vid sökandens ångsåg och hyvleri i Ockelbo använda dels en nattvakt till arbete under 60 timmar i veckan, dels ock 3 eldare vid sökandens kolugnsanläggning därstädes till arbete under 56 timmar i veckan.

Slutligen har sökanden beträffande ett antal körkarlar, som användas för industriens räkning, samt en sågställare och en reparatör anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning enligt 5 § tredje stycket av lagen.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare erhållit tillfälle att avgiva yttrande. Något yttrande från arbetarna har emellertid icke till arbetsrådet inkommit.

Arbetsrådet finner, att det arbete, som utföres av i ansökningen angivna timmertummare, till sin natur är så oregelbundet, att det icke kan förläggas till bestämda

tider. På grund härav förklarar arbetsrådet, att arbetet i fråga jämlikt 1 § c) lagen om arbetstidens begränsning är undantaget från bestämmelserna i lagen.

Arbetsrådet finner skäligt beträffande i ansökningen angivna nattvakt meddela sökanden tillstånd att använda ifrågavarande arbetare till vakttjänstgöring under 60 timmar i veckan och 10 timmar om dygnet.

Sökandens anhållan om undantag från bestämmelserna i lagen beträffande ovannämnda kolugnseldare finner arbetsrådet skäligt på det sätt bifalla, att arbetsrådet medgiver sökanden rätt att använda kolugnseldarna till utförande av dem åliggande arbete med tre skift dygnet runt under veckans alla dagar, dock med villkor *dels* att sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av tre veckor icke för någon arbetare må bliva längre, än att den motsvarar 56 timmar i veckan, *dels ock* att den i första stycket av 4 § av lagen stadgade begränsning av arbetstiden för dygn icke må överskridas i vidare mån, än att arbetstiden under de dygn, då skiftväxling äger rum, må *utsträckas till 12 timmar.*

Vidare finner arbetsrådet skäligt medgiva sökanden rätt att använda ovan angivna reparatör och sågställare för utförande av reparationsarbeten ävensom i ansökningen angivna körkarlar till dem åliggande göromål under annan arbetstid än i 4 § av lagen stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för någon arbetare för en tidrymd av fyra veckor blir längre, än att den motsvarar 48 timmar i veckan.

Vid beslutets fattande närvoro herrar *Elmquist, Bosæus*, föredragande, *Geijer, Wijkander* och *Hagman.*

Herr Wijkander var så tillvida skiljaktig, att han ansåg, att arbetsrådets beslut bort innehålla förklaring därom, att den skötsel, som körkarl ägnar åt dragare, jämlikt 1 § h) lagen om arbetstidens begränsning är undantagen från tillämpningen av lagen samt att den tid, som körkarl använder för dylik skötsel, följaktligen icke skall vid tillämpningen av lagen inräknas i hans arbetstid.

Herr *Hagman* anmälde sin reservation mot beslutet i vad det avsåg i ansökningen omförmälda kolugnseldare samt anförde följande:

»Då den i 4 § angivna arbetstiden bör tillämpas i alla de fall, där detta utan större olägenheter för arbetets bedrivande kan ske, och uti ifrågavarande fall en ringa ökning av arbetspersonalen medför, att arbetstiden kan fastställas till 48 timmar per vecka och arbetare, anser jag icke *påkallat medgiva undantag från i 4 § fastställd arbetstid.*

På grund härav anser jag, att sökandens yrkande icke bort av arbetsrådet bifallas.»

2673. Arbetsrådets beslut den 2 september 1920 i anledning av en av Aktiebolaget Arvid Böhlmarks lampfabrik genom Sveriges småglasbruksförbund gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sveriges småglasbruksförbund har anfört i huvudsak följande:

Inom den svenska småglasindustrien finnes en grupp arbetare, vilka benämnas gaseldare. Dessa hava till uppgift att biträda de så kallade smältarna, att hålla eld under glasugnen och eventuellt under andra ugnar, att tända ugnarna, om desamma blivit släckta, att fylla generatorerna *med erforderligt bränsle, att slagga rosterna samt att inforsla bränsle till generatorernas närhet* med mera. Gaseldarnas arbete måste pågå dygnet runt. Ett jämnt arbete vid ugnarna utgör en nödvändig förutsättning för en jämn temperatur såväl under glasmassans smältning nattetid som under dess bearbetning ur deglarna under dagens lopp. Gaseldarnas antal har hittills varit 3 vid varje glasugn. De hava arbetat på skift under 56 timmar i veckan.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har Sveriges småglasbruksförbund anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva förbundets medlemmar, upptagna å en vid ansökningen fogad förteckning, rätt att använda gaseldare till arbete med tre skift under 56 timmar i veckan.

Enligt vad i ärendet blivit upplyst avser ansökningen för Aktiebolaget Arvid Böhlmarks lampfabriks del två bolaget tillhöriga hyttor vid Pukeberg, den ena med allenast en, den andra med två ugnar.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare erhållit tillfälle att yttra sig. Något yttrande från arbetarna har emellertid icke inkommit till arbetsrådet. Däremot har yttrande avgivits i ärendet av Svenska grov- och fabriksarbetareförbundet.

I anledning av förevarande och andra till arbetsrådet inkomna ansökningar hava ledamöter av arbetsrådet besökt ett antal glasbruk.

Arbetsrådet finner beträffande gaseldarna vid den i ansökningen omförmälda hytta, till vilken hör allenast en ugn, skäligt med stöd av 5 § andra stycket lagen om arbetstidens begränsning medgiva sökanden rätt att använda arbetarna i fråga till arbete med tre skift under högst 10 timmar om dygnet, såvitt därigenom icke uppkommer längre sammanlagd arbetstid för en tidrymd av tre veckor, än att den motsvarar 56 timmar i veckan.

Beträffande gaseldarna vid den hytta, till vilken höra två ugnar, finner sig arbetsrådet icke kunna bifalla ansökningen. Emellertid finner arbetsrådet skäligt med stöd av andra stycket av promulgationsbestämmelserna till lagen om arbetstidens begränsning beträffande dessa arbetares arbete medgiva sökanden sådant anstånd med tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning, att sökanden medgives rätt att till den 1 november 1920 använda arbetarna i fråga till arbete med tre skift under högst 10 timmar om dygnet, såvitt därigenom icke uppkommer längre sammanlagd arbetstid för en tidrymd av tre veckor, än att den motsvarar 56 timmar i veckan.

Detta beslut är utfärdat i enlighet med den mening, som omfattades av arbetsrådets flesta ledamöter (herrar *Elmquist*, *Ribbing*, *Boscæus*, föredragande, och *Holmström*). Herr *Wijkander* anmälde sin reservation mot beslutet i vad det avsåg gaseldarna vid den i ansökningen omförmälda hytta, till vilken höra två ugnar, samt anförde följande:

»Då arbetsrådet med stöd av andra stycket i arbetstidslagens 5 § medgivit 56 timmars arbetstid per vecka för smältare och vissa gaseldare vid glashyttorna, synes någon meningsskiljaktighet icke råda om att arbetet i fråga, som bedrives med tre skiftlag, måste oundgängligen fortgå jämväl under sön- och helgdagar.

Då vidare intet bärande skäl förebragts, att i nämnda paragraf avsett undantag icke är påkallat, borde arbetsrådet enligt min åsikt hava medgivit undantaget i begärd utsträckning.»

2690. Arbetsrådets beslut den 2 september 1920 i anledning av en av Aktiebolaget Arvid Böhlmarks lampfabrik genom Sveriges småglasbruksförbund gjord ansökning dels om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919, dels ock om anstånd med tillämpningen av nämnda lag.

Sveriges småglasbruksförbund har anfört i huvudsak följande:

Smältarna vid småglasbruken, vilkas antal i regel är en vid varje bruk, hava till uppgift att, sedan glasblåsningen i hyttan slutats, fylla deglarna med ny glassats samt därefter tillse och passa såväl glasmassan som ugnen så, att, då glasblåsarna följande dags morgon inträna sig i hyttan, glaset är fullt smältat och färdigt till utarbetande. Smältarnas arbete börjar mellan klockan 4 och 6 på aftonen och räcker till dess glaset är färdigsmältat, vilket brukar inträffa mellan klockan 5 och 6 påföljande morgon. Arbetet är ytterst ansvarsfullt och viktigt, emedan av detsamma hela följande dags tillverkning är beroende. Arbetet är dock med undantag av

några enstaka moment huvudsakligen ett passnings- och tillsyningsarbete och sålunda föga betungande. Till sin hjälp för det rena grovarbetets utförande hava smältarna så kallade gaseldare. Det är omöjligt att indela smältarnas arbete i skift, emedan man genom ombyte av personer skulle riskera olika skötsel av själva glassmältningen med därav följande ojämn kvalitet hos glasmassan. Arbetstiden för en smältare uppgår ofta till 12, ibland till 13 à 14 timmar om dygnet. Om man utgår ifrån, att man — hur farligt det än för glasmassans goda kvalitet kan vara, då en kort stunds försummelse kan göra stor skada — skulle inlägga en rast under varje natt av en timme, under vilken gaseldaren skulle kunna anförtros att svara för arbetet, samt att man använde sig av de möjligheter, 7 § av lagen om arbetstidens begränsning giver, och därigenom vunne i genomsnitt en timme om dygnet, skulle man likväl därutöver behöva en arbetstid av 10 timmar om dygnet.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har Sveriges småglasbruksförbund under åberopande av 5 § första stycket lagen om arbetstidens begränsning anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva vissa i ansökningen upptagna arbetsgivare rätt att använda hos dem anställda smältare till arbete under 60 timmar i veckan med 10 timmar om dygnet.

Vidare har Sveriges småglasbruksförbund anhållit, att, därest ovan angivna yrkande icke skulle kunna bifallas, arbetsrådet måtte, för att vederbörande arbetsgivare skulle erhålla tillräcklig tid för anskaffning eller utbildande av glassmältare vid glasbruken, med stöd av promulgationsbestämmelserna till lagen om arbetstidens begränsning medgiva de i ansökningen omförmälda arbetsgivarna anstånd med tillämpningen av lagen beträffande glassmältare till den 31 december 1921.

Enligt vad av ansökningen framgår, avser densamma för sökandens del smältningsarbetet vid Pukebergs glasbruk.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare beretts tillfälle att yttra sig. Något yttrande från arbetarna har emellertid icke inkommit till arbetsrådet.

I anledning av förevarande och andra till arbetsrådet inkomna ansökningar hava ledamöter av arbetsrådet besökt ett antal glasbruk.

Arbetsrådet finner sig icke kunna bifalla ansökningen i vad densamma avser undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning enligt 5 § första stycket av lagen.

Sökandens hemställan om anstånd med tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning finner sig arbetsrådet kunna allenast på det sätt bifalla, att arbetsrådet med stöd av andra stycket av promulgationsbestämmelserna till lagen medgiver sökanden rätt att intill den 1 juli 1921 använda glassmältare vid ovan omförmälda glasbruk till arbete under högst 60 timmar i veckan med högst 10 timmar om dygnet.

2711. Arbetsrådets beslut den 2 september 1920 i anledning av en av Aktiebolaget Svenska fönsterglasbruken gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att använda 3 gaseldare och 3 smältare vid sökandens glasbruk i Hofgård, Målerås, till arbete med tre skift dygnet runt under veckans alla dagar.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare avgivit yttrande.

I anledning av förevarande och andra till arbetsrådet inkomna ansökningar hava ledamöter av arbetsrådet besökt ett antal glasbruk.

Arbetsrådet finner skäligt på det sätt bifalla ansökningen, att arbetsrådet med stöd av 5 § andra stycket lagen om arbetstidens begränsning medgiver sökanden rätt att använda i ansökningen avsedda arbetare till arbete med tre skift under högst 10 timmar om dygnet, såvitt därigenom icke uppkommer längre sammanlagd arbetstid för en tidrymd av högst tre veckor, än att den motsvarar 56 timmar i veckan.

Yrkesinspektionens verksamhet under första kvartalet år 1921.

	Inspekterade arbetsställen	Sammanlagt arbetarantal	Sammanlagt kraftbelopp	Inspektions- och resedagar	Lämnade skriftliga meddelanden	Ink. protokoll över besiktning av		Ink. intyg över besiktn. av hissar och kranar	Inkomna anmäln. om olycksfall	Därav olycksfall med dödlig utgång	Framställningar till länsstyrelserna	Anmälningar till åtal	Lämnade eftergifter
						ångpannor	kokare e. d.						
			eff. hkr.										
Yrkesinspektörerna													
I distriktet	77	3 820	2 961	90	5	71	—	82	726	3	6	—	1
II »	96	2 013	11 157	51	52	111	—	212	1 090	4	—	—	—
III »	61	1 777	2 620	36	43	86	2	48	601	5	—	—	—
IV »	83	3 528	7 677	53	23	82	—	24	495	4	3	2	—
V »	87	3 379	8 826	75	36	88	5	8	1 081	11	2	4	—
VI »	31	1 548	2 933	43	43	102	20	244	1 173	14	6	8	—
VII »	36	1 748	7 911	47	7	34	42	37	973	2	—	2	—
VIII »	52	1 745	8 810	42	23	86	—	9	1 174	7	—	—	—
IX »	37	1 615	9 997	59	31	75	—	12	1 009	8	—	6	—
Yrkesinspektrisen	510	3 103	—	114	11	—	—	—	—	—	—	2	—
Sprängämnesinspektören	8	466	954	34	38	—	—	—	7	—	—	—	—
Summa	**1 078**	**24 742**	**63 846**	[4] **644**	**312**	[6] **735**	[8] **69**	**676**	**8 329**	**58**	**17**	**24**	**1**
Underinspektörerna													
I distriktet	320	1 489	1 121	109	27	42	—	—	—	—	—	—	—
II »	282	866	2 946	112	13	44	—	—	—	—	—	—	—
III »	251	516	2 399	73	23	134	—	—	—	—	—	—	—
IV »	155	384	1 727	64	16	146	—	—	—	—	—	—	—
V »	535	1 290	5 306	147	32	119	—	—	—	—	—	—	—
VI »	298	2 376	1 897	152	31	20	—	—	—	—	—	—	—
VII »	202	377	1 864	83	18	34	—	—	—	—	—	—	—
VIII »	265	567	2 011	70	4	44	—	—	—	—	—	—	—
IX »	67	88	151	35	—	29	—	—	—	—	—	—	—
Summa	[1] **2 375**	[2] **7 953**	[3] **19 422**	**845**	**164**	[7] **612**	—	—	—	—	—	—	—
Bergmästarna													
Norra distriktet	—	—	—	—	—	—	—	2	37	—	—	—	—
Gävle—Dala distrikt	9	499	2 345	6	3	—	—	—	131	2	—	—	—
Östra distriktet	10	206	1 992	10	—	—	—	—	27	2	—	—	—
Mellersta distriktet	—	—	—	—	—	—	—	—	75	1	—	—	—
Västra »	—	—	—	—	—	—	—	—	91	—	—	—	—
Södra »	8	2 871	3 280	8	—	—	—	—	244	—	—	—	—
Summa	**27**	**3 576**	**7 617**	[5] **24**	**3**	—	—	**2**	**605**	**5**	—	—	—
Specialinspektörerna													
vid statens järnvägar													
för säkerhetstjänsten	49	500	—	6	14	—	—	—	306	4	—	—	—
» trafiktjänsten					5	—	—	—			—	—	—
» rullande materiel	7	—	—	19	27	—	—	—			—	—	—
vid enskilda järnvägar	120	9 665	—	40	16	—	—	—	129	1	—	—	—
Summa	**176**	**10 165**	—	**65**	**62**	—	—	—	**435**	**5**	—	—	—
vid elektr. anläggningar			*kilovatt*										
Norra distriktet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Östra »	6	37	9 660	—	6	—	—	—	3	—	—	—	—
Västra »	11	65	1 250	2	11	—	—	—	1	1	—	—	—
Södra »	9	31	4 200	—	9	—	—	—	4	2	—	—	—
Summa	**26**	**133**	**15 110**	**2**	**26**	—	—	—	8	**3**	—	—	—

[1] Härav 573 inom jordbruk, 672 inom hantverk och 1 130 inom annan verksamhet. — [2] Härav 1 523 inom hantverk och 6 430 inom annan verksamhet. — [3] Härav 7 165 inom jordbruk, 1 749 inom hantverk och 10 508 inom annan verksamhet. — [4] Härav 433 för inspektörerna och 211 för assistenterna. — [5] Härav 14 för bergmästarna och 10 för gruvingenjörerna. — [6] Härav större besiktning i 214 och mindre i 521 fall. — [7] Härav större besiktning i 250 och mindre i 362 fall. — [8] Härav större besiktning i 9 och mindre 60 fall.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Maj månad år 1921.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under maj månad.

Översikt av verksamheten under *maj* månad 1921.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	8 011	1 600	1 442	3 169	3 729	2 406	**11 180**	**5 329**	**3 848**
Stockholms län	4 118	1 344	1 312	411	691	182	**4 529**	**2 035**	**1 494**
Uppsala stad och län	616	163	143	109	126	92	**725**	**289**	**235**
Södermanlands län	1 442	311	277	224	238	112	**1 666**	**549**	**389**
Östergötlands län	1 528	479	439	393	459	240	**1 921**	**938**	**679**
Norrköping	1 130	80	75	553	206	164	**1 683**	**286**	**239**
Jönköpings län	920	399	382	107	172	65	**1 027**	**571**	**447**
Kronobergs län	303	50	42	64	94	52	**367**	**144**	**94**
Norra Kalmar län	259	127	124	23	45	19	**282**	**172**	**143**
Södra Kalmar län	246	227	217	63	127	66	**309**	**354**	**283**
Gottlands län	149	57	53	23	41	11	**172**	**98**	**64**
Blekinge län	1 171	706	643	263	374	192	**1 434**	**1 080**	**835**
Kristianstads län	657	425	351	267	603	240	**924**	**1 028**	**591**
Malmöhus län: Malmö	2 062	407	371	1 002	1 183	554	**3 064**	**1 590**	**925**
Malmöhus län: Lund	390	130	123	126	79	60	**516**	**209**	**183**
Malmöhus län: Landskrona	797	267	252	74	38	23	**871**	**305**	**275**
Malmöhus län: Hälsingborg	1 472	224	219	419	301	213	**1 891**	**525**	**432**
Malmöhus län: Ystad	208	59	55	73	63	34	**281**	**122**	**89**
Malmöhus län: Trelleborg	367	220	167	27	31	20	**394**	**251**	**187**
Malmöhus län: Eslöv	214	165	154	62	67	49	**276**	**232**	**203**
Malmöhus län: Skurup	65	71	54	22	49	15	**87**	**120**	**69**
Hallands län	485	235	191	93	163	51	**578**	**398**	**242**
Göteb. o. Bohus län	332	199	182	106	122	60	**438**	**321**	**242**
Göteborg	5 705	1 587	1 511	1 206	1 401	797	**6 911**	**2 988**	**2 308**
Älvsborgs län	1 043	371	358	419	221	105	**1 462**	**592**	**463**
Skaraborgs län	807	296	235	225	545	118	**1 032**	**841**	**353**
Värmlands län	528	318	310	99	209	79	**627**	**527**	**389**
Örebro län	767	302	276	237	427	180	**1 004**	**729**	**456**
Västmanlands län	1 974	458	441	227	254	151	**2 201**	**712**	**592**
Kopparbergs län	1 349	275	274	169	273	135	**1 518**	**548**	**409**
Gävle stad och län	673	89	84	152	172	134	**825**	**261**	**218**
Västernorrlands län	3 066	540	532	59	124	52	**3 125**	**664**	**584**
Jämtlands län	161	51	50	143	193	118	**304**	**244**	**168**
Västerbottens län	250	71	70	125	162	106	**375**	**233**	**176**
Norrbottens län	224	76	68	109	156	101	**333**	**232**	**169**
Tillsammans maj 1921	**43 489**	**12 379**	**11 477**	**10 843**	**13 138**	**6 996**	**54 332**	**25 517**	**18 473**
» april 1921	*45 867*	*14 032*	*12 563*	*13 442*	*15 285*	*7 870*	*59 309*	*29 267*	*20 433*
» maj 1920	12 644	10 953	8 197	6 922	12 213	5 569	19 566	23 166	13 766
» » 1919	15 586	11 130	9 223	9 236	13 895	6 798	24 822	25 025	16 021
» » 1918	16 488	11 211	8 967	14 298	11 475	7 379	30 786	22 686	16 346

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					maj 1921	april 1921	maj 1920	maj 1921	april 1921	maj 1920
Manliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	3 116	3 461	2 925	2 370	118	127	90	81	75	64
Skogshushållning	353	400	581	579	69	47	54	100	99	65
Gruvdrift och malmförädling	1 347	1 353	183	183	739	981	235	100	100	68
Industri och hantverk m. m.	22 227	22 956	4 422	4 243	519	525	122	96	96	75
Handel och samfärdsel	6 733	6 921	1 377	1 248	437	625	110	91	85	72
Husligt arbete	4	4	1	1	·	·	·	·	·	·
Allmän och litterär verksamhet	39	29	8	8	·	·	·	·	·	·
Annat arbete	7 754	8 355	2 882	2 845	290	266	163	99	99	95
Summa	**41 573**	**43 489**	**12 379**	**11 477**	**351**	**327**	**116**	**93**	**90**	**75**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	493	504	1 867	596	27	27	32	32	28	29
Skogshushållning	—	—	115	115	—	—	—	100	100	—
Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Industri och hantverk m. m.	2 525	2 877	416	246	692	835	89	59	70	40
Handel och samfärdsel	1 496	1 701	1 753	984	97	119	55	56	65	44
Husligt arbete	3 699	5 539	8 784	4 967	63	65	58	57	53	49
Allmän och litterär verksamhet	101	110	197	84	56	77	49	43	54	25
Annat arbete	102	112	6	4	·	·	·	·	·	·
Summa	**8 416**	**10 843**	**13 138**	**6 996**	**83**	**88**	**57**	**53**	**52**	**46**
Tillsammans										
Jordbruk m. m.	3 609	3 965	4 792	2 966	83	90	73	62	58	54
Skogshushållning	353	400	696	694	57	32	54	100	99	65
Gruvdrift och malmförädling	1 347	1 353	183	183	739	981	235	100	100	68
Industri och hantverk m. m.	24 752	25 833	4 838	4 489	534	555	117	93	93	69
jord-, sten- och glasindustri	1 047	1 067	473	465	226	214	133	98	98	65
metall- och maskinindustri	9 900	10 154	383	335	2651	4033	132	87	86	59
trävaruindustri	3 727	3 745	266	257	1408	2049	93	97	93	75
byggnadsverksamhet	2 941	3 100	2 690	2 598	115	131	119	97	97	82
läder-, hår- och gummiindustri	490	514	23	16	·	·	·	·	·	·
textilindustri	1 647	1 727	15	13	·	·	·	·	·	·
beklädnadsindustri	1 204	1 328	255	158	521	692	75	62	71	41
närings- och njutningsämnesindustri	668	931	457	394	204	317	107	86	81	70
kemisk-teknisk och belysningsindustri	222	255	26	25	·	·	·	·	·	·
trämasse- och pappersindustri	701	709	133	127	533	651	·	95	98	·
grafisk industri	369	372	42	30	·	·	·	·	·	·
ej särskilt specificerade	1 836	1 931	75	71	·	·	147	·	·	81
Handel och samfärdsel	8 229	8 622	3 130	2 232	275	327	83	71	73	58
kontors-, bank- o. d. personal	557	569	118	67	482	·	·	57	·	·
butiks- och magasinspersonal	1 004	1 046	225	181	465	659	124	80	77	67
hotell- och restaurangpersonal	966	1 113	1 502	840	74	89	44	56	64	48
landtransport	1 531	1 582	460	354	344	376	65	77	82	34
sjötransport	4 121	4 256	790	759	539	714	147	96	85	107
ej särskilt specificerade	50	56	35	31	·	·	·	·	·	·
Husligt arbete	3 703	5 543	8 785	4 968	63	65	58	57	53	49
Allmän och litterär verksamhet	140	149	205	92	73	108	48	45	55	33
Annat arbete	7 856	8 467	2 888	2 849	293	270	166	99	99	95
Summa	**49 989**	**54 332**	**25 517**	**18 473**	**213**	**203**	**84**	**72**	**70**	**59**

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 2 761 platser, varav 2 142 manliga och 619 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 666, 1 375 och 291 samt under nästlidna månad resp. 2 922, 2 052 och 870.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T.p.
	Manliga avdelningen	**3 461**	**2 925**	**2 370**	**400**	**581**	**579**	**1353**	**183**	**183**	**1008**	**470**	**465**	**9 853**	**374**	**330**
1	Stockholms stad	16	10	10	4	—	—	—	—	—	38	1	—	2 490	82	59
2	Stockholms län	834	357	338	75	—	—	127	1	1	68	83	83	1 044	70	69
3	Uppsala stad och län	194	95	83	10	—	—	4	—	—	30	—	—	105	5	5
4	Södermanlands län	80	83	57	7	4	4	6	—	—	3	2	2	726	21	20
5	Östergötlands län	237	159	130	62	5	5	83	12	12	14	3	3	331	14	14
6	Norrköping	68	33	31	—	1	1	—	—	—	1	—	—	206	1	1
7	Jönköpings län	100	75	60	8	14	14	1	—	—	10	44	44	264	2	1
8	Kronobergs län	26	29	21	2	—	—	—	—	—	144	—	—	23	1	1
9	Kalmar län	90	151	138	3	36	36	—	—	—	32	—	—	61	—	—
10	Gottlands län	22	24	21	5	4	4	—	—	—	—	—	—	—	1	—
11	Blekinge län	188	234	182	12	—	—	16	—	—	212	22	20	112	—	—
12	Kristianstads län	315	375	306	12	—	—	—	—	—	84	—	—	29	1	1
13	Malmöhus län: Malmö	42	85	53	—	18	18	—	—	—	12	—	—	451	6	6
14	Hälsingborg	52	43	39	—	—	—	18	4	4	15	—	—	354	2	2
15	Övriga anstalter	399	464	369	1	—	—	—	—	—	5	6	6	435	45	41
16	Hallands län	57	97	55	1	98	98	—	—	—	35	1	1	74	1	—
17	Göteborgs och Bohus län	46	58	48	—	52	52	—	—	—	18	—	—	43	2	2
18	Göteborgs stad	50	71	61	—	298	298	—	—	—	14	251	251	1 875	34	27
19	Älvsborgs län	27	33	25	17	—	—	20	13	13	14	4	3	69	13	12
20	Skaraborgs län	175	138	80	2	—	—	—	—	—	88	21	20	216	3	3
21	Värmlands län	39	43	35	2	7	7	1	—	—	39	—	—	106	—	—
22	Örebro län	123	93	69	8	4	4	44	23	23	13	8	8	84	6	6
23	Västmanlands län	154	107	93	30	7	7	719	130	130	7	20	20	409	7	6
24	Kopparbergs län	53	23	23	44	7	7	309	—	—	12	3	3	200	2	2
25	Gävle stad och län	18	10	9	18	—	—	1	—	—	6	1	1	91	1	1
26	Västernorrlands län	7	6	6	29	11	11	—	—	—	93	—	—	41	51	49
27	Jämtlands län	16	9	8	39	5	5	1	—	—	1	—	—	5	—	—
28	Västerbottens län	30	16	16	3	1	1	—	—	—	—	—	—	4	3	2
29	Norrbottens län	3	4	4	6	9	7	3	—	—	—	—	—	5	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**504**	**1 867**	**596**	—	**115**	**115**	—	—	—	**59**	**3**	—	**301**	**9**	**5**
1	Stockholms stad	5	4	3	—	24	24	—	—	—	12	—	—	172	5	3
2	Stockholms län	45	228	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—
3	Uppsala stad och län	9	17	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	18	42	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	22	65	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	7	22	21	—	2	2	—	—	—	—	—	—	9	—	—
7	Jönköpings län	3	38	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
8	Kronobergs län	11	18	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	20	67	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	1	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	79	139	73	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	77	279	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	20	133	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	3	2
14	Hälsingborg	8	50	35	—	32	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	41	129	61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
16	Hallands län	13	63	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	20	25	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	1	88	36	—	—	—	—	—	—	1	1	—	73	1	—
19	Älvsborgs län	1	26	1	—	37	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	8	118	8	—	—	—	—	—	—	46	2	—	4	—	—
21	Värmlands län	8	30	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	23	114	22	—	20	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	27	63	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—
24	Kopparbergs län	13	33	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	4	15	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	3	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	3	14	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	12	26	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	2	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsämnesindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
3 733	**264**	**256**	**3 109**	**2 690**	**2 598**	**416**	**18**	**14**	**646**	**10**	**8**	**654**	**45**	**40**	**712**	**338**	**329**	**200**	**6**	**6**	
220	12	9	1 012	299	249	40	8	4	19	—	—	75	6	5	360	284	282	23	2	2	1
128	25	23	335	432	425	11	1	1	10	1	1	39	1	1	17	6	5	12	1	1	2
16	2	2	26	3	3	2	1	1	—	—	—	12	—	—	5	—	—	—	—	—	3
91	6	6	53	11	9	4	1	1	—	—	—	5	—	—	7	2	2	—	—	—	4
165	16	15	141	137	130	8	—	—	37	1	1	5	1	1	13	4	4	3	—	—	5
109	1	—	74	8	8	12	2	2	238	1	1	7	—	—	25	3	2	3	2	2	6
161	4	4	47	75	75	17	1	1	5	—	—	13	—	—	3	—	—	7	—	—	7
1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	8
40	1	1	28	134	134	—	—	—	—	—	—	1	1	1	9	1	1	9	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
15	—	—	34	387	387	4	—	—	1	—	—	5	—	—	8	1	1	1	—	—	11
12	—	—	14	6	5	2	—	—	1	—	—	5	—	—	10	—	—	—	—	—	12
122	—	—	222	103	103	41	—	—	6	—	—	118	4	3	27	—	—	82	—	—	13
23	—	—	99	34	34	95	—	—	43	—	—	45	—	—	23	5	4	39	—	—	14
56	5	5	113	226	222	73	—	—	9	—	—	16	—	—	111	13	12	3	—	—	15
51	—	—	20	20	20	7	—	—	33	—	—	3	—	—	14	—	—	—	—	—	16
19	—	—	15	28	25	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	3	—	—	17
600	6	6	279	62	53	38	3	3	27	2	—	41	9	6	33	4	2	5	—	—	18
33	—	—	86	147	145	23	1	1	212	4	4	18	—	—	3	—	—	3	1	1	19
28	5	5	39	15	15	19	—	—	—	—	—	—	—	—	6	2	1	—	—	—	20
63	—	—	99	206	206	11	—	—	3	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	21
13	2	2	26	11	11	2	—	—	1	1	1	230	23	23	9	10	10	1	—	—	22
62	3	3	141	100	99	2	—	—	—	—	—	1	—	—	8	3	3	1	—	—	23
132	—	—	70	174	174	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	24
63	2	2	31	40	37	5	—	—	—	—	—	10	—	—	10	—	—	2	—	—	25
1 334	173	173	54	13	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	26
6	—	—	10	2	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	27
61	—	—	31	12	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	28
109	1	—	7	5	5	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	29
12	**2**	**1**	**1**	—	—	**98**	**5**	**2**	**1081**	**5**	**5**	**674**	**210**	**118**	**219**	**119**	**65**	**55**	**20**	**19**	
5	1	1	—	—	—	2	2	1	51	—	—	196	119	65	83	33	18	13	14	14	1
—	—	—	—	—	—	1	—	—	28	3	3	61	1	1	7	4	1	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	1	1	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	—	—	7	1	—	1	5	4	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	1	—	—	337	1	1	39	3	3	24	2	2	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	12	1	1	—	2	—	1	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	5	10	7	1	2	1	—	—	—	12
2	—	—	—	—	—	26	—	—	25	—	—	134	39	21	33	21	10	28	—	—	13
—	—	—	—	—	—	29	—	—	158	—	—	10	—	—	3	1	1	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	13	—	—	51	—	—	9	1	1	5	3	2	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	4	—	—	23	—	—	1	1	—	—	2	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	17
5	1	—	—	—	—	8	2	—	49	—	—	118	14	4	43	10	8	10	6	5	18
—	—	—	—	—	—	13	1	1	323	1	1	23	9	9	5	3	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	7	2	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	3	1	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	40	1	1	3	15	10	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	1	3	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	2	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Kontors-, bank- o. d. personal			Butiks- o. magasinspersonal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**540**	**113**	**113**	**339**	**33**	**26**	**1756**	**61**	**58**	**405**	**86**	**51**	**786**	**126**	**115**
1	Stockholms stad	33	1	1	135	29	24	441	7	7	175	51	26	328	91	84
2	Stockholms län	75	2	2	12	1	1	145	11	11	53	7	6	47	4	4
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	23	3	3	—	—	—	14	—	—
4	Södermanlands län	3	—	—	17	—	—	196	2	—	—	—	—	37	—	—
5	Östergötlands län	3	—	—	4	—	—	49	—	—	7	—	—	14	3	3
6	Norrköping	30	1	1	9	—	—	52	—	—	3	—	—	18	2	1
7	Jönköpings län	5	—	—	2	—	—	104	—	—	2	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	9	8	8	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	1	—	—	37	—	—	3	—	—	4	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	2	—	—	1	—	—	53	—	—	1	—	—	6	1	1
12	Kristianstads län	—	—	—	1	—	—	5	—	—	—	—	—	1	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	1	—	—	31	—	—	110	2	2	30	2	2	68	2	2
14	Hälsingborg	2	—	—	15	1	1	54	—	—	8	—	—	28	—	—
15	Övriga anstalter	2	—	—	12	—	—	117	1	1	1	1	1	17	1	1
16	Hallands län	9	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	4	1	1
17	Göteborgs och Bohus län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	—	5	2	—
18	Göteborgs stad	36	—	—	86	2	—	85	1	—	89	19	14	125	12	11
19	Älvsborgs län	120	49	49	—	—	—	46	1	1	2	1	1	8	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	1	—	—	36	3	3	—	1	—	3	—	—
21	Värmlands län	1	—	—	—	—	—	21	2	2	—	—	—	1	—	—
22	Örebro län	5	1	1	5	—	—	15	2	2	—	—	—	13	4	4
23	Västmanlands län	1	—	—	4	—	—	102	1	1	13	1	—	13	—	—
24	Kopparbergs län	8	—	—	—	—	—	19	—	—	6	—	—	1	—	—
25	Gävle stad och län	19	—	—	1	—	—	13	1	1	2	—	—	6	—	—
26	Västernorrlands län	168	51	51	1	—	—	20	23	23	1	1	1	5	—	—
27	Jämtlands län	4	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—
28	Västerbottens län	3	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	13	3	3
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	3	1	1	1	—	—	2	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**169**	**20**	**14**	**33**	**9**	**4**	**175**	**14**	**13**	**164**	**32**	**16**	**260**	**99**	**66**
1	Stockholms stad	51	3	1	9	6	3	4	—	—	94	16	8	104	39	22
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	63	2	1	—	—	—	9	1	1
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
4	Södermanlands län	4	—	—	3	—	—	23	—	—	—	—	—	14	2	2
5	Östergötlands län	—	—	—	1	—	—	4	—	—	2	—	—	3	1	1
6	Norrköping	8	2	1	11	—	—	1	—	—	—	1	1	4	1	1
7	Jönköpings län	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	2	1	1	1	—	—	4	1	1
12	Kristianstads län	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1
13	Malmöhus län: Malmö	24	4	2	—	1	1	32	8	8	36	4	1	55	18	13
14	Hälsingborg	15	5	5	—	—	—	26	1	1	1	—	—	2	9	8
15	Övriga anstalter	3	—	—	4	—	—	16	2	2	1	—	—	8	1	1
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
18	Göteborgs stad	37	1	—	4	2	—	—	—	—	16	4	1	23	7	2
19	Älvsborgs län	18	4	4	—	—	—	1	—	—	2	1	1	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	1
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	5	2	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	1
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	3	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	3	3
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	10	6	6
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	1	1

Hotell- o. restaurang-personal			Land-transport			Sjötransport			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Allmän o. litterär verksamhet			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	
136	**78**	**67**	**1470**	**331**	**278**	**4 068**	**743**	**725**	**56**	**13**	**12**	**4**	**1**	**1**	**39**	**8**	**8**	**8 355**	**2 882**	**2 845**	
27	29	24	508	115	91	624	63	63	5	1	—	1	1	1	7	3	3	1 440	505	498	1
35	8	7	112	16	16	105	4	4	2	1	1	3	—	—	—	—	—	829	312	312	2
—	—	—	23	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	52	44	3
—	—	—	31	6	3	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	171	173	173	4
4	4	4	87	24	23	17	4	4	1	—	—	—	—	—	2	—	—	241	92	90	5
1	1	1	60	2	2	43	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	171	21	21	6
—	—	—	22	6	6	5	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	142	178	177	7
—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	10	10	8
2	—	—	12	—	—	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104	30	30	9
2	2	2	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115	25	25	10
5	3	3	19	8	3	102	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	373	49	45	11
2	—	—	9	3	1	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	150	40	38	12
5	1	1	104	20	19	315	42	40	13	1	1	—	—	—	—	—	—	262	121	121	13
5	1	1	38	6	6	374	102	102	—	—	—	—	—	—	—	—	—	142	26	26	14
3	1	1	32	10	7	87	60	60	—	—	—	—	—	—	1	—	—	548	79	79	15
1	—	—	20	1	1	131	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	20	15	14	16
1	—	—	11	—	—	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	116	54	54	17
18	8	7	197	86	73	1 426	456	440	24	10	10	—	—	—	26	1	1	631	252	248	18
—	1	—	18	2	2	23	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	301	95	95	19
5	5	5	10	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	177	101	101	20
1	—	—	12	—	—	10	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	107	60	60	21
5	2	2	12	2	2	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	155	108	106	22
4	2	2	35	5	5	15	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	253	71	71	23
2	3	3	17	4	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	471	59	58	24
2	1	1	38	2	1	122	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	215	31	31	25
1	4	1	15	1	1	530	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	764	204	204	26
3	2	2	5	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	33	33	27
1	—	—	9	4	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83	32	32	28
1	—	—	8	2	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71	54	49	29
977	**1424**	**778**	**112**	**129**	**76**	**188**	**47**	**34**	**—**	**22**	**19**	**5539**	**8 784**	**4 967**	**110**	**197**	**84**	**112**	**6**	**4**	
372	448	239	15	11	3	24	13	3	—	21	19	1878	2 872	1 940	59	92	35	20	6	4	1
28	52	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	160	392	106	4	8	2	—	—	—	2
13	10	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	96	71	—	—	—	—	—	—	3
10	14	10	6	1	1	—	—	—	—	—	—	144	175	86	—	—	—	—	—	—	4
31	53	42	1	3	3	—	—	—	—	—	—	278	319	163	3	12	7	14	—	—	5
11	20	14	2	2	2	—	—	—	—	—	—	60	150	116	1	—	—	38	—	—	6
9	16	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66	108	44	5	6	6	2	—	—	7
7	9	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42	62	31	4	5	3	—	—	—	8
4	11	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	59	92	44	—	—	—	—	—	—	9
5	10	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	19	5	1	1	1	—	—	—	10
32	48	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	140	185	87	—	—	—	—	—	—	11
50	87	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120	223	108	—	—	—	—	—	—	12
54	104	44	51	68	35	1	—	—	—	—	—	445	774	385	4	6	2	5	—	—	13
21	41	19	2	3	3	14	9	9	—	—	—	123	145	96	—	5	4	7	—	—	14
16	21	17	14	9	8	—	—	—	—	—	—	199	154	107	2	7	2	1	—	—	15
5	13	8	4	1	1	—	—	—	—	—	—	42	79	29	1	4	1	—	—	—	16
13	15	10	—	1	1	—	—	—	—	—	—	65	77	41	—	4	2	2	—	—	17
50	76	37	12	17	11	146	18	16	—	1	—	573	1 132	675	14	20	2	23	—	—	18
4	13	6	—	1	—	—	—	—	—	—	—	29	123	43	—	2	2	—	—	—	19
26	46	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	134	371	89	—	—	—	—	—	—	20
7	13	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77	163	61	—	—	—	—	—	—	21
21	26	11	1	10	7	—	—	—	—	—	—	139	235	108	1	4	1	—	—	—	22
20	34	18	1	1	—	—	—	—	—	—	—	168	149	101	1	4	4	—	—	—	23
48	59	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	175	85	—	1	1	—	—	—	24
16	16	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	118	136	117	3	4	2	—	—	—	25
7	31	10	—	—	—	—	2	2	—	—	—	47	80	37	1	4	1	—	—	—	26
56	80	52	1	1	1	—	—	—	—	—	—	75	91	56	—	—	—	—	—	—	27
15	18	14	—	—	—	2	3	2	—	—	—	76	99	66	6	8	6	—	—	—	28
26	40	26	—	—	—	1	2	2	—	—	—	76	108	70	—	—	—	—	—	—	29

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 30 april 1921.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar[1]				Arbetslösa					Orsak		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar		
		Män		Kvinnor	Tillsammans	Män		Kvinnor	Tillsammans		arbetsbrist	tillfällig orsak	strejk	arbetskonflikt	väderlek	annan orsak	Tillsammans	Antal redovisade		Antal dagar under april 1921
		Helt betalande	Halvt betalande			Helt betalande	Halvt betalande		Antal	%								avdeln.	medlemmar	
Bageri- o. konditoriindustriarb.-förb.	17	1 277	15	878	**2 170**	115	—	94	**209**	9·6	209	—	40	—	25	—	**65**	16	2 148	**3 275**
Bleck- och plåtslagareförbundet	33	1 049	85	—	**1 134**	219	5	—	**224**	19·8	217	7	41	20	15	7	**83**	23	1 010	**6 649**
Bokbindareförbundet	14	693	103	1 533	**2 329**	116	1	312	**429**	18·4	359	70	83	20	8	4	**115**	10	2 263	**8 313**
Bryggeriindustriarbetareförbundet	23	2 397	54	909	**3 360**	43	—	102	**145**	4·3	145	—	134	—	20	—	**154**	12	2 727	**3 324**
De förenade förbunden	38	1 926	131	342	**2 399**	408	39	84	**531**	22·1	531	—	37	2	20	3	**62**	25	1 566	**10 040**
Elektriska arbetareförbundet	106	4 543	107	—	**4 650**	1 079	25	—	**1 104**	23·7	1 103	1	53	62	121	34	**270**	82	4 095	**25 640**
Gjutareförbundet	89	3 382	333	8	**3 723**	1 044	96	—	**1 140**	30·6	1 140	—	114	7	43	200	**364**	73	2 821	**21 540**
Grov- o. fabriksarbetareförbundet	162	15 366	941	1 140	**17 447**	5 184	289	407	**5 880**	33·7	5 533	347	757	996	204	1 575	**3 532**	113	11 014	**100 983**
Gruvindustriarbetareförbundet	16	1 244	78	14	**1 336**	150	11	3	**164**	12·3	164	—	48	130	12	51	**241**	8	793	**2 454**
Handelsarbetareförbundet	92	4 597	707	1 545	**6 849**	455	59	79	**593**	8·7	593	—	154	5	32	—	**191**	53	5 471	**13 886**
Hattarbetareförbundet	2	23	1	16	**40**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	**2**	—	—	—
Litografiska förbundet	15	790	87	—	**877**	69	8	—	**77**	8·8	77	—	15	—	13	1	**29**	—	—	—
Kommunalarbetareförbundet	68	6 144	277	235	**6 656**	94	2	2	**98**	1·5	97	1	355	1	29	1	**386**	13	1 289	**1 317**
Metallindustriarbetareförbundet	111	—	—	—	**48 707**	—	—	—	**11 544**	26·4	—	—	—	—	—	—	—	103	40 908	**273 455**
Därav: Järnbruksarbetare	44	—	—	—	**10 818**	—	—	—	**2 874**	26·6	—	—	—	—	—	—	—	40	9 373	**58 878**
Mek. verkstadsarbetare	67	—	—	—	**32 889**	—	—	—	**8 670**	26·4	—	—	—	—	—	—	—	63	31 585	**214 577**
Murareförbundet	33	1 865	180	—	**2 045**	405	42	—	**447**	21·9	445	2	30	9	5	1	**45**	23	1 298	**7 819**
Måleriarbetareförbundet	39	1 968	71	1	**2 040**	283	10	—	**293**	14·4	287	6	22	2	21	—	**45**	28	1 737	**4 158**
Pappersindustriarbetareförbundet	16	2 144	114	6	**2 264**	588	29	—	**617**	27·3	521	96	88	372	68	—	**528**	9	1 035	**10 542**
Pälsvaruarbetareförbundet	11	255	82	410	**747**	103	27	147	**277**	37·1	277	—	2	—	10	3	**15**	7	559	**7 310**
Sadelmakare- o. tapetserareförb.	41	1 048	83	109	**1 240**	222	2	—	**224**	18·1	224	—	19	—	10	17	**46**	26	1 143	**5 178**
Sko- och läderindustriarbetareförb.	28	3 144	477	1 854	**5 475**	1 189	92	437	**1 718**	31·4	1 718	—	37	62	21	1	**121**	19	4 858	**12 160**
Skorstensfejeriarbetareförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skrädderiarbetareförbundet	36	957	61	2 089	**3 107**	55	8	559	**622**	20·0	622	—	137	655	6	2	**800**	22	2 390	**13 848**
Slakteri- o. charkuteriarbetareförb.	16	419	21	55	**495**	20	1	5	**26**	5·3	26	—	8	—	9	—	**17**	5	276	**471**
Stenindustriarbetareförbundet	14	560	84	—	**644**	77	6	—	**83**	12·9	83	—	42	—	8	1	**51**	6	301	**1 531**
Stuckatörförbundet	2	34	1	—	35	9	1	—	10	28·6	10	—	—	—	—	—	—	2	35	**294**
Sågverksindustriarbetareförbundet	111	8 167	1 282	5	**9 454**	3 344	567	2	**3 913**	41·4	3 421	492	314	76	156	285	**831**	67	6 096	**68 385**
Textilarbetareförbundet	32	1 810	171	2 644	**4 625**	338	38	424	**800**	17·3	800	—	198	—	28	18	**244**	14	2 624	**8 550**
Tobaksindustriarbetareförbundet	8	650	65	3 485	**4 200**	25	11	285	**321**	7·6	321	—	212	—	7	5	**224**	5	3 559	**6 853**
Transportarbetareförbundet	25	1 137	63	490	**1 690**	275	38	—	**313**	18·5	313	—	48	194	7	—	**249**	17	823	**8 782**
Träarbetareförbundet	141	8 259	975	21	**9 255**	2 758	350	13	**3 121**	33·7	3 110	11	244	272	100	46	**662**	127	8 658	**76 995**
Tunnbinderiarbetareförbundet	12	321	22	—	**343**	112	6	—	**118**	34·4	118	—	9	—	2	—	**11**	9	335	**2 547**
Typografförbundet	3	65	21	5	**91**	6	1	—	**7**	7·7	7	—	—	—	1	—	**1**	1	77	**150**
Väg- o. vattenbyggnadsarbetareförb.	12	676	8	—	**684**	134	2	—	**136**	19·9	131	5	19	5	3	—	**27**	9	554	**2 971**
Summa	**1 366**	[2] —	[2] —	[2] —	**145 111**	[2] —	[2] —	[2] —	**35 184**	**24·2**	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	**927**	**112 463**	**709 420**

[1] Jfr noten å nästföljande sida. — [2] Enär uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava slutsummor icke nedräknats.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 30 april 1921.

April månad medförde en om ock ringa sänkning av arbetslöshetssiffran. Av de 145 111 medlemmar, som de rapporterande fackföreningarna tillsammans redovisat, voro 35 184 eller 24·2 % arbetslösa den 30 april mot 24·6 % den 31 mars.[1]

Av fackförbunden företedde sågverksindustriarbetareförbundet den högsta arbetslöshetssiffran, 41·4 %.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna april 1920—april 1921.

	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April
Sverige	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8	20·2	20·8	24·6	*24·2*
Norge	3·8	2·3	1·4	1·9	1·8	2·1	2·8	4·2	9·0	10·5	13·1	14·9	—
Danmark	3·7	2·7	2·1	2·5	3·0	3·4	4·5	8·5	15·5	19·7	23·2	23·6	*21·7*
England	0·9	1·1	1·2	1·4	1·6	2·2	5·3	3·7	6·1	6·9	8·5	10·0	*17·6*
Tyskland . . .	1·9	2·7	3·9	6·0	5·9	4·5	4·2	3·9	4·1	4·5	4·7	3·7	*3·9*
Nederländerna .	8·0	7·3	5·9	4·9	5·0	4·1	4·2	7·2	—	—	—	—	—
Belgien	—	—	—	—	—	—	—	7·2	17·4	19·3	22·7	31·5	—
Kanada	2·5	2·4	2·1	2·4	2·4	3·3	6·1	10·2	13·1	13·1	16·1	16·5	—
Massachusetts .	—	—	14·6	—	—	16·4	—	—	26·0	—	—	—	—
Nya Syd-Wales .	3·5	2·6	7·1	4·5	6·5	8·3	8·3	6·5	7·1	10·0	13·2	—	—

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under maj månad 1921.[2] De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel, som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens ombudsorter (fr. o. m. 1920 till antalet 49), hava inhämtats och bearbetats på ungefär samma sätt, som tidigare varit fallet.[3] Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Under innevarande års samtliga månader hava starka prisfall konstaterats beträffande flertalet i budgeten ingående varuslag. Den *prisnedgång*, som

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan icke meddelas, i vad mån siffrorna avse hela antalet medlemmar inom fackförbunden. På grundval av dessa siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

[2] Preliminära uppgifter.

[3] För de förändringar i fråga om inhämtandet av det prisstatistiska primärmaterialet, som företagits vid ingången av år 1920, har redogörelse lämnats i häfte n:r 5, årg. 1920.

Medelpris per år (1913—1920) och per månad (maj 1920—maj 1921)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	Maj 1920	Juni 1920
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	16	19	25	× 38	47	44	44	43
2	handskummad	»	8	8	9	10	15	× 24	—	26	26	26
3	separerad	»	6	6	7	8	12	× 19	23	19	19	18
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	292	××310	× 401	× 587	729	657	636	601
5	mat- (lands-)	»	213	218	260	295	× 358	× 546	727	651	649	608
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	197	257	× 305	× 372	624	524	529	510
7	halvfet, »	»	121	119	149	191	× 234	× 332	500	374	381	367
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	170	216	—	—	433	376	380	371
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	198	237	343	725	681	578	393	414
10	» konserverade	»	137	151	169	204	307	615	716	533	367	[2]) 413
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	526	× 955	×1200	1271	60	908	865
12	»	5 l.	28	30	36	33	× 58	× 68	71	963	55	53
13	färsk	»	46	80	87	76	146	237	102	191	—	—
14	Ärter, gula	kg.	31	35	57	55	× 63	× 66	78	69	69	69
15	Bruna bönor	»	48	49	75	111	199	× 173	214	130	138	136
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [3])	»	31	33	40	××38	× 42	× 50	× 75	91	91	97
17	råg-, » » »	»	22	23	32	××29	× 36	× 41	× 56	56	57	57
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	39	××34	—	—	× 73	73	74	74
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	52	50	× 68	× 82	99	101	103	102
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	46	52	× 75	× 73	111	176	183	185
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	54	58	× 62	× 78	96	111	108	111
22	hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	—	—	139	138	139
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	48	49	× 60	× 75	96	105	105	107
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	38	38	× 45	× 49	64	71	72	72
25	Vetebröd: skorpor, ordinära [4])	»	76	78	88	90	× 117	× 180	230	254	253	260
26	mjukt, bil- bakat med vatten [4])	»	43	46	53	54	× 68	× 88	116	128	127	133
27	ligaste sort » » mjölk [4])	»	60	61	67	66	× 83	× 144	167	145	148	148
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	140	193	219	567	563	398	390	400
29	soppkött	»	100	95	119	169	193	507	490	333	326	333
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	154	203	× 215	546	512	493	492	502
31	spädkalv	»	72	70	87	122	× 148	357	312	274	262	266
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	158	215	258	626	600	431	466	475
33	salt, svenskt	»	114	118	139	194	241	546	547	385	406	407
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	140	184	261	509	557	442	460	—
35	Fläsk: färskt	»	133	129	191	233	× 270	× 388	605	449	433	432
36	salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	137	198	246	× 287	× 404	619	470	455	454
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	—	—	364	361	355
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	80	99	122	211	202	191	168	166
39	gädda	»	108	110	117	149	188	317	333	312	281	288
40	sill	»	34	35	45	68	91	149	110	102	98	102
41	strömming	»	38	39	43	56	65	123	114	106	102	105
42	torsk	»	55	57	62	82	111	196	160	139	136	133
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	89	123	167	295	244	219	188	201
44	kolja	»	—	—	—	—	—	—	—	152	148	150
45	salt: sill, prima	»	[1]) 45	45	57	97	105	145	148	120	119	117
46	strömming	»	30	31	36	61	73	100	105	74	71	69
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	72	111	152	293	223	156	164	162
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	161	209	× 315	× 307	316	331	363	362
49	Socker, bit-	»	67	65	66	× 68	× 70	× 92	× 133	× 168	× 165	× 165
50	Salt (matsalt)	»	—	10	10	13	19	31	32	31	31	31
51	Svagdricka	l.	6	6	7	8	10	14	16	16	16	16
52	Fotogen, Water White	»	20	21	23	27	37	—	71	60	58	61
53	Ved: björk- (osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	2890	3810	5520	7850	8220	10310	9980	10540
54	barr- (»storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	2310	3060	4500	6620	6740	8230	7930	8490
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	290	385	670	1035	896	964	950	992
56	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	401	411	531	717	803	—	—	2069	1925	2046
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	367	543	707	—	—	1664	1665	1737
58	Koks: gasverks- (krossad) [5]) hemkörd	»	165	157	211	292	413	—	—	1177	1093	1196
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	248	339	521	—	—	1249	1186	1305

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [2]) Uppgifterna avse för juni 1920 leveringen av brödsäd saluförd*es* ej rena vetebrödstyper, vadan de meddelade *priserna* avse kvalitetskoks. — [5]) Preliminära siffror. — × Maximipris. — ×× Eljest fastställda pris. (Beträffande maximipris-

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Juli 1920	Aug. 1920	Sept. 1920	Okt. 1920	Nov. 1920	Dec. 1920	Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	April 1921	Maj 1921[6]	Höjning (+) eller sänkning (—) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	maj 1914—maj 1921	maj 1920—maj 1921	
42	44	43	43	44	43	42	39	38	37	36	+ 157·1	— 18·2	1
26	26	25	26	26	25	25	22	22	21	20	+ 150·0	— 23·1	2
18	18	18	18	18	18	17	15	14	14	13	+ 116·7	— 31·6	3
599	704	692	685	668	648	594	521	528	550	470	+ 108·9	— 26·1	4
594	684	672	677	668	654	590	515	517	543	472	+ 128·0	— 27·3	5
501	498	497	499	497	492	480	448	423	398	383	+ 136·4	— 27·6	6
349	347	355	355	356	344	343	315	288	274	257	+ 116·0	— 32·5	7
367	368	372	372	369	376	365	335	331	322	281	+ 103·6	— 26·1	8
476	576	587	663	757	776	648	531	403	301	285	+ 131·7	— 27·5	9
—	—	—	580	640	645	578	470	331	—	—	—	—	10
860	831	1131	1098	1109	1108	1127	1114	1084	1013	951	—	+ 4·7	11
52	55	72	69	69	69	69	70	68	66	63	+ 133·3	+ 14·5	12
282	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
69	69	69	69	70	69	68	66	63	61	59	+ 96·7	— 14·5	14
131	125	119	114	109	106	102	92	85	81	79	+ 75·6	— 42·8	15
98	95	93	99	99	95	87	76	72	69	71	+ 129·0	— 22·0	16
57	57	56	54	54	53	50	49	48	48	49	+ 133·3	— 14·0	17
74	75	73	73	72	72	68	66	65	66	68	+ 161·5	— 8·1	18
101	100	99	100	99	95	92	80	76	75	74	+ 105·6	— 28·2	19
187	184	180	168	157	150	134	111	94	86	79	+ 102·6	— 56·8	20
113	114	114	114	114	113	113	113	111	110	110	+ 168·3	+ 1·9	21
141	141	140	141	141	141	139	137	135	135	133	—	— 3·6	22
109	109	109	108	108	108	104	99	95	95	94	+ 147·4	— 10·5	23
72	72	73	72	72	72	70	66	65	65	66	+ 120·0	— 8·3	24
264	263	264	266	268	265	250	230	224	222	220	+ 193·3	— 13·0	25
134	136	136	136	136	137	128	120	117	116	116	+ 163·6	— 8·7	26
152	150	149	149	150	149	143	134	132	130	130	+ 116·7	— 12·2	27
411	415	414	406	382	364	355	334	326	319	314	+ 161·7	— 19·5	28
344	349	351	342	318	299	291	272	263	259	256	+ 158·6	— 21·5	29
499	499	503	493	475	459	449	424	411	404	395	+ 199·2	— 19·7	30
269	269	277	278	265	261	251	232	230	217	209	+ 194·4	— 20·2	31
467	486	436	397	358	348	347	336	343	352	350	+ 153·6	— 24·9	32
406	397	385	369	332	312	300	299	296	290	283	+ 135·8	— 30·3	33
—	—	—	406	375	408	425	390	380	371	369	+ 202·5	— 19·8	34
435	440	453	458	437	406	388	345	331	324	313	+ 142·6	— 27·7	35
453	456	465	472	456	433	411	365	348	338	331	+ 143·4	— 27·3	36
347	349	351	353	358	356	350	324	302	286	267	—	— 26·0	37
180	192	196	198	191	187	189	193	190	167	140	+ 97·2	— 16·7	38
315	329	333	325	314	299	300	301	288	252	226	+ 126·0	— 19·6	39
124	143	132	113	115	94	90	64	67	83	87	+ 163·6	— 11·2	40
100	88	97	103	115	109	112	102	98	94	91	+ 152·8	— 10·8	41
142	137	137	132	142	129	135	127	130	119	114	+ 111·1	— 16·2	42
233	226	223	224	230	218	226	226	218	191	176	+ 120·0	— 6·4	43
147	142	146	144	160	143	153	139	151	137	129	—	— 12·8	44
116	121	120	117	110	104	98	98	95	92	85	+ 97·7	— 28·6	45
73	82	85	77	76	74	77	73	66	66	60	+ 93·5	— 15·5	46
154	154	151	152	146	145	146	135	131	122	116	+ 107·1	— 29·3	47
357	325	311	295	274	264	253	246	231	216	205	+ 30·6	— 43·5	48
[4]166	[4]177	[4]177	[4]177	[4]177	[4]178	[4]178	[4]178	[4]178	[4]178	[4]167	+ 160·9	+ 1·2	49
31	31	31	31	30	30	29	28	28	27	26	—	— 16·1	50
16	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	+ 183·3	+ 6·3	51
62	64	67	67	67	67	67	68	63	61	57	+ 185·0	— 1·7	52
11020	11270	11240	11190	10990	10500	9830	8880	8260	7850	7460	+ 189·1	— 25·3	53
8840	9020	9010	8990	8740	8250	7660	6970	6480	6180	5900	+ 183·7	— 25·6	54
1029	1009	1036	1042	1014	960	861	807	747	743	700	+ 241·5	— 26·3	55
2178	2288	2306	2280	2244	2081	1785	1563	1477	1452	1384	+ 252·2	— 28·1	56
1848	1872	1858	1778	1697	1423	1181	907	792	757	732	+ 223·9	— 56·0	57
1289	1327	1388	1316	1259	1036	746	595	524	511	470	+ 203·2	— 57·0	58
1373	1406	1417	1394	1347	1118	788	601	526	534	526	+ 190·6	— 55·6	59

två orter. — [5]) Uppgifterna avse 1919 75 % utmalning. — [4]) Under tiden för den statliga regler närmast motsvarande de i varulistan angivna. — [6]) T. o. m. år 1919 avse uppgifterna okrossad bestämmelser å olika varuslag hänvisas till Soc. Medd., årg. 1920, noten å sid. 680.)

ägt rum från april till maj, är rätt väsentlig och omfattar ej mindre än 48 varuslag av de 57, å vilka noteringar inhämtats. Bland dessa må särskilt nämnas oskummad mjölk, smör, margarin, potatis, socker samt bränsle- och lyseartiklar. Vad beträffar sockerpriset, vilket som bekant fortfarande är statsreglerat, har maximiprisförordningen av den 9 augusti 1920 upphävts och ny kungl. förordning av den 29 april trätt i kraft, varigenom en sänkning ägt rum med i genomsnitt 11 öre per kg. Den prisförskjutning i *uppåtgående* riktning, som ägt rum beträffande tillhopa 5 varuslag, bl. a. mjöl, har endast i ringa mån kunnat motverka indextalets nedgång. *Oförändrade* sedan april äro medelpriserna å 4 varuslag, däribland vissa brödsorter.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar under kristiden. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med maj 1921, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	År 1914				År 1915				År 1916				År 1917		
	Juli 1914	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
Aritmetiska (»ovägda») medeltal	100	103	108	114	121	129	138	143	148	162	175	190	197	208	235
»Vägda» medeltal	100	103	107	113	121	124	128	130	134	142	152	166	175	181	201

	År 1918				År 1919				År 1920				År 1921		
	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	Apr.	Maj[1]
Aritmetiska (»ovägda») medeltal	268	305	330	372	364	352	343	332	316	316	331	323	283	258	247
»Vägda» medeltal	227	255	277	320	335	328	311	308	293	295	304	301	266	248	237

Enligt vad såväl den »ovägda» som den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, lyse och bränsle under maj månad högst betydligt sjunkit, och den »vägda» indexsiffran är nu 11 enheter lägre än i april.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar under kristiden. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle. För att däremot få en fullständig bild av prisstegringens inverkan å en familjs hela utgiftsstat måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 5 av Sociala Meddelanden 1921 (sid. 469), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 april 1921 till c:a 149 % mot 171 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 januari 1921.

[1] **Preliminära siffror.**

Arbetsmarknaden under juni månad 1921.

Arbetsförmedlingsanstalternas rapporter för juni månad vittna åter om en väsentlig försämring av läget på arbetsmarknaden. Antalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser har nu beräknats till 258, gentemot 213 föregående månad. Även det av fackföreningarna senast redovisade antalet arbetslösa medlemmar visar en stegring, nämligen från 24·2 % den 30 april till 25·3 % den 31 maj.

Inom metall- och maskinindustrien, som mera än andra industrier fått vidkännas de nedåtgående konjunkturernas verkningar, synes depressionen ännu icke hava nått bottnen. Nya avskedanden och permitteringar hava sålunda under den förflutna månaden enligt meddelanden från skilda delar av landet alltjämt företagits inom den mekaniska verkstadsindustrien, och även inom den redan mycket hårt betryckta gruvindustrien har driften måst ytterligare inskränkas. Antalet arbetslösa gruvarbetare beräknades av vederbörande fackförbund i slutet av juni uppgå till omkring 5 000. Även beträffande träindustrien rapporteras fortsatt minskning av arbetstillgången. Ytterligare en del sågverk hava nedlagts. Vid slutet av månaden räknade sågverksarbetareförbundet 12 à 13 tusen arbetslösa medlemmar, motsvarande c:a 60 % av hela medlemsantalet. Av pappersindustriarbetareförbundets medlemmar beräknades vid samma tid omkring halva antalet vara arbetslösa. Livsmedelsindustriens branscher tyckas alltjämt vara mindre berörda av krisen. För textil- och beklädnadsindustrien har ingen ljusning rapporterats, utom från Älvsborgs län beträffande kvinnliga arbetare i trikåbranschen. Från Malmö åter förmäles, att under juni månad ytterligare omkring 500 arbetare inom textil- och beklädnadsindustrien blivit utan arbete. Tändsticksfabrikerna hava måst uppsäga ytterligare ett antal arbetare. Byggnadsindustrien har i det hela erbjudit dålig arbetstillgång, utom för målare.

Den merkantila verksamheten gav alltjämt ringa sysselsättning. Likaså fortgick stagnationen inom sjöfarten, ytterligare markerad genom den i början av juni utbrutna konflikten mellan redarföreningen och sjömans- och eldarunionerna. Från Göteborg förmäles, att de tillsatta platserna huvudsakligen gällt de stora emigrantångarna, medan efterfrågan å arbetskraft för handelsfartygens räkning varit obetydlig. Även järnvägarna hava fått hård känning av krisen. Vid såväl de enskilda som statens järnvägar söker man begränsa arbetslösheten genom att sysselsätta en del av personalen turvis.

Jordbruket har, trots behovet av hjälp för höskörden, i det hela i tämligen liten utsträckning anmält tillgång på arbete. Delvis synes förklarin

gen härtill böra sökas i den omständigheten, att åtskilliga arbetslösa från städerna begivit sig ut på landsbygden och där erhållit arbete utan att arbetsförmedlingen anlitats. Från trakten kring Göteborg förmäles emellertid livlig efterfrågan på jordbruksarbetare, mest yngre drängar.

Kvinnlig arbetskraft har dock alltjämt rönt efterfrågan såväl från landsbygden som vid husligt arbete och vid hotell och restauranger i städerna.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under juni samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
1919	179	162	141	111	99	100	101	97	92	92	113	110
1920	125	112	91	80	84	92	94	95	98	110	155	153
1921	*246*	*301*	*240*	*203*	*213*	*258*	—	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
1919	122	95	90	69	67	64	74	104	94	83	110	95
1920	95	85	77	64	71	63	68	87	85	84	111	123
1921	*120*	*102*	*100*	*81*	*80*	*98*	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
1919	192	181	157	126	109	110	109	94	91	97	114	113
1920	133	121	96	86	88	101	102	98	104	127	174	159
1921	*276*	*354*	*288*	*249*	*249*	*294*	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1911	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·8	4·3	4·4	8·5
1912	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7	8·4
1913	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4	7·5
1914	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3	15·0
1915	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5	7·7
1916	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2	5·4
1917	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4	5·8
1918	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4	7·3
1919	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8	7·2
1920	7·6	7·5	4·5	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8
1921	*20·2*	*20·8*	*24·6*	*24·2*	*25·3*	—	—	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 732.

Arbetslönerna inom olika ortsgrupper och landsdelar år 1920.

Såsom i redogörelserna för socialstyrelsens löneundersökningar framhållits, har huvudsyftet med dessa varit, icke att giva någon detaljerad statistik över lönenivån för olika arbetarkategorier, utan att mäta lönestegringen från det ena året till det andra. En summarisk föreställning om olika arbetarkategoriers lönestandard erhålles visserligen genom de siffror, som angiva manliga, kvinnliga och minderåriga arbetares genomsnittsinkomster inom olika näringsgrenar. Men de inbördes differenser, som dessa genomsnittssiffror uppvisa, hava i sin tur mer eller mindre influerats bl. a. av resp. industriers förläggning inom olika landsdelar och ortsgrupper, vilka företett olikheter i lönehänseende liksom i fråga om levnadskostnader. Lönebestämmelserna i kollektivavtalen specificeras ju i regel på så sätt, att hänsyn, dock i större eller mindre grad, tages till levnadskostnadernas olika höjd på olika orter.

Lönedifferenser av dylikt slag hava summariskt påvisats i en redogörelse för vissa resultat av socialstyrelsens löneundersökning för år 1919 (jfr Soc. Medd. årg. 1920, sid. 984). Härvid meddelades för de olika näringsgrenarna tillsammantagna den genomsnittliga lönestandarden för manliga och för kvinnliga arbetare inom fyra olika ortsgrupper, medan för särskilda näringsgrenar åtskillnad endast gjordes mellan å ena sidan Stockholm, å andra sidan övriga orter. I det följande jämföras, med ledning av materialet till 1920 års löneundersökning, såväl olika landsdelars som olika ortsgruppers löneförhållanden med varandra, och utföres denna jämförelse även för särskilda näringsgrenar. Man har emellertid funnit sig böra begränsa de beräkningar, som härför varit erforderliga, till att avse endast de manliga arbetarna.

En sammanfattande överblick av beräkningarnas resultat meddelas i följande texttablå, som visar den genomsnittliga löneinkomsten dels inom olika landsdelar, dels inom olika ortsgrupper, nämligen Stockholm, övriga större städer, mindre städer, köpingar och municipalsamhällen samt landsbygd, för samtliga undersökta näringsgrenar tillsammantagna. (Järnvägspersonalen har av naturliga skäl icke kunnat medräknas, varför de anförda riksmedeltalen något avvika från förut publicerade siffror.) Till jämförelse meddelas indextal, visande levnadskostnadernas differenser i fråga om de angivna ortsgrupperna. Beträffande de särskilda landsdelarna åter har det, med hänsyn till materialets olikformighet, befunnits alltför vanskligt att utföra en dylik sammanställning.

Vad de olika *ortsgrupperna* beträffar, visar sig den genomsnittliga skillnaden mellan Stockholm och övriga orter i fråga om såväl löner som levnadskostnader vara större än skillnaden mellan de övriga ortsgrupperna inbördes. Man finner ock vid en närmare granskning av indextalen, att Stock-

Näringsgrenar	Antal redovisade arbetare									
	Stockholm	Övriga städer över 10 000 inv.	Städer under 10 000 inv.	Köpingar och municipalsamhällen	Landsbygd	Hela riket	Därav: Östra Sverige	Småland med öarna	Södra Sverige	Västra Sverige
Malmbrytning och metallindustri	**7 404**	**25 664**	**7 791**	**5 978**	**30 154**	**76 991**	**19 126**	**4 589**	**8 730**	**10 886**
därav:										
Gruvor och anrikningsverk	—	30	91	2 282	4 672	**7 075**	745	—	—	—
Järn-, stål- och kopparverk	—	673	955	826	18 486	**20 940**	3 584	1 173	763	400
Järn- och stålmanufaktur	446	1 764	546	364	1 476	**4 596**	2 419	119	422	156
Mekaniska verkstäder m. m.	5 265	20 999	5 500	2 033	4 655	**38 452**	10 022	3 250	7 148	9 590
Elektriska verkstäder	1 117	860	605	359	442	**3 383**	641	47	241	652
Metallmanufaktur	396	1 218	94	114	423	**2 245**	1 677	—	84	88
Guld- och silvervarufabriker	180	120	—	—	—	**300**	38	—	72	—
Jord- och stenindustri	**37**	**2 255**	**1 127**	**2 459**	**10 696**	**16 574**	**1 852**	**1 818**	**8 015**	**4 128**
därav: Kolgruvor	—	—	—	1 666	2 272	**3 938**	—	—	3 938	—
Stenbrott o. stenhuggerier	3	1 177	224	82	1 408	**2 894**	81	127	732	1 951
Byggnadsämnesindustri	34	664	514	403	3 562	**5 177**	715	309	2 549	1 397
Glasbruk	—	101	273	236	2 388	**2 998**	545	987	468	569
Träindustri	**390**	**4 211**	**1 278**	**3 464**	**10 959**	**20 302**	**2 252**	**2 702**	**945**	**1 367**
därav: Sågverk och hyvlerier	130	2 041	221	1 574	8 175	**12 141**	789	896	26	802
Snickeri o. möbelfabriker	234	2 031	1 057	973	1 048	**5 343**	1 460	1 746	799	521
Pappers- o. grafisk industri	**2 019**	**3 603**	**963**	**2 329**	**13 723**	**22 637**	**3 189**	**2 367**	**1 056**	**3 219**
därav: Pappersmassefabriker	—	93	238	1 152	11 017	**12 500**	1 119	1 494	56	434
Pappersbruk o. pappfabriker	—	1 266	541	1 137	2 681	**5 625**	1 307	716	275	2 146
Grafisk industri	1 826	1 954	172	6	—	**3 958**	662	154	624	494
Livsmedelsindustri	**2 172**	**5 107**	**1 078**	**1 096**	**2 527**	**11 980**	**960**	**387**	**5 618**	**1 916**
därav: Kvarnar	228	900	114	3	474	**1 719**	189	41	644	156
Bagerier	496	804	209	11	10	**1 530**	222	41	317	299
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	998	1 140	243	34	12	**2 427**	263	126	360	422
Textil- o. beklädnadsindustri	**703**	**4 118**	**288**	**468**	**2 192**	**7 769**	**1 125**	**52**	**1 204**	**4 143**
därav: Spinnerier, väverier o. d.	111	3 504	220	435	2 175	**6 445**	1 029	41	1 032	3 795
Sömnadsfabriker	582	485	68	26	17	**1 178**	65	11	143	275
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	**349**	**2 207**	**495**	**1 124**	**433**	**4 608**	**1 821**	**279**	**1 352**	**544**
därav: Skofabriker	160	1 371	129	579	115	**2 354**	1 486	96	403	139
Kemisk- teknisk industri	**544**	**3 454**	**1 543**	**333**	**1 864**	**7 738**	**386**	**1 781**	**1 427**	**2 373**
därav: Tändsticksfabriker	—	2 068	1 319	30	41	**3 458**	—	1 651	328	1 479
Byggnadsverksamhet	**1 866**	**3 191**	**234**	**152**	**87**	**5 530**	**526**	**208**	**1 161**	**1 544**
därav:										
Egentlig byggnadsverksamhet	1 544	2 688	185	99	66	**4 582**	378	159	1 050	1 292
Målning och glasmästeri	322	503	49	53	21	**948**	148	49	111	252
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.	**6 111**	**9 265**	**1 014**	**50**	**15**	**16 455**	**1 670**	**367**	**2 831**	**4 307**
Handel- och varulager	**2 358**	**2 098**	**718**	**180**	**189**	**5 543**	**421**	**380**	**1 178**	**873**
Samfärdsel (utom järnvägsdrift)	**1 242**	**1 530**	**251**	**783**	**109**	**3 915**	**435**	**37**	**508**	**363**
därav: Lastning och lossning	833	1 344	251	728	109	**3 265**	407	37	476	182
Samtliga näringsgrenar	**25 195**	**66 703**	**16 780**	**18 416**	**72 948**	**200042**	**33 763**	**14 967**	**34 025**	**35 663**

av			Genomsnittlig löneinkomst per dag, kr													
									Därav							
Bergslagen	Nedre Norrland	Övre Norrland	Stockholm	Övriga städer över 10 000 inv.	Städer under 10 000 inv.	Köpingar och municipalsamhällen	Landsbygd	Hela riket	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Bergslagen	Nedre Norrland	Övre Norrland
18 658	**4 786**	**2 812**	**15·89**	**13·98**	**12·63**	**16·01**	**11·85**	**13·31**	**13·37**	**11·88**	**12·73**	**13·87**	**12·15**	**11·84**	**19·10**
3 783	—	2 547	—	11·29	13·83	20·93	12·07	**14·53**	10·31	—	—	—	12·21	—	19·94
11 644	3 224	152	—	13·23	14·52	12·64	11·70	**11·93**	12·24	11·78	11·00	13·50	11·97	11·59	11·29
649	385	—	15·51	13·27	10·77	12·08	11·63	**12·50**	12·85	11·95	11·50	11·03	11·74	10·52	—
1 977	1 097	103	15·61	14·02	12·31	13·64	12·24	**13·76**	13·91	11·95	13·02	14·01	12·82	13·07	13·55
605	80	—	16·43	13·72	13·90	16·00	13·06	**14·77**	15·59	9·83	13·01	13·22	13·90	12·42	—
—	—	—	15·91	14·84	12·10	11·79	11·61	**14·14**	13·95	—	12·88	11·71	—	—	—
—	—	10	21·40	14·23	—	—	—	**18·49**	17·15	—	12·65	—	—	—	15·30
421	**284**	**19**	**15·43**	**11·46**	**10·93**	**12·30**	**11·42**	**11·54**	**13·04**	**10·86**	**12·13**	**9·85**	**11·92**	**12·44**	15·05
—	—	—	—	—	—	12·68	13·45	**13·11**	—	—	13·11	—	—	—	—
—	—	—	14·36	10·46	7·32	8·68	8·11	**9·12**	12·05	11·59	11·23	8·06	—	—	—
114	40	19	15·51	12·41	10·83	11·03	10·97	**11·19**	13·29	9·43	11·02	10·69	10·67	13·64	15·05
307	122	—	—	10·71	14·14	13·48	11·07	**11·52**	10·71	10·93	12·03	12·45	12·73	11·35	—
2 908	**6 544**	**3 194**	**15·75**	**13·03**	**12·20**	**12·41**	**11·78**	**12·24**	**13·18**	**9·84**	**11·95**	**12·79**	**12·11**	**12·99**	**11·68**
2 564	3 791	3 143	14·09	13·22	13·01	12·70	11·67	**12·11**	14·12	7·78	12·83	12·90	12·08	13·06	11·65
344	188	51	17·00	12·91	12·02	11·90	10·43	**12·23**	12·64	11·14	11·96	12·63	12·30	12·92	13·51
2 980	**6 816**	**991**	**16·25**	**14·08**	**12·77**	**13·42**	**13·46**	**13·77**	**14·16**	**12·83**	**13·11**	**13·30**	**12·15**	**14·10**	**14·51**
2 158	6 277	962	—	13·43	14·70	13·35	13·62	**13·62**	14·96	13·21	10·42	12·28	12·29	13·90	14·40
781	400	—	—	14·15	11·84	13·53	12·80	**13·18**	14·05	12·38	11·86	13·05	11·73	16·49	—
30	139	29	16·38	14·42	12·89	10·62	—	**15·25**	13·54	11·36	14·16	15·44	12·98	17·00	17·96
608	**291**	**28**	**16·20**	**13·74**	**11·99**	**13·30**	12·64	**13·80**	**13·17**	**11·39**	**13·61**	**13·27**	**10·84**	**12·84**	**12·40**
439	22	—	17·12	14·17	11·45	9·00	10·64	**13·52**	12·39	10·66	14·42	14·67	10·40	10·03	—
55	97	3	15·79	14·69	10·52	11·28	14·29	**14·49**	12·92	10·60	15·89	13·19	12·33	13·67	9·10
98	140	20	17·02	13·06	10·87	12·69	10·98	**14·47**	13·51	10·04	12·53	13·28	11·38	12·55	13·35
149	**305**	**88**	**18·43**	**12·33**	**11·68**	**10·43**	**11·51**	**12·53**	**11·72**	**10·21**	**11·70**	**12·06**	**10·82**	**13·06**	**11·22**
141	266	30	13·36	11·88	11·08	10·36	11·50	**11·65**	11·50	10·07	11·43	11·69	10·79	12·72	11·79
8	36	58	19·44	15·45	13·68	10·97	12·59	**17·18**	15·00	10·76	13·43	16·79	11·37	15·64	10·92
113	**70**	**80**	**16·26**	**14·29**	**12·49**	**13·76**	**12·83**	**13·98**	**14·56**	**12·93**	**13·30**	**13·03**	**13·27**	**13·89**	**13·91**
—	70	—	18·14	15·44	13·65	14·33	14·50	**15·20**	14·93	15·80	15·33	14·62	—	13·89	—
538	**658**	**31**	**13·99**	**12·13**	**10·31**	**12·50**	**13·77**	**12·32**	**13·29**	**11·20**	**12·81**	**11·83**	**13·00**	**13·37**	**15·76**
—	—	—	—	11·38	10·11	10·34	8·69	**10·87**	—	11·04	11·89	10·46	—	—	—
177	**29**	**19**	**17·58**	**13·57**	**11·64**	**14·85**	13·44	**14·71**	**14·75**	**12·77**	**11·77**	**14·18**	**13·15**	**16·82**	**13·63**
111	29	19	17·56	13·16	10·86	14·90	13·32	**14·32**	14·49	12·91	11·63	13·54	11·78	16·82	13·63
66	—	—	17·64	14·79	14·16	14·78	13·60	**15·73**	15·21	12·48	12·47	15·76	15·08	—	—
198	**859**	**112**	**16·92**	**13·51**	**11·76**	**11·53**	**11·60**	**14·65**	**12·93**	**12·50**	**13·04**	**13·84**	**13·00**	**12·86**	**12·71**
89	**185**	**59**	**14·70**	**12·48**	**11·03**	**10·77**	**9·33**	**13·14**	**11·67**	**10·50**	**10·65**	**12·94**	**10·47**	**11·75**	**11·85**
80	**987**	**263**	**21·51**	**18·30**	**16·26**	**18·71**	**17·55**	**19·15**	**15·75**	**15·44**	**17·17**	**15·19**	**21·47**	**21·17**	**17·72**
80	987	263	26·56	19·13	16·26	19·33	17·55	**20·43**	16·13	15·44	17·49	17·30	21·47	21·17	17·72
26 919	**21 814**	**7 696**	**16·45**	**13·58**	**12·14**	**13·94**	**12·17**	**13·33**	**13·43**	**11·45**	**12·75**	**12·89**	**12·16**	**13·44**	**14·89**

holm, övriga större städer och landsbygden inbördes förete nära nog exakt samma genomsnittliga lönedifferenser som år 1919. Därjämte framträder, genom den särskillnad mellan mindre städer å ena sidan samt köpingar och municipalsamhällen å den andra, som nu företagits, en markerad olikhet dessa grupper emellan, i det att för de mindre städerna beräknats en tämligen låg, för köpingarna åter en tämligen hög genomsnittlig lönestandard. Även den genomsnittliga levnadskostnadsnivån befinnes vara högre för den sistnämnda ortsgruppen, men skillnaden i detta avseende är mycket mindre betydande än beträffande lönerna. Ehuru det givetvis icke här kan bliva fråga om någon fullständig jämförbarhet mellan siffrorna, vill det synas anmärkningsvärt, att den för andra städer än Stockholm beräknade genomsnittliga lönenivån i förhållande till övriga ortsgruppers lönenivå blivit så mycket lägre än vad differenserna i levnadskostnader tyckas betinga. En jämförelse mellan de övriga ortsgrupperna inbördes visar däremot, som man finner, en ganska märklig överensstämmelse beträffande lönernas och levnadskostnadernas variationer.

	Vuxna manliga arbetares genomsnittliga löneinkomst (kr.)		Indextal (Riksmedeltalet = 100)		
	per år	per dag	Årsinkomst	Dagsinkomst	Levnadskostnader
Stockholm	4 338	16·45	121	123	125
Städer över 10 000 inv.	3 605	13·58	101	102	113
» under » »	3 232	12·14	90	91	105
Köp. o. mun.-samhällen	3 743	13·94	105	105	108
Landsbygd	3 331	12·17	93	91	94
Hela riket	**3 579**	**13·33**	**100**	**100**	**100**
Därav					
Östra Sverige (utom Stockholm)	3 598	13·43	101	101	
Småland o. öarna	3 102	11·45	87	86	
Södra Sverige	3 386	12·75	95	96	
Västra »	3 431	12·89	96	97	
Bergslagen	3 314	12·16	93	91	
Nedre Norrland	3 770	13·44	105	101	
Övre »	3 866	14·89	108	112	

Även de olika *landsdelarna* uppvisa icke så obetydliga skiljaktigheter i fråga om arbetslönernas genomsnittliga höjd. Övre Norrland — där likväl de relativt lågt betalade sågverksarbetarna utgöra c:a 40 % av de redovisade arbetarna — framträder med höga medeltal, ehuru icke så höga som medeltalet för Stockholm. Småland och även Bergslagen åter tyckas utmärka sig för i genomsnitt relativt låga arbetslöner. Känt är ju ock, att levnadskostnaderna i regel äro höga i övre Norrland, tämligen höga i Östra Sverige men låga i Småland. Vad särskilt Bergslagen beträffar, må anmärkas, att de därifrån redovisade arbetarna till största delen äro sysselsatta på landsbygden.

En bild av i vad mån liknande divergenser i lönehänseende även framträda för särskilda industrigrupper och viktigare industrigrenar erhålles genom tabellen sid. 684—685. Endast dagsinkomster hava här redovisats. Där-

jämte har angivits, huru många arbetare varje särskilt medeltal avser. Sådana lönesiffror, som gälla färre arbetare än 150 och vilka därför knappast torde kunna tillmätas någon representativ betydelse, hava i tabellen betecknats med medievalstil.

Man finner, att ovan antydda lönedifferenser mellan landsdelar och ortsgrupper i rätt varierande grad göra sig gällande inom de särskilda näringsgrenarna. För särskilt de mekaniska verkstädernas arbetare, vilka ju ock representera det mest omfattande urvalet, framträda emellertid, som det synes, rätt karakteristiska variationer av lönens storlek allt efter resp. företags olika förläggning. Av de undantag från genomsnittsschemat, som tabellen i fråga om andra grupper av arbetare företer, äro en del endast skenbara. Sålunda förklaras de låga medeltalen för Östra och Södra Sverige samt Nedre Norrland inom järn- och stålverksindustrien väsentligen av att landsbygden där är särskilt starkt representerad, medan det särskilt höga medeltalet för Västra Sverige visar sig sammanhänga med att de därifrån redovisade arbetarna till största delen arbetat i större städer; beträffande järn- och stålmanufakturen hänför sig det låga medeltalet för Södra Sverige huvudsakligen till mindre städer o. s. v. En närmare granskning av siffrorna för vissa industrier, såsom järn- och stålverk, järn- och stålmanufaktur, mekaniska verkstäder, sågverk, pappersbruk och byggnadsindustri, ger i själva verket vid handen, att en tendens till en viss likformighet beträffande arbetslönerna inom de särskilda ortsgrupperna i de olika landsdelarna förefinnes. Minst tydligt visar sig denna tendens i fråga om landsbygden, särskilt i Norrland, såsom naturligt är, då ju här är fråga om ett synnerligen heterogent område. Skillnaden mellan de för dagsverkslönerna inom de nämnda industrierna beräknade riksmedeltalen motsvaras emellertid uppenbarligen icke av en genomgående olikhet i standard, utan har i väsentlig mån bestämts av industriernas olika förläggning i dyrortshänseende. Sålunda hava de i genomsnitt relativt lågt avlönade järn- och stålverks- samt sågverksarbetarna till allra största delen varit sysselsatta på landsbygden, medan åter relativt många av byggnadsarbetarna haft sitt arbete i Stockholm, vars höga lönestandard därigenom kommit att avsevärt influera på riksmedeltalet. Av tabellen framgår, att sist berörda förhållande även varit den huvudsakliga orsaken till att guldsmeds-, boktryckeri-, bageri- och bryggeriarbetarnas löner i medeltal för hela riket blivit relativt höga.

Man lägger emellertid å andra sidan märke till, att arbetarna inom näringsgrenar sådana som pappersmassefabriker, skofabriker och stuverirörelse tämligen genomgående i rikets olika delar åtnjuta en relativt hög lönestandard, medan däremot i det hela relativt låga löner uppvisas av byggnadsämnesindustri, stenhuggerier, spinnerier och väverier samt tändsticksfabriker. De höga riksmedeltal, som beräknats för stuveriarbetarnas löner, låta sig dock delvis förklara därigenom att de även här särskilt högt avlönade Stockholmsarbetarna ingått i relativt stort antal. Att motsvarande riksmedeltal beträffande byggnadsämnesindustrien blivit lågt, beror i sin tur till någon del på att denna industri huvudsakligen bedrives på landsbygden.

Slutligen må ännu en gång framhållas, att de ortsgrupper och landsdelar, på vilka arbetarna här fördelats, var för sig äro mer eller mindre heterogena i levnadskostnadshänseende, och att därför, ävensom på grund därav att endast ett fåtal av de sålunda uppdelade industrierna representera något större antal arbetare, fullt säkra slutsatser av denna undersökning knappast kunna dragas i fråga om huru mycket levnadskostnadernas olika höjd på olika orter influerat på lönenivån inom olika industrier.

Översikt över kollektivavtalens lönesatser.[1]

(1:sta och 2:dra kvartalen år 1921.)

Den 1 januari 1921 och närmast följande månadsskiften utlöpte giltighetstiden för kollektivavtalen inom flertalet av landets viktigare industrier. De avtalsuppgörelser, som i anledning härav ägt rum, hava givetvis påverkats av den allmänna nedgången av prisnivån samt levnadskostnadernas fall. En bestämd tendens till sänkning av löneförmånerna har sålunda framträtt inom de flesta näringsgrenar. Lönereduktioner hava särskilt förekommit på de områden, där nya avtal upprättats under våren och försommaren, varemot den hastigt inträdande konjunkturförändringen icke synes ha hunnit göra sig så starkt gällande i de fall, då uppgörelse träffats redan omkring årsskiftet.

De nya riksavtalen för bokbinderi- och litografiska facken, vilka fastställdes i början av januari månad, innebära i stort sett status quo i lönehänseende. Detsamma är även förhållandet med avtalen vid tändsticksfabrikerna samt riksavtalet för läderindustrien, vilket sistnämnda t. o. m. medfört löneförhöjning för i högsta dyrortsklassen belägna fabriker. I vid senare tidpunkt ingångna avtal har i regel vidtagits lönereduktioner, i vissa fall med avsevärda belopp. Inom cellulosa- och sågverksindustrierna, där överenskommelse ernåddes först i slutet av mars och början av april månader (med retroaktiv verkan från den $^{15}/_{1}$ resp. $^{1}/_{2}$ 1921), understiga de nya avtalens lönesatser 1920 års med omkring 15 %. Riksavtalet vid pappersbruken (juni månad) medförde 20—30 % lönenedsättning.

Inom textil- och byggnadsämnesindustrierna överenskoms vid årsskiftet om prolongation av då gällande avtal intill den 1 april. För textilindustrien träffades sedermera uppgörelse den 23 april på grundval av 1920 års riksavtal med reduktion av timlönerna med 15 % från den 1 april till den 1 juli, 20 % från den 1 juli till den 1 oktober samt därefter 25 % intill den 1 januari 1922, då avtalet utlöper. Överenskommelsen inom byggnadsämnesindustrien (kalk- och tegelbruk), gällande från den 1 april 1921 till den 1 januari 1922, innebär en nedsättning av timlönerna med 20 öre, motsvarande 12—17 % reduktion. I skrädderiavtalen, undertecknade den 13 maj, föreskrives lönesänk-

[1] Under denna rubrik avses att kvartalsvis meddela uppgifter om lönesatser i mera betydelsefulla nyingångna kollektivavtal.

ning med 5 % fr. o. m. den 1 mars 1921, med 10 % fr. o. m. den 1 oktober 1921 samt med 15 % fr. o. m. den 1 januari 1922.

De nytillkomna avtalen vid en del mindre företag, såsom kemisk-tekniska fabriker och bryggerier m. fl., förete i allmänhet mindre förändringar än storindustriens avtal. Inom målarfacket hava lönerna antingen bibehållits oförändrade eller höjts till paritet med murare- och träarbetarelönerna enligt novemberöverenskommelsen 1920 inom byggnadsindustrien. Sistnämnda uppgörelse synes även hava starkt influerat på lönesatserna vid kommunala verk och arbeten, vilka i allmänhet avsevärt överstiga 1920 års lönesatser.

I efterföljande översikt äro angivna tidlöner (öre per timme eller kr. per vecka) för vissa arbetargrupper i en del mera betydelsefulla kollektivavtal, som inkommit till socialstyrelsen. I de fall, där de nya avtalen medgivit direkt jämförelse med föregående års avtal, hava inom parantes medtagits förutvarande lönesatser.

Malmgruvor.

Hofors (1/3 1921—1/3 1922). Gruvarbetare under jord 123 öre, ovan jord 111 öre. Gruvbyggare under jord 136 öre, ovan jord 119 öre. Diversearbetare 111 öre.

Kalk- och tegelbruk.

Avtalen gälla 1/4 1921—1/1 1922. Timlönerna avse fullgoda arbetare, som fyllt 18 år.

Uppsala 120 öre (143), Malmö, Lund, Hälsingborg 118 öre (138), Linköping, Vänersborg 110 öre (120—140), Halmstad 105 öre (125), Visby, Sala 100 öre (120), bruken å landsbygden 87—110 öre (107—125).

Sågverk och hyvlerier.

Avtalen gälla 1/2 1921—1/2 1922. Lönesatserna avse fullgoda arbetare, som fyllt 18 år (utearbetare).

Stockholm 162 öre (180), Kopparbergs län 81—110 öre (96—130), Gävleborgs län 81—98 öre (96—115), Västernorrlands län 81—102 öre (96—120), Norrbottens län 84—115 öre (99—135).

Tunnbinderier.

Stockholm (1/4 1921—1/9 1921). Verkstadsarbete 215 öre (225). Arbete utom verkstaden 225 öre (240).

Pappersmassefabriker.

Till grund för lokalavtalen, vilka gälla 15/1 1921—1/1 1922, ligger en överenskommelse mellan huvudorganisationerna angående timlöner m. m., enligt vilken fabrikerna (ett 70-tal) indelas i 5 ortsgrupper. Timlönerna utgöra enligt överenskommelsen:

för fullgoda arbetare, som fyllt 18 år (utearbetare), i ortsgrupp I 111 öre, ortsgrupp II 105 öre, ortsgrupp III 99 öre, ortsgrupp IV 93 öre, ortsgrupp V 87 öre;

för tonlönsarbetare (beräknad timinkomst i den s. k. 100-procentgraden, vilken omfattar flertalet fabriksarbetare) i ortsgrupp I 142 öre, ortsgrupp II 135 öre, ortsgrupp III 126 öre, ortsgrupp IV 119 öre, ortsgrupp V 111 öre.

Pappersbruk.

Riksavtal med giltighetstid 8/5 1921—1/2 1922. Lönesatserna avse grovarbetare i allmänhet, lastnings- och lossningsarbetare m. fl. (lägsta lönegrupp).

Ortsgrupp I 120 öre (160), ortsgrupp II 114 öre (155), ortsgrupp III 108 öre (150), ortsgrupp IV 102 öre (144), ortsgrupp V 96 öre (136).

Bokbinderier.
Riksavtal med giltighetstid 13/1 1921—1/1 1922. Timlönerna utgöra:
för utlärd arbetare, som fyllt 20 år, i ortsgrupp I 130 öre, ortsgrupp II 124 öre, ortsgrupp III 117 öre, ortsgrupp IV 111 öre, ortsgrupp V 104 öre;
för utlärd arbetare, som fyllt 23 år, i ortsgrupp I 170 öre, ortsgrupp II 162 öre, ortsgrupp III 153 öre, ortsgrupp IV 145 öre, ortsgrupp V 136 öre.

Litografiska och kemigrafiska anstalter.
Riksavtal med giltighetstid 5/1 1921—1/1 1922. Timlönerna utgöra:
för utlärd litograf, som fyllt 20 år, i ortsgrupp I 140 öre, ortsgrupp II 133 öre, ortsgrupp III 126 öre, ortsgrupp IV 119 öre;
för utlärd litograf, 20 år, fr. o. m. 4:de anställningsåret, i ortsgrupp I 180 öre ortsgrupp II 171 öre, ortsgrupp III 162 öre, ortsgrupp IV 153 öre;
för utlärd kemigraf, som fyllt 20 år, i ortsgrupp I 130 öre, ortsgrupp II 124 öre, ortsgrupp III 117 öre, ortsgrupp IV 111 öre;
för utlärd kemigraf, 20 år, fr. o. m. 4:de anställningsåret, i ortsgrupp I 170 öre, ortsgrupp II 162 öre, ortsgrupp III 153 öre, ortsgrupp IV 145 öre.

Sockerfabriker.
Avtalen gälla 1/6 1921—1/3 1922. Timlönerna avse manliga arbetare, som fyllt 19 år.
Stockholm 160 öre (180), fabrikerna i södra Sverige 140 öre (160).

Bryggerier.
Avtalen i Göteborg och Oskarshamn gälla 1/1 1921—1/1 1922, å övriga orter 1/4 1921—1/4 1922. Avlöningen utgår med:
för manlig ordinarie arbetare, i Jönköping 130 öre (130), Oskarshamn 60 kr. (57: 50), Göteborg 170 öre, Karlstad 150 öre (135), Örebro 150 öre, Sundsvall 150 öre;
för kvinnlig ordinarie arbetare, i Jönköping 90 öre (90), Oskarshamn 6: 90 kr. per dag (6: 50), Göteborg 115 öre, Karlstad 105 öre (87), Örebro 100 öre, Sundsvall 100 öre.

Slakterier.
Distriktsavtal, omfattande 11 orter i södra Sverige, med giltighetstid 1/4 1921—1/1 1922.
Yrkeskunnig arbetare 70 kr. (70).

Spinnerier och väverier.
Riksavtal med giltighetstid 1/4 1921—1/1 1922. Angivna lönesatser, vilka innebära en nedsättning av 1920 års löner med 15 %, gälla till den 1 juli 1921.
Manlig arbetare, som fyllt 21 år, i ortsgrupp I 119 öre (140), ortsgrupp II 113 öre (134), ortsgrupp III 109 öre (128), ortsgrupp IV 104 öre (122), ortsgrupp V 98 öre (115).
Kvinnlig arbetare, som fyllt 18 år, i ortsgrupp I 77 öre (90), ortsgrupp II 73 öre (86), ortsgrupp III 71 öre (83), ortsgrupp IV 68 öre (80), ortsgrupp V 64 öre (75).
Från 1/7 1921—1/10 1921 utgör reduktionen 20 %, och från 1/10 1921—1/1 1922 25 % å 1920 års avtal.

Skrädderier.
Samtliga avtal gälla 1/3 1921—1/3 1922, lönesatserna dock endast till 1/10 1921, varefter lönerna reduceras med 10 % å 1920 års avtal intill den 1/1 1922 och med 15 % återstoden av avtalstiden. Avlöning utgår med:

för manlig veckoarbetare, i Stockholm 95 kr. (100), i Göteborg, Malmö, Uppsala och Södertälje 85: 50 kr. (90), Linköping, Norrköping, Hälsingborg, Gävle m. fl. städer 80: 75 kr. (85), Eskilstuna, Halmstad, Örebro, Västerås m. fl. 76 kr. (80), Nyköping, Kalmar, Ystad m. fl. städer 71: 25 kr. (75);

för kvinnliga arbetare med 3 års utbildning, i Stockholm 61: 75 kr. (65), i Göteborg, Malmö, Uppsala och Södertälje 55: 50 kr. (58: 50), i Linköping, Norrköping, Hälsingborg, Gävle m. fl. städer 52: 50 kr. (55: 25), i Eskilstuna, Halmstad, Örebro, Västerås m. fl. städer 49: 40 kr. (52), i Nyköping, Kalmar, Ystad m. fl. städer 46: 30 kr. (48: 75).

Garverier.

Riksavtal med giltighetstid $^{1}/_{1}$ 1921—$^{1}/_{1}$ 1922. Timlönerna, vilka avse manlig arbetare, som fyllt 19 år, utgöra i ortsgrupp I a) (Stockholm) 160 öre (144), ortsgrupp I 155 öre (144), ortsgrupp II 139 öre (139), ortsgrupp III 133 öre (133).

Oljeslagerier, tvål- och färgfabriker.

Stockholm ($^{1}/_{1}$ 1921—$^{1}/_{1}$ 1922). Manlig arbetare 160 öre (160). Kvinnlig arbetare 92 öre (92). Chaufför 85 kr. (85).

Stockholm ($^{6}/_{4}$ 1921—$^{1}/_{1}$ 1922). Manlig arbetare 150 öre (160). Kvinnlig arbetare 85 öre (95).

Kristianstad ($^{1}/_{1}$ 1921—$^{1}/_{1}$ 1922). Fabriksarbetare 155 öre (145). Tunnbindare 165 öre (155). Reparatör 170 öre (160).

Malmö ($^{1}/_{1}$ 1921—$^{1}/_{1}$ 1922). Manlig arbetare, som fyllt 18 år, 73 kr. (73). Kvinnlig arbetare, som fyllt 18 år, 45 kr. (45). Chaufför 78 kr. (78).

Göteborg ($^{18}/_{2}$ 1921—$^{1}/_{1}$ 1922). Kokeriarbetare 145 öre. Övriga manliga arbetare, som fyllt 19 år, 130 öre. Kvinnliga arbetare, som fyllt 18 år, 75 öre.

Agnesberg ($^{1}/_{1}$ 1921—$^{1}/_{1}$ 1922). Yrkesarbetare 145 öre (155). Övriga fabriksarbetare 135 öre (150). Reparatör 150 öre (160).

Mölndal ($^{1}/_{1}$ 1921—$^{1}/_{1}$ 1922). Fabriksarbetare 145—147 öre (145—147). Järnarbetare 160 öre (160). Snickare, tunnbindare 155 öre (155).

Konstgödningsfabriker.

Stockholm ($^{1}/_{1}$ 1921—$^{1}/_{2}$ 1922). Dagarbetare 150 öre (150). Skiftarbetare 160 öre (160).

Malmö, Hälsingborg, Landskrona ($^{1}/_{1}$ 1921—$^{1}/_{1}$ 1922). Fullgod arbetare, som fyllt 19 år, 139 öre (139).

Tändsticksfabriker.

Avtalen gälla $^{27}/_{1}$ 1921—$^{1}/_{1}$ 1922. Lönen utgör för manlig arbetare, som fyllt 20 år, i Jönköping, Vänersborg och Lidköping 110 öre, i Anneberg 104 öre, för kvinnlig arbetare, som fyllt 18 år, resp. 69 och 62 öre.

Målare.

Avtalen gälla $^{1}/_{4}$ 1921—$^{1}/_{4}$ 1922. Timlönen för yrkeskunniga arbetare utgör i Stockholm 240 öre (225), Södertälje 230 öre (215), Uppsala 210 öre (190), Nyköping, Eskilstuna, Linköping, Norrköping, Karlskrona, Halmstad, Örebro, Borlänge, 175 öre (175), Strängnäs 210 öre (200), Jönköping, Kalmar 170 öre (165), Malmö 185 öre (175), Göteborg 200 öre (195), Borås 185 öre (185), Sala 180 öre (180), Gävle 200 öre (185).

Kommunala gatu- och byggnadsarbeten.

Eskilstuna ($^{1}/_{1}$ 1921—$^{1}/_{7}$ 1921). Grovarbetare 165 öre (138).

Karlskrona ($^{1}/_{1}$ 1921—$^{1}/_{1}$ 1922). Grovarbetare 163 öre (148). Yrkesarbetare 170—195 öre (155—160).

Ängelholm (1/1 1921—1/7 1921). Grovarbetare 140 öre (135).
Karlshamn (1/1 1921—1/1 1922). Grovarbetare 135 öre. Yrkesarbetare 141—175 öre.
Vänersborg (1/4 1921—1/4 1922). Jord- och transportarbetare 135 öre (130). Yrkesarbetare 140—155 öre (135—150).
Halmstad (1/1 1921—1/10 1921). Grovarbetare 150 öre (117). Yrkesarbetare 160—190 öre (128—161).

Handel och varulager.
Stockholm (1/3 1921—1/3 1922). Lagerarbetare, som fyllt 21 år, 1:sta anställningsåret 60—63 kr. (70—74), efter 1 års anställning 66—71 kr. (78—83).
Tolv städer i södra Sverige (1/1 1921—1/1 1922). Manlig arbetare, som fyllt 21 år, i ortsgrupp I 70 kr. (67), ortsgrupp II 68 kr. (65—67), ortsgrupp III 66 kr. (65—67), ortsgrupp IV 64 kr. (65).

Åkerirörelse.
Malmö (1/4 1921—1/4 1922). Fullgod manlig arbetare 67 kr. (73).

Revisionen av arbetstidslagen.

I anledning av ett flertal motioner beslöt 1920 års riksdag anhålla, att Kungl. Maj:t i samband med förestående prövning av Sveriges anslutning till den vid internationella arbetskonferensen i Washington antagna konventionen angående arbetstidens begränsning snarast måtte låta utreda och för riksdagen framlägga de förslag till ändringar i lagen om arbetstidens begränsning av den 17 oktober 1919, som kunde finnas påkallade av vunnen erfarenhet om lagens tillämpning och vilka, utan att rubba lagens grunder, kunde vara ägnade att bättre anpassa densamma efter det praktiska livets krav.

Med överlämnande av riksdagens skrivelse anbefallde Kungl. Maj:t sedermera i oktober 1920 socialstyrelsen att efter skedd utredning inkomma med förslag till sådana jämkningar i nämnda lag, som nyss angivits. Utredningen förelåg färdig i april 1921, då styrelsen till regeringen avgav betänkande i ämnet, och framlade Kungl. Maj:t därefter den 6 maj för riksdagen proposition med förslag till reviderad lag om arbetstidens begränsning. Sedan förslaget med vissa av andra lagutskottet föreslagna jämkningar antagits av riksdagen, har Kungl. Maj:t den 22 juni utfärdat den nya lagen, som trätt i kraft den 1 juli detta år.

De ändringar, som sålunda genomförts i 1919 års lag, äro i huvudsak följande:

Lagstiftningens omfattning (1 §). Enligt 1919 års lag voro från den lagstadgade arbetstidsregleringen uteslutna rörelser med högst fyra arbetare, för såvitt desamma bedrevos å landsbygden eller i städer, köpingar eller muni-

cipalsamhällen med högst 1 500 mantalsskrivna innevånare. Med hänsyn till de olägenheter, som denna geografiska uppdelning av småföretagen medfört, föreslog socialstyrelsen, att alla rörelser med högst fyra arbetare, var de än bedrivas, skola undantagas från lagens tillämpning. Detta förslag har av såväl regeringen som riksdagen biträtts.

I propositionen hade, såsom i det följande närmare angives, det hittillsvarande undantaget för arbete, som är att hänföra till hälso- och sjukvård, ersatts med en ny paragraf. Hittills hade den egentliga sjukvårdspersonalen varit undantagen från lagens tillämpning. Nu föreslogs, att denna personal skulle indragas under lagen, men att såväl för denna som för all annan personal i rörelser, som ha till ändamål att bereda sjukvård, fattigvård, uppfostran eller undervisning eller att tillgodose därmed jämförligt behov, arbetsrådet skulle erhålla fria händer att reglera arbetstiden på ett lindrigare sätt. Nu antydda anordning godtogs emellertid ej av riksdagen, som i stället utvidgade det förutvarande undantaget i 1 § till att omfatta all personal i nyss angivna slag av rörelse.

Dessutom har riksdagen i anslutning till ett inom socialstyrelsen reservationsvis framställt yrkande, men med avvikelse från den kungliga propositionen, beslutat att från lagens tillämpning undantaga arbete vid skiljeställe, vilket — i motsats till annat flottningsarbete — inbegripits under 1919 års lag, men beträffande vilket arbetsrådet för undvikande av driftsrubbningar måst i stor utsträckning meddela dispens.

Den dagliga arbetstidens längd (4 §). Lagens huvudstadgande om arbetstidens längd företer den ändringen, att arbetstiden per dag, vilken hittills, under villkor att veckoarbetstiden icke komme att överskrida 48 timmar, fått utsträckas till 8 ½ timmar å veckans fem första söckendagar, hädanefter — under samma villkor i avseende å veckoarbetstiden — får utsträckas till 9 timmar och detta utan inskränkning till vissa dagar i veckan.

Eftergifter för vissa slags arbeten (5 §). Bemyndigandena i 1919 års lag för arbetsrådet att bevilja eftergifter ha bibehållits oförändrade, med undantag av att i den nya lagen borttagits den hittills gällande begränsningen av högst fyra veckor för genomsnittsberäkning i vissa fall av arbetstiden samt att ifråga om förutsättningen för eftergift vid kontinuerlig drift ordet »oundgängligen» utbytts mot »på grund av synnerliga skäl». Såsom ett nytt moment har emellertid tillfogats en undantagsbestämmelse av mer allmängiltig läggning. Enligt densamma äger arbetsrådet att bevilja undantag i sådana fall, där det prövas påkallat till undvikande av ett allvarligt missförhållande eller där det av uttalande av arbetarnas sammanslutningar eller annorledes framgår, att det stora flertalet av de arbetare, som skulle beröras av undantaget, finna detsamma önskvärt och arbetstiden ej därigenom kommer att oskäligt utsträckas. Stadgandet har tillkommit på förslag av socialstyrelsen, som emellertid avsåg att begränsa användningen av denna eftergift till sådana fall, där *båda* de angivna förutsättningarna — såväl miss-

förhållandet som arbetarnas samtycke — förefunnos. Bestämmelsen upptogs i denna form i regeringspropositionen, men modifierades av riksdagen därhän, att undantag skulle kunna medgivas, så snart blott *endera* av de nämnda förutsättningarna vore för handen.

Nödfallsarbete (6 §). De företagna omformuleringarna avse bl. a. att uttryckligen sanktionera en redan inledd praxis att tillämpa förevarande paragraf jämväl i sådana fall, då det vållade avbrottet inträffat ej i det egna utan i ett annat företags drift. Särskilt för en del entreprenörsfirmor, som väsentligen syssla med reparationer, torde denna ändring vara av betydelse.

Annat övertidsarbete (7 §). Möjligheterna till övertidsarbete ha avsevärt ökats. Sålunda medgives för nödvändiga förberedelse- eller avslutningsarbeten en övertid av högst 7 timmar i veckan. Den övertid, som får direkt uttagas för det egentliga driftsarbetet, har från 25 timmar per månad och 150 timmar per år höjts till resp. 30 och 200 timmar. Vid trängande behov kan ytterligare eftergift beviljas för högst 20 timmar per månad och 120 timmar per år — hittills ha motsvarande tider varit resp. 10 och 75 timmar. Vidare har möjlighet beretts till medgivanden att använda minderåriga, som fyllt sexton år, till övertidsarbete.

Anmälningar och ansökningar rörande övertidsarbete hava enligt 1919 års lag handlagts av yrkesinspektionens chefsmyndighet (socialstyrelsen). I syfte att för allmänheten underlätta lagens tillämpning har den ändring vidtagits, att dylika ärenden liksom övriga frågor rörande lagens tillämpning lagts under arbetsrådets prövning.

Allmängiltiga eftergifter (8 §). Utöver de möjligheter till eftergifter, som 1919 års lag erbjudit, har införts en ny bestämmelse av innehåll att, om sådana rikssammanslutningar av arbetsgivare och arbetare, som kunna anses företräda flertalet arbetsgivare och arbetare inom ett visst verksamhetsområde, enas om någon viss eftergift, skall Konungen på framställning av arbetsrådet eller efter dess hörande kunna förordna, att eftergiften må inom verksamhetsområdet ifråga allmänt tillgodonjutas. Med denna bestämmelse har avsetts, att man i sådana fall, där en enhetlig praxis utbildats eller en enhetlig reglering eljest tydligtvis borde kunna åvägabringas, så småningom skulle kunna få till stånd direkta allmängiltiga eftergifter, meddelade i särskilda författningar.

Arbetsrådets sammansättning och verksamhet (10 § — i 1919 års lag 9 §). Med anledning av den förut omnämnda överflyttningen av befattningen med ärenden rörande övertidsarbete från socialstyrelsen till arbetsrådet har införts en bestämmelse, vilken ålägger arbetsrådet att i fråga om medgivande av övertidsarbete för minderåriga om möjligt samråda med socialstyrelsen.

Genom ett i denna paragraf infogat nytt moment har vidare arbetsrådets ordförande bemyndigats att i brådskande fall meddela beslut å rådets vägnar,

dock med skyldighet för ordföranden att vid nästpåföljande sammanträde underställa beslutet rådets prövning.

Arbetstidsschema (11 § — i 1919 års lag 10 §). I anslutning till en bestämmelse i internationella arbetstidskonventionen har stadgats skyldighet för arbetsgivare att å större arbetsplatser ha arbetstidsschema anslaget.

Förutom anförda ändringar innehöll propositionen även tvenne nya paragrafer, som riksdagen icke ansåg sig kunna godkänna. Enligt den ena av dessa paragrafer skulle dels rörelse, som har till ändamål att bereda sjukvård, fattigvård, uppfostran eller undervisning eller att tillgodose annat därmed jämförligt behov, dels ock hotell-, restaurang- eller kaférörelse falla under lagen, men med rätt för arbetsrådet att medgiva utsträckt arbetstid. Vad restaurangrörelse o. dyl. beträffar, skulle denna ändring innebära ett avskaffande av den åtskillnad, som varit gällande mellan å ena sidan kökspersonalen, vilken haft sin arbetstid reglerad enligt 1919 års lag, och å andra sidan serveringspersonalen, som stått utanför denna lagstiftning. Andra lagutskottet anförde i sitt över propositionen avgivna utlåtande, att en utvidgning av lagens tillämpning till de nya personalgrupper, varom här vore fråga, icke syntes tillrådligt, och att vid sådant förhållande det knappast heller vore motiverat att medgiva arbetsrådet någon vidgad dispensrätt med avseende å den av lagen redan berörda restaurangpersonalen, särskilt som de minsta företagen, för vilka behov av dispensering i främsta rummet kunde förväntas, hädanefter komme att falla utanför lagen. Vad sjukvårds- o. dyl. personal beträffar, beslöt riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en allsidig utredning om behovet och arten av en reglering av arbetsförhållandena inom hithörande verksamhetsgrenar.

Den andra i propositionen väsentligen efter socialstyrelsens förslag, intagna nya paragrafen avsåg förhindrande av lagens kringgående genom att en arbetsgivare använder en arbetare till hemarbete eller annat arbete, varå lagen ej är tillämplig, eller tager i användning en arbetare, som redan förut hos annan arbetsgivare utnyttjat sin av lagen medgivna arbetstid. För åvägabringande av möjlighet till korrektiv däremot skulle enligt förslaget arbetsrådet vara bemyndigat att, när genom dylikt missbruk arbetstiden för en arbetare kommer att oskäligt utsträckas utöver den med lagen åsyftade arbetstidsbegränsningen eller lagens syfte eljest kommer att äventyras därigenom, meddela förbud mot visst användande av arbetare. Lagutskottet ansåg ett dylikt förbud vara svårt att upprätthålla och fann dessutom i den föreslagna bestämmelsen en tendens till själva arbetets kriminalisering, vilken syntes mindre tilltalande, varför utskottet lät även denna paragraf utgå.

Den nya lagen lyder som följer:

Lag om arbetstidens begränsning.

1 §.

Denna lag äger tillämpning å varje rörelse, industriell eller icke, så och å hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag, för såvitt i rörelsen eller företaget till arbete för arbetsgivares räkning i regel användas flera än fyra arbetare.

Från lagens tillämpning undantagas dock

a) arbete, som utföres i arbetarens hem eller eljest under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande,

b) arbete, som utföres av medlem av arbetsgivarens familj,

c) arbete, som till sin natur är så oregelbundet, att det icke kan förläggas till bestämda tider,

d) arbete, som bedrives av staten,

e) arbete, som har till ändamål att bereda sjukvård, fattigvård, uppfostran eller undervisning eller att tillgodose annat därmed jämförligt behov,

f) skeppstjänst, som omförmäles i lagen om arbetstiden å svenska fartyg, ävensom fiske,

g) skogsarbete samt kolning i mila, ändock att arbetet icke är att hänföra till skogsarbete, ävensom flottning,

h) jordbruk jämte sådana därtill hörande binäringar, vilka icke bedrivas såsom självständiga företag, ävensom trädgårdsskötsel och djurskötsel, ändock att arbetet bedrives utan samband med jordbruk,

i) arbete, som åligger trafikpersonal vid järnväg, som är upplåten för allmän trafik,

j) arbete, som åligger biträde i handelsbod, rakstuga, frisersalong eller badinrättning, samt

k) sådant arbete i hotell, restaurang eller kaférörelse, som är att hänföra till allmänhetens direkta betjänande.

2 §.

Såsom arbetare skall vid tillämpning av denna lag ej räknas

verkmästare eller annan befattningshavare i överordnad ställning,

ritare, bokhållare eller därmed jämställd person,

kontorsvaktmästare eller annat underordnat kontorsbiträde.

3 §.

På begäran av domstol eller den, vars rätt därav beröres, åligger det arbetsrådet att avgöra, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå denna lag äger tillämpning, eller huruvida viss arbetstagare är att enligt lagen räkna såsom arbetare.

Är mål, som handlägges vid domstol, beroende av fråga, varom i första stycket förmäles, skall domstolen hänskjuta frågan till arbetsrådet, när part sådant äskar eller domstolen finner det nödigt; och må slutligt utslag av domstolen ej meddelas, förrän arbetsrådets beslut kommit domstolen tillhanda.

I annan fråga rörande lagens tillämpning, än som i första stycket avses, har arbetsrådet att på begäran av domstol eller den, vars rätt av frågan beröres, avgiva utlåtande.

4 §.

Arbetsgivare må icke använda arbetare till arbete under längre tid, raster oräknade än 8 timmar av dygnet eller 48 timmar i veckan; dock må, därest nyssnämnda begränsning av arbetstiden för vecka icke därigenom överskrides, arbetstiden under något eller några av veckans dygn utsträckas till högst 9 timmar.

Bedrives arbete med regelbunden skiftindelning, må annan arbetstid än nyss angivits tillämpas, såvitt därigenom icke uppkommer längre sammanlagd arbetstid för en tidrymd av högst tre veckor, än att den motsvarar 48 timmar i veckan.

5 §.

1 mom. Är för visst arbete arbetstiden i väsentlig mån beroende av årstiden eller väderleken eller är den på grund av annat förhållande av växlande längd, må arbetsrådet, i den mån så prövas påkallat, medgiva, att arbetstiden, med avvikelse från vad i 4 § stadgas, allenast begränsas så, att den i genomsnitt för viss angiven tidrymd kommer att uppgå till högst 48 timmar i veckan.

2 mom. Finnes arbete, som bedrives med tre skiftlag, på grund av synnerliga skäl böra fortgå jämväl under sön- och helgdagar, må arbetsrådet, i den mån så prövas påkallat, medgiva därför erforderligt undantag.

3 mom. Beträffande arbete, som fortgår allenast under kortare tid eller medför synnerligen ringa ansträngning eller tillgodoser ändamål av synnerligen stort allmänt intresse, må arbetsrådet, i den mån så prövas påkallat, medgiva undantag från de i 4 § angivna begränsningar.

4 mom. Skulle i annat fall, än som avses i 1, 2 eller 3 mom., undantag från bestämmelse i 4 § prövas påkallat till undvikande av allvarligt missförhållande, äger arbetsrådet lämna medgivande därtill.

Undantag må ock av arbetsrådet medgivas, då det av uttalande av arbetarnas sammanslutning eller sammanslutningar eller annorledes framgår, att det stora flertalet av de arbetare, som skulle beröras av undantaget, finna detsamma önskvärt, och arbetstiden ej därigenom kommer att oskäligt utsträckas.

6 §.

Har natur- eller olyckshändelse eller annan omständighet, som ej kunnat förutses, vållat avbrott i ett företags drift eller ock medfört överhängande fara för sådant avbrott eller för skada å liv, hälsa eller egendom, må arbetare, i den mån så är nödigt med hänsyn till berörda förhållande, användas till arbete utöver tid, som finnes angiven i 4 § eller kan hava bestämts med stöd av 5 §. Om sådant arbete samt dess anledning, omfattning och varaktighet åligger det arbetsgivaren att senast inom två dygn från dess början göra anmälan till arbetsrådet.

Arbetet må icke fortsättas utöver sist angivna tid, utan att tillstånd därtill sökts hos nämnda myndighet. Angående sådan ansökan har arbetsrådet att ofördröjligen meddela beslut.

Anmälan eller ansökan, varom här är sagt, må anses gjord, när densamma i betalt brev avlämnats till allmänna posten.

7 §.

1 mom. För utförande av nödvändiga förberedelse- eller avslutningsarbeten må arbetare, som fyllt aderton år, till nödigt antal användas under högst sju timmar i veckan utöver den tid, varunder sådan arbetare enligt denna lag eller med stöd av densamma meddelad eftergift må användas till sitt egentliga arbete.

2 mom. Finner arbetsgivare i annat fall, än som avses i 6 §, med hänsyn till särskilt förhållande påkallat att använda arbetare till arbete utöver tid, som angives i 4 § eller kan hava bestämts med stöd av 5 §, vare därtill berättigad i avseende å arbetare, som fyllt aderton år, för högst 30 timmar under loppet av en kalendermånad och 200 timmar under loppet av ett kalenderår.

3 mom. Är ytterligare eftergift av trängande behov påkallad, må sådan, dock för högst 20 timmar under loppet av en kalendermånad och 120 timmar under loppet av ett kalenderår, meddelas av arbetsrådet.

4 mom. På arbetsrådet ankommer att pröva i vad mån den, som fyllt sexton men ej aderton år, må användas till arbete, som avses i denna paragraf.

5 mom. I fråga om arbetares skyldighet att utföra arbete, som avses i denna paragraf, gäller vad därom kan anses vara med arbetsgivaren överenskommet.

8 §.

Äro sådana rikssammanslutningar av arbetsgivare och arbetare, som kunna anses företräda flertalet arbetsgivare och arbetare inom visst verksamhetsområde, ense om viss eftergift i något avseende, varom stadgas i 5 § eller 7 § 3 mom., må Konungen på framställning av arbetsrådet eller efter dess hörande förordna, att eftergiften må inom verksamhetsområdet i fråga allmänt tillgodonjutas.

9 §.

Rörande arbetares användande till arbete enligt 6 eller 7 § åligger det arbetsgivaren att senast näst därpå följande dag göra anteckning i särskild journal, upprättad enligt formulär, som fastställes av arbetsrådet. I fråga om sådan förlängd arbetstid, som avses i 7 § 1 mom., är dock arbetsgivaren icke pliktig göra dylik anteckning, där arbetstiden finnes behörigen upptagen å det i 11 § 2 mom. föreskrivna arbetstidsschema.

Beslut av arbetsrådet enligt 6 eller 7 § skall biläggas journalen å det arbetsställe, beslutet rör, och skall journalen jämte bilagda beslut förvaras å arbetsstället under minst tre år, räknat beträffande journalen från den tid, då sista anteckningen gjordes däri, och beträffande beslutet från detsammas datum.

10 §.

1 mom. Arbetsrådet består av minst 7 ledamöter, utsedda av Konungen för en tid av två år i sänder. Av ledamöterna skola utses två bland personer, föreslagna av sådana rikssammanslutningar av arbetsgivare, vilkas medlemmar sysselsätta tillhopa minst 50 000 arbetare, samt två bland personer, föreslagna av sådana rikssammanslutningar av arbetare, som räkna minst 50 000 medlemmar. För nämnda fyra ledamöter skola i enahanda ordning utses minst dubbelt så många suppleanter. Förslag, som ovan sägs, skall, för att vinna avseende, upptaga minst dubbelt så många personer som de, vilka skola med ledning av förslaget förordnas till ledamöter eller suppleanter. Har förslag icke avgivits, varde förordnande ändock av Konungen meddelat.

Övriga ledamöter skola utses bland personer, som icke kunna anses företräda arbetsgivar- eller arbetarintressen, och förordnar Konungen en av dessa ledamöter till rådets ordförande och chef samt en till ställföreträdare för denne. Minst en av de utan förslag utsedda ledamöterna skall vara lagkunnig man, vilken fullgjort vad författningarna föreskriva om dem, som må nyttjas uti domarämbeten.

2 mom. Ledamot eller suppleant, som i 1 mom. avses, skall vara svensk medborgare och hava uppnått tjugufem års ålder. Ej må befattningen innehavas av den,

som står under förmynderskap,

som är i konkurstillstånd eller vars egendom, utan att vara avträdd till konkurs, förvaltas för borgenärers räkning,

som är förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning eller genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd, varom sist förmäles, eller som är under framtiden ställd för brott, vilket kan medföra sådan påföljd, eller

som blivit dömd ovärdig att föra andras talan inför rätta.

3 mom. Mot ledamot av arbetsrådet gälla samma jäv, som i rättegångsbalken stadgas i fråga om domare.

4 mom. Har ledamot eller suppleant, som representerar arbetsgivare eller arbetare, åtagit sig uppdraget, äge han ej att varda därifrån entledigad, med mindre särskilda omständigheter därtill föranleda. Avsägelse av uppdraget prövas av Konungen.

Avgår ledamot eller suppleant, förordnar Konungen för återstående delen av den tid, för vilken den avgångne varit förordnad, annan ledamot eller suppleant.

5 mom. Skulle ledamot, som representerar arbetsgivare eller arbetare, vid sammanträde utebliva eller finnas vara av jäv hindrad att tjänstgöra, och kan ej suppleant tillkallas, äger arbetsrådet utse lämplig person att vid det tillfället träda i den uteblivne eller jävige ledamotens ställe.

6 mom. Ärenden, som behandlas av arbetsrådet, må avgöras av fem ledamöter, så ock av fyra, där de äro om beslutet ense. Ej må flera än sju ledamöter deltaga i behandlingen av ärende inför arbetsrådet.

Vid besluts fattande skola lika antal representanter för arbetsgivare och arbetare samt minst en lagfaren ledamot bland dem, som utsetts utan förslag, närvara.

7 mom. Vid handläggning av annat på arbetsrådet ankommande ärende rörande förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare än sådant, som avses i 5 § 4 mom. senare stycket eller 8 §, bör rådet i regel ej blott bereda vederbörande arbetsgivare och arbetare tillfälle att yttra sig utan även på lämpligt sätt söka samråd med representanter för arbetsgivare och arbetare inom verksamhetsområdet ifråga. Beslut, som avses i 7 § 4 mom., skall, såvitt möjligt, fattas efter samråd med socialstyrelsen.

Till utredning av ärende må arbetsrådet låta vid allmän underrätt höra vittnen och sakkunniga. Finner arbetsrådet sådan åtgärd nödig, äger rådet därom göra framställning hos den underrätt, inom vars område den, som skall höras, har sitt hemvist eller någon tid uppehåller sig, och varde denne genom rättens eller domarens försorg till rätten kallad. Rätten äger tillägga vittne och sakkunnig ersättning med vad som prövas skäligt. Sedan förhöret hållits, skall rätten tillställa arbetsrådet protokoll däröver.

Kostnaderna för förhör, som ovan sägs, bestridas av allmänna medel. Arbetsrådets beslut och utlåtanden meddelas avgiftsfritt.

8 mom. Beslut, som enligt 6 eller 7 § ankommer på arbetsrådet, må i brådskande fall meddelas av dess ordförande. Har detta skett, tage arbetsrådet vid sitt första därefter följande sammanträde under omprövning, huruvida beslutet skall äga bestånd.

9 mom. Arbetsrådet äger att, när skäl därtill föreligga, i avbidan på närmare utredning meddela beslut, som gäller endast tills vidare.

10 mom. Över arbetsrådets beslut må klagan ej föras.

11 mom. Närmare föreskrifter angående avgivande av förslag, som i 1 mom. sägs, och om arbetsrådets verksamhet må meddelas av Konungen.

11 §.

1 mom. Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas av yrkesinspektionens befattningshavare; och skall därvid i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad som finnes stadgat rörande tillsyn å efterlevnaden av lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912.

2 mom. Å arbetsställe, där sådant arbete, som avses i 15 § lagen om arbetarskydd, bedrives på stadigvarande sätt, skall å lämplig plats finnas anslagna ej mindre denna lag än även arbetstidsschema, angivande när arbetet börjar och slutar eller, där arbetet bedrives med skiftlag, när arbetet börjar och slutar för varje sådant lag, ävensom såvitt möjligt början och slut för varje rast, varigenom arbetet avbrytes.

12 §.

Använder arbetsgivare arbetare till arbete i strid mot vad i denna lag är stadgat, straffes med böter från och med tio till och med ettusen kronor. Är arbetaren under aderton år och har användandet skett med faders eller målsmans vetskap och vilja, vare fadern eller målsmannen förfallen till böter från och med fem till och med femtio kronor.

Den, som under tid, då han är ställd under åtal för förseelse, varom i denna paragraf förmäles, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvun-

nen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till det ansvar, som är bestämt för sådan förseelse.

13 §.

Försummar arbetsgivare att fullgöra anmälningsskyldighet, som föreskrives i 6 §, eller att iakttaga vad enligt 9 § eller 11 § 2 mom. åligger honom, straffes med böter från och med fem till och med femhundra kronor.

Har arbetsgivare mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift i journal, som avses i 9 §, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor.

14 §.

Förseelser mot denna lag åtalas vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

15 §.

Beträffande verksamhet, som bedrives av kommun, skall vad i denna lag är stadgat angående arbetsgivare gälla arbetsföreståndaren.

16 §.

Skulle tillämpningen av denna lag medföra sådana svårigheter för visst arbete eller företag, att dess fortsatta bedrivande därigenom äventyras, må Konungen, efter arbetsrådets hörande, medgiva av förhållandena påkallat undantag från lagens tillämpning.

17 §.

Där i lag eller författning ytterligare begränsning stadgats beträffande användande av minderårig eller kvinna till arbete, skall sådan begränsning lända till efterrättelse.

---

1) Denna lag träder i kraft den 1 juli 1921 samt gäller till och med den 31 december 1923; skolande i fråga om sådan under tiden för lagens giltighet begången förseelse, som avses i 12 eller 13 §, vad i lagen är stadgat fortfara att gälla även efter sistnämnda dag.

2) Arbetsrådet äger att, där särskilda skäl därtill äro, medgiva anstånd med tillämpningen av denna lag.

3) Vederbörande myndighet äger att jämväl innan denna lag trätt i kraft vidtaga åtgärd, som avses i 5, 7 eller 8 §.

4) Med ikraftträdandet av denna lag upphör lagen den 17 oktober 1919 om arbetstidens begränsning att gälla, men skola de eftergifter, som med stöd av sistnämnda lag beviljats, fortfarande äga giltighet, intill dess den för eftergiftens tillgodonjutande bestämda tiden utlupit eller ock eftergiften återkallats av vederbörande myndighet. Beträffande sådan under tiden för den äldre lagens giltighet begången förseelse, som avses i lagens 11 eller 12 §, skall vad i lagen är stadgat fortfara att gälla, även efter det lagen enligt vad nyss är sagt upphört att äga giltighet.

Kooperativa förbundets verksamhet under år 1920.[1]

Till Kooperativa förbundets under senare hälften av juni månad 1921 i Norrköping avhållna kongress hava förvaltningsrådet och styrelsen av trycket utgivit stadgeenliga berättelser över föregående års verksamhet.

Av berättelserna framgår, att förbundet under det nu tilländalupna förvaltningsåret visserligen icke kunnat uppvisa ett sådant uppsving i fråga om varuförmedling som under år 1919 (vilket uppsving delvis berodde på att de vid årets början tomma lagren åter fylldes), men att det dock på ett tillfredsställande sätt förmått att bibehålla sin under tidigare år vunna ställning.

Nyanslutningen till förbundet har att uppvisa minskade siffror för år 1920, jämfört med närmast föregående år. Med undantag för åren 1917 och 1918, då förbundet till följd av det rådande svåra läget på varumarknaden måste vidtaga vissa restriktioner för nyanslutningen, hava krisåren visat ovanligt höga nybildningssiffror. Nedgången under år 1920 synes därför beteckna en återgång till mera normala förhållanden. Vid början av 1920 voro 920 konsumtions- och produktionsföreningar anslutna. Av dessa avfördes under året 40 (därav 18 på grund av sammanslagning med andra föreningar), varemot 68 nya vunnit inträde. Nettoökningen uppgick sålunda till 28, och hela antalet utgjorde vid årets slut 948. Medlemsantalet i de anslutna konsumtionsföreningarna har under 1920 ökats med 15 293 och utgjorde vid slutet av året 240 716. Äldre föreningar ökade sitt medlemsantal med 8 672, och i de under året nyanslutna föreningarna uppgick medlemsantalet till 12 122. — I de till förbundet anslutna 4 försäkringsföreningarna var medlemsantalet 167 858 (mot 144 901 vid slutet av år 1919).

Ovannämnda 68 föreningar, vilka under år 1920 vunno inträde i förbundet, utgjordes dels av tvenne sammanslagningar av organisationer, vilka redan förut tillhört förbundet, dels av 11 äldre föreningar, vilka varit i verksamhet en längre tid innan anslutning erhölls samt dels av 55 under året nybildade föreningar.

Insatskapitalet i dessa sistnämnda företag var vid anslutningen 593 660 kr. eller 10 794 kr. per förening mot 11 598 kr. per nybildad förening, under föregående år. Beräknar man åter beloppet av de inbetalda insatserna per medlem, befinnes detta hava ökats till 87·95 kr. mot 82·36 resp. 72·46 kr. under åren 1919 och 1918.

Förbundets *varuavdelning*, som i parti anskaffar varor åt de anslutna föreningarna, har, trots den under senare delen av året rådande ekonomiska krisen, att uppvisa en om ock ringa ökning i sin sammanlagda försäljningssumma.

---

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 827 ff.

År	Omsättning	Ökning eller minskning Kr.	%
1912	6 744 347	+ 1 656 572	+ 32·56
1913	7 621 304	+ 876 956	+ 13·00
1914	9 889 252	+ 2 267 948	+ 29·75
1915	16 497 640	+ 6 608 387	+ 66·82
1916	22 013 041	+ 5 515 401	+ 33·43
1917	21 802 603	— 210 437	— 0·96
1918	27 989 733	+ 6 187 129	+ 28·37
1919	69 149 626	+ 41 159 893	+ 147·05
1920	69 519 887	+ 370 261	+ 0·53

Av ovanstående sammanställning, i vilken framställes partiaffärens omsättning samt dennas ökning eller minskning under varje år från och med 1912, framgår, att stegringen i 1920 års försäljningssumma uppgår till endast 0·53 % mot 147·05 % närmast föregående år. Tager man emellertid hänsyn till det under året inträffade prisfallet å livsmedel, mätt genom socialstyrelsens livsmedelsindex, kommer man fram till en ungefärlig ökning av de omsatta varukvantiteterna med c:a 8 % mot c:a 103 % för år 1919.

Av de olika försäljningskontoren visar det i Malmö den såväl absolut som relativt största ökningen gentemot 1919 års omsättning. Härefter följa i anseende till försäljningssummans tillväxt i kronor, kontoren i Stockholm, Norrköping och Göteborg. För de tre norrländska försäljningskontoren, Gävle, Sundsvall och Luleå, har omsättningen däremot minskats sedan närmast föregående år. Orsaken till denna minskning i försäljningen för norrlandskontoren uppgives vara, att den försiktiga försäljningspolitik, som av förbundet måst iakttagas under 1920, blivit mest kännbar för de norrländska försäljningskontoren, emedan föreningarna där varit tämligen nya och således icke hunnit förvärva samma ekonomiska styrka som de övriga.

Vid bedömandet av försäljningsintensiteten inom de olika distrikten bör man emellertid givetvis även taga hänsyn till de olika föreningarnas köpkraft och omsättning inom resp. distriktsområden. Omstående tabell visar förbundets försäljning i de olika distrikten i förhållande till därvarande föreningars sammanlagda omsättningssumma under vart och ett av åren 1914—1919. På grund av att redogörelse angående föreningarnas omsättning under år 1920 ännu icke föreligger, kan resultatet icke angivas för detta år.

Som synes, stod gävledistriktet under år 1919 fortfarande främst beträffande förbundets försäljning till föreningarna i förhållande till dessas egen omsättning. Därefter följa Sundsvall, Luleå, Norrköping, Malmö, Stockholm och Göteborg i nu nämnd ordning. Malmödistriktet, som under tidigare år varit det, inom vilket föreningarna köpt förhållandevis minst från förbundet, har under 1919 gått förbi såväl Stockholm som Göteborg.

Förbundets *tillgångar* och *skulder* balanserade vid 1920 års slut på 20 779 393 kr. mot 18 654 055 kr. ett år tidigare. Bland tillgångarna utgjordes de största posterna av varulager 6 713 219 kr., varufordringar (in-

Försäljningsdistrikt	Föreningarnas omsättning (i miljoner kronor)						Därav köpt från Koop. förb. (i % av omsättningen)					
	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1914	1915	1916	1917	1918	1919
Stockholm .	12·4	14·5	21·2	27·2	37·0	51·2	22·1	27·3	20·8	17·5	18·7	25·5
Malmö . .	6·6	8·3	11·0	11·8	16·1	25·7	16·9	19·9	19·5	15·8	14·6	27·0
Gävle . . .	9·5	16·3	27·1	16·3	23·0	34·4	28·1	38·4	35·3	36·2	30·3	36·4
Göteborg .	7·9	9·2	13·6	16·4	21·5	36·2	22·2	27·3	22·6	14·7	14·8	22·6
Norrköping	4·5	6·3	8·7	9·7	12·6	19·0	27·1	33·7	34·4	25·6	22·3	31·4
Sundsvall .	—	—	—	22·3	33·7	32·6	—	—	—	19·7	17·1	34·8
Luleå . . .	—	—	—	—	—	17·0	—	—	—	—	—	34·6
Summa	**40·9**	**54·6**	**81·6**	**103·7**	**143·9**	**216·1**	**23·2**	**30·2**	**27·0**	**21·0**	**19·5**	**29·6**

begripet inneliggande accepter) 4 419 097 kr. (mot 4 133 104 kr. år 1919), diverse fordringar mot säkerhet 296 932 kr., fastigheter 3 163 498 kr. samt i de till förbundet anslutna försäkringsföreningarna tecknat garantikapital 964 600 kr. I svenska och utländska banker innestodo 3 599 646 kr., och kontant i kassan funnos 271 329 kr. I svenska statens obligationer voro placerade 1 351 069 kr. Bland skulderna voro upptagna insatskapitalet med 2 448 378 kr. och reservfonden med 1 477 938 kr. Av övriga skulder må särskilt framhållas å sparkasseräkning innestående 10 909 205 kr.

Det redovisade nettoöverskottet uppgick till 125 213 kr., eller 0·18 % av omsättningen mot 0·61 % under år 1919. I enlighet med kongressbeslut år 1919, vari bestämdes, att av det överskott, som komme att uppstå å 1920 års verksamhet, 1 % skulle utdelas till medlemmarna i förhållande till vars och ens under året gjorda inköp av s. k. finare varor, d. v. s. samtliga varor utom mjöl och socker, hade styrelsen före bokslutet till medlemmarna utbetalat sammanlagt 308 975 kr. Denna summa tillagd det förut angivna nettoöverskottet ger sålunda det å rörelsen faktiskt uppkomna nettoöverskottet. Det på så sätt erhållna nettobeloppet för år 1920 uppgick till 434 188 kr. eller 0·63 % av omsättningen. Då motsvarande siffror för år 1919 voro resp. 789 266 och 1·14 %, har således en avsevärd minskning här ägt rum.

Förbundets *sparkassa* har i likhet med föregående år att uppvisa en synnerligen kraftig utveckling under det gångna verksamhetsåret.

Utvecklingen av sparkasserörelsen alltifrån dess startande under år 1908 framgår av efterföljande sammanställning (sid. 704).

Såväl antalet sparkasseavdelningar som antalet motböcker hava under 1920 visat en större ökning än under närmast föregående år. Motsatta förhållandet har emellertid varit rådande beträffande behållningen, som under året ökats med 1 705 273 kr., mot 1 994 484 kr. år 1919. Medelvärdet per motbok har dock under året stigit från 416 till 426 kr.

Datum	Antal sparkasse-avdelningar	Antal motböcker	Innestående belopp summa, kr.	Innestående belopp per motbok, kr.	Insättarna under året gottskriven ränta, kr.
31/12 1908	1	6	2 793	466	35
» 1909	2	144	49 366	343	979
» 1910	133	3 714	457 584	123	13 247
» 1911	159	6 683	982 280	147	36 749
» 1912	164	8 228	1 387 755	169	53 078
» 1913	170	9 772	1 816 921	186	71 890
» 1914	168	10 978	2 161 345	197	92 386
» 1915	162	12 347	2 656 396	215	109 040
» 1916	181	14 462	3 434 628	237	147 680
» 1917	188	16 849	5 246 437	311	218 873
» 1918	193	19 438	7 209 448	371	312 382
» 1919	219	22 143	9 203 932	416	418 237
» 1920	288	25 588	10 909 205	426	506 122

Sparkassemedlen spela givetvis en viktig roll för förbundet genom att frigöra detta från utomstående kapitalförsträckare samt öka det disponibla kapitalet. Till belysande av sparkasserörelsens betydelse i detta avseende är följande sammanställning gjord för skuldposterna i de senaste sju boksluten.

Skulderna (den 31/12 resp. år) fördelade sig på följande sätt (i kr.):

	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920
Reverskonto	110 600	502 123	504 600	569 600	1 497 600	1 612 650	2 521 412
Diverse kreditorer	233 435	422 776	740 276	961 023	2 307 427	3 972 371	1 893 803
Folklånsreverser	71 123	73 859	76 594	79 330	82 065	21 660	15 750
Sparkassemedel	2 161 345	2 656 396	3 434 628	5 246 437	7 209 448	9 203 932	10 909 205
Å giroräkning innestående	627	23 619	40 719	52 622	270 850	—	—
Å depositions- och kapitalräkning innestående	—	—	—	—	—	91 481	1 308 090
Summa	**2 577 130**	**3 678 773**	**4 796 817**	**6 909 012**	**11 367 390**	**14 902 094**	**16 648 260**

De under år 1919 startade tvenne nya räkningarna, depositions- och kapitalräkning, hava under 1920 i väsentligt högre grad än föregående år tagits i användning av de anslutna föreningarna. Behållningen på dessa två räkningar tillsammans med sparkasseräkningen utgjorde vid årets slut sammanlagt 12 217 295 kr., vilket gentemot år 1919 betecknar en ökning på icke mindre än 2·9 milj. kr.

Belysande för utvecklingen av förbundets affärsverksamhet är en jämförelse mellan omsättning, varulager och fordringar under de senaste åren. Siffror härför äro sammanställda i efterföljande tabell, av vilken framgår, att värdet av varulagret i förhållande till omsättningen från egna lager sjunkit med 2·2 % under 1920, medan däremot varufordringarna något ökats.

År	Omsättning			Varulager		Varufordringar		Avskrivna varufordringar	
	från egna lager, kronor	i provision, kronor	Summa, kronor	Kronor	I % av omsättningen från egna lager	Kronor	I % av omsättningen från egna lager	Kronor	I % av omsättningen från egna lager
1911 . . .	4 415 969	671 807	5 087 776	715 867	16·2	565 225	12·8	18 010	0·4
1912 . . .	5 941 140	803 208	6 744 348	998 223	16·8	571 254	9·6	10 477	0·2
1913 . . .	6 590 907	1 030 398	7 621 305	679 772	10·3	706 374	10·7	5 415	0·1
1914 . . .	8 851 366	1 037 887	9 889 253	996 893	11·3	1 004 100	11·3	20 436	0·2
1915 . . .	15 282 922	1 214 719	16 497 641	1 388 642	9·1	1 599 171	10·5	26 078	0·17
1916 . . .	20 184 419	1 828 622	22 013 041	1 935 802	9·6	2 012 849	10·0	7 584	0·04
1917 . . .	20 252 557	1 550 047	21 802 604	2 063 885	10·2	2 136 025	10·5	38 334	0·19
1918 . . .	27 108 595	881 138	27 989 733	3 024 980	11·2	3 213 495	11·9	35 409	0·13
1919 . . .	66 970 014	2 179 612	69 149 626	8 146 991	12·2	4 133 104	6·2	175 365	0·26
1920 . . .	67 172 946	2 346 941	69 519 887	6 713 219	10·0	4 419 097	6·6	62 388	0·09

Förbundets kongress var, såsom förut omnämnts, detta år förlagd till Norrköping, vilket föranleddes därav, att förbundets första större produktionsföretag — en margarinfabrik — är beläget i nämnda stad och stod inför sin fullbordan. Förutom de regelbundet återkommande frågorna om granskning av styrelsens förvaltning, ansvarsfrihets beviljande och överskottets fördelning hade kongressen att handlägga ett flertal viktiga frågor. Ett vid föregående års kongress av förvaltningsrådet och styrelsen framlagt förslag till omorganisation av förbundets revisionsväsende, vilken fråga då bordlades, blev av innevarande kongress godkänt. Detta förslags huvudsakliga innebörd är, att revisionsväsendet mer än förut anförtros åt distrikten, av vilka vart och ett numera får sin revisor, samt att alla nytillträdande föreningar bliva skyldiga att anlita förbundets revisorer.

Det sedan 1920 års kongress vilande förslaget till ändring av vissa paragrafer i förbundets stadgar rörande bl. a. insatsernas höjande i såväl förbundet som i föreningar, vilka vilja ansluta sig, konfirmerades av innevarande års kongress.[1] Ett av förvaltningsrådet och styrelsen framlagt förslag till förvaltningsorganisation för mindre föreningar blev bordlagt till nästa års kongress, för att detsamma till dess skulle kunna behandlas vid resp. distriktssammanträden.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 831.

Olycksfall i arbete åren 1906—1917.

Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 21 december 1917 har utarbetandet av den i Sveriges officiella statistik ingående årliga berättelsen om olycksfall i arbete från och med årgången 1918 övertagits av riksförsäkringsanstalten. Då genom den obligatoriska olycksfallsförsäkringens införande det material, varpå riksförsäkringsanstalten kan bygga sin statistik, är högst väsentligt utökat och även mera detaljerat än det, som ligger till grund för de av socialstyrelsen avgivna berättelserna, torde riksförsäkringsanstaltens statistik komma att bilda en ny serie av den allmänna olycksfallsstatistiken.

Enär sålunda med den nyligen utgivna redogörelsen för olycksfall i arbete år 1917 den äldre serien, vilken påbörjades år 1906, föreligger avslutad, lämnas här nedan en sammanfattning av dess väsentliga innehåll.

Absoluta och relativa antalet olycksfall. En jämförelse mellan olycksfallsstatistikens huvudsiffror under åren 1906—1917 meddelas i följande sammanställning:

År	Antal arbetsföretag	Medeltal arbetare	Antal årsarbetare			Därav skadade				Totala antalet skadade
			män	kvinnor	summa	män	kvinnor	summa	‰	
1906	10 812	324 635	233 430	52 378	285 808	11 158	411	11 569	40·5	15 041
1907	11 376	375 293	282 768	53 643	336 411	13 853	404	14 257	42·4	16 337
1908	11 623	369 769	275 072	51 710	326 782	13 273	447	13 720	42·0	15 745
1909	11 947	360 564	250 584	49 247	299 831	11 315	343	11 658	38·9	13 546
1910	12 405	377 493	283 491	57 802	341 293	12 623	425	13 048	38·2	15 031
1911	12 907	387 946	289 031	56 260	345 291	13 046	375	13 421	38·9	15 482
1912	13 115	395 654	299 255	57 147	356 402	15 794	517	16 311	45·8	18 857
1913	11 991	412 506	316 290	58 190	374 480	17 839	515	18 354	49·0	21 048
1914	12 186	414 928	307 628	58 811	366 439	17 703	504	18 207	49·7	21 146
1915	12 176	425 255	320 899	61 663	382 562	20 458	552	21 010	54·9	23 732
1916	14 002	451 389	351 138	65 372	416 510	21 877	675	22 552	54·1	25 500
1917	13 815	462 462	345 759	59 015	404 774	22 506	774	23 280	57·5	26 666

Av densamma framgår, att antalet i olycksfallsstatistiken upptagna arbetsföretag, från vilka uppgifter om arbetarantal m. m. erhållits, undergått vissa variationer. Nedgången år 1913 beror emellertid helt och hållet på förändringar i kommerskollegii industristatistik, till vilken olycksfallsstatistiken i ifrågavarande hänseende nära ansluter sig. Från och med år 1913 har näm-

ligen i allmänhet varje arbetsställe räknats såsom en industriell enhet, under det att förut varje å ett arbetsställe förekommande, mera betydande avdelning för olika tillverkning betraktats såsom ett särskilt arbetsföretag.

Antalet anmälda olycksfall, som år 1914 företedde ett stillastående efter den starka stegringen åren 1912 och 1913, har åren 1915—1917 åter ökats avsevärt. Frekvensen av anmälda olycksfall — antalet olycksfall per 1 000 årsarbetare — har alltsedan år 1910, med undantag för år 1916, då en mindre sänkning kunde konstateras, företett en fortgående ökning, vilken emellertid väsentligen torde vara att tillskriva de åtgärder, som vidtagits för att inträffade olycksfall i arbete måtte bliva anmälda fullständigare än förut skett.

I fråga om olycksfallens fördelning på olika yrkesgrupper har sedan år 1913 en ny klassificering kommit till användning. Då denna väsentligt avviker från den förut använda, är det icke möjligt att utan en ingående omräkning erhålla för olika yrkesgrupper jämförbara siffror för hela den tid, som statistiken omfattar, varför nedanstående tabell endast avser åren 1913—1917.

Yrkesgrupper	Totala antalet skadade	Antal olycksfall per 1 000 årsarbetare				
		Män	Kvinnor	Över 18 år	Under 18 år	Tillsammans
Malmbrytning och metallindustri	46 671	80·6	17·6	77·3	87·5	78·5
Jord- och stenindustri	9 734	65·2	2·2	64·4	36·8	61·2
Skogshantering och träindustri	17 327	56·0	18·5	54·7	59·6	55·4
Pappers- och grafisk industri	8 204	51·2	6·3	46·0	31·8	44·1
Livsmedelsindustri	3 835	31·3	12·6	25·7	18·2	25·1
Textil- och beklädnadsindustri	1 818	17·0	4·7	8·2	11·0	8·7
Läder-, hår- och gummivaruindustri	1 072	22·4	4·0	14·1	24·1	16·1
Kemisk-teknisk industri	3 756	55·8	35·4	47·2	59·9	49·3
Byggnadsverksamhet	6 247	—	—	—	—	—
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.	1 414	35·9	—	36·0	25·5	35·9
Handel och varulager	755	—	—	—	—	—
Landtransport	17 192	60·2	—	—	—	60·2
Annan yrkesrörelse	67	—	—	—	—	—
Inalles	118 092	61·1	9·6	52·4	50·3	52·2

Härav framgår, att beträffande yrkesgrupper med känt antal årsarbetare olycksfallsfrekvensen är störst inom malmbrytning och metallindustri, jord- och stenindustri, landtransport samt träindustri med frekvenssiffror mellan 78·5 och 55·4 ‰. Närmast under medeltalet stå kemisk-teknisk industri samt pappers- och grafisk industri med resp. 49·3 och 44·1 ‰. Minsta frekvensen utvisar textil- och beklädnadsindustri med 8·7 ‰.

Olycksfallsfrekvensen bland manliga arbetare är som synes mer än sex gånger så stor som bland kvinnor. Anledningen härtill torde huvudsakligen

vara att söka dels däruti, att männen i regel utföra det farligare arbetet, och dels i kvinnornas större försiktighet.

Såsom grupper med relativt hög olycksfallsfrekvens bland kvinnliga arbetare framstå kemisk-teknisk industri (tändsticksfabrikerna), träindustri, metallindustri (metallvarufabrikerna) och livsmedelsindustri (buteljsköljning samt lastning av buteljer o. d. i bryggerierna).

Vad beträffar fördelningen av olycksfallen på arbetare över och under 18 år, är denna givetvis i första rummet beroende av, i vilken utsträckning minderåriga användas inom olika industrier. Att olycksfallsfrekvensen bland sistnämnda arbetare inom vissa yrkesgrupper är större än bland vuxna torde vara att tillskriva de yngres ovana vid arbetet.

Olycksfallen grupperade efter tillkomst och förlopp. Olycksfallens fördelning efter de maskiner, redskap etc., vid vilkas handhavande de inträffat, framgår av följande tablå, avseende åren 1906—1917:

	Antal	%
Ångpannor och ångrör	1 610	0·70
Motorer	801	0·35
Transmissioner	2 402	1·05
Elektriska ledningar	459	0·20
Arbetsmaskiner	44 971	19·72
Skär- och huggmaskiner	24 299	10·65
band- och ramsågar	1 892	0·83
cirkelsågar	8 195	3·59
hyvel- och fräsmaskiner	4 326	1·90
övriga skär- och huggmaskiner	9 886	4·33
Slip-, polér- och smärgelmaskiner	2 962	1·30
Press- och stansverk	3 813	1·67
Valsverk	4 008	1·76
Hammar- och stampverk	1 621	0·71
Kvarn- och siktverk	519	0·23
Centrifugalmaskiner	223	0·10
Spinn-, spol- och stickmaskiner samt vävstolar	2 072	0·91
Tvätt-, skölj- o. färgningsmaskiner	771	0·34
Andra arbetsmaskiner	4 683	2·05
Uppvärmnings-, belysnings- och kemiska apparater	5 773	2·53
Ugnar, ässjor, härdar etc.	3 882	1·70
Kokare och kemiska apparater	1 358	0·60
Belysningsapparater	533	0·23
Handverktyg	34 732	15·22
Skär- och slagverktyg	27 640	12·11
Andra verktyg	7 092	3·11
Redskap och andra arbetsanordningar	20 778	9·11
Transportredskap	8 225	3·61
Andra redskap	12 553	5·50
Hissredskap	8 945	3·92
Åkdon och djur	4 197	1·84
Transportbanor	14 369	6·30
Spårvägar för persontrafik	1 551	0·68
Järnvägar	15 442	6·77
Sprängämnen	1 150	0·50
Lastning, bärning och lyftning för hand	45 266	19·84
Fall	8 758	3·84
Fallande föremål	7 563	3·32
På annat eller okänt sätt	9 364	4·11
Samtliga	228 131	100·00

Av tablån framgår, att över hälften av samtliga olycksfall äro att hänföra till de trenne grupperna: arbetsmaskiner, handverktyg samt lastning, bärning och lyftning för hand. Närmast efter dessa i betydelse följa redskap och andra arbetsanordningar, järnvägar, transportbanor o. s. v. Av relativt mindre betydelse äro elektriska ledningar, motorer, sprängämnen m. fl.

Olycksfallen grupperade efter skadans påföljd. De för här ifrågavarande tidsperiod redovisade olycksfallen fördela sig med hänsyn till påföljden såsom av följande tabell framgår:

	Män		Kvinnor		Tillhopa			Män		Kvinnor		Tillhopa	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%		Antal	%	Antal	%	Antal	%
Övergående skada.							*Invaliditet.*						
5—15 dagar	92 927	41·8	2 477	41·1	95 404	41·8	Under 10 %	5 069	2·3	336	5·6	5 405	2·4
16—30 »	65 645	29·6	1 762	29·2	67 407	29·6	10—25 % .	5 418	2·4	169	2·8	5 587	2·5
31—60 »	34 213	15·4	900	14·9	35 113	15·4	25—50 » .	2 017	0·9	61	1·0	2 078	0·9
61—90 »	6 926	3·1	154	2·6	7 080	3·1	50—75 » .	697	0·3	20	0·3	717	0·3
91—120 »	2 362	1·1	30	0·6	2 392	1·0	75—100 » .	254	0·1	5	0·1	259	0·1
121—180 »	1 844	0·8	36	0·6	1 880	0·8	Inalles	13 455	6·0	591	9·8	14 046	6·2
181—270 »	617	0·3	19	0·3	636	0·3	*Döden* .	3 045	1·4	30	0·5	3 075	1·3
271—360 »	177	0·1	8	0·1	185	0·1	*Okänd påföljd* . .	762	0·3	16	0·3	778	0·3
Över 360 »	133	0·1	2	0·0	135	0·1							
Inalles	204 844	92·3	5 388	89·4	210 232	92·2	Samtliga	222 106	100·0	6 025	100·0	228 131	100·0

Bortsett från de olycksfall, vilkas slutliga påföljd ej varit känd, befinnas således 24 024 eller 10·5 % av hela antalet hava medfört antingen övergående arbetsoförmåga under mer än 60 dagar, invaliditet ej understigande 10 % eller döden, d. v. s. följder, som, därest ej särskilda omständigheter (t. ex. grov vårdslöshet från den skadades sida) inverkat, jämlikt 4 § i lagen den 5 juli 1901 bort föranleda ersättning.

I nedanstående tabell lämnas en jämförelse beträffande olycksfallsfrekvensen under olika år med hänsyn till påföljden.

År	Antal olycksfall per 1 000 årsarbetare, som medfört								Summa skadade
	övergående skada			kvarstående men			döden	okänd el. ej definitivt fastställd påföljd	
	5—60 dagar	mer än 60 dag.	Summa	under 10 %	10 % o. däröver	Summa			
	‰	‰	‰	‰	‰	‰	‰	‰	‰
1906	34·3	1·9	36·2	1·4	2·1	3·5	0·5	0·3	40·5
1907	36·4	2·1	38·5	1·3	1·9	3·2	0·5	0·2	42·4
1908	36·5	1·9	38·4	1·4	1·7	3·1	0·4	0·1	42·0
1909	33·6	2·0	35·6	1·2	1·6	2·8	0·4	0·1	38·9
1910	33·2	1·7	34·9	1·2	1·6	2·8	0·4	0·1	38·2
1911	33·7	1·9	35·6	1·1	1·6	2·7	0·5	0·1	38·9
1912	40·4	2·0	42·4	1·3	1·5	2·8	0·5	0·1	45·8
1913	43·1	2·2	45·3	1·3	1·8	3·1	0·5	0·1	49·0
1914	44·0	2·4	46·4	1·1	1·7	2·8	0·4	0·1	49·7
1915	49·0	2·7	51·7	0·9	1·4	2·3	0·6	0·3	54·9
1916	48·7	2·8	51·5	0·6	1·4	2·0	0·6	0·0	54·1
1917	51·3	2·9	54·2	1·1	1·5	2·6	0·6	0·1	57·5

Härav framgår, att den stegring av antalet anmälda olycksfall, som kunnat konstateras, uteslutande kommer på olycksfall, som medfört övergående skada, vilka ökats med 18 ‰, medan invaliditets- och dödsfallen nedgått från sammanlagt 4 till 3·2 ‰ eller med en femtedel.

De skadades olycksfallsförsäkring. Av samtliga de personer, som under åren 1906—1917 anmälts såsom skadade vid olycksfall i arbete, hava 155 811 eller 68·3 % varit försäkrade enligt bestämmelserna i nyssnämnda lag, under det att återstående 72 320 antingen varit oförsäkrade eller försäkrade enligt andra grunder. Denna grupp utgöres dock till ganska stor del av statens och kommuners arbetare. Lämnas dessa utom räkningen, torde man kunna antaga, att av samtliga skadade arbetare i runt tal $^3/_4$ varit försäkrade för ersättning, med eller utan tillägg, enligt lagen den 5 juli 1901. I fråga om lagförsäkringarna gällde dessa i 17·8 % av samtliga olycksfall endast ersättning enligt bestämmelserna i olycksfallsersättningslagen; i 23·0 % var den skadade dessutom tillförsäkrad ersättning under karenstiden och i 27·5 % av fallen ytterligare andra förmåner, därav i främsta rummet ersättning för olycksfall utom arbetet. Av de lagförsäkrade skadade voro år 1906 12·0 % och år 1917 35·3 % försäkrade i riksförsäkringsanstalten, resp. 29·0 % och 12·9 % i enskilda försäkringsanstalter samt under båda åren 21·8 % uti för ändamålet bildade arbetsgivarsammanslutningar.

Vården av kroniskt sjuka.

Genom nådigt beslut den 17 december 1920 bemyndigade Kungl. Maj:t statsrådet och chefen för socialdepartementet att tillkalla högst två personer att i egenskap av sakkunniga jämte statens fattigvårdsinspektör inom departementet biträda med verkställande av utredning och avgivande av förslag beträffande vården av kroniskt sjuka.

I det yttrande till statsrådsprotokollet, som föregick sagda beslut, erinrade föredragande departementschefen om de i 1918 års fattigvårdslag (41 §, 2 mom.) meddelade bestämmelserna rörande vården av fattiga kroniskt sjuka. Den princip, som här kommit till uttryck, är, att landstingen och kommunerna skola lika dela kostnaderna för sådana till denna kategori hörande sjuka, som vårdas å landstinget eller kommunen tillhörig anstalt. Dessa bestämmelser, vilka i huvudsak grunda sig på fattigvårdslagstiftningskommitténs förslag, hava tillkommit för att bereda kommunerna och särskilt de mera betungade av dem en välbehövlig lättnad i deras fattigvårdsbörda, men samtidigt har naturligtvis den tanken legat bakom, att ifrågavarande sjuka på detta sätt skulle kunna erhålla en långt bättre vård än tidigare varit möjligt. Såsom nämnda kommitté påpekat, kunde det emellertid ej förväntas, att en tillfredsställande vård av de svårare kroniskt sjuka kunde komma

till stånd allenast genom vad kommittén föreslagit. Kostnaderna, särskilt för åstadkommande av anstalterna, torde nämligen bli så stora, att varken landsting eller kommuner skulle kunna antagas vilja påtaga sig inrättande och uppehållande av erforderliga sjukvårdsanstalter. Det syntes därför erforderligt, att staten trädde hjälpande till. Då behov av sjukvård förelåge ej endast för dem, som fölle under fattigvårdslagen, utan jämväl för kroniskt sjuka i allmänhet, vilka ej kunde erhålla tjänlig vård i sina hem, måste lösningen av frågan falla utanför fattigvårdslagstiftningens område och förutsätta en särskild utredning rörande det antagliga behovet av anstalter och den sannolika kostnaden för de sjukas vårdande därstädes.

Ävenledes erinrade departementschefen, hurusom i Kungl. Maj:ts proposition till 1918 års riksdag med förslag till lag om fattigvården anförts, att den nu föreliggande frågan krävde en allsidig utredning, därvid borde komma under övervägande lämpligaste sättet att anordna sådana anstalter och statsbidrag till deras anläggning och drift. Likaledes påpekade departementschefen, att riksdagen vid behandling av denna proposition understrukit angelägenheten av att denna fråga snart bringades till lösning.

På grund av det sålunda givna bemyndigandet tillkallade departementschefen ledamoten av riksdagens andra kammare, förutvarande statsrådet Bernh. Eriksson och medicine doktorn K. H. Giertz att i egenskap av sakkunniga jämte statens fattigvårdsinspektör, kanslirådet G. H. von Koch biträda med ifrågavarande utredning. Denna förelåg fullbordad den 24 februari 1921, då de sakkunniga avgåvo sitt betänkande, som numera även föreligger i tryck.

Begreppet »kroniskt sjuka» är, såsom bl. a. i fattigvårdslagstiftningskommitténs betänkande framhållits, ganska mångtydigt. De sakkunniga, som med skärpa betonat, att de av dem föreslagna åtgärderna ha avseende endast å verkligt sjuka — i motsats mot andra, icke sjukvårdsbehövande orkeslösa — hava funnit sig kunna avgränsa innebörden av det mottagna uppdraget genom att under detsamma inbegripa *kroniskt — obotliga eller svårbotliga — kroppssjuka, vilka fordra sjukhusvård, som ej står att erhålla på redan befintliga sjukhus eller sjukvårdsanstalter.* De speciella vårdanstalter, som avses för dylika sjuka, hava i överensstämmelse med redan vedertaget språkbruk sammanfattats under benämningen *sjukhem.*

I den diskussion angående anordnande av vården av kroniskt sjuka, som fördes å en av socialdepartementet i oktober 1920 sammankallad konferens, angåvos i stort sett två vägar för lösningen av denna fråga. Båda vägarna hade sina varma förespråkare.

Den ena sidan förordade ej för små sjukhem, byggda gärna efter enkla linjer och, där så kunde ske, inrättade på sådant sätt, att känslan av hem ej skulle gå förlorad, men under alla förhållanden fyllande de anspråk, som oundgängligen måste ställas på ett låt vara enkelt sjukhus. Från organisationens synpunkt och från synpunkten, att ett intimt samarbete vore önskvärt mellan lasaretts- och sjukhemsvård, fordrade denna sidas anhängare — främst representerade av lasarettsläkaren doktor N. E. Hellström i Norrköping — hemmets förläggande i närheten av ett lasarett. De fordrade vidare sjuk-

hemmets absoluta beroende av läkaren-fackmannen och dess utrustning med väl skolad och tillräcklig personal.

Invändningen, att den sjuke ogärna — i synnerhet om hans sjukdom snart kunde beräknas föra till döden — ville tagas ur sin miljö, utan hellre stannade i ett dåligt hem än att han fore en längre väg till ett från hans hem och anhöriga avlägset beläget sjukhem, bemöttes från denna sida med den redan nu mångåriga erfarenheten, att patienterna gärna finna sig till rätta och trivas på sådana sjukhem samt att de i den utmärkta sjukvård och hjälp, som de å sjukhemmen erhålla, ha riklig ersättning för de olägenheter, som en vistelse ett stycke från det egna hemmet medför.

Den andra sidans representanter påpekade å sin sida med skärpa nödvändigheten att taga hänsyn till den sjukes rotfäste vid hembygden och önskade därför söka ordna så, att sjukhemmen skulle spridas litet varstädes i bygderna, så att den sjuke ofta kunde få personlig kontakt med sina släktingar. Från denna sida påpekades också, att sjukhemmen måste göras sådana, att de sjuka där verkligen komme att hava känslan av hem och ej av sjukhus. Även påpekades den ekonomiska synpunkten. Små spridda sjukhem kunde både byggas och drivas billigare än stora sjukhem. Även fruktade man, att lasaretten, som nu droge avsevärda kostnader både i byggnad och drift, skulle — om sjukhemmen kombinerades med lasaretten — påverka sjukhemmen i den riktning, att alla de stora fordringar, som nu från sjukvårdssynpunkt måste upprätthållas i avseende å byggnad och drift av ett lasarett, överflyttades på sjukhemmen.

Denna sidas representanter — främst professor E. Sjövall i Lund — förmenade, att de patienter, som det här kunde vara fråga om att vårda, vore avsevärt mera lättskötta än t. ex. lasarettens patienter, varför läkartillsynen endast behövde vara sporadisk och vården huvudsakligen kunde anförtros åt en sköterska, som med obetydlig hjälp (på 15—16 patienter en sköterska och ett biträde ej blott för sjukvård, utan även för ekonomisk skötsel, tvätt o. s. v.) skulle kunna giva fullt tillräcklig och kompetent vård.

För de sakkunniga har det vid bedömandet av detta spörsmål stått klart, att de sjukhem, varom här är fråga, alltid i första rummet böra betraktas som verkliga sjukvårdsanstalter, icke som ålderdomshem e. d. Men sjukvårdsanstalter både kunna och böra utrustas olika för de olika behov, för vilka de skola användas. De oavbrutet stegrade kostnaderna för sjukhusens anläggning och drift göra det nödvändigt att på detta område genomföra en differentiering, så att ingen sjuk vårdas å en i förhållande till hans sjukdom för dyrbar vårdanstalt, och vidare att ingen kvarhålles å ens våra enklaste sjukvårdsinrättningar av annan anledning än verklig sjukdom.

En dylik differentiering har redan åvägabragts i fråga om vissa sjukvårdsgrenar, såsom epidemi-, sinnessjuk-, lungsots- och vanförevården, vilka brutits ut ur den allmänna sjukhusvården och hänvisats till speciella anstalter. I en del större städer — främst Stockholm — har vidare fattigvårdens krav fört fram en både i anläggning och drift billigare sjukhusvård än den, som eljest lämnas å dessa städers sjukhus. Man bör enligt de sak-

kunnigas mening gå vidare på den sålunda inslagna vägen och härvid söka åstadkomma sjukhus av tre olika klasser. Till *kl. I* hänföras sådana sjukhus, som skola kunna lämna den vid svårare sjukdomar erforderliga, högst kvalificerade behandlingen, och som därför måste utrustas med alla till buds stående tekniska hjälpmedel samt en talrik, specialutbildad personal. Sjukhus av *kl. II* böra inrättas för omhändertagande av rekonvalescenter o. d. samt patienter med lindrigare, lätt behandlade sjukdomar, vilka ej fordra samma tekniskt krävande behandling eller ständiga tillsyn och hjälp med klädsel, förflyttning, intagande av föda m. m. *Kl. III* motsvarar slutligen vad ovan kallats sjukhem, d. v. s. vårdanstalter för kroniskt sjuka, för vilka omkostnaderna av flera skäl — bl. a. på grund av den mindre starka omsättningen — böra ställa sig lägre än för patienter, lidande av akuta sjukdomar.

För att den sålunda skisserade differentieringen skall kunna på ett rationellt sätt upprätthållas, är det ofta fördelaktigt, om de olika sjukhusen kunna läggas i omedelbar närhet av varandra, så att förflyttningar av patienter från den ena till den andra anstalten utan svårighet kunna vidtagas, när så befinnes lämpligt, och den tekniska utrustning, som måste finnas vid de dyrbarare anläggningarna (lasaretten), vid behov även kan stå till förfogande för de andra anstalternas patienter. Detta är ett tungt vägande skäl för centralisation av vården av kroniskt sjuka till ett mindre antal ej allt för små sjukhem. Även ur organisatorisk och ekonomisk synpunkt är en sådan anordning enligt de sakkunnigas mening i regel att föredraga framför en decentralisation på en mängd smärre anstalter. Några allmängiltiga regler härvidlag kunna emellertid av naturliga skäl icke fastställas, utan måste hänsyn städse tagas till lokala förhållanden i skilda landsdelar och särskilt till de olika synpunkter, som göra sig gällande i tätare eller glesare befolkade orter.

Vad administrationen av vården av kroniskt sjuka beträffar, hava de sakkunniga ansett det ej vara tvivel underkastat, att frågan skulle få sin allra bästa lösning, om den från början omhändertoges av landstingen resp. de städer, som ej deltaga i landsting. Härför talar dels landstingens långvariga och beprövade erfarenhet i sjukhusfrågor, dels ock den omständigheten, att landstingen i allmänhet torde vara de enda lokala myndigheter, som kunna anses kompetenta att överblicka frågan något så när enhetligt och i stort och efter verkställd lokal utredning lösa sjukhemsfrågan på det för de sjuka bästa och mest praktiska samt för fattigvårdssamhällena billigaste sättet.

Emellertid har det synts de sakkunniga oomtvistligt, att även staten bör deltaga såväl i anordnandet som i driften av erforderliga anstalter. Vid uppställandet av de krav, som böra gälla för sådant statsbidrags erhållande, hava de sakkunniga i stort sett följt de bestämmelser, som tidigare fastställts för erhållande av statsbidrag till epidemi- och tuberkulossjukhus och liknande anstalter. De principer, som härvid kommit till uttryck, resumeras i korthet på följande sätt:

I. Statsbidrag för *anläggning av anstalter* för vård av kroniskt sjuka må utgå till såväl landsting och kommuner som föreningar och enskilda.

Enär sjukhemsfrågan enligt sakkunnigas mening tillfredsställande kan ordnas efter flera olika linjer, lämnas vederbörande stor frihet i organisationen.

Redan befintliga anstalter få ej bidrag för havda byggnads- eller andra anläggningskostnader.

Statsbidraget fastslås i princip till hälften av vederbörandes omkostnader, men får ej överstiga en viss maximisumma per sjuksäng. Då sjukhemmen ej nödvändigt förutsätta nybyggnad, fixeras denna summa i tre klasser, därav en för nybyggda anstalter, en för anstalter, som inredas i för ändamålet inköpta byggnader, och en för anstalter, som inredas i vederbörande redan tidigare tillhöriga byggnader.

Planen för byggnaden skall statligt gillas och byggnaden avsynas. En läkare skall anställas som chef och sjukhemmet ställa sig en blivande stadga till efterrättelse. Sjukhemmet får ej utan Kungl. Maj:ts medgivande användas till annat än avsett ändamål.

II. Bidrag till *driften* utgår till alla av medicinalstyrelsen godkända anstalter, således även till redan förut befintliga, under förutsättning att dessa blivit av medicinalstyrelsen godkända.

Bidraget bestämmes i princip till en tredjedel av de verkliga driftkostnaderna, men får icke överstiga en viss maximisumma och utbetalas endast för fattiga och mindre bemedlade patienter.

Om sättet för statsbidragets beviljande och utbetalande gäller vad som vid liknande anstalter redan är stadgat.

Enligt detta förslag skulle staten sålunda under vissa villkor i princip åtaga sig intill halva anläggningskostnaderna och en tredjedel av driftkostnaderna. Förslaget innefattar åtgärder för beredande av sjukhusvård för såväl fattiga som andra kroniskt sjuka.

Med hänsyn till de betydande kostnader, som ett genomförande av detta förslag skulle åsamka staten, hava de sakkunniga emellertid sett sig nödsakade att till de anförda bestämmelserna foga den inskränkningen, att statsbidrag tillsvidare icke skulle tillkomma städer med mera än 15 000 invånare, liksom ej heller enskilda anstalter. Som stöd för denna av de ekonomiska förhållandena framtvingade begränsning framhålles i främsta rummet, att det verkliga nödläge, som på detta område ofta förekommer i landsorten och de mindre städerna, i allmänhet icke har sin motsvarighet i de större stadskommunerna med dessas större resurser. Därtill kommer, att de större städer, som deltaga i landsting, genom fattigvårdslagens stadgande om landstingsbidrag till kommunala sjukhem kommit i en synnerligen gynnsam ställning i förhållande till de smärre landskommunerna, vilka icke haft möjlighet att omedelbart vid lagens ikraftträdande utnyttja denna förmån.

Med de inskränkningar, som sålunda ifrågasatts, har statens årliga utgift för sjukhemmens driftkostnader beräknats till c:a 200 000 kronor, motsvarande 1 krona per dag under i medeltal 350 dagar per år för 566 vårdplatser. Kostnaderna för upprättande av nya sjukhem äro naturligtvis svårare att bedöma, men hava de sakkunniga ansett, att statens utgifter härför till en början icke skulle behöva överstiga 100 000 kronor per år.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling hava under tiden 21 juni—20 juli 1921 publicerats följande författningar rörande sociala frågor.

N:r	Årg. 1921	Daterad
318.	K. förordn. om ändrad lydelse av 4 § i förordn. den 11 oktober 1907 (n:r 87) ang. beskattning av socker	17 juni
321.	Lag med vissa bestämmelser mot oskälig arrendestegring	22 »
322.	Lag om jämkning i vissa fall av arrendator åliggande dagsverksskyldighet	22 »
323.	K. kung. ang. ersättning till ordförande i nämnd, som avses i lagen den 22 juni 1921 (n:r 321) med vissa bestämmelser mot oskälig arrendestegring samt lagen av samma dag (n:r 322) om jämkning i vissa fall av arrendator åliggande dagsverksskyldighet	22 »
325.	K. förord. ang. dels en omsättnings- dels en utskänkningsskatt å spritdrycker	22 »
332.	K. kung. ang. tullsatser under juli 1921 för vissa slag av spannmål m. m.	22 »
337.	Lag om arbetstidens begränsning	22 »
338.	Arbetsrådets kungörelse med formulär till journal enligt 9 § lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921	22 »
344.	K. kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	29 »
345.	K. kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer	29 »
346.	K. kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.	29 »
360.	K. förordn. om vissa ändringar i förordn. den 14 juni 1917 (n:r 340) ang. försäljning av *rusdrycker*	22 »
361.	K. förordn. om vissa ändringar i förordn. den 11 okt. 1907 (n:r 86) ang. tillverkn. av brännvin	22 »
362.	K. förordn. om vissa ändringar i förordn. den 1 juli 1918 (n:r 508) ang. handel med skattefri sprit	22 »
363.	K. förordn. om vissa ändringar i förordn. den 1 juli 1918 (n:r 564) ang. vissa alkoholhaltiga preparat	22 »
364.	K. förordn. ang. rusdryckers förverkande i vissa fall m. m.	22 »
365.	K. förordn. om ändrad lydelse av 1 § i förordn. den 18 juli 1913 (n:r 199) ang. statsverkets fond av rusdrycksmedel	22 »
366.	K. kung. ang. statsbidrag till understöd åt medellösa arbetslösa	22 »

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor. —

Arbetets frihet i Belgien. Genom beslut av representanternas kammare den 2 mars och av senaten den 18 maj 1921 har bifallits ett av regeringen framlagt förslag om upphävande av 310 § i belgiska strafflagen, vilken innehöll straffbestämmelser för den, som i syfte att genomdriva löneförhöjning eller lönesänkning, med våld, hot, vite eller annat maktmedel sökte hindra någon att fritt utöva sin näring eller utföra något arbete. Från arbetarrörelsen har denna lag, i likhet med den motsvariga s. k. Åkarpslagen i vårt land, städse bekämpats som en mot fackföreningarna riktad undantagslagstiftning, och paragrafens upphävande var också en av de sociala reformer, som bebådades i det första trontalet efter landets frigörelse från tyskarna. Från arbetsgivarnas och de kristliga fackföreningarnas sida gjordes emellertid gällande, att en dylik lagändring måste kompletteras med en revision av föreningslagen, avseende tryggande av »arbetets frihet». I januari 1920 framlades också av regeringen ett förslag i sådan riktning, innebärande förbud mot att *tvinga* någon att ansluta sig till eller utgå ur en förening samt lagstadgad rätt för varje föreningsmedlem att när som helst anmäla sitt utträde. Detta förslag har jämväl den 2 maj 1921 antagits av kammaren och ligger nu under senatens prövning. (Daily Intelligence.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under maj 1921. Genom den under maj ännu pågående arbetsinställelsen i kolgruvorna förvärrades läget på arbetsmarknaden ytterligare. Inom alla viktigare näringsgrenar med undantag för byggnadsverksamheten och jordbruket var arbetstillgången mycket obetydlig; stål- och järnindustrien måste nästan helt och hållet inställa driften.

Antalet arbetslösa inom fackföreningarna, som vid månadens början utgjorde 17·6 % — om man frånser gruvarbetarna, vilka med hänsyn till strejken icke här medräknas — hade i slutet av månaden stigit till 22·2 %. De anförda procenttalen äro de högsta, som någonsin rapporterats under den tid av 30 år, för vilken dylik månadsstatistik utförts. Bland de enligt arbetslösahetslagen försäkrade, vilkas antal utgör c:a 12 miljoner (inkl. kolgruvearbetarna), voro 15·0 %, resp. 17·0 % arbetslösa i början, resp. i slutet av månaden. Antalet arbetare, som fått vidkännas förkortning av arbetstiden, hade under månaden ökats från 1·1 till 1·2 miljon. Antalet arbetssökande vid arbetsförmedlingsanstalterna har ökats från 1·9 till 2·1 miljoner, samtidigt med att antalet anmälda lediga platser ytterligare något minskats, nämligen från 34 000 till 30 000.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjats under maj, var 65 och antalet från föregående månad ännu pågående 60 (inkl. kolgruvekonflikten). Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare uppgick till ungefär samma höga siffra som föregående månad, nära 1·2 miljon, mot endast 138 000 i maj 1920. Lönesänkningar rapporterades under maj för 1·3 miljon arbetare, under det att endast 233 000, huvudsakligen tillhörande beklädnadsindustrien, erhöllo löneförbättring.

Arbetsmarknaden i Tyskland under maj 1921. De statistiska siffrorna för maj månad utvisa, att arbetstillgången förbättrats. Arbetslösheten inom fackorganisationerna minskades sålunda, visserligen endast från 3·9 till 3·7 %. Antalet av offentliga medel understödda arbetslösa minskades väsentligt, nämligen från 395 000 till 358 000, eller med 9·3 %. Arbetsförmedlingsstatistiken företedde ock en minskning av antalet arbetssökande per 100 lediga platser, på den manliga avdelningen från 226 till 204, på den kvinnliga från 129 till 125. Inom sjukkassorna hade antalet försäkringspliktiga medlemmar gått upp med 1·0 %.

Förbättringen hänförde sig nu icke längre i så övervägande grad som under föregående månad till den med årstiden sammanhängande ökade arbetstillgången inom jordbruks- och byggnadsverksamheten. Med det slutliga antagandet av ententemakternas ultimatum och upphörandet av det osäkerhetstillstånd, som varit förknippat med väntan på avgörandet, synes även den egentliga industrien i en viss utsträckning hava kommit i ett gynnsammare konjunkturläge.

(Reichsarbeitsblatt.)

Arbetsmarknaden i Förenta Staterna under maj 1921. Vid de i arbetsdepartementets statistik redovisade företagen uppgick antalet den 31 maj sysselsatta arbetare till 1 573 538, vilket innebär en minskning under månaden med 7 211 eller 0·5 %, mot 0·4 % under april. Minskningen av arbetsstyrkan var särskilt stor inom tobaksindustrien, där den uppgick till 5·5 %. Beträffande järn- och stålindustrien beräknades motsvarande siffra till 2·5 %. Å andra sidan ökades antalet arbetare vid järnvägsreparationsverkstäderna med 8·4 %, inom läderindustrien med 4·3 %, inom automobilindustrien med 3·8 % och inom textilindustrien med 2·7 %.

(Industrial Employment Survey Bulletin.)

— Arbetstid. —

Socialstyrelsens handläggning av arbetstidsärenden under andra kvartalet 1921. Omfattningen av det arbete, som socialstyrelsens arbetarskyddsbyrå under andra kvartalet 1921 nedlagt på handläggning av ärenden rörande arbetstidslagen, framgår av följande sammandrag:

	Ingående	Utgående
Ärenden rörande 6 § av arbetstidslagen (nödfallsarbeten)	163	21
» » 7 § » » (annat övertidsarbete)	67	91
Förfrågningar angående »	4	4
Remisser från arbetsrådet för utredning	12	12
Arbetsrådets beslut, avskrift till yrkesinspektörerna	210	210
Ärenden rörande bagerilagen	1	1
Summa	**457**	**339**

Ärenden angående extra arbeten, utförda med stöd av 6 § av arbetstidslagen (nödfallsarbeten), hava under kvartalet inkommit till ett antal av inalles 163, därav 148 anmälningar om utsträckning av arbetstiden under högst två dygn och 15 ansökningar om rätt till utsträckning av arbetstiden under mer än två dygn. Av de senare blevo 14 beviljade. Efter olika slag av orsaker, som föranlett utsträckningen av arbetstiden, fördelade sig ansökningarna sålunda: skada eller fara för skada å arbetsmaskiner 13, å driftmotorer 5, å fartyg 6, å gas-, vatten- och avloppsledningar 84, å kraftledningar och elektriska anordningar 9, å transport- och lyftanordningar 2, å ugnar, kokare o. d. 1, å varor och fabrikat 2, å ångpannor och ledningar 2, genom eldsvåda 17, genom storm och oväder 15, genom översvämning 7.

Ansökningar om eftergift enligt 7 § av arbetstidslagen hava inkommit till ett antal av 86, varav beviljades 66 ansökningar för säsongarbete och 11 för tillfälligt arbete. Avslagna blevo 3 och återförvisade 6 ansökningar.

På olika slag av arbetare fördelade sig ansökningarna sålunda: byggnadsarbetare 2, diversearbetare 3, driftarbetare 74, eldare 1, kuskar 1, reparatörer och montörer 4 samt vakter 1.

— Levnadskostnader. —

Levnadskostnadernas stegring i Österrike. Några officiella beräkningar över de totala levnadskostnadernas förändringar i Österrike hava hittills ej verkställts. På privat initiativ har man däremot företagit sådana beräkningar, vilka publicerats i den österrikiska tidskriften »Der Oesterreichische Volkswirt.» Redan ett studium av priserna på de enskilda varuslagen giver en intressant inblick i de oerhörda prisförskjutningar, som ägt rum under kristiden.

		1914 första halvåret	1921 jan.	1921 maj
Livsmedel		(pris i österrikiska kronor) [1]		
mjöl (ransonerat)	per kg.	—	11·20	11·20
» (i fria handeln)	» »	0·36	75·00	87·00
bröd (ransonerat)	» st.	—	6·00	9·00
» (i fria handeln)	» »	0·46	32·00	30·00
potatis	» kg.	0·10	7·50	9·00
risgryn	» »	0·60	67·00	55·00
majsgryn	» »	0·28	28·00	32·00
surkål	» »	0·24	7·50	7·40
morötter	» »	*0·30*	11·00	10·00
spenat	» »	0·30	21·00	30·00
kålrötter	» »	0·20	12·00	15·00
bönor	» »	0·35	35·00	29·00
ärter	» »	0·40	38·00	39·00
äpplen	» »	0·85	22·00	50·00
nötkött	» »	2·00	185·00	270·00
fläsk	» »	2·10	260·00	280·00
margarin (ransonerat)	» »	—	96·00	140·90
» (i fria handeln)	» »	1·20	180·00	180·00
fett och flott	» »	1·60	280·00	245·00
smör	» »	2·40	335·00	400·00
socker (ransonerat)	» »	—	96·00	96·00
» (i fria handeln)	» »	0·80	190·00	170·00
ägg	» st.	0·10	16·00	11·50

[1] 100 öst. kr. före kriget = 75·60 sv. kr., våren 1921 ungefär = 0·75 sv. kr.

		1914 första halvåret	1921 jan.	1921 maj
Beklädnadsartiklar		(pris i österrikiska kronor)		
kostym, (medelgod)	per st.	70·00	4 000·00	7 500·00
kängor	» par	18·00	770·00	1 500·00
skjorta, (medelgod)	» st.	20·00	630·00	880·00
kalsonger	» par	10·00	500·00	550·00
strumpor, (medelgoda)	» »	2·00	190.00	180·00
näsduk	» st.	0·80	70·00	80·00
Bostad, bränsle och lyse				
ett möblerat rum		20·00	325·00	493·00
spårvagnsbiljett		0·12	2·60	6·50
stenkol (ransonerat)	per kg.	—	4·00	5·80
» (i fria handeln)	» »	0·04	7·50	9·00
torrved	» »	0·01	3·00	3·00
kokgas	» kbm	0·17	7·80	10·50
elektriskt ljus	» hwt	0·07	1·50	2·25
Övriga utgifter				
tidningsabonnement		2·40	50·00	80·00
lånbibliotek, (månadsavgift)		1·00	10·00	10·00
teaterbiljett		2·00	40·00	60·00
tvätt av en stärkskjorta		0·40	16·00	30·00

Av särskilt intresse är att jämföra priserna på ett och samma varuslag i den statliga regleringen och i fria handeln. Ransoneringen innebär numera ej ett försök att tillförsäkra konsumenterna en tillräcklig mängd förnödenheter utan är fastmer att betrakta såsom en åtgärd från statens sida att genom tillhandahållande av en del livsmedel till billigt pris söka minska trycket av prisstegringen.

För att erhålla uppgift om levnadskostnadsökningen har man med utgångspunkt från en förbrukning, som kan anses motsvara existensminimum och som omfattar de ovan uppräknade nyttigheterna och varuslagen, beräknat vad denna förbrukning skulle kosta enligt ovanstående priser. Genom att sätta utgiftssummorna för år 1921 i relation till motsvarande tal före krigsutbrottet har man härvid erhållit följande indextal:

	1914 första halvåret	1921 jan.	1921 mars	1921 maj
Livsmedel	100	7 623	8 420	9 377
Beklädnad	100	4 657	7 093	7 620
Bostad, bränsle och lyse	100	3 169	4 035	4 647
Övriga utgifter	100	2 397	3 039	3 039
Samtliga levnadskostnader	**100**	**4 543**	**5 619**	**6 255**

Vid början av innevarande år hade levnadskostnaderna stigit med nära 4 500 %; under de följande månaderna fortsatte stegringen i synnerligen raskt tempo så att den i maj månad 1921 uppgick till något mer än 6 000 %. Livsmedelsutgifterna uppvisa den högsta ökningen, därnäst kommer beklädnadsposten, som under detta år synes hava stigit synnerligen kraftigt.

— Fattigvård. —

Fattigvården i Sverige år 1919. Enligt den av statistiska centralbyrån utgivna berättelsen angående kommunernas fattigvård uppgick antalet personer i hela riket, som under år 1919 åtnjöto fattigunderstöd, till sammanlagt 251 618, vilket i jämförelse med föregående år innebär en minskning med 3 840 personer eller 1·5 %.[1] Nedgången gäller såväl gruppen tillfälligt understödda,

[1] Hela antalet understödstagare år 1918 var enligt nu föreliggande korrigerade uppgift 255 458, alltså c:a ett tusental mindre, än som angavs i tredje häftet av Soc. Medd. (sid. 240).

vilken minskats med 1 441 personer (2·8 %), som varaktigt understödda, där minskningen varit 2 399 personer (1·2 %.)

I likhet med föregående år har värdet av full försörjning starkt ökats under 1919, beroende på krigets fördyrande inverkan och penningvärdets fall. Medelvärdet för hela riket är beräknat till 446 kronor, vilket innebär en stegring med 150·6 % från 1914. Motsvarande siffra för år 1918 var 353 kronor.

Arbetsrådets beslut.

2712. Arbetsrådets beslut den 2 september 1920 i anledning av en av Aktiebolaget Svenska fönsterglasbruken gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anhållit om tillstånd att använda 3 smältare och 15 gaseldare vid sökandens glasbruk i Glava till arbete med tre skift dygnet runt under veckans alla dagar.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare avgivit yttrande.

I anledning av förevarande och andra till arbetsrådet inkomna ansökningar hava ledamöter av arbetsrådet besökt ett antal glasbruk.

Arbetsrådet finner beträffande de i ansökningen omförmälda smältarna skäligt på det sätt bifalla ansökningen, att arbetsrådet med stöd av 5 § andra stycket lagen om arbetstidens begränsning medgiver sökanden rätt att använda smältarna i fråga till arbete med tre skift under högst 10 timmar om dygnet, såvitt därigenom icke uppkommer längre sammanlagd arbetstid för en tidrymd av tre veckor, än att den motsvarar 56 timmar i veckan.

Beträffande eldarna finner sig arbetsrådet icke kunna bifalla ansökningen. Emellertid finner arbetsrådet skäligt med stöd av andra stycket av promulgationsbestämmelserna till lagen om arbetstidens begränsning beträffande dessa arbetares arbete medgiva sökanden sådant anstånd med tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning, att sökanden medgives rätt att till den 1 april 1921 använda arbetarna i fråga till arbete med tre skift under högst 10 timmar om dygnet, såvitt därigenom icke uppkommer längre sammanlagd arbetstid för en tidrymd av tre veckor, än att den motsvarar 56 timmar i veckan.

Detta beslut är utfärdat i enlighet med den mening, som omfattades av arbetsrådets flesta ledamöter (herrar *Elmquist*, *Ribbing*, *Bosæus*, föredragande, och *Holmström*). Herr *Wijkander* anmälde sin reservation mot beslutet i vad det avsåg i ansökningen omförmälda gaseldare samt anförde följande:

»Då arbetsrådet med stöd av andra stycket i arbetstidslagens 5 § medgivit 56 timmars arbetstid per vecka för smältare och vissa gaseldare vid glashyttorna, synes någon meningsskiljaktighet icke råda om att arbetet i fråga, som bedrives med tre skiftlag, måste oundgängligen fortgå jämväl under sön- och helgdagar.

Då vidare intet bärande skäl förebragts, att i nämnda paragraf avsett undantag icke är 'påkallat', borde arbetsrådet enligt min åsikt hava medgivit undantaget i begärd utsträckning.»

2716. Arbetsrådets beslut den 2 september 1920 i anledning av en av Sunds glasbruks aktiebolag genom Sveriges buteljglasbruks förbund gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anhållit om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning beträffande en smältare vid sökandens glasbruk vid Äng.

Över ansökningen har smältaren i fråga avgivit yttrande.

I anledning av förevarande och andra till arbetsrådet inkomna ansökningar hava ledamöter av arbetsrådet besökt ett antal glasbruk.

Arbetsrådet finner sig icke kunna bifalla ansökningen.

Emellertid finner arbetsrådet i anledning av ansökningen skäligt med stöd av andra stycket av promulgationsbestämmelserna till lagen om arbetstidens begränsning medgiva sökanden anstånd med tillämpningen av lagen beträffande det arbete, som utföres av smältaren i fråga, till den 1 juli 1921, dock med villkor att arbetstiden för smältaren under anståndstiden icke må bliva längre än 60 timmar i veckan med 10 timmar om dygnet, sökanden obetaget att därutöver använda den utsträckta arbetstid, som omförmäles i 7 § första stycket av lagen.

2722. Arbetsrådets beslut den 2 september 1920 i anledning av en av Aktiebolaget Surte—Liljedahl genom Sveriges buteljglasbruks förbund gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anhållit om tillstånd att använda 3 smältare och 27 gaseldare vid Surte glasbruk till arbete med tre skift under 56 timmar i veckan i genomsnitt på tre veckor.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare avgivit yttrande.

I anledning av förevarande och andra till arbetsrådet inkomna ansökningar hava ledamöter av arbetsrådet besökt ett antal glasbruk.

Arbetsrådet finner beträffande de i ansökningen omförmälda smältarna skäligt på det sätt bifalla ansökningen, att arbetsrådet med stöd av 5 § andra stycket lagen om arbetstidens begränsning medgiver sökanden rätt att använda smältarna i fråga till dem åliggande arbete med tre skift under högst 10 timmar om dygnet, såvitt därigenom icke uppkommer längre sammanlagd arbetstid för en tidrymd av tre veckor, än att den motsvarar 56 timmar i veckan.

Beträffande eldarna finner sig arbetsrådet icke kunna bifalla ansökningen. Emellertid finner arbetsrådet skäligt med stöd av andra stycket av promulgationsbestämmelserna till lagen om arbetstidens begränsning beträffande dessa arbetares arbete medgiva sökanden sådant anstånd med tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning, att sökanden medgives rätt att till den 1 oktober 1921 använda arbetarna i fråga till arbete med tre skift under högst 10 timmar om dygnet, såvitt därigenom icke uppkommer längre sammanlagd arbetstid för en tidrymd av tre veckor, än att den motsvarar 56 timmar i veckan.

Detta beslut är utfärdat i enlighet med den mening, som omfattades av arbetsrådets flesta ledamöter (herrar *Elmquist*, *Ribbing*, *Bosæus*, föredragande, och *Holmström*). Herr *Wijkander* anmälde sin reservation mot beslutet i vad det avsåg i ansökningen omförmälda gaseldare samt anförde följande:

»Då arbetsrådet med stöd av andra stycket i arbetstidslagens 5 § medgivit 56 timmars arbetstid per vecka för smältare och vissa gaseldare vid glashyttorna, synes någon meningsskiljaktighet icke råda om att arbetet i fråga, som bedrives med tre skiftlag, måste oundgängligen fortgå jämväl under sön- och helgdagar.

Då vidare intet bärande skäl förebragts, att i nämnda paragraf avsett undantag icke är 'påkallat', borde arbetsrådet enligt min åsikt hava medgivit undantaget i begärd utsträckning.»

2803. Arbetsrådets beslut den 16 september 1920 i anledning av en av Svenska sockerfabriksaktiebolaget gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Sökanden bedriver raffinering av råsocker vid sina fabriker i Arlöv, Göteborg, Landskrona och Stockholm. Vid sistnämnda fabrik, som endast har en proportionsvis mindre kvantitet råsocker att förarbeta, bedrives arbetet uteslutande på dagdrift, under det att vid de tre förstnämnda fabrikerna treskiftssystemet med 48 timmars arbetstid i veckan infördes redan den 1 januari 1920. Ehuru det rent produktiva raffinaderiarbetet sålunda faller inom gränserna för den lagstadgade normalarbetsdagen, finnes det inom raffinaderierna vissa arbeten, som äro av den art, att de med nödvändighet måste kontinuerligt bedrivas under hela den tidsperiod, då raffinaderikampanjen pågår. Då kampanjen påbörjas, fylles nämligen fabriken med sockersafter, sirap och sockerfyllmassa, och kan fabriken icke tömmas eller, såsom det kallas, utsötas, förrän hela avverkningsperioden är avslutad. Dessa i fabriken befintliga safter, fyllmassor med mera måste även under söndagsdygnet, då själva sockerproduktionen ligger nere, ägnas en omsorgsfull behandling, därest icke allvarliga störningar i driften skola uppkomma. Av enahanda orsak måste även vid raffinaderiet i Stockholm, som uteslutande producerar socker under dagdrift, visst arbete pågå dygnet runt. Vidare förekomma vid samtliga raffinaderier vissa reparationsarbeten och dylikt, som endast kunna verkställas under den tid, då maskinerna stå stilla.

Benkolshuset, där benkolen regenereras, måste sålunda arbeta med ständig eld, enär släckning av generatorerna tager 24 timmar samt igångsättning 36 à 48 timmar. *Benkolsfiltrationen* kan ej avbrytas, då safterna i filtren i så fall skulle avkylas samt bliva sega och tjocka, vilket skulle omöjliggöra igångsättning, *Sirapspumpning* måste ständigt pågå för att förse filtrationen med saft och sirap. *Maischarna*, där den varma, kristallblandade fyllmassan röres, måste vara i gång kontinuerligt, då eljest hela massan stelnar, i vilket fall driften blir omöjliggjord för flera dagar. I *kraftcentralen* måste personal finnas för passning av maskiner samt reglering av ånga och elektrisk ström till fabrikens olika avdelningar. Vidare måste den elektriska utrustningen överses samt nödiga omkopplingar göras under den tid, då strömmen kan slås ifrån. I *ångpannehuset* måste i mindre omfattning eldning, kollämpning och slaggning pågå för att förse pumparna, maischarnas drivmaskiner samt torkstugorna med nödig ånga. *Smörjare* måste finnas till hands för att smörja och passa i gång varande axelledningar, verkställa ompackning av rör med mera.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att under den tid av åtta à tio månader årligen, då raffinaderikampanjen vid sökandens fabriker pågår, utsträcka arbetstiden till 56 timmar i veckan för ett antal vid nämnda fabriker anställda arbetare, nämligen vid fabriken i Arlöv ett antal arbetare vid maischarna samt ett antal sirapspumpare, maskinpassare, packare, eldare, slaggare, elektriker och eldareförmän, vid fabriken i Göteborg ett antal arbetare i filterstationen, ett antal arbetare i kraftcentralen och ett antal eldare samt smörjare och maischvakter, vid fabriken i Landskrona ett antal arbetare vid benkolsfiltret, ett antal arbetare i benkolshuset, ett antal sirapspumpare, maskinister, eldareförmän och eldare samt vid fabriken i Stockholm ett antal arbetare vid maischarna, ett antal arbetare i kraftcentralen samt ett antal eldareförmän, kollämpare och smörjare.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare avgivit yttrande.

För utredning i ärendet har ett antal ledamöter av arbetsrådet besökt raffinaderiet i Arlöv.

Arbetsrådet finner sig kunna allenast på det sätt bifalla ansökningen, att arbetsrådet med stöd av 5 § andra stycket lagen om arbetstidens begränsning medgiver sökanden rätt att intill den 1 januari 1922 använda i ansökningen avsedda arbetare till arbete med tre skift dygnet runt under veckans alla dagar, dock med villkor dels att sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av tre veckor icke för någon arbetare må bliva längre, än att den motsvarar 56 timmar i veckan, dels ock att den i första stycket av 4 § av lagen stadgade begränsning av arbetstiden för dygn icke må överskridas i vidare mån, än att arbetstiden under de dygn, då skiftväxling äger rum, må utsträckas till 14 timmar.

2804. Arbetsrådets beslut den 16 september 1920 i anledning av en av Svenska sockerfabriksaktiebolaget gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Sökanden bedriver betavverkning vid sina råsockerfabriker i Arlöv, Ängelholm, Genevad, Hasslarp, Hälsingborg, Hököpinge, Jordberga, Karlshamn, Karpalund, Kävlinge, Köpingebro (med saftstation i Gärsnäs), Roma, Skivarp, Staffanstorp, Svedala, Säbyholm (med saftstation i Teckomatorp), Trälleborg och Örtofta (med saftstation i Eslöv). Betkampanjen börjar i mitten av oktober och pågår i allmänhet till omkring mitten av december, under vilken tidsperiod arbetet bedrives kontinuerligt och med största möjliga forcering. Skälen härför äro dels att det är nödvändigt att fortast möjligt avverka sockerbetorna, enär de genom lagring förlora en avsevärd del av sin sockerhalt, dels att själva fabrikationen måste bedrivas med jämn och ostörd kontinuitet. Fabriken är nämligen under arbetets gång fylld av tunnare och tjockare safter, sirap och fyllmassa. Av dessa äro de tunna safterna speciellt känsliga för driftsavbrott, enär den därvid uppkommande avsvalningen lätt medför jäsningsprocesser, varigenom avsevärda sockerkvantiteter kunna gå förlorade. Arbetet vid vissa stationer inom fabriken, såsom till exempel diffusionen, sockerkokningen och maischningen, är vidare av den art, att driftsavbrott ej få förekomma utan att omfattande avslutningsarbeten företagas, enär eljest driftstörningar skulle uppstå, som skulle medföra avsevärda förluster av material och tid.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att under pågående betkampanj utsträcka arbetstiden vid ovannämnda råsockerfabriker till 56 timmar i veckan för samtliga de arbetare i fabrikerna, vilkas arbete hittills bedrivits med kontinuerlig skiftväxling.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare erhållit tillfälle att yttra sig. Yttrande har emellertid inkommit allenast från arbetarna vid fabrikerna i Arlöv, Ängelholm, Genevad, Hököpinge, Jordberga, Karlshamn, Kävlinge, Köpingebro, Skivarp, Staffanstorp och Örtofta.

För utredning i ärendet har ett antal ledamöter av arbetsrådet besökt råsockerfabriken i Arlöv.

Arbetsrådet finner sig kunna allenast på det sätt bifalla ansökningen, att arbetsrådet med stöd av 5 § andra stycket lagen om arbetstidens begränsning medgiver sökanden rätt att intill den 1 januari 1922 använda i ansökningen avsedda arbetare till arbete med tre skift dygnet runt under veckans alla dagar, dock med villkor dels att sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av tre veckor icke för någon arbetare må bliva längre, än att den motsvarar 56 timmar i veckan, dels ock att den i första stycket av 4 § av lagen stadgade begränsning av arbetstiden för dygn icke må överskridas i vidare mån, än att arbetstiden under de dygn, då skiftväxling äger rum, må utsträckas till 14 timmar.

2817. Arbetsrådets beslut den 23 september 1920 i anledning av en av Svenska tidningsutgivareföreningens arbetsgivaresektion gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Arbetstiden vid tidningsföretag måste på grund av företagens säregna natur bliva av växlande längd. Det är omöjligt att från den ena dagen till den andra bestämt kunna förutse de fordringar, som kunna komma att ställas på företagens tekniska avdelningar. Ena dagen kan inom- eller utomlands inträffa en händelse av sådan vikt, att den kräver ett utförligt omnämnande i nästa utkommande nummer av tidningen. Vid ett sådant tillfälle belastas företagens sätteriavdelningar med en större arbetsbörda än vanligt. En annan dag kan en händelse av vikt inträffa och underrättelse därom komma tidningen tillhanda så kort tid före tidningens utgivande, att omstereotypering måste äga rum, för att meddelandet om ifrågavarande händelse må kunna inflyta i åtminstone en del av tidningens upplaga. Detta åter medför en större belastning än den normala av före-

tagets stereotypi- och tryckeriavdelningar. Tillströmningen av annonser, vilken ej kan på förhand beräknas, ävensom osedvanligt stor efterfrågan å tidningens lösnummerupplaga kunna också, på samma sätt som ovan anförts rörande nyhetsmateriel i texten, ställa ej på förhand beräkneliga krav på företagets sätteri- och tryckeriavdelningar. Företagens säregna art, till vilken kollektivavtalen för de typografiska yrkena alltid tagit hänsyn, medför således, att arbetstiden inom vissa gränser, bestämda i avtalen med arbetarna, blir av växlande längd.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva till Svenska tidningsutgivareföreningens arbetsgivaresektion anslutna tidningsföretag, upptagna i en vid ansökningen fogad förteckning, sådant undantag beträffande arbetet vid tidningsföretagen, som omförmäles i 5 § tredje stycket av lagen om arbetstidens begränsning.

Svenska typografförbundets styrelse har i ett å ansökningshandlingen tecknat yttrande förklarat sig icke hava något att erinra mot den av sökanden gjorda framställningen.

Arbetsrådet finner skäligt på det sätt bifalla framställningen, att arbetsrådet med stöd av 5 § tredje stycket lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 medgiver medlemmarna av Svenska tidningsutgivareföreningens arbetsgivaresektion rätt att använda hos dem anställda typografiska arbetare och arbetare vid klischéanstalter till arbete under annan arbetstid än i 4 § av lagen om arbetstidens begränsning stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för någon arbetare under en tidrymd av fyra veckor blir längre, än att den motsvarar 48 timmar i veckan.

2826. Arbetsrådets beslut den 23 september 1920 i anledning av en av Wargöns aktiebolag genom Järnbruksförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Sökanden bedriver tillverkning av kiseljärn och karbid i elektriska ugnar. Dessa ugnar måste i drifthänseende jämföras med masugnar, kalkugnar och andra dylika ugnar, där ugnsschaktet hela tiden är fyllt med beskickning, som endast till en liten del tages ut vid varje tappning, i den mån som den i ugnen försiggående processen lämnar färdig vara. Om under söndagen avbrott i arbetet måste äga rum, skulle den i ugnen kvarvarande beskickningen till stor del förfaras och ugnen kallna. Efter söndagsstilleståndet kan lång tid, ofta ett dygn eller mera, erfordras, innan ugnen kommer i full gång och lämnar såväl kvantitativt som kvalitativt normal produktion. På grund av kontrakt med statens vattenfallsverk angående leverans av elektrisk energi måste ersättning lämnas för leverans av kraft under söndagen, även om energien icke kan tillgodogöras.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att använda ett antal blandare i våghuset samt ett antal smältare, tappare, reglerare och järnkörare till arbete med tre skift under en arbetstid av 56 timmar i veckan i medeltal för tre veckor.

Sammanträde har den 6 september 1920 hållits inför arbetsrådet mellan representanter för arbetsgivare och arbetare.

Arbetsrådet finner skäligt allenast på det sätt bifalla ansökningen, att arbetsrådet med stöd av 5 § andra stycket lagen om arbetstidens begränsning medgiver sökanden rätt att intill den 1 januari 1922 använda i ansökningen angivna arbetare till arbete med tre skift dygnet runt under veckans alla dagar, dock med villkor dels att sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av tre veckor icke för någon arbetare må bliva längre, än att den motsvarar 56 timmar i veckan, dels ock att den i första stycket av 4 § av lagen stadgade begränsning av arbetstiden för dygn icke må överskridas i vidare mån, än att arbetstiden under de dygn, då skiftväxling äger rum, må utsträckas till 14 timmar.

Detta beslut är utfärdat i enlighet med den mening, som omfattades av arbetsrådets flesta ledamöter (herrar *Ribbing*, föredragande, *Bosæus*, *Geijer*, *Wijkander* och *von Sydow*). Herr *Tholin*, med vilken herr *Holmström* förenade sig, var av skiljaktig mening och anförde:

»Då den i 4 § angivna arbetstiden bör tillämpas i alla de fall, där detta utan större olägenheter för arbetets bedrivande kan ske, och uti ifrågavarande fall en ringa ökning av arbetspersonalen medför, att arbetstiden kan fastställas till 48 timmar per vecka och arbetare, anser jag icke påkallat medgiva undantag från i 4 § fastställd arbetstid.

På grund härav anser jag, att sökandens yrkande icke bort av arbetsrådet bifallas.»

2921. Arbetsrådets beslut den 11 oktober 1920 i anledning av en av firman Kronobergs mek. verkstad S. E. Svensson i Växjö gjord ansökning om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

I ärendet är utrett följande:

S. E. Svensson, K. H. Svensson och J. F. Johansson bedriva gemensamt mekanisk verkstadsrörelse i Växjö. Mellan bemälda personer har den 31 oktober 1919 upprättats ett kontrakt, enligt vilket äganderätten till verkstadens maskiner och inventarier i lika mån tillkommer samtliga tre delägare. I kontraktet hava delägarna vidare förbundit sig »att vara lika ansvariga för firmans arbeten och skötsel, att vara lika ansvariga för firmans utgifter, att lika fördela genom rörelsen uppkommen vinst» samt »att lika deltaga i å verkstaden och för verkstadens drivande förekommande arbeten».

I det hos magistraten i Växjö förda handelsregistret intogs den 15 september 1919 en av S. E. Svensson gjord anmälan, att han ämnade i nämnda stad idka mekanisk verkstadsrörelse under firma Kronobergs mekaniska verkstad S. E. Svensson.

Under åberopande av att icke någon annan person än de nämnda tre delägarna arbetar å verkstaden har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte avgöra, huruvida lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning på det arbete, som av delägarna utföres å verkstaden.

Arbetsrådet finner, att det arbete, som å den i ärendet ifrågakomna verkstaden utföres av S. E. Svensson, K. H. Svensson och J. F. Johansson, icke utföres för arbetsgivares räkning. På grund härav förklarar arbetsrådet, att lagen om arbetstidens begränsning icke äger tillämpning på nämnda arbete.

2926. Arbetsrådets beslut den 18 oktober 1920 i anledning av en av Jönköpings mekaniska verkstads aktiebolag gjord ansökning om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Sökanden har anhållit om avgörande, huruvida lagen om arbetstidens begränsning skall äga tillämpning å arbete, som av sökandens arbetare utföres i utlandet.

Arbetsrådet förklarar, att lagen om arbetstidens begränsning icke äger tillämpning å arbete, som av sökandens arbetare utföres i utlandet.

2928. Arbetsrådets beslut den 18 oktober 1920 i anledning av en av Aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält gjord ansökning om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Sökanden har anhållit om avgörande, huruvida arbetet vid sökandens kolgruvor på Spetsbergen, som intill norska statens övertagande av ögruppen är »ingen mans land», faller inom giltighetsområdet för lagen om arbetstidens begränsning.

Arbetsrådet förklarar, att lagen om arbetstidens begränsning icke äger tillämpning å det arbete, som utföres vid sökandens kolgruvor på Spetsbergen.

2944. Arbetsrådets beslut den 18 oktober 1920 i anledning av en av polisdomstolen i Göteborg gjord hemställan om avgörande, huruvida vissa arbetstagare äro att räkna såsom arbetare enligt lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

I ärendet har förekommit följande:

Till polisdomstolen i Göteborg har poliskommissarien Herlog Dahlberg på tjänstens vägnar instämt direktören Henry Axel Emil Eggers i Göteborg under yrkande om ansvar å honom för det han använt personal, som å Hotell Eggers i Göteborg varit anställd för matlagning, till arbete i strid mot bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Eggers har bestritt åtalet och därvid, bland annat, gjort gällande, att vissa av de i målet ifrågakomna arbetstagarna, nämligen 6 chefskockar, jämlikt bestämmelserna i 2 § lagen om arbetstidens begränsning vore undantagna från tillämpningen av nämnda lag.

Angående ifrågavarande chefskockars ställning och arbetsförhållanden har Eggers inför polisdomstolen anfört följande. Kökspersonalen å Hotell Eggers bestode, diskpersonalen frånräknad, utav 28 personer, därav en köksmästare, en saucier, som vikarierade för köksmästaren under dennes fritid, 5 ordinarie chefskockar och en så kallad roterande chefskock, vilken sistnämnde avlöste de övriga chefskockarna under deras fritid. Chefskockarna vore på grund av mångårig förberedande specialutbildning inom yrket samt på grund av sin ansvarsfulla ställning icke att likställa med vanliga arbetare utan kunde närmast räknas såsom »verkmästare eller annan befattningshavare i överordnad ställning». På grund av stadgandet i 2 § lagen om arbetstidens begränsning borde chefskockarna följaktligen icke vid tillämpningen av lagen räknas såsom arbetare.

Inför domstolen har såsom vittne hörts kocken Ragnar Andersson, som berättat, bland annat, att till måltider och kafferaster åt den vid Hotell Eggers anställda kökspersonalen vore anslagna 2 timmar dagligen samt att chefskockarna, som även under sistnämnda tid måste hava någon tillsyn över sina arbetsföremål, i regel icke kunde uttaga mer än ungefär 1 ½ timme till måltider och kafferaster.

Sedan målet å ömse sidor överlämnats till domstolens prövning, har domstolen jämlikt beslut den 17 juni 1920 anhållit om arbetsrådets uttalande, huruvida de hos Eggers anställda chefskockarna vore att hänföra till sådana arbetsanställda, som omförmälas i 2 § lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Arbetsrådet avgiver med stöd av stadgandena i 3 § första stycket lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 den förklaring, att de i ärendet ifrågakomna, hos direktören Henry Axel Emil Eggers å Hotell Eggers i Göteborg anställda 6 chefskockarna icke äro att hänföra till sådana arbetsanställda, som omförmälas i 2 § av nämnda lag.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Juni månad år 1921.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under juni månad.

Översikt av verksamheten under *juni* månad 1921.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	7 067	1 259	1 193	2 568	2 577	1 801	**9 635**	**3 836**	**2 994**
Stockholms län	2 682	362	347	405	444	212	**3 087**	**806**	**559**
Uppsala stad och län	607	136	117	89	110	53	**696**	**246**	**170**
Södermanlands län	1 679	222	184	180	178	99	**1 859**	**400**	**283**
Östergötlands län	1 386	338	310	369	394	221	**1 755**	**732**	**531**
Norrköping	1 120	70	60	445	170	130	**1 565**	**240**	**190**
Jönköpings län	792	312	310	117	86	61	**909**	**398**	**371**
Kronobergs län	225	66	65	56	48	24	**281**	**114**	**89**
Norra Kalmar län	381	87	83	26	39	20	**407**	**126**	**103**
Södra Kalmar län	271	63	54	62	85	33	**333**	**148**	**87**
Gottlands län	98	51	45	23	35	13	**121**	**86**	**58**
Blekinge län	820	274	247	186	249	117	**1 006**	**523**	**364**
Kristianstads län	454	292	227	186	343	142	**640**	**635**	**369**
Malmöhus län: Malmö	2 141	223	193	968	914	445	**3 109**	**1 137**	**638**
Malmöhus län: Lund	288	106	104	92	55	42	**380**	**161**	**146**
Malmöhus län: Landskrona	510	143	138	105	44	24	**615**	**187**	**162**
Malmöhus län: Hälsingborg	1 266	182	153	328	195	124	**1 594**	**377**	**277**
Malmöhus län: Ystad	187	53	49	98	72	41	**285**	**125**	**90**
Malmöhus län: Trälleborg	305	143	142	36	25	23	**341**	**168**	**165**
Malmöhus län: Eslöv	240	158	150	61	67	49	**301**	**225**	**199**
Malmöhus län: Skurup	47	32	30	15	24	11	**62**	**56**	**41**
Hallands län	532	270	240	63	105	49	**595**	**375**	**289**
Göteb. o. Bohus län	286	116	105	111	140	59	**397**	**256**	**164**
Göteborg	5 058	912	565	1 092	1 091	563	**6 150**	**2 003**	**1 128**
Älvsborgs län	1 220	539	517	308	220	116	**1 528**	**759**	**633**
Skaraborgs län	612	283	229	152	441	106	**764**	**724**	**335**
Värmlands län	326	191	151	102	189	85	**428**	**380**	**236**
Örebro län	712	245	231	187	365	130	**899**	**610**	**361**
Västmanlands län	2 739	596	562	201	230	139	**2 940**	**826**	**701**
Kopparbergs län	709	163	158	133	216	105	**842**	**379**	**263**
Gävle stad och län	932	53	50	115	132	100	**1 047**	**185**	**150**
Västernorrlands län	2 442	792	671	50	85	34	**2 492**	**877**	**705**
Jämtlands län	87	20	19	125	143	81	**212**	**163**	**100**
Västerbottens län	222	68	63	114	146	95	**336**	**214**	**158**
Norrbottens län	845	180	172	114	181	101	**959**	**361**	**273**
Tillsammans juni 1921	**39 288**	**9 000**	**7 984**	**9 262**	**9 838**	**5 448**	**48 550**	**18 838**	**13 382**
» maj 1921	*43 489*	*12 379*	*11 477*	*10 843*	*13 138*	*6 996*	*54 332*	*25 517*	*18 473*
» juni 1920	13 122	11 119	8 393	6 724	10 526	5 444	19 846	21 645	13 837
» » 1919	12 183	8 901	7 257	7 099	10 333	5 074	19 282	19 234	12 331
» » 1918	14 024	9 386	7 339	12 843	7 868	5 159	26 867	17 254	12 498

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					juni 1921	maj 1921	juni 1920	juni 1921	maj 1921	juni 1920
Manliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	2 469	2 759	2 028	1 661	135	118	75	82	81	64
Skogshushållning	368	386	219	219	176	69	57	100	100	56
Gruvdrift och malmförädling	1 619	1 622	233	233	696	739	103	100	100	61
Industri och hantverk m. m.	19 736	20 740	3 358	3 170	618	519	125	94	96	74
Handel och samfärdsel	5 685	5 817	1 057	665	550	503	126	63	91	82
Husligt arbete	—	—	1	—	·	·	20	·	·	50
Allmän och litterär verksamhet	49	50	36	35	·	·	114	·	·	78
Annat arbete	7 346	7 914	2 058	1 951	385	290	184	95	99	94
Summa	**37 272**	**39 288**	**9 000**	**7 964**	**437**	**351**	**118**	**88**	**93**	**75**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	274	284	1 174	329	24	27	29	28	32	30
Skogshushållning	—	—	83	39	·	—	—	·	100	—
Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Industri och hantverk m. m.	2 080	2 233	355	208	629	692	89	59	59	45
Handel och samfärdsel	1 317	1 455	1 519	868	96	97	53	57	56	48
Husligt arbete	3 626	4 967	6 535	3 919	76	63	67	60	57	57
Allmän och litterär verksamhet	85	87	171	84	51	56	45	49	43	41
Annat arbete	217	236	1	1	·	·	147	·	·	88
Summa	**7 599**	**9 262**	**9 838**	**5 448**	**94**	**83**	**64**	**55**	**53**	**52**
Tillsammans										
Jordbruk m. m.	2 743	3 043	3 212	1 990	95	83	63	62	62	55
Skogshushållning	368	386	302	258	128	57	57	85	100	56
Gruvdrift och malmförädling	1 619	1 622	233	233	696	739	103	100	100	61
Industri och hantverk m. m.	21 816	22 973	3 713	3 378	619	534	119	91	93	69
jord-, sten- och glasindustri	600	633	132	124	480	226	66	94	98	69
metall- och maskinindustri	9 134	9 520	222	175	4288	2651	134	79	87	65
trävaruindustri	3 454	3 564	425	392	839	1408	104	92	97	75
byggnadsverksamhet	2 416	2 591	2 013	1 941	129	115	162	96	97	76
läder-, hår- och gummiindustri	440	457	27	21	·	·	·	·	·	·
textilindustri	1 428	1 456	23	19	·	·	·	·	·	·
beklädnadsindustri	1 081	1 146	162	109	707	521	101	67	62	49
närings- och njutningsämnesindustri	556	781	447	374	175	204	94	84	86	69
kemisk-teknisk och belysningsindustri	270	286	24	14	·	·	·	·	·	·
trämasse- och pappersindustri	562	567	159	136	357	533	·	86	95	·
grafisk industri	304	310	15	11	·	·	·	·	·	·
ej särskilt specificerade	1 571	1 662	64	62	·	·	166	·	·	76
Handel och samfärdsel	7 002	7 272	2 576	1 533	282	275	92	60	71	66
kontors-, bank- o. d. personal	608	628	81	58	·	482	133	·	57	76
butiks- och magasinspersonal	909	943	204	156	462	465	129	76	80	68
hotell- och restaurangpersonal	744	834	1 280	731	65	74	41	57	56	49
landtransport	1 690	1 738	394	317	441	344	88	80	77	63
sjötransport	3 009	3 037	598	253	516	539	157	42	96	91
ej särskilt specificerade	42	42	19	18	·	·	·	·	·	·
Husligt arbete	3 626	4 967	6 536	3 919	76	63	67	60	57	57
Allmän och litterär verksamhet	134	137	207	119	66	73	56	57	45	47
Annat arbete	7 563	8 150	2 059	1 952	396	293	197	95	99	94
Summa	**44 871**	**48 550**	**18 838**	**13 382**	**258**	**213**	**92**	**71**	**72**	**64**

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 1 676 platser, varav 1 183 manliga och 493 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 794, 1 480 och 314 samt under nästlidna månad resp. 2 761, 2 142 och 619.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T.p.
	Manliga avdelningen	**2 759**	**2 038**	**1 661**	**386**	**219**	**219**	**1622**	**233**	**233**	**623**	**126**	**122**	**9 286**	**213**	**173**
1	Stockholms stad	13	4	3	2	—	—	—	—	—	33	1	1	2 401	52	42
2	Stockholms län	602	238	227	35	1	1	7	—	—	12	—	—	746	—	—
3	Uppsala stad och län	172	63	54	10	2	2	2	—	—	22	—	—	94	1	1
4	Södermanlands län	74	99	66	3	—	—	6	—	—	1	—	—	786	7	6
5	Östergötlands län	210	141	124	53	7	7	58	3	3	4	2	1	254	14	13
6	Norrköping	68	20	19	—	—	—	—	—	—	1	—	—	216	8	6
7	Jönköpings län	41	38	36	2	1	1	2	—	—	9	5	5	319	—	—
8	Kronobergs län	25	5	4	—	—	—	—	—	—	18	1	1	9	2	2
9	Kalmar län	63	56	44	12	20	20	—	—	—	31	—	—	130	2	1
10	Gottlands län	24	15	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	85	52	40	10	—	—	11	—	—	114	6	6	79	—	—
12	Kristianstads län	216	264	206	1	—	—	—	—	—	50	—	—	28	6	3
13	Malmöhus län: Malmö	41	33	26	—	—	—	—	—	—	16	—	—	459	5	4
14	Hälsingborg	49	24	22	—	—	—	26	—	—	15	1	1	274	9	9
15	Övriga anstalter	249	227	209	—	—	—	—	—	—	4	2	2	323	11	9
16	Hallands län	53	60	33	9	107	107	—	—	—	76	1	1	106	3	1
17	Göteborgs och Bohus län	33	57	51	—	18	18	—	—	—	20	—	—	23	—	—
18	Göteborgs stad	38	71	61	—	41	41	—	—	—	13	57	57	1 896	18	14
19	Älvsborgs län	23	21	9	11	—	—	61	43	43	8	9	7	92	47	42
20	Skaraborgs län	203	169	121	1	—	—	—	—	—	59	29	28	78	1	—
21	Värmlands län	40	68	37	—	—	—	1	—	—	12	1	1	58	5	5
22	Örebro län	138	89	75	17	7	7	54	5	5	11	6	6	74	1	1
23	Västmanlands län	191	148	118	71	1	1	1057	96	96	22	5	5	493	6	6
24	Kopparbergs län	27	12	10	24	5	5	105	10	10	7	—	—	109	3	3
25	Gävle stad och län	5	3	2	9	—	—	1	—	—	7	—	—	209	5	3
26	Västernorrlands län	34	32	25	11	9	9	—	—	—	58	—	—	19	5	—
27	Jämtlands län	13	15	14	21	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
28	Västerbottens län	23	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
29	Norrbottens län	6	5	5	84	—	—	231	76	76	—	—	—	7	1	1
	Kvinnliga avdelningen	**284**	**1 174**	**329**	—	**83**	**39**	—	—	—	**10**	**6**	**2**	**234**	**9**	**2**
1	Stockholms stad	2	4	3	—	—	—	—	—	—	7	—	—	122	9	2
2	Stockholms län	58	124	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
3	Uppsala stad och län	8	16	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	7	24	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	21	52	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	10	15	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—
7	Jönköpings län	3	6	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	2	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	5	31	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	13	67	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	22	93	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	8	127	19	—	39	39	—	—	—	—	—	—	19	—	—
14	Hälsingborg	4	32	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	21	78	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	7	29	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	15	37	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	4	54	6	—	—	—	—	—	—	—	1	—	74	—	—
19	Älvsborgs län	1	26	43	—	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	7	88	5	—	—	—	—	—	—	3	5	2	—	—	—
21	Värmlands län	9	35	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	17	93	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	12	45	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	—
24	Kopparbergs län	9	35	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	1	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	4	15	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	9	22	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	3	6	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsämnesindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
3 556	**424**	**392**	**2 591**	**2 013**	**1 941**	**384**	**18**	**13**	**628**	**7**	**4**	**573**	**12**	**9**	**585**	**339**	**330**	**245**	**4**	**2**	
226	8	5	736	191	172	35	1	—	14	—	—	74	3	2	324	301	298	20	2	—	1
69	—	—	243	85	81	4	—	—	8	—	—	41	—	—	13	8	8	7	—	—	2
14	2	2	23	5	5	1	—	—	—	—	—	16	—	—	11	—	—	—	—	—	3
127	1	1	67	8	8	15	—	—	—	—	—	4	—	—	10	—	—	—	—	—	4
188	9	9	101	85	80	5	2	1	16	1	1	3	2	1	6	—	—	2	—	—	5
134	1	1	74	7	5	10	—	—	243	1	—	7	—	—	20	2	2	3	—	—	6
105	5	5	56	239	259	11	—	—	1	—	—	4	—	—	2	1	1	33	—	—	7
4	3	3	5	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	8
83	—	—	62	64	64	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	—	—	45	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	10
8	—	—	31	130	121	1	—	—	—	2	—	8	—	—	3	2	2	2	—	—	11
9	1	—	10	3	2	3	—	—	1	—	—	4	—	—	6	5	3	1	—	—	12
121	9	9	197	103	91	44	2	2	7	—	—	114	1	1	40	2	1	68	—	—	13
19	—	—	106	69	69	104	—	—	32	—	—	38	—	—	15	3	3	39	—	—	14
44	1	—	89	267	266	55	—	—	15	—	—	8	—	—	40	3	3	2	—	—	15
42	—	—	40	91	91	4	—	—	10	—	—	2	—	—	11	1	—	—	—	—	16
19	1	—	13	14	12	—	—	—	1	—	—	2	—	—	4	—	—	5	—	—	17
574	3	2	233	58	52	29	5	3	24	1	1	57	4	3	28	6	4	6	—	—	18
31	—	—	68	145	145	26	7	7	253	2	2	11	1	1	3	1	1	3	1	1	19
20	1	1	39	20	20	22	—	—	—	—	—	—	—	—	7	1	1	—	—	—	20
101	40	40	18	9	7	5	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	1	21
11	—	—	22	4	4	—	—	—	—	—	—	166	1	1	6	—	—	1	—	—	22
94	3	3	166	244	244	3	—	—	1	—	—	—	—	—	13	1	1	3	—	—	23
27	1	1	38	56	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	24
126	2	2	49	6	6	5	—	—	2	—	—	13	—	—	8	1	1	2	—	—	25
1 077	333	08	49	71	68	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	26
6	—	3	3	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
33	—	—	24	11	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	28
243	—	—	26	25	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
9	**1**	—	—	—	—	**73**	**9**	**8**	**828**	**16**	**15**	**573**	**150**	**100**	**196**	**108**	**44**	**41**	**20**	**12**	
—	1	—	—	—	—	4	5	4	27	—	—	176	105	71	63	37	19	8	9	5	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	—	—	29	1	1	5	2	2	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	—	—	6	4	3	—	5	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	1	1	1	256	—	—	40	2	2	16	—	—	—	1	1	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	4	—	—	—	1	—	1	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	11
2	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	3	5	3	2	3	2	—	—	—	12
1	—	—	—	—	—	27	—	—	34	—	—	117	12	8	49	15	1	19	—	—	13
—	—	—	—	—	—	23	—	—	90	11	11	7	—	—	1	—	—	—	—	—	14
1	—	—	—	—	—	11	—	—	56	1	1	17	2	2	2	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—	—	4	—	—	—	1	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	2	—	—	—	2	1	4	—	—	17
2	—	—	—	—	—	5	—	—	60	1	—	132	12	3	44	16	12	7	1	—	18
3	—	—	—	—	—	—	3	3	248	3	3	13	3	3	—	3	1	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	17	5	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	1	—	—	1	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	3	3	1	1	—	—	2	2	22
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Kontors-, bank- o. d. personal			Butiks- o. magasinspersonal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**441**	**144**	**182**	**298**	**14**	**10**	**1536**	**44**	**42**	**455**	**42**	**33**	**739**	**115**	**111**
1	Stockholms stad	35	—	—	112	10	7	396	3	3	216	25	21	316	83	83
2	Stockholms län	2	—	—	12	—	—	135	—	—	35	—	—	42	1	1
3	Uppsala stad och län	—	—	—	1	—	—	21	5	5	—	—	—	11	1	1
4	Södermanlands län	6	—	—	13	—	—	177	2	1	—	—	—	36	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	6	—	—	45	—	—	12	1	1	17	—	—
6	Norrköping	21	—	—	10	—	—	41	—	—	4	—	—	17	4	4
7	Jönköpings län	3	—	—	4	—	—	26	5	5	2	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	9	5	5	—	—	—	1	1	1	—	—	—	1	1	1
9	Kalmar län	—	—	—	—	1	1	29	—	—	5	—	—	8	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	1	—	—	1	—	—	39	2	2	3	—	—	4	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	2	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	2	—	—	31	1	1	119	2	2	32	4	2	69	4	4
14	Hälsingborg	5	—	—	5	—	—	56	—	—	3	—	—	16	—	—
15	Övriga anstalter	2	—	—	10	—	—	94	—	—	4	—	—	19	1	1
16	Hallands län	7	—	—	2	—	—	4	—	—	4	—	—	6	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	7	2	1
18	Göteborgs stad	32	—	—	69	2	1	90	—	—	99	10	8	114	15	12
19	Älvsborgs län	117	56	56	2	—	—	39	10	10	2	1	1	9	1	1
20	Skaraborgs län	—	1	—	1	—	—	24	—	—	2	1	—	3	1	1
21	Värmlands län	—	—	—	1	—	—	11	—	—	—	—	—	1	—	—
22	Örebro län	4	—	—	2	—	—	14	1	1	—	—	—	11	—	—
23	Västmanlands län	4	—	—	6	—	—	116	2	2	17	—	—	11	—	—
24	Kopparbergs län	20	1	1	—	—	—	3	—	—	5	—	—	2	—	—
25	Gävle stad och län	7	—	—	1	—	—	13	—	—	1	—	—	5	1	1
26	Västernorrlands län	162	81	70	2	—	—	28	9	8	2	—	—	3	—	—
27	Jämtlands län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	4	2	2	2	—	—	3	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	5	—	—	1	—	—	2	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**126**	**15**	**4**	**17**	**1**	**1**	**126**	**20**	**20**	**173**	**39**	**25**	**204**	**89**	**45**
1	Stockholms stad	35	11	3	4	—	—	3	—	—	86	16	11	85	54	27
2	Stockholms län	—	2	—	—	—	—	37	5	5	3	—	—	6	2	1
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
4	Södermanlands län	1	—	—	4	—	—	18	—	—	—	—	—	9	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	5	1	1	5	2	2	7	6	4
6	Norrköping	6	—	—	2	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—
7	Jönköpings län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	1
13	Malmöhus län: Malmö	25	—	—	—	1	1	27	14	14	44	10	6	44	9	4
14	Hälsingborg	11	—	—	—	—	—	17	—	—	1	—	—	1	1	—
15	Övriga anstalter	3	—	—	5	—	—	10	—	—	—	—	—	3	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	37	2	1	2	—	—	1	—	—	17	7	3	22	11	5
19	Älvsborgs län	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	2	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	1	1	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	1	1	1	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	1	—	—	1	1	1
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	9	1	1
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	1	1

Hotell- o. restaurang-personal			Land-transport			Sjötransport			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Allmän o. litterär verksamhet			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	
98	**45**	**34**	**1582**	**290**	**257**	**2 953**	**555**	**220**	**40**	**10**	**10**	—	**1**	—	**50**	**36**	**35**	**7 914**	**2 058**	**1 951**	
28	13	12	493	118	106	455	31	29	4	—	—	—	—	—	11	27	26	1 123	386	383	1
9	1	1	73	1	1	60	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	525	26	26	2
1	—	—	42	9	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	165	48	38	3
—	—	—	28	1	1	10	3	3	—	—	—	—	—	—	2	2	2	314	99	96	4
2	2	2	129	27	25	15	—	—	2	3	3	—	—	—	—	2	2	258	37	37	5
2	2	1	59	14	11	34	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	156	9	9	6
1	—	—	13	1	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	146	17	17	7
—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	149	46	46	8
3	—	—	16	—	—	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	137	7	7	9
8	6	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	30	30	10
—	—	—	36	7	6	88	3	3	—	—	—	—	—	—	—	1	1	296	69	66	11
1	—	—	3	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109	13	13	12
3	2	2	204	19	16	272	6	2	12	2	2	—	—	—	—	—	—	290	28	28	13
2	—	—	26	3	3	240	62	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	196	11	11	14
2	—	—	41	10	10	62	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	513	113	113	15
1	—	—	16	1	1	122	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	17	5	5	16
1	1	—	6	—	—	55	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92	22	22	17
13	7	5	176	52	44	974	396	94	20	5	5	—	1	—	34	2	2	539	158	156	18
1	1	—	18	5	4	28	11	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	414	177	176	19
—	1	—	10	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	142	58	57	20
—	1	1	7	1	1	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56	65	58	21
4	—	—	13	3	3	4	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	1	159	126	126	22
4	—	—	40	3	3	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	409	87	83	23
3	6	4	12	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	320	67	67	24
4	—	—	28	3	3	152	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	285	32	32	25
1	—	—	18	3	2	287	32	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	689	216	149	26
2	2	2	5	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	2	2	27
—	—	—	8	2	2	13	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110	37	35	28
2	—	—	8	5	3	10	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	217	67	63	29
736	**1235**	**697**	**206**	**104**	**60**	**134**	**43**	**33**	**2**	**9**	**8**	**4967**	**6 595**	**3 919**	**87**	**171**	**84**	**236**	**1**	**1**	
258	389	243	16	18	9	9	13	12	1	7	7	1586	1 808	1 336	49	90	48	27	1	1	1
37	27	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	211	275	143	1	6	5	—	—	—	2
6	9	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74	79	38	—	—	—	—	—	—	3
6	11	10	8	1	1	—	—	—	—	—	—	124	142	81	1	—	—	—	—	—	4
28	56	44	11	4	4	—	—	—	—	—	—	252	261	145	4	3	1	12	—	—	5
5	21	13	2	2	2	—	—	—	—	—	—	92	128	98	—	—	—	6	—	—	6
16	15	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82	64	43	1	—	—	4	—	—	7
7	10	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	32	14	1	1	1	—	—	—	8
11	14	7	4	—	—	—	—	—	—	—	—	61	78	39	—	1	1	1	—	—	9
7	8	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	14	20	7	—	1	—	—	—	—	10
22	39	26	3	1	1	—	—	—	—	—	—	142	142	78	—	—	—	—	—	—	11
35	66	33	3	—	—	—	—	—	—	—	—	104	175	89	—	—	—	—	—	—	12
35	101	35	125	60	28	—	—	—	—	—	—	379	517	289	3	9	1	12	—	—	13
19	25	9	1	—	—	6	1	1	—	—	—	98	124	79	—	1	—	49	—	—	14
12	24	21	15	7	7	—	—	—	—	—	—	201	170	125	4	5	5	46	—	—	15
5	18	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	28	54	29	—	3	2	5	—	—	16
13	21	12	—	—	—	—	1	—	—	—	—	66	72	40	2	7	1	4	—	—	17
26	61	23	6	8	5	117	27	20	—	—	—	462	875	484	7	15	1	67	—	—	18
2	15	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	114	50	—	8	6	3	—	—	19
23	48	18	—	—	—	—	—	—	1	1	1	111	282	75	—	—	—	—	—	—	20
14	24	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77	127	59	1	—	—	—	—	—	21
17	24	8	6	2	2	—	—	—	—	—	—	125	233	98	2	5	2	—	—	—	22
20	25	21	4	1	1	—	—	—	—	—	—	146	158	104	—	—	—	—	—	—	23
27	38	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	93	137	74	3	5	3	—	—	—	24
4	12	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98	109	89	3	3	2	—	—	—	25
6	20	6	—	—	—	1	—	—	—	1	—	41	59	27	—	2	—	—	—	—	26
36	54	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	69	41	—	1	1	—	—	—	27
13	16	11	—	—	—	1	1	—	—	—	—	85	101	72	5	5	4	—	—	—	28
26	44	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81	130	73	—	—	—	—	—	—	29

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 31 maj 1921.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar[1]				Arbetslösa					Orsak		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar		
		Män		Kvinnor	Tillsammans	Män		Kvinnor	Tillsammans		arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	Antal redovisade		Antal dagar under ma 1921
		Helt betalande	Halvt betalande			Helt betalande	Halvt betalande		Antal	%								avdeln.	medlemmar	
Bageri- o. konditoriindustriarb.-förb.	18	1 354	14	894	**2 262**	99	—	79	**178**	7·9	178	—	35	—	37	—	**72**	17	2 198	**4 814**
Bleck- och plåtslagareförbundet .	33	554	40	—	**594**	89	4	—	**93**	15·7	90	3	20	8	7	—	**35**	22	444	**1 874**
Bokbindareförbundet	12	194	35	531	**760**	63	4	156	**223**	29·3	88	135	6	—	5	5	**16**	9	692	**1 845**
Bryggeriindustriarbetareförbundet	25	2 427	84	871	**3 382**	60	—	110	**170**	5·0	170	—	110	—	22	—	**132**	11	2 713	**3 384**
De förenade förbunden	37	1 996	127	221	**2 344**	372	36	63	**471**	20·1	464	7	42	—	28	1	**71**	27	1 699	**8 865**
Elektriska arbetareförbundet . .	104	4 402	152	—	**4 554**	1 000	29	—	**1 029**	22·6	1 026	3	55	33	123	32	**243**	79	3 944	**22 705**
Gjutareförbundet	78	2 927	292	8	**3 227**	921	67	3	**991**	30·7	935	56	93	40	54	25	**212**	62	2 390	**16 452**
Grov- o. fabriksarbetareförbundet .	214	19 533	1 262	1 633	**22 428**	7 901	406	575	**8 882**	39·6	7 945	937	649	1241	428	1 224	**3 542**	150	15 600	**149 998**
Gruvindustriarbetareförbundet . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Handelsarbetareförbundet	85	4 515	745	1 492	**6 752**	496	112	23	**631**	9·3	631	—	152	2	37	2	**193**	57	5 804	**14 773**
Hattarbetareförbundet	1	12	—	—	**12**	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	**1**	—	—	—
Litografiska förbundet	15	736	78	—	**814**	63	13	—	**76**	9·3	76	—	13	—	10	2	**25**	—	—	—
Kommunalarbetareförbundet . . .	69	5 673	235	136	**6 044**	90	13	2	**105**	1·7	93	12	186	1	20	1	**208**	15	1 510	**1 916**
Metallindustriarbetareförbundet .	119	—	—	—	**44 719**	—	—	—	**11 230**	25·1	—	—	—	—	—	—	—	—	40 736	**295 213**
Därav: Järnbruksarbetare .	47	—	—	—	**10 793**	—	—	—	**2 357**	21·8	—	—	—	—	—	—	—	—	8 865	**72 197**
Mek. verkstadsarbetare	72	—	—	—	**33 926**	—	—	—	**8 873**	26·2	—	—	—	—	—	—	—	—	31 871	**223 016**
Murareförbundet	32	1 531	152	—	**1 683**	180	30	—	**210**	12·5	191	19	25	2	4	—	**31**	21	910	**2 946**
Måleriarbetareförbundet	26	1 114	45	—	**1 159**	60	4	—	**64**	5·5	64	—	7	12	7	—	**26**	12	660	**1 222**
Pappersindustriarbetareförbundet .	17	2 400	101	6	**2 507**	796	46	—	**842**	33·6	796	46	87	—	73	—	**160**	11	1 355	**15 601**
Pälsvaruarbetareförbundet	9	232	54	367	**653**	84	21	121	**226**	34·6	206	20	4	—	11	3	**18**	6	477	**4 522**
Sadelmakare- o. tapetserareförb. .	42	1 064	89	122	**1 275**	232	5	7	**244**	19·1	225	19	28	—	18	—	**46**	20	1 069	**4 232**
Sko- och läderindustriarbetareförb.	28	3 261	448	1 530	**5 239**	1 096	88	159	**1 343**	25·6	1 343	—	69	9	68	—	**146**	18	2 284	**755**
Skorstensfejeriarbetareförbundet .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skrädderiarbetareförbundet . . .	37	897	123	2 355	**3 375**	22	35	355	**412**	12·2	412	—	107	536	11	—	**654**	18	2 286	**9 284**
Slakteri- o. charkuteriarbetareförb.	19	508	37	61	**606**	39	3	13	**55**	9·1	55	—	12	—	9	1	**22**	7	392	**1 096**
Stenindustriarbetareförbundet . .	21	638	104	—	**742**	131	17	—	**148**	19·9	148	—	29	—	13	—	**42**	12	384	**2 862**
Stuckatörförbundet	2	34	1	—	**35**	11	—	—	**11**	31·4	11	—	—	—	—	—	—	2	35	**234**
Sågverksindustriarbetareförbundet	101	7 486	1 158	3	**8 647**	3 064	688	1	**3 753**	43·4	3 664	89	269	326	180	51	**826**	59	5 423	**49 655**
Textilarbetareförbundet	33	2 124	213	3 372	**5 709**	545	66	1092	**1703**	29·8	1 681	22	202	7	42	86	**337**	16	3 662	**25 681**
Tobaksindustriarbetareförbundet .	9	697	73	3 520	**4 290**	13	7	311	**331**	7·7	331	—	190	—	12	6	**208**	3	3 277	**7 908**
Transportarbetareförbundet . . .	22	1 322	62	576	**1 960**	426	10	—	**436**	22·2	436	—	47	205	15	16	**283**	14	988	**14 540**
Träarbetareförbundet	127	7 334	842	20	**8 196**	2 197	307	7	**2 511**	30·6	2 471	40	200	272	85	4	**561**	*124*	7 756	**46 257**
Tunnbinderiarbetareförbundet . .	12	382	25	3	**410**	106	9	—	**115**	28·0	115	—	7	2	4	—	**13**	7	326	**12 54**
Typografförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Väg- o. vattenbyggnadsarbetareförb.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	**1 347**	[2] —	[2] —	[2] —	**144 378**	[2] —	[2] —	[2] —	**36 483**	**25·3**	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	**799**	**109 014**	**709 888**

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan icke meddelas, i vad mån siffrorna avse hela antalet medlemmar inom fackförbunden. På grundval av dessa siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal. — [2] Enär uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava slutsummor icke nedräknats.

Levnadskostnader under andra kvartalet 1921.

På grundval av från 49 ombudsorter inhämtade prisuppgifter har socialstyrelsen numera verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas allmänna stegring från juli 1914 till 1 juli 1921. Angående de åtgärder, som av styrelsen från och med år 1920 vidtagits för erhållande av ett ytterligare förbättrat prisstatistiskt primärmaterial, hänvisas till Soc. Medd., häfte 5, årg. 1920, sid. 540 ff. I efterföljande sammanställning lämnas redogörelse för de förändringar, som träffat de olika posterna.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, lyse och bränsle. De prisuppgifter, som beträffande posterna livsmedel, lyse och bränsle användas vid indexberäkningen, avse samtliga kvartalets sista månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tages för de fyra veckorna; övriga varor noteras endast en gång i månaden, omkring den 15. Vid samma tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å lyse- och bränsleartiklar. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 744—745) och tabellerna över kreaturs- och fiskpriser i vissa större städer (sid. 756—760) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *mjölk*, som under förra kvartalet varit underkastat en rätt kraftig sänkning, har under innevarande kvartal ytterligare gått ned. Såväl oskummad som handskummad vara har sjunkit med 1 öre per liter i månaden, och utgör genomsnittspriset för juni resp. 35 och 19 öre per liter mot 38 och 22 öre i mars. Den separerade mjölken har från april gått ned med 1 öre. Prisfallet har omfattat flertalet orter, med undantag för vissa skåne- och norrlandsorter, där priserna varit oförändrade. Det lägsta priset å oskummad mjölk under juni månad har noterats i Lidköping och Tidaholm 25 öre per liter; det högsta i Kiruna, 55 öre. Prisfallet från mars till juni har varit störst i Sundsvalls stad, där en nedgång inträffat med ej mindre än 15 öre per liter.

Vad *smör* beträffar, fortsatte den under februari konstaterade prisstegringen fram till mitten av april, då ett hastigt omslag ägde rum. Medelpriset under denna månad var för mejerismör 5·50 och för landssmör 5·43 kr. per kg. Majpriserna, resp. 4·70 och 4·72 kr., utvisa, att sänkningen varit rätt så kraftig, i all synnerhet som under tredje veckan av maj en väsentlig prisökning inträffade, visserligen av tillfällig natur men dock ägnad att

hålla månadsmedelpriset uppe. Under juni har ytterligare sänkning skett, till 4·61 kr. per kg. för mejerismör och 4·53 kr. för landssmör. Dessa fluktuationer utgöra återverkningar av avsättningsförhållandena å världsmarknaden, särskilt köplusten i England, vilken starkt varierat under intryck av vårens oro på arbetsmarknaden. I allmänhet äro de rådande smörpriserna att beteckna såsom låga i proportion till det mjölkpris, som producenten för närvarande kan betinga sig vid avsättning till direkt förbrukning. En utjämning torde därför vara att förvänta i riktning mot antingen högre smörpris eller lägre mjölkpris. Priserna å *ost* hava ända sedan årets början varit i stadigt sjunkande. Under kvartalet har en sänkning av medelpriset ägt rum med c:a 50 öre per kg. för helfet och 30 öre för halvfet ost. Jämväl *margarin* har gått ned, från 3·31 kr. per kg. i mars till 2·78 kr. i juni.

Priserna å *färska ägg* hava under kvartalets båda första månader kännetecknats av en med hänsyn till årstiden naturlig fortsatt sänkning. Genomsnittspriset utgjorde 3·01 kr. per tjog i april och 2·85 kr. i maj, siffror som ligga resp. 1·25 och 1·10 kr. lägre än i fjol vid motsvarande tidpunkter. Det lägsta priset, 2·81 kr. per tjog, noterades under maj månads andra vecka, varefter en successiv höjning förekommit. För juni utgjorde medelpriset 3·06 kr.

*Potatis*priset har å flertalet rapportorter visat tendens till nedgång. Emellertid hava särskilt skåneorterna under hela kvartalet stått på en osedvanligt hög prisnivå, vilken snarare tenderat till höjning än sänkning. Högsta priset för juni noterade Landskrona, 80 öre à 1 kr. per 5 l. Särdeles starka prisvariationer hava gjort sig gällande å de olika orterna. Sålunda kostade potatisen i genomsnitt under juni 33 öre per 5 l. i Växjö men 50 öre i Värnamo och 75 öre i Kristianstad. Speciellt i ögonen fallande är den stora skillnaden i pris per hl. i Växjö och Kristianstad — den förra staden har en notering av 4·50, den senare 12 kr. per hl. Örebro, Kopparberg och Västerås redovisade c:a 40 öre per 5 l.; Falun, Ludvika och Avesta däremot 60 öre.

I fråga om *mjöl* hava åtskilliga prisväxlingar förekommit. Minutmedelpriset å vetemjöl, som sedan december förra året visat fortgående nedgång, sjönk ytterligare under april till 69 öre per kg. beroende på fortsatt prisfall å den amerikanska marknaden. Under maj månad förändrades emellertid läget, och upprepade höjningar av mjölpriserna ägde rum, som det synes i samband med riksdagens beslut om sådan ändring av bestämmelserna om glidande tullsatser för vissa slag av spannmål m. m., att bl. a. maximibegränsning av tullsatsen icke skall ifrågakomma och att inträffande fluktuationer i världsmarknadspriset snabbare leda till förändringar i fråga om tullsatsernas höjd. Den företagna höjningen av partipriserna kom givetvis att återverka på såväl maj som juni månads minutmedelpriser. För resp. månader noterades 71 och 76 öre per kg. Sammalet rågmjöl och rågsiktmjöl hava likaledes träffats av prisstegringen, med en höjning under kvartalet av resp. 3 och 6 öre per kg. Priserna å *bröd* hava i stort sett kvar-

stått oförändrade. Under sista månaden har dock beträffande vissa brödslag någon tendens till stegring kunnat förmärkas.

Under föregående kvartal konstaterades, att jämsides med en sjunkande tendens å kreatursmarknaden samtliga slag av *kött* varit föremål för större eller mindre prissänkning. Jämföras minutpriserna å kött under det nu gångna kvartalet med för samma tid beräknade medelpriser för olika slag av kreatur, levande vikt, i enlighet med från slakthusen lämnade uppgifter (sid. 758—759), visar det sig, att såväl beträffande kött som kreatur ett fortsatt prisfall ägt rum, ehuru av mindre styrka än under närmast föregående kvartal. I regel har köttet varit underkastat samma prissänkning i procent räknat som fallet varit beträffande levande kreatur. Det köttslag, som sjunkit mest i pris, är spädkalvstek, och har medelpriset å denna vara gått ned med 27 öre per kg. från mars till juni. Gödkalvstek har under samma tid sjunkit med 22 öre per kg. och nötkött med i runt tal 15 öre. Fårkött steg något under de båda första kvartalsmånaderna, vilket plägar vara fallet vid denna årstid, men under juni har priset sjunkit, så att knappast någon skillnad föreligger mellan medelnoteringarna för mars och juni månader. Jämväl beträffande *fläsk* har prisnedgång konstaterats, ehuru betydligt mindre än under det föregående kvartalet. Sänkningen från december till mars utgjorde för resp. färsk och salt svensk vara 75 och 85 öre per kg., under det att den från mars till juni endast belöper sig till 23 öre för färskt och 21 öre för salt fläsk. Svinpriserna hava förändrats i ungefär samma proportion som fläskpriserna.

Priset å *kaffe* är alltjämt i nedgående, och mot marsnoteringen, 2·31 kr. per kg., svarar i juni 2·02 kr. Vad beträffar *socker*priset, vilket som bekant fortfarande är statsreglerat, har maximiprisförordningen av den 9 augusti 1920 upphävts och ny kungl. förordning av den 29 april trätt i kraft, varigenom en sänkning ägt rum med i genomsnitt 11 öre per kg. Medelpriserna för de båda sista kvartalsmånaderna hava varit 1·67 kr. per kg.

Vad slutligen *lyse* och *bränsle* beträffar, hava samtliga artiklar sjunkit i pris. Prisfallet har dock, speciellt i fråga om kol och koks, varit avsevärt mindre än under årets första kvartal. Då konstaterades för dessa sistnämnda varuslag en nedgång med i runt tal 6 kr. per hl., under det att junisiffrorna endast ligga 35 à 90 öre lägre än marssiffrorna. De lägre priserna på kol och koks, den sistförflutna vinterns milda temperatur och den industriella stagnationen i förening hava åstadkommit, att efterfrågan på ved blivit vida mindre än beräknat och vedpriserna i följd därav billigare. Medelpriset för björkved har sjunkit från 82·60 kr. under mars till 70·40 kr. under juni samt för barrved under samma tid från 64·80 kr. till 56·10 kr., allt per storfamn. Trots den starka prissänkning, som ägt rum å de flesta ombudsorter, uppvisar dock en och annan ort fortfarande enormt höga priser. Sålunda kostade under juni björkveden i Malmö 104·80 kr. och i Göteborg 96·70 kr. per famn samt barrveden resp. 96·80 och 81·70 kr. per famn. Motsvarande priser i Stockholm voro 68·80 och 55·60 kr. Fotogen, som varit föremål för upprepade prisreduceringar, har under kvartalet gått ned med 13 öre per liter.

Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1914—1921.

Indextal (juli 1914 = 100).

År	Medeltal för						Aritmetiska (»oväg-da») medeltal	»Väg-da» index-tal	Relativ sedel-cirkula-tion[2]
	Mejeri-prod., ägg o. marga-rin (10 varu-slag)[1]	Bröd, mjöl och gryn (11 varu-slag)	Kött (8 varu-slag)	Fisk (9 varu-slag)	Övriga födoämnen (6 varu-slag)	Bränsle och lyse (7 varu-slag)			
1914 Juli	100	100	100	100	100	100	**100**	**100**	105
3:e kv.	101	109	98	102	103	107	**103**	**103**	121
4:e kv.	110	118	95	102	112	108	**108**	**107**	128
1915 1:a kv.	112	124	106	103	128	112	**114**	**113**	133
2:a kv.	114	135	122	102	135	119	**121**	**121**	130
3:e kv.	124	133	137	118	129	135	**129**	**124**	131
4:e kv.	141	124	140	142	130	151	**138**	**128**	136
1916 1:a kv.	143	124	144	150	137	159	**143**	**130**	144
2:a kv.	146	125	157	152	138	167	**148**	**134**	151
3:e kv.	152	126	182	176	150	187	**162**	**142**	156
4:e kv.	170	131	193	196	168	192	**175**	**152**	168
1917 1:a kv.	179	159	192	203	202	207	**190**	**166**	185
2:a kv.	190	161	193	188	225	228	**197**	**175**	201
3:e kv.	203	158	190	202	228	264	**208**	**181**	210
4:e kv.	237	161	212	251	221	330	**235**	**201**	233
1918 1:a kv.	275	173	285	286	241	347	**268**	**227**	260
2:a kv.	283	188	445	323	237	352	**305**	**255**	285
3:e kv.	304	189	506	377	234	372	**330**	**277**	307
4:e kv.	414	244	490	430	266	395	**372**	**320**	339
1919 1:a kv.	400	255	467	354	295	414	**364**	**335**	340
2:a kv.	403	256	474	307	284	389	**352**	**328**	328
3:e kv.	383	264	476	303	259	370	**343**	**311**	313
4:e kv.	383	274	407	294	240	393	**332**	**308**	314
1920 1:a kv.	331	278	360	272	243	410	**316**	**293**	316
2:a kv.	303	296	349	255	243	447	**316**	**295**	320
3:e kv.	308	301	355	277	241	500	**331**	**304**	326
4:e kv.	325	293	329	266	237	488	**323**	**301**	322
1921 1:a kv.	276	257	287	245	225	407	**283**	**266**	312
2:a kv.	228	240	265	218	209	339	**250**	**240**	295
April	241	239	270	224	214	358	**258**	**248**	304
Maj	222	239	265	209	207	340	**247**	**237**	295
Juni	220	243	260	220	205	319	**245**	**234**	285

[1] Från och med 1920 9 varuslag.

[2] För ytterligare belysning av frågan rörande penningens under kristiden minskade köpkraft har i denna kolumn insatts av professor Gustav Cassel beräknade och genom välvilligt tillmötesgående styrelsen tillhandahållna indextal rörande den relativa sedelcirkulationen. (Rörande principerna för cirkulationssiffrornas beräkning hänvisas till professor Cassels bok: Dyrtid och sedelöverflöd.)

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar under kristiden. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med juni 1921, meddelas å sid. 736 tvenne indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).[1]

Av dessa indexserier är det den »vägda», som kommer till användning vid beräknandet av de totala levnadskostnadernas förändringar.

Bostad. Enligt vad som framgått av uppgifter från ett flertal hyresnämnder i riket (jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 1027), har vid senaste undersökningstillfället den 1 oktober 1920 den genomsnittliga stegringen av bostadshyrorna sedan 1914 beräknats till c:a 55 %, vilken siffra nu kvarstår oförändrad. En gång om året, den 1 oktober, beräknas ny stegringsprocent, som därefter bibehålles t. o. m. den 1 juli påföljande år.

Beklädnad. Beklädnadspostens stegring har beräknats med ledning av de prisuppgifter å vissa slag av tyger, garner, kläder och skodon, vilka liksom förut inhämtats genom socialstyrelsens ombud. Uppgifterna avse de priser, som gälla omkring den 20 i kvartalets sista månad. En närmare redogörelse för insamlingsförfarandet och de under föregående år vidtagna förändringarna härutinnan ävensom för de vanskligheter, som göra sig gällande vid försöken att erhålla ett fullt tillförlitligt prismaterial på detta område, återfinnes i häfte 5, sid. 549 ff. av Soc. Medd., årg. 1920.

Omstående tabell åskådliggör de prisförändringar, som till beklädnadsposten hörande artiklar varit underkastade från krigets början fram till juli 1921.

Den nu slutförda undersökningen visar, att det prisfall, som under föregående kvartal konstaterades beträffande samtliga i tabellen intagna varuslag, fortsatt jämväl under det här ifrågavarande. Utefter hela linjen har emellertid prissänkningen nu varit betydligt mindre än under första kvartalet. Under förutsättning att vederbörande hushåll sökt bibehålla samma standard, synes man, med ledning av de siffror, som här sammanställts, vara berättigad draga den slutsatsen, att utgifterna för beklädnadsposten sjunkit med i runt tal 8 % sedan föregående undersökningstillfälle den 1 april (nedgången under årets första kvartal har beräknats till c:a 17 %), och den genomsnittliga stegringen sedan 1914 belöper sig nu till c:a 170 %. Det torde böra framhållas, att denna procentsiffra givetvis endast är ett uppskattat medeltal, som i varje fall ej kan betecknas såsom för högt.

Undersöker man den procentiska stegringen för de olika varuslagen sedan kristidens början fram till juli 1921, visar det sig, att stegringssiffran för närvarande i allmänhet är lägre för råmaterialet än för det bearbetade materialet. Under det att ylletyg sålunda stigit med c:a 150 %, är siffran för

[1] För de varuslag, som till följd av varuknapphet eller annan orsak varit försvunna ur marknaden, hava prisförändringarna beräknats vara underkastade samma procentuella förskjutningar som därmed närmast jämförbara ersättningsvaror.

Beklädnadsartiklar.

Medelpris för socialstyrelsens ombudsorter.

Beklädnadsartiklar	1914 (mitten)	Dec. 1916	1917	1918	1919	1920	Juli 1920	Okt. 1920	Jan. 1921	April 1921	Juli 1921
	Kr	Kr.	Kr	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Tyger och garner:											
Ylletyg (till damklänning) . pr m.	2·50	5·00	7·00	13·50	13·75	12·00	12·50	12·00	10·05	7·45	6·40
Bomullstyg (till dito) . . . pr m.	0·50	0·80	1·15	2·50	1·90	2·15	2·35	2·35	2·00	1·55	1·35
Ullgarn . . » kg.	6·50	20·00	27·00	50·00	45·00	36·40	39·25	30·30	25·15	17·50	14·00
Herrkläder:											
Herrkostym, best. .	65·00	90·00	120·00	205·00	228·00	270·00	280·00	290·00	270·00	232·00	217·00
» konf.	40·00	60·00	80·00	130·00	135·00	179·00	190·00	200·00	178·00	149·00	134·00
Vinteröverrock, best.	70·00	95·00	118·00	195·00	217·00	260·00	265·00	275·00	259·00	223·00	208·00
» konf.	40·00	60·00	75·00	123·00	130·00	167·00	175·00	185·00	165·00	136·00	126·00
Bomullsskjorta . .	2·00	3·00	4·00	7·25	7·25	7·00	7·00	7·25	6·50	5·25	4·50
Ylletröja	3·50	6·50	9·25	14·50	14·00	15·25	17·00	17·25	14·75	11·25	10·00
Yllekalsonger . . .	3·50	6·50	9·00	14·25	14·00	15·75	17·50	17·75	15·50	12·00	10·75
Yllestrumpor . . .	1·25	2·50	3·10	5·50	4·75	5·00	5·20	5·10	4·40	3·50	3·00
Arbetsblus	2·15	—	—	—	7·25	7·90	8·20	8·50	7·50	6·25	5·50
Skodon:											
Kängor, smorläder .	9·50	16·50	21·00	29·00	31·00	33·50	34·50	34·50	30·50	24·50	21·00
Stövlar	16·50	31·50	38·00	63·00	62·50	65·00	67·00	67·50	59·50	43·00	37·50
Kängor av boxkalv:											
mans-	13·00	19·50	26·00	39·25	40·25	44·25	45·75	46·50	41·50	34·75	30·25
dam-	11·50	17·00	23·00	36·75	37·50	41·50	42·50	43·50	39·00	32·25	28·75
barn-	7·00	10·50	13·50	19·50	17·25	19·50	20·25	21·25	19·25	16·75	15·00
Halvsulning och klackning . . .	3·50	5·50	6·75	8·25	9·75	11·15	11·65	11·75	11·35	10·15	9·80

herrkläder c:a 225 %. Ullgarn företer en prisökning med 115 %, strumpor med 140 %. Stegringssiffran för bomullstyg ligger emellertid högre än för bomullsskjorta och arbetsblus, en omständighet som pekar på, att vissa konfektionsartiklar på grund av minskad köplust från allmänhetens sida måst säljas till lägre priser än det, vartill råvarukostnaderna egentligen bort föranleda. Skodon har stigit med i runt tal 130 % och halvsulning med 180 %.

Skatter. Skatteposten, beträffande vilken omräkning verkställes endast en gång om året, nämligen till 1-aprilindexen, kvarstår vid detta beräkningstillfälle oförändrad och avser de skatter, som förfalla till betalning under kalenderåret 1921.

Övriga utgifter. Beräkningar, företagna på grundval av uppgifter från ledande firmor samt med hänsyn till den betydelse, som hithörande utgifts-

poster anses hava i en normalfamiljs budget, verkställas kvartalsvis och avse dels priser omkring den 20 i kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet. Den nu avslutade undersökningen ger vid handen, att posten »övriga utgifter» under innevarande kvartal visat en sänkning, och uppgår den procentuella stegringen från juli 1914 numera till 125 %. Motsvarande siffra för förra kvartalet var 135 %. Minskningen är huvudsakligen betingad av sänkta priser på möbler och husgeråd samt tidningar.

I efterföljande tablå meddelas indextal för vissa viktigare poster inom gruppen »övriga utgifter», med utgångspunkt från 1914 års siffra, som satts lika med 100. Jämförbara uppgifter föreligga från och med första kvartalet 1919.

	1914 (mitten)	1919				1920				1921		
		jan.	apr.	juli	okt.	jan.	apr.	juli	okt.	jan.	apr.	juli
Inventarier (möbler, kökssaker m. m.)	100	310	295	287	287	289	299	308	327	320	275	244
Tvätt och renhållning	100	550	367	300	271	271	309	304	286	272	221	212
Hygien (sjukvård och hälsovård) . .	100	200	198	198	198	207	219	227	227	226	226	237
Intellektuella ändamål	100	225	229	240	242	246	250	259	264	306	304	284
Förenings- och försäkringsavgifter .	100	120	134	135	147	162	175	180	184	186	186	186
Nöjen och förströelser	100	200	200	200	220	233	233	233	233	234	236	236
Resor (järnvägs- och spårvägsresor) .	100	175	180	180	236	236	236	236	257	259	259	259
Telefon, post- och skrivutensilier . .	100	150	150	170	190	207	207	250	250	249	243	233
Arbetshjälp i hemmet	100	200	200	200	200	270	270	334	334	334	260	260
Samtliga poster	**100**	**225**	**215**	**210**	**215**	**220**	**230**	**235**	**245**	**245**	**235**	**225**

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Det må observeras, att samtliga å sid. 736 angivna stegringssiffror, vilka framräknas månatligen, endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle, och äro sålunda noga att skilja från det av socialstyrelsen vid varje kvartalsskifte meddelade indextalet för de totala levnadskostnadernas allmänna stegring under kristiden. Sistnämnda tal inbegriper nämligen utom livsmedelskostnaderna jämväl kostnaderna för bostad, beklädnad, skatter och »övriga utgifter», vilka utgiftsposter delvis förete väsentligt andra prisrörelser.

Den nu senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas stegring avser prisläget omkring den 1 juli 1921 och hänför sig som förut till en s. k. normalfamiljs (man, hustru och två barn) budget före kriget, slutande på en total utgiftssumma av c:a 2 000 kr. per år. Denna budget har uppdelats på ovan omnämnda huvudposter i enlighet med de numera definitiva resultaten av 1913—1914 års levnadskostnadsundersökning. Därefter har på

samma sätt som förut (se Soc. Medd., årg. 1918, sid. 188—189) utgiftsstegringen beräknats för varje särskild huvudpost under förutsättning av en i huvudsak oförändrad levnadsstandard, alltså med bortseende från de besparingar och omläggningar i hushållningen, vilka på grund av dyrtiden i större eller mindre utsträckning måst göras. Det må påpekas, att beräkningarna äro grundade på uppgifter, inhämtade från styrelsens ombudsorter, varför de sålunda närmast äro belysande för förhållandena i städer och stadsliknande samhällen. Då de äro byggda på medelpris för samtliga dessa orter, kan det givetvis inträffa, att inom några orter prisförskjutningarna för flera eller färre varuslag varit avvikande från de beräknade medeltalen. Emellertid torde det kunna fastslås, att de nedan angivna indextalen få betecknas såsom minimisiffror.

Storleken av den procentiska ökningen av *årsbudgetens särskilda huvudposter*, beräknade enligt prisförhållandena vid tiden före krigets utbrott (mitten av år 1914) och vid tidpunkten för resp. levnadskostnadsberäkningar, belyses genom följande översikt:

	Föda- och njutningsämnen	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utgifter	Summa utgifter	Ökn. l. minskn. i % fr. närmast föreg. beräkn.
1914 juli	100	100	100	100	100	100	**100**	—
1916 dec.	152	108	168	160	109	125	**139**	+ 39·2
1917 maj	174	108	190	170	109	130	**152**	+ 9·1
sept.	180	112	240	210	109	150	**166**	+ 9·3
1918 1 jan.	214	112	275	250	109	175	**192**	+ 15·6
1 april	229	112	280	270	114	185	**203**	+ 5·8
1 juli	258	112	286	285	114	195	**219**	+ 8·2
1 okt.	281	112	305	350	114	220	**242**	+ 10·5
1919 1 jan.	323	120	381	350	114	225	**267**	+ 10·0
1 april	327	120	367	320	160	215	**265**	— 0·5
1 juli	318	120	326	310	160	210	**257**	— 3·0
1 okt.	311	130	294	330	160	215	**257**	—
1920 1 jan.	307	130	307	345	160	220	**259**	+ 0·5
1 april	287	130	333	370	290	230	**265**	+ 2·4
1 juli	287	130	372	390	290	235	**270**	+ 1·8
1 okt.	298	155	400	390	290	245	**281**	+ 4·3
1921 1 jan.	286	155	380	355	290	245	**271**	— 3·6
1 april	247	155	316	295	372	235	**249**	— 8·0
1 juli	231	155	264	270	372	225	**236**	— 5·5

Som av ovanstående framgår, utgör den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till det senaste undersökningstillfället, den 1 juli 1921, 136 % och kan sålunda betecknas med indexsiffran 236. Detta innebär, att en normalfamilj med en årsbudget före kriget av 2 000 kr. numera måste giva ut 4 713 kr. för att kunna uppehålla sin tidigare levnadsstandard.

I jämförelse med indexsiffran vid närmast föregående kvartalsskifte visar

den nu framräknade en nedgång med 13 enheter eller 5·5 %. Bidragande till sänkningen hava varit förskjutningar i *nedåtgående* riktning av posterna livsmedel, lyse och bränsle, beklädnad samt »övriga utgifter». Livsmedelspostens sänkning, som i främsta rummet orsakat indextalets nedgång, hänför sig till större eller mindre prisfall under kvartalets lopp å så gott som samtliga i budgeten ingående varuslag. Emellertid har prisnedgången ej varit på långt när så stark under det nu tilländalupna kvartalet som under det närmast föregående, och särskilt under den sista månaden har så gott som fullständig stagnation rått. Den under kvartalets bägge första månader alltjämt kännbara starka nedgångstendensen i fråga om livsmedelspriserna synes sålunda för närvarande ej mera göra sig gällande. I detta sammanhang torde böra erinras om att prisuppgifterna på livsmedel samt lyse och bränsle äro de i följande tabell sid. 744—745 angivna och för juni månad insamlade. Även prissänkningen å kläder och skodon har väsentligt medverkat till levnadskostnadsindexens nedgång; av mindre betydelse är minskningen för grupperna lyse och bränsle samt »övriga utgifter». Hyres- och skatteposterna kvarstå vid detta beräkningstillfälle oförändrade.

* * *

I detta sammanhang torde även de uppgifter rörande *inackorderingspriser för arbetare*, som årligen (under månaderna februari, mars och april) införskaffas från socialstyrelsens ombudsorter, förtjäna att anföras till ytterligare belysning av dyrtidens inverkan på levnadskostnaderna. Medelpriset per vecka för privat inackordering för arbetare utgjorde i genomsnitt för samtliga orter:

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
Absoluta tal:									
Endast måltider . . . . . kr.	8·98	9·47	10·06	12·21	14·24	22·61	25·68	26·08	25·07
Måltider och husrum . . . »	12·21	12·55	13·52	15·34	18·28	27·42	31·43	33·04	32·22
Indextal:									
Endast måltider	*100*	*105*	*112*	*136*	*159*	*252*	*286*	*290*	*279*
Måltider och husrum	*100*	*103*	*111*	*126*	*150*	*225*	*257*	*271*	*264*

Från år 1913 till år 1921 har, som man finner, inackorderingspriserna stigit i genomsnitt med 179 % för endast måltider och med 164 % för måltider och husrum. Jämföras innevarande års priser med de under fjolåret konstaterade, visar det sig, att en nedgång ägt rum med c:a 4 % för endast måltider och med 2·5 % för helinackordering. Även på detta område har sålunda prisfallet gjort sig kännbart, om ock tills vidare mindre kraftigt än beträffande detaljhandelspriserna.

Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket.

Utgifter för livsmedel, lyse och bränsle för en normalfamilj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2 000 kronor.[1]

A. Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	
	Juli	2:dra halvåret							1:sta kvartalet	2:dra kvartalet
Stockholm	100	106	123	140	179	283	330	307	272	240
Södertälje	100	106	121	138	178	273	319	298	257	233
Uppsala	100	108	125	142	185	281	334	314	287	252
Nyköping	100	104	119	138	180	268	319	293	262	227
Eskilstuna	100	105	120	136	183	267	319	289	257	233
Linköping	100	107	123	143	188	277	330	306	276	246
Norrköping	100	105	121	138	179	267	320	298	257	231
Motala	100	104	125	146	190	280	332	310	271	241
Jönköping	100	104	122	141	179	271	326	304	270	239
Växjö	100	105	123	142	178	267	322	300	262	235
Kalmar	100	104	120	140	182	260	297	277	250	224
Västervik	100	103	119	136	175	261	307	291	255	222
Visby	100	106	122	137	170	249	305	289	255	232
Karlskrona	100	105	127	145	181	253	303	284	254	231
Kristianstad	100	108	130	149	192	283	318	296	260	241
Malmö	100	104	124	142	187	281	318	295	261	238
Lund	100	105	127	145	186	278	312	292	261	235
Landskrona	100	106	130	146	189	275	325	306	274	248
Hälsingborg	100	105	126	145	185	276	313	293	265	238
Ystad	100	105	131	148	188	281	312	297	258	235
Halmstad	100	106	127	146	187	274	310	290	259	233
Göteborg	100	106	127	147	192	299	337	318	284	259
Lysekil	100	105	119	139	180	268	312	297	257	232
Vänersborg	100	104	122	143	186	285	330	308	277	240
Borås	100	106	127	145	187	282	322	306	274	243
Tidaholm	100	103	121	142	177	260	307	285	257	235
Karlstad	100	108	122	143	182	274	327	311	276	246
Örebro	100	107	123	142	182	267	321	300	263	231
Kopparberg	100	107	121	142	183	272	331	312	273	249
Västerås	100	105	123	142	182	276	333	307	266	240
Falun	100	105	119	139	180	275	326	308	276	249
Domnarvet och Borlänge	100	105	121	142	186	288	334	—	—	—
Ludvika	100	103	116	137	180	268	328	302	272	244
Gävle	100	107	120	142	184	278	325	312	283	250
Söderhamn	100	108	121	140	184	280	334	317	287	253
Sundsvall: staden	100	105	120	144	184	282	337	318	279	239
sågverksdistriktet	100	103	117	143	189	283	333	317	286	246
Nyland	100	103	114	140	184	266	322	—	—	—
Östersund	100	106	118	139	181	270	317	305	278	256
Umeå	100	106	117	141	187	269	324	308	278	248
Luleå	100	104	117	137	182	270	322	310	277	254
Boden	100	107	119	138	183	277	330	—	—	—
Malmberget och Gällivare	100	104	115	128	168	257	323	309	284	253
Kiruna	100	104	116	130	169	262	325	316	289	265
Samtliga orter	100	105	121	139	181	270	320	298	266	240

[1] Såsom framhållits i Soc. Medd. årg. 1920, sid. 748, hava dessa tabeller varit föremål för en omräkning, varvid de tidigare publicerade indextalen för åren 1914—1919 undergått smärre förändringar.

Det må observeras, att samtliga ovan meddelade indexsiffror äro medeltal för de angivna tidsperioderna.

B. Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter (»riksmedeltalet») = 100.

Ort	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	
									1:sta kvartalet	2:dra kvartalet
Stockholm	119	120	121	119	117	124	123	122	121	119
Södertälje	105	108	106	104	103	106	105	105	101	102
Uppsala	102	103	103	101	102	103	104	104	107	105
Nyköping	98	99	98	97	98	98	99	97	97	93
Eskilstuna	101	103	102	100	104	101	103	100	99	100
Linköping	96	97	98	98	100	98	99	98	99	98
Norrköping	100	103	103	102	102	101	103	103	99	100
Motala	93	94	97	97	98	97	97	97	95	94
Jönköping	95	93	93	92	91	92	94	94	93	92
Värnamo	—	—	—	—	—	—	—	89	88	89
Växjö	89	88	90	89	86	86	89	88	86	86
Kalmar	102	101	101	102	102	97	94	94	95	95
Västervik	93	93	92	91	90	90	89	91	89	87
Visby	97	96	96	92	89	87	91	92	90	91
Karlskrona	101	100	105	103	100	93	95	95	95	96
Kristianstad	96	96	102	101	100	99	94	94	91	95
Malmö	101	101	104	103	105	105	101	100	99	101
Lund	99	99	103	102	101	101	96	97	97	97
Landskrona	99	97	105	102	101	99	99	100	100	101
Hälsingborg	99	98	103	102	101	101	97	97	97	97
Ystad	98	96	103	100	99	99	93	94	92	94
Halmstad	101	99	103	102	101	99	95	95	95	95
Varberg	—	—	—	—	—	—	—	92	91	92
Göteborg	102	102	106	106	107	112	107	108	107	109
Lysekil	101	101	100	101	100	100	99	101	98	99
Vänersborg	99	98	99	100	100	103	101	99	101	98
Borås	98	99	102	102	101	102	98	100	100	99
Lidköping	—	—	—	—	—	—	—	94	93	92
Tidaholm	97	97	99	100	96	95	94	94	95	96
Karlstad	99	101	99	100	98	99	100	102	102	101
Arvika	—	—	—	—	—	—	—	101	100	97
Örebro	100	101	101	100	99	98	99	99	98	96
Kopparberg	93	93	93	94	94	93	96	97	94	96
Västerås	100	100	101	101	100	101	104	102	100	100
Falun	99	99	97	98	98	100	101	101	102	103
Avesta	—	—	—	—	—	—	—	98	94	95
Domnarvet och Borlänge	93	93	93	94	95	96	97	—	—	—
Ludvika	97	97	94	95	97	99	100	98	99	100
Mora	—	—	—	—	—	—	—	103	103	106
Gävle	101	101	99	101	101	102	101	104	105	103
Söderhamn	96	97	95	95	97	98	99	101	103	101
Sundsvall: staden	104	103	101	105	104	106	108	108	106	102
sågverksdistriktet	98	98	93	99	101	101	101	103	104	100
Nyland	100	98	92	97	99	95	98	—	—	—
Kramfors	—	—	—	—	—	—	—	101	105	106
Östersund	102	102	99	101	101	101	101	104	106	109
Umeå	97	95	90	94	96	93	95	96	97	97
Vilhelmina	—	—	—	—	—	—	—	109	115	118
Luleå	103	104	100	101	104	103	105	108	108	110
Boden	101	103	100	100	103	104	105	—	—	—
Malmberget och Gällivare	116	115	110	106	107	110	117	119	123	123
Kiruna	118	116	110	107	107	111	117	122	125	128
Samtliga orter	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Medelpris per år (1913—1920) och per månad (juni 1920—juni 1921)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	Juni 1920	Juli 1920
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	16	19	25	× 38	47	44	43	42
2	handskummad	»	8	8	9	10	15	× 24	—	26	26	26
3	separerad	»	6	6	7	8	12	× 19	23	19	18	18
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	292	××310	× 401	× 587	729	657	601	599
5	mat- (lands-)	»	213	218	260	295	× 358	× 546	727	651	608	594
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	197	257	× 305	× 372	624	524	510	501
7	halvfet, »	»	121	119	149	191	× 234	× 332	500	374	367	349
8	Margarin: växt-. bästa sort	»	135	144	170	216	—	—	433	376	371	367
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	198	237	343	725	681	578	414	476
10	» konserverade	»	187	151	169	204	307	615	716	533 [2]	413	—
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	526	× 955	× 1200	1271	60	865	860
12	»	5 l.	28	30	36	53	× 58	× 68	71	963	53	52
13	färsk	»	46	80	87	76	146	237	102	191	—	282
14	Ärter, gula	kg.	31	35	57	55	× 63	× 66	78	69	69	69
15	Bruna bönor	»	48	49	75	111	199	× 173	214	130	136	131
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [3]	»	31	33	40	××38	× 42	× 50	× 75	91	97	98
17	råg-, » » »	»	22	23	32	××29	× 36	× 41	× 56	56	57	57
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	39	××34	—	—	× 73	73	74	74
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	52	50	× 68	× 82	99	101	102	101
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	46	52	× 75	× 73	111	176	185	187
21	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	41	43	54	53	× 62	× 78	96	111	111	113
22	Rågbröd: hårt knäckebröd	»	—	—	—	—	—	—	—	139	139	141
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	48	49	× 60	× 75	96	105	107	109
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	38	38	× 45	× 49	64	71	72	72
25	Vetebröd: skorpor, ordinära [4]	»	76	78	88	90	× 117	× 180	230	254	260	264
26	mjukt, bil- bakat med vatten [4]	»	43	46	53	54	× 68	× 88	116	128	133	134
27	ligaste sort » » mjölk [4]	»	60	61	67	66	× 83	× 144	167	145	148	152
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	140	193	219	567	563	398	400	411
29	soppkött	»	100	95	119	169	193	507	490	333	333	344
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	154	203	× 215	546	512	493	502	499
31	spädkalv	»	72	70	87	122	× 148	357	312	274	266	269
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	158	215	258	626	600	431	475	467
33	salt, svenskt	»	114	118	139	194	241	546	547	385	407	406
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	140	184	261	509	557	442	—	—
35	Fläsk: färskt	»	133	129	191	233	× 270	× 388	605	449	432	435
36	salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	137	198	246	× 287	× 404	619	470	454	453
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	—	—	364	355	347
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	80	99	122	211	202	191	166	180
39	gädda	»	108	110	117	149	188	317	333	312	268	315
40	sill	»	34	35	45	68	91	149	110	102	102	124
41	strömming	»	38	39	43	56	65	123	114	106	105	100
42	torsk	»	55	57	62	82	111	196	160	139	133	142
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	89	123	167	295	244	219	201	233
44	kolja	»	—	—	—	—	—	—	—	152	150	147
45	salt: sill, prima	»	[1] 45	45	57	97	105	145	148	120	117	116
46	strömming	»	30	31	36	61	78	100	105	74	69	73
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	72	111	152	298	223	156	162	154
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	161	209	× 315	× 307	316	331	362	357
49	Socker, bit-	»	67	65	66	× 68	× 70	× 92	× 133	× 168	× 165	× 166
50	Salt (matsalt)	»	—	10	10	13	19	31	32	31	31	31
51	Svagdricka	l.	6	6	7	8	10	14	16	16	16	16
52	Fotogen, Water White	»	20	21	23	27	37	—	71	60	61	62
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	2890	3810	5520	7850	8220	10310	10540	11020
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	2310	3060	4500	6620	6740	8230	8490	8840
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	290	385	670	1085	896	964	992	1029
56	Kol: antracit- (»valnöt») hem-	hl.	401	411	531	717	903	—	—	2069	2046	2178
57	eng. hushålls- (fyrkol) körd	»	234	242	367	543	707	—	—	1664	1737	1848
58	Koks: gasverks- (krossad) [5]	»	165	157	211	292	413	—	—	1177	1196	1289
59	eng. kamin- »	»	189	190	248	339	521	—	—	1249	1305	1373

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [2]) Uppgifterna avse för juni 1920 leringen av brödsäd salufördes ej rena vetebrödstyper, vadan de meddelade priserna avse kvalitekoks. — × Maximipris. — ×× Eljest fastställda pris. (Beträffande maximiprisbestämmelser å olika varu-

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Aug. 1920	Sept. 1920	Okt. 1920	Nov. 1920	Dec. 1920	Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	April 1921	Maj 1921	Juni 1921	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	juni 1914—juni 1921	juni 1920—juni 1921	
44	43	43	44	43	42	39	38	37	36	35	+ 150·0	− 18·6	1
26	25	26	26	25	25	22	22	21	20	19	+ 137·5	− 26·9	2
18	18	18	18	18	17	15	14	14	13	13	+ 116·7	− 27·8	3
704	692	685	668	648	594	521	528	550	470	461	+ 104·0	− 23·3	4
684	672	677	668	654	590	515	517	543	472	453	+ 121·0	− 25·5	5
498	497	499	497	492	480	448	423	398	383	376	+ 133·5	− 26·3	6
347	355	355	356	344	343	315	288	274	257	257	+ 116·0	− 30·0	7
368	372	372	369	376	365	335	331	322	281	278	+ 101·4	− 25·1	8
576	587	663	757	776	648	531	403	301	285	306	+ 133·6	− 26·1	9
—	—	580	640	645	578	470	331	—	—	275	+ 106·8	− 33·4	10
831	1131	1098	1109	1108	1127	1114	1084	1013	951	922	—	+ 6·6	11
55	72	69	69	69	69	70	68	66	63	61	+ 110·3	+ 15·1	12
100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
69	69	69	70	69	68	66	63	61	59	59	+ 96·7	− 14·5	14
125	119	114	109	106	102	92	85	81	79	77	+ 67·4	− 43·4	15
95	93	99	99	95	87	76	72	69	71	76	+ 145·2	− 21·6	16
57	56	54	54	53	50	49	48	48	49	51	+ 142·9	− 10·5	17
75	73	73	72	72	68	66	65	66	68	71	+ 173·1	− 4·1	18
100	99	100	99	95	92	80	76	75	74	74	+ 105·6	− 27·5	19
184	180	168	157	150	134	111	94	86	79	78	+ 100·0	− 57·8	20
114	114	114	114	113	113	113	111	110	110	110	+ 168·3	− 0·9	21
141	140	141	141	141	139	137	135	135	133	134	—	− 3·6	22
109	109	108	108	108	104	99	95	95	94	95	+ 150·0	− 11·2	23
72	73	72	72	72	70	66	65	67	67	67	+ 116·1	− 6·9	24
263	264	266	268	265	250	230	224	222	220	221	+ 194·7	− 15·0	25
136	136	136	136	137	128	120	117	116	116	116	+ 169·8	− 12·8	26
150	149	149	150	149	143	134	132	130	130	131	+ 118·3	− 11·5	27
415	414	406	382	364	355	334	326	319	314	309	+ 157·5	− 22·8	28
349	351	342	318	299	291	272	263	259	256	251	+ 158·8	− 24·6	29
499	503	493	473	459	449	424	411	404	395	389	+ 194·7	− 22·5	30
269	277	278	265	261	251	232	230	217	209	203	+ 185·9	− 23·7	31
486	436	397	358	348	347	336	343	352	350	342	+ 147·8	− 28·0	32
397	385	369	332	312	300	299	296	290	283	286	+ 138·3	− 29·7	33
—	—	406	375	408	425	390	380	371	369	—	—	—	34
440	453	458	437	406	388	345	331	324	313	308	+ 140·6	− 28·7	35
456	465	472	456	433	411	365	348	338	331	327	+ 142·2	− 28·0	36
349	351	353	358	356	350	324	302	286	267	265	—	− 25·4	37
192	196	198	191	187	189	193	190	167	140	143	+ 98·6	− 13·9	38
329	333	325	314	299	300	301	288	252	226	238	+ 120·4	− 17·4	39
143	132	113	115	94	90	64	67	83	87	105	+ 218·2	+ 2·9	40
88	97	103	115	109	112	102	98	94	91	97	+ 169·4	− 7·6	41
137	137	132	142	129	135	127	130	119	114	115	+ 109·1	− 13·5	42
226	223	224	230	218	226	226	218	191	176	195	+ 140·7	− 3·0	43
142	146	144	160	143	153	139	151	137	129	133	—	− 11·3	44
121	120	117	110	104	98	98	95	92	85	81	+ 92·9	− 30·8	45
82	85	77	76	74	77	73	66	66	60	63	+ 103·2	− 8·7	46
154	151	152	146	145	146	135	131	122	116	110	+ 96·4	− 32·1	47
325	311	295	274	264	253	246	231	216	205	202	+ 28·7	− 44·2	48
ˣ177	ˣ177	ˣ177	ˣ177	ˣ178	ˣ178	ˣ178	ˣ178	ˣ178	ˣ167	ˣ167	+ 160·9	+ 1·2	49
31	31	31	30	30	29	28	28	27	26	26	—	− 16·1	50
17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	+ 183·3	+ 6·3	51
64	67	67	67	67	67	68	63	61	57	50	+ 150·0	− 18·0	52
11270	11240	11190	10990	10500	9830	8880	8260	7850	7460	7040	+ 171·8	− 33·2	53
9020	9010	8990	8740	8250	7660	6970	6480	6180	5900	5610	+ 168·4	− 33·9	54
1009	1036	1042	1014	960	861	807	747	743	700	678	+ 229·1	− 31·7	55
2288	2306	2280	2244	2081	1785	1563	1477	1452	1384	1389	+ 254·3	− 32·1	56
1872	1858	1778	1697	1423	1181	907	792	757	732	726	+ 221·2	− 58·2	57
1327	1388	1316	1259	1066	746	595	524	511	470	441	+ 198·0	− 63·1	58
1406	1417	1394	1347	1118	788	601	526	534	526	492	+ 176·4	− 62·3	59

två orter. — [3]) Uppgifterna avse 1919 75 % utmalning. — [4]) Under tiden för den statliga regter närmast motsvarande de i varulistan angivna. — [5]) T. o. m. år 1919 avse uppgifterna okrossad slag hänvisas till Soc. Medd., årg. 1920, noten å sid. 680.)

	Varuslag (Jfr sid. 744)	Kvantitet	Stockholm			Södertälje			Uppsala			Nyköping		
			April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	43	40	40	42	41	39	40	37	37	34	31	31
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	20	—	16	—	—	—
3	separerad	»	15	13	13	11	10	10	15	13	13	12	10	10
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	546	453	449	548	463	455	572	477	486	538	448	455
5	mat- (lands-)	»	511	419	416	535	453	450	585	509	477	533	454	448
6	Ost: helfet	»	402	398	390	390	400	380	432	388	410	413	390	383
7	halvfet	»	269	266	251	267	250	250	280	231	263	258	275	288
8	Margarin, växt-	»	323	280	284	332	280	280	330	271	270	333	275	273
9	Ägg: färska	tjog	340	311	368	287	297	312	302	278	284	240	242	269
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	250	—	—	—
11	Potatis: gammal	5 l.	78	64	67	63	55	53	66	67	64	48	48	35
12	»	hl.	1219	1096	1130	875	857	857	967	950	867	625	575	575
13	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	56	55	56	50	50	50	49	45	41	51	48	49
15	Bruna bönor	»	78	74	78	72	72	71	75	75	75	79	73	73
16	Mjöl: vete-	»	75	80	83	70	74	77	69	74	77	69	70	76
17	råg-	»	51	51	52	49	50	49	45	46	51	47	46	52
18	rågsikt-	»	65	67	71	68	70	71	67	69	74	64	65	71
19	Gryn: havre-	»	77	77	77	74	73	73	75	72	71	73	69	75
20	ris-	»	81	79	74	71	72	74	79	74	70	89	65	61
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	106	109	110	106	108	110	99	99	99	100	100	100
22	knäckebröd	»	140	139	139	126	128	124	141	131	141	109	109	109
23	limpa, söt	»	119	120	119	100	100	100	102	102	102	88	87	80
24	» sur	»	87	87	86	—	—	—	82	82	83	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor	»	262	265	264	200	200	200	300	300	300	208	206	192
26	mjukt, bakat med vatten	»	151	151	152	114	114	114	125	125	128	122	120	119
27	mjukt, » » mjölk	»	175	171	171	129	129	129	129	136	135	142	140	147
28	Nötkött, färskt: stek	»	354	369	362	350	349	335	322	321	324	318	299	296
29	soppkött	»	272	275	263	252	250	250	274	275	240	256	225	224
30	Kalvkött: gödkalv	»	473	502	460	394	383	356	486	428	424	447	431	425
31	spädkalv	»	245	255	234	168	152	150	215	210	171	211	200	195
32	Fårkött: färskt	»	452	475	453	374	370	341	423	422	420	333	338	340
33	salt	»	308	316	308	275	275	263	318	300	300	250	275	275
34	Renkött, färskt	»	389	358	375	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	388	387	381	341	328	314	318	319	318	320	302	289
36	salt, svenskt	»	387	389	387	348	319	325	332	332	333	350	300	300
37	» amerikanskt	»	300	300	261	—	—	—	—	—	—	—	250	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	205	155	168	189	151	181	205	182	180	126	73	86
39	gädda	»	280	219	257	244	240	250	292	253	264	221	192	225
40	sill	»	84	—	—	90	—	—	103	—	—	—	—	—
41	strömming	»	76	107	144	67	63	118	99	98	117	74	52	82
42	torsk	»	167	155	165	184	176	180	175	150	175	156	133	143
43	rödspotta	»	215	202	222	238	223	242	205	188	187	160	150	175
44	kolja	»	167	160	161	170	144	177	173	150	175	173	128	139
45	salt: sill	»	88	85	84	90	78	79	83	73	70	74	60	58
46	strömming	»	64	74	80	—	—	—	75	—	75	—	—	—
47	Kabeljo	»	138	136	130	125	117	119	141	131	126	135	—	—
48	Kaffe	»	196	186	188	190	197	200	219	198	200	213	194	194
49	Socker×	»	174	164	164	174	164	164	180	170	170	179	167	167
50	Salt	»	28	29	29	28	28	27	30	28	30	25	25	25
51	Svagdricka	l.	23	25	24	15	15	15	23	23	23	—	15	15
52	Fotogen	»	52	45	42	55	55	44	60	54	50	52	44	43
53	[1])Ved: björk-	famn	8900	7250	6880	9170	7500	6830	10050	9770	8540	7400	6840	6050
54	barr-	»	6410	5670	5560	7500	6500	5500	6760	6660	5700	5840	5770	5040
55	Bränntorv	100 kg.	—	417	—	1167	1167	—	833	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	1513	1256	1213	1700	1600	1650	1550	1550	1550	1750	1750	1800
57	eng. hushålls-	»	775	650	648	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	456	293	296	575	550	467	446	440	442	650	650	650
59	eng. kamin-	»	484	316	345	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) Motala: avfallsved april och maj 42·70 samt juni 39·20 kr. per famn. Värnamo: avfallsved maj och

Eskilstuna			Linköping			Norrköping			Motala			Jönköping			Värnamo			
April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	
35	32	32	34	34	33	35	33	33	33	33	33	34	34	31	31	30	30	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	14	14	15	15	13	—	—	—	2
12	10	10	12	12	12	12	12	12	11	10	10	—	—	—	11	10	10	3
540	443	470	547	458	454	553	465	464	534	440	453	550	500	470	525	497	514	4
541	463	472	536	460	444	534	454	456	529	463	456	539	483	444	475	465	463	5
431	425	425	392	379	369	450	433	413	375	371	357	327	335	325	450	405	388	6
294	300	300	292	279	265	338	292	244	250	233	213	225	225	225	308	258	258	7
305	290	285	330	284	271	340	293	280	324	281	280	327	280	280	328	297	295	8
289	293	292	252	250	263	271	270	291	247	259	267	306	308	300	275	293	290	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
54	49	49	59	60	56	61	61	64	44	44	45	44	42	42	60	55	50	11
750	750	800	750	745	678	1050	1033	967	720	671	657	821	834	821	744	738	714	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
50	49	48	50	50	50	50	53	50	49	48	48	60	60	60	67	60	60	14
75	73	70	80	80	80	80	75	75	80	77	76	80	80	80	80	82	73	15
66	68	74	65	67	73	67	69	75	66	68	74	68	73	76	65	70	73	16
52	52	53	42	44	46	50	52	54	45	47	51	52	52	55	47	46	47	17
66	68	72	57	59	61	64	66	71	63	65	67	68	70	75	65	67	70	18
78	79	79	75	71	71	75	75	75	79	79	78	80	80	80	75	75	73	19
79	90	89	69	62	62	90	90	90	79	60	66	90	70	70	103	100	82	20
86	91	92	107	110	113	103	100	107	108	111	108	113	118	121	132	127	127	21
102	102	102	143	143	143	135	134	129	132	129	132	143	147	144	140	140	138	22
120	125	125	90	90	90	98	92	105	108	97	110	70	71	71	84	82	82	23
—	—	—	74	74	70	87	85	85	83	76	77	—	—	—	68	68	68	24
208	210	215	215	215	220	250	250	250	191	166	173	235	252	252	165	165	165	25
128	130	125	107	107	108	123	123	123	122	117	123	119	121	121	—	—	—	26
145	148	145	120	120	120	116	116	116	—	—	—	134	135	135	115	115	115	27
329	329	322	308	304	285	330	333	322	316	316	316	305	290	290	287	283	284	28
271	269	264	277	274	243	286	275	279	259	258	255	241	250	250	250	250	249	29
419	409	407	423	415	375	413	432	425	334	339	336	361	350	350	350	352	350	30
203	189	187	—	—	—	227	253	248	162	144	133	206	193	185	195	186	187	31
389	391	395	394	405	374	427	425	423	340	343	333	299	300	300	295	298	294	32
—	—	—	314	313	313	200	200	192	225	225	233	—	—	—	313	313	313	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
350	350	348	300	298	298	335	342	308	284	271	271	328	325	323	290	277	287	35
350	350	350	319	321	302	350	367	350	292	300	300	300	300	313	320	310	308	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
150	124	125	200	176	185	177	155	136	194	174	163	122	144	144	155	150	150	38
220	206	231	218	211	265	224	214	263	268	248	260	253	250	250	198	200	200	39
78	100	—	88	100	—	90	—	—	104	—	150	80	88	—	71	100	83	40
94	101	148	86	98	100	54	60	73	88	98	100	104	112	119	90	84	100	41
170	151	150	150	152	166	127	148	146	100	—	150	141	122	100	129	125	100	42
219	206	175	187	178	211	180	197	224	178	—	—	160	148	163	210	167	170	43
159	141	171	146	147	159	150	146	138	157	158	157	124	116	125	123	137	113	44
70	69	50	69	65	53	80	75	65	88	70	69	90	70	70	87	77	77	45
—	—	—	100	60	60	68	72	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
130	129	125	120	130	120	125	100	100	117	112	111	132	129	115	125	125	125	47
244	225	225	186	177	173	181	200	193	202	182	182	200	200	175	242	220	208	48
179	169	169	175	165	165	172	160	160	177	167	167	175	167	167	175	165	165	49
29	28	26	29	29	29	27	25	25	25	25	25	25	25	25	27	27	23	50
17	17	17	—	—	—	18	18	18	20	18	20	14	15	14	20	20	20	51
59	55	50	55	55	45	60	55	45	57	46	47	60	52	52	63	62	50	52
8900	8900	7120	10130	8530	8530	7800	7800	7300	7920	7610	7170	7500	7500	6670	6370	5990	5460	53
6410	6410	5340	8330	7430	7430	6300	6300	5870	6140	5990	5480	6000	6000	5070	4730	4730	4410	54
1083	1000	1000	917	917	917	700	700	700	700	600	600	—	—	—	425	425	425	55
1450	1425	—	1600	1600	1463	1300	1300	1300	—	—	—	1200	1200	1200	—	—	—	56
—	—	—	—	—	—	1000	1000	800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57
525	375	375	633	600	533	600	500	500	—	—	--	450	450	450	—	—	—	58
—	—	—	650	638	533	600	500	500	463	500	450	450	450	450	500	500	500	59

juni 32·80 kr. per famn. — × Maximipris.

	Varuslag (Jfr sid. 744)	Kvantitet	Växjö			Kalmar			Västervik			Visby		
			April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	32	32	28	35	35	32	32	32	32	34	30	30
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	separerad	»	15	15	12	12	12	12	12	12	12	12	10	10
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	552	463	458	534	463	456	536	481	469	515	438	434
5	mat- (lands-)	»	552	511	449	521	445	428	495	447	435	495	419	425
6	Ost: helfet	»	406	394	388	480	417	400	400	400	375	429	414	423
7	halvfet	»	250	225	225	350	—	300	—	—	—	317	300	300
8	Margarin, växt-	»	323	295	275	320	270	270	323	277	273	290	280	277
9	Ägg: färska	tjog	241	221	241	239	234	262	220	255	249	235	220	264
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	5 l.	38	36	33	55	55	58	46	42	42	75	75	75
12	»	hl.	613	563	450	833	817	800	—	—	—	720	720	720
13	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	70	65	65	69	69	69	60	61	60	61	61	64
15	Bruna bönor	»	90	80	80	75	75	74	90	85	80	92	89	90
16	Mjöl: vete-	»	68	70	76	66	68	74	68	70	76	69	73	76
17	råg-	»	52	52	55	47	51	52	50	54	51	45	49	53
18	rågsikt-	»	68	70	75	64	66	69	68	70	75	68	70	75
19	Gryn: havre-	»	80	75	75	74	74	74	76	75	75	80	80	80
20	ris-	»	90	90	76	76	68	72	90	65	65	84	75	70
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	110	110	110	132	130	130	130	130	130	85	85	85
22	knäckebröd	»	133	133	135	141	140	144	135	135	135	150	150	150
23	limpa, söt	»	73	73	73	73	73	73	84	84	84	90	90	90
24	» sur	»	55	55	55	52	52	51	56	56	56	55	55	55
25	Vetebröd: skorpor	»	195	195	195	203	203	205	200	200	200	200	200	200
26	mjukt, bakat med vatten	»	80	80	80	105	111	100	80	80	80	92	92	92
27	mjukt, » » mjölk	»	104	104	104	116	116	110	—	—	—	106	106	106
28	Nötkött, färskt: stek	»	286	269	258	324	315	317	300	300	288	271	254	251
29	soppkött	»	254	241	228	263	266	258	250	250	238	235	224	216
30	Kalvkött: gödkalv	»	378	352	350	409	385	374	345	325	325	295	285	273
31	spädkalv	»	204	185	177	222	207	204	205	175	150	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	305	300	300	325	317	327	330	325	325	303	301	301
33	salt	»	270	281	270	—	—	—	225	200	188	267	250	250
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	286	278	280	324	306	311	276	250	250	258	252	250
36	salt, svenskt	»	275	270	280	336	314	311	325	313	313	270	271	275
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	250	250	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	194	175	147	222	200	150	84	63	68	—	—	200
39	gädda	»	188	188	169	236	238	263	195	153	188	242	244	250
40	sill	»	63	—	—	88	—	—	—	—	—	—	—	—
41	strömming	»	93	88	63	95	97	84	45	48	63	39	38	43
42	torsk	»	99	—	—	89	85	78	54	46	56	106	91	99
43	rödspotta	»	167	149	152	183	150	158	—	—	—	262	—	—
44	kolja	»	134	98	86	—	125	150	—	—	—	153	—	—
45	salt: *sill*	»	88	83	83	123	113	92	80	80	60	90	75	75
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	138	112	110
48	Kaffe	»	201	190	190	197	199	199	238	219	200	231	225	225
49	Socker ×	»	172	164	164	175	165	165	175	165	165	175	165	165
50	Salt	»	30	29	29	28	24	25	30	30	30	30	25	25
51	Svagdricka	l.	20	20	20	18	18	18	15	15	15	12	12	12
52	Fotogen	»	59	60	60	55	55	46	53	55	48	66	53	50
53	[1]) Ved: björk-	famn	5470	5220	5090	6120	5740	5040	6410	5340	5160	8780	8780	8540
54	barr-	»	3430	3400	3400	5150	4650	4340	4630	4630	3920	6990	6990	6590
55	Bränntorv	100 kg.	575	575	550	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	1500	1200	1200	—	—	—	1425	1650	1650	1800	1800	1500
57	eng. hushålls-	»	—	—	—	—	—	—	600	550	650	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	—	—	—	425	425	425	550	500	400	675	675	575
59	eng. kamin-	»	500	500	500	425	425	425	500	525	600	650	650	450

[1]) Visby: alved under hela kvartalet 78·30; tvetved april och maj 49·80 samt juni 35·60 kr. per famn. —

Karlskrona			Kristianstad			Malmö			Lund			Landskrona			Hälsingborg			
April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	
35	35	35	32	28	28	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	1
25	25	25	16	14	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
15	15	15	12	10	10	10	10	10	9	9	9	12	12	12	10	10	10	3
530	450	435	500	400	405	517	418	420	512	418	428	529	450	439	524	435	430	4
516	453	411	500	400	405	—	—	—	502	410	420	—	—	—	—	—	—	5
500	460	450	480	475	475	506	465	461	410	390	380	438	425	413	430	425	425	6
325	300	325	350	330	326	345	330	327	302	286	265	283	300	—	302	313	325	7
300	280	280	320	282	282	310	270	266	290	267	266	293	270	272	294	270	270	8
244	244	257	272	240	285	275	260	315	270	244	313	266	256	318	268	248	304	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
73	73	73	75	75	75	77	60	82	88	76	80	90	83	88	79	73	74	11
1250	1125	1167	1150	1133	1200	930	900	857	1150	950	1000	1300	1233	1333	1230	1105	1135	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
60	60	60	70	70	60	65	65	65	71	69	61	69	64	68	66	63	63	14
75	71	70	60	60	63	66	67	66	78	77	74	74	71	73	70	71	71	15
72	77	80	64	69	72	69	69	75	69	71	77	67	70	73	67	70	75	16
50	52	54	43	45	50	55	54	56	53	53	53	45	46	49	48	52	54	17
70	72	75	64	66	71	68	69	73	67	68	72	66	68	72	66	68	68	18
75	75	75	65	65	65	69	65	65	74	69	69	69	68	69	68	67	67	19
75	—	—	94	100	100	65	60	60	84	85	78	88	76	77	64	50	—	20
105	105	105	117	117	117	141	140	157	120	120	125	100	100	100	—	—	—	21
150	140	150	153	153	153	175	179	183	140	140	140	163	162	164	167	167	167	22
71	71	73	69	69	69	64	64	65	65	65	66	77	79	79	76	77	77	23
55	55	54	50	50	50	47	47	47	42	42	43	49	50	50	48	50	50	24
219	219	225	225	225	225	208	208	215	—	—	—	217	217	225	207	167	167	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114	106	108	—	—	—	26
102	101	100	123	123	123	112	112	112	124	124	124	—	—	—	113	104	104	27
324	315	310	286	290	290	350	350	350	378	350	344	361	346	349	330	330	330	28
277	270	264	241	240	240	287	280	283	300	294	283	308	292	297	285	285	285	29
400	390	363	400	398	385	454	443	429	453	456	429	474	411	425	470	468	440	30
199	180	178	200	200	200	278	250	250	275	275	279	277	226	261	240	240	226	31
372	368	353	368	380	345	381	381	—	400	386	375	399	378	397	426	425	369	32
275	280	275	400	350	300	—	—	—	—	—	—	350	350	350	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
317	305	300	312	301	298	350	350	300	350	325	300	350	305	300	305	299	286	35
310	300	300	300	350	300	438	430	433	400	375	350	350	350	350	350	300	275	36
—	—	—	—	250	250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
125	108	121	170	150	163	151	122	—	174	143	155	—	—	—	200	183	—	38
197	167	200	254	235	275	269	258	332	275	254	294	330	306	325	248	247	250	39
—	—	—	100	100	—	86	92	149	99	109	123	89	95	104	93	99	142	40
79	59	76	95	88	94	90	—	100	—	—	—	—	—	—	95	117	90	41
46	49	48	78	100	83	90	81	80	94	88	95	84	80	79	80	75	87	42
160	165	177	187	178	210	172	152	195	179	177	231	163	165	168	192	163	218	43
—	—	—	133	138	146	100	—	—	150	150	155	—	—	—	125	—	—	44
100	90	85	120	120	100	139	138	138	119	120	121	127	125	128	121	121	121	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
150	150	150	—	—	—	113	100	98	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
180	175	175	200	200	200	226	204	196	217	200	225	220	211	216	211	211	208	48
174	164	164	173	164	164	173	163	164	172	162	162	168	160	160	175	164	164	49
30	30	30	25	25	20	25	24	23	25	25	25	27	23	23	27	26	26	50
17	17	17	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	17	16	16	51
57	48	48	53	44	44	53	53	44	55	55	46	53	44	44	53	47	45	52
7180	6920	6350	7560	7310	7310	10680	10240	10480	8080	7710	7550	10680	9700	8720	8510	8510	7620	53
—	—	—	6300	5670	5670	9800	9440	9680	7580	7320	7020	8370	7480	7210	7180	7180	6580	54
700	600	—	600	600	600	917	900	877	777	777	723	—	—	—	750	750	650	55
2000	—	—	1200	1100	1200	1405	1392	1388	1333	1267	1217	—	—	—	1500	1500	1500	56
800	—	—	650	650	700	866	850	825	681	663	675	720	725	720	800	800	800	57
450	400	425	350	350	370	555	380	280	425	375	325	505	505	330	460	315	315	58
400	475	425	400	400	400	600	433	345	425	415	348	588	581	375	550	550	500	59

× Maximipris.

	Varuslag (Jfr sid. 744)	Kvantitet	Ystad			Halmstad			Varberg			Göteborg		
			April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	30	30	30	31	29	28	32	32	29	38	38	35
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	25	25
3	separerad	»	10	10	10	13	11	10	12	12	12	20	20	20
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	508	398	420	536	440	436	538	443	440	576	480	473
5	mat- (lands-)	»	—	—	—	507	420	412	491	424	430	535	463	447
6	Ost: helfet	»	420	420	396	385	388	415	344	328	315	320	335	325
7	halvfet	»	320	288	275	250	—	300	222	205	219	190	190	180
8	Margarin, växt-	»	290	280	271	320	270	270	320	266	270	290	270	270
9	Ägg: färska	tjog	253	222	268	256	249	302	257	227	277	300	278	310
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	5 l.	75	75	75	75	66	72	63	60	50	65	65	74
12	»	hl.	750	750	650	1400	1056	1150	1038	1000	767	850	825	1100
13	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	65	63	63	65	65	65	72	69	70	75	60	60
15	Bruna bönor	»	65	65	65	75	75	75	81	76	75	75	65	65
16	Mjöl: vete-	»	66	68	74	71	70	76	69	69	75	70	72	78
17	råg-	»	49	52	54	46	50	53	42	46	46	50	52	54
18	rågsikt-	»	66	65	72	61	66	69	65	68	72	70	72	75
19	Gryn: havre-	»	72	70	65	75	75	75	76	78	78	70	70	70
20	ris-	»	70	70	64	65	65	65	83	71	76	70	65	65
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	—	—	—	142	142	142	150	150	150	92	92	92
22	knäckebröd	»	140	140	144	165	165	165	160	159	158	109	109	109
23	limpa, söt	»	65	65	65	76	79	78	80	70	78	120	120	120
24	» sur	»	46	47	46	56	55	55	63	59	67	64	64	64
25	Vetebröd: skorpor	»	280	280	280	194	168	166	170	170	175	245	245	245
26	mjukt, bakat med vatten	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	127	127	127
27	mjukt, » » mjölk	»	165	165	165	134	134	133	—	—	—	152	152	152
28	Nötkött, färskt: stek	»	303	284	267	289	289	292	328	312	291	375	375	375
29	soppkött	»	253	227	217	241	240	242	230	222	216	300	300	300
30	Kalvkött: gödkalv	»	408	376	350	380	365	357	300	275	—	450	450	450
31	spädkalv	»	242	228	205	236	224	210	208	181	177	225	213	181
32	Fårkött: färskt	»	310	287	263	329	325	312	300	281	263	385	413	394
33	salt	»	—	—	—	267	275	336	—	—	—	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	450	—	—
35	Fläsk: färskt	»	313	297	271	296	289	293	300	300	300	375	375	375
36	salt, svenskt	»	344	346	350	338	340	331	300	300	306	375	375	375
37	» amerikanskt	»	300	—	—	250	250	300	275	—	260	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	200	200	200	192	167	200	150	—	—	225	169	233
39	gädda	»	305	288	288	250	250	—	275	—	—	300	269	300
40	sill	»	81	66	83	93	93	—	69	60	72	80	66	—
41	strömming	»	81	66	83	100	100	114	—	—	—	145	144	163
42	torsk	»	69	70	70	66	45	57	42	30	27	100	75	88
43	rödspotta	»	190	163	213	157	131	206	164	140	140	210	213	231
44	kolja	»	120	125	125	112	96	107	81	69	73	130	103	106
45	salt: sill	»	127	114	112	80	70	70	81	76	73	80	75	75
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	125	125	125	103	105	93	90	90	100
48	Kaffe	»	210	208	207	225	199	199	200	203	194	200	200	200
49	Socker[×]	»	174	164	164	174	164	164	175	165	165	172	162	162
50	Salt	»	27	25	20	25	25	25	23	23	22	25	25	25
51	Svagdricka	l.	12	12	12	15	15	15	15	15	15	20	20	20
52	Fotogen	»	53	53	46	53	53	43	50	50	40	51	51	43
53	[1]) Ved: björk-	famn	7650	7650	6810	8340	7760	7400	7366	6760	7000	11500	10500	9670
54	barr-	»	5980	5980	5560	7130	6280	6070	6410	6170	6230	9250	8500	8170
55	Bränntorv	100 kg.	656	600	575	675	681	667	400	383	367	667	667	667
56	Kol: antracit-	hl.	1258	1267	1244	—	—	—	1333	1333	—	1100	1100	1100
57	eng. hushålls-	»	713	720	670	650	650	650	783	775	725	750	750	750
58	Koks: gasverks-	»	500	500	350	—	—	—	—	—	—	385	385	385
59	eng. kamin-	»	531	550	356	463	467	469	475	467	438	425	425	425

[1]) Halmstad: bokved april 89·90, maj 82·20 samt juni 78·30; ribbved maj 51·60 samt juni 42·70 kr. per

Lysekil			Vänersborg			Borås			Lidköping			Tidaholm			Karlstad			
April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	
34	34	30	33	33	30	35	35	33	27	25	25	29	28	25	35	35	35	1
25	25	20	18	18	18	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
15	15	7	13	13	13	15	15	15	10	10	10	12	12	12	13	13	13	3
610	506	470	568	491	416	560	480	463	538	435	455	518	450	445	558	457	434	4
590	491	444	574	507	395	544	469	402	517	413	425	514	450	442	572	484	444	5
313	300	280	342	350	313	340	330	328	392	375	358	450	450	420	375	375	338	6
—	—	—	—	200	200	241	225	214	250	233	217	290	560	288	275	275	225	7
330	270	270	320	273	270	330	278	280	330	280	280	340	294	292	334	285	275	8
236	220	256	253	249	251	279	252	289	238	244	282	264	250	239	301	295	305	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
78	63	65	73	73	73	69	69	70	72	67	62	65	62	50	96	96	74	11
1500	1200	1300	1200	1200	1200	1008	1045	1089	1233	1217	992	1200	1200	800	1250	1182	1142	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
65	75	75	75	73	70	65	60	60	45	42	42	63	60	64	62	60	60	14
100	100	80	75	76	76	80	80	80	78	78	77	87	85	85	80	75	72	15
69	72	75	70	72	78	67	69	75	70	70	78	70	72	74	66	68	74	16
46	45	50	46	46	46	48	48	50	40	45	48	45	47	45	48	48	50	17
65	66	69	67	69	74	66	68	71	60	65	68	68	69	74	65	67	70	18
75	75	75	74	77	73	75	75	75	70	70	70	78	75	75	76	74	72	19
80	80	90	87	83	79	80	65	65	87	77	77	100	100	100	72	70	65	20
125	125	125	90	90	90	119	118	118	100	100	100	135	135	134	115	118	119	21
150	145	150	125	125	125	155	155	153	147	132	132	149	149	149	134	134	134	22
90	90	90	105	105	105	103	103	103	93	93	93	100	100	100	107	110	110	23
70	70	70	65	65	65	66	66	66	—	—	—	80	80	80	81	81	81	24
176	178	178	250	250	250	203	203	203	143	143	143	200	200	200	211	211	211	25
110	110	110	107	107	107	109	109	109	80	80	80	—	—	—	107	110	110	26
130	130	130	110	110	110	119	119	119	103	103	103	158	158	158	140	150	150	27
350	350	350	347	336	320	326	318	319	325	325	325	338	325	303	311	305	306	28
300	300	300	286	286	272	253	260	272	275	275	275	244	238	223	262	262	261	29
309	313	300	325	525	325	350	332	325	425	416	400	374	350	350	397	379	388	30
190	188	172	174	163	152	200	196	198	195	175	160	209	200	196	225	242	200	31
310	325	338	325	325	306	326	322	319	325	306	300	350	328	310	364	365	356	32
—	—	—	—	—	—	—	250	—	317	317	317	300	—	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
320	320	320	280	280	271	302	300	300	293	275	297	300	300	300	347	329	320	35
370	360	360	330	338	313	314	311	306	317	317	317	330	300	350	360	342	330	36
—	—	250	—	—	—	250	—	—	283	283	283	—	—	—	—	—	—	37
—	—	—	156	150	150	177	165	182	149	105	113	238	219	200	173	155	162	38
—	—	—	220	—	225	240	267	274	172	183	190	306	300	263	212	241	250	39
55	51	50	90	89	—	85	84	—	78	88	96	89	93	—	91	100	—	40
—	—	—	125	125	—	102	110	—	94	95	99	120	113	113	122	135	138	41
58	56	58	105	100	92	81	69	72	123	113	—	125	125	125	154	142	151	42
148	144	163	163	132	150	186	161	209	198	194	194	250	242	—	208	198	225	43
58	56	58	125	106	100	113	108	112	106	100	118	150	144	131	154	150	161	44
100	90	95	92	84	77	70	60	60	77	62	55	80	60	80	89	80	76	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
76	75	75	95	90	85	91	89	89	97	88	82	100	80	—	135	130	118	47
250	250	200	200	200	198	230	230	230	225	208	200	250	200	200	230	215	200	48
176	166	166	177	167	167	177	167	167	170	160	160	175	165	165	175	163	163	49
25	25	20	27	25	25	25	25	25	29	28	26	30	30	30	27	22	22	50
15	15	15	15	15	15	—	—	—	13	13	13	17	17	17	20	20	20	51
55	45	45	56	56	48	54	54	46	57	45	45	60	60	60	54	54	46	52
10000	8800	8800	9500	9000	7000	8590	7600	7510	7320	6920	6720	5800	6110	5670	7810	7810	7640	53
8000	6000	6000	5000	5000	4500	6270	5700	5970	5540	4750	4750	4600	4790	4410	6800	6880	6880	54
1000	1000	1000	—	—	—	—	—	—	583	533	525	—	—	—	—	—	—	55
—	—	—	1200	1250	1400	1133	1133	1200	1217	1225	1217	1500	1500	1500	1100	1100	1100	56
770	—	—	—	—	—	—	—	—	817	725	758	—	—	—	550	550	550	57
—	—	—	400	400	400	—	—	—	495	495	495	450	450	450	425	400	400	58
500	500	500	500	550	600	370	375	375	508	508	508	—	—	—	425	400	400	59

famn. Varberg: bokved april 85·40 samt maj och juni 74·80 kr. per famn. — × Maximipris.

	Varuslag (Jfr sid. 744)	Kvantitet	Arvika			Örebro			Kopparberg			Västerås		
			April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	35	35	35	37	37	34	39	38	37	37	37	34
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	19	19	18	—	—	—
3	separerad	»	12	12	12	12	12	12	16	—	—	12	12	12
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	563	515	450	524	425	433	551	481	460	551	464	458
5	mat- (lands-)	»	500	453	406	541	472	460	555	488	460	554	477	469
6	Ost: helfet	»	400	350	400	375	367	367	350	340	350	419	400	369
7	halvfet	»	—	250	250	260	277	258	250	244	225	263	238	265
8	Margarin, växt-	»	340	280	280	320	280	270	313	275	273	323	279	273
9	Ägg: färska	tjog	284	268	289	264	285	257	297	309	321	288	304	315
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	5 l.	62	64	68	50	50	40	45	50	39	50	43	43
12	»	hl.	1172	—	—	775	700	650	875	950	770	976	881	905
13	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	70	65	65	50	50	50	56	52	52	46	43	47
15	Bruna bönor	»	91	75	75	75	60	60	78	77	74	83	83	79
16	Mjöl: vete-	»	66	68	74	64	66	72	70	75	78	71	71	77
17	råg-	»	44	46	46	45	46	52	47	50	52	43	44	45
18	rågsikt-	»	65	67	70	61	63	66	65	70	73	63	64	64
19	Gryn: havre-	»	80	80	75	70	70	70	75	77	75	74	73	72
20	ris-	»	88	80	60	90	90	90	90	88	79	78	75	75
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	—	—	—	88	88	94	88	88	88	96	94	94
22	knäckebröd	»	130	130	130	103	99	111	115	115	117	115	114	116
23	limpa, söt	»	92	92	92	105	103	105	95	100	100	104	104	104
24	» sur	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor	»	200	200	200	215	223	223	211	211	211	200	200	200
26	mjukt, bakat med vatten	»	116	112	112	141	143	141	108	108	108	112	112	112
27	mjukt, » » mjölk	»	—	—	—	143	144	145	105	105	105	111	111	111
28	Nötkött, färskt: stek	»	308	278	275	286	275	275	317	320	324	333	331	329
29	soppkött	»	255	229	225	195	197	189	267	265	268	278	275	268
30	Kalvkött: gödkalv	»	397	400	400	385	400	339	400	394	381	425	426	424
31	spädkalv	»	200	200	200	212	182	167	250	250	250	218	200	200
32	Fårkött: färskt	»	322	325	300	355	341	325	348	350	338	387	376	379
33	salt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	330	300	300	320	300	294	328	300	294	340	337	337
36	salt, svenskt	»	350	350	350	323	317	300	324	300	300	350	350	350
37	» amerikanskt	»	300	300	250	300	250	250	263	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	206	150	150	143	122	146	188	183	188	149	134	131
39	gädda	»	248	219	191	229	210	204	268	271	273	206	196	206
40	sill	»	80	—	—	87	—	—	—	—	—	—	—	—
41	strömming	»	150	135	131	90	98	122	94	83	—	74	72	83
42	torsk	»	131	131	150	126	—	145	152	150	165	178	150	188
43	rödspotta	»	185	—	200	196	200	—	225	200	190	198	200	167
44	kolja	»	118	141	120	137	139	130	157	153	163	150	143	143
45	salt: sill	»	88	75	75	80	73	60	83	64	63	77	65	65
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	150	150	100	—	125	—	105	101	99	119	100	97
48	Kaffe	»	210	215	215	180	193	170	219	217	200	221	217	198
49	Socker ×	»	175	164	164	174	164	164	182	172	172	181	171	171
50	Salt	»	25	25	25	25	25	25	26	26	25	19	19	15
51	Svagdricka	l.	15	15	15	—	—	—	—	—	—	20	20	20
52	Fotogen	»	60	60	50	58	58	50	62	62	55	52	50	49
53	Ved: björk-	famn	8000	8000	6000	8820	8190	7560	5670	6050	6050	9430	9430	8010
54	barr-	»	6000	6000	5200	6300	5670	5360	4100	4450	4450	6880	6880	6170
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	1350	—	—	1317	1350	1350	1425	1150	—	1300	1200	1200
57	eng. hushålls-	»	700	—	—	800	800	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	500	550	550	520	520	520	538	488	—	513	488	488
59	eng. kamin-	»	—	—	—	525	525	525	550	—	—	—	—	—

× Maximipris.

Falun			Ludvika			Avesta			Mora			Gävle			Söderhamn			
April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	
40	40	40	39	38	37	35	35	35	45	45	45	44	44	42	45	45	45	1
20	20	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	22	22	—	—	—	2
18	18	18	—	—	—	12	12	12	—	—	—	18	18	18	15	15	15	3
573	485	477	550	468	460	548	472	458	585	488	498	563	493	485	566	503	480	4
573	491	486	550	460	460	553	493	492	580	—	—	580	515	494	585	552	521	5
382	342	342	325	325	313	363	346	358	350	355	355	377	367	349	350	344	339	6
275	238	253	250	225	250	225	—	288	275	—	—	225	221	221	200	—	200	7
329	276	261	323	273	273	300	—	—	350	300	300	337	292	287	332	280	276	8
353	339	350	358	336	352	322	303	323	352	319	345	350	315	345	350	329	354	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
88	70	60	65	65	60	60	60	60	70	—	—	62	60	58	60	58	56	11
1571	1250	1107	1214	1214	1214	—	—	—	1143	1071	1071	920	833	752	1000	1000	1000	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
61	60	60	55	50	53	50	51	50	56	56	53	59	57	56	64	52	51	14
85	86	84	78	80	80	80	80	80	94	94	81	90	86	85	92	77	75	15
69	71	77	74	79	82	67	68	73	69	70	76	68	68	73	76	72	78	16
44	44	47	48	48	48	42	43	46	49	50	50	49	49	50	49	50	53	17
66	68	68	67	69	69	66	67	68	66	67	70	67	67	70	69	70	73	18
75	75	75	70	70	70	70	70	70	79	78	79	77	75	75	79	75	75	19
94	79	79	70	63	65	83	—	83	100	100	85	96	87	83	100	97	87	20
91	92	94	89	89	89	89	88	89	100	104	100	101	98	98	95	95	95	21
115	119	124	112	116	116	121	115	120	132	130	132	115	114	114	120	120	117	22
109	109	110	100	100	100	100	100	100	92	92	92	124	124	124	120	117	115	23
—	—	—	92	92	92	—	—	—	—	—	—	—	78	78	—	—	—	24
203	207	209	250	250	250	180	180	180	250	250	250	189	187	188	230	230	230	25
111	115	113	123	123	123	100	100	100	92	92	92	120	120	120	125	125	125	26
119	121	119	154	154	154	—	—	—	—	—	—	142	142	140	130	130	150	27
378	368	350	351	332	330	350	325	341	350	350	350	311	308	302	350	350	350	28
289	300	300	282	265	263	285	273	262	280	280	280	260	255	251	257	259	271	29
438	450	437	385	375	375	364	352	360	500	488	475	403	387	383	488	471	450	30
246	250	250	198	188	188	217	216	217	275	275	275	222	204	197	235	238	229	31
405	400	402	—	338	400	348	332	327	345	313	300	359	364	350	400	387	400	32
363	375	400	300	325	300	350	—	—	—	—	—	268	267	250	275	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400	400	—	450	—	—	34
334	300	300	330	330	331	336	300	300	350	350	350	296	292	291	356	350	350	35
350	300	300	333	333	333	338	300	316	350	350	350	336	311	310	358	343	350	36
300	—	250	300	250	250	—	—	—	250	252	250	269	250	—	285	—	—	37
195	200	176	200	156	125	133	125	132	158	150	150	127	85	111	100	78	75	38
293	254	250	308	263	275	253	244	242	254	249	244	251	250	286	255	200	200	39
74	74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	—	—	—	—	40
100	100	104	96	100	110	82	85	93	86	80	105	82	70	98	83	61	62	41
198	182	168	150	150	140	150	150	—	150	150	—	126	125	100	133	150	—	42
234	225	219	220	200	225	200	150	—	—	—	—	150	169	233	225	—	—	43
149	150	150	150	130	130	148	127	144	—	105	125	132	125	138	133	—	—	44
94	96	95	93	78	75	60	60	60	98	94	100	84	79	66	97	91	85	45
73	70	67	—	—	—	—	—	—	50	50	60	38	38	38	—	—	—	46
141	142	150	135	117	100	120	133	120	—	—	—	145	—	—	160	150	100	47
229	218	225	200	183	183	213	173	173	200	200	200	239	214	214	200	191	193	48
179	170	170	182	172	172	178	168	168	179	170	170	177	165	165	190	170	170	49
26	26	28	25	23	23	28	26	24	30	30	30	27	25	25	30	30	30	50
—	—	—	—	—	—	15	15	15	—	—	—	16	16	16	—	—	—	51
58	59	52	68	62	60	59	59	50	75	75	60	62	58	51	65	61	54	52
7830	6940	6940	6930	6930	6930	7060	7060	6350	—	—	—	8540	7970	7480	5360	5040	5040	53
5870	5520	5340	5040	5040	5040	5640	5290	4590	5670	5670	5040	6870	6340	6230	4100	3780	3780	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
1200	1200	1200	1250	1250	1250	1500	1500	1250	1600	1500	1500	1467	1467	1467	1550	1550	1550	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	967	933	850	—	—	—	57
600	600	600	500	500	500	600	600	500	—	—	—	525	425	375	—	—	—	58
650	650	650	—	—	—	—	—	—	850	850	850	658	658	442	750	750	750	59

	Varuslag (Jfr sid. 744)	Kvantitet	Sundsvall: staden			Sundsvall: sågverksdistriktet			Kramfors			Östersund		
			April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	45	30	30	45	37	36	45	40	40	45	45	38
2	handskummad	»	25	18	20	25	20	23	—	—	—	27	27	22
3	separerad	»	20	15	15	20	—	20	25	20	20	22	22	17
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	576	492	484	571	469	479	583	530	504	568	532	510
5	mat- (lands-)	»	600	507	494	592	506	493	571	524	484	600	565	541
6	Ost: helfet	»	382	338	343	347	316	323	413	381	385	400	378	357
7	halvfet	»	250	200	250	237	203	229	—	—	230	—	—	—
8	Margarin, växt-	»	326	276	283	336	277	289	—	313	285	333	285	283
9	Ägg: färska	tjog	381	329	344	390	335	349	388	360	375	384	363	391
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	300	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	5 l.	56	51	48	57	53	45	70	62	62	50	68	56
12	»	hl.	1036	857	768	1018	821	643	964	1000	1000	850	850	850
13	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	56	54	54	64	60	59	60	60	60	60	60	55
15	Bruna bönor	»	75	73	73	75	74	71	82	80	81	75	75	75
16	Mjöl: vete-	»	68	69	74	68	69	74	71	72	78	72	74	80
17	råg-	»	49	48	51	50	49	52	50	50	55	52	53	56
18	rågsikt-	»	66	66	68	67	68	71	66	69	73	71	73	76
19	Gryn: havre-	»	71	71	66	73	68	70	79	76	76	74	75	74
20	ris-	»	92	78	74	90	79	71	105	95	95	79	83	75
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	105	105	105	103	104	102	125	125	117	117	119	119
22	knäckebröd	»	116	115	116	114	117	113	136	138	131	128	128	129
23	limpa, söt	»	100	100	100	102	100	100	101	98	115	101	101	101
24	» sur	»	83	83	83	83	83	83	—	—	—	90	90	90
25	Vetebröd: skorpor	»	240	240	240	216	220	213	268	250	265	250	250	250
26	mjukt, bakat med vatten	»	129	129	129	129	129	129	140	140	140	123	123	123
27	» » mjölk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	147	147	147
28	Nötkött, färskt: stek	»	337	330	306	331	325	306	273	275	263	322	333	333
29	soppkött	»	261	252	238	248	246	225	223	225	213	270	283	283
30	Kalvkött: gödkalv	»	418	412	401	398	374	390	—	—	—	495	500	500
31	spädkalv	»	244	212	219	203	194	190	188	188	188	233	250	250
32	Fårkött: färskt	»	390	392	392	353	353	367	—	—	250	329	343	350
33	salt	»	283	263	267	288	250	250	300	—	275	325	300	350
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	348	336	325	356	341	325	333	306	300	343	343	343
36	salt, svenskt	»	365	350	347	333	338	310	—	—	275	333	350	400
37	» amerikanskt	»	300	244	258	294	246	250	300	263	260	260	250	250
38	Fisk, färsk: abborre	»	183	104	117	158	94	88	—	125	—	218	150	150
39	gädda	»	311	194	196	297	179	185	325	215	—	311	244	250
40	sill	»	—	—	—	75	—	—	—	—	—	75	—	—
41	strömming	»	135	65	68	124	64	61	—	125	75	102	106	100
42	torsk	»	186	150	—	—	—	—	—	—	—	146	150	150
43	rödspotta	»	192	150	—	—	—	—	—	—	—	179	163	—
44	kolja	»	175	150	—	—	—	—	—	—	—	150	150	150
45	salt: sill	»	98	84	85	94	86	86	94	88	83	99	97	97
46	strömming	»	53	—	—	50	50	48	50	50	47	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	Kaffe	»	209	173	188	202	182	177	270	250	242	262	240	230
49	Socker ×	»	178	168	166	181	171	171	185	175	175	184	170	170
50	Salt	»	28	24	23	28	27	22	30	28	29	29	28	25
51	Svagdricka	l.	17	15	17	13	13	13	15	15	15	19	19	19
52	Fotogen	»	66	64	53	70	61	55	82	75	70	68	65	62
53	[1])Ved: björk-	famn	9140	8440	8990	7580	6620	6300	7000	7000	7000	7490	7490	7490
54	barr-	»	7250	7070	6970	6030	5140	5080	5500	5500	5500	6240	6240	6240
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	1800	1500	1800	—	—	—	—	—	—	1900	1900	1900
57	eng. hushålls-	»	750	650	850	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	550	300	300	—	—	—	—	—	—	625	625	625
59	eng. kamin-	»	600	650	650	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) Sundsvall: bakved april 71·80 samt maj 70·60: ribb- och brädved april 55·40, maj 52·70 samt juni personal ved till följande priser per famn: i Malmberget blandad björk- och barrved 42·80 kr. samt i

Umeå			Vilhelmina			Luleå			Malmberget o. Gällivare			Kiruna			Samtliga orter			
April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	
35	35	35	47	47	47	40	40	40	55	55	50	55	55	55	**37**	**36**	**35**	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**21**	**20**	**19**	2
15	15	15	—	—	—	20	20	20	—	—	—	—	—	—	**14**	**13**	**13**	3
545	469	454	563	539	538	600	519	475	574	519	495	561	517	496	**550**	**470**	**461**	4
539	466	451	492	488	467	573	504	474	576	494	469	556	489	462	**543**	**472**	**453**	5
400	400	400	425	400	400	425	420	425	405	383	371	407	376	367	**398**	**383**	**376**	6
350	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250	—	—	300	**274**	**257**	**257**	7
348	280	280	318	300	295	323	278	278	337	293	283	334	287	284	**322**	**281**	**278**	8
395	318	340	425	407	387	405	350	340	400	348	360	400	352	348	**301**	**285**	**306**	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**275**	10
56	53	56	—	—	—	70	70	70	95	88	88	85	85	80	**66**	**63**	**61**	11
929	—	933	1000	1000	1000	1000	1000	1000	—	—	—	—	—	—	**1013**	**951**	**922**	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
68	60	60	70	70	70	75	70	75	74	72	66	68	68	67	**61**	**59**	**59**	14
98	100	100	106	105	105	80	72	78	114	98	97	92	91	85	**81**	**79**	**77**	15
73	72	80	76	76	80	75	78	80	73	73	79	73	73	77	**69**	**71**	**76**	16
54	50	54	55	55	60	57	57	57	50	50	51	53	50	54	**48**	**49**	**51**	17
70	70	71	69	70	75	72	72	72	70	70	77	68	70	71	**66**	**68**	**71**	18
84	80	80	83	90	90	80	79	79	82	82	81	79	77	76	**75**	**74**	**74**	19
120	100	100	—	—	—	100	78	82	110	95	125	85	89	83	**86**	**79**	**78**	20
115	115	115	130	130	130	100	100	100	131	120	112	123	115	118	**110**	**110**	**110**	21
135	135	135	140	140	140	120	120	120	142	134	135	134	126	132	**135**	**133**	**134**	22
100	100	100	96	96	96	100	100	100	123	123	123	117	113	113	**95**	**94**	**95**	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**67**	**67**	**67**	24
240	240	240	300	300	300	325	300	300	300	300	300	231	225	234	**222**	**220**	**221**	25
100	100	100	167	167	167	120	120	120	140	140	140	—	—	—	**116**	**116**	**116**	26
—	—	—	—	—	—	123	123	123	179	167	190	—	—	—	**130**	**130**	**131**	27
301	300	300	230	230	230	264	268	263	243	253	261	285	290	291	**319**	**314**	**309**	28
221	225	225	200	200	200	200	211	213	194	211	216	225	228	234	**259**	**256**	**251**	29
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	475	—	—	—	**404**	**395**	**389**	30
224	223	225	150	150	150	223	225	225	200	220	218	211	218	229	**217**	**209**	**203**	31
350	338	350	300	300	300	308	322	325	288	—	279	315	250	—	**352**	**350**	**342**	32
300	300	300	—	—	—	300	300	300	275	300	260	200	200	300	**290**	**283**	**286**	33
—	—	—	—	—	—	350	350	—	286	—	—	271	—	—	**371**	**369**	—	34
323	300	300	330	330	300	340	331	325	317	319	331	338	321	335	**324**	**313**	**308**	35
300	300	300	—	—	—	370	350	350	325	350	346	370	370	338	**338**	**331**	**327**	36
300	300	288	256	250	250	350	300	320	300	292	280	301	304	304	**286**	**267**	**265**	37
125	50	63	—	—	—	100	94	75	125	83	74	143	104	85	**167**	**140**	**143**	38
213	175	219	—	—	—	208	156	131	241	179	170	231	169	164	**252**	**226**	**238**	39
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**83**	**87**	**105**	40
119	75	81	—	—	—	90	88	75	80	123	83	122	103	91	**94**	**91**	**97**	41
—	—	—	—	—	—	100	—	—	91	—	—	99	90	—	**119**	**114**	**115**	42
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	—	—	**191**	**176**	**195**	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**137**	**129**	**133**	44
100	100	95	83	83	83	100	95	83	90	93	91	91	91	73	**92**	**85**	**81**	45
75	50	75	—	—	—	67	63	63	83	79	73	72	63	67	**66**	**60**	**63**	46
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**122**	**116**	**110**	47
210	200	195	213	206	200	263	225	250	200	200	223	238	224	227	**216**	**205**	**202**	48
186	170	170	190	180	180	195	185	175	191	179	180	185	178	173	**178**	**167**	**167**	49
25	26	26	36	33	33	28	25	25	37	37	35	30	30	29	**27**	**26**	**26**	50
18	18	18	—	—	—	25	23	25	20	20	20	18	18	18	**17**	**17**	**17**	51
70	55	55	80	80	—	75	65	65	90	—	75	88	88	—	**61**	**57**	**50**	52
6260	6260	6260	4880	4880	4880	7480	7650	7650	4760	4760	4980	7310	7310	7310	**7850**	**7460**	**7040**	53
4420	4420	4420	—	—	—	5340	5340	5340	4280	4280	4270	6240	6240	6240	**6180**	**5900**	**5610**	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**743**	**700**	**678**	55
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2000	—	—	**1452**	**1384**	**1389**	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**757**	**732**	**726**	57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**511**	**470**	**441**	58
650	650	650	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**534**	**526**	**492**	59

45·60; plankved maj 64·00 samt juni 62·10 kr. per famn. L. K. A. B. har under kvartalet tillhandahållit sin Kiruna björkved 66·00 och barrved 58·80 kr. — × Maximipris.

Av ombuden meddelade minutpriser (öre pr kg.) å vissa slag av färsk fisk.

	1921				1921				1921		
	Apr.	Maj	Juni		Apr.	Maj	Juni		Apr.	Maj	Juni
Uppsala:				*Växjö:*				*Västerås:*			
Braxen . . .	205	140	—	Braxen . . .	—	150	—	Braxen . . .	130	130	145
Lake	215	175	155	*Kalmar:*				Lake	165	—	—
Sik	215	—	—	Makrill . . .	—	165	—	Makrill . . .	—	150	150
Nyköping:				Sjötunga . . .	—	150	160	*Falun:*			
Makrill . . .	—	150	150	Ål	315	300	300	Vitling . . .	100	100	90
Sjötunga . .	150	—	—	*Visby:*				*Avesta:*			
Eskilstuna:				Flundra . . .	130	125	125	Braxen . . .	140	135	150
Lake	165	140	—	Makrill . . .	—	180	180	Makrill . . .	—	150	—
Makrill . . .	—	150	155	Sik	250	—	—	Sjötunga . .	175	150	175
Linköping:				Sjötunga . .	240	185	225	Vitling . . .	85	100	—
Braxen . . .	175	150	170	Ål	—	350	—	*Kramfors:*			
Lake	175	—	—	*Malmö:*				Sik	300	225	225
Makrill . . .	—	160	165	Ål	445	370	430	*Umeå:*			
Sik	245	225	250	*Halmstad:*				Lax	—	390	295
Sjötunga . .	200	180	195	Flundra . . .	80	70	80	Sik	215	—	200
Vitling . . .	95	95	100	Vitling . . .	60	50	65	*Luleå:*			
Ål	590	495	465	Sjötunga . . .	—	—	105	Sik	240	210	140
Norrköping:				*Göteborg:*				*Malmberget:*			
Vitling . . .	85	85	90	Makrill . . .	—	120	110	Lax	—	—	312
Motala:				*Vänersborg:*				Sik	255	185	165
Sjötunga . .	200	175	185	Makrill . . .	—	115	75	*Kiruna:*			
Värnamo:				Tunga	150	—	—	Lax	—	—	275
Braxen . . .	—	150	—	*Arvika:*				Röding . . .	—	250	—
Lake	155	—	—	Braxen . . .	200	130	100	Sik	275	200	165
Makrill . . .	—	165	—	Lake	175	—	—				
Rödtunga . .	225	160	165	Makrill . . .	—	180	—				
Sik	200	—	—	Ål	—	—	320				

Fiskpriser i Göteborg.

Medelpriser i parti i fiskhamnen (öre per kg.) april 1920—juni 1921.

Slag	April 1920	Maj 1920	Juni 1920	Juli 1920	Aug. 1920	Sept. 1920	Okt. 1920	Nov. 1920	Dec. 1920	Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	April 1921	Maj 1921	Juni 1921
Sill, stor . . .	42	71	—	113	114	63	61	77	54	48	17	25	34	30	—
» blandad .	19	38	—	—	78	51	38	54	39	22	13	13	13	—	—
» liten . .	6	—	—	—	—	—	26	31	25	36	7	7	4	—	—
Kolja, stor . .	93	67	85	55	55	75	75	100	86	102	72	141	85	62	72
» halvstor	71	58	69	44	48	63	69	93	79	107	65	122	71	53	64
» liten .	37	36	40	25	28	36	40	48	39	50	16	37	26	20	25
Vitling . . .	49	39	43	19	19	27	34	52	35	54	24	41	34	21	21
Torsk, stor . .	61	74	70	67	55	70	79	82	58	79	45	65	33	29	39
» liten .	32	34	25	25	20	25	37	50	29	49	22	37	24	13	19
Långa	120	140	96	125	106	111	118	115	130	127	99	122	92	73	101
Gråsik . . .	54	68	49	67	54	56	63	71	55	54	35	56	30	31	37
Tunga, röd . .	110	94	106	136	121	120	141	193	245	279	243	248	108	74	117
» äkta .	328	273	291	804	985	847	720	268	248	462	339	552	307	178	316
Piggvar . . .	292	296	268	473	419	294	291	251	213	378	263	313	176	169	317
Slätvar . . .	191	203	207	314	282	199	207	193	148	240	183	276	165	132	212
Rödspotta . .	79	114	136	150	127	120	145	171	123	187	169	180	107	125	156
Hälleflundra .	267	236	244	279	275	214	200	203	220	295	265	281	223	157	206
Makrill . . .	—	212	61	60	65	91	134	122	—	—	—	—	168	80	64
Tillförsel:															
Antal båtar .	775	1 282	1 570	1 144	1 050	1 724	1 272	792	838	694	1 037	643	976	1 850	1 772
» lådor .	13 602	17 443	18 826	24 338	20 474	25 874	26 479	23 214	23 044	58 256	132160	33 798	18 596	19 261	18 198

Medelpriser i parti (öre) april 1920—juni 1921.[1])

Slag	Kvantitet	Apr. 1920	Maj 1920	Juni 1920	Juli 1920	Aug. 1920	Sept. 1920	Okt. 1920	Nov. 1920	Dec. 1920	Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	Apr. 1921	Maj 1921	Juni 1921
Abborre, stor. .	kg.	158	140	119	138	208	169	184	190	119	161	189	231	134	89	111
liten .	»	111	60	57	—	158	108	121	133	75	75	165	170	70	55	58
Braxen	»	150	118	114	144	147	140	150	150	—	100	105	200	100	91	120
Gråsej	»	—	—	125	—	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gädda, levande .	»	—	280	217	—	320	290	249	237	206	233	288	313	300	161	140
slaktad .	»	175	263	201	350	329	281	237	236	180	235	243	274	203	134	213
Gös	»	325	326	276	288	324	294	330	338	313	324	284	329	251	217	254
Hälleflundra, stor	»	285	260	263	225	255	219	232	225	244	262	238	235	206	153	174
liten	»	175	145	150	150	150	150	175	—	—	—	—	200	150	100	170
Id	»	134	115	120	159	140	135	139	133	125	140	—	150	90	85	105
Kolja, svensk .	»	120	117	109	116	97	125	121	125	106	120	91	144	108	95	101
Kungsflundra .	»	—	—	—	—	—	93	117	100	—	115	—	105	40	40	—
Lake, stor . .	»	158	125	125	—	100	—	—	200	133	177	195	181	110	—	—
insjö- liten . .	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110	130	—	—	—
Lax, färsk . .	»	625	675	524	513	720	538	920	675	667	750	—	691	594	537	309
Piggvar	»	275	175	150	—	—	255	251	258	175	200	273	—	158	156	125
Röding	»	317	—	—	350	425	343	363	316	283	445	454	459	413	363	250
Rödspotta, stor .	»	108	118	165	186	144	131	148	178	155	170	168	164	128	115	168
liten	»	83	—	—	—	130	95	119	165	—	135	—	—	120	—	175
Sik, stor . . .	»	238	247	250	275	288	259	255	231	200	204	200	235	178	151	208
liten . . .	»	225	175	175	—	—	225	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Siklöja	»	—	—	—	—	178	—	230	—	—	—	—	—	—	—	—
Sill, färsk . . .	låda[2])	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2200	2250	—	—	—
» » . . .	kg.	63	70	—	50	105	103	90	85	70	59	—	—	43	40	—
Sjötunga, stor .	»	176	149	160	163	186	169	173	220	—	290	—	320	171	127	158
liten	»	98	100	98	123	123	125	127	—	—	—	—	238	131	77	109
Slätvar	»	200	160	138	225	—	250	230	219	178	208	199	298	192	133	140
Strömming . .	»	61	56	66	91	58	48	65	83	65	77	63	54	36	49	78
Torsk, m. huvud	»	55	76	—	75	60	61	67	85	63	75	55	70	55	45	—
svensk huvudlös	»	138	151	163	159	134	139	154	156	124	147	81	130	92	74	89
Vitling, stor. .	»	43	74	58	61	47	60	56	78	65	71	35	43	30	—	60
liten .	»	—	50	—	40	—	32	36	50	—	—	—	20	—	—	—
Ål, levande, stor	»	—	—	—	—	400	390	—	—	—	—	—	—	—	517	—
liten	»	—	—	—	—	—	300	—	—	—	—	—	—	—	385	—

Marknadens läge i fråga om fisk och fiskvaror:

	Tillgång	*Efterfrågan*	*Tendens*		*Tillgång*	*Efterfrågan*	*Tendens*
31/3—6/4	riklig	dålig	fallande	12/5—18/5	god	medelmåttig	fast
7/4—13/4	»	medelmåttig	»	19/5—25/5	»	»	svävande
14/4—20/4	god	»	svävande	26/5— 1/6	»	»	»
21/4—27/4	»	»	fallande	2/6— 8/6	»	»	»
28/4— 5/5	riklig	»	»	9/6—15/6	knapp	livlig	fallande
5/5—11/5	»	»	svävande	16/6—22/6	»	»	svävande
				23/6—29/6	»	medelmåttig	fast

Anm. Ovanstående noteringar avse de priser, som av partihandlare i fisk betingats vid försäljning till minuthandlare i Stockholm. Ifrågavarande noteringar avse sålunda vara, som oftast passerat en eller flera mellanhänder.

De från Göteborg erhållna noteringarna åter avse de priser, som av fiskeriidkarna erhållits vid fiskhamnsauktionerna i Göteborgs stads fiskhamn, och äro sålunda att betrakta såsom förstahandspriser utan inräknande av några transport- eller distributionskostnader.

---

[1]) Prisuppgifterna avse slaktad fisk av ordinär storlek, där ej annat uppgives.
[2]) Vikt omkring 85 kg. — Fr. o. m. andra kvartalet 1921 införas ej prisuppgifter å skaldjur.

Kreatursslag	Stockholm			Eskilstuna			Linköping		
	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
Kreatursprisser. (Öre per kg. levande vikt.)									
Kor:									
Extra prima	129	127	118	114	113	104	102	104	93
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	119	117	108	94	96	89	91	93	84
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	104	102	93	80	83	71	78	81	73
» 3. Mindre feta	79	77	70	60	63	53	60	59	55
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	41	40	38
Kvigor (och stutar):									
Extra prima	134	132	123	124	123	115	111	114	103
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	124	122	113	105	108	100	93	96	89
» 2. Mindre feta	89	87	78	71	81	81	73	75	68
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	57	53	48
Tjurar:									
Extra prima	134	132	123	—	—	—	124	119	102
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	119	117	108	—	—	110	110	104	85
» 2. Fullt köttiga (500—700 »)	109	107	98	105	105	95	93	88	73
» 3. Mindre köttiga	89	87	78	80	83	76	77	73	63
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	61	57	48
Oxar:									
Extra prima	134	132	123	—	—	—	100	103	97
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	119	117	108	113	102	90	83	86	79
» 2. Mindre feta	89	87	78	75	75	70	68	70	65
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	52	50	48
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	241	233	220	179	169	160	200	208	186
» (70—90 »)				171	163	154	158	160	145
Skummjölkskalvar	191	183	170	153	148	129	104	102	91
Får:									
Yngre, feta	163	165	165	139	144	139	142	143	133
Äldre, »	153	155	155	129	128	125	109	112	106
Lamm	—	—	—	—	165	156	—	—	—
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	191	185	181	163	158	156	164	164	162
Rena, större svin (100—170 kg.)	181	175	171	156	148	136	157	159	158
Suggor	115	110	103	124	120	108	123	118	118
Tillförseln till offentliga slakthus.[1]	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st
Tjurar	248	481	608	18	24	21			
Kor	2 045	2 451	1 564	146	130	133	1 658	1 008	817
Övriga nötkreatur				8	6	12			
Gödkalvar	616	876	1 297	225	289	346	236	264	316
Spädkalvar	251	282	245	335	303	299	476	243	241
Får och lamm	290	497	1 028	41	127	105	164	176	160
Svin	1 767	2 408	2 308	383	362	386	826	515	605
Spädgrisar	45	11	9	8	28	5	—	—	—
Hästar och föl	76	101	72	23	11	16	44	43	17
Beräknad konsumtion av kött- och fläskvaror.									
Nötkreatur	4 324	5 161	3 682	173	159	173	—	—	—
Gödkalvar	5 108	7 029	5 692	240	314	353	—	—	—
Spädkalvar	6 925	5 088	3 688	381	329	322	—	—	—
Får och lamm	6 206	5 667	4 593	59	141	120	—	—	—
Svin[4]	9 826	12 716	7 881	412	387	388	—	—	—
Spädgrisar	59	119	36	8	30	9	—	—	—
Hästar och föl	161	194	126	29	17	18	—	—	—

[1]) I Göteborg tillförseln till kreatursmarknaden och slakthuset. — [2]) Större kalvar. — [3]) Mindre

Norrköping			Karlskrona			Malmö			Hälsingborg			Göteborg		
Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
—	—	—	—	—	—	112	115	108	110	106	104	—	—	—
100	94	85	—	—	—	101	96	94	99	98	92	115	110	100
80	75	70	—	—	—	87	86	82	87	87	81	95	94	85
65	60	55	—	—	—	70	70	69	74	73	64	70	72	68
40	35	30	—	—	—	54	50	45	—	—	—	—	—	—
120	114	105	—	—	—	131	130	128	131	127	126	—	—	—
108	104	95	—	—	—	121	119	113	119	117	117	125	121	115
75	70	65	—	—	—	98	99	90	106	105	101	105	101	95
40	35	30	—	—	—	77	80	75	95	95	81	—	—	—
130	123	110	—	—	—	121	125	125	120	123	124	—	—	—
120	113	100	—	—	—	111	116	114	112	112	110	121	121	113
110	103	90	—	—	—	107	116	114	100	98	95	107	114	113
85	78	65	—	—	—	88	90	85	91	86	83	95	93	90
70	63	50	—	—	—	77	79	70	—	—	—	—	—	—
110	105	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
95	90	85	—	—	—	—	—	120	123	—	—	120	115	105
65	60	55	—	—	—	95	—	90	109	—	—	105	100	90
—	—	—	—	—	—	—	—	—	96	—	—	—	—	—
180	170	140	—	—	—	161	167	142	145	139	128	209	208	186
180	170	140	—	—	—	133	133	128	121	119	113	160	160	139
145	142	115	—	—	—	110	110	103	109	104	90	125	125	113
115	115	105	—	—	—	140	135	103	133	135	106	150	146	130
90	90	80	—	—	—	88	88	82	114	113	90	120	116	100
115	117	110	—	—	—	—	—	—	250	211	140	—	—	—
165	158	156	—	—	—	180	156	155	230	205	198	176	168	161
159	150	148	—	—	—	174	145	147	234	205	203	168	159	151
111	105	103	—	—	—	108	88	94	145	140	143	115	108	96
st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
503	373	388	51	42	35	124	120	211	50	47	35	668	1 058	674
			111	143	104	625	580	580	391	350	283	1 727	2 304	1 429
			106	93	97	543	588	654				830	602	464
[2])492	[2])738	[2])803	21	28	73	618	656	810	24	39	55	584	1 047	1 179
[3])378	[3])296	[3])235	199	157	126	241	348	241	16	16	12	844	1 014	659
74	118	177	15	15	74	607	1 281	1 600	27	91	147	570	1 549	2 011
69	706	554	600	538	394	2 901	2 805	2 632	1 048	970	665	3 752	4 131	3 051
598	2	1	3	—	—	5	3	1	—	—	1	898	671	530
31	29	22	11	19	11	39	59	49	14	14	11	262	255	136
516	387	413	299	306	256	821	852	711	447	403	347	—	—	—
[2])612	[2])860	[2])886	183	189	275	637	706	875	278	330	330	—	—	—
[3])679	[3])494	[3])414	841	702	576	653	687	515	456	385	291	—	—	—
157	227	277	242	304	610	774	1 467	1 787	302	505	672	—	—	—
256	908	605	499	509	350	2 179	2 320	2 262	1 003	1 095	736	—	—	—
600	9	10	3	—	—	5	3	1	10	6	2	—	—	—
46	41	29	17	20	11	53	63	65	15	18	15	—	—	—

kalvar. — [4]) Ej amerikanskt fläsk.

Kreatурspriser för Stockholm, Malmö och Göteborg 1913—juni 1921.

Medelpris (öre) för kg. levande vikt per år (1913—1920) och per månad (april 1920—juni 1921) för alla tre orterna.

Kreatursslag (Jfr sid. 758)	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	Apr. 1920	Maj 1920	Juni 1920	Juli 1920	Aug. 1920	Sept. 1920	Okt. 1920	Nov. 1920	Dec. 1920	Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	Apr. 1921	Maj 1921	Juni 1921
Kor:																							
Extra prima[1])	61	61	94	—	119	309	282	167	169	173	173	171	171	170	163	146	139	139	124	122	121	121	113
Kl. 1.	55	53	77	100	106	262	236	148	150	156	156	152	152	151	144	132	126	124	113	111	112	108	101
» 2.	50	48	71	91	95	233	203	127	131	136	136	135	133	130	120	107	103	116	98	95	95	94	87
» 3.[2])	41	36	53	76	76	184	141	96	101	103	106	105	105	101	88	70	67	71	70	73	73	73	69
Kvigor (och stutar).																							
Extra prima[3])	66	66	93	115	129	339	301	185	182	191	192	190	193	190	186	169	164	158	134	133	133	131	126
Kl. 1.	60	58	80	105	117	289	257	163	163	171	173	169	169	166	160	146	141	141	125	121	123	121	114
» 2.	50	47	65	87	91	231	198	126	129	133	134	132	132	127	120	108	102	104	98	97	97	96	88
Tjurar:																							
Extra prima[4])	65	63	90	—	122	315	267	166	165	167	173	177	176	170	163	147	145	153	130	130	128	129	124
Kl. 1.	62	58	82	105	112	278	234	152	151	157	160	163	163	158	149	134	131	137	120	116	117	118	112
» 2.	58	54	76	100	103	259	215	139	138	144	147	150	150	145	135	120	119	125	110	106	108	112	108
» 3.[5])	50	44	60	89	86	218	175	120	120	126	130	132	132	127	114	97	95	104	95	90	91	90	84
Oxar:																							
Extra prima[6])	63	61	92	—	126	342	295	186	183	193	198	190	193	190	185	169	160	154	135	131	134	132	123
Kl. 1.[7])	57	54	78	104	115	293	258	159	159	166	168	166	163	161	157	144	138	132	121	118	120	116	111
» 2.[8])	48	45	66	89	92	230	200	123	122	128	132	126	132	130	118	105	105	102	94	96	96	94	86
Kalvar:																							
Sötmjölkskalvar:																							
(90—100 kg.)[9])	73	67	87	105	104	299	285	241	270	268	248	215	207	216	230	224	229	241	222	206	204	203	183
(70—90 »)[9])	67	62	79	99	96	281									207	203	207	210	193	182	178	175	162
Skummjölkskalvar.	57	49	69	85	83	243	226	173	187	184	171	152	154	162	164	161	165	168	154	146	142	139	129
Får:																							
Yngre	58	55	70	92	113	299	257	178	222	220	198	188	179	157	138	133	127	128	138	146	151	149	133
Äldre	53	47	62	83	101	278	236	157	197	196	174	164	152	137	123	118	113	111	117	119	120	120	112
Svin:																							
Slakterisvin	82	74	129	168	167	220	359	242	229	229	217	220	246	259	246	231	225	206	185	182	182	170	166
Rena, större svin	81	71	131	164	157	172	348	236	226	226	213	213	240	254	242	224	216	197	176	172	174	160	156
Suggor	68	58	122	151	160	221	279	165	164	162	150	147	160	173	171	157	145	133	116	115	113	102	98

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse Stockholm och Malmö, för 1914 och 1915 endast M., för 1917—juni 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [2]) Uppgifterna för åren 1913—1917 avse St. och M. — [3]) Uppgifterna för år 1913 avse St. och M., för 1914—april 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [4]) Uppgifterna för maj—sept. 1914 avse endast M., för okt. 1914—dec. 1915 St. och M., för april 1917—april 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [5]) Uppgifterna för åren 1913—1917 samt för april—aug. 1918 avse St. och M. — [6]) Uppgifterna avse för år 1913 St. och M., 1914 M. och Göteborg, 1915 och sept. 1917—april 1918 endast M., maj 1918—juli 1919 St. och M. samt därefter endast St. — [7]) Uppgifterna avse okt.—dec. 1920 endast St. och G. — [8]) Uppgifterna avse för jan., maj, juni och okt. 1918, för juli—sept. 1919 St. och M. samt för april—juli 1920 och jan.—mars 1921 St. och G. — [9]) Uppgifterna avse 1913—mars 1919 endast M. och för april 1919 St. och M.

Arbetsmarknaden under juli månad 1921.

Läget på arbetsmarknaden under juli månad företedde en fortsatt försämring, enligt vad arbetsförmedlingsanstalternas rapporter utvisa. Antalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser utgjorde 261 mot 258 föregående månad. Även det av fackföreningarna senast redovisade antalet arbetslösa medlemmar visar en stegring, nämligen från 25·3 den 31 maj till den hittills osedda siffran av 27·9 % den 30 juni.

Inom metall- och maskinindustrien hade icke den ringaste ljusning förmärkts. Här liksom inom träindustrien skedde under månaden ytterligare driftsinskränkningar, ehuru i något minskad omfattning. Däremot hade textilindustriens arbetstillgång något förbättrats såväl inom Älfsborgs län som i Norrköping, där driften under senare hälften av månaden delvis upptagits och en del arbetare fått återgå i arbete. Likaså hade vid skofabrikerna i Örebro en del arbetare återtagits. Vid tändsticksfabrikerna hade avskedanden fortfarande ägt rum.

Byggnadsverksamheten, som ännu ej tagit fart, hade i allmänhet berett dålig arbetstillgång utom för målare och på vissa håll även för murare, vilka haft full sysselsättning, huvudsakligen med reparationer.

Inom transportverksamheten fortgick under hela månaden arbetskonflikter bland såväl sjömännen som transportarbetarna.

Vid jordbruket har behovet av tillfällig arbetskraft ökats i och med skördearbetets påbörjande. Den eljest vid denna tid starkt framträdande bristen på arbetskraft hade emellertid nu förbytts i överflöd på grund av att en hel del arbetare på landsbygden, som under de goda konjunkturerna drogos till industrien, nu återvänt till jordbruket. Däremot hade omsättningen av fast arbetskraft varit obetydlig, då såväl arbetsgivare som arbetstagare ställt sig avvaktande med hänsyn till de pågående underhandlingarna om nya löneavtal.

På den kvinnliga arbetsmarknaden kunde behovet av arbetskraft till husligt arbete såväl på landet som i städerna fortfarande ej tillfredsställas, enligt vad så gott som samtliga arbetsförmedlingsanstalter rapporterat.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under juli samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
1919	179	162	141	111	99	100	101	97	92	92	113	110
1920	125	112	91	80	84	92	94	95	98	110	155	153
1921	*246*	*301*	*240*	*203*	*213*	*258*	*261*	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
1919	122	95	90	69	67	64	74	104	94	83	110	95
1920	95	85	77	64	71	63	68	87	85	84	111	123
1921	*120*	*102*	*100*	*81*	*80*	*98*	*108*	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
1919	192	181	157	126	109	110	109	94	91	97	114	113
1920	133	121	96	86	88	101	102	98	104	127	174	159
1921	*276*	*354*	*288*	*249*	*249*	*294*	*302*	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1911	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·3	4·3	4·4	8·5
1912	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7	8·4
1913	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4	7·5
1914	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3	15·0
1915	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5	7·7
1916	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2	5·4
1917	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4	5·8
1918	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4	7·3
1919	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8	7·2
1920	7·6	7·5	4·5	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8
1921	*20·2*	*20·8*	*24·6*	*24·2*	*25·3*	*27·9*	—	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 836.

Arbetstillgången under andra kvartalet 1921

enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Följande översikt över arbetstillgång m. m. inom olika yrken och näringar under andra kvartalet av år 1921 är, liksom föregående redogörelser av samma slag, till huvudsaklig del grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär insamlats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären hava fortfarande till största delen infordrats genom socialstyrelsens ombud i orterna, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 47, varav 22 äro föreståndare för arbetsförmedlingskontor, tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling. Direkt av socialstyrelsen hava emellertid dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm med närmaste omnejd ävensom från sådana arbetsgivare i landsorten, som i regel sysselsätta minst 200 arbetare.

För ifrågavarande kvartal hava besvarade formulär återkommit från 2 292 arbetsgivare med 220 004 arbetare, varav *2 275* arbetsgivare med *219 181* arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete. En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetstillgången under andra kvartalet 1921, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs såsom *bättre* av 99 arbetsgivare med 10 969 arbetare (5 %), såsom *oförändrad* av 389 arbetsgivare med 31 131 arbetare (14 %) och såsom *sämre* av 1 787 arbetsgivare med 177 081 arbetare (81 %).

Följande sammanställning möjliggör ett närmare bedömande av *arbetstillgången inom industri och hantverk under andra kvartalet 1921* i jämförelse med motsvarande förhållande under föregående år:

	Antal redovisade arbetare (medeltal)	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mycket god, B. god eller medelgod, C. mindre än medelgod.											
		1:a kvartalet			2:a kvartalet			3:e kvartalet			4:e kvartalet		
		A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
1911 . . .	178 648	9	78	13	10	77	13	11	74	15	10	79	11
1912 . . .	197 904	13	75	12	18	77	5	21	74	5	19	75	6
1913 . . .	252 047	20	74	6	21	76	3	20	75	5	17	78	5
1914 . . .	253 115	16	76	8	18	76	6	7	61	32	13	64	23
1915 . . .	264 540	20	65	15	20	68	12	29	63	8	29	64	7
1916 . . .	281 793	33	61	6	38	57	5	39	55	6	39	56	5
1917 . . .	273 888	33	53	14	29	53	18	26	54	20	17	62	21
1918 . . .	258 230	10	62	28	12	65	23	14	64	22	9	60	31
1919 . . .	256 612	5	47	48	9	54	37	12	60	28	14	67	19
1920 . . .	301 335	18	71	11	20	72	8	11	61	28	3	37	60
1921 . . .	226 082	1	20	79	2	21	77	—	—	—	—	—	—

Då läget på arbetsmarknaden givetvis inverkar på och återspeglas i den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet, meddelas ur de månatliga redogörelserna för nämnda verksamhet till ytterligare jämförelse efterföljande sammanställning, utvisande tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 *lediga platser* kommo följande antal *ansökningar om arbete:*

	2:a kvartalet 1921			1:a kvartalet 1921			2:a kvartalet 1920		
	juni	maj	april	mars	febr.	jan.	juni	maj	april
Jordbruk	95	83	90	102	113	122	63	73	65
Skogsbruk	128	57	32	83	53	110	57	54	58
Övriga näringsgrenar	294	249	249	288	354	276	101	88	86
Samtliga »	258	213	203	240	301	246	92	84	80

Av de anförda siffrorna framgår, att konjunkturläget under andra kvartalet alltjämt var synnerligen ogynnsamt. Antalet i rapporteringen deltagande arbetsgivare har visat en fortgående minskning, liksom antalet redovisade arbetare. Av dessa senare voro endast 2 % anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom mycket god, medan icke mindre än 77 % tillhörde företag, från vilka arbetstillgången uppgivits vara sämre än medelgod. Dessa siffror framstå vid en jämförelse med motsvarande kvartal åren förut såsom de hittills ogynnsammaste, men utvisa dock en obetydlig förbättring gentemot det föregående första kvartalet, beroende på den uppryckning, som vårsäsongens inbrott trots allt medfört.

Med ledning av tabellen å sid. 766—767, som utgör en sammanfattning av de lämnade uppgifterna från arbetsgivare inom industri och hantverk, har utarbetats efterföljande allmänna översikt över *arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper:*

	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mycket god, B. god eller medelgod, C. mindre än medelgod								
	2:a kvart. 1921			1:a kvart. 1921			2:a kvart. 1920		
	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
Malmbrytning och metallindustri	2	11	87	—	17	83	27	66	7
Jord- och stenindustri	2	22	76	—	10	90	13	65	22
Trävaruindustri	—	13	87	—	24	76	17	78	5
Pappers- och grafisk industri	—	20	80	—	16	84	20	76	4
Livsmedelsindustri	1	71	28	—	63	37	9	80	11
Textil- och beklädnadsindustri	1	13	86	1	6	93	17	75	8
Läder-, hår- och gummivaruindustri	—	14	86	—	9	91	19	80	1
Kemisk-teknisk industri	—	10	90	2	12	86	2	85	13

Inom gruppen *malmbrytning* och *metallindustri* ha icke mindre än tre fjärdedelar av de i rapporteringen deltagande företagen måst företaga avsevärda reduceringar av arbetsstyrkan eller arbetstiden. Inom gruvdriften betecknades arbetstillgången såsom tillfredsställande endast vid ett av de lappländska malmfälten samt vid ett fåtal smärre gruvor. Vid järnbruken har flertalet masugnar varit nerblåsta under hela kvartalet, medan valsverken varit i gång i mindre utsträckning. På en del håll ha arbetarna delvis sysselsatts med tillfälliga arbeten. Inom järn- och stålmanufakturen har driften likaledes måst inskränkas i stor utsträckning. De företag, som fortfarande haft gott om arbete, utgjordes huvudsakligen av bleck- och plåtslagerier. Av de mekaniska verkstäderna var det endast ett fåtal, som fortfarande hade god eller medelgod arbetstillgång. Dessa utgjordes i främsta rummet av de verkstäder, som hade sysselsättning med den ryska lokomotivleveransen, jämte en del rörledningsverkstäder samt arméns och flottans verkstäder.

Skeppsbyggnadsverksamheten har så gott som fullständigt legat nere på grund av det förefintliga tonnageöverflödet.

Inom *jord- och stenindustrien* hade kolgruvorna endast arbetat med halv arbetstid. Torvindustrien, vars säsong inföll under kvartalet, hade på vissa håll gott om arbete, medan på andra arbetet ej kunnat upptagas. Såsom orsak härtill angavs bl. a. de höga fraktkostnaderna. Vid stenhuggerierna var läget oförändrat dåligt. Av tegelbruken hade en del upptagit arbetet för säsongen, medan flertalet lågo nere på grund av den ringa byggnadsverksamheten. Glasindustrien var nästan helt och hållet förlamad, delvis på grund av den ännu pågående strejken.

Inom *trävaruindustrien* hade vid $^2/_3$ av de 409 företag, varifrån uppgifter erhållits, driftsreduktioner i form av avskedanden och permitteringar eller minskning av arbetsstyrkan företagits. Vid sågverken hade arbetet på många håll helt nedlagts efter vintersågningens slut, då brädgårdarna stå fyllda och skeppningarna så gott som upphört. Möbelfabrikerna klagade alltjämt över den utländska konkurrensen. Endast på ett fåtal orter, där byggnadsverksamheten upptagits, hade snickerifabrikerna haft någon sysselsättning.

Inom gruppen *pappers-* och *grafisk industri* hade arbetet vid trämassefabrikerna efter biläggandet av den under föregående kvartal rådande arbetskonflikten på många håll åter upptagits, men bestod i stor utsträckning av reparationer, förbättringar och liknande mera tillfälliga arbeten, medan trämassefabrikationen så gott som överallt synes ha upphört. Av pappersbruken ha endast ett mindre antal kunnat hålla driften i gång utan inskränkningar. Vid boktryckerierna var ställningen något gynnsammare än vid bokbinderierna, som övervägande haft dålig arbetstillgång.

Livsmedelsindustrien var den yrkesgrupp, vilken som vanligt minst berörts av krisen. Inom samtliga hithörande grenar har arbetstillgången övervägande angivits såsom god eller medelgod. Kvarnarna liksom bagerierna ha med få undantag haft full sysselsättning för hela arbetsstyrkan. Även sockerindustrien, vars egentliga säsong infaller senare på året, hade likväl haft gott om arbete, huvudsakligen bestående i reparationer och förberedelser för betkampanjen. Endast för margarinfabrikerna hade avsättningsmöjligheterna avsevärt försämrats.

Textil- och beklädnadsindustrien företedde i stort sett samma bild som föregående kvartal. Vid såväl bomulls- och ylle- som jute- och linneindustrierna hade tillgången på arbete ytterligare minskats. Däremot hade flertalet trikåfabriker angivit arbetstillgången såsom bättre än föregående kvartal. Även skrädderierna hade i allmänhet fått ökad sysselsättning, medan övriga grenar av beklädnadsindustrien haft det mindre gynnsamt.

Inom gruppen *läder-*, *hår-* och *gummivaruindustri* var läget delvis något förbättrat vid garverierna, oförändrat dåligt vid skofabrikerna och sämre inom gummivaruindustrien.

Inom *kemisk-tekniska* industrien hade tändsticksfabrikerna genomgående

Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete: Mycket god		God		Medelgod		Mindre god	
	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
Malmbrytning och metallindustri:										
Malmgruvor	54	7 836	—	—	5	1 620	5	393	9	696
Malmförädlingsverk	71	19 278	—	—	1	1 774	2	56	4	941
Järn- och stålmanufaktur	87	6 811	2	73	4	39	8	286	19	1 960
Mekaniska verkstäder	255	24 747	2	1 421	15	898	21	836	60	9 225
Skeppsvarv	19	6 810	—	—	1	1 193	1	215	8	4 117
Elektromekanisk industri	24	3 915	1	6	—	—	3	57	7	1 997
Annan metallindustri	46	2 407	—	—	1	99	2	282	8	368
Jord- och stenindustri:										
Kolgruvor	7	2 715	—	—	—	—	—	—	1	34
Torvindustri	37	2 109	3	385	6	688	15	740	4	106
Stenbrott och stenhuggerier	41	2 787	—	—	1	46	6	204	13	772
Kakel-, porslins- och lerkärlsindustri	16	2 344	—	—	2	181	3	241	5	251
Tegelbruk	94	3 854	2	63	4	135	23	1 020	22	814
Glasbruk	13	1 190	—	—	1	105	1	73	2	335
Cementfabriker, kalkbruk m. m.	48	6 383	1	29	6	439	7	825	15	2 421
Trävaruindustri:										
Sågverk	238	17 435	—	—	10	429	32	2 022	63	6 902
Snickeri- och möbelfabriker	155	5 683	1	37	2	60	17	405	44	2 280
Annan trävarufabrikation	16	382	—	—	2	178	1	43	4	70
Pappers- och grafisk industri:										
Trämassefabriker	65	9 204	—	—	3	625	5	927	19	3 169
Pappersbruk	30	6 698	—	—	1	153	3	1 663	4	508
Bokbinderier och annan pappersind.	46	2 486	—	—	4	85	4	71	14	503
Boktryckerier och grafiska anstalter	90	4 998	2	47	12	700	15	517	35	2 328
Livsmedelsindustri:										
Kvarnindustri	23	1 199	1	43	6	389	8	339	4	252
Bagerier	42	1 811	2	109	16	988	16	524	7	146
Sockerindustri	23	3 907	—	—	10	1 557	10	2 026	3	324
Choklad- och konfektfabriker	27	2 745	1	46	3	82	13	1 861	7	395
Bryggerier och bränn erier	54	4 220	1	11	23	1 821	18	1 561	10	635
Tobaksfabriker	10	4 154	—	—	3	617	4	938	3	2 599
Annan livsmedelsindustri	42	1 559	1	41	21	738	12	398	3	190
Textil- och beklädnadsindustri:										
Bomullsindustri	39	8 780	—	—	1	115	3	372	4	751
Jute- och linneindustri	9	2 048	—	—	—	—	—	—	2	589
Ylleindustri	52	4 675	—	—	1	54	3	154	12	1 151
Trikåfabriker	24	1 583	—	—	1	40	4	67	6	314
Skrädderi- och sömnadsyrket	60	4 208	2	177	13	757	17	896	14	1 708
Annan hithörande industri	64	2 922	2	61	7	360	6	233	27	1 542
Läder-, hår- o. gummivaruindustri:										
Garverier och läderfabriker	25	1 903	—	—	1	106	5	410	6	184
Skofabriker	45	4 918	—	—	4	183	7	462	13	1 291
Gummivarufabriker	4	749	—	—	—	—	—	—	2	428
Annan läder-, hår- och gummivaruind.	37	1 134	—	—	2	50	2	39	11	361
Kemisk-teknisk industri:										
Ljus-, tvål-, olje- och färgfabriker	21	988	—	—	6	388	4	109	5	337
Konstgödningsfabriker	7	574	—	—	—	—	—	—	4	322
Tändsticksfabriker	9	6 678	—	—	—	—	—	—	1	1 863
Annan kemisk-teknisk industri	31	1 870	—	—	4	315	3	171	11	823
Byggnadsverksamhet	76	2 988	—	—	7	232	16	1 007	21	744
Kraft-, belysnings- och vattenverk	38	6 910	4	2 148	12	2 156	12	1 482	9	1 118
Handel och varulager	38	1 483	1	18	9	346	10	383	10	405
Land- och sjötransport	23	5 103	—	—	1	114	2	65	4	2 170
Summa	**2 275**	**219 181**	**29**	**4 715**	**232**	**20 855**	**349**	**24 373**	**559**	**60 439**
Summa 1:sta kv. 1921	2 311	232 982	22	2 874	191	19 246	285	28 007	589	61 596
» 4:de » 1920	2 376	276 846	41	8 435	380	50 071	456	53 410	682	78 852
» 3:dje » »	2 482	301 622	281	32 577	866	125 769	590	57 909	498	62 462
» 2:dra » »	2 511	317 978	353	63 380	1 257	169 159	539	59 615	246	19 750

Dålig		Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft					
		Bättre		Oförändrad		Sämre		Brist		Normal tillgång		Överflöd	
A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
35	5 127	2	144	3	233	49	7 459	—	—	7	403	47	7 433
64	16 507	2	1 962	2	35	67	17 281	—	—	9	2 873	62	16 405
54	4 453	3	83	4	249	80	6 479	—	—	21	1 004	66	5 807
157	12 367	4	1 458	28	1 906	223	21 383	2	85	52	3 697	201	20 965
9	1 235	1	90	2	1 408	16	5 312	1	70	4	1 645	14	5 095
13	1 855	—	—	3	57	21	3 858	—	—	8	1 912	16	2 003
35	1 658	—	—	3	182	43	2 225	1	18	7	599	38	1 790
6	2 681	—	—	1	228	6	2 487	—	—	1	490	6	2 225
9	190	3	280	11	1 053	23	776	—	—	9	374	28	1 735
21	1 765	1	30	9	1 095	31	1 662	1	92	12	357	28	2 338
6	1 671	1	136	2	55	13	2 153	—	—	5	366	11	1 978
43	1 822	6	158	18	707	70	2 989	—	—	21	680	73	3 174
9	677	—	—	1	105	12	1 085	3	433	2	111	8	646
19	2 669	8	1 033	12	787	28	4 563	—	—	10	888	38	5 495
133	8 082	3	132	23	1 572	212	15 731	2	2	27	1 334	209	16 099
91	2 901	2	18	11	291	142	5 374	1	28	29	944	125	4 711
9	91	—	—	2	138	14	244	—	—	2	178	14	204
38	4 483	—	—	3	623	62	8 581	1	14	6	344	58	8 846
22	4 374	—	—	3	1 330	27	5 368	—	—	1	10	29	6 688
24	1 827	1	8	3	77	42	2 401	2	259	13	714	31	1 513
26	1 406	2	46	21	1 036	67	3 916	—	—	36	1 718	54	3 280
4	176	4	225	9	639	10	335	—	—	8	516	15	683
1	44	4	165	22	1 269	16	377	—	—	29	1 240	13	571
—	—	2	671	19	3 065	2	171	—	—	6	1 091	17	2 816
3	361	4	189	4	293	19	2 263	—	—	9	968	18	1 777
2	192	7	664	29	2 038	18	1 518	—	—	20	1 258	34	2 962
—	—	—	—	4	907	6	3 247	—	—	1	196	9	3 958
5	192	8	242	24	907	10	410	—	—	24	873	18	686
31	7 542	—	—	6	433	33	8 347	—	—	11	1 957	28	6 823
7	1 459	—	—	—	—	9	2 048	—	—	1	69	8	1 979
36	3 316	1	54	2	158	49	4 463	1	34	15	1 399	36	3 242
13	1 162	1	15	3	80	20	1 488	1	22	9	215	14	1 346
14	670	1	29	14	699	45	3 480	2	35	41	2 759	17	1 414
22	726	2	96	8	399	54	2 427	—	—	32	1 281	32	1 641
13	1 203	1	106	2	26	22	1 771	—	—	6	151	19	1 752
21	2 982	1	61	9	921	35	3 936	—	—	17	1 629	28	3 289
2	321	—	—	1	198	3	551	—	—	—	—	4	749
22	684	—	—	3	54	34	1 080	—	—	12	350	25	784
6	154	5	203	4	278	12	507	—	—	5	287	16	701
3	252	—	—	3	226	4	348	—	—	1	10	6	564
8	4 815	—	—	—	—	9	6 678	—	—	1	1 354	8	5 324
13	561	2	290	7	667	22	913	—	—	6	501	25	1 369
32	1 005	8	226	21	1 136	47	1 626	—	—	28	959	48	2 029
1	6	5	1 940	22	3 292	11	1 678	—	—	14	1 311	24	5 599
8	331	2	51	8	279	28	1 153	—	—	17	457	21	1 026
16	2 754	2	164	—	—	21	4 939	—	—	4	1 935	19	3 168
1 106	**108 799**	**99**	**10 969**	**389**	**31 131**	**1 787**	**177 081**	**18**	**1 092**	**599**	**43 407**	**1 658**	**174 682**
1 224	121 259	75	7 404	366	37 393	1 870	188 185	10	268	593	52 210	1 708	180 504
817	86 078	167	25 451	665	71 743	1 544	179 652	30	2 825	1 079	120 774	1 267	153 247
247	22 905	440	73 219	1 205	134 962	837	93 441	313	46 793	1 878	214 973	291	39 856
116	6 074	837	145 219	1 295	144 744	389	28 015	569	92 677	1 810	211 382	132	13 919

dålig tillgång på arbete, medan vissa ljus-, tvål-, olje- och färgfabriker liksom krutfabrikerna hade någorlunda god sysselsättning.

Byggnadsverksamheten var något livligare än under föregående kvartal, ehuru alltjämt otillräcklig. Isynnerhet murare och målare ha flerstädes haft god sysselsättning med förändrings- och reparationsarbeten.

Transportverksamheten låg nästan alldeles nere. Bland såväl sjömän som stuveriarbetare rådde arbetsinställelser.

Inom *jordbruket* var arbetstillgången jämförelsevis god. På grund av inskränkningarna inom industrien ha en hel del arbetare återvänt till jordbruket, varigenom även där överflöd på arbetskraft förekommit.

Fylleriförseelserna och deras orsaker under andra kvartalet 1921.[1]

Antal fylleriförseelser. Antalet under andra kvartalet 1921 inträffade fylleriförseelser, om vilka socialstyrelsen före den 1 augusti erhållit uppgifter från åklagar- och polismyndigheterna, utgjorde, som av efterföljande huvudtabell framgår, tillhopa 7 197. Av dessa hade 7 044 begåtts av män och 153 av kvinnor.

Sammanlagda antalet fylleriförseelser under varje kvartal fr. o. m. år 1919 samt dessa tals storlek i förhållande till medeltalet förseelser per kvartal år 1917 har utgjort som följer:

	År 1917 medeltal per kv.	År 1918 medeltal per kv.	År 1919 1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	År 1920 1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	År 1921 1 kv.	2 kv.
Antal . . .	4 630	4 714	5 980	9 598	9 697	9 828	11 973	12 036	11 473	10 307	7 087[2]	7 197[3]
Indextal .	100	102	129	207	209	212	259	260	248	223	153	155
Förseelser per 100 000 inv.	80	81	103	165	166	169	205	206	196	176	120	122

Den nedgång i fyllerifrekvensen, som inträdde med tredje kvartalet föregående år, synes sålunda hava upphört under redovisningskvartalet. Detta visar i stället, i likhet med vad förhållandet varit de båda föregående åren, ökning av antalet förseelser. Ökningen är visserligen ganska ringa, men bör hänsyn tagas till, att den nu föreliggande preliminära siffran för andra kvartalet torde komma att höjas genom senare inkommande uppgifter.

[1] Föregående kvartalsrapporter återfinnas i Soc. Medd., årg. 1917, sid. 731 ff., 1069 ff. och 1430 ff., årg. 1918, sid. 475 ff., 799 ff., 888 ff., och 1174 ff., årg. 1919, sid. 120 ff., 532 ff. och 901 ff., årg. 1920, sid. 287 ff., 609 ff. och 905 ff. samt årg. 1921, sid. 14 ff., 325 ff. och 497 ff.

[2] Uppgifterna för första kvartalet 1921 hava här som på övriga ställen i redogörelsen kompletterats med 303 senare rapporterade förseelser.

[3] Preliminär siffra.

Fördelas fylleriförseelserna på månader, visar, i likhet med förra året, april den högsta och juni den lägsta siffran under andra kvartalet, vilket framgår av följande översikt:

	Antal fylleriförseelser, inträffade under												
	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	ej uppg.
År 1920 . .	4 031	4 045	3 897	4 219	4 178	3 632	3 607	4 084	3 773	4 190	3 265	2 852	16
År 1921 . .	2 072	2 434	2 581	2 615	2 318	2 264	.	.	.	.	.	.	—

Hur redovisningskvartalets samtliga fylleriförseelser fördelade sig på vissa ortsgrupper och olika delar av landet åskådliggöres av nedanstående tablå:

Antal fylleriförseelser	Stockholms stad	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket	Per 100 000 inv.
i städer med mer än 10 000 inv.[1])	1 664	557	105	878	1 929	505	**5 638**	402
i övriga städer	—	280	182	161	399	174	**1 196**	364
å landsbygden	—	45	32	31	85	170	**363**	9
tillhopa	1 664	882	319	1 070	2 413	849	**7 197**	122

Sammanställas ovanstående tal med motsvarande kompletterade siffror för föregående kvartal, befinnes ökningen i fylleriförekvensen hava i huvudsak inskränkt sig till de större städerna. Siffrorna för landsbygden visa någon nedgång, varvid dock är att märka, att de ovannämnda resterande rapporterna i främsta rummet införväntas från vissa landsfiskalsdistrikt.

Ser man på olika landsdelar, förete östra och norra Sverige, där nedgången var starkast under första kvartalet, detta kvartal den största ökningen. I Småland och öarna samt, om än i mindre grad, i västra Sverige har antalet förseelser däremot ytterligare sjunkit, medan i södra Sverige endast mindre förändringar inträffat.

Av samtliga fylleriförseelser i riket begingos, som ovan nämnts, 153 eller 2·1 % av kvinnor, varav 86 i Stockholm, 35 i Göteborg, 7 i Malmö, 22 i övriga städer samt 3 å landsbygden.

Fylleriförseelsernas fördelning. I huvudtabellen å sid. 772 fördelas de fylleriförseelser, beträffande vilka berusningsmedlet uppgivits, efter de olika slag av rusdrycker, som angivits såsom huvudorsak till berusningen (kol. 4—12), samt meddelas vissa uppgifter om åtkomstsättet för rusdryckerna (kol. 13—18). I tablån å sid. 770 hava dessa uppgifter omräknats i relativa tal, varjämte även meddelas vissa jämförelsesiffror för föregående kvartal (och år).

Vad beträffar den betydelse de olika berusningsmedlen tilldelats i de inkomna rapporterna, synas förändringarna från föregående kvartal vara mindre betydande. Det övervägande flertalet av fyllerifallen (84·3 % emot 85·6 % föregående kvartal) uppgives sålunda hava förorsakats av förtäring av spritdrycker (inkl. maltdrycker). Spritdryckssurrogaten visa en mindre tillbakagång, i det de angivas hava vållat 340 förseeler eller 4·9 % av samtliga (därav 123 i Göteborg) emot 350 eller 5·1 % under årets första kvartal.

[1]) Inkl. Härnösand, vars folkmängd enligt senaste folkräkning dock ej uppgick till 10 000.

Fylleriförseelserna fördelade efter berusningsmedel och åtkomstsätt.

Tidsperiod och område	Samtliga fylleriförseelser		Antal förseelser med känt berusningsmedel	Förseelser (i %), huvudsakligen förorsakade genom följande slag av berusningsmedel											Förseelser (i %) genom rusdrycker, som huvudsakligen erhållits					
	antal	per 100 000 inv.		sprit-drycker	vin	öl (andra malt-drycker)	sprit-drycker och vin	sprit-drycker och öl	sprit-drycker, vin och öl	vin och öl	rus-drycker, tillhopa	denaturerad sprit	tekniska preparat	surrogat, tillhopa	från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o.d.	genom förm. av andra, vid priv. samkväm o. d.	genom olaglig rusdrycks-hantering	på flera av nu ang. (eller obekant) sätt
1917, hela året . .	18 521	320	18 310	13·8	5·2	16·7	2·7	28·7	6·8	13·5	87·4	6·8	5·8	12·6	22·9	47·8		[2] —	0·1	17·1
1918, » » . .	18 854	325	18 638	23·5	12·6	1·2	10·0	7·1	3·8	5·1	63·3	27·9	8·8	36·7	31·2	23·6		[2] —	3·1	5·4
1919, » » . .	35 103	602	34 616	39·6	4·5	3·9	7·4	13·9	4·1	3·2	76·6	22·6	0·8	23·4	11·0	6·0	16·9	20·2	10·3	12·2
1920, » » . .	45 789	783	44 914	57·2	1·1	3·6	2·7	27·8	2·9	1·5	96·8	2·8	0·4	3·2	11·3	13·5	16·3	28·8	11·4	15·5
1920: 2 kvartalet .	12 036	206	11 812	57·3	1·1	3·5	3·1	26·4	3·3	1·5	96·2	3·4	0·4	3·8	13·1	13·3	17·2	27·8	12·5	12·3
» 3 » .	11 473	196	11 253	53·3	1·1	4·5	2·6	31·5	2·7	1·6	97·3	2·2	0·5	2·7	10·8	12·3	17·3	29·7	9·3	17·9
» 4 » .	10 307	176	10 069	56·3	1·2	3·6	2·1	29·3	2·7	1·5	96·7	2·6	0·7	3·8	9·2	14·0	15·7	31·8	9·2	16·8
1921: 1 » .	7 087	120	6 932	56·2	0·6	4·7	1·3	29·4	2·0	0·7	94·9	4·1	1·0	5·1	10·8	9·5	13·2	41·5	7·7	12·2
» 2 » .	**7 197**	**122**	**7 016**	**50·7**	**0·6**	**6·5**	**1·1**	**33·6**	**1·8**	**0·8**	**95·1**	**3·9**	**1·0**	**4·9**	**10·5**	**10·9**	**13·7**	**39·3**	**8·9**	**11·8**
Därav i																				
Stockholm	1 664	396	1 535	68·5	1·7	8·4	1·5	17·2	1·1	0·8	99·2	0·7	0·1	0·8	3·9	6·7	12·8	30·0	37·4	8·4
Göteborg	1 362	673	1 355	49·9	0·1	12·2	0·6	26·9	0·7	0·5	90·9	8·8	0·3	9·1	8·0	13·9	20·0	41·4	0·5	7·1
övriga städer . . .	3 808	343	3 769	44·0	0·3	3·4	1·2	43·0	2·5	1·0	95·4	3·4	1·2	4·6	13·6	12·2	11·5	42·5	0·6	15·0
landsbygden . . .	363	9	357	48·5	0·3	9·5	—	30·3	1·7	0·8	91·1	3·9	5·0	8·9	15·1	4·5	16·8	37·0	6·5	11·2
Indextal																				
1917, medeltal pr kv.	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	—	—	—	—	—	—
1920: 2 kvartalet .	260	258	258	1 074	52	55	298	237	126	29	284	128	18	77	—	—	—	—	—	—
» 3 » .	248	245	246	951	50	66	241	270	97	29	273	81	22	54	—	—	—	—	—	—
» 4 » .	223	220	220	900	48	48	174	225	88	24	243	85	25	57	—	—	—	—	—	—
1921: 1 » .	153	150	151	619	17	43	76	155	44	8	164	91	26	61	—	—	—	—	—	—
» 2 » .	**155**	**153**	**153**	**565**	**17**	**60**	**62**	**179**	**40**	**10**	**167**	**88**	**25**	**59**	—	—	—	—	—	—
Därav i [1]																				
Stockholm	180	176	171	1 461	36	49	76	138	39	11	194	17	4	11	—	—	—	—	—	—
Göteborg	167	160	166	697	4	72	67	191	19	5	166	192	40	171	—	—	—	—	—	—
övriga städer . . .	157	146	156	464	9	63	63	193	48	12	169	78	35	60	—	—	—	—	—	—
landsbygden . . .	78	82	79	166	7	55	—	119	23	7	92	88	22	33	—	—	—	—	—	—

[1] Medeltal per kvartal år 1917 för resp. orter = 100. — [2] Ingår under rubriken »från utminuteringsställe».

Tablån synes vidare giva vid handen, att de å restauranger och utskänkningsställen erhållna rusdryckernas betydelse såsom fylleriorsak, efter en betydlig nedgång under första kvartalet, åter något ökats (från 22·7 % till 24·6 %), men att förskjutningarna i övrigt varit rätt små. Anmärkningsvärt är dock, att hembränningen åter visar en mindre ökning, i det förtäring av spritdrycker, erhållna genom dylik olaglig rusdryckshantering, uppgivits hava vållat fylleriförseelser i 626 fall emot 536 under föregående kvartal, motsvarande respektive 8·9 och 7·7 % av samtliga förseelser. Huruvida denna stegring verkligen avspeglar en ökning av den olagliga rusdryckshanteringen eller om densamma blott ger uttryck åt ökat intresse och kraftigare beivrande på här ifrågavarande område från polismyndigheternas sida, må emellertid lämnas därhän.

Jämförelse mellan fylleriförseelserna i Sverige och dess grannländer. Liksom i föregående kvartalsredogörelser må slutligen i jämförelsesyfte en sammanställning göras mellan den svenska fylleristatistiken och motsvarande uppgifter för Norge, som lämnas i »Meddelelser fra det Statistiske Centralbyrå»:

Fylleriförseelser:		År 1917 medelt. per kv.	År 1918 medelt. per kv.	År 1919 1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	År 1920 1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	År 1921 1 kv.	2 kv.
Sverige	antal	4 630	4 714	5 980	9 598	9 697	9 828	11 973	12 036	11 473	10 307	7 087	7 197
	indextal	100	102	129	207	209	212	259	260	248	223	153	155
Norge	antal	7 777	5 729	7 783	10874	10285	8 468	8 106	8 805	8 651	8 983	8 447	.
	indextal	100	74	100	140	132	109	104	113	111	116	109	.

Av intresse är jämväl att sammanställa fylleriförseelserna i de fyra nordiska huvudstäderna, som skett i nedanstående tablå:

Antal fylleriförseelser i	År 1917	År 1918	År 1919	År 1920	1 kv. 1921
Stockholm (419 788 inv.) . . .	3 705	6 264	11 114	10 119	1 426
Kristiania (258 341 inv.)	13 672	12 217	16 938	13 624	3 450
Köpenhamn[1] (699 706 inv.) . . .	4 865	2 269	4 225	5 047	.
Helsingfors (160 860 inv.) . . .	5 133	(2 928)	5 488	12 307	2 890

[1] Jämte Frederiksberg och Gentofte.

Fylleriförseelserna och deras orsaker under andra kvartalet 1921.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Område	Hela antalet fylleri-förseelser	Därav sådana, rörande vilka berusnings-medlet uppgivits	Antal fylleriförseelser, där huvudsakliga berusnings-medlet utgjordes av									Antal förseelser genom rusdrycker (kol. 4—10), som erhållits					
			sprit-drycker (bränn-vin, konjak, punsch o. d.)	vin	öl (andra malt-drycker)	sprit-drycker och vin	sprit-drycker och öl	sprit-drycker, vin och öl	vin och öl	rusdrycks-surrogat		från utminuteringsställe	från bolagsutskänk-ningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	genom förmedling av andra, vid priv. sam-kväm o. d.	genom olaglig rus-dryckshantering	på flera av nu angivna (eller obekant) sätt
										den. sprit	tekn. prep.						
Stockholms stad	**1 664**	**1 535**	**1 052**	**26**	**129**	**22**	**264**	**17**	**12**	**11**	**2**	**60**	**103**	**196**	**460**	**574**	**129**
Östra Sverige	**882**	**865**	**345**	**2**	**22**	**7**	**394**	**38**	**6**	**44**	**7**	**96**	**127**	**106**	**358**	**20**	**107**
Södertälje . .	46	46	18	—	—	2	22	1	3	—	—	4	2	10	23	1	6
Uppsala . . .	105	105	40	—	1	—	52	9	—	3	—	7	8	12	58	3	14
Västerås . . .	68	68	35	—	6	1	20	2	—	3	1	8	4	11	38	2	1
Nyköping . .	42	42	9	—	1	—	30	—	—	1	1	5	8	2	17	1	7
Eskilstuna . .	58	57	49	2	—	1	5	—	—	—	—	9	12	10	24	—	2
Linköping . .	65	65	31	—	2	2	25	—	—	3	2	11	11	2	31	—	5
Norrköping . .	173	173	25	—	2	—	123	3	—	17	3	6	42	25	43	2	35
Övriga städer .	280	264	115	—	10	1	99	21	3	15	—	40	37	20	119	2	31
Landsbygden .	45	45	23	—	—	—	18	2	—	2	—	6	3	14	5	9	6
Småland och öarna . .	**319**	**316**	**161**	**—**	**10**	**2**	**130**	**5**	**1**	**5**	**2**	**65**	**46**	**28**	**106**	**—**	**64**
Jönköping . .	49	49	23	—	1	—	25	—	—	—	—	9	10	2	18	—	10
Kalmar . . .	34	34	24	—	—	—	10	—	—	—	—	9	3	5	14	—	3
Västervik . .	22	22	7	—	—	1	14	—	—	—	—	3	3	—	14	—	2
Övriga städer .	182	182	92	—	6	1	70	5	1	5	2	34	29	5	60	—	47
Landsbygden .	32	29	15	—	3	—	11	—	—	—	—	10	1	16	—	—	2
Södra Sverige	**1 070**	**1 061**	**573**	**1**	**9**	**4**	**424**	**15**	**6**	**28**	**1**	**155**	**104**	**145**	**471**	**—**	**157**
Karlskrona . .	58	58	20	—	1	—	35	—	—	2	—	7	6	4	22	—	17
Kristianstad .	63	63	40	—	—	—	21	1	—	—	1	10	1	4	36	—	11
Malmö	395	386	318	1	5	1	47	—	—	14	—	77	29	42	191	—	33
Lund	25	25	16	—	—	—	9	—	—	—	—	5	3	8	6	—	3
Landskrona .	99	99	19	—	1	1	65	3	4	6	—	10	5	36	27	—	15
Hälsingborg .	189	189	82	—	1	1	100	3	—	2	—	11	34	20	97	—	25
Ystad	9	9	6	—	1	—	2	—	—	—	—	1	1	3	3	—	1
Trälleborg . .	40	40	9	—	—	1	29	1	—	—	—	7	5	3	21	—	4
Övriga städer .	161	161	41	—	—	—	108	7	1	4	—	24	19	20	55	—	39
Landsbygden .	31	31	22	—	—	—	8	—	1	—	—	3	1	5	13	—	9

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Område	Hela antalet fylleri-förseelser	Därav sådana, rörande vilka berus-nings-medlet upp-givits	Antal fylleriförseelser, där huvudsakliga berusnings-medlet utgjordes av									Antal förseelser genom rusdrycker (kol. 4—10), som erhållits					
			sprit-drycker (bränn-vin, konjak, punsch o. d.)	vin	öl (andra malt-drycker)	sprit-drycker och vin	sprit-drycker och öl	sprit-drycker, vin och öl	vin och öl	rusdrycks-surrogat		från utminuteringsställe	från bolagsutskänk-ningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	genom förmedling av andra, vid pröv. samkvämn o. d.	genom olaglig rus-drycks-hantering	på flera av nu angivna (eller obekant) sätt
										den. sprit	tekn. prep.						
Västra Sverige	**2 413**	**2 396**	**1 058**	**6**	**221**	**22**	**838**	**36**	**27**	**170**	**18**	**251**	**327**	**386**	**982**	**8**	**254**
Halmstad . . .	77	77	48	—	1	1	15	2	—	10	—	15	3	6	28	—	15
Göteborg . . .	1 362	1 355	676	1	166	8	365	9	7	119	4	109	188	271	561	7	96
Uddevalla . .	55	55	17	—	9	—	25	—	—	4	—	12	3	3	31	—	2
Trollhättan . .	53	53	10	—	12	—	29	—	1	1	—	13	15	—	15	—	9
Borås	77	77	28	—	3	—	45	1	—	—	—	5	5	1	57	—	9
Karlstad . . .	161	160	68	4	7	8	53	8	2	6	4	14	33	30	47	—	26
Kristinehamn .	41	41	24	1	—	—	4	—	5	6	1	6	—	3	18	—	7
Örebro	103	103	29	—	1	—	67	4	2	—	—	9	29	16	32	1	16
Övriga städer .	399	392	130	—	16	5	202	11	10	14	4	54	46	50	158	—	66
Landsbygden .	85	83	28	—	6	—	33	1	—	10	5	14	5	6	35	—	8
Norra Sverige	**849**	**843**	**369**	**5**	**68**	**19**	**307**	**15**	**8**	**14**	**38**	**109**	**60**	**98**	**379**	**24**	**121**
Falun	40	40	20	—	2	—	14	—	—	3	1	3	—	4	16	4	9
Gävle	119	119	22	—	5	3	80	2	2	4	1	5	24	14	38	—	33
Söderhamn . .	56	56	6	—	8	5	35	—	—	1	1	7	15	2	20	—	10
Härnösand . .	49	46	5	1	13	—	23	—	1	—	3	8	3	10	11	—	11
Sundsvall . .	91	91	42	—	2	1	44	—	1	—	1	22	1	11	43	—	13
Östersund . .	124	123	104	1	—	2	11	3	—	—	2	14	4	13	86	—	4
Luleå	26	26	13	—	1	2	2	1	1	—	6	3	—	1	13	1	2
Övriga städer .	174	173	72	2	12	6	60	6	1	4	10	26	7	24	73	5	24
Landsbygden .	170	169	85	1	25	—	38	3	2	2	13	21	6	19	79	14	15
Hela riket städerna	**6 834**	**6 659**	**3 385**	**39**	**425**	**76**	**2 249**	**120**	**57**	**258**	**50**	**682**	**751**	**899**	**2 624**	**603**	**792**
Hela riket landsb. .	**363**	**357**	**173**	**1**	**34**	—	**108**	**6**	**3**	**14**	**18**	**54**	**16**	**60**	**132**	**23**	**40**
Summa för 2 kv.	**7 197**	**7 016**	**3 558**	**40**	**459**	**76**	**2 357**	**126**	**60**	**272**	**68**	**736**	**767**	**959**	**2 756**	**626**	**832**
1921: 1 kvart.	7 087	6 932	3 898	41	328	93	2 035	138	49	281	69	748	661	914	2 878	536	845
1920: 4 »	10 307	10 069	5 669	115	365	214	2 954	275	146	265	66	923	1 414	1 582	3 200	929	1 690
» 3 »	11 473	11 253	5 994	119	508	297	3 545	303	178	250	59	1 218	1 380	1 949	3 346	1 051	2 000
» 2 »	12 036	11 812	6 765	125	418	367	3 120	394	180	395	48	1 544	1 569	2 033	3 278	1 478	1 467
År 1920 . . .	**45 789**	**44 914**	**25 694**	**501**	**1 610**	**1 193**	**12478**	**1 306**	**656**	**1 271**	**205**	**5 094**	**6 046**	**7 299**	**12921**	**5 114**	**6 964**
» *1919* . . .	**35 103**	**34 616**	**13 725**	**1557**	**1 368**	**2 550**	**4 802**	**1 422**	**1108**	**7 810**	**274**	**3 826**	**2 063**	**5 849**	**6 999**	**3 582**	**4 213**
» *1918* . . .	**18 854**	**18 638**	**4 379**	**2340**	**218**	**1 865**	**1 326**	**712**	**948**	**5 199**	**1 651**	**5 808**	**4 390**		**·**	**582**	**1 008**
» *1917* . . .	**18 521**	**18 310**	**2 519**	**960**	**3 066**	**490**	**5 259**	**1 248**	**2464**	**1 238**	**1 066**	**4 196**	**8 650**		**·**	**16**	**3 144**

Löneförhållanden vid statens järnvägsbyggnadsarbeten år 1920.

I tidigare årgångar av Sociala Meddelanden hava publicerats vissa av järnvägsstyrelsens byggnadsbyrå till socialstyrelsens förfogande ställda uppgifter rörande löneförhållandena vid statens järnvägsbyggnadsarbeten under åren 1915—1919.[1] Under år 1920 har byggnadsbyrån avgivit månatliga tryckta berättelser med dylika löneuppgifter,[2] av vilka i det följande ett sammandrag lämnas.

Enligt de för arbetare vid statens affärsdrivande verk gällande allmänna bestämmelserna[3] utgår viss *normal timpenning* till var och en fullt arbetsför och i sitt yrke fullt hemmastadd arbetare. Vid fastställande av dessa normaltimlöner tages hänsyn såväl till arbetets art och krav som till arbetsplatsens dyrortsförhållanden.

Efter graden av yrkesutbildning samt arbetets mer eller mindre krävande natur indelas sålunda arbetarna vid statens järnvägsbyggnader i följande trenne lönegrupper:

Grupp I: Bergspräng**a**re, betongarbetare, jordarbetare, pålnings- och muddringsarbetare, skogsröjare, stängselsättare och diverse hjälparbetare åt smeder, snickare, tegelmurare och montörer samt vissa arbetare vid arbetsmaskiner, lastningar och lossningar m. m.

Grupp II: Cementgjutare (yrkesutbildade), gropare eller gruslastare, tillhörande verkligt »groparlag», tippare eller spårlyftare, tillhörande verkligt »tipparlag», gråstensmurare (vanliga stenarbetare såsom trum- och grundläggare m. fl.) och timmermän.

Grupp III: Stenhuggare (stenarbetare med större yrkesskicklighet), rälsläggare, tegelmurare, målare, byggnads- och finsnickare (förrådssnickare) samt smeder (förrådssmeder).

Med hänsyn till levnadskostnaderna indelas arbetsplatserna i särskilda dyrortsklasser, vilka för de under tiden 1 jan. 1913 till 1 juli 1917 förekommande arbetena voro tre, benämnda a, b och c. Efter nämnda tidpunkt fördelas arbetsplatserna i ifrågavarande avseende i fem klasser, benämnda a, b, c, d och e.

De efter dessa grunder av järnvägsstyrelsen för åren 1913—1920 fastställda *normala timlönernas belopp* framgå av följande översikt:

---

[1] Soc. Medd., årg. 1918, sid. 31 ff., årg. 1919, sid. 444 ff., årg. 1920, sid. 696 ff. — [2] Statens järnvägsbyggnader, Lönestatistik m. m. — [3] Soc. Medd., årg. 1909, *sid.* 398; årg. 1917, *sid.* 1008.

Lönegrupp:	Grupp I					Grupp II					Grupp III				
Dyrortsklass:	a	b	c	d	e	a	b	c	d	e	a	b	c	d	e
Åren 1913—1915 . . . öre	38	42	44	—	—	43	47	49	—	—	46	50	52	—	—
1916 1/1—31/7 . . . . »	40	45	50	—	—	45	50	55	—	—	50	55	60	—	—
1/8—31/10 . . . . »	45	50	55	—	—	50	55	60	—	—	55	60	65	—	—
1/11—30/4 1917 . . »	48	53	58	—	—	53	58	63	—	—	58	63	68	—	—
1917 1/5—30/6 . . . . »	53	58	63	—	—	58	63	68	—	—	63	68	73	—	—
1/7—31/12 . . . . »	63	65	70	72	75	68	70	75	77	80	73	75	80	82	85
1918 1/1—30/4 . . . . »	70	72	77	80	85	75	77	82	85	90	80	82	87	90	95
1/5—30/6 . . . . »	80	82	87	90	95	85	87	92	95	100	90	92	97	100	105
1/7—30/9 . . . . »	90	95	105	110	120	95	100	110	115	125	100	105	115	120	130
1/10—28/2 1919 . . »	100	105	115	120	130	105	110	120	125	135	110	115	125	130	140
1919 1/3—30/6 1920 . . »	110	115	125	130	140	115	120	130	135	145	120	125	135	140	150
1920 1/7—31/7 . . . . »	120	130	140	150	160	130	140	150	160	170	140	150	160	170	180
1/8—31/12 . . . . »	132	140	148	156	164	142	150	158	166	174	152	160	168	176	184

Medan under åren 1913—1915 normaltimlönerna voro oförändrade, ökades de, inom den lägsta dyrortsklassen räknat, enligt järnvägsstyrelsens beslut från 1 januari 1916 med 2—4 öre, varefter, under inflytande av den allt mer framträdande dyrtiden, tid efter annan nya förhöjningar vidtagits. Under år 1920 ökades lönesatserna från den 1 juli med 10—20 öre inom den lägsta dyrortsklassen och med 20—30 öre inom de högsta dyrortsklasserna, men redan den 1 augusti vidtogs en ny höjning å 4—12 öre, varvid den lägsta dyrortsklassen kom i åtnjutande av den största och den högsta dyrortsklassen av den minsta förhöjningen. Timlönens totala stegring inom den lägsta dyrortsklassen under kristiden till 1920 års slut utgör 247 % för grupp I och 230 % för grupperna II och III.

I omstående tabell meddelas en översikt av *de faktiska arbetsförtjänsterna* i genomsnitt per arbetstimme och levnadsdag, dels för varje särskild lönegrupp och arbetarkategori vid samtliga arbetsföretag tillsammantagna och dels för samtliga arbetare vid varje särskilt arbetsföretag. Arbetarantalet beräknas hava utgjort 2 116 i genomsnitt per månad mot 2 526 året förut.

Av tabellen framgår, att under år 1920 medelförtjänsten per arbetstimme (av tidlöns- och ackordsarbete tillhopa) utgjorde 1·95 kr., varvid bland de olika arbetarkategorierna med arbete året om den högsta timförtjänsten ernåddes av rälsläggare och stenhuggare inom grupp III med resp. 2·37 och 2·23 kr., medan schaktmästarhantlangarna inom grupp I hade den lägsta genomsnittliga timförtjänsten eller 1·11 kr. Medelförtjänsten per levnadsdag under hela året uppgick till 12·90 kr. för samtliga arbetare. Den högsta genomsnittliga dagsförtjänsten, 15·84 kr., nåddes av rälsläggarna, medan stenhuggarna kommo därnäst med 14·33 kr.

I tabellavdelningen rörande löneförhållandena vid de olika banbyggnadsföretagen angives, till vilken dyrortsklass varje byggnadsföretag hör. Vid de företag, som bedrivits under hela året, uppnåddes den högsta genomsnittliga dagsförtjänsten (14·65 kr.) inom inlandsbanans norra distrikt, den lägsta vid linjeomläggningen Lindome—Anneberg (11·13 kr.).

Översikt över medelförtjänster under år 1920 för

	Arbetarkategori och byggnadsföretag	Arbetsförtjänst per jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.
1	*Grupp I*	*147*	*149*	*150*	*161*	*180*	*195*	*200*	*206*	*214*
2	Banvakter och spårjusterare	149	135	125	132	133	135	146	156	154
3	Bergsprängare	200	143	138	145	222	242	247	208	208
4	Betongarbetare	171	170	176	174	176	188	205	208	209
5	Bromsare, smörjare, pumpare, putsare	109	116	107	122	140	133	129	142	132
6	Bro-, signal- och vägvakter	120	121	103	120	128	126	124	129	127
7	Jordarbetare	156	159	161	173	190	206	209	217	223
8	Material- och timmerkörare	163	149	124	129	134	121	128	174	166
9	Pålnings- och muddringsarbetare	155	157	162	141	—	—	—	—	185
10	Schaktmästarhantlangare	96	91	86	99	118	117	125	127	127
11	Skogsröjare	*194*	—	—	*134*	*176*	*163*	*166*	*169*	*136*
12	Stängselsättare	131	151	—	—	172	170	158	178	226
13	Diverse icke yrkesutbildade arbetare	129	129	133	137	152	142	163	165	175
14	*Grupp II*	*151*	*159*	*163*	*201*	*175*	*195*	*222*	*215*	*216*
15	Cementgjutare	—	—	—	—	213	—	246	253	190
16	Gropare	149	166	159	174	162	180	193	209	207
17	Tippare	150	152	160	172	183	215	225	230	226
18	Stenarbetare (grund- och trumläggare)	141	148	166	209	162	150	242	184	205
19	Timmermän	179	185	170	184	207	206	219	209	209
20	*Grupp III*	*172*	*164*	*174*	*185*	*189*	*190*	*206*	*227*	*225*
21	Byggnads- och finsnickare (förråds-)	161	169	173	184	188	190	206	215	216
22	Maskinborrare och ortdrivare	—	—	—	—	131	—	—	—	—
23	Maskinskötare å arbetsmaskiner	138	133	130	130	140	158	147	163	162
24	Målare	—	—	—	—	—	—	185	197	205
25	Rälsläggare	204	192	204	191	207	206	231	268	236
26	Smeder (förråds-)	159	160	165	170	170	170	183	206	198
27	Stenhuggare	198	168	218	203	190	210	220	232	294
28	Tegelmurare	150	—	—	—	—	—	201	264	225
29	Div. yrkesutbildade specialarbetare	167	180	185	208	201	182	200	197	207
30	**Samtliga arbetare**	**152**	**153**	**156**	**178**	**181**	**194**	**204**	**210**	**215**
	Därav anställda vid:									
31	Dubbelspårsbyggn. Tranås—Sävsjö kl. a	141	142	145	156	163	176	179	180	186
32	Dubbelspårsbyggn. Örebro—Hallsberg—Laxå »	144	146	152	164	171	179	187	201	199
33	Omläggn. av södra ingångslinjen till Varberg »	144	172	172	161	162	184	195	212	209
34	Omläggn. av linjen Lindome—Anneberg »	167	148	157	157	177	173	185	178	182
35	Dubbelspårsbyggn. Norrköping—Mjölby kl. b	148	159	152	150	180	180	192	191	180
36	Statsbanan Forsmo—Hoting »	147	146	159	171	177	201	218	201	217
37	Statsbanan Sveg—Brunflo kl. c	156	154	148	165	142	171	193	204	213
38	Statsbanan Sveg—Hede »	122	134	126	160	179	166	191	183	199
39	Broförbindelsen över Dalälven v. Mora »	150	157	153	216	175	181	177	186	215
40	Inlandsbanan, södra distriktet »	158	165	176	178	197	217	211	233	233
41	Statsbanan Hällnäs—Stensele »	—	—	—	—	—	—	—	173	181
42	Statsbanan Umeå—Holmsund »	—	—	—	—	—	—	—	208	211
43	Malmö bangårdsombyggnad m. m. »	170	173	189	195	194	190	209	239	232
44	Statsbanan Haparanda—Finska gränsen kl. d	187	154	—	184	209	208	216	216	240
45	Inlandsbanan, norra distriktet kl. e	158	156	144	160	176	206	234	243	238
46	Stockholms bangårdsombyggnader »	—	—	—	228	237	240	235	255	259

arbetare, anställda vid statens järnvägsbyggnader.

arbetstimme (öre)				Medelförtjänst per levnadsdag (kr.)													
okt.	nov.	dec.	Årsmedeltal	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	Årsmedeltal	
211	*209*	*194*	*193*	*8·96*	*9·46*	*10·15*	*10·28*	*11·22*	*12·63*	*13·39*	*13·76*	*14·36*	*14·23*	*13·79*	*12·02*	*12·64*	1
151	141	148	144	8·42	8·98	8·61	8·68	8·45	9·52	10·61	10·85	10·70	10·34	9·27	8·97	9·64	2
225	212	229	213	11·09	8·48	9·02	8·31	13·73	15·93	16·68	14·09	14·34	15·01	12·59	13·96	13·85	3
227	201	207	197	9·60	10·86	11·26	9·95	10·94	12·48	13·37	14·11	14·24	15·13	13·43	12·69	12·79	4
121	135	141	129	9·21	10·19	9·94	10·45	11·70	10·06	10·56	10·40	10·30	9·75	10·37	10·90	10·27	5
165	124	—	126	7·09	7·66	6·79	7·79	7·97	8·33	8·55	8·55	8·83	11·24	10·33	—	8·25	6
219	221	200	204	9·26	9·72	10·73	10·90	11·66	13·15	13·79	14·28	14·82	14·66	14·45	12·37	13·23	7
168	180	191	160	10·09	9·67	8·24	8·16	8·14	8·36	8·36	12·25	10·97	11·35	11·77	11·85	10·42	8
—	214	—	172	10·99	10·28	10·68	12·17	—	—	—	—	12·93	—	14·66	—	11·88	9
131	129	141	111	5·65	5·97	6·15	6·77	7·90	8·03	8·84	8·77	9·03	9·14	12·87	8·14	7·50	10
—	162	—	162	9·64	—	—	8·46	10·85	10·95	11·54	11·80	9·55	—	10·56	—	10·61	11
188	181	181	182	8·09	8·93	—	—	12·78	11·36	11·33	11·16	14·70	12·52	12·81	11·60	12·09	12
182	150	154	150	8·37	9·24	9·25	8·94	9·82	9·49	11·54	11·98	12·78	12·61	10·30	9·60	10·22	13
225	*215*	*203*	*201*	*8·99*	*10·37*	*11·01*	*13·40*	*11·21*	*13·06*	*15·22*	*14·35*	*14·44*	*15·24*	*14·56*	*13·02*	*13·37*	14
207	—	—	223	—	—	—	—	12·77	—	17·12	29·09	12·84	14·75	—	—	15·49	15
189	193	178	186	9·49	10·76	10·36	10·51	10·17	12·41	13·61	14·80	14·98	14·41	13·43	12·42	12·74	16
234	224	215	212	8·17	10·22	10·67	10·14	12·42	14·45	15·45	15·65	15·74	15·61	15·27	13·69	14·17	17
230	234	203	196	8·46	9·73	11·13	14·35	10·06	9·63	16·03	11·69	12·16	15·39	15·29	12·34	12·72	18
198	200	201	197	11·89	12·50	12·98	12·69	12·62	13·17	14·93	14·45	14·97	13·38	13·36	12·87	13·34	19
218	*228*	*215*	*202*	*11·01*	*11·64*	*12·46*	*11·82*	*12·22*	*12·72*	*14·28*	*16·45*	*15·55*	*14·91*	*15·77*	*14·42*	*13·79*	20
201	208	195	192	9·70	11·15	11·74	11·80	12·10	12·40	14·37	14·96	14·49	13·07	14·10	12·87	12·71	21
—	—	—	131	—	—	—	—	8·06	—	—	—	—	—	—	—	8·06	22
162	163	165	149	10·49	11·93	11·83	10·05	9·54	12·43	12·48	14·87	12·69	12·70	13·39	11·93	12·15	23
—	—	—	198	—	—	—	—	—	—	14·38	14·74	15·38	—	—	—	14·91	24
259	253	250	237	10·76	13·51	13·77	12·15	13·14	13·53	15·77	18·42	16·40	17·32	17·12	16·91	15·84	25
201	194	186	181	10·72	11·06	11·64	10·89	10·79	11·38	12·71	14·17	13·35	13·83	13·50	12·25	12·26	26
239	258	188	223	12·21	11·51	13·86	12·22	13·52	13·35	14·27	15·95	19·16	16·14	17·54	11·41	14·33	27
213	234	218	225	10·76	—	—	—	—	—	13·19	18·36	15·42	14·18	15·10	13·68	15·14	28
180	185	181	191	13·26	13·46	13·15	13·14	12·56	12·71	13·36	13·52	14·77	13·27	13·01	12·12	13·19	29
213	**213**	**198**	**195**	**9·28**	**9·95**	**10·63**	**11·51**	**11·35**	**12·71**	**13·80**	**14·09**	**14·48**	**14·40**	**14·18**	**12·49**	**12·90**	30
194	199	208	174	9·03	8·83	9·87	9·14	9·67	11·99	12·88	11·71	13·25	13·14	13·50	14·21	11·55	31
206	199	188	178	8·69	9·80	10·48	10·16	11·40	12·09	13·14	14·07	14·38	13·72	13·45	11·68	11·95	32
212	203	217	188	8·65	7·10	10·71	10·95	10·63	11·17	13·12	14·62	13·60	13·60	13·54	14·71	11·67	33
184	191	166	175	9·80	8·72	8·81	9·82	9·76	10·33	12·30	12·30	11·74	12·33	12·52	11·05	11·13	34
185	193	197	175	9·06	10·36	10·98	9·42	10·37	11·39	13·08	13·93	12·85	12·80	13·32	12·02	11·64	35
213	210	185	192	8·80	9·53	10·72	11·65	12·09	13·63	14·72	13·72	14·75	14·79	13·89	11·24	12·88	36
210	219	214	195	9·16	9·72	9·73	11·43	8·84	11·14	12·83	13·22	13·61	14·29	14·69	13·87	12·79	37
188	178	166	175	7·75	9·34	9·25	9·96	11·35	11·01	12·81	11·19	13·00	12·66	11·85	10·13	11·44	38
176	204	220	193	10·79	10·86	11·08	15·07	10·47	11·46	11·93	12·20	14·06	12·24	12·24	14·28	13·17	39
222	217	184	209	9·18	10·60	11·51	10·91	12·03	13·51	13·87	15·71	15·59	14·85	13·87	11·00	13·46	40
195	194	166	185	—	—	—	—	—	—	—	11·24	12·70	13·12	12·82	10·14	12·24	41
226	240	212	218	—	—	—	—	—	—	—	12·57	12·55	14·25	15·18	12·82	13·31	42
232	218	225	209	9·07	11·41	12·50	11·88	11·97	12·63	13·82	16·73	15·98	15·48	14·73	14·11	13·71	43
—	—	—	208	12·06	10·87	—	11·82	13·34	13·26	13·49	14·00	15·63	—	—	—	13·37	44
241	206	203	214	10·44	11·33	10·44	10·66	11·81	13·92	16·42	16·64	16·52	16·44	13·37	12·75	14·65	45
262	266	267	256	—	—	—	14·41	13·75	15·64	16·06	19·24	18·58	18·42	18·95	17·65	17·81	46

De i tabellen angivna lönesiffrorna utgöra medeltalet av förtjänsten vid tidlöns- och ackordsarbete, och då det senare är det vanligaste (av under året utgjorda nära 3 650 000 arbetstimmar betalades omkring 75 % med ackordlön), är detta bestämmande för medelförtjänstens storlek, vilket ock framgår av efterföljande tablå, vari meddelas den genomsnittliga timförtjänsten per år och för olika månader vid arbete enbart mot tidlön eller ackordlön samt vid båda löneformerna tillsammantagna. På samma sätt återgives jämväl den genomsnittliga dagsförtjänsten, varjämte för åskådliggörande av förtjänstens förändring under årets lopp årsmedeltalen satts = 100 och månadsmedeltalen omräknats i procent härav.

		Årsmedeltal	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
Medelförtjänst per arbetstimme	Tidlön, öre	141	127	130	128	136	133	133	140	151	153	152	155	158
	indextal	100	90	92	91	96	94	94	99	107	109	108	110	112
	Ackordlön, öre	211	169	166	172	184	200	211	218	222	228	226	226	209
	indextal	100	80	79	82	87	95	100	103	105	108	107	107	99
	Tid- och ackordlön, öre	195	152	153	156	168	181	194	204	210	215	213	213	198
	indextal	100	78	78	80	86	93	99	105	108	110	109	109	102
Medelförtjänst per levnadsdag, kr.		12·90	9·28	9·95	10·63	11·51	11·35	12·71	13·80	14·09	14·48	14·40	14·18	12·49
	indextal	100	72	77	82	89	88	99	107	109	112	112	110	97

Tablån ger vid handen, att från mars månad arbetsförtjänsten oavbrutet stegrats till början av fjärde kvartalet, då höjningen avstannar och mot årets slut avlöses av en viss sänkning. Orsaken härtill torde vara ackordsarbetets under den egentliga arbetssäsongen (april-september) väsentligt större omfattning än under vintermånaderna, ävensom de under juli och augusti vidtagna höjningarna av normaltimlönen och den i samband därmed medgivna ökningen av ackordsprisen.

Beträffande *lönestegringen under kristiden* 1915—1920 föreligga fullt jämförbara siffror för samtliga år endast med hänsyn till arbetsförtjänsterna för alla under de olika åren vid banbyggnaderna sysselsatta arbetarna. För dessa meddelas i nedanstående tablå dels medelförtjänsten per arbetstimme och levnadsdag under vartdera av åren 1915—1920 och dels på grundval av dessa siffror uträknade indextal, utvisande den relativa lönestegringen under perioden.

	1915	1916	1917	1918	1919	1920
Medelförtjänst per arbetstimme, öre	60	68	87	125	167	195
Indextal, om timförtjänsten år 1915 sättes = 100	*100*	*113*	*145*	*208*	*278*	*325*
Medelförtjänst per levnadsdag, kr.	4·35	5·12	6·36	8·62	11·08	12·90
Indextal, om dagsförtjänsten år 1915 sättes = 100	*100*	*118*	*146*	*198*	*255*	*297*

Under tiden 1915—1920 ha alltså tim- och dagsförtjänsterna stegrats med i genomsnitt resp. 225 och 197 %. Att dagsförtjänsten ökats relativt mindre än timförtjänsten sammanhänger givetvis med den under perioden genomförda förkortningen av arbetsdagen.

Löneförhållanden vid vattenfallsstyrelsens byggnadsarbeten år 1920.

I Sociala Meddelanden hava tidigare, på grundval av uppgifter, som erhållits från vattenfallsstyrelsens byggnadsbyrå, redogörelser lämnats beträffande löneförhållandena vid statens vattenbyggnadsarbeten under åren 1915—1919.[1] Sedan vattenfallsstyrelsen benäget ställt löneuppgifter jämväl för år 1920 till socialstyrelsens förfogande, skall i det följande meddelas en på grundval härav utarbetad översikt av löneförhållandena vid de under detta år av staten bedrivna byggnadsarbetena av ifrågavarande slag.

Under hela år 1920 pågingo arbeten vid Trollhätte kraftverksbyggnader i Trollhättan och Lilla Edet, vid Motala kraftverksbyggnad samt vid trenne byggnadsföretag i Lule älvs flodsystem, nämligen kraftverksbyggnaderna vid Porjus och Harsprånget samt den stora dammbyggnaden vid Suorvasjöarna (omkring 10 mil nordväst om Porjus).

Antalet arbetare, till vilka uppgifterna hänföra sig, utgjorde under året i genomsnitt per månad 1 524, nämligen 101 vid kraftverksbyggnaden i Trollhättan och 197 vid Lilla Edet, 427 vid Motala kraftverksbyggnad, 45 vid Södertälje kanals ombyggnad, 27 vid statens kraftverksbyggnad vid Stadsforsen och 727 vid Luleälvens kraftverksbyggnader. Vid Södertälje kanals ombyggnad lågo arbetena på grund av arbetskonflikt nere från augusti 1919 till den 20 september 1920, då de i viss omfattning upptogos. Vid slutet av november övergick emellertid vattenfallsstyrelsen till att bedriva större delen av dessa arbeten på entreprenad, varvid en stor del av arbetsstyrkan övertogs av entreprenören. Vid Stadsforsen låg arbetet nere under juni—augusti, och vid slutet av året vidtogs inskränkning i arbetena vid Harsprånget, varvid arbetsstyrkan väsentligt nedgick.

Enligt de för byggnadsarbetare vid statens affärsdrivande verk gällande allmänna bestämmelserna[2] utgår viss *normal timpenning* till var och en fullt arbetsför och i sitt yrke hemmastadd arbetare. Vid fastställande av dessa normaltimlöner tages hänsyn såväl till arbetets art och krav som till arbetsplatsens dyrortsförhållanden. Efter graden av yrkesutbildning och arbetets mer eller mindre krävande natur indelas arbetarna vid statens vattenbyggnadsarbeten i tre grupper, av vilka grupp I omfattar grovarbetare samt grupp II lägre och grupp III högre kvalificerade yrkesarbetare.

Inom var och en av dessa huvudgrupper förekomma vissa yrkesspecialiteter (eller mindre grupper av sådana) med särskilda lönesatser. Denna gruppin-

[1] Soc. Medd., årg. 1918, sid. 687 ff.; årg. 1919, sid. 448 ff. samt årg. 1920, sid. 700 ff.
[2] Soc. Medd., årg. 1909, sid. 398; årg. 1917, sid. 1008.

delning, i vilken vid de olika företagen smärre olikheter förekomma, ter sig på följande sätt:

Grupp I: Jordarbetare, betonggjutare, hjälp-, transport- och diversearbetare. Sistnämnda kategori omfattar verkstadsmedhjälpare, elektriska hjälparbetare, makadamslagare, skogs- och sågverksarbetare samt muddringsarbetare.

Grupp II: Bergarbetare, gråstensmurare, timmermän (fullt yrkeskunniga), järn- och metallarbetare (fullt yrkeskunniga). Till sistnämnda yrkeskategori räknas verkstadsarbetare, maskinister, smeder, rörläggare m. fl. samt elektriska montörer.

Grupp III: Stenhuggare, byggnads- och förrådssnickare (fullt yrkeskunniga med egen verktygsutrustning), förråds- och borrsmeder (fullt yrkeskunniga). — Till denna grupp kunna även i stort sett hänföras diverse yrkesutbildade specialarbetare, nämligen dykare, tegelmurare och cementarbetare, för vilka emellertid inga normaltimlöner äro fastställda.

Av efterföljande tablå framgå timlönernas förändringar inom varje lönegrupp vid de olika företagen från början av år 1914 till och med år 1920, varvid de olika företagen ordnats efter normaltimlönernas av de å arbetsplatserna rådande dyrortsförhållandena betingade höjd.

Företag	Grupp I					Grupp II					Grupp III				
	Mo-tala	Lilla Edet	Troll-hättan	Söder-tälje	Lule-älven	Mo-tala	Lilla Edet	Troll-hättan	Söder-tälje	Lule-älven	Mo-tala	Lilla Edet	Troll-hättan	Söder-tälje	Lule älven
Före 12/8 1914 . . . öre	—	[1]38	[2]38	—	[2]46	—	[1]43	[2]43	—	[2]51	—	[1]48	[2]48	—	[2]56
12/8 1914—29/2 1916 »	—	40	40	—	46	—	45	45	—	51	—	50	50	—	56
1/3 1916—31/7 » »	—	42	42	—	48	—	47	47	—	53	—	52	52	—	58
1/8 » —30/9 » »	—	45	45	—	51	—	50	50	—	56	—	55	55	—	61
1/10 » —22/4 1917 »	—	48	48	—	54	—	53	53	—	59	—	58	58	—	64
3/4 1917—30/6 » »	—	53	53	—	59	—	58	58	—	64	—	63	63	—	69
1/7 » —31/12 » »	—	65	65	67	72	—	70	70	72	77	—	75	75	77	82
1/1 1918—30/4 1918 »	—	70	72	75	80	—	75	77	80	85	—	80	82	85	90
1/5 » —30/6 » »	—	78	80	85	90	—	83	85	90	95	—	88	90	95	100
1/7 » —30/9 » »	—	88	90	100	110	—	93	95	105	115	—	98	100	110	120
1/10 » —24/5 1919 »	100	100	105	115	[3]120	105	105	110	120	[3]125	110	110	115	125	[3]130
25/5 1919—30/6 1920 »	110	110	115	125	[3]130	115	115	120	130	[3]135	120	120	125	135	[3]140
1/7 1920—31/7 » »	125	120	130	140	[3]150	135	130	140	150	[3]160	145	140	150	160	[3]170
1/8 » — »	144	138	150	156	[3]164	154	148	160	166	[3]174	164	158	170	176	[3]184

Av de under år 1920 pågående byggnadsarbetena ha endast två, nämligen kraftverksbyggnaderna vid Trollhättan och Porjus, bedrivits sedan tiden före krigsutbrottet. Kraftverksbyggnaden vid Lilla Edet påbörjades först i januari 1918, men då till och med år 1917 samma lönesatser gällde vid kraftverksanläggningen i Trollhättan samt Trollhätte kanals ombyggnads under år 1918 slutförda arbeten vid Trollhättan och Lilla Edet, ha i förestående översikt jämväl upptagits de före 1918 vid Lilla Edet tillämpade normaltimpenningarna. Sistnämnda byggnadsplats tillhör den lägsta dyrortsklassen, till

[1] Från 1/1 1914. — [2] Från 21/1 1913. — [3] Vid Suorvadammen dessutom ett s. k ödemarkstillägg med 15 öre per arbetstimme.

vilken ock Motala kraftverksbyggnad hör, under det anläggningarna i Trollhättan numera hänföras till närmast högre dyrortsklass. Till den tredje klassen räknas Södertälje kanals ombyggnad och till den fjärde och högsta Luleälvens kraftverksbyggnader, där ock till samtliga vid Suorvadammens byggnad sysselsatta arbetare utgår ett s. k. ödemarkstillägg med 15 öre per arbetstimme utöver normallönen. Vid Stadsforsens kraftverksbyggnad ha inga normaltimlöner varit fastställda, men voro de därstädes tillämpade lönesatserna i allmänhet lägre än vid de övriga anläggningarna. Vad beträffar timlönernas förändring under de senare åren, vidtogs i de vid början av år 1914 gällande lönesatserna före den 1 mars 1916 ingen annan ändring, än att timlönen vid trollhätteanläggningarna ökades med 2 öre under augusti 1914, vilken höjning dock icke föranleddes av den inträdda kristiden. Vid nyssnämnda tillfälle, den 1 mars 1916, företogs en allmän revision av timlönerna vid samtliga då pågående byggnadsföretag, och sedermera ha lönesatserna ökats flera gånger årligen, varvid de från den 1 mars 1916 gällande timlönerna inom de olika dyrortsklasserna ansetts utgöra grundlön och förhöjningarna givits karaktären av dyrtidstillägg. Dock skedde under 1918 förhöjningar även i grundlönerna, vilka därvid ökades med 2 öre vid Motala och Porjus kraftverksbyggnader, vid trollhättearbetena med 3 öre och vid Södertälje kanals ombyggnad med 4 öre per timme. Under år 1920 ägde höjningar av dyrtidstillägget rum den 1 juli och den 1 augusti, och belöper sig den totala ökningen av timlönerna till sistnämnda tidpunkt från kristidens början inom de olika grupperna till 0·98 — 1·08 kr. vid Lilla Edet, 1·10—1·20 kr. vid Trollhättan[1] och 1·18—1·28 kr. vid Porjus. Den procentiska stegringen av lönesatserna å dessa tre arbetsplatser åskådliggöres genom följande tablå, i vilken 1914 och 1915 års timlöner satts lika med 100 och de vid slutet av åren 1916—1920 gällande lönesatserna omräknats i procent härav.

	Grupp I			Grupp II			Grupp III		
	Lilla Edet	Trollhättan	Porjus	Lilla Edet	Trollhättan	Porjus	Lilla Edet	Trollhättan	Porjus
Åren 1914—1915 . . .	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Slutet av år 1916 .	120	120	117	118	118	116	116	116	114
» » » 1917 .	163	163	157	156	156	151	150	150	146
» » » 1918 .	250	263	261	233	244	245	220	230	232
» » » 1919 .	275	288	283	256	267	265	240	250	250
» » » 1920 .	345	375	357	329	356	341	316	340	329

Normallönernas ökning under kristiden har alltså varit störst inom grupp I och minst inom grupp III samt belöper sig till 216—275 % intill slutet av år 1920.

[1] Den ovan omnämnda höjningen i augusti 1914 vid trollhätteanläggningarnas arbetsplatser anses härvid ha inträtt före kristiden.

Medelförtjänster per arbetstimme och levnadsdag under år 1920 för arbetare anställda vid vattenfallsstyrelsens byggnadsföretag.

Byggnadsföretag och arbetarkategori	Medelförtjänst per arbetstimme (öre)					Medelförtjänst per levnadsdag (kr.)				
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal
Trollhätte kraftverksbyggnader, Trollhättan	**145**	**153**	**188**	**200**	**176**	**9·35**	**10·47**	**12·67**	**14·18**	**11·96**
Grupp I	*138*	*146*	*163*	*172*	*150*	*8·74*	*9·79*	*11·85*	*12·12*	*10·10*
Jordarbetare	—	159	—	—	159	—	10·40	—	—	10·40
Hjälp-, transp.- o. div.-arb.	138	144	163	172	150	8·74	9·69	11·85	12·12	10·08
Grupp II	*147*	*158*	*189*	*200*	*182*	*9·51*	*11·08*	*12·59*	*14·24*	*12·42*
Bergarbetare	135	153	188	195	183	9·17	10·28	12·37	14·06	12·61
Gråstensmurare	134	164	189	199	188	9·00	10·58	12·36	13·71	12·34
Timmermän	149	159	196	220	185	9·42	11·63	13·42	15·34	12·78
Järn- o. metallarbetare	155	157	175	181	167	10·09	10·46	12·05	13·28	11·41
Grupp III	*163*	*164*	*231*	*251*	*205*	*11·31*	*10·58*	*15·65*	*17·17*	*13·79*
Stenhuggare	—	—	258	237	248	—	—	17·69	16·19	16·93
Förråds- och borrsmeder	168	169	191	203	183	10·95	11·00	13·44	14·04	12·34
Div. yrkesutb. specialarb.	160	161	274	279	218	11·57	10·25	17·95	18·93	14·70
Trollhätte kraftverksbyggnader, Lilla Edet	**157**	**172**	**196**	**194**	**179**	**10·98**	**11·36**	**13·50**	**13·40**	**12·24**
Grupp I	*138*	*148*	*168*	*167*	*155*	*9·70*	*9·91*	*11·77*	*11·57*	*10·73*
Jordarbetare	153	170	176	191	178	10·00	10·34	11·93	12·68	11·67
Hjälp-, transp.- o. div.-arb.	137	143	164	159	149	9·69	9·80	11·68	11·21	10·48
Grupp II	*163*	*178*	*206*	*203*	*186*	*11·41*	*11·66*	*13·90*	*13·88*	*12·60*
Bergarbetare	155	180	211	175	176	9·72	10·66	14·08	11·90	10·91
Gråstensmurare	—	185	200	187	192	—	12·03	12·36	12·67	12·39
Timmermän	185	192	222	220	204	12·18	12·74	14·87	14·78	13·61
Järn- och metallarbetare	138	144	172	179	156	11·78	10·50	12·48	12·70	11·89
Grupp III	*204*	*239*	*274*	*265*	*245*	*14·24*	*15·52*	*19·56*	*18·54*	*16·85*
Stenhuggare	196	221	234	217	212	13·17	13·04	16·50	14·56	13·91
Byggnadssnickare	165	154	171	198	175	11·92	10·65	11·77	14·35	12·35
Förråds- och borrsmeder	145	173	188	189	173	10·79	11·76	12·76	13·09	12·11
Div. yrkesutb. specialarb.	239	287	343	341	303	16·65	18·89	25·01	24·23	21·16
Motala kraftverksbyggnad	**165**	**174**	**199**	**182**	**180**	**12·77**	**11·72**	**13·56**	**12·69**	**12·71**
Grupp I	*161*	*168*	*181*	*168*	*170*	*12·39*	*11·20*	*12·27*	*11·77*	*11·92*
Jordarbetare	178	195	201	163	184	13·24	11·98	12·91	10·74	12·27
Betonggjutare	166	174	193	181	180	12·01	11·72	12·75	12·69	12·37
Hjälp-, transp.- o. div.-arb.	142	145	169	169	157	11·51	10·34	11·80	12·37	11·52
Grupp II	*167*	*179*	*232*	*207*	*197*	*13·06*	*12·41*	*16·01*	*14·32*	*14·03*
Bergarbetare	—	205	292	261	261	—	13·27	19·52	16·88	17·05
Gråstensmurare	174	188	210	194	191	11·99	11·70	13·66	12·77	12·55
Timmermän	165	172	198	187	179	12·20	11·88	13·27	12·73	12·35
Järn- och metallarbetare	168	171	202	201	184	14·63	13·31	15·50	15·42	14·63
Grupp III	*226*	*229*	*251*	*241*	*237*	*17·60*	*15·21*	*17·28*	*16·65*	*16·67*
Byggnadssnickare	169	175	230	197	192	12·35	11·28	15·26	13·27	13·04
Förråds- och borrsmeder	196	204	209	217	206	14·20	12·64	13·67	14·70	13·77
Div. yrkesutb. specialarb.	248	249	266	256	256	20·19	17·11	18·73	17·87	18·42
Södertälje kanals ombyggnad	—	—	—	**212**	—	—	—	—	**14·55**	—
Grupp I	—	—	—	*205*	—	—	—	—	*13·98*	—
Jordarbetare	—	—	—	215	—	—	—	—	14·49	—
Hjälp-, transp.- o. div.-arb.	—	—	—	201	—	—	—	—	13·79	—
Grupp II	—	—	—	*230*	—	—	—	—	*15·95*	—
Timmermän	—	—	—	237	—	—	—	—	16·24	—
Järn- och metallarbetare	—	—	—	224	—	—	—	—	15·72	—
Grupp III	—	—	—	*200*	—	—	—	—	*13·64*	—
Byggnadssnickare	—	—	—	176	—	—	—	—	12·06	—
Förråds- och borrsmeder	—	—	—	239	—	—	—	—	16·31	—
Div. yrkesutb. specialarb.	—	—	—	270	—	—	—	—	19·48	—

Medelförtjänster per arbetstimme och levnadsdag under år 1920 för arbetare anställda vid vattenfallsstyrelsens byggnadsföretag (forts.).

Byggnadsföretag och arbetarkategori	Medelförtjänst per arbetstimme (öre)					Medelförtjänst per levnadsdag (kr.)				
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal
Kraftverksbyggnaden vid Stadsforsen	**144**	**133**	**154**	**155**	**146**	**9·65**	**8·69**	**10·81**	**10·84**	**9·84**
Grupp I	*117*	*115*	*151*	*154*	*141*	*7·66*	*6·93*	*10·47*	*10·50*	*9·59*
Jordarbetare	—	—	155	155	155	—	—	10·81	10·57	10·61
Hjälp-, transp.- o. div.-arb.	117	115	140	147	124	7·66	6·93	9·53	10·09	7·94
Grupp II	*149*	*137*	*157*	*157*	*147*	*10·05*	*9·41*	*11·16*	*11·17*	*10·05*
Bergarbetare	148	133	—	—	142	9·96	8·49	—	—	9·43
Timmermän	152	140	158	157	151	10·20	9·59	11·18	11·19	10·47
Järn- och metallarbetare	—	115	155	157	152	—	6·24	10·99	11·00	10·43
Grupp III	*139*	*138*	—	—	*139*	*10·24*	*9·95*	—	—	*10·05*
Förråds- och borrsmeder	139	138	—	—	139	10·24	9·93	—	—	10·05
Porjus kraftverksbyggnad	**207**	**222**	**241**	**240**	**228**	**15·02**	**15·68**	**17·05**	**17·40**	**16·31**
Grupp I	*186*	*201*	*226*	*217*	*210*	*13·68*	*14·62*	*16·08*	*16·06*	*15·22*
Jordarbetare	187	219	244	235	238	12·32	14·58	16·60	17·06	16·36
Betonggjutare	197	213	258	—	208	12·31	15·24	16·76	—	13·59
Hjälp-, transp.-o. div.-arb.	184	196	209	207	199	14·04	14·56	15·54	15·47	14·86
Grupp II	*212*	*235*	*266*	*259*	*243*	*15·51*	*16·70*	*18·91*	*18·26*	*17·32*
Bergarbetare	216	255	311	285	266	13·97	16·80	21·71	18·71	17·67
Gråstensmurare	208	279	236	238	242	14·01	18·41	15·77	17·31	16·45
Timmermän	212	230	259	247	236	15·06	17·40	18·58	17·27	17·12
Järn- och metallarbetare	211	222	245	247	230	16·95	16·14	17·84	18·45	17·25
Grupp III	*259*	*270*	*274*	*277*	*270*	*17·88*	*17·25*	*18·72*	*19·67*	*18·36*
Byggnadssnickare	253	261	264	273	263	17·07	16·56	18·38	19·32	17·83
Förråds- och borrsmeder	215	245	258	248	241	15·34	16·93	18·57	17·73	17·12
Div. yrkesutb. specialarb.	313	313	327	319	318	23·85	20·00	20·11	23·02	21·49
Harsprångets kraftverksbyggnad	**214**	**226**	**237**	**236**	**227**	**14·57**	**14·29**	**16·18**	**16·14**	**15·19**
Grupp I	*183*	*200*	*221*	*218*	*207*	*12·53*	*12·96*	*14·99*	*14·78*	*13·94*
Jordarbetare	183	209	243	231	227	11·87	13·49	17·18	15·92	15·53
Betonggjutare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hjälp-, transp.-o. div.-arb.	183	197	199	203	195	12·74	12·81	12·91	13·54	12·96
Grupp II	*220*	*218*	*251*	*250*	*233*	*14·99*	*13·82*	*17·40*	*17·45*	*15·56*
Bergarbetare	225	232	262	257	241	14·46	14·10	17·71	17·49	15·62
Gråstensmurare	196	197	245	258	207	13·81	11·80	15·78	18·20	13·73
Timmermän	226	227	234	240	230	15·78	14·43	15·90	16·42	15·39
Järn- och metallarbetare	219	238	251	244	237	17·01	15·23	18·56	18·74	17·08
Grupp III	*266*	*282*	*278*	*267*	*274*	*17·75*	*17·77*	*18·47*	*17·86*	*17·91*
Stenhuggare	—	297	276	—	293	—	17·88	19·16	—	18·10
Byggnadssnickare	264	282	283	273	275	17·61	17·79	18·68	18·06	17·94
Förråds- och borrsmeder	233	247	248	251	246	16·11	15·92	16·98	17·17	16·55
Div. yrkesutb. specialarb.	302	340	396	319	328	19·69	20·79	23·74	20·97	20·65
Suorvadammens byggnad	**238**	**254**	**285**	**281**	**272**	**19·02**	**21·83**	**22·48**	**22·03**	**21·83**
Grupp I	*192*	*205*	*243*	*251*	*236*	*17·05*	*19·07*	*21·03*	*21·32*	*20·33*
Jordarbetare	—	—	290	295	292	—	—	24·43	22·47	23·66
Hjälp-, transp.-o. div.-arb.	192	205	232	247	230	17·03	19·07	20·27	21·20	20·17
Grupp II	*248*	*271*	*308*	*315*	*295*	*19·42*	*22·74*	*22·35*	*22·62*	*22·14*
Bergarbetare	264	270	315	321	300	20·45	22·89	21·99	22·58	22·29
Gråstensmurare	—	—	318	—	318	—	—	21·94	—	21·94
Timmermän	231	279	290	296	274	17·61	21·87	22·06	22·07	20·88
Järn- och metallarbetare	—	279	300	288	294	—	27·02	26·26	24·14	25·31
Grupp III	*277*	*288*	*341*	*300*	*305*	*20·94*	*23·58*	*25·99*	*22·54*	*23·50*
Stenhuggare	—	—	331	315	319	—	—	23·04	22·10	22·35
Byggnadssnickare	274	281	306	279	285	20·49	22·48	22·11	20·49	21·48
Förråds- och borrsmeder	—	—	332	325	326	—	—	27·46	26·64	26·76
Div. yrkesutb. specialarb.	302	343	438	431	405	25·90	32·15	39·09	41·38	37·00

Då emellertid det mesta arbetet utföres på ackord, avvika *de faktiska arbetsförtjänsterna* ganska avsevärt från normallönerna. I förestående tabell meddelas den genomsnittliga förtjänsten per arbetstimme och per levnadsdag under år 1920 vid de då bedrivna företagen, varvid såsom levnadsdagar räknats summan av antalet arbetsdagar, sön- och helgdagar samt sådana söckendagar, under vilka arbetet utan arbetarnas förvållande varit inställt, såsom ovädersdagar o. d. Sjuk- och permissionsdagar ingå däremot icke i antalet levnadsdagar. Från och med den 1 juli 1920 hava arbetare, som uppfylla vissa fordringar, erhållit rätt till semester med bibehållen lön under 6 söckendagar för varje kalenderår, och från och med tredje kvartalet 1920 innefattar medelförtjänsten per levnadsdag även inkomst under semester, varemot timförtjänsterna givetvis endast avse medelförtjänsten per utgjord arbetstimme.

Vid Stadsforsens kraftverksbyggnad voro, såsom redan nämnts, lönesatserna i allmänhet lägre än vid övriga arbetsplatser, och även medelförtjänsterna, vilka för samtliga därstädes sysselsatta arbetare utgjorde kr. 1·46 per arbetstimme och kr. 9·84 per levnadsdag, ha understigit dem, som erhållits vid övriga byggnadsföretag. Vid Trollhätte kraftverksbyggnader i Trollhättan och Lilla Edet samt vid Motala kraftverksbyggnad ernåddes en medelförtjänst av resp. 1·76, 1·79 och 1·80 kr. per arbetstimme samt av resp. 11·96, 12·24 och 12·71 kr. per levnadsdag. Vid Luleälvens kraftverksbyggnader stego medelförtjänsterna på grund av traktens avskilda läge och därav betingade dyrortsförhållanden till avsevärt högre belopp, nämligen per arbetstimme till 2·27 kr. vid Harsprånget, 2·28 kr. vid Porjus och 2·72 kr. vid Suorvadammen samt per levnadsdag till resp. 15·19, 16·31 och 21·83 kr.

Arbetsförtjänstens förändring under olika årstider framgår av följande kedjeindextal (föregående kvartals lönesiffra satt = 100), vilka för varje kvartal angiva den förändring medelförtjänsten per arbetstimme och levnadsdag i genomsnitt undergått sedan det närmast föregående kvartalet.

	Timförtjänst 1920				Dagsförtjänst 1920			
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Kraftverksbyggnaden vid Trollhättan	95	106	123	106	86	112	121	112
Kraftverksbyggnaden vid Lilla Edet	103	110	114	99	100	103	119	99
Motala kraftverksbyggnad	100	105	114	91	106	100	116	94
Kraftverksbyggnaden vid Stadsforsen	116	92	116	101	108	90	124	100
Porjus kraftverksbyggnad	98	107	109	100	95	104	109	102
Harsprångets kraftverksbyggnad . .	98	106	105	100	101	98	113	100
Suorvadammens byggnad	100	107	112	99	91	115	103	98

Den stegring av arbetsförtjänsterna, som inträdde under senare halvåret, beror i någon mån på den varma årstidens bättre förtjänstmöjligheter, men får i huvudsak tillskrivas de höjningar av normaltimlönerna, som ägde rum under juli och augusti, samt den ökning av ackordsprisen, som samtidigt i allmänhet skedde.

Jämföres medelförtjänsten vid de olika företagen för år 1920 med motsva-

rande siffror för närmast föregående år, finner man, att stegringen varit störst vid Trollhätte kraftverksbyggnader, där timförtjänsten ökats med 22—24 % och dagsförtjänsten med 17—19 %. Vid Motala utgjorde motsvarande siffror resp. 13 och 5 %, medan vid Porjus och Harsprånget såväl tim- som dagsförtjänst stegrats i samma proportion eller med 13 % å den förra och omkring 5 % vid den senare arbetsplatsen. Vid Suorvadammen företer timförtjänsten en ökning av 17 %, medan dagsförtjänstens stegring stannar vid 3 %. För tidigare år från och med 1915 föreligga uppgifter endast om timförtjänstens storlek, och om motsvarande siffror för 1920 jämföras med den genomsnittliga timförtjänsten nyssnämnda år vid de två företag, som bedrivits under hela perioden, nämligen kraftverksbyggnaderna vid Trollhättan och Porjus, befinnas ifrågavarande timförtjänster därstädes hava stegrats med resp. 251 och 179 %.

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1920.

Inkomster och utgifter för de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, vilka under år 1920 uppgingo till ett antal av 35 med 170 185 tillsatta platser, framgå för sagda år av tabellerna å sid. 786 och 787.

Statsanslaget till den offentliga arbetsförmedlingen avser i främsta rummet att täcka anstalternas utgifter för postporto, abonnemang å rikstelefon, telegram och interurbana telefonsamtal samt tryckning av formulär och blanketter. Dessutom kan efter prövning i varje särskilt fall understöd erhållas till bestridande av kostnaderna för de särskilda anordningar, som vidtagits för arbetsförmedling för landsbygdens behov, för samarbetet mellan särskilda anstalter, för upprättandet av fackarbetsanvisningskontor samt för anställande i arbete av värnpliktiga och fast anställt manskap i armén och marinen efter avslutad militärtjänstgöring. Av tabellen framgår, huru stor del av det varje anstalt tilldelade statsanslaget avsetts för ändamål av senare slaget.

Tab. 1. De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster under år 1920.

Arbetsförmedlingen i	Anslag från staten inalles	Anslag från staten därav för interlokal verksamhet m. m.	Anslag från vederbörande landsting	Anslag från vederbörande hushållningssällskap	Anslag från vederbörande kommuner	Anslag från nationalföreningen mot emigrationen m. fl.	Övriga inkomster, upplupen ränta m. m.	Summa inkomster
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Stockholm	14 963·06	8 000·00	—	—	183 929·36	—	31 622·21	230 514·63
Stockholms län . .	8 789·47	4 000·00	42 650·00	—	650·—	—	120·19	52 209·66
Uppsala stad o. län	4 352·98	1 500·00	10 100·00	1 500·00	6 100·—	—	2 059·51	24 112·49
Södermanlands län	3 195·66	1 500·00	20 405·00	—	—	—	135·72	23 736·38
Östergötlands län .	8 648·50	3 500·00	40 363·63	—	3 200·00	—	67·58	52 279·71
Norrköping	4 497·64	2 500·00	2 000·00	—	31 266·33	—	1 833·15	39 597·12
Jönköpings län . .	3 111·17	700·00	10 900·00	—	4 100·—	—	1 348·95	19 460·12
Kronobergs län . .	1 850·43	500·00	1 050·00	1 050·00	700·—	—	1 548·44	6 198·87
Norra Kalmar län .	873·43	300·00	1 000·00	1 000·00	1 000·—	—	1 342·54	5 215·97
Södra Kalmar län .	1 573·79	700·00	2 400·00	300·00	1 400·—	500·00	1 422·86	7 596·65
Gottlands län . . .	1 040·76	200·00	2 000·00	900·00	900·—	—	97·91	4 938·67
Blekinge län . . .	3 582·40	1 600·00	10 250·00	—	3 450·—	—	1 767·63	19 050·03
Kristianstads län .	3 458·50	1 400·00	23 500·00	—	—	—	77·17	27 035·67
Malmö	8 188·12	2 800·00	4 000·00	—	67 557·18	—	7 861·05	87 606·35
Lund	1 902·87	700·00	1 500·00	—	9 928·78	—	—	13 331·65
Landskrona	1 027·49	300·00	1 500·00	—	9 251·89	—	8·34	11 787·72
Hälsingborg	2 028·87	700·00	1 500·00	—	54 679·66	—	2 288·75	60 497·28
Ystad	724·90	200·00	1 500·00	—	4 180·00	—	—	6 404·90
Trälleborg	939·94	400·00	1 500·00	—	6 671·18	—	—	9 111·12
Eslöv	1 412·93	700·00	1 500·00	—	4 145·06	—	—	7 057·99
Skurup	553·59	200·00	1 500·00	—	1 335·00	—	—	3 388·59
Hallands län . . .	2 521·85	1 000·00	15 703·53	—	1 350·00	—	1 368·16	20 943·54
Göteb. o. Bohus län	4 092·04	1 600·00	9 610·00	—	200·00	—	217·99	14 120·03
Göteborg	6 482·50	2 000·00	—	—	102 538·00	—	25 500·—	134 520·50
Älvsborgs län . .	3 521·52	1 500·00	13 456·32	600·00	3 500·00	—	586·58	21 664·42
Skaraborgs län . .	4 999·51	1 700·00	10 464·38	8 364·88	8 140·00	625·00	6 556·12	39 149·89
Värmlands län . .	1 449·89	600·00	10 266·66	—	3 300·00	—	101·71	15 118·26
Örebro län	4 130·55	1 800·00	31 580·68	500·00	2 935·00	—	1 120·96	40 267·19
Västmanlands län .	3 082·31	1 200·00	11 600·00	—	3 000·00	—	131·47	17 813·78
Kopparbergs län .	2 682·37	800·00	11 650·00	1 000·00	1 200·00	—	4 041·91	20 574·28
Gävle stad och län	3 105·79	1 200·00	4 587·64	—	13 509·05	—	48·—	21 250·48
Västernorrlands län	1 492·98	300·00	6 858·36	1 336·65	7 059·28	150·00	—	16 897·27
Jämtlands län . . .	3 453·70	1 000·00	6 102·50	1 900·00	2 667·50	—	1 623·74	15 747·44
Västerbottens län .	1 887·97	900·00	5 075·00	500·00	2 345·00	—	169·80	9 977·77
Norrbottens län . .	3 010·27	1 500·00	4 000·00	—	3 000·00	—	895·32	10 905·59
Tillsammans	**122 629·75**	**49 500·00**	**322 073·70**	**18 951·53**	**549 188·27**	**1 275·00**	**95 963·76**	**1 110 082·01**

Tab. 2. De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas utgifter under år 1920.

Arbetsförmedlingen i	Kostnader för styrelsen och avlöning för personal	Postporto, telegramavgifter, abonnemang å rikstel., avgift för telefonsamtal	Tryckning av formulär och blanketter	Tryckning av årsberättelse, skrivmateriel o. dyl.	Lokalhyra, ved och lyse, städning och renhållning av lokal	Annonser, reklamskyltar o. dyl.	Övriga utgifter (däribl. bidrag till arbetares resekostnader)	Summa utgifter
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Stockholm . . .	151 688·12	7 426·34	7 089·60	5 410·60	34 899·80	2 562·09	21 438·08	230 514·63
Stockholms län . .	33 835·80	4 431·63	1 932·50	264·31	8 645·17	1 423·79	1 370·10	51 903·30
Uppsala stad o. län	13 625·00	1 964·32	874·20	537·35	3 869·90	203·70	2 973·16	24 047·63
Södermanlands län	16 847·60	2 137·63	263·25	89·13	864·20	515·28	427·03	21 144·12
Östergötlands län .	33 419·54	5 656·03	1 827·84	1 867·05	4 682·50	816·02	4 010·73	52 279·71
Norrköping	26 776·11	1 476·57	1 432·50	380·53	5 176·92	115·20	2 108·90	37 466·73
Jönköpings län . .	11 943·80	2 569·12	466·00	783·15	1 977·92	491·25	1 228·88	19 460·12
Kronobergs län . .	2 951·00	1 442·12	461·40	237·10	400·00	499·21	235·33	6 226·16
Norra Kalmar län .	2 150·00	522·55	100·00	160·15	643·50	402·74	1 237·03	5 215·97
Södra Kalmar län .	3 600·00	1 223·69	343·25	219·35	1 093·95	443·21	673·20	7 596·65
Gottlands län . . .	2 430·60	592·66	302·60	47·50	900·00	232·07	19·50	4 524·93
Blekinge län . . .	13 264·70	1 823·67	582·00	594·90	1 830·00	1 085·36	212·84	19 393·47
Kristianstads län .	17 694·80	2 831·09	665·25	210·30	2 106·70	1 581·62	1 981·96	27 071·72
Malmö	56 369·53	3 861·95	3 895·80	2 503·88	13 657·86	2 145·12	5 172·21	87 606·35
Lund	8 599·80	920·14	635·25	437·45	1 177·65	640·35	921·01	13 331·65
Landskrona	9 192·27	398·51	353·50	63·12	1 566·56	79·01	—	11 652·97
Hälsingborg . . .	43 851·66	1 671·37	978·50	326·85	5 059·86	20·70	5 510·18	57 419·12
Ystad	3 875·00	473·07	84·00	143·35	778·46	116·00	267·23	5 737·11
Trälleborg	4 619·50	414·24	310·00	186·95	1 706·75	128·76	1 744·92	9 111·12
Eslöv	4 950·00	791·94	280·75	131·25	1 618·63	86·50	17·17	7 876·24
Skurup	1 500·00	428·61	132·25	267·30	883·03	25·00	235·08	3 471·27
Hallands län . . .	13 409·97	1 679·93	266·50	354·95	1 380·98	754·79	3 096·42	20 943·54
Göteb. o. Bohus län	8 793·70	2 435·27	305·04	293·56	1 475·60	308·33	334·30	13 945·80
Göteborg	90 765·87	5 152·71	3 726·92	1 608·89	14 812·20	1 731·87	15 984·66	133 783·12
Älvsborgs län . .	12 195·76	1 509·36	329·00	376·05	4 377·01	268·78	1 125·40	20 181·36
Skaraborgs län . .	16 842·29	4 137·46	150·00	538·39	3 274·35	1 987·87	10 759·81	37 690·17
Värmlands län . .	11 554·83	808·39	235·00	236·20	2 172·00	487·28	322·91	15 816·61
Örebro län	29 951·57	2 531·79	497·00	425·95	4 273·84	786·54	3 027·33	41 494·02
Västmanlands län .	11 700·00	1 559·22	648·00	158·00	2 418·62	240·72	1 094·36	17 818·92
Kopparbergs län .	13 942·22	2 067·95	168·00	92·00	2 277·50	428·78	1 597·83	20 574·28
Gävle stad och län	15 766·08	1 947·63	694·50	286·50	1 781·67	669·60	104·50	21 250·48
Västernorrlands län	10 934·16	1 125·80	303·00	795·18	2 699·85	112·00	525·50	16 494·99
Jämtlands län . .	9 110·00	2 718·64	457·50	348·60	1 583·10	52·01	1 434·05	15 703·90
Västerbottens län .	5 907·45	1 072·54	518·25	414·43	1 192·79	450·01	173·34	9 728·81
Norrbottens län . .	6 994·00	1 421·27	220·00	945·95	1 118·95	20·55	345·95	11 066·67
Tillsammans	**721 052·73**	**73 225·21**	**31 529·15**	**21 736·22**	**138 377·32**	**21 912·11**	**91 710·90**	**1 099 543·64**

Olycksfall inom sjömansyrket år 1920.[1]

De rapporter om sjöolyckor samt protokoll över sjöförklaringar och sjöförhör, vilka genom kommerskollegii förmedling kommit till socialstyrelsens kännedom, ävensom de anmälningar om olycksfall bland sjömän, som insänts till styrelsen från yrkesinspektörerna, hava i likhet med föregående år gjorts till föremål för en arbetarskyddsstatistisk undersökning inom styrelsen.

Såsom framgår av denna statistik, var sammanlagda antalet olycksfall 478, varav 376 å maskindrivna fartyg samt 102 å segelfartyg och pråmar. Av de förstnämnda hade 68 och av de senare 46 dödlig utgång. Olycksfallen inträffade å 354 olika fartyg, av vilka 289 voro maskindrivna samt 65 segelfartyg och pråmar. Av de i utredningen ingående olycksfallen hava 331, därav 5 med dödlig utgång, inrapporterats genom yrkesinspektörerna, de övriga hava meddelats genom kommerskollegium.

Av de omkomna sjömännen voro 21 av främmande nationalitet, nämligen 8 norrmän, 2 danskar, 1 ryss, 2 finnar, 3 tyskar, 1 österrikare, 2 spanjorer, 1 arab och 1 av okänd nationalitet.

På årets olika månader fördelade sig olycksfallen som följer:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Okänd	Summa
Dödliga fall:														
Maskindrivna fartyg . .	11	4	15	—	2	2	5	9	10	4	2	4	—	**68**
Segelfartyg och pråmar .	5	—	1	22	1	3	2	1	—	1	10	—	—	**46**
Icke dödliga:														
Maskindrivna fartyg . .	22	20	12	21	25	27	38	30	29	26	32	26	—	**308**
Segelfartyg och pråmar .	—	2	—	6	5	4	6	8	5	7	5	7	1	**56**
Summa	**38**	**26**	**28**	**49**	**33**	**36**	**51**	**48**	**44**	**38**	**49**	**37**	**1**	**478**

Den närmare fördelningen av olycksfallen med hänsyn till orsaker, bemanningsspecialiteter samt fartygens positioner vid olyckstillfällena framgår av tabellen å sid. 790—791. Då det ur arbetarskyddssynpunkt är av viss bety-

[1] Se Soc. Medd., årg. 1916, sid. 1045; årg. 1917, sid. 1338; årg. 1918, sid. 1094; årg. 1919, sid. 711 och årg. 1920, sid. 988.

delse att få en närmare kännedom om de förhållanden, varunder särskilt de svårare olycksfallen inträffa, lämnas i det följande en kortfattad redogörelse för tillkomsten och förloppet av de olycksfall, som haft dödlig utgång.

Trots krigets upphörande återfinnes det största antalet omkomna under rubriken »*förolyckade genom krigsorsak*», enkannerligen på grund av minsprängning, en risk, som sannolikt, om också i så småningom avtagande omfattning, kommer att kvarstå för flera år framåt. Under år 1920 hava tvenne fartygskatastrofer av denna orsak inträffat:

1. Under natten mellan den 1 och 2 januari minsprängdes och sjönk Göteborgsångaren Jemtland i Kattegatt på resa från Buenos Aires till Göteborg, endast några mil från destinationsorten. Omedelbart efter katastrofen sjösattes livbåtarna, varvid stewarden föll över bord från båtdäcket och drunknade. Hela den övriga besättningen lyckades taga sig i livbåtarna, av vilka den ena med befälhavaren och tio man upptogs av en förbipasserande ångare och infördes till Göteborg. Den andra båten med det övriga befälet och tretton man inkom senare till Rörö lotsplats. Tre av de ombordvarande eldarna hade då dött av köld, och ytterligare en eldare och två matroser avledo kort tid efter landningen till följd av utståndna strapatser. Av de omkomna voro fyra utlänningar.

2. Fullriggade skeppet Ernst förolyckades på resa från Santos till Aarhus i Danmark i slutet av april på ungefär samma ställe, där ångaren Jemtlands minsprängning ägde rum. Denna olycka, som, enligt vad senare företagen undersökning givit vid handen, även ledes förorsakades av minsprängning, kostade samtliga ombordvarande 21 personer livet. Bland dessa var en vid Skagen ombordtagen dansk lots. Av de omkomna besättningsmännen voro femton av främmande nationalitet.

Vid *fartygs försvinnande med man och allt* hava 14 människoliv gått förlorade, samtliga ombord å bärgningsångaren Argo, som natten mellan 3 och 4 mars förolyckades någonstädes i närheten av Utklippan i Blekinge skärgård. Den verkliga orsaken till olyckan har ej kunnat utrönas, men sannolikt har ångaren förlist till följd av grundkänning eller kollision med vrak.

Under *förflyttning till eller från fartyg vid besök i land* hava 12 ombord å fartyg anställda personer omkommit, samtliga genom drunkning:

1. En å ångaren Fragaria anställd eldare, som efter besök i en engelsk hamn åter skulle begiva sig ombord, föll härvid i dockan mellan fartyget och kajen, slog huvudet i hammarbandet och drunknade trots vidtagna räddningsförsök. Den förolyckade var vid tillfället berusad.

2. Å ångfartyget Cecilia Sanne, liggande i en norrländsk hamn, hade en ombord anställd jungman äntrat i land på akterförtöjningen för att hämta en roddbåt. Kommen halvvägs, släppte han emellertid taget och föll i sjön. Av andre styrmannen ombord företagna försök att medelst dykning rädda den överbordfallne misslyckades.

3. Vid återvändande från besök i land till skonertskeppet Nelly & Matilda, liggande i en engelsk hamn, föll befälhavaren av okänd anledning i dockan och drunknade. Som bidragande orsak till olyckan anföres den å kajerna rådande dåliga belysningen.

4. Styrmannen på den i en fransk hamn liggande Karlstadsångaren Saturnus råkade under ombordgående vid passerandet av en trappa å kajen falla ned på en därunder befintlig pråm, varvid han ådrog sig skador å huvud och bröst samt därefter föll i dockan och drunknade. Även i detta fall synes bristande belysning hava varit en bidragande orsak till olyckshändelsen.

5. En å ångfartyget Atlantic anställd radiotelegrafist, som efter genomgången sjukdom från besök i land i en sydafrikansk hamn skulle återvända ombord, föll härvid i vattnet mellan fartyget och kajen samt ådrog sig så svårartade inre skador, att han följande dag avled å sjukhus.

6. Förste maskinisten å ångfartyget Gunborg föll vid ombordgående efter besök i land i en engelsk hamn av okänd anledning i dockan och drunknade.

7. Å Göteborgsångaren Maja, liggande i en norrländsk hamn, omkom kocken genom drunkning, då han nattetid simmande skulle begiva sig ombord efter att hava varit i land. Den förolyckade,

Olycksfall inom sjömansyrket år 1920, fördelade efter orsaker, beman-

	Orsaker	Olycksfall å maskindrivna fartyg			Olycksfall å segelfartyg och prämar			Hela antalet olycksfall		
		Dödliga	Icke dödl.	Summa	Dödliga	Icke dödl.	Summa	Dödliga	Icke dödl.	Summa
1	Fartygs förlisning i öppen sjö	2	2	4	—	—	—	2	2	4
2	» strandning eller grundstötning	—	—	—	4	1	5	4	1	5
3	» kollision	2	—	2	1	—	1	3	—	3
4	» försvinnande med man och allt	14	—	14	—	—	—	14	—	14
5	» kantring	—	—	—	9	—	9	9	—	9
6	» förolyckande eller skadande genom krigsorsak	7	—	7	21	—	21	28	—	28
7	Fall från väders (rigg, skorsten, lastbom etc.)	4	6	10	1	3	4	5	9	14
8	» överbord från däck (eller fall å däck)	7	28	35	1	4	5	8	32	40
9	» genom luckor ned i lastrum, kolboxar o. d.	1	20	21	—	3	3	1	23	24
10	» vid vistelse i lastrum, kolboxar, maskinrum, tankar o. d.	—	6	6	—	—	—	—	6	6
11	Nedfallande föremål	—	5	5	—	1	1	—	6	6
12	Brottsjöar (överspolning m. m.)	3	8	11	—	3	3	3	11	14
13	Arbete (å ställning) på fartygets utsida	—	1	1	—	—	—	—	1	1
14	Styranordning (utom styrmaskiner för ånga, elektricitet, motor e. d.)	—	—	—	1	1	2	1	1	2
15	Förtöjnings-, förankrings- och bogseringsredskap (även ankarspel, vinschar o. d.)	—	42	42	1	10	11	1	52	53
16	Bärgningsredskap (livbåtar, dävertar o. d.)	2	4	6	—	1	1	2	5	7
17	Luckor och skärstockar	1	8	9	—	—	—	1	8	9
18	Ställningar, landgångar, lejdare etc.	—	11	11	—	2	2	—	13	13
19	Fartygs framdrivningsmaskineri	—	27	27	—	—	—	—	27	27
20	» hjälpmaskineri, vinschar o. d.	—	12	12	—	—	—	—	12	12
21	Ångpannor, kokare och andra högtrycksskärl	—	5	5	—	—	—	—	5	5
22	Eldning och kollämpning	—	10	10	—	—	—	—	10	10
23	Askhissning	1	—	1	—	—	—	1	—	1
24	Handverktyg	—	12	12	—	2	2	—	14	14
25	Rosthackning	—	3	3	—	—	—	—	3	3
26	Eldsvåda (även självantändning i kolförråd, last o. d.)	1	6	7	—	2	2	1	8	9
27	Explosion (utom av ångpannor o. d.)	1	1	2	—	—	—	1	1	2
28	Skållning av ånga, hett vatten o. d.	—	7	7	—	1	1	—	8	8
29	Yrkessjukdomar	—	—	—	1	4	5	1	4	5
30	Badning	1	—	1	1	—	1	2	—	2
31	Försvinnande från fartyg till sjöss	1	—	1	—	—	—	1	—	1
32	» under vistelse i land	—	2	2	—	—	—	—	2	2
33	Olycksfall » » » »	5	3	8	—	—	—	5	3	8
34	Förflyttning till eller från fartyg vid besök i land	9	4	13	3	—	3	12	4	16
35	Självmord	4	—	4	—	—	—	4	—	4
36	Andra orsaker	2	30	32	—	1	1	2	31	33
37	Lastning och lossning	—	45	45	2	17	19	2	62	64
38	Summa	68	308	376	46	56	102	114	364	478
39	därav: med dödlig utgång									
40	utan » »									
41	å maskindrivna fartyg									
42	å segelfartyg och prämar									

ningsspecialiteter och fartygens positioner vid olyckstillfällena.

Bemanningsspecialiteter														Fartygens positioner vid olyckstillfällena						
Befälhavare	Styrmän, båtsmän	Maskinister	Segelmakare, timmermän, båtsmän	Matroser	Lättmatroser	Jungmän	Annan ej spec. däckspersonal	Donkeymän o. smörjare	Eldare o. motormän	Kollampare	Manlig kökspersonal	Kvinnlig kökspersonal	Annan ej spec. personal	Kust- o. inre fart	Östersjöfart	Nordsjöfart	Oceanfart	Svensk hamn	Utländsk hamn	
—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	1
1	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	5	—	—	—	—	2
—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	3
1	1	2	2	—	2	1	—	—	2	—	—	2	1	—	14	—	—	—	—	4
1	1	—	—	1	1	3	—	—	—	—	1	—	1	—	9	—	—	—	—	5
1	2	—	1	15	—	1	—	—	4	—	3	—	1	—	28	—	—	—	—	6
—	1	—	2	4	4	1	1	—	—	—	—	—	1	—	1	4	5	4	—	7
6	9	3	2	4	3	3	3	—	—	—	2	4	1	7	3	1	2	26	1	8
2	2	—	—	6	4	1	2	—	4	1	—	—	2	—	1	—	1	16	6	9
—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	5	1	10
—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	2	—	1	—	1	3	1	11
—	4	1	—	2	4	1	—	—	—	—	—	—	2	1	1	7	4	—	1	12
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	13
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	14
8	8	2	—	4	1	3	16	—	2	1	—	—	8	8	—	—	1	40	4	15
—	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	2	4	16
—	2	—	—	2	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	3	17
3	3	1	—	—	1	—	1	—	3	—	—	1	—	1	2	2	—	7	1	18
2	1	14	—	—	—	—	2	3	3	2	—	—	—	7	3	3	1	12	1	19
1	—	1	—	1	1	1	—	1	5	1	—	—	—	1	1	2	1	5	2	20
2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—	2	—	21
—	—	1	—	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	1	—	3	2	4	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	23
2	—	2	1	1	—	2	1	1	3	—	—	1	2	1	2	3	—	6	2	24
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	25
3	1	1	1	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	1	—	6	1	26
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	27
—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	2	3	—	—	1	2	—	4	1	28
—	2	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	5	—	—	29
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	31
—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	32
1	1	2	—	—	1	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	5	3	33
2	2	1	—	2	—	1	2	—	3	—	2	—	1	—	1	—	—	6	9	34
—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2	—	2	—	—	35
5	3	5	1	2	—	—	6	1	3	—	2	2	3	1	4	2	2	19	5	36
9	13	1	—	11	1	4	16	—	1	—	1	—	7	—	—	—	—	60	4	37
51	**62**	**44**	**11**	**63**	**30**	**30**	**52**	**7**	**53**	**9**	**15**	**15**	**36**	**34**	**83**	**36**	**28**	**242**	**55**	38
7	13	6	5	23	13	11	—	1	15	1	8	2	9	5	63	11	5	14	16	39
44	49	38	6	40	17	19	52	6	38	8	7	13	27	29	20	25	23	228	39	40
30	44	44	10	43	25	19	52	7	53	9	9	15	16	30	42	35	16	201	52	41
21	18	—	1	20	5	11	—	—	—	—	6	—	20	4	41	1	12	41	3	42

som vid tillfället var berusad, hade en stund tidigare av vaktmannen rotts ombord, men kommen till fallrepet hade han kastat sig i vattnet och summit i land, varifrån han åter begivit sig simmande för att uppnå ångaren, varunder olyckan inträffade.

8. En matros, anställd å en i norrländsk hamn förankrad större pråm, skulle vid ombordgående passera en annan, långs sidan förtöjd pråm, varvid han föll ned mellan fartygen och drunknade trots vidtagna räddningsförsök. Den omkomne var vid olyckstillfället berusad.

9—10. En eldare och en mässuppassare från Göteborgsångaren Bolmen, vilka under fartygets uppehåll i en hamn i holländska Indien skulle återvända ombord efter besök i land och därvid använde sig av en s. k. sampan, bemannad med infödda båtsmän, omkommo genom drunkning, i det farkosten av den rådande starka strömmen drevs mot stäven av en långs ångaren liggande pråm och kantrade. De omkomna voro ej simkunniga.

11. Då en del av besättningen å tremastskonaren Marta-Maria efter besök i land i en fransk hamn åter medelst skeppsbåten skulle begiva sig ombord, kantrade på grund av oförsiktighet båten vid tilläggningen, varvid samtliga kommo i vattnet och en matros bortfördes av strömmen och drunknade, innan hjälp hunnit anlända.

12. En eldare å ångaren Teutonia, som i sällskap med en kamrat varit i land i en engelsk hamn, föll, då han från kajen skulle stiga i skeppsbåten, i vattnet och drunknade omedelbart.

Vid *fartygs kantring* hava nio sjömän gått förlorade. Åtta bland dessa, utgörande hela besättningen å skonertskeppet Moland, omkommo vid fartygets förolyckande i Bottenhavet någon gång mellan den 17 och 20 november. De närmare detaljerna vid olyckan hava ej kunnat utrönas, men att kantring föreligger, framgår därav, att fartyget i kantrat tillstånd återfanns av en förbipasserande ångare, som bogserade vraket i hamn. Den nionde förolyckade var besättningsman på skonaren Emanuel, som på resa i yttre skärgården med vedlast sprang läck, kantrade och sjönk. Samtliga ombordvarande kommo i vattnet men bärgades av en passerande ångare, där likväl en av skonarens besättningsmän kort därefter avled till följd av vid kantringen utstådna strapatser.

Genom *fall överbord under arbete* hava fem å fartyg anställda personer omkommit.

1. Under gång i svenska skärgården råkade 2:e styrmannen å ångfartyget Torgerd under arbete med överflyttande av en fallrepstrappa från ena sidan av fartyget till den andra falla överbord och trots anställda räddningsförsök drunkna.

2. Å prämfartyget Fårö II, som befann sig på bogsering i yttre skärgården, var skepparen sysselsatt med att rensa ett spygatt, varvid han av okänd anledning råkade släppa taget, falla överbord och drunkna. Räddningsbåtar utsattes från såväl bogserångaren som från en av de övriga prämarna i släpet, men hjälpen hann ej anlända, innan den förolyckade sjunkit.

3. Å motorfartyget Emma, statt på resa från Norrland till Stockholm med vedlast, gick under snötjocka och svårt väder bästemannen överbord och drunknade. Olyckan skedde sannolikt till följd av att mannen slogs överbord av fockbommen.

4. En å en mindre motorbåt anställd motorskötare, som var sysselsatt med att klargöra maskinen för avgång, föll härvid överbord och drunknade. Olyckan har antagligen tillgått så, att den omkomne halkat å båtens gångbord, som var isbelagt, och därvid fallit i vattnet.

5. Från en i Göta kanal medelst s. k. båtskjuts bogserad större pråm, lastad med aspvirke till en höjd av omkring en meter över relingen, föll bästemannen överbord och drunknade, då han förifrån skulle begiva sig akteröver för att avlösa skepparen vid rodret. Olyckan måste helt tillskrivas oförsiktighet från den omkomnes sida, som, istället för att vid förflyttningen använda sig av en å däckslasten utlagd landgång, trots varning sökte taga sig fram på relingen utanför däckslasten.

Fall överbord utan samband med arbete har förorsakat tre olycksfall med dödlig utgång. Sålunda omkommo genom drunkning två lättmatroser, den ena å ångfartyget Flora, den andra å ångfartyget Norrköping. Båda olyckorna, som inträffade nattetid och utan åsyna vittnen, skedde under rusets inflytande, efter det vederbörande kommit ombord från besök i land. Slutligen drunknade av okänd anledning en å motorskonaren Hermine anställd jungman. Den omkomne, som hade frivakt, har antagligen vid passerandet av däckslasten till följd av fartygets slingringar gått överbord och sjunkit, innan undsättning hunnit lämnas.

Fall från väders är att anteckna som orsaken till fem olycksfall med dödlig utgång.

1. Under storm och regntjocka föll vid segelbärgning en matros överbord från storrån å fyrmastade barkskeppet Elsa Olander, och då mörker och hög sjö voro rådande, kunde intet uträttas för den förolyckades bärgning.

2—3. Styrmannen och en lättmatros å motorskonaren Windy, vilka voro sysselsatta med revning av storseglet, råkade vid en överhalning av fartyget falla överbord från storbommen och drunkna. Som fartyget vid olyckstillfället gjorde hög fart, tog det ansenlig tid, innan räddningsbåt hann utsättas, varför bärgningsförsöken blevo resultatlösa.

4. En å ångfartyget Drottningholm anställd rorgängare, som beordrats upp i stormasten för iskärande av en flagglina, och som vid nedgåendet istället för att använda sig av den vevlade vanten firade sig utför en å toppen iskuren lina, släppte härvid taget, föll i däcket och ljöt en ögonblicklig död.

5. Vid nedriggande av en talja från fockriggen å under gång varande turretångaren Österland föll timmermannen ned å harbourdäcket och därifrån i sjön. Mannen, som antagligen redan vid fallet i däcket ådragit sig livsfarliga skador, sjönk nästan omedelbart och kunde trots ivrigt sökande ej återfinnas av utsatt livbåt.

Under rubriken *olycksfall under vistelse i land* återfinnas likaledes fem dödsfall, samtliga förorsakade genom drunkning, och beträffande vilka ej kunnat utrönas, huruvida desamma inträffat i samband med förflyttning till eller från fartyg. De sålunda omkomna voro en 1:e maskinist å ångfartyget Verna, en 2:e styrman å ångfartyget Solvik, en lättmatros å ångfartyget Aslög, en smörjare å ångfartyget Sigyn och en eldare å ångfartyget Drottning Sofia.

Vid *fartygs strandning* hava fyra människoliv gått förlorade. De omkomna, en bästeman, en lättmatros, en jungman och en kock voro samtliga anställda å barkskeppet Hera, som i slutet av januari under snöstorm grundstötte på Jutlands östkust, varvid en av de ovannämnda besättningsmännen drunknade, och de tre övriga fröso ihjäl. Den övriga besättningen blev efter oerhörda lidanden och i mycket medtaget tillstånd bärgad av räddningsbåt från land efter att hava tillbringat ett dygn å det överisade fartyget.

Fartygs kollision har vid tre tillfällen varit anledning till olycksfall med dödlig utgång.

1. Ångfartyget Sigvar, på västgående i Bristolkanalen, sammanstötte med en norsk ångare till ankars, varvid det svenska fartyget nästan omedelbart gick till botten. Av de ombordvarande, som sökte sin räddning dels genom att kasta sig i sjön och simmande uppnå en i närheten befintlig lotsbåt, dels å fartygets ena livbåt och räddningsflotte, omkom genom drunkning en eldare.

2. Vid en kollision mellan göteborgsångaren Adolf och ett engelskt fartyg, på ungefär samma ställe som närmast föregående sjöolycka ägde rum, erhöll den svenska ångaren så svåra skador, att den för att ej sjunka måste sättas på grund. Då fartygen sammanstötte, sprang en del av besättningen över från den svenska till den engelska ångaren, varvid en lättmatros föll överbord och drunknade.

3. Under segling i Kattegatt i närheten av danska kusten kolliderade galeasen Johanna Maria med ett danskt segelfartyg, varvid en å det svenska fartyget anställd jungman, som hade frivakt och befann sig i skansen, ej i tid hann komma upp därifrån, utan drunknade, då galeasen omedelbart efter sammanstötningen sjönk.

Av brottsjöar hava förorsakats tre olycksfall med dödlig utgång.

1. Medan ångaren Hild under svår storm befann sig på resa i Nordsjön, sprang på grund av överbrytande sjö surrningarna å en av lastbommarna. Under det 2:e styrmannen och en matros voro sysselsatta med att åter surra bommen, kom en svår brottsjö över fartyget, slet loss en del av däckslasten och av fartygets inventarier samt spolade samtidigt den ovannämnde matrosen överbord. Mannen försvann omedelbart, och några bärgningsförsök kunde till följd av det svåra vädret ej företagas.

2. Å malmlastade ångaren Torwald, som till ankars i Hartlepoolbukten på grund av tiltagande storm och hög sjö skulle lätta ankaret för att närmare land söka få lots ombord, blev 1:e styrmannen, som befann sig å backen, av en brottsjö slungad mot något föremål därstädes, varvid han ådrog sig så svåra skador å huvudet, att han samma dag avled å sjukhus.

3. Då ångaren Flora under svårt väder och överbrytande sjö befann sig på resa i Nordsjön, skulle en ombordvarande lättmatros taga in lanternorna. Under arbete härmed tog fartyget över en svår brottsjö, som i förening med stark slingring förorsakade, att den ifrågavarande lättmatrosen föll över bord och drunknade trots anställda räddningsförsök.

Ett fartyg, ångtrålaren Winga, har sprungit läck och samtidigt med inträffande ångpanneexplosion *förlist i öppen sjö*, varvid en matros och en eldare omkommit genom drunkning.

I samband med arbete med *fartygs bärgningsredskap* hava två sjömän omkommit:

1. Under arbete med sträckning av en pressenning å en av livbåtarna å ångf. Hild, råkade den ene av de båda sjömän, som voro sysselsatta härmed och befann sig på båtens utsida, släppa taget och falla överbord. Livboj utkastades, och en båt sjösattes, så snart ångaren hunnit sakta farten, men alla räddningsförsök voro fruktlösa.

2. En matros å ångaren Teodor, som placerat sig i livbåten, under det att den medelst vinsch hissades ombord, för att under upphissningen bära av från fartygssidan, miste härunder balansen samt föll baklänges i vattnet och drunknade trots omedelbart företagna bärgningsförsök.

Vid *badning* hava likaledes två sjömän omkommit, nämligen en jungman å skeppet Vinga och en kock å ångaren Salonica. Badningen ägde i båda fallen rum vid stranden och ej från resp. fartyg.

Vid *lastning och lossning av fartyg* hava genom olyckshändelse två personer ljutit döden, båda under arbete vid handvinschar.

1. Å galeasen Iolante, liggande i svensk hamn för lastning av fatgods, voro befälhavaren och en av besättningsmännen sysselsatta att medelst handvinsch lyfta ett fat ombord. Vid nedfirning av lasten i rummet, vilket arbete, med tillhjälp av en runt linkorgen lagd tross, utfördes av befälhavaren, erhöll denne ett slag i huvudet av veven, som samtidigt sprang sönder i vinkeln. Den skadade, som ögonblickligen förlorade medvetandet, transporterades omedelbart till sjukhus, där han senare på dagen avled till följd av de ådragna skadorna.

2. En liknande olyckshändelse inträffade under lossning av kalk å galeasen Saga, i det en av besättningsmännen under upphissande av kalkmåttet medelst handvinsch plötsligt råkade släppa

veven, som, då lasten rusade tillbaka, slog honom över näsbenet med påföljd, att den skadade dagen efter avled å sjukhus.

På grund av *nedstörtande i lastrum* har en sjöman, lättmatros å ångfartyget Larnaca, under påläggning av lastluckor, ljutit döden.

Bristfälliga styranordningar hava förorsakat förlusten av ett människoliv: en besättningsman å pråmfartyget Hillringsberg n:o 5, vilken, under det pråmen befann sig under bogsering i Göta älv, stod till rors, föll, till följd av att rortaljan brast, överbord och drunknade.

Under *utläggning av ankare* medelst roddbåt från pråmfartyget Max kantrade båten på grund av felaktigt förfarande, varvid pråmens besättningsman, som jämte skepparen befann sig i båten, omkom genom drunkning.

Av en *nedfallande lastlucka* blev en å ångaren Indianic anställd jungman, då han på en lejdare förflyttade sig från lastrummet till däck, träffad i huvudet, med påföljd att han ljöt en nästan ögonblicklig död.

Å ångf. Fyris I på resa i Mälaren skulle en eldare och en av däcksmanskapet *tömma en med aska fylld tunna* i sjön, varvid den senare, då tunnan till följd av sin tyngd slant och föll överbord, ej hann släppa taget, utan följde med och drunknade.

Vid *eldsvåda*, som uppstod å i hamn liggande ångfartyget Motala Express, omkom rorgängaren till följd av kvävning och ådragna brännskador. Elden, som började i expeditionshytten, där den omkomne hade sin kojplats, har antagligen uppkommit därigenom, att denne under sömnen stjälpt en brinnande fotogenlampa.

Genom *explosion* av en blåslampa vid uppvärmning av tändkulan å motorfartyget Jössehäringen uppstod eld i maskinrummet, varvid en därstädes sysselsatt minderårig motorskötare erhöll svåra brännskador. Med kläderna brinnande rusade han upp på däck och kastade sig överbord samt drunknade trots vidtagna bärgningsförsök.

Bland övriga olycksfall märkes det *spårlösa försvinnandet* av en eldare å ångfartyget William på resa i Nordsjön, samt ett fall av drunkning under *dykningsarbete* från bärgningsångaren Poseidon: såväl luftslang som signallina sprungo av, då mannen efter given signal skulle halas upp.

Förutom ovan beskrivna olycksfall med dödlig utgång hava under året inrapporterats fyra *självmord* begångna av ombord anställda sjömän, av vilka två voro lättmatroser, en eldare och en kollämpare. Samtliga självmord synas hava ägt rum under sinnesförvirring — i ett fall bevisligen genom omåttligt förtärande av starka drycker — och hava utförts genom att vederbörande hoppat överbord och drunknat.

Av samtliga härovan beskrivna 114 olycksfall med dödlig utgång hava ej mindre än 93, som en naturlig följd av sjömansyrkets egenart, omedelbart eller i förening med annan anledning förorsakats genom drunkning. Fem av dödsfallen hava ägt rum under rusets inflytande.

Det ojämförligt största antalet av de svårare olycksfallen hava tillkommit och förlupit under omständigheter, som ej genom vidtagande av försik-

tighetsåtgärder kunnat förebyggas. En del fall äro emellertid att skriva på oförsiktighetens konto, och andra synas hava kunnat undgås genom iakttagande av erforderlig tillsyn och nödiga säkerhetsmått. Till de senare höra de ovan relaterade båda olycksfallen vid lastning eller lossning medelst handvinschar, vilka även föranlett socialstyrelsen att hos kommerskollegii fartygsinspektionsbyrå göra hemställan om vissa åtgärders vidtagande till förebyggande av liknande olyckshändelser. Fall överbord förorsakade genom slag av bommar eller bomsegel förekomma alltjämt och hava redan tidigare givit anledning till påpekande från socialstyrelsens sida. Samma förhållande är att anmärka ifråga om olycksfall i samband med askhissning samt vid av- eller påläggning av lastrumsluckor.

De 364 olycksfallen utan dödlig utgång, av vilka nästan samtliga inrapporterats genom yrkesinspektörerna, tarva ej någon närmare beskrivning, utan hänvisas ifråga om dessa till tabellen.

Av tabellen framgår även, att av de ombord anställda personer, vilka träffats av olycksfall, 23·6 % varit befälhavare och styrmän samt 9·2 % maskinister, 46·5 % däcksmanskap, 14·5 % maskinmanskap samt 3·1 % manlig och 3·1 % kvinnlig kökspersonal. Motsvarande relationstal beträffande olycksfall med dödlig utgång bliva: befälhavare och styrmän 17·5 %, maskinister 5·2 %, däcksmanskap 53·3 %, maskinmanskap 15 %, manlig kökspersonal 7 % och kvinnlig kökspersonal 2 %.

En jämförelse mellan tabellens siffror och senaste tillgängliga uppgifter rörande handelsflottans manskapsbestånd giver vid handen, att inom gruppen befälhavare och styrmän var 37:e person, bland maskinisterna var 44:e, bland däcksmanskapet var 35:e, bland maskinmanskapet var 50:e, bland den manliga kökspersonalen var 71:a och bland den kvinnliga kökspersonalen var 104:e person drabbats av olycksfall. Motsvarande frekvenssiffror beträffande olycksfallen med dödlig utgång bliva bland befälhavare och styrmän var 208:e, bland maskinister var 323:e, bland däcksmanskap var 130:e, bland maskinmanskap var 205:e, bland manlig kökspersonal var 133:e och bland kvinnlig kökspersonal var 781:a.

Det synes sålunda, som om den allmänna olycksfallsrisken vore störst för sjömän, tillhörande däcksmanskapet. Härefter komma däcksbefäl, maskinister, maskinmanskap och manlig kökspersonal samt sist den kvinnliga personalen. Även dödsfallsrisken är störst inom gruppen däcksmanskap, varefter i ordningen komma manlig kökspersonal, maskinmanskap, däcksbefäl, maskinister och kvinnlig kökspersonal.

Utgår man ifrån, att handelsflottans bemanningsbestånd, som år 1918 uppgick till 20 153 personer, omfattat ungefär samma antal under 1920, ett antagande som med hänsyn till den relativt obetydliga förändringen av handelsflottans storlek under nämnda tid torde vara berättigat, finner man, att olycksfallsfrekvensen — antalet olycksfall per 1 000 sjömän — under 1920 uppgått till 23·7 ‰ och dödsfallfrekvensen till 5·7 ‰. Då enligt den senaste officiella olycksfallsstatistiken, som avser år 1917, olycksfallsfrekvensen för industriellt och annat därmed jämförligt arbete utgör 57·5 ‰ och dödsfalls-

frekvensen 0·6 ‰, finner man vid en jämförelse med motsvarande siffror för sjömansyrket, att den allmänna olycksfallsrisken inom detta synes vara betydligt mindre än inom andra yrken, medan däremot de svårare olycksfallen, d. v. s. de som haft dödlig utgång, äro relativt sett betydligt talrikare. Att siffran i förra fallet är så anmärkningsvärt låg, torde emellertid till stor del bero därpå, att ett avsevärt antal smärre olycksfall, särskilt sådana som inträffa, medan fartyg under långresa befinner sig till sjöss, icke inrapporteras, medan å andra sidan den högre dödsfallsfrekvensen förklaras dels därav, att de mera avsevärda riskerna äro talrikare inom sjömansyrket än i arbete i land, dels därav att vid större katastrofer till sjöss, såsom minsprängning, förolyckande i öppen sjö, strandning etc., ett flertal människoliv i allmänhet gå förlorade på en gång.

Industrien i Sverige år 1919.[1]

(Enligt kommerskollegii berättelse.)

Antalet redovisade industrianläggningar uppgick för år 1919 till 11 205 och antalet av den vid dem sysselsatta personalen till 436 911, därav 44 000 tillhörande förvaltnings- och 392 911 arbetarpersonalen. Värdet av industriens för avsalu framställda produkter har skattats till 5 618 miljoner kronor. Medtagas även värdena å mellanprodukter, avsedda för vidare bearbetning vid resp. framställningsverk, erhålles en summa av 6 315 miljoner kronor. De angivna värdesummorna äro 12 resp. 8 % högre än motsvarande summor för år 1918 och 26 resp. 21 % högre än för år 1917.

De särskilda industrigrenarnas verksamhet under år 1919 påverkades i väsentligt olika riktning av de i och med fredstillståndet inträdda ändrade förhållandena, framför allt av de öppnade möjligheterna till ett återupptagande i avsevärt vidgad utsträckning av handelsutbytet med utlandet, varigenom många industrier tillfördes nya råvaruförråd. Avsättningen inom landet blev efter den förut rådande varubristen i de flesta fall mycket god; även kom en ganska betydande export i gång av vissa industrialster. Emellertid arbetade industrien ännu alltjämt med dryga produktions- och transportkostnader; dessutom hade den att kämpa med arbetstvister och bränslebrist. Trots det att industriens läge i stort förbättrats, i det att ökad produktion med höga försäljningsvärden ernåddes, vållade dock sist anförda omständigheter jämte för exportindustrien de abnorma valutaförhållandena inom flera grenar produktionsminskning och prisfall. De rena kristidsindustriernas nedgång blev sålunda rent av katastrofartad.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1904, s. 191; 1905, s. 131; 1906, s. 462; 1907, s. 344; 1908, s. 632; 1909, s. 549; 1910, s. 469; 1911, s. 463; 1912, s. 473; 1913, s. 466; 1914, s. 310; 1915, s. 752; 1916, s. 764; 1918, s. 52 och 996; 1919, s. 993; 1921, s. 30.

Tab. 1. Industriella anläggningar i Sverige år 1919.

Industrigrupper	Industriella anläggningar			Förvaltningspersonal	Arbetarpersonal						Tillverkningsvärde			Eff. hkr använda i omedelbar maskindrift
					Inom industrien anställda arbetare					Hemarbetare	i miljoner kr.	i % av totalbeloppet	i kr. per industriell anläggning	
	Hela antalet	Därav ägda av aktiebolag	Därav ägda av andra bolag		Antal	%	Antal per arbetsställe	Därav kvinnor	Därav minderåriga					
1. Malmbrytning och metallindustri	**1 994**	1 095	226	18 044	**134 714**	34·3	68	5 719	14 307	431	1 602·3	28·5	803 583	451 464
2. Jord- och stenindustri	**1 014**	622	93	2 132	**39 720**	10·1	39	2 991	4 593	9	233·2	4·2	229 965	74 026
3. Träindustri	**2 240**	923	344	3 397	**59 160**	15·1	26	858	8 037	27	642·3	11·4	286 753	183 734
4. Pappers- och grafisk industri	**808**	503	62	4 318	**43 927**	11·2	54	7 178	6 021	46	610·4	10·9	755 437	325 042
5. Livsmedelsindustri	**3 122**	834	189	5 810	**37 252**	9·5	12	13 150	2 675	40	1 210·6	21·5	387 756	121 082
6. Textil- och beklädnadsindustri	**568**	319	49	4 142	**39 963**	10·2	70	26 809	5 790	5 826	549·0	9·8	966 457	74 272
7. Läder-, hår- och gummivaruindustri	**408**	154	32	1 598	**14 235**	3·6	35	4 785	2 592	546	288·3	5·1	706 660	16 382
8. Kemisk-teknisk industri	**431**	291	50	2 398	**17 441**	4·4	40	4 959	2 199	15	324·4	5·8	752 750	37 989
9. Kraft-, belysnings- och vattenverk	**620**	292	8	2 161	**6 499**	1·6	10	74	176	—	157·1	2·8	253 315	22 518
Summa år 1919	***11 205***	***5 033***	***1 053***	***44 000***	***392 911***	***100·0***	***35***	***66 523***	***46 390***	***6 940***	***5 617·6***	***100·0***	***501 346***	***1 306 509***
» » 1918	**10 518**	4 609	1 062	39 282	**385 280**	100·0	37	61 187	45 651	5 793	5 037·3	100·0	478 950	1 240 949
» » 1917	**10 791**	4 334	1 038	36 430	**401 325**	100·0	37	68 141	50 031	8 816	4 450·1	100·0	412 385	1 200 855
» » 1916	**10 590**	4 047	1 051	33 614	**397 823**	100·0	38	70 510	52 054	9 420	3 777·4	100·0	356 697	1 125 398
» » 1915	**9 828**	3 797	997	30 738	**373 936**	100·0	38	67 043	48 536	10 098	2 715·3	100·0	276 277	1 022 459

Industriens fördelning gruppvis och de olika gruppernas relativa betydelse belyses av *tab. 1.* Vad de vid fabrikerna anställda *arbetarna* beträffar, äro närmare uppgifter om dessas fördelning på olika industrigrenar att finna i efterföljande specialredogörelse rörande kvinnors och minderårigas användande inom industrien. Med avseende å de i tabellen upptagna hemarbetarna är att märka, att därmed givetvis icke avses samtliga i riket befintliga dylika arbetare, utan endast sådana, som arbetat åt till industristatistiken redovis-

Tab. 2. Industrien inom olika län.

Län	Antal arbetsställen	Antal industriarbetare	Tillverkningens värde		Medelfolkmängd	Antal industriarbetare på 1 000 inv.	Tillverkningens värde i kronor per inv.
			Miljoner kronor	%			
Stockholms stad	835	40 946	680·0	12·1	411 829	99	1 651
Stockholms län	358	14 174	254·2	4·5	234 682	60	1 083
Uppsala län	247	7 363	106·8	1·9	134 895	55	792
Södermanlands län	433	13 733	153·9	2·7	188 944	73	815
Östergötlands län	674	22 086	326·9	5·8	302 351	73	1 081
Jönköpings län	601	17 278	172·5	3·1	224 714	77	768
Kronobergs län	271	8 945	67·1	1·2	157 868	57	425
Kalmar län	418	11 738	136·4	2·4	229 684	51	594
Gottlands län	73	1 187	11·3	0·2	56 005	21	202
Blekinge län	271	7 015	77·2	1·4	148 094	48	521
Kristianstads län	511	9 610	149·1	2·7	239 239	40	623
Malmöhus län	1 013	39 164	695·4	12·4	480 419	82	1 448
Hallands län	265	5 326	96·0	1·7	147 896	36	649
Göteborgs och Bohus län	658	35 320	556·8	9·9	418 530	84	1 330
Älvsborgs län	583	21 362	296·1	5·3	298 078	72	993
Skaraborgs län	678	11 009	117·3	2·1	243 168	45	482
Värmlands län	431	17 102	255·2	4·5	264 832	65	964
Örebro län	545	19 544	249·2	4·4	215 927	91	1 154
Västmanlands län	401	15 132	228·0	4·1	167 106	91	1 364
Kopparbergs län	484	19 494	243·5	4·3	250 466	78	972
Gävleborgs län	532	21 346	297·0	5·3	264 776	81	1 122
Västernorrlands län	348	17 609	257·9	4·6	262 145	67	984
Jämtlands län	192	3 428	39·7	0·7	131 061	26	503
Västerbottens län	202	5 532	64·5	1·2	178 212	31	362
Norrbottens län	181	7 438	85·6	1·5	179 522	41	477
Hela riket	**11 205**	**392 911**	**5 617·6**	**100·0**	**5 830 443**	**67**	**963**

ningsskyldiga företag. Under rubriken *förvaltningspersonal* hava sammanförts fem personalgrupper med nedanstående antal anställda.

	1919	1918
Företagsledare (direktörer, disponenter, m. fl.)	6 423 (därav 115 kvinnor)	5 990 (därav 105 kvinnor)
Teknisk förvaltningspersonal	11 084 (» 406 »)	8 906 (» 234 »)
Kontorspersonal	20 161 (» 5 764 »)	18 280 (» 5 037 »)
Lagerbokhållare, butiksbiträden m. fl.	4 909 (» 2 181 »)	4 818 (» 2 075 »)
Resande i firmans tjänst	1 423 (» 13 »)	1 288 (» 14 »)

Med avseende å industrianläggningarnas fördelning efter ägare har under redogörelseåret ej inträffat några väsentliga förändringar. Av aktiebolag drevos sålunda 45 % av anläggningarna, mot 44 % år 1918; motsvarande procenttal för ensamma personer hade däremot gått tillbaka från 36 till 35 %.

Summariska uppgifter angående den av industrien använda drivkraften lämnas i nedanstående *sammanställning:*

	Samtliga primärmotorer		Därav för omedelbar maskindrift		Därav för drivande av elektricitetsgeneratorer	
Motorer drivna med:	eff. hästkrafter	%	eff. hästkrafter	%	eff. hästkrafter	%
vatten	1 110 179	67·6	213 152	19·2	897 027	80·8
ånga	482 275	29·4	199 966	41·5	282 309	58·5
olja eller gas	49 461	3·0	10 305	20·8	39 156	79·2
Summa	**1 641 915**	**100·0**	**423 423**	**25·8**	**1 218 492**	**74·2**

Inom industrien användes vidare för omedelbar maskindrift, förutom de av primärmotorer utvecklade 423 423 effektiva hästkrafterna, även 883 086 effektiva hästkrafter, utvecklade av elektriska motorer; härigenom uppgår den inom industrien till maskindrift använda drivkraften, som av tab. 1 framgår, till sammanlagt 1 306 509 effektiva hästkrafter, vilket i förhållande till år 1918 innebär en ökning med 5·3 %.

Industriens fördelning ortsvis åskådliggöres av två sammanställningar (*tab. 2 och 3*), den ena för länen, den andra för viktigare städer. De här framställda relationstalen giva tillsammans en ganska god bild av de olika länens och orternas grad av industrialisering.

Tab. 3. Industrien i rikets städer.

Städer med mer än 1 000 industriarbetare:	Antal arbetsställen	Antal arbetare	Tillverkningens värde		Medelfolkmängd	Antal industriarbetare per 1 000 inv.	Tillverkningens värde i kronor per inv.
			Miljoner kronor	%			
Stockholm	835	40 946	680·0	23·0	411 829	99	1 651
Göteborg	336	20 115	327·5	11·1	198 999	101	1 646
Malmö	305	14 536	268·9	9·1	111 195	131	2 418
Norrköping	160	8 845	128·8	4·3	57 125	155	2 254
Eskilstuna	131	6 592	72·7	2·4	30 229	218	2 406
Hälsingborg	122	4 874	91·0	3·1	45 629	107	1 994
Gävle	114	4 837	78·2	2·6	36 708	132	2 130
Borås	99	4 538	74·9	2·5	25 639	177	2 923
Jönköping	82	4 338	39·6	1·3	28 780	151	1 377
Västerås	56	3 980	102·6	3·5	29 069	137	3 531
Örebro	119	3 939	64·0	2·2	34 979	113	1 829
Landskrona	55	3 068	75·8	2·6	19 141	160	3 962
Trollhättan	31	2 671	29·7	1·0	14 849	180	2 000
Uppsala	85	2 669	42·4	1·4	27 869	96	1 522
Södertälje	27	2 580	39·0	1·3	14 622	176	2 667
Karlskrona	47	2 484	17·9	0·6	27 336	91	656
Huskvarna	13	2 022	19·3	0·7	7 834	258	2 463
Linköping	66	1 910	26·0	0·9	26 180	73	994
Karlstad	55	1 881	30·7	1·0	18 871	100	1 624
Lidköping	31	1 684	22·2	0·8	8 213	205	2 709
Nyköping	38	1 673	23·3	0·8	11 353	147	2 054
Halmstad	50	1 655	33·8	1·1	18 518	89	1 825
Västervik	30	1 637	15·5	0·5	11 837	138	1 311
Kalmar	34	1 610	46·6	1·6	16 704	96	2 788
Uddevalla	26	1 527	16·4	0·6	13 595	112	1 209
Oskarshamn	25	1 522	15·1	0·5	9 040	168	1 674
Trälleborg	43	1 441	40·1	1·4	10 868	133	3 692
Lund	55	1 412	16·3	0·6	22 873	62	714
Arvika	24	1 406	26·2	0·9	5 393	261	4 851
Tidaholm	6	1 397	11·0	0·4	4 734	295	2 328
Vänersborg	21	1 313	14·3	0·5	8 631	152	1 656
Söderhamn	31	1 213	18·3	0·6	11 085	109	1 650
Kristinehamn	30	1 139	13·5	0·4	10 984	104	1 227
Falun	27	1 082	16·2	0·5	12 209	89	1 328
Katrineholm	20	1 052	14·9	0·5	7 730	136	1 931
Övriga städer	1 214	26 805	405·4	13·7	341 397	79	1 187
Summa	**4 443**	**186 393**	**2 958·1**	**100·0**	**1 692 047**	**110**	1 748

Kvinnors och minderårigas användande inom industrien i Sverige år 1919.[1]

Enligt Kommerskollegii industriberättelse, varav i det föregående ett referat lämnats, sysselsattes inom den svenska industrien år 1919 tillhopa 392 911 arbetare, mot 385 280 år 1918 och 401 325 år 1917. I vad mån kvinnor och minderåriga ingå i dessa siffror framgår av följande sammanställning:

	Antal			I % av hela antalet arbetare		
	1919	1918	1917	1919	1918	1917
Kvinnor, inalles	66 523	61 187	68 141	16·93	15·88	16·98
därav: vuxna	54 744	50 516	55 684	13·93	13·11	13·88
minderåriga	11 779	10 671	12 457	3·00	2·77	3·10
Män, »	34 611	34 980	37 574	8·81	9·08	9·37
Summa minderåriga	46 390	45 651	50 031	11·81	11·85	12·47
Hela antalet vuxna kvinnor och minderåriga av båda könen	**101 134**	**96 167**	**105 715**	**25·74**	**24·96**	**26·34**

Antalet kvinnliga, såväl vuxna som minderåriga, arbetare har ökats sedan föregående år, både absolut och relativt: däremot har antalet manliga minderåriga något minskats. Användningen av kvinnor och minderåriga inom industrien under åren 1896—1919 framgår av tabellen å nästa sida, vilken jämväl utvisar, i vad mån olika län förete skiljaktigheter med avseende å förekomsten av kvinnor och minderåriga inom industrien. Deras sammanlagda antal var relativt taget störst i Stockholms stad med 38·4 %, varefter följa Älvsborgs län med 37·6 %, Göteborgs och Bohus län med 34·8 %, Östergötlands län med 31·8 %, Hallands län med 30·7 % och Malmöhus län med 30·2 %. Sist kommer Norrbottens län med 10·9 %.

Beträffande kvinnors och minderårigas användande i arbete inom olika industrigrenar meddelas detaljerade uppgifter i tabellen å sid. 804—805.

Kvinnor och minderåriga utgöra tillsammans mer än hälften av arbetsstyrkan inom textil- och beklädnadsindustrien (74·6 %) samt dessutom inom följande till andra industrigrupper hörande yrkesgrenar:

Choklad- och karamellfabriker	85·3 %	Fiskberedningsanstalter o. konservfabriker	62·5 %
Tobaksfabriker	84·9 »	Punsch-, vin- och läskedrycksfabriker	62·0 »
Kartongfabriker o. annan pappersindustri	74·8 »	Mejerier	61·5 »
Päls- och skinnvarufabriker	63·2 »	Tändsticksfabriker	51·1 »
Gummivarufabriker	63·0 »		

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1903, s. 28; 1904, s. 200; 1905, s. 140; 1906, s. 471; 1907, s. 354; 1908, s. 641; 1909, s. 559; 1910, s. 479; 1911, s. 477; 1912, s. 482; 1913, s. 455; 1914, s. 299; 1915, s. 762; 1916, s. 771; 1918, s. 47 och 1003; 1919, s. 988; 1921, s. 35.

Inom industrien sysselsatta kvinnor och minderåriga i olika landsdelar år 1919.

Län	Kvinnor (vuxna och minderåriga)		Minderåriga		Vuxna kvinnor och minderåriga av båda könen	
	Antal	% av hela antalet arbetare	Antal	% av hela antalet arbetare	Antal	% av hela antalet arbetare
Stockholms stad	13 757	33·6	3 400	8·3	15 704	38·4
» län	1 873	13·2	1 359	10·0	2 931	20·7
Uppsala »	906	12·3	749	10·2	1 507	20·5
Södermanlands »	1 528	11·1	1 724	12·6	2 943	21·4
Östergötlands »	5 243	23·7	2 636	11·9	7 028	31·8
Jönköpings »	2 371	13·7	2 423	14·0	4 190	24·3
Kronobergs »	1 028	11·5	1 607	18·0	2 243	25·1
Kalmar »	1 518	12·9	1 585	13·5	2 655	22·6
Gottlands »	128	10·8	53	4·5	168	14·2
Blekinge »	1 051	14·9	711	10·1	1 589	22·6
Kristianstads »	1 311	13·6	897	9·3	1 955	20·3
Malmöhus »	8 951	22·9	4 678	11·9	11 842	30·2
Hallands »	1 104	20·7	763	14·3	1 637	30·7
Göteborgs och Bohus »	9 533	27·0	4 487	12·7	12 298	34·8
Älvsborgs »	6 189	29·0	2 817	13·2	8 028	37·6
Skaraborgs »	1 952	17·7	1 104	10·0	2 769	25·2
Värmlands »	1 343	7·9	2 228	13·0	3 261	19·1
Örebro »	2 023	10·4	2 193	11·2	3 750	19·2
Västmanlands »	762	5·0	1 825	12·1	2 341	15·5
Kopparbergs »	775	4·0	2 269	11·6	2 865	14·7
Gävleborgs »	2 127	10·0	2 935	13·7	4 514	21·1
Västernorrlands »	765	4·3	2 134	12·1	2 832	16·1
Jämtlands »	126	3·7	315	9·2	431	12·6
Västerbottens »	92	1·7	749	13·5	839	15·2
Norrbottens »	67	0·9	749	10·1	814	10·9
Hela riket 1919	**66 523**	**16·9**	**46 390**	**11·8**	**101 134**	**25·7**
» » 1918	61 187	15·9	45 651	11·8	96 167	25·0
» » 1917	68 141	17·0	50 031	12·5	105 715	26·3
» » 1916	70 510	17·7	52 054	13·1	109 076	27·4
Medeltal för åren 1911—1915	62 361	17·5	46 515	13·1	96 219	27·1
» » » 1906—1910	57 138	17·4	44 461	13·6	89 409	27·3
» » » 1901—1905	51 304	17·0	42 360	14·0	82 543	27·3
» » » 1896—1900	45 465	17·0	36 977	13·8	73 376	27·4

Det är i allmänhet kvinnorna — vuxna eller minderåriga — som i främsta rummet bidraga till de höga procenttalen inom ovan nämnda yrkesgrupper. Å andra sidan kan anmärkas, hurusom inom träindustrien de manliga minderåriga utgöra 13·3 % av samtliga arbetare, kvinnorna däremot blott 1·5 %; vid järnmalmsgruvorna och anrikningsverken äro motsvarande siffror 9·3 och 1·4 % o. s. v. Absolut taget förekommer största antalet minderåriga vid sågverken och hyvlerierna (5 864, därav blott 75 kvinnliga) samt de mekaniska verkstäderna (4 926, därav 166 kvinnliga).

Kvinnors och minderårigas användande inom industrien år 1919.

(Enligt kommerskollegii berättelse.)

Yrkesgrupper	Hela antalet arbetare	Därav							
		kvinnor (vuxna och minderåriga)		minderåriga				vuxna kvinnor och minderåriga av båda könen	
		Antal	% av hela antalet arbetare	Antal			% av hela antalet arbetare	Antal	% av hela antalet arbetare
				Manl.	Kvinnl.	Summa			
1. *Malmbrytning och metallindustri*									
Järnmalmsgruvor och anrikningsverk	10 825	155	1·4	1 007	35	1 042	9·6	1 162	10·7
Andra malmgruvor och anrikningsverk	1 886	22	1·2	103	11	114	6·0	125	6·6
Verk för framställning av järn o. stål	17 374	1	—	1 149	—	1 149	6·6	1 150	6·6
Verk för framställning av andra metaller	985	1	0·1	35	—	35	3·6	36	3·7
Järn- och stålmanufaktur	17 013	848	5·0	2 517	184	2 701	15·9	3 365	19·8
Mekaniska verkstäder	51 953	917	1·8	4 760	166	4 926	9·5	5 677	10·9
Skeppsvarv och båtbyggerier	11 743	5	—	1 083	—	1 083	9·2	1 088	9·3
Fabriker för elektriska maskiner	4 614	829	18·0	806	150	956	20·7	1 635	35·4
Fabriker f. elektr. apparater o. ledningar	4 009	1 453	36·2	388	262	650	16·2	1 841	45·9
Instrument- och urfabriker	1 776	114	6·4	209	16	225	12·7	323	18·2
Metallmanufaktur	4 876	613	12·6	612	104	716	14·7	1 225	25·1
Guld- och silvervarufabriker	1 464	511	34·9	163	66	229	15·6	674	46·0
Annan järn- och metallindustri	294	50	17·0	39	10	49	16·7	89	30·3
Summa	128 812	5 519	4·3	12 871	1 004	13 875	10·8	18 390	14·3
2. *Jord- och stenindustri*									
Kolgruvor	2 650	9	0·3	206	—	206	7·8	215	8·1
Torvindustri	8 380	1 210	14·4	1 068	519	1 587	18·9	2 278	27·2
Brytning jämte grovhuggning av sten	4 524	19	0·4	184	3	187	4·1	203	4·5
Finare stenförädlingsindustri	1 320	1	0·1	34	—	34	2·6	35	2·7
Kalk- och kritbruk	2 424	12	0·5	18	—	18	0·7	30	1·2
Cementfabriker	1 148	4	0·3	81	—	81	7·1	85	7·4
Stengods- och lergodsfabriker	183	13	7·1	31	10	41	22·4	44	24·0
Tegelbruk	8 228	208	2·5	809	56	865	10·5	1 017	12·4
Porslins- och kakelfabriker	2 538	956	37·7	177	124	301	11·9	1 133	44·6
Glasindustri	5 417	466	8·6	927	231	1 158	21·4	1 393	25·7
Annan jord- och stenindustri	1 318	38	2·9	38	18	56	4·2	76	5·8
Summa	38 130	2 936	7·7	3 573	961	4 534	11·9	6 509	17·1
3. *Träindustri*									
Sågverk och hyvlerier	42 190	285	0·7	5 789	75	5 864	13·9	6 074	14·4
Låd- och fanerfabriker	679	10	1·5	181	1	182	26·8	191	28·1
Snickeri- och möbelfabriker	12 725	298	2·3	1 395	100	1 495	11·7	1 693	13·3
Annan trävarufabrikation	2 463	256	10·4	393	44	437	17·7	649	26·3
Summa	58 057	849	1·5	7 758	220	7 978	13·7	8 607	14·8
4. *Pappers- och grafisk industri*									
Pappersmassefabriker	15 933	91	0·6	1 005	6	1 011	6·3	1 096	6·9
Pappersbruk och pappfabriker	8 470	1 522	18·0	585	414	999	11·8	2 107	24·9
Kartongfabriker o. annan pappersind.	6 218	4 290	69·0	364	1 323	1 687	27·1	4 654	74·8
Tapetfabriker	204	35	17·2	48	5	53	26·0	83	40·7
Grafiska anstalter	1 579	207	13·1	349	71	420	26·6	556	35·2
Boktryckerier	8 522	938	11·0	1 343	176	1 519	17·8	2 281	26·8
Summa	40 926	7 083	17·3	3 694	1 995	5 689	13·9	10 777	26·3
5. *Livsmedelsindustri*									
Kvarnrörelser	2 559	18	0·7	78	4	82	3·2	96	3·8
Stärkelsefabriker	565	25	4·4	2	—	2	0·4	27	4·8
Pressjästfabriker	254	6	2·4	12	—	12	4·7	18	7·1
Bagerier	3 115	1 324	42·5	127	105	232	7·4	1 451	46·6
Råsockerbruk (inkl. saftstationer)	6 306	91	1·4	4	—	4	0·1	95	1·5
Sockerraffinaderier	988	169	17·1	44	—	44	4·5	213	21·6
Kombinerade sockerfabriker	523	91	17·4	11	—	11	2·1	102	19·5

Yrkesgrupper	Hela antalet arbetare	Därav							
		kvinnor		minderåriga				vuxna kvinnor och minderåriga av båda könen	
		Antal	% av hela antalet arbetare	Antal			% av hela antalet arbetare	Antal	% av hela antalet arbetare
				Manl.	Kvinnl.	Summa			
Choklad- och karamellfabriker	2 986	2 428	81·3	120	718	838	28·1	2 548	85·3
Brännvinsbrännerier	426	—	—	3	—	3	0·7	3	0·7
Destilleringsverk	36	—	—	—	—	—	—	—	—
Bryggerier och mälterier	4 774	1 242	26·0	161	38	199	4·2	1 403	29·4
Fabriker för andra dryckesvaror	510	295	57·8	21	6	27	5·3	316	62·0
Tobaksfabriker	5 251	4 331	82·5	128	580	708	13·5	4 459	84·9
Mejerier	3 177	1 919	60·4	35	35	70	2·2	1 954	61·5
Margarin- och flottfabriker m. m.	456	91	20·0	19	9	28	6·1	110	24·1
Slakterier och charkuterier	963	112	11·6	58	2	60	6·2	170	17·7
Fiskberednings- och konservfabriker	906	519	57·3	47	58	105	11·6	566	62·5
Annan livsmedelsindustri	577	234	40·6	29	58	87	15·1	263	45·6
Summa	34 372	12 895	37·5	899	1 613	2 512	7·3	13 794	40·1
6. *Textil- och beklädnadsindustri*									
Bomullsindustri: spinnerier	4 655	3 006	64·6	415	547	962	20·7	3 421	73·5
väverier	5 251	3 933	74·9	200	389	589	11·2	4 133	78·7
vaddfabriker	179	89	49·7	7	3	10	5·6	96	53·6
Linne-, hamp- o. juteindustri: spinnerier	1 343	882	65·7	169	160	329	24·5	1 051	78·3
väverier	1 140	877	76·9	52	128	180	15·8	929	81·5
Ylleindustri: spinnerier	3 159	1 426	45·1	492	275	767	24·3	1 918	60·7
väverier	4 031	2 933	72·8	115	323	438	10·9	3 048	75·6
shoddyfabriker	61	31	50·8	—	—	—	—	31	50·8
Trikåfabriker	3 043	2 800	92·0	38	566	604	19·8	2 838	93·3
Band- och gardinfabriker m. m.	1 264	906	71·7	89	171	260	20·6	995	78·7
Repslagerier och bindgarnsfabriker	546	250	45·8	43	21	64	11·7	293	53·7
Sömnadsfabriker	7 699	6 668	86·6	63	830	893	11·6	6 731	87·4
Hatt- och mössfabriker	1 996	1 590	79·7	72	245	317	15·9	1 662	83·3
Färgerier och impregneringsfabriker	3 565	1 077	30·2	105	59	164	4·6	1 182	33·2
Annan hithörande industri	320	186	58·1	28	39	67	20·9	214	66·9
Summa	38 252	26 654	69·7	1 888	3 756	5 644	14·8	28 542	74·6
7. *Läder-, hår- o. gummivaruindustri*									
Garverier	2 264	47	2·1	132	9	141	6·2	179	7·9
Päls- och skinnvarufabriker	980	544	55·5	75	104	179	18·3	619	63·2
Skofabriker	6 874	2 546	37·0	823	568	1 391	20·2	3 369	49·0
Gummivarufabriker	1 897	986	52·0	210	194	404	21·3	1 196	63·0
Annan hithörande industri	1 880	621	33·0	238	210	448	23·8	859	45·7
Summa	13 895	4 744	34·1	1 478	1 085	2 563	18·4	6 222	44·8
8. *Kemisk-teknisk industri*									
Färg- och fernissfabriker	294	67	22·8	9	12	21	7·1	76	25·9
Olje-, tvål-, ljus- och parfymfabriker	2 079	843	40·5	57	186	243	11·7	900	43·3
Konstgödningsfabriker	889	5	0·6	25	—	25	2·8	30	3·4
Kolnings- och trädestillationsverk	1 317	7	0·5	107	1	108	8·2	114	8·7
Krutbruk o. andra sprängämnesfabriker	1 068	427	40·0	41	28	69	6·5	468	43·8
Tändsticksfabriker	7 274	2 952	40·6	764	637	1 401	19·3	3 716	51·1
Annan kemisk-teknisk industri	3 615	600	16·6	164	125	289	8·0	764	21·1
Summa	16 536	4 901	29·6	1 167	989	2 156	13·0	6 068	36·7
9. *Kraft-, belysnings- o. vattenverk*									
Elektricitetsverk	4 511	34	0·8	163	—	163	3·6	197	4·4
Gasverk	1 785	24	1·3	7	—	7	0·4	31	1·7
Vattenledningsverk	984	16	1·6	6	—	6	0·6	22	2·2
Summa	7 280	74	1·0	176	—	176	2·4	250	3·4
Egentliga fabriksarbetare (gr. 1—9)	376 260	65 655	17·4	33 504	11 623	45 127	12·0	99 159	26·4
Lagerarb., chaufförer, kuskar m. fl.	16 651	868	5·2	1 107	156	1 263	7·6	1 975	11·9
Summa	392 911	66 523	16·9	34 611	11 779	46 390	11·8	101 134	25·7

Levnadskostnadernas stegring i Tyskland.[1]

Några *officiella* beräkningar för hela riket över levnadskostnadernas stegring företogos ej i Tyskland under hela krigstiden. Däremot hava dylika beräkningar verkställts för några få större städer (Berlin, Berlin-Schöneberg, Hannover, Nürnberg, Kiel, Leipzig, Erfurt och Breslau) av deras kommunalstatistiska byråer, varjämte indextal över livsmedelsprisernas fluktuationer i c:a 200 städer beräknats på initiativ av Dr. Richard Calwer. Dessa senare beräkningar, som företagits alltsedan år 1911, hava ända till början av innevarande år utgjort det enda något så när omfattande material, som förelegat, när det gällt att bedöma detaljprisnivåns förändringar i Tyskland. Calwer utgår från en tysk marinsoldats normalranson, varefter han beräknar, vad denna förbrukning kostar enligt vid varje undersökningstillfälle gällande priser. För att erhålla ett riksindextal, tages medeltal av alla ortsindices, vilka därvid vägas med hänsyn till de olika orternas folkmängd.

Otillräckligheten av dessa försök att mäta levnadskostnadernas växlingar framträdde i allt starkare grad, ju högre priserna stego och ju mer man insåg, att försämringen av valutans värde ej betecknade ett snart övergående förhållande. För att tillfredsställa kravet på en opartisk undersökning av prisstegringen igångsatte »Statistisches Reichsamt» i början av år 1920 ett omfattande samarbete med de enskilda staternas och städernas statistiska ämbetsverk, vilka numera efter enhetliga principer insamla och bearbeta det erforderliga prismaterialet.

Vid dessa beräkningar utgår man från en månads förbrukning av livsmedel, bränsle och lyse samt bostad inom en normalfamilj. Denna normalbudget, som är sammanställd i enlighet med de nuvarande levnadsförhållandena, utgöres av:

Livsmedel:		
rågbröd	47	kg.
potatis	70	»
grönsaker	30	»
socker	3·5	»
äpplen	8	»
marmelad, honung o. d.	4	»
övriga vegetabilier (mjöl, gryn, ärter o. d.)	15	»
kött	3	»
fett och flott	4·5	»
sill	1·5	»
ägg	10	st.
oskummad mjölk	28	lit.

Bränsle och lyse:		
stenkol	300	kg.
eller brunkol	500	»
» torv	600	»
» ved	500	»
» kokgas	40	kbm
lysgas	15	»
eller elektrisk kraft	5	kwt.
» stearinljus	1	kg.
» karbid	4	»
» fotogen	7	lit.
Hyra för 2 rum och kök.		

[1] Efterföljande redogörelse är utarbetad på grundval av uppgifter i »Vierteljahrshefte zur Statistik des Deutschen Reichs» 1920: 1, »Wirtschaft und Statistik» 1921: 1—6 och en rapport från svenska socialattachén i Berlin.

Prisnoteringarna, som åsättas dessa varukvantiteter, äro, där så förekommer, de maximipriser, till vilka de för varje ort gällande ransonerna försäljas. Om den antagna konsumtionen av ett varuslag är större än tilldelningen, beräknas för den överskjutande delen de priser, som gälla i den fria handeln eller smyghandeln. I de fall, då en vara ej saluföres, skall den ersättas av en viss mängd av ett annat likartat varuslag, varvid man i främsta rummet har att taga hänsyn till om tilldelningen av någon ersättningsvara är större än konsumtionen, i vilket fall priset på denna ersättningsvara skall användas. Följden av detta tillvägagångssätt är, att de orter, där den kommunala verksamheten på livsmedelsmarknaden är omfattande, komma att uppvisa de lägsta indextalen, ty där kan en större del av förbrukningen täckas till maximipris. Ransoneringen innebär numera ej ett försök att tillförsäkra konsumenterna en tillräcklig mängd förnödenheter utan är fastmer att betrakta såsom en åtgärd från det allmännas sida att genom tillhandahållande av en del varuslag till billigt pris söka minska trycket av prisstegringen.

Uppgifter inhämtas alltsedan februari 1920 för varje månad från c:a 600 orter, väsentligen städer med över 10 000 invånare. I beräkningen av den för hela riket gällande levnadskostnadsindex ingå uppgifter från endast 39 större städer och tages medeltal av deras indextal, varvid dessa vägas med hänsyn till folkmängden i de enskilda orterna. Resultatet av dessa beräkningar framgår av efterföljande tablå.

Indextal (1913—1914 = 100).

	År 1920.								
Statistisches Amt:	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.
Livsmedel	—	854	1 003	1 123	1 178	1 133	1 156	1 049	1 032
Levnadskostnader (livsmedel, bränsle o. lyse, bostad)	—	623	741	836	876	842	842	795	777
Calwer:									
Livsmedel	511	584	656	·	879	908	987	1 022	1 071

	År 1920.			År 1921.						
Statistisches Amt:	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli
Livsmedel	1 129	1 184	1 272	1 265	1 191	1 188	1 171	—	—	—
Levnadskostnader (livsmedel, bränsle o. lyse, bostad)	827	872	916	924	901	901	894	880	896	963
Calwer:										
Livsmedel	1 299	1 396	1 446	1 493	—	—	—	—	—	—

Levnadskostnaderna voro i början av år 1920 c:a 6 gånger så höga som före kriget. Under de därpå följande månaderna fortsatte prisökningen i ett synnerligen hastigt tempo ända till maj månad. Sommaren medförde någon nedgång i priserna, men under hösten började stegringen på nytt;

kulmen nåddes vid årsskiftet 1920—1921, då levnadskostnaderna mer än niodubblats i förhållande till tiden före kriget. Från och med början av detta år har man kunnat notera sakta vikande priser till och med maj månad, men nedgången har sedermera åter efterträtts av en synnerligen kraftig stegring.

Livsmedelspriserna hava i stort sett utvisat samma fluktuationer som de allmänna levnadskostnaderna; prisnivån har dock hela tiden legat avsevärt mycket högre för de förra än för de senare. Calwers siffror avvika betydligt från de officiella, en naturlig följd särskilt av de skiljaktiga budgeter, som ligga till grund för beräkningarna (marinsoldatsransonen innehåller exempelvis särskilt mycket kött etc.). Under de senaste månaderna har livsmedelsransoneringen starkt inskränkts och omfattar numera endast mjöl, bröd och socker. Härigenom hava smyghandelspriserna kunnat bortfalla ur statistiken. Under de närmaste månaderna komma statens bidrag till förbilligande av spannmålsprodukter att successivt indragas, på grund varav en stegring av mjöl- och brödpriserna med c:a 50 % anses vara att förvänta. Därmed torde också komma att följa en stegring i övriga livsmedelspriser och levnadskostnader.

Vid levnadskostnadsindextalens beräkning har hänsyn icke tagits till utgifter för bland annat beklädnadsartiklar. Man har dock genom enskilda undersökningar utrönt, att prisstegringen å kläder, skodon och tvätt varit något högre än den ovan redovisade genomsnittliga ökningen för livsmedel, bränsle och lyse samt bostad.

Utvecklingen har varit synnerligen olikartad i skilda delar av landet, vilket i någon mån framgår av efterföljande sammanställning över levnadskostnadsindextalen i några större städer.

Indextal (1913—1914 = 100).

	Berlin	Hamburg	Dresden	Aachen	Frankfurt a. M.	Augsburg	München
1920 febr.	625	720	607	692	758	475	526
april	881	812	858	978	1 014	660	656
juli	894	778	852	956	1 015	705	809
okt.	870	850	838	951	798	814	707
1921 jan.	926	923	922	1 160	973	922	866
april	866	867	882	944	974	872	829
juni	849	814	899	982	938	961	·
juli	964	878	933	1 103	960	973	·

En bearbetning av prismaterialet från samtliga orter giver vid handen, att de dyraste områdena äro västra Tyskland (Rhenprovinsen och angränsande delar av Westfalen och Hessen), de tre hansastäderna, Berlin och Sachsen. De lägsta ortsindextalen uppvisa Bayern, Würtemberg, Mecklenburg-Schwerin och Ostpreussen.

Meddelanden från socialattachéerna.

Fattigvård och välgörenhet i Frankrike.

Den franska offentliga fattigvården samt den kommunala och enskilda välgörenheten omfattar följande organ:

1. fattigvårdsbyråer (bureaux de bienfaisance);
2. sjukhus och försörjningsinrättningar (hospices et hôpitaux);
3. kostnadsfri sjukvård (le service de l'assistance médical gratuite);
4. understödsorganisationer för tillfälligt arbetslösa (le service de l'assistance par le travail);
5. barnavård (le service des enfants assistés et la protection des enfants en bas âge);
6. understöd åt barnrika familjer och barnsängskvinnor (le service d'assistance aux familles nombreuses et aux femmes en couche);
7. obligatorisk vård av åldringar och obotligt sjuka (l'assistance obligatoire aux vieillards infirmes et incurables);
8. vård av sinnessjuka, blinda och dövstumma;
9. pantlåneinstitutionerna (monts-de-piété);
10. rättshjälp.

De flesta av dessa institutioner äro centraliserade under en direktion i inrikesministeriet. Upprättandet av dylika offentliga välgörenhetsinrättningar kan ske endast genom ministeriell förordning, efter prefekts hörande och inrikesministerns medgivande. Staten förbehåller sig rätt att utnämna en del av styrelsemedlemmarna.

I Paris lyda en del av dessa verk, fattigvårdsbyråerna, sjukhusen, försörjningsinrättningarna och den obligatoriska fattigvården, under l'Administration centrale de l'assistance publique och sortera direkt under Seine-prefekten. En närmare redogörelse för de viktigare institutionerna lämnas i det följande.

Fattigvårdsbyråerna. Den av fattigvårdsbyråerna bedrivna hjälpverksamheten i hemmen har från början organiserats genom en lag av 7 frimaire år V, vilken påbjöd inrättandet av en »bureau de bienfaisance» i varje kommun med uppgift att fördela understöd till behövande familjer. De nuvarande byråerna lyda under lagen av den 21 maj 1873, lagen av den 5 augusti 1879 samt lagen av den 5 april 1884. De inrättas efter utfärdade förordningar, och deras styrelser bestå av mären, som är ordförande, jämte 6 medlemmar, varav 2 äro valda av kommunalrepresentationen och 4 av prefekten. Styrelsemedlemmarna, som äro oavlönade, kunna till sin hjälp antaga »besökare» för att biträda med hjälpverksamheten. Fattigvårdsbyråerna få sina tillgångar från privata donationer, kommunala understöd och en del av fattigskatten (droit des pauvres) på offentliga nöjen. Den roll, som dessa byråer spela, är betydande, och antalet personer, som bistås av dem, uppgår nästan till en miljon. Deras betydelse har dock börjat minskas efter inrättandet av vissa övriga av de nämnda institutionerna: gratissjukvården, ålderdomsvården och vården av obotligt sjuka.

Sjukhus och försörjningsinrättningar. Den kostnadsfria sjukvården. Försörjningsinrättningarna äro avsedda för fattiga personer, föräldralösa barn och andra, vilka på grund av ålder eller andra omständigheter äro ur stånd att tjäna sitt uppehälle.

Sjukhusen äro avsedda för såväl medellösa som andra sjuka och meddela vård dels gratis, dels mot ersättning.

Kostnadsfri sjukvård för medellösa inrättades i Frankrike genom lagen av den 15 juli 1893. Enligt denna lag åtnjuter varje fransk man eller kvinna, som är sjuk och i avsaknad av medel, gratis sjukvård i hemmet på statens, departementets eller kommunens bekostnad allt efter den sjukes hemortsrätt eller, om hans vårdande i hemmet erbjuder svårigheter, fri sjukhusvård; barnsängskvinnor äro härvidlag jämnställda med sjuka. De flesta sjukhus hava vidare organiserat gratismottagningar.

En del av sjukhusen och försörjningsinrättningarna tillhöra staten och lyda direkt under inrikesministern, men de flesta tillhöra departementen eller kommunerna. De departementala inrättningarna skötas av oavlönade kommissioner, bestående av mären i kommunen, vilken är självskriven ordförande, två representanter för municipalrådet och fyra medlemmar, utnämnda av prefekten. Dessa styrelser leda och övervaka inrättningarnas inre och yttre verksamhet och förvalta deras räkenskaper. Styrelsebesluten skola underställas kommunalrepresentationen (stadsfullmäktige och motsvarande representation i landskommuner). De ifrågavarande institutionernas tillgångar utgöras av avkastningen av deras egendomar, av gåvor och donationer, av statsunderstöd och av departementala och kommunala understöd, av en del av fattigskatten, av vinsterna på pantlåneinrättningarna, av avkastningen av vissa bötesbelopp samt slutligen av avgifterna från de betalande på sjukhusen.

År 1919 funnos i Frankrike 228 sjukhus (31 i Paris), 433 försörjningsinrättningar (29 i Paris) och 1 071 inrättningar, som samtidigt äro både sjukhus och försörjningsinrättningar (4 i Paris). I Paris är varje kvarter och i Seine-departementet varje kommun anvisad sin sjukstuga för vården av medellösa sjuka. Sjukhusen äro fördelade på allmänna sjukhus, specialsjukhus och barnsjukhus.

I detta sammanhang må även nämnas lagen av den 15 april 1916 om inrättandet av offentliga dispensärer. Lagen föreskriver, att på de villkor, som närmare angivas, skola kunna bildas offentliga dispensärer, vilkas ändamål skall vara att sprida kännedom om åtgärder för bekämpande av tuberkulos samt stå till tjänst med råd i profylaktiska och hygieniska frågor, förhjälpa smittosamt sjuka att erhålla vård på sjukhus, sanatorium eller kuranstalt och eventuellt även att tillhandagå allmänheten med desinfektioner o. d. Dessa dispensärer skola gratis stå till de medellösas tjänst enligt överenskommelser med ortens fattigvård i och för konsultationer och utdelning av medicin.

Dispensärerna skola vara offentliga inrättningar och bildas efter utfärdande av förordningar, vilka även skola bestämma deras verksamhetsområden. De underkastas kontroll av den departementala hälsovårdsnämnden (conseil departemental d'hygiène) under prefektens överinseende. Dispensärernas ledning skötes av en styrelse, som kan handha en eller flera dispensärer.

För de särskilda omkostnader, som uppkomma för en sådan dispensär vid dess anläggning, anskaffas medel genom anlitande av enskilda gåvor och anslag från intresserade sammanslutningar, från kommuner, departement och stat, samt dessutom genom donationer, understöd och lån. Medel till de löpande utgifterna hämtas från donationernas avkastning, dispensärernas egna inkomster och genom anslag från kommun, departement eller stat.

Taxorna för anlitande av dispensärerna av icke medellösa personer fastställas av prefekten efter samråd med läkarsällskapen och dispensärernas styrelser. Nedsatta taxor kunna medgivas vissa sammanslutningar som välgörenhetsinrättningar o. d.

Lagen bestämmer vidare, att om under fem år å rad antalet dödsfall inom en kommun överstiger medelsiffran för dödligheten i Frankrike, en förordning kan ålägga denna kommun att inrätta en dylik dispensär.

Understödsorganisationer för tillfälligt arbetslösa. Den sorts välgörenhet, som går under namnet »assistance par le travail», är mycket gammal och organiserades från

början av myndigheterna. Efter att hava desorganiserats under revolutionstiderna, har den sedermera med framgång återupptagits av den privata välgörenheten. Lagstiftningen har ävenledes börjat att åter sysselsätta sig med denna sida av social omvårdnad, i det att tvenne lagar utkommit, den 5 mars 1902 och den 9 januari 1907, som bestämma, att vissa kommuner kunna bevilja lån för att bispringa arbetare, som sakna arbete. Det är i synnerhet tiggeriets tilltagande, som gjort en reorganisation av denna sorts välgörenhet behövlig.

»Assistance par le travail» erbjuder sin hjälp dels genom offentliga välgörenhetsverkstäder (ateliers de charité), som finnas kvar från den äldre regimen och som ofta upprättas vid särskilda tillfällen, samt dels genom ständigt öppna verkstäder, som av den privata välgörenheten ställas till förfogande, speciellt sådana som avse hjälp åt frigivna fångar (patronage de détenus libérés). I såväl de offentliga som de privata inrättningarna medgives i princip endast arbete för kortare tid, men i undantagsfall kan även permanent arbete lämnas. Arbetet består i allmänhet av vedhuggning, på en del ställen även av sorteringsarbeten m. m. Vissa verkstäder med större tillgångar hava anskaffat maskiner, varmed arbetarna sysselsättas med fabrikation av stolar, lås etc. På ett ställe sysselsättas de upptagna arbetarna med jordbruksarbete. I allmänhet kan ingen verkligt rationell fabrikation bedrivas i dessa inrättningar, där ju tillgången på arbetskraft ej låter sig beräknas.

I detta sammanhang kunna även nämnas de institutioner, som kallas för *tiggardepåer* (dépôts de mendicité). Dessa tiggardepåer äro en kvarleva från de gamla tiggararresterna (renfermeries de mendiants) och inrättades genom ett kejserligt dekret av år 1808. Ursprungligen mottogos där endast personer, som för tiggeri dömts till fängelse och som efter straffets avtjänande fördes till en dylik depå. Förutom sådana brottslingar intagas numera i tiggardepåerna även luffare och arbetslösa, som vända sig dit för att undgå fullständig misär. De få där arbeta i mån av sin förmåga, tills de uppnått den ålder, då de komma i åtnjutande av det obligatoriska understödet för åldringar och obotligt sjuka.

I vissa av dessa inrättningar meddelas kost och logi, så i Paris, Lyon m. fl. platser. Huru fattighjonen på dylika arbetsinrättningar skola avlönas, har ofta diskuterats. De penningmedel, som utbetalas, äro ej lön i egentlig mening, utan snarare ett understöd, som utdelas mera på grund av fattighjonens goda vilja än på grund av deras arbetsförmåga. Erfarenheten har visat, att daglönsarbete medför lättja, men att ackordsarbete med lämpligt avvägda lönesatser plägar sätta den i anstalten upptagne i stånd att tjäna en så stor summa, att han kan lämna inrättningen och därefter söka ordentligt arbete. Man har även gjort försök med jordbrukskolonier, där fattiga få hjälp till sitt uppehälle.

Understöd åt barnsängskvinnor. Lagen av den 23 januari 1917 tillerkänner alla hustrur till mobiliserade, som lyfta militärt anslag, barnsängsunderstöd. Samma fördelar erbjudas även kvinnor från de förut besatta provinserna, vilka åtnjuta flyktingsunderstöd.

Lagen av den 5 augusti 1917 stadgar vissa ändringar i »Code du travail et de la prévoyance sociale» i avsikt att medgiva alla barnsängskvinnor och ammande kvinnor en tid av vila. Sålunda bestämmes, att sådana kvinnor skola under ett år efter barnets födelse disponera en timme under arbetstiden varje dag, fördelad på en halvtimme på förmiddagen och en halvtimme på eftermiddagen. Modern skall alltid ha rättighet att amma sitt barn inom det etablissement, där hon arbetar. De villkor, som den härför avsedda lokalen skall uppfylla, fastställas genom offentlig förordning. På de ställen där arbetsgivaren ordnar en lokal för detta ändamål inom företaget eller strax i närheten, skola de 30 minuterna reduceras till 20. De arbetsgivare, som sysselsätta mera än 100 kvinnor över 15 år, skola kunna åläggas att inrätta en sådan särskild lokal.

Lagen den 2 december 1917 har utsträckt giltigheten av lagen den 14 juli 1913

om hjälp till barnrika familjer så, att alla franska kvinnor, som sakna tillräckliga medel, under en tid före och efter förlossningen skola äga rätt till det dagliga understöd, som lagen av den 14 juli 1913 omnämner.

Genom lagen den 24 oktober 1919 hava alla franska kvinnor, som åtnjuta de fördelar lagstiftningen om barnsängskvinnor erbjuder och som själva amma sina barn, tillerkänts ett tilläggsunderstöd av 15 francs i månaden under de 12 månader, som följa efter nedkomsten. Kostnaderna för alla dessa understöd bäras helt och hållet av staten, och skola dessa understöd utgå, så länge som lagarna om dyrtidsanslag äro gällande, och under villkor att modern iakttager vissa bestämmelser om hygien.

En förordning har den 28 februari 1919 utkommit angående *reorganisation av fattigvårdsrådet* (Conseil supérieur de l'assistance publique), vari angives, att denna institutions uppgift är att handlägga alla frågor, som underställas den genom inrikesministern och som avse fattigvårdens organisation, verksamhet och utveckling.

Detta fattigvårdsråd skall bestå av självskrivna medlemmar, av medlemmar utsedda av ministrarna, av representanter för de offentliga fattigvårdsinrättningarna och för kårer och institutioner, som äro intresserade för fattigvårdsfrågor, samt av representanter för den enskilda välgörenheten.

Representanterna för den offentliga fattigvården skola bestå av åtta delegerade för sjukhusen och försörjningsinrättningarna samt av fyra delegerade för fattigvårdsbyråerna, utsedda bland dessa inrättningars styrelser.

Representanterna för den privata välgörenheten väljas på följande sätt: fyra av ordförandena för de erkända välgörenhetsinrättningar, som ha sitt säte i Paris, och åtta av ordförandena för liknande inrättningar i de övriga departementen.

Medlemmarna i överstyrelsen väljas för fyra år och kunna omväljas. Styrelsen avhåller varje år två ordinarie sammanträden, ett i januari och ett i juni månad. Extra sammanträden kunna sammankallas av inrikesministern. På det första av de årliga sammanträdena skall väljas en ordförande, en vice ordförande och en generalsekreterare, som alla måste tagas bland överstyrelsens medlemmar.

Överstyrelsen är uppdelad i fyra sektioner, med tillsyn över resp.:

1. barnavård, fattigvård och skyddsarbete; 2. nödlidande och behövande, friska eller sjuka; sjukhus; 3. nödlidande åldringar och obotligt sjuka; försörjningsinrättningar; 4. sinnessjukvård, pantlåneinrättningar, tiggardepåer och andra fattigvårdsinrättningar.

Inrikesministern, statssekreteraren och generalsekreteraren hava tillträde till överstyrelsens allmänna sammanträden. Ministern kan i särskilda fall antingen utnämna en regeringsrepresentant eller kalla fackmän att deltaga i sektionernas överläggningar *i konsultativt syfte. Han kan ock utnämna rapportörer, vilka hava rösträtt i de* frågor, som utgöra föremål för deras rapporter.

I varje departement med undantag för Seine-departementet skola upprättas departementala fattigvårdskommissioner (commissions départementales de l'assistance publique et de la bienfaisance privée). Dessa kommissioner skola undersöka alla frågor, som underställas dem av prefekten, vilken skall anlita deras hjälp för att underlätta samarbetet mellan de offentliga och privata välgörenhetsinstitutionerna. Kommissionerna kunna ock själva framkomma med förslag till inrikesministern och överstyrelsen.

De departementala kommissionerna bestå av femton medlemmar, nämligen: prefekten, som är självskriven ordförande, mären i departementets huvudort samt departementalinspektören, tre medlemmar utnämnda av Conseil général, tre medlemmar utsedda av prefekten, tre medlemmar valda av styrelsen för huvudortens fattigvårdsinstitutioner samt tre medlemmar valda av de erkända privata välgörenhetsinrättningarna inom departementet. I de departement, där det ej finnes minst tre sådana inrättningar, skall prefekten tillsätta sex medlemmar i den departementala kommissionen, varav i så fall tre skola tagas bland de privata välgörenhetsinstitutionerna.

De departementala kommissionerna tillsättas för fyra år och sammanträda två gånger om året, en månad före överstyrelsens sammanträden, samt dessutom när helst prefekten så önskar.

En förordning angående en särskild inspektionsorganisation har utkommit den 16 januari 1920. Häri stadgas, att de offentliga inspektörerna, som skola lyda direkt under inrikesministern, skola bestå av 8 generalinspektörer, 8 inspektörer, 1 kvinnlig generalinspektris och 2 inspektriser. Bland generalinspektörerna eller inspektörerna måste finnas åtminstone två läkare med teknisk kompetens i hygieniska och sanitära frågor. Inspektörerna skola tillsättas efter ansökan. Berättigade att söka dessa befattningar äro alla fransmän, som hava fullgjort dem åliggande militärtjänstgöring, äro mellan 27 och 32 år och hava minst fem års tjänstgöring i allmänna, civila eller militära verk, medgivande rätt till pension, förutsatt att de hava avlagt någon filosofisk eller juridisk examen eller någon examen av vissa andra slag eller att de äro läkare. Även de, som äro äldre än 32 år, kunna anmäla sig som sökande, därest de hava tillräckligt många tjänstår för att senare kunna komma i åtnjutande av pension. För de av inspektörerna, som skola vara läkare, anordnas särskild ansökan. Inspektriserna utses jämväl efter ansökan. Även de måste vara av fransk nationalitet och hava en medicinsk, filosofisk eller juridisk examen. De måste vara mellan 25 och 30 år; dock skola även äldre sökande kunna godtagas på samma villkor, som ovan nämnts för de manliga inspektörstjänsterna.

Det åligger inspektörerna att årligen verkställa inspektioner och att utföra speciella uppdrag på inrikesministerns anmaning. Med inrikesministerns medgivande kunna de även utföra inspektioner och uppdrag åt andra ministrar. Generalinspektörerna och inspektörerna sammanträda till en konsultativ kommitté under ordförandeskap av den generalinspektör, som utses i början av varje år av samtliga inspektörer. Kommittén behandlar sådana frågor, som underställas den av ministern. Inspektörerna skola avgiva personlig rapport över sina inspektioner eller andra uppdrag. Dessutom uppsätter inspektionskommittén en årlig rapport över alla de institutioner av olika slag, vilka besökts av inspektörerna. Denna rapport underställes ministern och återgives helt eller delvis i Journal Officiel.

Det inrättas vidare en central inspektionsbyrå (service central de l'inspection générale), vilkens uppgift skall vara att förbereda och fullfölja alla åtgärder rörande den allmänna inspektionen. Byrån skötes av en generalinspektör, som utses av ministern. Inspektörerna och inspektriserna kunna kallas att deltaga i arbetet vid den centrala byrån.

I början av år 1920 bildades ett särskilt ministerium för frågor rörande fattigvård, offentlig hygien och socialförsäkring (Ministère de l'Hygiène, de l'Assistance et de la Prévoyance sociale). Genom inrättandet av detta ministerium skildes hithörande ärenden från inrikesministeriet och socialministeriet.

De *lagförslag* i hithörande frågor, som under de senare åren framlagts för kammaren, men ännu ej antagits, avse att bringa hjälp åt behövande mödrar och barnaföderskor samt åt barnrika familjer för att sålunda råda bot på den allvarsamma fara, som Frankrikes låga nativitet utgör.

År 1917 framlades sålunda av deputeraden Lachaud ett förslag, enligt vilket i varje departement under prefektens överinseende skulle inrättas en hjälpbyrå för fattiga kvinnor i grossess. Om en kvinna ej hade tillfälle att vårdas i hemmet, skulle en särskild vårdanstalt giva henne behövlig vård. För att intagas på en sådan vårdanstalt skulle hon endast äga att ingiva en ansökan till prefekten, åtföljd av läkarbetyg på att hon vore i grossess och att hon ej lede av smittosam sjukdom. Kostnaderna för vårdanstalterna eller för hjälp i hemmen skulle bäras av kommunen, departementet och staten efter enahanda grunder, enligt vilka kostnaderna för den offentliga fattigvården i övrigt regleras. Priset per vårddag skulle här alltid vara lägre än beträffande den sjukvård, som utövas av den offentliga fattigvården. Det

föreslås vidare, att alla kvinnor i grossess, som äro antecknade på fattigvårdslistorna, skola under havandeskapet erhålla 25 centimes om dagen för varje barn under 13 år. Detta understöd skulle betalas av staten. Enligt förslaget skulle i varje arrondissement finnas dels ett arbetshem för kvinnor i grossess och dels ett barnbördshus samt ett intimt förlossningshem för sådana barnaföderskor, som önskade vara okända. Efter förlossningen skulle kvinnan under två månader uppbära ett understöd av 60 francs i månaden samt under de därpå följande två månaderna 30 francs i månaden och sedan under var och en av de följande tre månaderna 15 francs. De mödrar, som själva ammade sina barn, skulle under ytterligare fem månader uppbära 15 francs i månaden. Industriägare skulle vara skyldiga att i närheten av sin fabrik hålla en lokal, där de ammande arbeterskorna kunde avlämna sina barn. Som annex till arrondissementets sjukhus skulle enligt lagförslaget inrättas barnsjukhem (hôpitaux de puériculture), där barn intill 6 års ålder skulle kunna vårdas. Barn under 3 år skulle kunna åtföljas av sin moder, barn över 7 år skulle få intagas på de vanliga sjukhusen. Kostnaderna för dessa barnsjukhus skulle bäras av departementen. Av medicinska fakulteten utarbetade anvisningar om barnavård skulle utdelas till nygifta. Användning av alkohol till förtäring för barn skulle uttryckligen förbjudas och straff stadgas för överträdelse av denna bestämmelse. Förslaget bestämmer, att all utskänkning av alkoholhaltiga drycker till personer under 18 år skall kunna straffas med 50 till 200 francs böter och utskänkningslokalens stängande under två veckor. Fosterfördrivningsförsök skulle straffas med fängelse från ett till fem år och böter från 500 till 10 000 francs. För barnmorskorna stadgas, att de skola utöva sin verksamhet i klienternas hem. Kvinnor, som föda sina barn i ett privat förlossningshem, skola kunna överlämna dem till offentlig vård. Modern kan därvid åtaga sig kostnaderna för barnets vård, men är hon ej i stånd att betala, falla kostnaderna på staten. Om en moder, som fött sitt barn i ett privat förlossningshem, ej vill överlämna sitt barn, har hon rätt till samma understöd som övriga mödrar.

År 1919 framlades ett lagförslag av deputeraden Merlin, som ävenledes avser ett effektivt skydd åt mödrar och barn. Det innehåller, att alla kvinnor, som äro i havandetillstånd, skola hava rätt till hjälp, dels därigenom att gratis vård lämnas dem och dels genom att ett bidrag, lika med deras ordinarie lön, beviljas dem under den tid, de äro tvungna att vara i stillhet. Även detta förslag avser inrättande av offentliga barnbördshus för sådana mödrar, som äro medellösa. Varje moder, som ammar sitt barn, skall erhålla ett understöd, vars storlek fastställes av Conseil municipal. De mödrar, som ej amma sina barn, skola kunna anförtro desamma åt ett barnhem (dépôt des enfants assistés). Vidare avser förslaget distribution av steriliserad mjölk och annan hjälp åt mödrar på departementets och kommunens bekostnad. En enquête skulle verkställas över hela landet för att utröna de ekonomiska möjligheterna för tillämpandet av de föreslagna åtgärderna genom samarbete mellan privat och offentlig välgörenhet. Staten skulle bidraga med halva kostnaderna för organisationen.

För kammaren hava flera lagförslag framlagts, som avse att bringa hälp till barnrika familjer. År 1920 framlades ett förslag om att alla arbetsgivare, som under mera än 150 dagar per år hava en eller flera anställda, vilka arbeta mera än 5 timmar om dagen, skulle vare skyldiga att tillse, att deras personal deltoge i en yrkeskassa, som tillförsäkrade löntagarna följande förmåner: understöd till havande kvinnor, penningbidrag vid barnens födelse, bidrag under den tid, modern ammar sitt barn, samt månatliga bidrag för alla barn, intill dess de fyllt 14 år. Sedan år 1920 vilar på kammarens bord ett förslag, enligt vilket staten skulle till familjer med tre barn under 14 år betala en summa av 360 francs om året, till familjer med fyra barn under 14 år 400 francs, till familjer med fem barn 430 francs o. s. v. Under år 1921 har slutligen förslag framlagts om att staten i fråga om familjer med över åtta barn skulle bekosta uppfostran för ett av barnen och i fråga om familjer med över tio barn för två av barnen.

Slutligen bör även i detta sammanhang omnämnas det förslag till fullständig socialförsäkring, som av socialministern Daniel-Vincent för någon tid sedan framlagts för deputeradekammaren och för vilket en kortare redogörelse finnes införd i Sociala Meddelanden, årg. 1921, häft. 5.

Paris den 8 juli 1921.

Gunnar Löwegren.

Det industriella läget i Frankrike.

Situationen på arbetsmarknaden. De uppgifter, som publicerats i Journal Officiel över läget på arbetsmarknaden, giva vid handen, att arbetslösheten på sista tiden i avsevärd grad avtagit. Av uppgifterna den 3 juni framgick, att 11 departementala och 113 kommunala fonder vid denna tid fungerade. Sammanlagda antalet understödstagare var 73 249, varav 51 202 män och 22 047 kvinnor. Enligt underrättelserna för veckan förut var antalet 74 804, varför alltså skett en minskning med 1 555 arbetslösa. Statistiken, som publicerades i början av juli, utvisar, att beloppen av arbetsunderstöden ytterligare nedgått. Arbetslöshetsfonderna voro nu 243, varav 26 departementala och 217 kommunala. Av dessa 243 fonder utdelade 184 arbetslöshetsunderstöd. Totala antalet arbetslösa, som bisprungos, var den 8 juli 50 575, varav 36 018 män och 14 557 kvinnor. Enligt uppgifterna för veckan förut voro antalet understödstagare 55 439, varför alltså minskningen under den ifrågavarande veckan utgjorde 4 864.

Av de 50 575 arbetslösa, som enligt juliuppgifterna erhöllo arbetslöshetsunderstöd, räknade man 31 913 (21 704 män och 10 209 kvinnor) i Seine-departementet. Enligt siffror per den 8 juli utdelade staden Paris arbetslöshetsfond 13 860 arbetslöshetsunderstöd mot 17 878 fjorton dagar förut och 29 032 enligt juniuppgifterna här ovan. Övriga platser, där arbetslöshetsunderstöd i större utsträckning utdelades i början av juli voro: Seine-Inférieure 6 032, varav 2 619 hamnarbetare i Dieppe, 1 489 i Le Havre och 1 063 i Rouen, Rhône 3 057, varav 2 619 i Lyon, Bouche-du-Rhône 2 108 varav 2 081 i Marseille o. s. v. Anmärkas bör, att under det att antalet arbetslösa, som erhållit understöd, minskats för de flesta understödsfonder, har det för Seine-Inférieure ökat från 3 706 den 18 juni till 6 032 den 8 juli.

Enligt de statistiska uppgifterna synes den nuvarande arbetslösheten, som började i maj 1920, uppnått sitt maximum i april i år. Antalet understöd var nämligen i slutet av januari 47 124 och 84 810 den 30 april.

Man måste dock taga hänsyn till att antalet arbetslöshetsunderstöd icke giver en exakt bild av arbetslösheten, dels emedan de partiellt arbetslösa hittills icke erhållit understöd från arbetslöshetsfonderna, dels emedan de arbetslösa icke medtagas, som finnas på orter, där inga arbetslöshetsfonder existera. Så är till exempel fallet i de av Frankrike befriade provinserna, där kommunerna ej ha haft medel att inrätta arbetslöshetsfonder, utan de arbetslösa ha fått hjälp från fattigvårdsbyråerna. Ej heller på de platser, där understödsfonder finnas, lyfta samtliga arbetslösa understöd.

* * *

Lönereduktioner. Den reduktion av lönerna, som är en följd av den nuvarande ekonomiska krisen, har även börjat tillämpas i Frankrike. Flera industriella företag ha försökt att sälja till priser understigande tillverkningskostnaderna, innan de tillgripit en sänkning av lönerna. Man har minskat antalet arbetstimmar och infört partiell stängning av fabrikerna, men dessa åtgärder ha endast varit tillfälliga nödfallsutvägar.

Den första betydande lönereduktionen skedde i Roubaix-Tourcoing i februari månad. Nationella textilkonsortiet beslöt då att reducera dyrtidstillägget med 0·15 francs per timme. I början av mars undertecknade textil- och metallfabrikanterna i Troyes en överenskommelse på sex månader med arbetarnas fackföreningar, enligt vilken lönerna skulle variera efter den officiella levnadskostnadsindexen. En första minskning skedde den 7 mars med 0·10 francs per timme.

Sedan denna tid märker man lönesänkningar överallt och under olika former. På somliga ställen gäller reduktionen dyrtidstilläggen och på andra minimigrundlönen. En reduktion i förhållande till den officiella levnadskostnadskoefficienten har visserligen börjat tillämpas på sina håll, men denna metod synes ej bli allmän. Fackföreningarna äro i allmänhet ej villiga att gå med på en dylik lösning.

För närvarande äro lönereduktionerna synnerligen allmänna. Vid kaligruvorna i Elsass ha lönerna reducerats med 15 % från och med den 15 juni, vid kolgruvorna i Aveyron i genomsnitt med 20 % från 1 juli. I Paris- och Lyondistrikten är rörelsen allmän. Till följd av brist på statistik kan man ej säga, huru många procent lönerna för närvarande reducerats med. I medeltal torde de dock vara reducerade med 15 à 20 %, och det synes som om reduktionerna skulle komma att för en tid stanna på cirka 20 % under de maximilöner, som uppnåddes förra året.

I allmänhet ha arbetarna ej gjort något allvarligare motstånd mot reduktionerna. Visserligen ha här och var utbrutit strejker, men dessa ha ej varit av lång varaktighet, och fackförbunden synas ofta själva ha ansett, att de vidtagna åtgärderna varit nödvändiga för att undgå arbetslöshet och för att industrien skulle kunna komma i gång. Bland andra ha sjömännen visat tillmötesgående. I maj månad inrättade de tillsammans med redarna organisationen »l'Union navale paritaire». Enligt överenskommelse den 22 juni ha deras löner reducerats till den nivå, de hade den 15 augusti 1919.

Paris i juli 1921.

Gunnar Löwegren.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling hava under tiden 19 juli—20 augusti 1921 publicerats följande författningar rörande sociala frågor.

N:r	Årg. 1921	Daterad
423.	K. kung. ang. fastställande av grundtal för dyrtidstillägg att gälla tillsvidare från och med juli månad år 1921	7 juli
467.	K. kung. om ändring i vissa delar av kung. den 9 juli 1920 (n:r 520) ang. statsunderstöd till främjande av bostadsproduktionen	7 juli

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor. —

Frågan om ömsesidighet i Sveriges, Norges och Danmarks sociala lagstiftning. På ett möte i Kristiania i september 1920 mellan de svenska, norska och danska föreningarna »Norden» uppdrogs åt resp. föreningars styrelser att föranstalta om en utredning angående i vilken mån vart och ett av de tre ländernas sociallagstiftning har avseende även på de bägge övriga ländernas i landet inflyttade undersåtar. Den norska föreningen Nordens styrelse överlämnade åt byråchefen i Norges socialdepartement G. Wiesener att verkställa en dylik utredning, och resultatet av densamma har publicerats i föreningarnas årsbok Norden för 1921.

En översikt lämnas där av de tre ländernas lagstiftning beträffande fattigvård, socialförsäkring av olika slag, arbetarskydd och barnavård, och särskilt redogöres för i vilken mån de i varje särskilt land boende personer från de andra länderna på dessa lagstiftningsområden äro eller lämpligen kunna bliva likställda med vederbörande lands egna medborgare. En kortfattad sammanfattning av utredningens huvudresultat lämnas i det följande.

Beträffande *fattigvården* avslutades år 1914 en konvention mellan Sverige, Norge och Danmark, enligt vilken det åligger vart och ett av dessa länder att låta sådana från något av de andra länderna inflyttade personer, som komma i behov av fattigunderstöd, åtnjuta dylikt efter samma grunder, som tillämpas för vistelselandets egna medborgare; dock må, för det fall, att den inflyttade personens behov av fattigvård kan förmodas bliva av varaktig natur, vistelselandet kunna påfordra hans hemsändande, eller ock hemlandet ersätta $^3/_4$ av utgifterna för vården. (En utförlig redogörelse för konventionens innehåll har lämnats i Sociala Meddelanden, årg. 1915, sid. 128.) En av norska socialdepartementets fattigvårdsbyrå utförd undersökning synes giva vid handen, att åtminstone inom gruppen av i vistelselandet delvis understödda (jfr ovan) antalet efter konventionens ikraftträdande understödda svenskar i Norge, även relativt sett, varit avsevärt större än antalet understödda norrmän i Sverige.

En överenskommelse angående ömsesidighet med avseende å *ersättning för olycksfall i arbete* träffades mellan de tre nordiska länderna i februari 1919. För konventionens formulering har redogjorts i Sociala Meddelanden, årg. 1919, sid. 480. Byråchefen Wiesener fäster i sin utredning uppmärksamheten på att Norge här kan förmodas bliva i viss mån den mest betalande parten, i det att antalet i norsk tjänst arbetande svenskar och danskar visat sig vara större än antalet i Sverige, resp. Danmark sysselsatta norrmän. För så vitt detta förhållande skulle bliva bestående, ifrågasätter han därför en revision av konventionen i syfte att utjämna bördornas fördelning mellan de tre länderna.

I fråga om *sjukförsäkring* göres i 1915 års norska sjukförsäkringslag ingen skillnad mellan in- och utlänningar. Även i det på frivillighetens grund uppbyggda svenska och danska sjukkasseväsendet tillerkännas i regel utlänningar samma rättigheter som resp. lands egna invånare.

Ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen är i Sverige och Danmark reglerad genom lagar; i Norge föreligger ett av regeringen framlagt förslag till lag. Enligt såväl det norska lagförslaget som den danska lagen bestridas pensioneringens kostnader helt och enligt den svenska lagen till en stor del genom allmänna medel, varav en naturlig följd är, att pensioneringens förmåner — vilka ju äro mycket mera betydande än de med fattigunderstöd följande (jfr ovan) — reserveras främst för resp. lands egna medborgare. Det norska lagförslaget innehåller dock en bestämmelse, enligt vilken genom traktatsenlig överenskommelse och under förutsättning av nationell ömsesidighet möjlighet skall kunna beredas ett främmande lands medborgare att tillförsäkras pensionering efter lagens bestämmelser, med härför nödiga modifikationer. Att möjligheten av internationell ömsesidighet icke heller på detta område av lagstiftningen är utesluten, åtminstone beträffande länder, där sättet för försäkringsutgifternas bestridande är ensartat, kan anses ådagalagt genom den fransk-italienska ömsesidighetskonventionen av år 1919.

Den i Norge gällande lagen om *arbetslöshetsförsäkring* skiljer endast i så måtto mellan in- och utlänningar, att den ersättning av allmänna medel, som på vissa villkor tilldelas arbetslöshetskassorna för lämnade understöd, icke utbetalas, när understöd gives åt andra utländska medlemmar av kassorna än sådana, som vistats i landet under de två sistförflutna åren. Denna bestämmelses verkningar modifieras emellertid genom de mellan norska och utländska fackförbunds arbetslöshetskassor träffade överenskommelser om understöd åt inflyttade utländska arbetare. Genom dylika överenskommelser mellan fackförbund har principen om internationell ömsesidighet i betydande utsträckning genomförts även i den svenska och den danska arbetslöshetsförsäkringen. I Sverige har denna försäkring som bekant ännu icke tillerkänts något i lag bestämt understöd från det allmännas sida; den i Danmark gällande lagen, enligt vilken understöd av allmänna medel på vissa villkor lämnas arbetslöshetskassorna, likställer utländska och infödda medlemmar av kassorna. Regeringarna i Norge och Danmark hava förordat ratifikation av den på arbetskonferensen i Washington år 1919 föreslagna internationella arbetslöshetskonventionen, vilken bl. a. innehåller en bestämmelse om utländska arbetares likställighet med inhemska i fråga om de med arbetslöshetsförsäkring följande förmånerna (jfr Sociala Meddelanden, årg. 1920, sid. 25). För Norges vidkommande skulle detta innebära, att från arbetslöshetsförsäkringslagens ovan anförda bestämmelse om tvåårig vistelse i landet såsom villkor för understödsbidrag från allmänna medel beträffande utlänningar undantag göres för sådana länders undersåtar, med vilka konvention om internationell likställighet i fråga om arbetslöshetsförsäkring träffats.

Den *offentliga arbetsförmedlingen* stod i alla de tre länderna öppen för var och en utan avseende på nationalitet.

Beträffande *arbetarskydd* göres varken i Norge, Danmark eller Sverige skillnad på in- och utlänningar.

Den refererade artikeln ger slutligen bl. a. en översikt av Sveriges, Norges och Danmarks inbördes rätt olikartade bestämmelser om *underhållsskyldighet för oäkta barn*. Olikformigheten härvidlag medför, enligt författaren, vissa orättvisor vid den ömsesidiga indrivningen av underhållsbidrag från en far i ett av länderna till en mor i ett annat, såsom praxis härutinnan för närvarande är gestaltad, och författaren framställer jämväl vissa förslag till ändring av ifrågavarande bestämmelsers interskandinaviska tillämpning.

— Arbetslöner. —

Arbetslönerna i Danmark under första kvartalet 1921. Enligt den av statistiska departementet på grundval av arbetsgivarföreningens uppgifter utarbetade statistiken hava arbetarnas genomsnittliga timförtjänster från 1914 till första kvartalet 1921 ökats, som följande tablå utvisar:

Öre per timme	Köpenhamn			Övriga orter			Hela landet		
	1914	1920 4 kv.	1921 1 kv.	1914	1920 4 kv.	1921 1 kv.	1914	1920 4 kv.	1921 1 kv.
Manliga arbetare:									
Yrkesarbetare	67·1	263	258	54·8	218	212	61·3	242	236
Icke yrkesarbetare . .	47·5	214	209	40·8	186	182	45·5	197	193
Tillsammans	61·0	242	236	48·2	200	195	55·0	219	215
Kvinnliga arbetare . . .	32·3	136	136	25·7	122	120	29·6	131	131
Samtliga arbetare	**54·4**	**216**	**213**	**44·9**	**190**	**186**	**50·2**	**203**	**200**

Den intill 1920 års sista kvartal pågående lönestegringen har, såsom härav framgår, efterträtts av en begynnande nedgång. Denna är i allmänhet icke att tillskriva några ändringar i kollektivavtal och prislistor, enär sådana nedsättningar merendels ej kommit till stånd förrän under andra kvartalet innevarande år, utan beror huvudsakligen på jämkningar av de individuella lönerna, övergång från ackords- till tidlönsarbete eller andra av depressionen föranledda omläggningar av arbetet.

Ungefär samtidigt med framläggandet av ovanstående statistik har av statistiska departementet publicerats en annan inom departementet verkställd lönestatistisk utredning, grundad på genom fackförbunden insamlade uppgifter. Initiativet till denna undersökning hade tagits av den fack-

liga landsorganisationen (de samvirkende fagforbund). Statistiska departementet hade efter framställning från nämnda organisation åtagit sig att ombesörja bearbetningen av det införskaffade materialet, genom vilket man hoppades kunna i viss mån komplettera och kontrollera den fortlöpande, på arbetsgivarnas uppgifter grundade statistiken. De vid undersökningen använda frågeformulären fastställdes av departementet i samråd med fackförbunden. De insamlade uppgifterna avsågo att gälla de två första avlöningsveckorna i december 1920 och specificerades på ackordslöner och timlöner; upplysning begärdes därjämte om arbetarnas kön och ålder. Ehuru för en del yrken det sålunda insamlade materialet icke blev tillräckligt omfattande för att giva en någorlunda representativ bild av resp. yrkens löneförhållanden, måste resultatet av denna undersökning, vilken närmast haft karaktären av ett experiment, i det stora sägas hava varit tillfredsställande. En jämförelse mellan på grundval av densamma beräknade genomsnittslöner för olika yrken och de genomsnittslöner, som uträknats med ledning av uppgifter från arbetsgivarna för sista kvartalet 1920 (se ovan), visar sålunda ganska god överensstämmelse. De divergenser, som de bägge undersökningarnas resultat i vissa fall förete, kunna förklaras genom att urvalet av arbetare, för vilka uppgifter lämnats, icke alltid varit ensartat i de bägge fallen, samt genom att de bägge undersökningarna icke hänfört sig till alldeles samma tidsrum.

I vissa avseenden går den nu berörda, på arbetarnas uppgifter baserade löneundersökningen mera i detalj än den med ledning av uppgifter från arbetsgivarna kvartalsvis utförda officiella lönestatistiken plägat göra. Sålunda har den senare kompletterats genom dels en mera genomförd specifikation på särskilda yrkesfack och dels en gruppering av arbetarna i ett flertal åldersgrupper. I sistnämnda hänseende har undersökningen visat, att lönerna variera väsentligt för olika åldersgrupper samt att dessa variationer präglas av stor regelbundenhet i fråga om samtliga undersökta yrken.

(Statistiske Efterretninger.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under juni 1921. Arbetsmarknadens läge försämrades under juni ytterligare genom den först vid månadens slut bilagda arbetskonflikten vid kolgruvorna och den därigenom alltjämt ökade bristen på bränsle. Inom nästan alla viktigare näringsgsgrenar var arbetstillgången mycket obetydlig och i några, särskilt järn- och stål- samt lervaruindustrierna, måste driften nästan helt och hållet inställas. Bomullsindustrien låg under tre veckor nere på grund av arbetsinställelse.

Antalet arbetslösa inom fackföreningarna, som vid föregående månads slut utgjorde 22·2 % — om man bortser från gruvarbetarna, vilka med hänsyn till strejken icke här medräknas — hade i slutet av juni stigit till 23·1 %. De anförda procenttalen äro de högsta, som någonsin rapporterats under den tid av 30 år, för vilken dylik månadsstatistik utförts. Bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade voro i slutet av månaden 17·8 % arbetslösa, mot 17·3 % vid utgången av maj. Antalet arbetare, som fått vidkännas sådan förkortning av arbetstiden, som berättigar till offentligt understöd, sjönk från 1 187 000 till 833 000, beroende på arbetsinställelsen inom bomullsindustrien, varigenom 320 000 arbetare undandrogos understöd. Antalet arbetssökande vid arbetsförmedlingsanstalterna ökades under månaden från 2 122 000 till 2 178 000, samtidigt med att antalet anmälda lediga platser ytterligare något minskats från 30 000 till 25 000.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjats under juni, var 29 och antalet från föregående månad ännu pågående 62. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare steg till 1·5 miljon mot 1·2 föregående månad och 128 000 i juni 1920. Lönesänkningar rapporterades under juni för nära 1·1 miljon arbetare, under det att endast 14 000 erhöllo löneförbättring.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under juni 1921. Den under maj månad konstaterade förbättringen av arbetstillgången har fortgått under juni, enligt vad de statistiska siffrorna utvisa. Arbetslösheten inom fackorganisationerna visade sålunda en fortsatt minskning från 3·7 till 3 %. Antalet av offentliga medel understödda arbetslösa sjönk alltjämt väsentligt, nämligen från

358 000 till 317 000, eller med 11·5 %. Arbetsförmedlingsstatistiken företedde ock en minskning av antalet arbetssökande per 100 lediga platser från 175 till 169. Inom sjukkassorna hade antalet försäkringspliktiga ökats med 0·6 %.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Bostadsförhållanden. —

Socialstyrelsens yttrande angående vidtagande av åtgärder för beredande av bättre bostäder åt befolkningen i övre Norrlands fjällbygder. I anledning av en av herr Rosén i första kammaren väckt motion hade riksdagen i skrivelse den 4 maj 1920 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning om de åtgärder, som kunde och borde vidtagas för beredande av bättre bostäder åt befolkningen i övre Norrlands fjällbygder, samt därefter vidtaga de åtgärder som av utredningen kunde föranledas. Socialstyrelsen, som av Kungl. Maj:t anbefallts inkomma med utlåtande häröver, har den 8 juli 1921 avgivit sådant utlåtande, varur må anföras följande:

Av genom styrelsen införskaffade uppgifter från jägmästarna i de revir, där bebyggelser inom björkskogsregionen kunde tänkas förekomma, framgår, att hela antalet sådana bebyggelser ej torde uppgå till mer än omkring 260, varav det stora flertalet koncentrera sig på tvenne revir, nämligen västra Stensele revir i Västerbottens län med 136 bosättningar och Hede revir i Jämtlands län med 80—90 bosättningar. Ursprungligen torde dessa bosättningar, vilka samtliga äro belägna på kronans mark, i allmänhet hava tillkommit utan vederbörligt tillstånd, men synas nybyggarna numera med få undantag hava fått sina besittningsförhållanden lagligen ordnade. Av de inhämtade upplysningarna framgår, att 47 bosättningar hava mangårdsbyggningarna och 36 ladugårdarna uppförda av björkvirke, som i dessa trakter torde få anses vara mindervärdigt byggnadsmaterial. Men även de av barrträdsvirke uppförda bostäderna motsvara på grund av de mycket torftiga ekonomiska villkor, varunder ifrågavarande nybyggare leva, sällan ens lågt ställda krav på ändamålsenlighet vare sig i fråga om utrymme eller skydd mot väder och vind. Avgörande för nybyggarnas möjlighet att förskaffa sig ändamålsenliga bostäder torde vara tillgång till barrträdsvirke inom rimligt avstånd. I västra Stensele revir är det endast ett fåtal bosättningar, som hava kortare väg än 3 mil till barrträdstäkt, medan för 10 bosättningar vägen är 75 km. eller längre. I Hede revir växlar avståndet från bosättningarna till barrskogen mellan 3 och 25 km. Utom av de långa avstånden till barrträdstäkterna försvåras virkesanskaffningen i hög grad genom de dåliga vägarna. Styrelsen framhåller i detta sammanhang, att svenska staten lämnat sin medverkan till kommunikationernas förbättrande inom några av de ifrågavarande fjällområdena.

Huruvida bostadsförhållandena hos nybyggarna i fjälltrakterna, som med sina låga fordringar på livet måhända ej anse dessa förhållanden särskilt otillfredsställande, måste anses påkalla ett ingripande från det allmännas sida, kan svårligen bedömas utan ingående kännedom om levnadsförhållandena i allmänhet därstädes. Styrelsen föreslår därför, att länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län måtte erhålla i uppdrag att härom verkställa utredning och framlägga de förslag till åtgärder för förbättrande av bostadsförhållandena inom fjälltrakterna, vartill utredningen kan giva anledning.

— Levnadskostnader. —

Fiskets avkastning i Sverige år 1919. Enligt statistiska centralbyråns under april månad innevarande år utkomna redogörelse rörande fisket i Sverige under år 1919 uppgick totalfångsten av olika fisklag i såväl salt som sött vatten sagda år till c:a 121 117 ton, representerande ett värde av omkring 55 miljoner kronor. I undersökningen behandlas fisket i salt- och sötvatten var för sig, och framgår det härav, att saltajöfisket är av ojämförligt mycket större betydelse än sötvattensfisket. Under år 1919 omfattade detsamma c:a 94 % av den fångade totalkvantiteten samt ingick i fångstens totalvärde med icke mindre än 77·8 %. Egendomligt för det svenska saltvattensfisket är den stora mängd söt- och bräckvattensfiskar, såsom gädda, aborre, mört, id, braxen m. fl., som ingår i fångsten.

I nedanstående tablå lämnas uppgift på totalfångsten av vissa viktigare fisksorter år 1919 tillika med genomsnittspriser (de priser, som fiskarna erhållit) för riket under åren 1914—1919.

	Fångad fisk (ton)	Pris i öre per kg.					
	1919	1919	1918	1917	1916	1915	1914
Sill:[1] västkustsill	80 491	25	36	37	58	30	8
öresundssill[2]			85	41	29	30	22
strömming			62	33	27	18	14
Makrill	7 278	46	77	49	50	30	24
Torsk	5 836	56	113	65	44	32	28
Kolja	5 700	55	103	52	39	25	28
Långa[3]	3 448	42	153	71	53	42	23
Vitling	2 162	30	75	41	32	24	32
Gädda	1 932	206	211	117	96	76	68
Rödspotta (och rödtunga)	1 596	96	165	108	76	66	48
Abborre	1 562	125	143	80	65	48	43
Ål	1 370	244	355	180	175	115	95
Mört	1 140	54	60	41	29	22	20
Sik	968	190	210	115	86	63	57
Flundra	883	66	71	52	36	39	30
Braxen	759	108	120	61	53	40	38
Skarpsill	691	157	93	41	29	46	20
Lake	458	159	171	98	79	59	53
Lax	453	473	606	337	245	197	208
Gös	294	273	298	177	162	121	111
Siklöja	285	108	114	74	51	36	36

Som framgår av ovanstående tablå, är sillen (inberäknat strömmingen) den utan jämförelse viktigaste bland våra fiskar. År 1919 ingick denna fisksort med icke mindre än 66 % i den fångade totalkvantiteten och med 36 % i fångstens totalvärde. På betydligt avstånd kommo därefter gädda, ål, makrill, torsk och kolja, alla med över 3 miljoner kronors värde.

Vid en jämförelse mellan de i tablån för de olika åren sedan 1914 angivna medelnoteringarna visar det sig, att priserna nästan genomgående stigit till år 1918, då de nådde sin kulmen. Prisfall och därav följande minskning i fiskeriintensiteten har däremot präglat fisket under år 1919. Fångstmängden nedgick sålunda under sistnämnda år med c:a 15 % sedan närmast föregående år, och det totala fångstvärdet jämfört med år 1918 utvisade en sänkning med omkring 44 %. Minskningen i den totala fångstmängden får nästan helt och hållet tillskrivas en sedan 1918 stark nedgång i sill- och strömmingsfångsten, vilken år 1919 var c:a en fjärdedel mindre än närmast föregående år.

Jämföras priserna 1919 och 1914 för de i tablån upptagna fiskslagen, visar det sig, att skarpsill, den enda fisksort, som visat prisökning under år 1919, varit underkastad den största prisstegringen (685 %), närmast följd av sik (233 %) samt gädda, lake och siklöja med en stegring av omkring 200 %. Sill och strömming, som år 1918 var bland de fisksorter, vilka visade den största prisstegringen, hava under 1919 varit underkastade starka prisreduceringar, vadan den sedan 1914 iakttagna prisstegringen å dessa fiskslag år 1919 uppgår till något över 100 %. Medelpriset å vitling, som år 1914 var 32 öre per kg., hade under 1919 sjunkit till 30 öre, vadan en prissänkning på c:a 6 % konstaterades för denna fisksort. Den genomsnittliga stegringen för samtliga fisksorter (partiprisstegringen) uppgår under samma tid till 177 %, vilket procenttal ligger betydligt lägre än socialstyrelsens stegringssiffra (215 %), baserad på detaljpriser å vissa viktigare i en normalbudget ingående fiskslag.

[1] För år 1919 föreligga icke specificerade uppgifter för under denna rubrik upptagna fisksorter.
[2] Som öresundssill har, där siffror för denna fisksort särskilt angivits, räknats all sill från Malmöhus län.
[3] För år 1919 ingår även häri gråsej.

Dyrtidens inverkan på levnadsvillkoren i Norge. På förslag av statens ransoneringsdirektorat i Norge igångsatte den norska statistiska centralbyrån under hösten 1918 en undersökning över förbrukningen inom ett antal arbetar- och tjänstemannahushåll i Kristiania och Bergen, av vilken undersökning resultaten helt nyligen publicerats (Norges officiella statistik VIII: 13). Avsikten med denna utredning var framför allt att söka belysa ransoneringens inverkan på levnadssättet. För att nå detta mål vände man sig vid utdelningen av de hushållsböcker, som utgöra undersökningens primärmaterial, i främsta rummet till de familjer, vilka deltagit i föregående undersökningar åren 1912—1913 och 1916—1917.[1] I allt lyckades man erhålla fullständiga räkenskaper för tiden september 1918—september 1919 från 51 familjer i Kristiania och 31 i Bergen, av vilka många jämväl medverkat vid de nyssnämnda undersökningarna.

Av dessa 82 hushåll voro 48 arbetarfamiljer; de övriga tillhörde tjänstemannaklassen. Med avseende å inkomsterna varierade räkenskaperna från 2 000 till 18 000 norska kr. per år; genomsnittsinkomsten uppgick till c:a 6 500 kr.

Vad som i redogörelsen väcker det största intresset är givetvis en jämförelse mellan levnadsförhållandena år 1912—1913 och år 1918—1919. Utgifternas fördelning på olika huvudposter vid dessa båda undersökningstillfällen framgår av efterföljande tablå.

Utgifter per år och hushåll

Huvudpost	Absoluta tal				Relativa tal			
	arbetare		tjänstemän		arbetare		tjänstemän	
	1912–13	1918–19	1912–13	1918–19	1912–13	1918–19	1912–13	1918–19
	kr.	kr.	kr.	kr.	%	%	%	%
Födo- och njutningsämnen . .	908	2 894	897	3 599	49·3	55·8	44·7	52·9
Bostad	281	290	372	409	15·3	5·6	18·5	6·0
Bränsle och lyse	99	227	106	279	5·4	4·4	5·3	4·1
Beklädnad	255	955	288	1 243	13·9	18·4	14·3	18·2
Skatter	21	106	32	257	1·1	2·0	1·6	3·8
Inventarier	38	132	37	193	2·1	2·5	1·8	2·8
Förenings- och försäkringsavgifter	74	128	75	146	4·0	2·5	3·7	2·1
Övriga utgifter	165	457	202	684	8·9	8·8	10·1	10·1
Samtliga utgifter	**1 841**	**5 189**	**2 009**	**6 810**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**

Förskjutningarna mellan de olika posterna voro i en del fall ganska betydande. Bostadsposten *gick relativt taget ned ej oväsentligt, beroende på en restriktiv hyreslagstiftning.* En avsevärd del av den inkomst, som sålunda frigjordes, användes tydligen till att täcka livsmedelsbehovet. Den omständigheten, att de relativa livsmedelskostnaderna ökades, kan ej utan vidare anses vara ett uttryck för att levnadsförhållandena förvärrats, ty, framhåller man, förbrukningen under år 1918—1919 rönte inflytande av ransoneringen, vilken otvivelaktigt bidrog till att konsumenterna av rädsla för att ej erhålla nog med livsmedel köpte mera än vad de eljest skulle hava gjort. Till livsmedelsprocentens ökning bidrog även, att förbrukningen, så snart ransoneringen upphörde och tillförseln fram på våren och sommaren 1919 blev rikligare, starkt stegrades, vilket kan förklaras såsom ett naturligt utslag av en önskan att i största möjliga utsträckning tillfredsställa behovet av en del livsmedel, som man länge hade saknat, såsom finare gryn- och mjölsorter, smör, margarin, ost m. m. Man måste dessutom taga i betraktande, att konsumenterna genom prisrevolutionen åsamkades större svårigheter att fördela sina utgifter på samma sätt som förut; den orientering, som priserna i detta avseende lämna under normala förhållanden, saknades delvis.

[1] Resultaten av dessa undersökningar finnas refererade i Sociala Meddelanden årg. 1916, sid. 419 o. f., årg. 1917, sid. 992 o. f. samt årg. 1918, sid. 928 o. f.

Efterföljande sammanställning av kostens näringsvärde visar, att näringstillförseln varit i stort sett densamma år 1918—1919 som före kriget.

Bruttokalorier per dag och konsumtionsenhet

	Absoluta tal				Relativa tal			
	arbetare		tjänstemän		arbetare		tjänstemän	
	1912–13	1918–19	1912–13	1918–19	1912–13	1918–19	1912–13	1918–19
Animaliska livsmedel	844	1 066	807	1 036	28·0	33·6	29·9	33·5
Vegetabiliska »	2 175	2 105	1 895	2 052	72·0	66·4	70·1	66·5
Samtliga »	**3 019**	**3 171**	**2 702**	**3 088**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**

Den sammanlagda näringsmängden var år 1918—1919 något större än vid föregående undersökningstillfälle. Härvid är dock att märka, att man räknat med bruttokalorier och att tack vare försämringen i kvaliteten av en del varuslag skillnaden mellan de båda undersökningarna med avseende å de näringsmängder, som kroppen verkligen kan utnyttja, ej var så stor, som ovan meddelade bruttokalorital angiva. Med avseende å kostens sammansättning ägde en rätt utpräglad förskjutning rum i riktning mot ökad förbrukning av animaliska varuslag.

Levnadskostnadernas stegring i England. I anslutning till förut i Sociala Meddelanden lämnade uppgifter om levnadskostnadernas stegring i England meddelas här nedan resultaten av de senast anställda beräkningarna.[1] Beträffande tillvägagångssättet vid dessa undersökningar hänvisas till årg. 1919, sid. 737 samt årg. 1920, sid. 836.

Utgiftsökning i % sedan juli 1914

	1918	1919		1920			1921						
	juli	jan.	juli	jan.	juli	okt.	jan.	febr.	mars	apr.	maj	juni	juli
Livsmedel	110	130	109	136	158	170	178	163	149	138	132	118	120
Samtliga levnadskostnader . . .	100—105	120	105—110	125	152	164	165	151	141	133	128	119	119

Den nedgång i livsmedelspriserna, som tog sin början i november 1920, fortsatte under innevarande år månad för månad ända till juli, då en stagnation synes hava inträffat. Å ena sidan sjönko under juni månad priserna på smör, kött, fisk, ost och socker, men å den andra inträffade stegring i prisen på potatis, beroende på att den nya skörden fördes ut i marknaden, och på ägg.

Hyresstegringen uppskattades till 45 % den 1 juli 1921, vilken ökning huvudsakligen hänförde sig till förhöjningar av reparationskostnader, fastighetsskatter samt avgifter för vattenförbrukning o. d. Ytterligare ökning av denna post väntas inträffa. Priserna å beklädnadsartiklar hava under innevarande år fallit för var månad; i början av januari utgjorde den genomsnittliga stegringen sedan krigsutbrottet 290 %, i april 225 %, i maj 210 %, i juni 200 % och i juli 190 %. Även beträffande detta konto kan man spåra en stagnation i nedgången. Priserna å bränsle och lyse voro under tiden september 1920—mars 1921 i stort sett oförändrade och hade då ökat med i medeltal 140 %. Sedan mars utvisar emellertid stegringstalet för denna post en höjning med 5 enheter per månad, så att prisökningen i början av juli 1921 utgjorde 160 %. Huvudsakligen beror denna uppgång på att stenkolspriset ökats; vid sistnämnda tidpunkt belöpte sig stegringen för detta varuslag till 180 % mot ej fullt 150 % i mars.

Under uttrycket »samtliga levnadskostnader» innefattas utgifterna för livsmedel, bostad, beklädnad, bränsle och lyse, tvättmedel, husgeråd, resor m. m. För samtliga dessa poster uppgick ökningen i november 1920, då den nådde sin kulmen, till 176 %. Sedan dess hava levnadskostnaderna sjunkit, så att de den 1 juli 1921 voro 119 % högre än före krigsutbrottet.

(Labour Gazette.)

[1] Jfr. årg. 1921, sid. 449.

— Ut- och invandring. —

Utvandringen från Sverige under andra kvartalet år 1921. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under andra kvartalet 1921 till 1 416 personer, varav 754 män och 662 kvinnor. Över Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg emigrerade sammanlagt 1 337, över Kristiania och Trondhjem 59 samt över Köpenhamn 20 personer. Över svenska hamnar emigrerade dessutom 77 utlänningar.

De i Sverige hemmahörande utvandrarna befordrades från ovannämnda hamnar i följande antal:

	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Kristiania	Trondhjem	Bergen	Köpenhamn	Summa
April	32	65	12	390	15	5	—	12	**531**
Maj	65	59	11	441	9	8	—	7	**600**
Juni	16	45	13	188	8	14	—	1	**285**
2 kv. 1921 . .	**113**	**169**	**36**	**1 019**	**32**	**27**	—	**20**	**1 416**
1—2 » » . .	238	387	76	1 760	58	38	1	32	**2 590**
1—2 » 1920 . .	228	360	77	1 359	50	10	3	28	**2 115**

Under andra kvartalet 1920 utvandrade 1 415 svenskar, alltså i det närmaste samma antal som innevarande år.

Emigrationen under andra kvartalet 1921 fördelade sig, i den mån den gått över någon av de förut nämnda svenska, norska och danska hamnarna, på rikets olika delar sålunda:

Län	Utvandringshamnar			Summa		Län	Utvandringshamnar			Summa	
	Svenska	Norska	Danska	2:a kv. 1921	2:a kv. 1920		Svenska	Norska	Danska	2:a kv. 1921	2:a kv. 1920
Stockholms stad .	71	1	—	72	69	Älvsborgs län	78	—	—	78	83
» län	16	1	3	20	15	Skaraborgs »	47	—	—	47	22
Uppsala »	—	4	—	4	11	Värmlands »	86	7	—	93	101
Södermanlands »	12	—	—	12	12	Örebro »	31	—	—	31	27
Östergötlands »	66	—	—	66	38	Västmanlands »	27	2	—	29	9
Jönköpings »	61	—	—	61	65	Kopparbergs »	57	3	—	60	64
Kronobergs »	50	—	—	50	78	Gävleborgs »	60	1	—	61	48
Kalmar »	140	—	—	140	85	Västernorrlands »	61	10	—	71	101
Gottlands »	8	—	—	8	12	Jämtlands »	22	12	—	34	39
Blekinge »	66	1	—	67	80	Västerbottens »	33	11	—	44	25
Kristianstads »	65	1	9	75	102	Norrbottens »	30	—	—	30	28
Malmöhus »	80	1	5	86	92	Ej angivet »	—	—	2	2	—
Hallands »	70	—	—	70	87						
Göteborgs o. Bohus »	100	4	1	105	122	Hela riket	**1 337**	**59**	**20**	**1 416**	**1 415**

De i Sverige hemmahörande utvandrarnas fördelning på vissa åldersgrupper framgår av följande översikt:

	Män		Kvinnor		Tillsammans	
	antal	%	antal	%	antal	%
Under 15 år	72	9·6	80	12·1	152	10·7
15—20 »	224	29·7	160	24·2	384	27·1
20—30 »	279	37·0	222	33·5	501	35·4
30—40 »	104	13·8	112	16·9	216	15·3
40—50 »	41	5·4	42	6·3	83	5·9
50 år och däröver	34	4·5	46	7·0	80	5·6
Summa	**754**	**100·0**	**662**	**100·0**	**1 416**	**100·0**

Arbetsrådets beslut.

1920 (forts.).

2978. Arbetsrådets beslut den 1 november 1920 i anledning av en av C. Hörman i Lysekil gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Sökanden bedriver i Lysekil inläggning av ansjovis och kryddsill. Den färska varan inkommer till största delen till fabriken så sent på dagen, att densamma ej kan underkastas nödig behandling, därest lagen om arbetstidens begränsning skall tillämpas å arbetet vid fabriken i fråga. Arbetet kan ej avbrytas, förrän varan i sin helhet undergått behandling. Antalet arbetare vid fabriken utgör i allmänhet omkring 30.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden sådant undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning, att »övertidsarbete måtte få uttagas av 25 arbetare, vid de tillfällen där så anses nödvändigt för att icke få råvaran förstörd, dock högst 100 arbetstimmar under tiden augusti—december, detta utöver vad lagen medgiver angående övertidsarbete».

Över ansökningen hava vederbörande arbetare erhållit tillfälle att yttra sig. Något yttrande från arbetarna har emellertid icke inkommit till arbetsrådet.

Ett antal ledamöter av arbetsrådet har vid besök på platsen verkställt utredning i ärendet.

Arbetsrådet finner, att det arbete vid sökandens ifrågavarande fabrik, som avser tillvaratagande av inkommande färsk fisk samt beredning av konserver av den färska fisken, till sin natur är så oregelbundet, att det icke kan förläggas till bestämda tider. På grund härav förklarar arbetsrådet, att nämnda arbete jämlikt 1 § c) lagen om arbetstidens begränsning är undantaget från lagens tillämpning. Vid denna prövning föranleder sökandens hemställan om undantag från bestämmelserna i lagen beträffande nu ifrågavarande arbete icke något arbetsrådets uttalande.

Däremot förklarar arbetsrådet, att det arbete vid fabriken i fråga, som avser fiskens insaltning samt beredning av konserver av insaltad fisk, är att hänföra till sådant arbete, varå lagen äger tillämpning. Emellertid finner arbetsrådet skäligt med stöd av 5 § tredje stycket lagen om arbetstidens begränsning medgiva sökanden rätt att använda arbetare vid ifrågavarande fabrik till insaltning av fisk under annan arbetstid än i 4 § av lagen stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av högst fyra veckor blir längre, än att den motsvarar 48 timmar i veckan, sökanden obetaget att därutöver utnyttja den utsträckta arbetstid, till vars begagnande sökanden enligt 7 § av lagen må vara berättigad.

Arbetsrådet erinrar sökanden därom, att detta medgivande icke innefattar någon eftergift i de föreskrifter, som i lag eller författning äro meddelade angående användande av minderårig eller kvinna till arbete.

De förändringar i av sökanden tillämpade arbetstider, som föranledas av detta beslut, skola vara genomförda senast den 28 november 1920, till vilken dag det av arbetsrådet den 20 september 1920 i ärendet meddelade anstånd skall gälla.

2992. Arbetsrådets beslut den 6 november 1920 i anledning av en av Häggvalls stenhuggarefackförening, Lyse, gjord ansökning om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Föreningen har anhållit om avgörande, huruvida lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning å stenhuggeriarbete, som utföres av föreningens medlemmar.

I ärendet är upplyst, att föreningens medlemmar utföra stenhuggeriarbete i så kallade »fria berg», vilka ägas av dem själva eller i vilka de av vederbörande jordägare förvärvat brytningsrätt.

I anledning av förevarande och andra till arbetsrådet inkomna ansökningar angående tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning inom stenindustrien hava ledamöter av arbetsrådet besökt de platser, där ifrågavarande stenhuggeriarbete utföres, ävensom ett antal andra stenhuggerier i Bohuslän och Blekinge.

Sammanträde har den 1 november 1920 hållits inför arbetsrådet mellan representanter för arbetsgivare och arbetare inom stenindustrien.

Arbetsrådet finner, att ifrågavarande arbetare vid tillfällen, då de äro sysselsatta med huggning av sten i bergområden, som av dem ägas eller i vilka de förvärvat brytningsrätt av annan än den, med vilken de träffat avtal om leverans av den huggna stenen, äro att i förhållande till denne anse såsom självständiga företagare. På grund härav förklarar arbetsrådet, att lagen om arbetstidens begränsning icke äger tillämpning å det arbete, som vid sådana tillfällen utföres av arbetarna i fråga.

3089. Arbetsrådets beslut den 29 november 1920 i anledning av en av Nils Härström, H. E. Olson, Henrik Björklund, Nils Boström, Hugo Andersson, Georg Dahlqvist och Karl Häggström, samtliga i Stockholm, gjord ansökning om avgörande, huruvida visst] arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Sökandena hava, med förmälan, att sökandena äro anställda såsom lagerpersonal i Aktiebolaget Wilh. Beckers handelsbutik i huset n:r 5 vid Malmtorgsgatan i Stockholm, anhållit om avgörande, huruvida lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning å det arbete, som för nämnda bolags räkning utföres av sökandena.

Bolaget har avgivit yttrande i ärendet och därvid anfört, att ifrågavarande personals arbete enligt bolagets mening vore att hänföra till sådant arbete, som ålåge biträde i handelsbod, samt att arbetet i fråga följaktligen jämlikt 1 § j) lagen om arbetstidens begränsning vore undantaget från lagens tillämpning.

Ledamöter av arbetsrådet hava i anledning av ansökningen besökt ifrågavarande butikslokal samt verkställt utredning angående sökandenas arbetsförhållanden, därvid, bland andra, följande upplysningar erhållits: Sökandena hava huvudsakligen sitt arbete i en lagerlokal, belägen en trappa ned från butikslokalen. Från ifrågavarande butik och lagerlokal sändas vid behov varor till tio mindre, bolaget tillhöriga butiker inom staden. Någon expedition till allmänheten från disk utföres icke av någon av sökandena. Härström, Olson, Björklund och Boström sysselsättas huvudsakligen med uträttande av ärenden i staden. De syssla dessutom med att uppbära varor till butikslokalen för diskexpedition samt med att utföra diverse arbeten i lager- och butikslokalerna. Andersson och Dahlqvist syssla med att påfylla och till butikslokalen uppbära ståndkärl och disklådor, att uppväga och till butikslokalen uppbära varor för diskexpedition samt att uppacka och uppbära hemkomna varor. Andersson ombesörjer dessutom inpackning av varor samt uträttar vid brådska ärenden i staden. Dahlqvist utför förutom ovan angivna arbeten diverse göromål inom lagret samt deltager i städning av butikslokalen. Häggström har det direkta ansvaret för lagret av kemikalier, droger samt tekniska och farmaceutiska preparater. Han uppväger och uppbär i butikslokalen varor för diskexpedition och expedierar från lager- och butikslokalerna varor till bolagets övriga butiker inom staden.

Arbetsrådet förklarar, att det arbete, som av sökandena utföres för bolagets räkning, icke vare sig på grund av stadgandet i 1 § j) lagen om arbetstidens begränsning eller på annan grund är undantaget från lagens tillämpning.

Detta beslut är utfärdat i enlighet med den mening, som omfattades av arbetsrådets flesta ledamöter (herrar *Ribbing*, *Bosœus*, *Geijer*, föredragande, *Tholin* och *Hagman*). Herr *Dahl*, med vilken herr *Wijkander* förenade sig, var av skiljaktig mening och anförde:

»Det arbete, som åligger sökandena att utföra i ifrågakomna bolags handelsrörelse, är beroende av själva försäljningens gång och måste fortgå så länge försäljningen äger rum. Jag anser därför, att detta arbete är att hänföra till sådant, som åligger biträde i handelsbod. På grund härav är arbetet i fråga enligt min mening jämlikt 1 § j) lagen om arbetstidens begränsning undantaget från lagens tillämpning.»

3166. Arbetsrådets beslut den 20 december 1920 i anledning av en av Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag gjord ansökning om avgörande, huruvida vissa arbetstagare äro att enligt lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 räkna såsom arbetare.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Vid sökandens sockerfabriker i Lidköping, Linköping och Mörbylånga äro anställda ett antal sockerkokare. Dessa hava av sökanden alltid betraktats såsom tillhörande tjänstemannagruppen, vilket framgår, bland annat, därav, att deras avlöningsförhållanden och dylikt aldrig upptagits till behandling tillsammans med arbetarnas lönefrågor utan alltid tillsammans med dylika frågor beträffande övriga tjänstemän vid fabrikerna. Sockerkokarna vid fabriken i Lidköping äro anställda mot kontrakt, stipulerande viss månadslön. Det arbete, som av sockerkokarna utföres under råsockerkampanjen, förutsätter ingående insikter i sockerfabrikationens viktigaste moment, kokningen, och är sålunda ett förtroendeuppdrag, som är förenat med stort ansvar. Det arbete, som utföres av sockerkokarna, utgöres icke av arbete i vanlig mening utan är av övervakande och kontrollerande art. Deras arbete sammanfaller därför ganska nära med exempelvis den icke arbetande förmannens, det vill säga verkmästarens, arbete. Därtill kommer, att verkmästarna i regel rekryteras från sockerkokarna. I varje fall måste en verkmästare vara fullt utlärd sockerkokare. Verkmästarna betrakta sockerkokarna såsom tillhörande samma kategori som de själva. Detta belyses därav, att sockerkokarna upptagas i verkmästareförbundet.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit om avgörande, huruvida förenämnda sockerkokare äro att räkna såsom arbetare enligt lagen om arbetstidens begränsning. Därest arbetsrådet skulle förklara kokarna vara att räkna till arbetare enligt lagen, har sökanden — under anförande, att kokningen av sockret *nödvändigt måste försiggå* dygnet runt under veckans alla dagar samt att sökanden till den instundande kampanjen icke hinner utbilda det ytterligare antal kokare, som erfordras, därest kokningen icke såsom hittills får fortgå med sju 12-timmarsskift i veckan för varje kokare — anhållit om »dispens» under instundande råsocker- och raffinadkampanj för sockerkokarna vid ovannämnda fabriker.

Över ansökningen hava vederbörande sockerkokare avgivit yttrande.

Därjämte har en tjänsteman hos arbetsrådet besökt förenämnda fabriker för verkställande av *utredning i ärendet*.

Arbetsrådet förklarar, att de i ansökningen angivna sockerkokarna äro att räkna såsom sådana arbetare, på vilka lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Arbetsrådet finner emellertid skäligt med stöd av andra stycket av promulgationsbestämmelserna till lagen om arbetstidens begränsning medgiva sökanden anstånd till den 1 januari 1922 med tillämpningen av bestämmelserna i lagen beträffande ovan omförmälda sockerkokare.

1921.

218. Arbetsrådets beslut den 26 juli 1921 i anledning av en av svenska järnvägarnas arbetsgivareförening, svenska järnvägsmannaförbundet och Sveriges lokomotivmannaförbund gemensamt gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökandena hava anfört i huvudsak följande:

Enligt stadgandet i 1 § i) lagen om arbetstidens begränsning är från lagens tillämpning undantaget arbete, som åligger trafikpersonal vid järnväg, som är upplåten för allmän trafik. Däremot torde lagen äga tillämpning å vissa andra grupper av de enskilda järnvägarnas personal, nämligen banarbetare och verkstadsarbetare Det har emellertid visat sig, att en tillämpning av lagens bestämmelser å sistnämnda personalgrupper skulle medföra stora svårigheter för järnvägsförvaltningarna och väsentliga olägenheter för personalen. Av ekonomiska skäl kunna järnvägsförvaltningarna nämligen icke hålla en så talrik trafikpersonal, att densamma under alla förhållanden är tillräcklig för ombesörjande av järnvägstrafiken, utan måste vid tillfälliga större trafikökningar eller vid inträffade epidemier liksom även allt emellanåt för beredande av frisöndagar och tjänstledighet åt trafikpersonalen tillfällig förstärkning anlitas. Härtill hava förvaltningarna hittintills i första hand använt banarbetare och verkstadsarbetare, de förra huvudsakligen såsom banvakter och stationskarlar och de senare såsom lokeldare, vagnssmörjare och dylikt. Genom sådan tillfällig linjetjänstgöring hava ban- och verkstadsarbetare fått tillfälle att förvärva meriter för erhållande av befordran till befattning i linjetjänst. För att nämnda personalgrupper även i fortsättningen må kunna tjänstgöra på sådant sätt fordras emellertid, att desamma få användas till arbete inom en vidare ram än den i lagen om arbetstidens begränsning angivna.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hava sökandena anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva de järnvägar, som äro anslutna till svenska järnvägarnas arbetsgivareförening, rätt att använda vissa angivna grupper av ban- och verkstadsarbetare till arbete såsom vikarier för trafikpersonal under vissa i ansökningen närmare angivna tider.

Arbetsrådet finner, att det arbete, som utföres av i ansökningen avsedda ban- och verkstadsarbetare vid tillfällen, då de tjänstgöra såsom vikarier för trafikpersonal, är att hänföra till sådant arbete, som åligger trafikpersonal vid järnväg, som är upplåten för allmän trafik. På grund härav förklarar arbetsrådet, med stöd av stadgandet i 1 § i) lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 samt vad som förekommit under förarbetena till nämnda lag, att arbetet i fråga icke är att hänföra till sådant arbete, varå lagen äger tillämpning. Vid denna prövning föranleder sökandenas hemställan om undantag från bestämmelserna i lagen beträffande nämnda arbete icke något arbetsrådets vidare uttalande.

200. Arbetsrådets beslut den 26 juli 1921 i anledning av en av Kulturhistoriska föreningens i Lund styrelse gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

I skrivelse till Kulturhistoriska föreningens styrelse hava de vid föreningens konstslöjdanstalt i Lund anställda brodöserna och väverskorna anhållit, att styrelsen ville hos arbetsrådet utverka tillstånd att så fördela arbetstiden, att 48 arbetstimmar finge fullgöras under veckans fem första dagar och full ledighet åtnjutas under lördagarna.

Med överlämnande till arbetsrådet av denna skrivelse har styrelsen anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva styrelsen rätt att använda ifrågavarande brodöser och väverskor till arbete på i skrivelsen angivet sätt.

Arbetsrådet finner skäligt på det sätt bifalla ansökningen, att arbetsrådet med stöd av 5 §, 4 mom. andra stycket lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921

medgiver sökanden rätt att använda vid sökandens konstslöjdanstalt anställda brodöser och väverskor till arbete under högst 10 timmar om dygnet, dock med villkor dels att sammanlagda arbetstiden för varje arbetstagare icke överstiger 48 timmar i veckan, dels ock att något arbete icke av ifrågavarande brodöser och väverskor utföres vid anstalten under lördagar och söndagar.

221. Arbetsrådets beslut den 26 juli 1921 i anledning av en av Bergvik och Ala nya aktiebolag gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Större delen av det virke, som nedflottas på Ljusne älv och dess bivatten till vid kusten belägna industriella verk, kan icke på huvudälven framföras till älvmynningen. På grund av särskild förordning får nämligen flottningen mellan sjön Marmen och havet endast bedrivas under tiden efter den 1 augusti varje år, och den tid, som därefter återstår, är för kort för att medgiva transport av de virkesmassor, som här ifrågakomma. Härtill kommer, att älvmynningen ligger så oskyddad för havsvindarna, att ett anordnande av timmermagasin därstädes skulle medföra oerhörda kostnader. Transporten av flottgodset från sjön Marmen till havet verkställes därför sedan gammalt huvudsakligen medelst Marma—Sandarne järnväg. Transporten försiggår på så sätt, att virket buntas, upphissas och lastas på vagnar vid den ena ändstationen, Askesta, varefter de lastade tågsätten nedköras till Sandarne station, där timret lossas direkt i vattnet i mottagningsbommar, som sedan utbogseras till respektive sågverk. Ifrågavarande lastnings- och lossningsarbeten pågå allenast under tiden maj—november. Arbetstiden utgör därvid i medeltal 10 timmar om dagen. Om lagen om arbetstidens begränsning skulle tillämpas å nämnda arbeten, skulle svårigheter uppstå att under säsongen medhinna transporten av den erforderliga virkesmängden.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att under tiden maj—november använda arbetare till ifrågavarande lastnings- och lossningsarbeten under 54 timmar i veckan.

I ett vid ansökningen fogat utdrag av arbets- och löneavtal mellan sökanden och svenska sågverksindustriarbetareförbundets avdelning n:o 32 i Askesta, gällande för personalen vid Askesta timmeruppfordringsverk, sågverk och skiljeställe, ingår under rubriken »Arbetstid» följande bestämmelse: »Arbetares ordinarie arbetstid är: för timmeruppfordringen och därmed sammanhängande arbeten 54 timmar per vecka, i såväl dag- som nattskift, dock tillämpas ej nattskift söndagsnätter».

I ett vid ansökningen fogat utdrag av arbets- och löneavtal mellan sökanden och svenska sågverksindustriarbetareförbundets avdelning i Sandarne, gällande för personalen vid Sandarne timmerlossning, ingår likaledes under rubriken »Arbetstid» följande bestämmelse: »Arbetares ordinarie arbetstid är för timmerlossningen och därmed sammanhängande arbeten 54 timmar per vecka, i såväl dag- som nattskift, dock tillämpas ej nattskift söndagsnätter».

I skrivelse till arbetsrådet har svenska sågverksindustriarbetareförbundets avdelning n:o 32 i Askesta anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva bolaget rätt att beträffande personalen vid timmeruppfordringen vid Askesta tillämpa den mellan förbundet och bolaget enligt avtal överenskomna arbetstiden.

För utredning i ärendet har arbetsrådet besökt ovan omförmälda arbetsplatser.

Arbetsrådet finner skäligt med stöd av 5 §, 4 mom. andra stycket lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 medgiva Bergvik och Ala nya aktiebolag rätt att vid Askesta timmeruppfordringsverk samt vid Sandarne timmerlossning under månaderna maj—november varje år använda arbetare till arbete under 54 timmar i veckan med högst 10 timmar om dygnet, bolaget obetaget att därutöver utnyttja den utsträckta arbetstid, till vars begagnande bolaget enligt 7 §, 1 och 2 mom. av lagen må vara berättigat.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Juli månad år 1921.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under juli månad.

Översikt av verksamheten under *juli* månad 1921.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	6 102	1 441	1 326	2 534	1 952	1 401	**8 636**	**3 393**	**2 727**
Stockholms län	3 427	884	833	358	573	227	**3 785**	**1 457**	**1 060**
Uppsala stad och län	753	189	163	104	104	68	**857**	**293**	**231**
Södermanlands län	1 635	188	159	139	123	57	**1 774**	**311**	**216**
Östergötlands län	1 434	438	396	333	332	177	**1 767**	**770**	**573**
Norrköping	1 121	190	179	413	154	120	**1 534**	**344**	**299**
Jönköpings län	1 314	452	444	86	102	44	**1 400**	**554**	**488**
Kronobergs län	436	42	38	60	105	46	**496**	**147**	**84**
Norra Kalmar län	421	35	31	27	36	16	**448**	**71**	**47**
Södra Kalmar län	858	214	209	84	78	34	**942**	**292**	**243**
Gottlands län	300	81	67	36	53	23	**336**	**134**	**90**
Blekinge län	857	191	169	257	256	137	**1 114**	**447**	**306**
Kristianstads län	520	226	188	150	312	105	**670**	**538**	**293**
Malmöhus län: Malmö	2 086	464	438	1 305	722	407	**3 391**	**1 186**	**845**
Malmöhus län: Lund	268	91	86	93	43	33	**361**	**134**	**119**
Malmöhus län: Landskrona	515	111	104	79	40	25	**594**	**151**	**129**
Malmöhus län: Hälsingborg	1 054	136	103	372	186	144	**1 426**	**322**	**247**
Malmöhus län: Ystad	176	29	25	93	76	39	**269**	**105**	**64**
Malmöhus län: Trälleborg	238	127	112	25	22	15	**263**	**149**	**127**
Malmöhus län: Eslöv	167	65	58	32	39	18	**199**	**104**	**76**
Malmöhus län: Skurup	76	42	39	16	28	13	**92**	**70**	**52**
Hallands län	481	136	110	170	168	112	**651**	**304**	**222**
Göteb. o. Bohus län	462	142	112	124	131	44	**586**	**273**	**156**
Göteborg	4 733	1 297	913	1 008	818	477	**5 741**	**2 115**	**1 390**
Älvsborgs län	697	290	265	254	157	68	**951**	**447**	**333**
Skaraborgs län	700	374	311	162	395	108	**862**	**769**	**419**
Värmlands län	303	122	105	96	178	88	**399**	**300**	**193**
Örebro län	794	263	231	211	397	151	**1 005**	**660**	**382**
Västmanlands län	3 038	661	646	245	254	153	**3 283**	**915**	**799**
Kopparbergs län	866	102	100	140	201	100	**1 006**	**303**	**200**
Gävle stad och län	1 420	69	67	104	109	45	**1 524**	**178**	**112**
Västernorrlands län	2 604	906	893	45	93	32	**2 649**	**999**	**925**
Jämtlands län	130	35	35	146	186	131	**276**	**221**	**166**
Västerbottens län	463	321	319	106	137	86	**569**	**458**	**405**
Norrbottens län	373	206	200	108	176	98	**481**	**382**	**298**
Tillsammans juli 1921	**40 822**	**10 560**	**9 474**	**9 515**	**8 736**	**4 842**	**50 337**	**19 296**	**14 316**
» juni 1921	*39 288*	*9 000*	*7 934*	*9 262*	*9 838*	*5 448*	*48 550*	*18 838*	*13 382*
» juli 1920	13 599	11 840	9 394	6 379	9 469	4 566	19 978	21 309	13 960
» » 1919	14 587	11 363	8 992	7 442	10 490	4 998	22 029	21 853	13 990
» » 1918	15 814	11 030	8 454	13 046	8 608	5 195	28 860	19 638	13 649

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					juli 1921	juni 1921	juli 1920	juli 1921	juni 1921	juli 1920
Manliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	3 317	3 712	2 390	1 964	155	135	76	82	82	69
Skogshushållning	376	390	517	517	75	176	79	100	100	73
Gruvdrift och malmförädling	1 682	1 688	72	70	·	696	130	·	100	50
Industri och hantverk m. m.	21 479	22 159	3 857	3 700	575	618	126	96	94	79
Handel och samfärdsel	4 700	4 882	1 155	682	423	550	124	59	63	86
Husligt arbete	2	2	—	—	—	·	—	—	·	—
Allmän och litterär verksamhet	46	47	36	35	·	·	83	·	·	78
Annat arbete	7 445	7 942	2 533	2 506	314	385	168	99	95	92
Summa	**39 047**	**40 822**	**10 560**	**9 474**	**387**	**437**	**115**	**90**	**88**	**79**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	327	352	1 036	306	34	24	29	30	28	26
Skogshushållning	—	—	175	175	—	·	—	100	·	—
Gruvdrift och malmförädling	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Industri och hantverk m. m.	2 483	2 548	337	220	756	629	93	65	59	51
Handel och samfärdsel	1 367	1 432	1 350	855	106	96	57	63	57	52
Husligt arbete	3 785	4 882	5 678	3 210	86	76	72	57	60	51
Allmän och litterär verksamhet	98	100	158	75	63	51	39	47	49	33
Annat arbete	193	199	2	1	·	·	1 259	·	·	82
Summa	**8 255**	**9 515**	**8 736**	**4 842**	**109**	**94**	**67**	**55**	**55**	**48**
Tillsammans										
Jordbruk m. m.	3 644	4 064	3 426	2 270	119	95	67	66	62	61
Skogshushållning	376	390	692	692	56	128	79	100	85	73
Gruvdrift och malmförädling	1 684	1 690	72	70	·	696	130	·	100	50
Industri och hantverk m. m.	23 962	24 707	4 194	3 920	589	619	121	93	91	75
jord-, sten- och glasindustri	1 032	1 092	135	135	809	480	67	100	94	76
metall- och maskinindustri	9 286	9 441	251	204	5761	4288	140	81	79	73
trävaruindustri	3 991	4 072	469	466	868	889	129	99	92	69
byggnadsverksamhet	2 859	3 011	2 460	2 384	122	129	164	97	96	84
läder-, hår- och gummiindustri	380	405	13	6	·	·	·	·	·	·
textilindustri	1 789	1 787	77	75	·	·	·	·	·	·
beklädnadsindustri	1 195	1 222	144	104	849	707	103	72	67	49
närings- och njutningsämnesindustri	560	733	408	339	180	175	99	83	84	76
kemisk-teknisk och belysningsindustri	285	306	35	27	·	·	·	·	·	·
trämasse- och pappersindustri	539	547	120	112	456	357	·	93	86	·
grafisk industri	287	288	26	19	·	·	·	·	·	·
ej särskilt specificerade	1 759	1 803	56	49	·	·	172	·	·	82
Handel och samfärdsel	6 067	6 314	2 505	1 537	252	282	94	61	60	71
kontors-, bank- o. d. personal	518	528	109	80	484	·	180	73	·	63
butiks- och magasinspersonal	830	858	180	138	477	462	148	76	76	73
hotell- och restaurangpersonal	789	841	1 097	670	77	65	43	61	57	52
landtransport	1 568	1 620	354	305	458	441	107	86	80	71
sjötransport	2 319	2 423	722	304	336	516	128	42	42	92
ej särskilt specificerade	43	44	43	40	·	·	·	·	·	·
Husligt arbete	3 787	4 884	5 678	3 210	86	76	72	57	60	51
Allmän och litterär verksamhet	144	147	194	110	76	66	44	57	57	38
Annat arbete	7 638	8 141	2 535	2 507	321	396	177	989	95	92
Summa	**47 302**	**50 337**	**19 296**	**14 316**	**261**	**258**	**94**	**74**	**71**	**66**

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 2 331 platser, varav 1 842 manliga och 489 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 962, 1 626 och 336 samt under nästlidna månad resp. 1 676, 1 183 och 493.

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk m. m.			Skogshus-hållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskin-industri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T.p.
	Manliga avdelningen	**3 712**	**2 390**	**1 964**	**390**	**517**	**517**	**1688**	**72**	**70**	**1089**	**131**	**131**	**9 251**	**246**	**201**
1	Stockholms stad	19	2	1	4	—	—	—	—	—	33	—	—	2 023	61	40
2	Stockholms län	1 061	426	375	78	2	2	—	—	—	88	43	43	708	33	33
3	Uppsala stad och län	198	143	123	9	—	—	4	—	—	26	—	—	109	2	2
4	Södermanlands län	64	95	69	—	—	—	17	—	—	2	—	—	827	1	1
5	Östergötlands län	199	160	128	45	9	9	54	1	1	13	6	6	300	9	9
6	Norrköping	81	34	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	9	5
7	Jönköpings län	76	34	26	22	80	80	3	—	—	10	2	2	426	—	—
8	Kronobergs län	41	7	3	2	1	1	—	—	—	139	—	—	31	1	1
9	Kalmar län	101	51	42	2	2	2	—	—	—	126	—	—	352	1	1
10	Gottlands län	59	19	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
11	Blekinge län	119	43	26	9	—	—	67	—	—	129	6	6	110	2	1
12	Kristianstads län	194	140	115	10	—	—	1	—	—	53	—	—	42	7	3
13	Malmöhus län: Malmö	36	14	11	—	—	—	—	—	—	13	—	—	451	17	18
14	Hälsingborg	59	36	29	—	—	—	45	—	—	10	—	—	183	1	1
15	Övriga anstalter	314	187	170	3	—	—	—	—	—	9	4	4	265	10	6
16	Hallands län	58	61	44	1	33	33	—	—	—	45	—	—	87	3	1
17	Göteborgs och Bohus län	55	94	65	—	5	5	—	—	—	178	—	—	12	—	—
18	Göteborgs stad	54	83	70	—	354	354	—	—	—	30	23	23	1 860	19	11
19	Älvsborgs län	32	42	25	11	6	6	35	1	1	8	13	13	69	27	25
20	Skaraborgs län	194	155	105	1	—	—	—	—	—	45	27	27	135	3	3
21	Värmlands län	42	60	43	—	—	—	1	—	—	6	—	—	68	2	2
22	Örebro län	168	114	87	28	10	10	42	10	8	3	4	4	65	21	21
23	Västmanlands län	266	186	172	55	3	3	1311	60	60	19	2	2	496	6	6
24	Kopparbergs län	38	13	11	20	2	2	97	—	—	7	1	1	124	2	2
25	Gävle stad och län	7	5	4	17	—	—	6	—	—	3	—	—	268	7	7
26	Västernorrlands län	3	14	8	8	1	1	—	—	—	94	—	—	19	—	—
27	Jämtlands län	22	28	28	43	2	2	1	—	—	—	—	—	7	—	—
28	Västerbottens län	149	142	140	3	1	1	1	—	—	—	—	—	6	1	1
29	Norrbottens län	3	2	2	19	6	6	3	—	—	—	—	—	7	1	1
	Kvinnliga avdelningen	**352**	**1 036**	**306**	—	**175**	**175**	**2**	—	—	**3**	**4**	**4**	**190**	**5**	**3**
1	Stockholms stad	5	1	1	—	16	16	—	—	—	2	4	4	108	4	2
2	Stockholms län	52	136	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	11	23	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	4	15	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	22	38	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	3	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—
7	Jönköpings län	1	19	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	3	12	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	4	14	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	3	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	24	53	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	13	112	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	16	29	6	—	84	84	—	—	—	—	—	—	18	—	—
14	Hälsingborg	7	11	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	21	62	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	8	35	11	—	63	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	22	33	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	1	17	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	1	1
19	Älvsborgs län	3	26	—	—	12	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	13	73	12	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	5	21	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	36	130	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	47	74	43	—	—	—	2	—	—	—	—	—	9	—	—
24	Kopparbergs län	5	19	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	13	29	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	8	14	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	2	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsämnesindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
4 062	**467**	**464**	**3 011**	**2 460**	**2 384**	**313**	**12**	**5**	**640**	**38**	**38**	**601**	**19**	**17**	**535**	**300**	**288**	**260**	**17**	**17**	
190	9	8	763	272	231	26	7	3	13	—	—	66	4	3	272	272	270	16	—	—	1
128	18	18	365	65	65	4	—	—	2	1	1	16	—	—	24	2	2	4	1	1	2
14	—	—	27	8	8	1	—	—	—	—	—	18	—	—	13	1	—	—	—	—	3
116	6	4	57	12	11	1	—	—	1	—	—	3	—	—	4	—	—	—	—	—	4
212	23	23	116	163	157	3	—	—	25	—	—	7	—	—	10	1	—	2	—	—	5
127	—	—	94	92	190	9	1	—	232	19	18	6	—	—	16	—	—	1	—	—	6
164	6	6	97	221	221	18	1	1	5	—	—	15	—	—	5	—	—	65	—	—	7
7	1	1	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	18	—	—	8
146	—	—	113	187	187	1	—	—	3	—	—	1	—	—	6	1	1	34	—	—	9
—	—	—	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	10
7	—	—	41	67	67	2	—	—	1	—	—	8	—	—	11	1	1	1	—	—	11
10	—	—	16	5	1	5	2	—	1	—	—	3	—	—	5	2	1	—	—	—	12
91	1	2	174	315	314	32	1	1	105	—	—	86	1	1	26	3	2	63	—	—	13
10	1	1	117	19	19	80	—	—	28	—	—	29	1	1	10	—	—	27	—	—	14
44	1	1	76	146	141	44	—	—	14	2	2	5	—	—	46	1	1	1	16	16	15
30	—	—	45	27	22	3	—	—	69	—	—	2	—	—	8	1	—	1	—	—	16
14	—	—	22	11	10	—	—	—	8	7	7	—	—	—	1	—	—	3	—	—	17
470	7	6	235	66	58	35	—	—	24	2	2	66	6	6	30	5	3	4	—	—	18
20	5	5	41	100	99	14	—	—	105	7	8	8	2	1	4	—	—	9	—	—	19
11	1	1	30	10	10	22	—	—	—	—	—	1	—	—	14	9	6	5	—	—	20
24	—	—	11	17	17	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
16	1	1	28	41	41	1	—	—	—	—	—	235	—	—	5	—	—	1	—	—	22
103	9	9	170	237	237	3	—	—	1	—	—	4	1	1	13	—	—	2	—	—	23
90	—	—	53	45	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	24
327	13	13	60	12	12	4	—	—	3	—	—	20	3	3	3	—	—	1	—	—	25
1 405	343	343	56	40	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	2	—	—	26
2	—	—	6	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	27
64	3	3	162	149	149	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	28
220	19	19	26	129	128	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
10	**2**	**2**	—	—	—	**92**	**1**	**1**	**1147**	**39**	**37**	**621**	**125**	**87**	**198**	**108**	**51**	**46**	**18**	**10**	
5	1	1	—	—	—	25	—	—	—	—	—	165	48	37	70	27	15	12	13	8	1
—	—	—	—	—	—	5	—	—	5	—	—	16	9	7	—	1	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	1	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	—	8	2	2	1	2	1	—	2	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	222	25	25	41	1	1	12	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	1	—	3	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	7	13	3	2	3	1	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	16	—	—	395	1	—	159	19	8	51	8	—	9	—	—	13
—	—	—	—	—	—	21	—	—	112	—	—	10	—	—	2	—	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	9	—	—	39	—	—	11	1	1	2	3	1	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	96	—	—	2	—	—	1	1	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	7	7	1	—	—	—	—	—	8	—	—	17
2	1	1	—	—	—	4	1	1	58	—	—	122	8	4	45	38	30	8	2	1	18
2	—	—	—	—	—	11	—	—	184	5	5	9	6	6	—	3	—	4	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	5	16	3	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	13	12	12	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	37	—	—	—	—	—	—	1	1	22
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	1	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Kontors-, bank- o. d. personal			Butiks- o. magasinspersonal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**419**	**111**	**109**	**275**	**21**	**16**	**1703**	**35**	**30**	**370**	**74**	**59**	**643**	**98**	**82**
1	Stockholms stad	26	1	—	81	14	11	340	6	3	137	27	16	242	65	56
2	Stockholms län	17	—	—	7	—	—	90	6	6	20	4	4	23	1	1
3	Uppsala stad och län	—	—	—	1	—	—	23	—	—	—	—	—	19	1	—
4	Södermanlands län	6	—	—	10	—	—	234	2	2	1	—	—	40	—	—
5	Östergötlands län	2	—	—	8	—	—	41	4	4	12	2	2	15	4	3
6	Norrköping	23	1	1	12	—	—	45	—	—	1	—	—	21	1	1
7	Jönköpings län	19	—	—	9	—	—	49	—	—	4	—	—	2	—	—
8	Kronobergs län	1	1	1	—	—	—	21	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	7	—	—	2	—	—	91	1	1	6	—	—	2	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—
11	Blekinge län	2	—	—	3	—	—	54	—	—	7	—	—	7	1	1
12	Kristianstads län	1	—	—	2	—	—	7	1	1	—	1	—	1	2	1
13	Malmöhus län: Malmö	3	—	—	40	—	—	133	3	3	38	2	2	73	2	2
14	Hälsingborg	4	—	—	3	—	—	42	—	—	3	—	—	12	2	2
15	Övriga anstalter	2	—	—	7	—	—	85	1	1	3	—	—	19	3	3
16	Hallands län	47	—	—	—	—	—	3	1	—	2	—	—	4	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1
18	Göteborgs stad	42	1	1	72	5	5	106	1	1	106	32	32	110	11	9
19	Älvsborgs län	2	—	—	1	—	—	65	—	—	—	—	—	4	—	—
20	Skaraborgs län	—	1	—	3	2	—	11	1	—	2	4	1	4	1	—
21	Värmlands län	—	—	—	1	—	—	21	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	4	—	—	2	—	—	16	1	1	1	—	—	11	—	—
23	Västmanlands län	2	—	—	5	—	—	106	1	1	15	1	1	9	—	—
24	Kopparbergs län	22	4	4	—	—	—	4	—	—	4	—	—	3	—	—
25	Gävle stad och län	19	—	—	4	—	—	90	3	3	—	—	—	7	—	—
26	Västernorrlands län	162	102	102	2	—	—	17	1	1	1	—	—	2	—	—
27	Jämtlands län	2	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	2	—	—
28	Västerbottens län	2	—	—	—	—	—	4	2	2	2	—	—	7	1	1
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3	1	1	2	1	1
	Kvinnliga avdelningen	**128**	**9**	**3**	**13**	**5**	**3**	**100**	**21**	**19**	**158**	**35**	**21**	**215**	**82**	**56**
1	Stockholms stad	27	8	3	6	3	2	6	—	—	97	24	17	95	23	12
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	23	2	2	1	1	1	1	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	3	—	—	3	—	—	20	—	—	—	—	—	9	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	1	1	4	3	3	1	—	—	7	6	6
6	Norrköping	7	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	4
7	Jönköpings län	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	5	2	1
12	Kristianstads län	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	29	—	—	—	1	—	23	14	12	43	5	2	39	18	14
14	Hälsingborg	15	—	—	—	—	—	12	2	2	—	—	—	2	12	12
15	Övriga anstalter	2	—	—	1	—	—	7	—	—	—	—	—	6	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	37	1	—	2	—	—	—	—	—	9	5	1	23	10	4
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
22	Örebro län	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	1	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	4	2
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—

Hotell- o. restaurang-personal			Land-transport			Sjötransport			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Allmän o. litterär verksamhet			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	
89	**47**	**37**	**1427**	**262**	**234**	**2 311**	**659**	**255**	**42**	**15**	**15**	**2**	—	—	**47**	**36**	**35**	**7 942**	**2 533**	**2 506**	
15	9	6	438	75	67	237	26	26	4	—	—	2	—	—	11	28	27	1 144	563	558	1
13	—	—	67	7	7	62	1	1	2	1	1	—	—	—	6	2	2	642	271	271	2
2	—	—	52	2	2	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	234	29	25	3
—	—	—	29	—	—	4	26	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	219	46	46	4
2	4	3	87	15	15	13	2	1	4	1	1	—	—	—	—	—	—	264	34	34	5
4	3	2	57	16	15	34	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	158	12	12	6
2	—	—	29	10	10	16	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2	277	96	96	7
—	—	—	6	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	162	29	29	8
3	—	—	24	1	1	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	169	5	5	9
6	5	3	5	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	223	51	51	10
1	—	—	30	9	9	56	8	8	—	—	—	—	—	—	—	1	1	192	53	49	11
1	—	—	14	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	143	66	66	12
4	1	1	179	15	15	204	59	36	12	1	1	—	—	—	—	—	—	323	29	29	13
2	2	2	25	4	4	230	63	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	135	7	7	14
1	—	—	43	7	7	45	16	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	414	70	70	15
1	1	1	12	1	1	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	8	8	16
—	2	2	6	—	—	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	112	22	22	17
10	8	7	167	62	53	759	443	105	20	12	12	—	—	—	29	1	1	504	156	154	18
1	1	—	11	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	254	84	81	19
4	2	2	9	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	208	156	156	20
—	—	—	10	1	1	14	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	101	40	40	21
3	—	—	12	5	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	56	56	22
2	—	—	33	1	—	16	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	407	153	153	23
6	5	5	16	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	378	27	27	24
1	—	—	27	5	5	145	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	408	21	20	25
—	1	—	18	7	6	269	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	542	396	391	26
1	2	2	9	1	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	1	1	27
2	1	1	5	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54	16	16	28
2	—	—	7	4	3	15	7	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	36	33	29
752	**1050**	**633**	**193**	**92**	**71**	**112**	**63**	**49**	**2**	**28**	**25**	**4882**	**5 678**	**3 210**	**100**	**158**	**75**	**199**	**2**	**1**	
264	278	182	15	7	5	21	28	22	2	25	25	1508	1 372	1 004	57	68	44	44	2	1	1
48	34	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	198	380	142	9	10	4	—	—	—	2
10	9	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	71	47	—	—	—	—	—	—	3
5	8	3	1	1	1	—	—	—	—	—	—	92	96	49	1	3	1	—	—	—	4
18	42	28	11	1	1	—	—	—	—	—	—	228	228	116	2	7	4	7	—	—	5
6	23	14	1	3	3	—	—	—	—	—	—	91	86	63	2	3	1	18	—	—	6
11	9	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	71	35	2	2	—	3	—	—	7
10	12	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44	78	32	—	—	—	—	—	—	8
6	13	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	91	86	43	—	1	—	2	—	—	9
7	9	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	35	16	—	—	—	—	—	—	10
21	26	24	3	2	2	—	—	—	—	—	—	194	173	95	—	—	—	—	—	—	11
21	47	23	5	—	—	—	—	—	—	—	—	92	137	69	—	—	—	—	—	—	12
27	84	18	128	56	42	2	1	1	—	—	—	344	396	220	2	6	—	4	—	—	13
18	37	30	1	—	—	8	5	5	—	—	—	128	115	85	1	4	3	35	—	—	14
16	21	21	9	3	3	—	—	—	—	—	—	198	158	99	3	—	—	14	—	—	15
5	6	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	48	60	32	—	1	1	7	—	—	16
16	16	5	—	—	—	—	1	1	—	—	—	66	66	17	—	8	4	4	—	—	17
43	54	27	8	8	8	80	27	20	—	3	—	450	630	376	7	12	—	61	—	—	18
5	12	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	83	33	3	10	6	—	—	—	19
16	35	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	123	267	77	—	2	—	—	—	—	20
6	12	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69	129	65	2	2	1	—	—	—	21
22	57	20	6	8	5	—	—	—	—	—	—	106	219	89	—	2	1	—	—	—	22
16	33	19	2	2	1	—	—	—	—	—	—	164	143	90	—	1	—	—	—	—	23
33	41	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	136	68	3	5	1	—	—	—	24
9	16	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84	82	37	3	3	—	—	—	—	25
7	21	11	—	—	—	1	1	—	—	—	—	32	57	19	—	4	1	—	—	—	26
44	55	46	—	1	—	—	—	—	—	—	—	81	93	59	—	1	—	—	—	—	27
14	14	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81	106	65	3	3	3	—	—	—	28
28	46	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	125	68	—	—	—	—	—	—	29

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 30 juni 1921.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar[1]				Arbetslösa					Orsak		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar		
		Män		Kvinnor	Tillsammans	Män		Kvinnor	Tillsammans		arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	Antal redovisade		Antal dagar under juni 1921
		Helt betalande	Halvt betalande			Helt betalande	Halvt betalande		Antal	%								avdeln.	medlemmar	
Bageri- o. konditoriindustriarb.-förb.	22	2 286	492	860	**3 638**	127	45	4	**176**	4·8	175	1	30	20	43	1	**94**	16	2 250	**2 129**
Bleck- och plåtslagareförbundet	34	1 055	91	—	**1 146**	121	6	—	**127**	11·1	124	3	55	8	15	5	**83**	20	950	**2 123**
Bokbindareförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Byggeriindustriarbetareförbundet	24	1 955	52	673	**2 680**	50	7	44	**101**	3·8	67	34	80	—	24	1	**105**	9	1 972	**1 690**
De förenade förbunden	49	2 531	194	288	**3 013**	419	54	53	**526**	17·5	494	32	61	45	43	21	**170**	33	2 024	**9 546**
Elektriska arbetareförbundet	101	4 131	146	11	**4 288**	1 033	39	11	**1 083**	25·3	1 022	61	47	32	175	29	**283**	74	3 823	**22 536**
Gjutareförbundet	70	2 444	261	5	**2 710**	1 156	90	—	**1 246**	46·0	1 185	61	58	47	65	31	**201**	58	2 187	**19 821**
Grov- o. fabriksarbetareförbundet	207	19 062	1 201	1 738	**22 001**	7 571	390	768	**8 729**	39·7	7 699	1030	506	1297	346	1 321	**3 470**	140	14 513	**148 664**
Gruvindustriarbetareförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Handelsarbetareförbundet	82	4 521	672	1 522	**6 715**	568	16	27	**611**	9·1	611	—	115	—	26	3	**144**	39	4 898	**15 526**
Hattarbetareförbundet	1	12	—	—	**12**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	**1**	—	—	—
Litografiska förbundet	15	706	72	—	**778**	52	7	—	**59**	7·6	59	—	12	—	12	—	**24**	—	—	—
Kommunalarbetareförbundet	65	5 540	252	112	**5 904**	74	1	1	**76**	1·3	74	2	201	17	29	1	**248**	15	1 376	**1 797**
Metallindustriarbetareförbundet	115	—	—	—	**43 174**	—	—	—	**13 911**	32·2	—	—	—	—	—	—	—	103	39 469	**312 134**
Därav: Järnbruksarbetare	48	—	—	—	**10 541**	—	—	—	**3 591**	34·1	—	—	—	—	—	—	—	43	9 132	**79 362**
Mek. verkstadsarbetare	67	—	—	—	**32 633**	—	—	—	**10 320**	31·6	—	—	—	—	—	—	—	60	30 337	**232 772**
Murareförbundet	30	1 423	132	—	**1 555**	151	17	—	**168**	10·8	164	4	22	2	4	—	**28**	19	806	**2 216**
Måleriarbetareförbundet	32	1 969	60	—	**2 029**	42	3	—	**45**	2·2	44	1	19	—	14	1	**34**	13	1 408	**930**
Pappersindustriarbetareförbundet	19	2 514	94	6	**2 614**	1 417	53	—	**1 470**	56·2	1 453	17	76	—	78	1	**155**	14	2 008	**22 329**
Pälsvaruarbetareförbundet	8	132	20	226	**378**	32	8	64	**104**	27·5	104	—	2	—	4	3	**9**	5	204	**1 451**
Sadelmakare- o. tapetserareförb.	42	1 039	88	121	**1 248**	248	4	12	**264**	21·2	263	1	31	—	20	—	**51**	23	1 060	**3 892**
Sko- och läderindustriarbetareförb.	34	3 418	498	1 528	**5 444**	995	168	460	**1 623**	29·8	1 567	56	100	12	82	—	**194**	17	2 660	**6 504**
Skorstensfejeriarbetareförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skrädderiarbetareförbundet	33	921	58	1 134	**2 113**	14	6	230	**250**	11·8	250	—	55	—	15	—	**70**	11	1 419	**5 395**
Slakteri- o. charkuteriarbetareförb.	24	881	36	138	**1 055**	51	4	14	**69**	6·5	69	—	13	—	18	18	**49**	11	788	**1 587**
Stenindustriarbetareförbundet	26	1 059	109	—	**1 168**	152	10	—	**162**	13·9	156	6	22	—	12	5	**39**	13	597	**2 783**
Stuckatörförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sågverksindustriarbetareförbundet	148	10 308	1 579	4	**11 891**	4 292	823	2	**5 117**	43·0	5 006	111	316	432	227	385	**1 360**	93	7 930	**83 623**
Textilarbetareförbundet	31	1 798	189	2 497	**4 484**	427	55	788	**1 270**	28·3	1 267	3	169	5	47	13	**234**	16	2 769	**7 503**
Tobaksindustriarbetareförbundet	9	689	64	3 336	**4 089**	13	—	146	**159**	3·9	159	—	213	—	14	5	**232**	3	2 227	**2 814**
Transportarbetareförbundet	28	1 188	149	—	**1 337**	299	83	—	**382**	28·6	382	—	34	193	12	5	**244**	21	985	**13 981**
Träarbetareförbundet	131	7 417	866	17	**8 300**	2 269	309	6	**2 584**	31·1	2 450	134	193	363	117	120	**793**	117	7 856	**52 011**
Tunnbinderiarbetareförbundet	10	235	9	—	**244**	65	4	—	**69**	28·3	69	—	3	2	2	—	**7**	4	126	**722**
Typografförbundet	15	542	195	23	**760**	53	31	4	**88**	11·6	88	—	14	—	22	—	**36**	12	735	**2 881**
Väg- o. vattenbyggnadsarbetareförb.	9	590	7	—	**597**	56	—	—	**56**	9·4	50	6	12	6	7	—	**25**	6	454	**914**
Summa	**1 414**	[2] —	[2] —	[2] —	**145 365**	[2] —	[2] —	[2] —	**40 525**	**27·9**	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	**905**	**107 494**	**747 352**

[1] Jfr noten å nästföljande sida. — [2] Enär uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava slutsummor icke nedräknats.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 30 juni 1921.

Juni månad medförde åter en ökning av arbetslöshetssiffran. Av de 145 365 medlemmar, som de rapporterande fackföreningarna tillsammans redovisat, voro 40 525 eller 27·9 % arbetslösa den 30 juni mot 25·3 % den 31 maj.[1]

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna juni 1920—juni 1921.

	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni
Sverige	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8	20·2	20·8	24·6	24·2	25·3	*27·9*
Norge	1·4	1·9	1·8	2·1	2·8	4·2	9·0	10·5	13·1	14·9	14·7	16·1	—
Danmark	2·1	2·5	3·0	3·4	4·5	8·5	15·5	19·7	23·2	23·6	21·7	18·6	*16·8*
England	1·2	1·4	1·6	2·2	5·3	3·7	6·1	6·9	8·5	10·0	17·6	22·2	*23·1*
Tyskland . . .	3·9	6·0	5·9	4·5	4·2	3·9	4·1	4·5	4·7	3·7	3·9	3·7	*3·0*
Nederländerna .	5·9	4·9	5·0	4·1	4·2	7·2	13·4	16·5	16·4	—	—	—	—
Belgien	—	—	—	—	—	7·2	17·4	19·3	22·7	31·5	31·2	32·3	—
Kanada	2·1	2·4	2·4	3·3	6·1	10·2	13·1	13·1	16·1	16·5	16·3	15·5	—
Massachusetts .	14·6	—	—	16·4	—	—	26·0	—	—	—	—	—	—
Nya Syd-Wales .	7·1	4·5	6·5	8·3	8·3	6·5	7·1	10·0	13·2	8·7	8·9	—	—

En omständighet, som vid bedömande av dessa siffror måste beaktas, är att flerstädes i utlandet — särskilt gäller detta Tyskland — redovisas endast sådana fackföreningsmedlemmar, som uppbära arbetslöshetsunderstöd, medan den svenska statistiken åter avser samtliga arbetslösa.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under juli månad 1921.[2] De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel, som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens ombudsorter (fr. o. m. 1920 till antalet 49), hava inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet.[3] Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Den utpräglade nedgångstendens i fråga om livsmedelspriserna, som allt-

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan icke meddelas, i vad mån siffrorna avse hela antalet medlemmar inom fackförbunden. På grundval av dessa siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

[2] Preliminära uppgifter.

[3] För de förändringar i fråga om inhämtandet av det prisstatistiska primärmaterialet, som företagits vid ingången av år 1920, har redogörelse lämnats i häfte n:r 5, årg. 1920.

Medelpris per år (1913—1920) och per månad (juli 1920—juli 1921)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	Juli 1920	Aug. 1920
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	16	19	25	× 38	47	44	42	44
2	» handskummad	»	8	8	9	10	15	× 24	—	26	26	26
3	» separerad	»	6	6	7	8	12	× 19	23	19	18	18
4	Smör: borda- (mejeri-)	kg.	236	239	292	××310	× 401	× 587	729	657	599	704
5	» mat- (lands-)	»	213	218	260	295	× 358	× 546	727	651	594	684
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	197	257	× 305	× 372	624	524	501	498
7	» halvfet, »	»	121	119	149	191	× 234	× 332	500	374	349	347
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	170	216	—	—	433	376	367	368
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	198	237	343	725	681	578	476	576
10	» » konserverade	»	137	151	169	204	307	615	716	533	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	526	× 955	× 1200	1271	60	860	831
12	»	5 l.	28	30	36	33	× 58	× 68	71	963	52	55
13	» färsk	»	46	80	87	76	146	237	102	191	282	100
14	Ärter, gula	kg.	31	35	57	55	× 63	× 66	78	69	69	69
15	Bruna bönor	»	48	49	75	111	199	× 173	214	130	131	125
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [2])	»	31	33	40	××38	× 42	× 50	× 75	91	98	95
17	» råg-, » » »	»	22	23	32	××29	× 36	× 41	× 56	56	57	57
18	» rågsikt-, » » »	»	27	29	39	××34	—	—	× 73	73	74	75
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	52	50	× 68	× 82	99	101	101	100
20	» ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	46	52	× 75	× 78	111	176	187	184
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	54	58	× 62	× 78	96	111	113	114
22	» hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	—	—	139	141	141
23	» mjukt, limpa, söt	»	38	40	48	49	× 60	× 75	96	105	109	109
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	38	38	× 45	× 49	64	71	72	72
25	Vetebröd: skorpor, ordinära [3])	»	76	78	88	90	× 117	× 180	230	254	264	263
26	» mjukt, bil- bakat med vatten [3])	»	43	46	53	54	× 68	× 88	116	128	134	136
27	» ligaste sort » » mjölk [3])	»	60	61	67	66	× 83	× 144	167	145	152	150
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	140	193	219	567	563	398	411	415
29	» soppkött	»	100	95	119	169	193	507	490	333	344	349
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	154	203	× 215	546	512	493	499	499
31	» spädkalv	»	72	70	87	122	× 148	357	312	274	269	269
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	158	215	258	626	600	431	467	486
33	» salt, svenskt	»	114	118	139	194	241	546	547	385	406	397
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	140	184	261	509	557	442	—	—
35	Fläsk: färskt	»	133	129	191	233	× 270	× 388	605	449	435	440
36	» salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	137	198	246	× 287	× 404	619	470	453	456
37	» » amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	—	—	364	347	349
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	80	99	122	211	202	191	180	192
39	» gädda	»	108	110	117	149	188	317	333	312	315	329
40	» sill	»	34	35	45	68	91	149	110	102	124	143
41	» strömming	»	38	39	43	56	65	123	114	106	100	88
42	» torsk	»	55	57	62	82	111	196	160	139	142	137
43	» rödspotta (»spätta»)	»	79	81	89	123	167	295	244	219	233	226
44	» kolja	»	—	—	—	—	—	—	—	152	147	142
45	salt: sill, prima	»	[1]) 45	45	57	97	105	145	148	120	116	121
46	» strömming	»	30	31	36	61	73	100	105	74	73	82
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	72	111	152	293	223	156	154	154
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	161	209	× 315	× 307	316	331	357	325
49	Socker, bit-	»	67	65	66	× 68	× 70	× 92	× 133	× 168	× 166	× 177
50	Salt (matsalt)	»	—	10	10	13	19	31	32	31	31	31
51	Svagdricka	l.	6	6	7	8	10	14	16	16	16	17
52	Fotogen, Water White	»	20	21	23	27	37	—	71	60	62	64
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	2890	3810	5520	7850	8220	10610	11020	11270
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	2310	3060	4500	6620	6740	8230	8840	9020
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	290	385	670	1065	896	964	1029	1009
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	411	531	717	803	—	—	2069	2178	2288
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	307	543	707	—	—	1664	1848	1872
58	Koks: gasverks- (krossad) [4]) hemkörd	»	165	157	211	292	413	—	—	1177	1289	1327
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	248	339	521	—	—	1249	1373	1406

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [2]) Uppgifterna avse 1917—aug. vetebrödstyper, vadan de meddelade priserna avse kvaliteter närmast motsvarande de i varulistan anpris. — ×× Eljest fastställda pris. (Beträffande maximiprisbestämmelser å olika varuslag hänvisas till

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Sept. 1920	Okt. 1920	Nov. 1920	Dec. 1920	Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	April 1921	Maj 1921	Juni 1921	Juli[5]) 1921	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	juli 1914—juli 1921	juli 1920—juli 1921	
43	43	44	43	42	39	38	37	36	35	34	+ 126·7	− 19·0	1
25	26	26	25	25	22	22	21	20	19	19	+ 137·5	− 26·9	2
18	18	18	18	17	15	14	14	13	13	13	+ 116·7	− 27·8	3
692	685	668	648	594	521	528	550	470	461	463	+ 98·7	− 22·7	4
672	677	668	654	590	515	517	543	472	453	444	+ 111·4	− 25·3	5
497	499	497	492	480	448	423	398	383	376	371	+ 130·4	− 25·9	6
355	355	356	344	343	315	288	274	257	257	250	+ 110·1	− 28·4	7
372	372	369	376	365	335	331	322	281	278	276	+ 100·0	− 24·8	8
587	663	757	776	648	531	403	301	285	306	334	+ 143·8	− 29·8	9
—	580	640	645	578	470	331	—	—	275	295	+ 110·7	—	10
1131	1098	1109	1108	1127	1114	1084	1013	951	922	939	—	+ 9·2	11
72	69	69	69	69	70	68	66	63	61	61	+ 90·6	+ 17·3	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	164	+ 59·2	− 41·8	13
69	69	70	69	68	66	63	61	59	59	58	+ 93·3	− 15·9	14
119	114	109	106	102	92	85	81	79	77	77	+ 67·4	− 41·2	15
93	99	99	95	87	76	72	69	71	76	74	+ 138·7	− 24·5	16
56	54	54	53	50	49	48	48	49	51	51	+ 142·9	− 10·5	17
73	73	72	72	68	66	65	66	68	71	70	+ 159·3	− 5·4	18
99	100	99	95	92	80	76	75	74	74	74	+ 105·6	− 26·7	19
180	168	157	150	134	111	94	86	79	78	77	+ 97·4	− 58·8	20
114	114	114	113	113	113	111	110	110	110	111	+ 170·7	− 1·8	21
140	141	141	141	139	137	135	135	133	134	134	—	− 5·0	22
109	108	108	108	104	99	95	95	94	95	95	+ 150·0	− 12·8	23
73	72	72	72	70	66	65	67	67	67	67	+ 116·1	− 6·9	24
264	266	268	265	250	230	224	222	220	221	219	+ 192·0	− 17·0	25
136	136	136	137	128	120	117	116	116	116	115	+ 161·4	− 14·2	26
149	149	150	149	143	134	132	130	130	131	130	+ 120·3	− 14·5	27
414	406	382	364	355	334	326	319	314	309	308	+ 161·0	− 25·1	28
351	342	318	299	291	272	263	259	256	251	250	+ 157·7	− 27·3	29
503	493	473	459	449	424	411	404	395	389	375	+ 186·3	− 24·8	30
277	278	265	261	251	232	230	217	209	203	201	+ 191·3	− 25·3	31
436	397	358	348	347	336	343	352	350	342	335	+ 146·3	− 28·3	32
385	369	332	312	300	299	296	290	283	286	282	+ 133·1	− 30·5	33
—	406	375	408	425	390	380	371	369	—	—	—	—	34
453	458	437	406	388	345	331	324	313	308	314	+ 145·3	− 27·8	35
465	472	456	433	411	365	348	338	331	327	334	+ 147·4	− 26·3	36
351	353	358	356	350	324	302	286	267	265	260	—	− 25·1	37
196	198	191	187	189	193	190	167	140	143	161	+ 114·7	− 10·6	38
333	325	314	299	300	301	288	252	226	238	267	+ 136·3	− 15·2	39
132	113	115	94	90	64	67	83	87	105	117	+ 207·9	− 5·6	40
97	103	115	109	112	102	98	94	91	97	91	+ 145·9	− 9·0	41
137	132	142	129	135	127	130	119	114	115	118	+ 114·5	− 16·9	42
223	224	230	218	226	226	218	191	176	195	207	+ 158·8	− 11·2	43
146	144	160	143	153	139	151	137	129	133	139	—	− 5·4	44
120	117	110	104	98	98	95	92	85	81	81	+ 88·4	− 30·2	45
85	77	76	74	77	73	66	66	60	63	71	+ 129·0	− 2·7	46
151	152	146	145	146	135	131	122	116	110	111	+ 94·7	− 27·9	47
311	295	274	264	253	246	231	216	205	202	201	+ 28·0	− 43·7	48
× 177	× 177	× 177	× 178	× 178	× 178	× 178	× 178	× 167	× 167	× 167	+ 160·9	+ 0·6	49
31	31	30	30	29	28	28	27	26	26	25	—	− 19·4	50
17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	+ 183·3	+ 6·3	51
67	67	67	67	67	68	63	61	57	50	47	+ 135·0	− 24·2	52
11240	11190	10990	10500	9830	8880	8260	7850	7460	7040	6620	+ 154·6	− 39·9	53
9010	8990	8740	8250	7660	6970	6480	6180	5900	5610	5370	+ 156·9	− 39·3	54
1036	1042	1014	960	861	807	747	743	700	678	648	+ 216·1	− 37·0	55
2306	2280	2244	2081	1785	1563	1477	1452	1384	1389	1312	+ 234·7	− 39·8	56
1858	1778	1697	1423	1181	907	792	757	732	726	727	+ 217·5	− 60·7	57
1388	1316	1259	1066	746	595	524	511	470	441	424	+ 192·4	− 67·1	58
1417	1394	1347	1118	788	601	526	534	526	492	475	+ 168·4	− 65·4	59

1919 75 % utmalning. — [3]) Under tiden för den statliga regleringen av brödsäd salufördes ej rena givna. — [4]) T. o. m. år 1919 avse uppgifterna okrossad koks. — [5]) Preliminära siffror. — × Maximi- Soc. Medd., årg. 1920, noten å sid. 680.)

sedan årets början fram till juni månad konstaterats, synes för närvarande ej mera göra sig gällande. Visserligen har flertalet i budgeten ingående varuslag även under sista månaden undergått prisreducering, men har denna varit helt obetydlig. Bland de 29 varuslag, som från juni till juli varit föremål för *prissänkning*, torde särskilt böra nämnas oskummad mjölk samt bränsle- och lyseartiklar. Fullt *oförändrade* äro medelpriserna å 12 varuslag, däribland potatis av gamla skörden samt vissa brödsorter. Under redovisningsmånaden har *prisstegring* ägt rum beträffande 16 varuslag, bland vilka märkas fläsk och samtliga noterade färsk-fisksorter med undantag av strömming.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar under kristiden. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med juli 1921, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	År 1914			År 1915				År 1916				År 1917			
	Juli 1914	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
Aritmetiska (»oväg-da») medeltal	100	103	108	114	121	129	138	143	148	162	175	190	197	208	235
»Vägda» medeltal	100	103	107	113	121	124	128	130	134	142	152	166	175	181	201

	År 1918			År 1919				År 1920				År 1921		
	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	Juli[1]
Aritmetiska (»oväg-da») medeltal	268	305	330	372	364	352	343	332	316	316	331	323	283	250	243
»Vägda» medeltal	227	255	277	320	335	328	311	308	293	295	304	301	266	240	232

Enligt vad såväl den »ovägda» som den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, lyse och bränsle under juli sjunkit något, och den »vägda» indexsiffran är nu 2 enheter lägre än i juni.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar under kristiden. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle. För att däremot få en fullständig bild av prisstegringens inverkan å en familjs hela utgiftsstat måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 8 av Sociala Meddelanden 1921 (sid. 740), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 juli 1921 till c:a 136 % mot 149 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 april 1921.

[1] Preliminära siffror.

Arbetsmarknaden under augusti månad 1921.

Läget på arbetsmarknaden torde under augusti icke ha ytterligare försämrats, men i stort sett ej heller hava undergått någon mera utpräglad förskjutning i gynnsam riktning, enligt vad arbetsförmedlingsanstalternas rapporter giva vid handen. Antalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser utvisade visserligen en minskning till 235 från 261 föregående månad, men depressionen fortfor inom nästan alla näringsgrenar och arbetslöshetens omfattning var i det hela oförändrad. Det av fackföreningarna redovisade antalet arbetslösa medlemmar uppgick ännu den 31 juli till 27·8 %, d. v. s. i det närmaste samma höga procenttal, som förmäldes vid slutet av juni månad.

Alltjämt syntes läget vara svårast inom metall- och maskinindustrien, där ökat antal driftsinskränkningar omförmälas. Likaså var gruvhanteringen fortfarande starkt berörd av depressionen och hade inom densamma nya uppsägningar av arbetare ägt rum. För träindustrien hade inga nya driftsinställelser under månaden rapporterats, men läget var alltjämt synnerligen tryckt med stor arbetslöshet. Inom trämasse- och pappersindustrierna samt tändsticksindustrien syntes arbetslösheten också åtminstone å vissa orter hava ytterligare ökats något sedan föregående månad. Inom livsmedelsindustrien, som hittills synes ha varit mindre berörd av de nedåtgående konjunkturerna, hade arbetstillgången vid bagerierna i Stockholm undergått en påfallande försämring och tilltagande arbetslöshet inträtt. Inom textilindustrien, där en mindre ljusning förmärktes redan i juli, hade förhållandena något förbättrats, i det att dels nya inkallelser av särskilt kvinnlig arbetskraft ägt rum vid en del fabriker, dels på sina håll arbetstiden ökats.

Inom byggnadsindustrien rapporterades ökad efterfrågan på måleriarbetare, men i övrigt synes läget ha varit oförändrat.

Den merkantila verksamheten gav alltjämt ringa sysselsättning. För sjöfolket hade förhållandena förbättrats såtillvida, att eldarkonflikten bilagts, men arbetslösheten var fortfarande mycket stor.

För jordbruket syntes i det stora hela ingen konjunkturförändring ha inträtt. Förhandlingarna om nya löneavtal, som hänskjutits till särskild förlikningsman, voro ej avslutade vid månadens utgång.

Kvinnlig arbetskraft syntes alltjämt hava rönt livlig efterfrågan såväl för husligt arbete som för jordbruksgöromål.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under augusti samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913	153	138	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
1919	179	162	141	111	99	100	101	97	92	92	113	110
1920	125	112	91	80	84	92	94	95	98	110	155	153
1921	*246*	*301*	*240*	*203*	*213*	*258*	*261*	*235*	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
1919	122	95	90	69	67	64	74	104	94	83	110	95
1920	95	85	77	64	71	63	68	87	85	84	111	123
1921	*120*	*102*	*100*	*81*	*80*	*98*	*108*	*124*	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
1919	192	181	157	126	109	110	109	94	91	97	114	113
1920	133	121	96	86	88	101	102	98	104	127	174	159
1921	*276*	*354*	*288*	*249*	*249*	*294*	*302*	*275*	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	$^{31}/_{1}$	$^{28}/_{2}$	$^{31}/_{3}$	$^{30}/_{4}$	$^{31}/_{5}$	$^{30}/_{6}$	$^{31}/_{7}$	$^{31}/_{8}$	$^{30}/_{9}$	$^{31}/_{10}$	$^{30}/_{11}$	$^{31}/_{12}$
1911	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·3	4·3	4·4	8·5
1912	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7	8·4
1913	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4	7·5
1914	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3	15·0
1915	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5	7·7
1916	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2	5·4
1917	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4	5·8
1918	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4	7·3
1919	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8	7·2
1920	7·6	7·5	4·5	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8
1921	*20·2*	*20·8*	*24·6*	*24·2*	*25·3*	*27·9*	*27·8*	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 916.

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet intill juli 1921.

Med hänsyn till det rådande kritiska läget å arbetsmarknaden anbefallde Kungl. Maj:t den 22 juni 1921 arbetslöshetskommissionen att tills vidare för varje månad till Konungen avgiva redogörelse för sin verksamhet. Till åtlydnad härav har kommissionen den 15 augusti överlämnat sådan redogörelse för juli månad. Med hänsyn till att förevarande rapport är den första i ordningen, ha i densamma även medtagits en del siffror och andra fakta från tidigare månader, vadan den i själva verket sålunda innefattar en översikt över kommissionens verksamhet under hela den gångna delen av året. Redogörelsen inledes med följande uttalande rörande de allmänna principerna för kommissionens verksamhet:

Då principerna för hela läggningen av den svenska arbetslöshetspolitiken fastställts av statsmakterna, har det varit arbetslöshetskommissionens första uppgift att tillse, att dessa principer fått komma till vederbörligt uttryck vid prövningen av de frågor, som fallit under kommissionens behandling. Liksom statsmakterna uttalat sig för ett fortgående på hittills följda vägar, har arbetslöshetskommissionen jämväl icke haft anledning att avvika från de grundsatser, kommissionen under de gångna åren tillämpat vid sina överväganden och åtgärder beträffande lösningen av arbetslöshetens olika konkreta spörsmål. Sålunda hava exempelvis de av arbetslöshetskommissionen i samråd med skogssällskapets statsarbeten under juli månad beslutade lönesänkningarna, vilka trätt i kraft den 1 augusti, framgått som konsekvens av statsmakternas beslut eller direktiv. På grund av framförda klagomål har kommissionen ansett sig böra meddela pressen detta i en särskild kommuniké.

Rörande arbetslöshetens omfattning och i anledning därav vidtagna åtgärder lämnar kommissionen härefter följande redogörelse.

Arbetslöshetens nuvarande omfattning.

Enligt den i kungl. propositionen n:r 150 till årets riksdag verkställda approximativa beräkningen uppskattades de arbetslösas antal tidigt i vintras till 50—60 000 personer.[1]

I samband med registrering av rikets arbetslöshetskommittéer lät kommissionen infordra uppgifter över arbetslöshetens omfattning den 30 sistlidna juni. Resultatet av denna undersökning föreligger nu i uppgifter från 360 kommuner, däribland från de flesta större städer och industrisamhällen. Hela antalet arbetslösa sistnämnda datum uppgick till 65 674 personer, därav 2 731 kvinnor. Antalet av dessa försörjda (inberäknat familjeförsörjarna själva) uppskattades till 143 608 personer.

[1] Propositionen framlades den 4 mars 1921 (jfr sid. 863).

Arbetslöshetskommissionen vill emellertid uttryckligen betona, att siffrorna icke kunna anses som fullt representativa för det faktiska läget. Av det tillgängliga materialet framgår nämligen, att de vid nödhjälpsarbetena anställda arbetarna i flera fall icke medräknats. Vidare torde beaktas, att många arbetslösa numera icke anmäla sig hos de lokala organen. I synnerhet gäller detta ungkarlarna, som inom flera kommuner under sommartiden avstängts från erhållande av understöd och på grund härav tydligen icke ansett det mödan lönt att göra sig påminta hos arbetslöshetskommittéerna.

Tages det vidare i betraktande, att arbetslösheten i södra och mellersta Sverige sannolikt icke avtagit, utan möjligen något tilltagit sedan i februari månad, då den förra räkningen ägde rum, och att någon mera betydande arbetslöshet vid nyssnämnda tidpunkt ej förspordes i Norrland, vars arbetslöshetssiffra den 30 juni utgjorde 16 400 (med 38 210 försörjda), torde man vara berättigad att anse den här angivna siffran, 65 700, såsom för låg. Sannolikt har den verkliga arbetslöshetssiffran under juli månad legat mellan 70 000 och 80 000 personer. De arbetslösas yrkesfördelning framgår av nedanstående tablå:

	Antal	%		Antal	%
Metall- och maskinarbetare	13 924	21	Gruvarbetare	1 302	2
Textilarbetare	1 609	2	Stuveriarbetare	1 606	2
Trävaruindustriarbetare	7 686	12	Övriga grovarbetare	10 947	17
Övriga industriarbetare	13 748	21	Sjöfolk	1 316	2
Byggnadsarbetare	2 958	5	Arbetare i diverse yrken	5 792	9
Skogsarbetare o. d.	4 786	7	Summa	**65 674**	**100**

Arbetslöshetens geografiska utbredning belyses av följande tabell:

Län	Folkmängd	Arbetslösa	Län	Folkmängd	Arbetslösa
Blekinge län	147 729	1 535	Skaraborgs län	243 158	739
Gottlands »	55 982	40	Stockholms stad	415 201	6 345
Gävleborgs »	265 230	6 386	Stockholms län	237 015	3 446
Göteborgs och Bohus län	420 552	6 991	Södermanlands »	188 978	2 602
Hallands län	147 753	777	Uppsala »	135 167	1 028
Jämtlands »	131 985	217	Värmlands »	265 641	2 427
Jönköpings »	225 549	1 411	Västerbottens »	179 376	1 520
Kalmar »	229 887	2 309	Västernorrlands »	262 740	4 362
Kopparbergs »	251 055	4 706	Västmanlands »	167 519	2 830
Kristianstads »	239 480	280	Älvsborgs »	298 079	1 408
Kronobergs »	157 949	914	Örebro »	216 081	1 556
Malmöhus »	481 641	5 306	Östergötlands »	302 948	2 608
Norrbottens »	180 342	3 931	Summa	**5 847 037**	**65 674**

Understödsverksamheten.

Kostnader. Under de sju första månaderna av år 1921 har i understöd åt arbetslösa utbetalts av statsmedel ett belopp av c:a 1 142 000 kronor. Denna summa täcker det väsentligaste av statens utgifter för den understödsverksamhet, som bedrivits i kommunerna under månaderna januari—maj (några smärre ärenden ha ännu ej kunnat slutbehandlas). Om till ovannämnda summa lägges vad som faller på statens del för under juni månad bedriven understödsverksamhet, erhålles en summa av i det närmaste 2 miljoner kronor, som sålunda anger storleken av statens utgifter för av kommunerna bedriven understödsverksamhet under första halvåret 1921.

Exakt uppgift kan ännu icke lämnas å de statliga kostnaderna för den under juli månad bedrivna understödsverksamheten, men torde desamma approximativt kunna beräknas till 900 000 kronor. I runt tal skulle sålunda understödsverksamheten under tiden januari—juli 1921 hava åsamkat staten en utgift av 2·9 miljoner kronor. Motsvarande siffra för hela år 1920 var 56 000 kronor och för 1919 c:a 1 165 000 kronor.[1]

Understödsverksamhetens omfattning. Till belysande av understödsverksamhetens omfattning meddelar kommissionen följande uppgifter om antalet personer, som under juni månad 1921 gjorts delaktiga av arbetslöshetsunderstöd:

Gifta par	13 600
Ensamma personer över 18 år	14 235
» » 15—18 år	2 145
Summa	**29 980**

Dessa siffror omfatta hela antalet av dem, som under månaden erhållit understöd, oavsett om understödet utgått blott en enda av månadens dagar. Det genomsnittliga antalet understödstagare under månaden, som är utslagsgivande för en riktig uppskattning av understödsverksamhetens omfattning, utgjorde 27 200 (barn under 15 år ej medräknade).

Statsunderstödd verksamhet för utbetalning av arbetslöshetsunderstöd bedrevs under juni månad 1921 inom 74 kommuner, d. v. s. endast inom en femtedel av de kommuner, som rapporterat förhandenvaro av mer eller mindre omfattande arbetslöshet.

Nödhjälpsarbetena.

Kostnader. Till skogssällskapets resp. Norrlands statsarbetens disposition har från årets början t. o. m. juli månad 1921 stått ett belopp av c:a 16 miljoner kronor. Utgifterna för statsarbetena under samma tid uppgingo till 11·6 miljoner. Läggas härtill kostnaderna för nödhjälpsarbetena vid statens järnvägars automobilvägar i Bohus län samt statens diknings- och

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 14, där siffran preliminärt är angiven till c:a 1·1 miljon.

torvtäktsarbeten i Göteborgs och Bohus län, erhålles den totala utgiftssiffran för de statliga nödhjälpsarbetena under tiden januari—juli 1921 eller 12·1 miljoner kronor.

Dessutom skall ett belopp av bortåt en halv miljon, som numera till sin väsentliga del är förbrukat, utgå av 1921 års arbetslöshetsanslag för bestridande av utgifter för speciella ändamål, vilka ej direkt tillgodoses genom arbetslöshetskommissionens egen verksamhet. De totala utgifterna för samtliga här ifrågavarande ändamål skulle alltså under nyss angivna tid uppgå till i runt tal 12·6 miljoner kronor. Uti denna summa har emellertid icke medräknats den del av anvisat belopp å 55 000 kronor, som åtgått till administrationsutgifter, ej heller det av Kungl. Maj:t beviljade, men ej i anspråk tagna beloppet å 150 000 kronor, som reserverats för hyreshjälp under kvartalet april—juni 1921, samt slutligen icke häller de ännu ej redovisade utgifter, som åsamkats staten för den s. k. kursverksamheten, vars kostnader skola täckas genom medel, som anvisats av 1920 års anslag.

De i det föregående angivna kostnaderna ha med c:a 2·8 miljoner kronor bestritts av anslag för år 1920, som beviljats av 1919 eller 1920 års riksdagar.

Nödhjälpsarbetenas omfattning. Antalet vid nödhjälpsarbeten sysselsatta arbetare den 31 juli 1921 uppgick till 11 815, fördelade sålunda:

Vid skogssällskapets statsarbeten	11 015	man
» Norrlands statsarbeten	348	»
» statens järnvägars automobilvägar	272	»
» » diknings- och torvtäktsarbeten	180	»
Summa	**11 815**	man

Vid samtliga ovanstående arbetsföretag voro vid juli månads början 191 företag i gång. Under månadens lopp ha 20 nya nödhjälpsföretag igångsatts (därav 9 genom skogssällskapets och 6 genom Norrlands statsarbeten), och 5 arbeten avslutats, vadan antalet i gång varande nödhjälpsföretag vid juli månads slut utgjorde 206.

Dyrtidsanslaget.

Sedan den dyrtidslindrande verksamhet, som förut handhafts av folkhushållningskommissionens dyrtidsavdelning, enligt riksdagens beslut upphört med juni månad 1921, har avvecklingen av det för berörda ändamål avsedda s. k. dyrtidsanslaget överlämnats åt arbetslöshetskommissionen.[1] Beträffande detta avvecklingsarbete anföres i rapporten för juli månad, att av statsbidraget (å inalles 2·8 miljoner) har utanordnats c:a 113 700 kronor. På grund av med dyrtidsanslaget förbundna redovisningstekniska bestämmelser kommer emellertid den huvudsakliga utbetalningen att försiggå under månaderna augusti och september.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 690.

Förslag till lag om den offentliga barnavården.

Fattigvårdslagstiftningskommittén av år 1907, som efter hand erhållit i uppdrag att avgiva förslag till ändrad lagstiftning rörande de huvudsakligaste delarna av den offentliga barnavården, har i juni 1921 avlämnat betänkande med förslag till lag om den offentliga barnavården m. fl. författningar. Huvuddragen av den föreslagna omorganisationen av den offentliga barnavården äro i korthet följande.

Barnavårdssamhälle. Varje kommun utgör med avseende å den offentliga barnavården ett barnavårdssamhälle, vars beslutanderätt utövas av vederbörande fullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kommunalstämman resp. allmän rådstuga. Dock kunna efter framställning från kommun eller länsstyrelse två eller flera kommuner å landet erhålla Kungl. Maj:ts medgivande att tillsammans utgöra ett samhälle för fattigvård och barnavård.

Barnavårdsnämnd. Kommittén har föreslagit, att i varje barnavårdssamhälle de huvudsakliga barnavårdande uppgifterna skola centraliseras hos en myndighet, barnavårdsnämnden.

Den från och med år 1903 gällande ordningen med barnavårdsangelägenheternas uppdelning på tre olika myndigheter, nämligen skolstyrelsen, vilkens uppgifter beträffande uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn kan uppdragas åt en särskild barnavårdsnämnd, hälsovårds- eller kommunalnämnden, vilkens uppgifter beträffande fosterbarnsärendena kan anförtros åt en särskild fosterbarnsnämnd, samt fattigvårdsstyrelsen, har visat sig förenad med olägenheter. Samtliga dessa myndigheter skola hava uppmärksamheten riktad på att barnen inom deras verksamhetsområde erhålla den vård och fostran, som kräves för deras sunda utveckling. När kännedom om missförhållanden vinnes, har vederbörande myndighet att göra en undersökning av hemmet samt vidtaga av omständigheterna påkallade åtgärder. De åtgärder, som komma till användning i de olika fallen, äro av ensartad beskaffenhet. I stort sett äro alltså uppgifterna, åtminstone om man betraktar dem med hänsyn till barnet, så likartade, att därutinnan ej kan hämtas skäl för den nuvarande uppdelningen av verksamheten å olika myndigheter och därav följande särskiljande i lagstiftningen. Kommittén påpekar vidare, att 1902 års lag angående vanartade och i sedligt avseende försummade barn i det stora flertalet kommuner icke föranlett, att hithörande ärenden övertagits av den härför avsedda myndigheten, skolrådet eller barnavårdsnämnden, eller överhuvudtaget framkallat någon som helst åtgärd. Vill man, att inrättandet av barnavårdsnämnder för utförande av samhällets fostrande verksamhet bland barnen skall kunna genomföras i kommunerna, måste man till dem överlämna arbetet för barnen i allmänhet. Uppenbart är, att en fördelning av samhällets barnavårdande verksamhet på flera myndigheter, delvis ingripande på varandras områden, skall verka försvagande i avseende å såväl ansvar som maktmedel samt därigenom minska utsikterna till ett tillfredsställande resultat. Utvecklingen av kommunernas barnavård främjas, enligt kommitténs mening, bäst genom att en myndighet så vitt möjligt i sin hand samlar det kommunala arbetet med barnavården. Till denna myndighet bör man sålunda kunna vända sig, när helst det gäller att åt ett barn, som är i behov av samhällets hjälp för sin andliga eller kroppsliga utveckling, förskaffa denna hjälp på ett sätt, som behovet i varje fall kräver. Denna myndighet skall helt uppbära samhällets ansvar för barnen.

Barnavårdsnämndens organisation. Nämnden skall bestå av kyrkoherden eller hans ställföreträdare, en folkskollärare eller -lärarinna, utsedd för fyra år av skolrådet (folkskolestyrelsen) samt minst tre för nit och intresse för ungdoms- och barnavård kända män eller kvinnor, valda av respektive fullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kommunalstämma eller allmän rådstuga. Minst en kvinna skall alltid vara ledamot av nämnden. I stad är stadsläkaren och i kommun på landet är där anställd eller bosatt läkare efter vissa regler ledamot. Provinsialläkare är dessutom befogad vara tillstädes vid sammanträde med barnavårdsnämnd i kommuner inom sitt distrikt och kan begära nämnds sammankallande. Nämnden utser inom sig för en tid av två år en ordförande, vilken kan tilldelas arvode för sitt uppdrag. De formella bestämmelserna om barnavårdsnämndens verksamhet överensstämma i huvudsak med motsvarande föreskrifter rörande fattigvårdsstyrelsen. För utövande av sin verksamhet skall nämnden, där arbetets ringa omfattning ej gör sådan anordning onödig, indela barnavårdssamhället i distrikt, vart och ett stående under närmaste uppsikt av någon ledamot i nämnden. Barnavårdsnämnden kan ock till sitt biträde kalla därför skickade, inom samhället bosatta män och kvinnor (övervakare, vårdare). Den kan också till sådant biträde anlita lämplig förening eller stiftelse. För Stockholm och andra större kommuner kunna särskilda organisationsformer av Kungl. Maj:t bestämmas.

Ungdomsråd. Inom varje landstingsområde skall finnas ett ungdomsråd. I de städer, som icke deltaga i landsting, skola ungdomsråd ej inrättas, utan skola barnavårdsnämnderna, som kunna förväntas därstädes erhålla en kvalitativt rikare sammansättning, jämväl fylla ungdomsrådets uppgifter, därvid dock kompletterade med en av konungen tillsatt lagkunnig, i domarvärv förfaren man.

Ungdomsrådet skall bestå av sex ledamöter. Av dessa skall ordföranden vara en lagkunnig, i domarvärv förfaren man, vilken för viss tid förordnas av konungen. Kungl. Maj:t utser vidare en läkare att för viss tid vara ledamot av rådet. De övriga fyra ledamöterna utses av landstinget för en tid av sex år. Hos ungdomsrådet skall vara anställd en sekreterare, vilken på förslag av rådet förordnas av Kungl. Maj:t Ordföranden och sekreteraren åtnjuta arvode av statsmedel. Staten ersätter också ordföranden och läkarledamoten för deras inställelser vid rådets sammanträden. Övriga kostnader skola bestridas av landstinget.

Ungdomsrådets huvudsakliga uppgift skall vara att pröva av barnavårdsnämnderna underställda beslut rörande barns skiljande från hemmet eller rörande rätt för föräldrar att återtaga av barnavårdsnämnd omhändertaget barn samt att handlägga ärenden rörande omhändertagande till skyddsuppfostran av vissa vanartade barn över femton år, då barnavårdsnämnd gjort framställning därom. Dessutom skall ungdomsrådet med uppmärksamhet följa barnavårdsnämndernas verksamhet inom landstingsområdet, befrämja tillkomsten av anstalter och inrättningar för barns vård och uppfostran samt uppmuntra anordningar för anskaffande av goda fosterhem och i avseende härå tillhandagå barnavårdsnämnderna med anvisningar. Ungdomsrådet bör också uppmuntra utvecklingen av frivillig verksamhet för ungdoms- och barnavård.

Uppsikten över den offentliga barnavården. Uppsikten över de olika grenarna av kommunal verksamhet på barnavårdens område tillkommer enligt förslaget, liksom enligt nu gällande lagar, väsentligen länsstyrelsen. Såsom biträde åt länsstyrelsen vid uppsikten föreslås de i fattigvårdslagen omnämnda konsulenterna, vilka jämväl skola tillhandagå barnavårdsnämnderna med råd och upplysningar. För den hygieniska kontrollen skall länsstyrelsen enligt förslaget i förekommande fall äga anlita vederbörande läkare. Kommittén föreslår vidare ett centralt organ, som hos sig sammanfattar den inspekterande och konsulterande myndigheten beträffande barnavården för riket i dess helhet. Angående denna myndighet innehåller lagförslaget inga närmare bestämmelser, utan överlämnas åt Kungl. Maj:t att förordna härom. I den allmänna motiveringen till förslaget framhåller kommittén betydelsen av att samtliga barnavårdsärenden sammanföras på en punkt i centralförvaltningen. Lämpligast och enklast synes vara att åtminstone till en början såsom centralt organ för handhavandet av ärenden

rörande den offentliga barnavården anlita utvägen att utbygga socialdepartementets byrå för fattigvård och barnavård. Dit bör således förläggas den centrala inspektionen över barnavården, vare sig för denna inspektion anställes en särskild inspektör eller detta uppdrag, som till en början synes kunna ske, överlämnas åt statens fattigvårdsinspektör såsom inspektör även för den offentliga barnavården.

Barnavårdsnämndens uppgifter. Barnavårdsnämnden skall omhändertaga barn, som äro värnlösa eller eljest behöva vård utom hemmet och vilka icke uppnått sexton års ålder. Hava alltså föräldrarna avlidit, avvikit eller eljest övergivit barnet, eller kan barnet icke erhålla tillfredsställande vård på grund av föräldrarnas sjukdom, liknöjdhet eller oförmåga, skall barnavårdsnämnden, där behovet icke annorledes avhjälpes, bereda barnet underhåll, vård och uppfostran. Det bör därvid helst utackorderas i enskilt hem. Finnes ej lämpligt enskilt hem, kan barnet överlämnas till ett barnhem. Där barnhem ej finnes att tillgå, må barn under två år kunna intagas å fattigvårdsanstalt; äldre barn få intagas å sådan anstalt allenast för tillfällig vård, och skall, om så skett, åtgärd ofördröjligen vidtagas för att bereda barnet vård annorstädes. Är barn till följd av kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller annan kroppslig eller andlig brist eller svaghet i behov av särskild vård utom hemmet, skall barnavårdsnämnden vidtaga erforderliga åtgärder för att förskaffa barnet särskild anstaltsvård. Då omhändertaget barn nått den ålder och utveckling, att det bör anses vara i stånd att försörja sig, skall nämnden söka bereda barnet lämplig tjänst och tillse, att det erhåller nödig utrustning. Nämnden bör dock fortfarande öva tillsyn över barnet, intill dess det fyllt aderton år. Ifråga om träffande av arbetsavtal för barnet har nämnden samma rätt, som enligt lag tillkommer föräldrarna.

Kommittén har icke ansett sig böra stadga målsmansrätt för barnavårdsnämnden över omhändertaget barn, utan endast fastslagit rätt för nämnden att hava uppsikt över barnet och att tukta det. När skäl därtill föreligger, må nämnden hos domstol göra anmälan om förordnande av förmyndare.

Barnavårdsnämnden skall vidare tillse att skyddsuppfostran beredes dels barn under sexton år, som av föräldrarna misshandlas eller så vanvårdas, att dess liv och hälsa äventyras, eller som på grund av föräldrarnas lastbarhet, vårdslöshet eller oförmåga är i fara att bliva vanartat, dels barn under femton år, som finnes vara så vanartat, att hemmets och skolans uppfostringsmedel äro otillräckliga för dess tillrättaförande.

I enlighet med förslagets allmänna principer skola barnavårdsnämndens åtgärder mot de ovannämnda barnen i första hand inrikta sig på ett förbättrande av förhållandena i hemmet. Föräldrarna och det vanartade barnet kunna tilldelas varning. Vanartat barn kan också efter nämndens beslut tilldelas lämplig aga. Anser nämnden sådana åtgärder gagnlösa eller hava sådana vidtagits, utan att rättelse vunnits, äger nämnden besluta, att barnet skall skiljas från hemmet för att omhändertagas för skyddsuppfostran. Vägra föräldrarna sitt samtycke till sådant besluts verkställande, skall ärendet underställas ungdomsrådet.

Möjligheten till anordnande av skyddsuppfostran har utsträckts jämväl till sådana barn, som fyllt femton, men ej aderton år, och vilka förfallit till bettleri eller till ett kringstrykande, lastbart eller oordentligt levnadssätt. På sådan ungdom skola tillföljd härav lösdrivarlagens bestämmelser ej vidare bliva tillämpliga, liksom härav också föranletts ändring i fattigvårdslagens stadganden om bettleri. Har vanarten yttrat sig i brottslig gärning, gälla dock de straffrättsliga bestämmelserna. Beträffande ifrågavarande barn äger nämnden att tillgripa de ovannämnda åtgärderna till förbättrande av förhållandena i hemmet, dock må ej föreskrivas tilldelande av aga. Synas sådana åtgärder gagnlösa eller hava de tillgripits utan resultat, skall nämnden hos ungdomsrådet göra framställning om barnets omhändertagande för skyddsuppfostran.

Barn, som omhändertages för skyddsuppfostran och icke är vanartat, skall av barnavårdsnämnden överlämnas till vård i ett lämpligt enskilt hem eller intagas i barnhem. Vanartat barn däremot skall i regel intagas i skyddshem.

Barnhem. Då kommun eller landsting upprättar barnhem, skall för detsamma uppgöras plan, vilken underställes länsstyrelsens prövning. Länsstyrelsen har också att bestämma, huruvida vid fattigvårdsanstalt inrättad särskild avdelning för barns vård må kunna godkännas som barnhem. För upprättande av enskilda barnhem kräves länsstyrelsens tillstånd. Enskilt barnhem står under tillsyn av barnavårdsnämnden. Enligt vad i motiven framhålles, kräves ej koncession eller fastställande av plan för redan befintliga barnhem. Följa barnhemmen ej dem givna föreskrifter, kan förbud meddelas dem för verksamhetens fortsättande.

Skyddshem. I kommitténs förslag bibehålles den genom lag den 6 juni 1919 införda bestämmelsen om skyldighet för landstingen och de i landstingen icke deltagande städerna att anordna skyddshem *med erforderligt antal platser.*[1] Dock kunna två eller flera landsting eller landsting och större städer förena sig om gemensamt skyddshem. Konungen kan befria landsting eller större stad från ovannämnda skyldighet, därest skyddshem i annan ordning kan komma till stånd. Varje skyddshem skall hava ett av Konungen godkänt reglemente. Jämsides med dessa, de vanliga skyddshemmen, föreslår kommittén upprättande genom statens försorg av särskilda skyddshem. Dessa senare skola i första rummet hava till uppgift att bereda uppfostran åt vanartade, vilka på grund av sin ålder eller vanartens beskaffenhet icke lämpligen kunna omhändertagas i de vanliga skyddshemmen. Även för sådana vanartade barn, som på grund av sjukdom eller abnormitet icke lämpa sig för uppfostran i de vanliga skyddshemmen, förutsätter förslaget inrättande genom statens försorg av särskilda skyddshem eller av säravdelningar vid annat skyddshem.

I fråga om själva anordnandet av skyddshemmen skiljer sig förslaget ej väsentligen från de allmänna regler, som givas i nuvarande lag.

Har ett år förflutit sedan skyddsling intagits i skyddshem, kan skyddshemmets styrelse, om så befinnes lämpligt, tillsvidare eller för viss tid överlämna skyddslingen till enskilt hem eller anställa honom i tjänst, under förbehåll att, närhelst hans uppförande eller annat förhållande det föranleder, styrelsen må kunna återtaga honom. Sådan åtgärd bör så vitt möjligt vidtagas så tidigt, att skyddsling får tillfälle att vistas i enskilt hem eller vara i tjänst minst sex månader, innan han slutligen utskrives. Skyddsling skall i regel utskrivas senast då han uppnått aderton år. I vissa fall kan han dock kvarhållas, intill dess han fyllt tjuguett år. Styrelsen skall vid utskrivningen söka bereda skyddslingen tjänst eller annan lämplig sysselsättning, tillse, att han erhåller nödig utrustning, samt öva tillsyn över utskriven skyddsling, intill dess han fyllt tjuguett år. Beträffande anställningen äger styrelsen bestämmanderätt intill fyllda aderton år eller, om utskrivningen äger rum efter fyllda sjutton år, intill ett år därefter, dock ej längre än till fyllda tjuguett år.

Skyddshemmen skola stå under den inspektion, som Konungen förordnar. Såsom grundläggande för inspektionens omfattning och utövande anser kommittén i huvudsak kunna gälla de föreskrifter, som i sådant hänseende utfärdats för den hos skolöverstyrelsen anställda skyddshemskonsulenten. Hans verksamhet bör dock förläggas till socialdepartementet, vilket synes vara betingat bland annat av angelägenheten, att barnavårdsärendena samlas på ett ställe i centralförvaltningen.

Understöd för vård av barn till ensamstående moder. Om moder är i behov av understöd för utom äktenskapet fött barn under sexton år och anledning icke föreligger för barnavårdsnämnden att omhändertaga detsamma, skall nämnden lämna modern det bidrag, som kräves för att hon må kunna giva barnet erforderlig vård. Även om modern icke själv vårdar barnet, utan bereder det vård hos annan, skall bidrag lämnas henne. Lever modern tillsammans med barnets fader eller med annan man, med vilken hon har barn, utbetalas icke något bidrag. Såväl ensamstående hustru som änka kan under samma förutsättningar som moder till utom äktenskapet fött barn av barnavårdsnämnden tilldelas bidrag för vård av barn. Om barnet är

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1919, sid. 982.

under två år, skall barnavårdsnämndens bidrag, såvitt ej särskilda skäl föreligga till annat, bestämmas att utgå med belopp, som motsvara vad jämlikt lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskapet i allmänhet plägar av domstol i orten fastställas som underhållsbidrag av fader. Detta stadgande antages komma att utöva en viss inverkan på bestämmandet även av bidragen till äldre barn. Bidraget skall, när behov antages bliva stadigvarande, i allmänhet bestämmas för år att utgå med visst belopp i månaden. Barnavårdsnämnden har vidare att meddela understöd åt moder till barn utom äktenskapet, som är i behov av hjälp på grund av havandeskap eller barnsbörd, för en tid av högst sex veckor före och sex veckor efter nedkomsten. Barnavårdsnämnden har att tillse, att nu nämnda understöd på behörigt sätt användes.

De nu behandlade stadgandena innebära ett försök att erhålla en efter svenska förhållanden avpassad motsvarighet till de danska s. k. alimentationslagarna.

Tillsyn över fosterbarn. Alla barn, som lämnats till vård i enskilt hem, skola stå under tillsyn av barnavårdsnämnden. Åldersgränsen för denna tillsyn, som enligt nuvarande bestämmelser är sju år, har i förslaget satts till sexton år.

Var och en, med undantag av far- eller morföräldrar, som mottagit fosterbarn, är skyldig att i stad eller köping inom två och på landet inom åtta dagar efter barnets mottagande göra anmälan *till* barnavårdsnämnden. *Att* barnet mottagits utan rätt till ersättning befriar ej från anmälningsskyldighet.

Barnafostraren skall giva fosterbarnet den vård, som kräves för dess sunda utveckling till kropp och själ, samt vid sjukdom bereda det den särskilda vård, som omständigheterna påkalla. Finner barnavårdsnämnden, att barn ej åtnjuter tillfredsställande vård, skall den genom lämpliga föreställningar söka åstadkomma rättelse eller, om detta mål ej härigenom vinnes, skilja barnet från barnafostraren.

Bestridande av kostnaderna. Kostnaderna för samhällets barnavårdande verksamhet skola i främsta hand bestridas av kommunerna. Medel härför skola anskaffas efter de grunder, som i allmänhet äro stadgade för kommunalutskylders utgörande. Emellertid kunna kommunerna få gottgörelse för sina kostnader från olika håll, nämligen från barnets egendom, från enskild försörjningspliktig samt från landsting och staten.

Då barnavårdsnämnd omhändertagit ett barn för vård eller skyddsuppfostran, äger den att övertaga barnet tillhörig egendom och därav bereda sig ersättning för kostnaden för barnets vård. Barnets föräldrar äro även ersättningsskyldiga för nämndens omkostnader för barnet, och likaså är fader ersättningsskyldig med avseende å understöd, som utbetalats till moder för vård av hennes barn eller på grund av havandeskap eller barnsbörd. Med den sålunda ersättningsskyldige bör barnavårdsnämnden träffa skriftligt avtal om bidragets utbetalande med visst belopp på bestämda tider. Kan sådant avtal icke komma till stånd, må nämnden, med bifogande av utredning om den ersättningsskyldiges betalningsförmåga, göra ansökan om fastställande av bidrag hos länsstyrelsen, som bestämmer, med vilket belopp och på vilka tider bidraget skall utgöras. Av den kostnad, som barnavårdsnämnd bestritt för omhändertaget barn, och vilken icke blivit ersatt genom statsbidrag, gottgörelse ur barnets egendom eller ersättningsskyldigs bidrag, må nämnden utbekomma två tredjedelar av kommunens fattigvårdsstyrelse. Då enligt fattigvårdslagen landsting eller staten skall gälda kostnaden, må nämnden erhålla ersättning för hela kostnaden av fattigvårdsstyrelsen, vilken *sedan gottgöres densamma av landstinget eller staten. Fattigvårdsstyrelsen kan vidare* på anmälan av barnavårdsnämnden eller självständigt förelägga försumliga försörjare eller den, som genom lastbarhet eller vårdslöshet vållat, att hans barn måst omhändertagas för skyddsuppfostran, arbetsskyldighet enligt i fattigvårdslagen stadgad ordning.

Kostnaden för vård i skyddshem skall bekostas av landstingen eller städer, som ej i landsting deltaga, men skola barnavårdsnämnderna ersätta landstingen och dessa städer härför med 225 kronor för år räknat. Vården i statens skyddshem bekostas av staten, men skola landstingen och städer, som ej deltaga i landsting, för varje å skyddshem intaget barn erlägga 450 kronor för år räknat, med rätt att återtaga hälften från vederbörande kommun.

Betänkandet är undertecknat av landshövding J. Widén (ordförande), godsägaren O. Björklund, professor I. Jundell, fattigvårdsinspektör A. Lindblom, häradshövding J. Linders (sekreterare), riksdagsmannen E. O. Magnusson och fröken Ebba Wedberg.

I en gemensamt avgiven reservation hava herrar Björklund och Magnusson anmält avvikande uppfattning av lagens uppgifter och omfattning. Enligt deras mening har majoriteten i sitt förslag gått för långt vid strävandet efter en gemensam barnavårdslagstiftning och efter en förening i en och samma myndighets hand av de skilda uppgifterna i fråga om kommunernas befattning med barnavården. Önskemålet om en centralisering av barnavården bör enligt reservanternas mening realiseras endast såvitt verkliga fördelar stå att vinna därigenom. Det ledande för reservanterna synes vara bevarandet av en stark central styrelse av kommunens gemensamma angelägenheter. Emellertid biträda reservanterna förslaget såtillvida, att de, ehuru med tvekan, förorda, att åt en särskild barnavårdsnämnd uppdrages befattningen med vanartade och i sedligt avseende försummade samt vanvårdade barn, dock under uttrycklig förutsättning att, vad beträffar landsbygden och de mindre städerna, kyrkoherden i församlingen blir barnavårdsnämndens ordförande.

Reservanterna anse vidare, att fattigvårdsstyrelserna äro minst lika kvalificerade som barnavårdsnämnderna att omhänderhava uppgifterna beträffande barn, som behöva omhändertagas till vård utanför hemmet, samt ensamstående mödrar. En överflyttning av dessa uppgifter till barnavårdsnämnden skulle medföra direkta olägenheter, då understödsverksamhetens uppdelning på två myndigheter kunde medföra konflikter samt anordningen med skyldighet för fattigvårdsstyrelsen att betala nämndens utgifter bleve invecklad och medförde omgång, varjämte översikten av fattigvårdens omfång och kostnader skulle försvåras. Reservanterna anse därför, att barnavårdsnämnden ej bör hava annan medelsförvaltning än den, som betingas av befattningen med de vanartade och i sedligt avseende försummade barn, som omhändertagas för skyddsuppfostran. De reservera sig även mot förslaget om inrättande av ett ungdomsråd, i det de anse, att länsstyrelsen är kompetent och lämpad att avgöra och bedöma frågor om barns skiljande från hemmet.

I en gemensamt avgiven reservation hava å andra sidan herr Jundell och fröken Wedberg framställt yrkande på ungdomsrådets ytterligare utnyttjande. De anse, att hos detsamma bör anställas en barnavårdskonsulent, vilken har att dels tillhandagå barnavårdsnämnderna inom landstingsområdet och enskilda barnavårdsinstitutioner med råd och upplysningar rörande barnavård, dels på ungdomsrådets uppdrag utöva uppsikt över barnavården inom landstingsområdet.

Herr Magnusson har vidare reserverat sig mot det enligt hans mening för strängt formulerade stadgandet om skyldigheten för landsting och stad, som ej deltager i landsting, att upprätta skyddshem, från vilken skyldighet de kunna befrias, endast om skyddshem i annan ordning kan komma till stånd.

Internationella emigrationskommissionen.

I samband med behandlingen av arbetslöshetsfrågan vid 1919 års internationella arbetskonferens i Washington antogos bl. a. tvenne resolutioner rörande åtgärder för reglering av emigrationen, nämligen dels upprättande av en avdelning för emigrationsfrågor vid internationella arbetsbyrån och dels tillsättande av en särskild kommission med uppgift att undersöka, vad som kan göras för att reglera emigrationen av arbetare från ett land till ett *annat samt att skydda lönarbetare, som bo i annat land än deras eget.*[1] Den på grund av detta beslut av internationella arbetsbyråns styrelse tillsatta kommissionen sammanträdde i Genève den 2—11 augusti 1921 under ordförandeskap av förutvarande talmannen i engelska underhuset, lord Ullswater. Som vice ordförande fungerade den italienske generalkommissarien för emigrationen, de Michelis. Kommissionen bestod i övrigt av aderton ledamöter, representerande nio europeiska och lika många utomeuropeiska stater samt bestående av regerings-, arbetsgivar- och arbetardelegater till en tredjedel vardera, sålunda fördelade:

Regeringsdelegater: Brasilien, Frankrike, Indien, Japan, Kanada, Kina.

Arbetsgivardelegater: Argentina, Grekland, Schweiz, Spanien, Sydafrika, Tcheckoslovakien.

Arbetardelegater: Australien, Förenta Staterna, Italien, Polen, Sverige, Tyskland.

Till svensk arbetardelegat hade utsetts ledamoten av arbetsrådet K. V. Holmström.

I kommissionens befogenhet ingick icke att fatta några definitiva beslut *eller vidtaga därav betingade verkställighetsåtgärder, utan var dess uppgift* begränsad till att göra in- och utvandringen samt därmed sammanhängande spörsmål till föremål för förberedande behandling och däröver avlämna betänkande till den i oktober sammanträdande internationella arbetskonferensen, som sedan äger att besluta om vidare åtgärder. Arbetsprogrammet upptog ett tiotal punkter, rörande vilka förberedande utredningar företagits inom arbetsbyråns emigrationssektion och vilka föranledde följande uttalanden och beslut:

1. Frågan om övervakande av utvandringsagenterna. Kommissionen uttalade sig för önskvärdheten av att samtliga regeringar vidtoge följande åtgärder:

a) Inrättande av statskontroll över alla företag, som sysslade med sjöbefordran av utvandrare samt överhuvud alla personer, som hade med emigrantvärvning att göra.

b) Fastställande av straff för utspridande av falska uppgifter i avsikt att locka till utvandring.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 24.

c) Fastställande i lagstiftningen av principen om förpliktelse för alla personer, som sysslade med emigrantbefordran till lands eller till sjöss, att solidariskt ansvara för i deras namn gjorda utfästelser samt för bedrägerier, begångna av deras representanter, agenter och underagenter — offentliga eller bulvaner — eller av någon annan person, som arbetade för deras räkning eller i deras intresse.

d) Framläggande för allmänheten, så vitt möjligt kostnadsfritt, av alla tillgängliga upplysningar rörande förhållandena för utvandrare.

2. Värvning av arbetare gruppvis från ett land till ett annat. Enligt punkt II av Washingtonkonferensens rekommendation angående arbetslöshetsfrågan har hemställts till medlemmarna av internationella arbetsorganisationen att icke medgiva värvning av arbetare gruppvis från ett land till ett annat förrän efter överenskommelse mellan vederbörande länder och efter överläggning med arbetsgivare och arbetare inom vederbörande industrier i vartdera landet. Med avseende å de överenskommelser, som sålunda kunde komma att träffas, uttalade sig kommissionen för införande av följande bestämmelser:

a) Uppsikt och överinseende över verksamheten borde utövas genom därtill befullmäktigade myndigheter i båda de berörda staterna, för var och en inom dess territorium.

b) Värvningen borde få handhavas uteslutande av byråer och agenter, som erhållit tillstånd av nämnda tillsynsmyndighet.

c) Överläggningar rörande den närmare regleringen av den värvning, som medgives på grund av förutnämnda överenskommelser, böra anordnas med därav berörda arbetsgivar- och arbetarorganisationer.

d) Vederbörlig hänsyn bör tagas till förhållandena på arbetsmarknaden i båda de berörda länderna, så att värvningen av arbetskraft icke må medföra rubbningar å detta område, och särskilt så att lägre löner än de i invandringslandet gängse icke må stipuleras, och att de värvade arbetarna ej må befordras till platser, där strejk eller lockout pågår.

e) Avtal, som ingåtts i det land, där värvningen skett, skola tillerkännas laglig giltighet även i invandringslandet, utom i vad beträffar bestämmelser, som äro att anse såsom stridande mot laga ordning.

f) Om det visar sig, att arbetare värvats till främmande land i syfte att användas i stället för strejkande eller utestängda arbetare i detta land, skall det företag, som verkställt värvningen eller för vars räkning densamma verkställts, vara skyldigt att ersätta de sålunda värvade arbetarna för alla dem ådragna utgifter, inberäknat kostnaden för resa fram och tillbaka.

3. Förbud mot oskäliga löneavdrag för åt emigranterna förskotterade medel. Kommissionen uttalade sig för att varje stat borde vidtaga anordningar för upprättande av en judiciell myndighet med befogenhet att förklara ogiltigt varje avtal rörande löneavdrag till täckande av förskott, som en utvandrare erhållit före avresan från hemlandet, i den mån sådana avtal vore stridande mot gällande arbetarlagstiftning i invandringslandet.

4. Anordnande av besiktning å utvandrare före avresan från hemlandet. I syfte att minska risken för utvandrare att bliva vägrad tillträde vid ankomsten till främmande land eller att under resan bliva utsatt för smittosam sjukdom, antog kommissionen en resolution med uppmaning till regeringarna att anordna en effektiv besiktning av utvandrare i varje hamn, varifrån utvandring brukade äga rum, och i mån av behov även å viktigare gränsstationer, där utvandrare passerade. Vid besiktningen borde hänsyn tagas

såväl till hälsotillståndet som till övriga villkor, som vore gällande i invandringslandet.

Kommissionen betecknade det dessutom som önskvärt, att särskilda överenskommelser träffades mellan respektive stater rörande dessa besiktningar och de villkor, under vilka en invandrare i förväg skulle kunna erhålla garanti för att bliva mottagen i det främmande landet, samt om formuleringen av erforderliga certifikat och andra bestämmelser rörande ut- och invandring samt återinvandring.

5. *De hygieniska förhållandena vid befordringen av utvandrare.* Kommissionen hemställde till internationella arbetsbyrån att i samråd med tillkallade sakkunniga låta utarbeta och för 1922 års internationella arbetskonferens framlägga betänkande rörande de minimifordringar, som borde uppställas med avseende å hygieniska förhållanden, säkerhetsanordningar, utspisning och människovärdiga förhållanden i övrigt vid befordringen av utvandrare.

6. *Försäkring av utvandrare under resan.* Kommissionen beslöt fästa regeringarnas uppmärksamhet på önskvärdheten av upprättande av något slags försäkring, varigenom utvandrare kunde erhålla skydd för följderna av olyckshändelser under resan.

7. *Arbetsförmedling för utvandrare.* Kommissionen beslöt hemställa till alla medlemmar av internationella arbetsorganisationen:

a) att giva såväl utvandrare som invandrare fritt tillträde till den offentliga arbetsförmedlingen;

b) att upprätta specialkontor av arbetsförmedlingen å sådana platser, där utvandrare eller invandrare samlades i större antal;

c) att upprätta regelbundna förbindelser mellan den offentliga arbetsförmedlingen samt in- och utvandringsmyndigheterna;

d) att, med hänsyn särskilt till arbetskraftens förflyttningar i gränstrakterna, anordna ömsesidig upplysningsverksamhet mellan närliggande arbetsförmedlingsanstalter på båda sidor om gränsen.

8. *Likställigheten mellan in- och utländska arbetare.* Kommissionen uttalade sig för att den i Washington antagna rekommendationen angående ömsesidighet med avseende å behandlingen av utländska arbetare måtte erhålla en mer exakt formulering och uttryckte i samband härmed den förhoppningen att, där lagstiftningsåtgärder i berörda syfte icke redan vidtagits i de olika länderna, medlemmarna i internationella arbetsorganisationen skulle vidtaga åtgärder för att — om möjligt med stöd av internationella konventioner — genomföra likställighet i fråga om behandlingen av å ena sidan invandrade arbetare samt deras anhöriga och å andra sidan landets infödda arbetare, detta i avseende å såväl socialförsäkrings- och arbetarlagstiftning som understöds- och föreningsrätt.

Vidare hemställde kommissionen till internationella arbetsbyrån att till framläggande vid den stundande konferensen utarbeta ett betänkande angående genomförande av största möjliga likformighet i lagstiftningen beträffande socialförsäkringen, antingen för alla länder eller mellan vissa grupper av stater inbördes.

9. Skydd för kvinnor och minderåriga. Kommissionen beslöt, att alla föreslagna åtgärder rörande skydd för utvandrare skulle tillämpas lika å män, kvinnor och minderåriga. Den hemställde vidare, att frågan om speciell skyddslagstiftning för kvinnor och barn skulle upptagas på föredragningslistan till 1922 års konferens.

10. Övriga beslut. Kommissionen uttalade som sin önskan:

a) att varje land, dit invandring ägde rum, borde vidtaga åtgärder för att bereda ett lämpligt mottagande och skydd åt invandrare, som anlände till dess hamnar eller överskrede dess gränser;

b) att i de land, dit invandringen ägde rum, de allmänna folkskolorna och tekniska skolorna skulle så vitt möjligt stå öppna för invandrare och deras familjer;

c) att stater, som införde mera betydelsefulla ändringar i sin in- eller utvandringslagstiftning, vid tillämpningen av de nya bestämmelserna borde taga nödig hänsyn till att dessa ej genom sitt oförutsedda ikraftträdande vållade svårigheter för invandrarna;

d) att internationella arbetskonferensen på sin dagordning måtte upptaga frågan om likställighet med avseende å ekonomiska rättigheter för alla invandrare, som i laglig ordning erhållit tillträde till ett land, utan hänsyn till från vilket land de kommit.

Kommissionen beslöt vidare föreslå styrelsen för internationella arbetsbyrån att tillsätta en kommitté, sammansatt av ett begränsat antal ledamöter, vilka skulle ha rätt att med sig adjungera ytterligare sakkunniga, med uppgift att biträda byrån vid handläggningen av frågor rörande utvandringen. Denna kommitté skulle speciellt biträda den tekniska sektionen för arbetslöshet och utvandring i dess utredningar rörande den internationella emigrationslagstiftningen.[1]

För vinnande av internationell likformighet i fråga om emigrationsstatistiken hemställdes till direktören för internationella arbetsbyrån att rådgöra med de statistiska ämbetsverken i de stater, som vore anslutna till internationella arbetsorganisationen, i syfte att kunna framlägga förslag till lämpliga formulär att underställas 1922 års internationella arbetskonferens.

Vidare uttalade kommissionen, att det vore önskvärt:

a) att varje medlem minst var tredje månad delgåve internationella arbetsbyrån alla tillgängliga upplysningar — från lagstiftningens, statistikens och andra områden — rörande in- och utvandring, återinvandring och emigrantbefordran;

b) att dessa uppgifter borde avgivas i så god tid, att de kunde bli tillgängliga inom tre månader efter utgången av den period, å vilken de hade avseende.

Till den nämnda permanenta kommitténs uppgifter skall vidare höra att företaga utredning rörande följande frågor, som kommissionen hänskjutit till densamma:

a) Åläggande för arbetsgivarna att svara för sådana extra pålagor, som uteslutande utkrävas av utländska arbetare.

b) Ansvarsskyldighet från varje stats sida mot invandrade arbetare, vilka efter viss tids arbete inom statens område befinnas hava ådragit sig yrkessjukdom eller en obotlig eller för ifrågavarande land egendomlig sjukdom.

c) Förslag till internationella överenskommelser mellan olika stater rörande skydd för emigranter i hamnar och vid gränserna.

---

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 233.

Internationella arbetsbyråns produktionsundersökning.

Vid sammanträde i Genua den 9 juni 1920 beslöt internationella arbetsbyråns styrelse på förslag av den italienske arbetsgivarrepresentanten Pirelli att föranstalta en hela världen omfattande produktionsundersökning i syfte att klarlägga orsakerna till den rådande produktionskrisen.[1] Med sitt ursprungligen väckta förslag avsåg Pirelli en utredning av den industriella produktionen, främst med hänsyn till arbetsförhållanden och levnadskostnader. I all synnerhet framhöll han, att undersökningen borde gälla, i vad mån den förkortade arbetstiden, de ständiga strejkerna och lockouterna samt arbetarnas opposition mot betalning efter prestation bidragit till nedgången i produktionen. Mot hans förslag framhölls från arbetargruppen, som i princip delade hans åsikt om önskvärdheten av en dylik undersökning, att inom en så snävt tillskuren ram skulle ej produktionsproblemet ställas i sin rätta belysning. Såväl andra på produktionen direkt inverkande faktorer — råvarubristen, transportsvårigheter m. m. — som också hela den andliga atmosfär kriget skapat, måste tagas med i beräkningen, för att problemet skulle kunna ställas på rätt bog. I denna utvidgade form fick arbetsbyrån i uppdrag att företaga undersökningen. Resultaten, som inom kort kunna väntas föreligga, komma sålunda att täcka ett synnerligen vidsträckt fält av det ekonomiska livet. I ett memorandum, som i slutet av förra året utgavs från internationella arbetsbyrån, återfinnes en närmare redogörelse för de punkter, vilka utredningen skulle komma att beröra. Här nedan gives ett kort referat av innehållet.

I företalet framhålles, att i enlighet med vad som framkommit under styrelsens diskussion av Pirellis förslag, undersökningen ansetts böra omfatta alla de faktorer, som inverka på »produktiv verksamhet». Huvudpunkterna, under vilka utredningen skulle komma att falla, ha sålunda blivit:

1) att klargöra de nu rådande produktions- och prisförhållandena;

2) att fastställa de viktigaste orsakerna till den pågående krisen;

3) att angiva de botemedel, som synas framkomma ur teoretiska undersökningar eller som förhållandena själva synas peka på.

Arbetsbyråns memorandum har i överensstämmelse med detta program uppdelats i tre huvudavdelningar: I. Fakta; II. Orsaker; III. Botemedel.

I. Fakta.

1. *Utredningens omfattning* skulle i enlighet med styrelsens resolution avse hela världens industriella produktion. Geografiskt har man i största

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921. sid. 233.

möjliga mån sökt tillfredsställa kravet på universalitet, under det att man för undersökningens syften utvalt de betydelsefullaste och bäst lämpade industrierna. Å andra sidan har det synts lämpligt att utsträcka utredningen till att omfatta även jordbruket, såtillvida som hithörande förhållanden äro av omedelbar betydelse för den allmänna konsumtionen eller den industriella produktionen.

2. I avsikt att utröna, vilka förändringar som inträffat beträffande de olika ländernas allmänna produktion, har man upprättat en *produktionsstatistik*, omfattande perioderna före, under och efter kriget eller 1904—1913, 1914—1918 och 1919—1920.

Med ledning av de uppgifter, som erhållas för perioden före kriget, blir det möjligt att mäta graden av den rådande underproduktionen.

3. Jämsides härmed undersökes även *produktionen per arbetare*. Härvid betonas särskilt vikten av att ej förbise det inflytande, som förändringen i industriernas utrustning eller införande av nya arbetsmetoder haft på det individuella arbetsresultatet. För att vidare få en allsidig belysning av arbetstidens verkningar på produktionsresultatet kommer avkastningen såväl per timme som per dag och vecka att tagas i betraktande.

4. Liksom produktionen tillfogats ett våldsamt avbräck genom kriget, har jämväl en avsevärd nedgång i konsumtionen ägt rum. Å andra sidan ha en mängd nya behov uppstått, orsakade av nya vanor och nya livsvillkor, som världskriget framskapat. För att kunna tillmäta förändringarna i produktionen dess rätta betydelse blir det därför nödvändigt att undersöka den inträffade *omkastningen i efterfrågan*.

I all synnerhet vill man söka bestämma konsumtionen per person för ett antal artiklar, som kunna anses representativa för levnadsstandarden. Olika sociala klasser urskiljas härvidlag för att möjliggöra ett noggrant bestämmande av olika behovs förändringar.

5. Med ledning av de levnadskostnadsindices, som finnas uppgjorda i de flesta länder, företages en utredning av *priserna*, fullt parallell till de undersökningar, produktionen och konsumtionen underkastats.

II. Orsaker.

Sedan efter ovan angivna plan ett noggrant bestämmande av produktionskrisen vunnits, föres undersökningen över på de orsakande faktorerna.

1. Såsom den första av dessa upptages *råvarubristen*. Att bristen på råmaterial och bränsle varit en kraftig hämsko på produktionen synes ställt utom tvivel. En belgisk undersökning anföres sålunda bl. a. som exempel.[1] Enligt denna skulle av de c:a 2 800 avstannade företag, som undersökningen gällde, 15 % inställt driften på grund av brist på råmaterial och bränsle.

Under denna punkt upptages vidare en del omständigheter, som blivit satta i samband med industriernas nuvarande betryckta läge; så t. ex. fram-

[1] Undersökningen finnes berörd i Soc. Medd., årg. 1920, sid. 1024.

hålles, att under kriget industriens bestånd av råvaror blivit så hårt anlitade, att lagren i det närmaste uttömts. Denna omständighet har framför andra, betonas det, bidragit till att göra det ekonomiska livet till en hushållning ur hand i mun. Ävenså framkastas frågan om vissa producentgruppers intresse av att tillbakahålla driften och driva priserna i höjden.

2. I intimt samband med råvarubristen stå *transportsvårigheterna.* En mängd exempel nämnas på hur driftsinställelser vållats av svårigheterna dels att transportera till industrianläggningarna deras behov av råmaterial, dels att föra deras produkter till avsättningsplatserna.

3. *Bristen på maskiner* har vidare varit en kraftigt bidragande orsak till att försvåra industriernas arbete. Vid sidan av förstörelsen under kriget framhålles, att man i hög grad underlåtit att förnya, än mindre förbättra den maskinella utrustningen. En hel del industriföretag ha tack vare de abnormt uppskruvade priserna under kriget kunnat arbeta med tekniskt undermålig utrustning. Frågan uppstår även här om de specifika »krigsindustriernas» omvandling för fredsbruk och överhuvud industriens omläggning vid återgången till normala förhållanden i det internationella handelsutbytet.

4. Ojämnheten i *valutavärdena*, som inträdde efter kriget, framhålles som en betydelsefull hämmande faktor för åvägabringandet av normala förhållanden.

5. Som en annan faktor upptages *kreditproblemet* och kapitalbristen; såsom exempel anföres, att i Belgien c:a 10 % av de undersökta företagen av denna orsak hindrats att hålla driften i gång.

6. Sedan de olika så att säga materiella faktorerna sålunda var för sig framlagts och blivit belysta med hänsyn till sin betydelse för produktionskrisen, upptages till behandling den sista och med hänsyn till arbetsbyråns arbetsområde speciellt betydelsefulla faktorn, *den mänskliga arbetskraften*, och de förändrade förhållanden, som i fråga härom inträtt. Till en början beröres här världskrigets direkta sviter, först mobiliseringen och den därigenom förlorade arbetskraften, vidare förlusten av människoliv genom strider och sjukdomar och slutligen den under krisåren av olika anledningar uppkomna kvalitativa försämringen av arbetskraften. Därifrån föres diskussionen över till de under de sista åren inträdda förskjutningarna i samhällsstrukturen och dessas inflytande på den industriella produktionen. Frågan om arbetstidsförkortningen och dess betydelse för arbetsproduktiviteten blir härvid föremål för speciell undersökning och likaså spörsmålet om den genom strejker och lockouter förlorade arbetstiden. I nära samband härmed står frågan om den bristande jämvikten mellan tillgång och efterfrågan å arbetskraft, vilken framkallat än arbetarbrist, än arbetslöshet. Till sist fästes uppmärksamheten vid de psykologiska och moraliska problem, som under krigsåren trätt i förgrunden, och betonas därvid bland annat vikten att undersöka de förhållanden, som givit upphov till sådana aktuella slagord som »krigströtthet», »arbetsolust» och »gulaschanda».

III. Botemedel.

Den tredje och mest krävande delen av undersökningen är avsedd att innefatta en prövning av de utvägar, som kunna tänkas ifrågakomma för avhjälpande av produktionskrisen. Dispositionen av denna avdelning ansluter sig givetvis till den i föregående kapitel följda uppställningen av de vid krisens uppkomst medverkande huvudfaktorerna. I anslutning till de i punkterna 1—5 dryftade frågorna behandlas sålunda möjligheterna för en *förbättring av de tekniska hjälpmedlen* samt ett *avhjälpande av råvaru- och penningbristen;* vad beträffar åter de i sista punkten berörda problemen har dessas lösning lagts på tre olika linjer; de utvägar, som härvid särskilt blivit föremål för uppmärksamhet, äro *industriens demokratisering, införande av rationella avlöningsformer* och *stabilisering av arbetsmarknaden.*

För erhållande av det för undersökningen erforderliga materialet har arbetsbyrån i första hand tillskrivit regeringarna i olika länder med begäran om uppgifter rörande ekonomiska och sociala förhållanden på de områden, som stå i samband med undersökningen. Likaså hava dylika uppgifter inhämtats från på dessa områden arbetande vetenskapliga institut och organisationer. Beträffande slutligen sådana spörsmål, som genom tillgänglig statistik och andra på officiell väg erhållna uppgifter icke kunna erhålla allsidig belysning, har byrån sökt erhålla ytterligare upplysningar från arbetsgivar- och arbetarorganisationerna i olika länder ävensom från de kooperativa centralorganisationerna. För uppgifternas avgivande hava utarbetats särskilda frågeformulär, vilka genom respektive regeringar tillställts vederbörande organisationer.

Den danska lagstiftningen om invaliditetsförsäkring.

Den 1 oktober 1921 träder den nya invaliditetsförsäkringen i Danmark i kraft. I tredje häftet av denna tidskrift (sid. 246) har förut omnämnts framläggandet av det till grund för denna reform liggande lagförslaget samt de samtidigt föreslagna ändringarna i fattigvårds- och sjukkasselagarna, vilka bl. a. avsågo en reglering av den i nära samband med invaliditetsförsäkringen stående frågan om försörjningen av kroniskt sjuka. Förslagen slutbehandlades i riksdagen den 29 april 1921, och de nya författningarna utfärdades därefter den 6 maj. Huvudinnehållet i den nya lagstiftningen är följande:

Lagen om invaliditetsförsäkring. Förutsättning för delaktighet i denna försäkring är medlemskap i registrerad sjukkassa. Invaliditetspremien utgår

som obligatoriskt tillägg till den ordinarie avgiften för alla medlemmar mellan 18 till 62 års ålder. Beloppet skall utgöra per år:

för personer, som inträda i försäkringen vid lagens ikraftträdande eller före fyllda 25 år . . . . . kr. 5·40
för senare inträdande personer i åldern 25—33 år . . . . . » 7·80
» » » » » 33—40 » . . . . . » 10·20.

För personer, fyllda 40 år, som inträda efter lagens ikraftträdande, beräknas förhöjda avgifter enligt grunder, som inrikesministern äger fastställa.

Förutom dessa, de försäkrades egna avgifter lämnas bidrag till försäkringen av vederbörande arbetsgivare samt stat och kommun. Arbetsgivarnas bidragsskyldighet, som motiveras därmed, att invaliditeten i stor utsträckning är beroende på yrkessjukdomar, är bestämd till kr. 5·40 per årsarbetare. Staten och den försäkrades hemortskommun dela lika de överskjutande kostnaderna med undantag av utgifterna för den centrala administrationen, vilka uteslutande bestridas av staten. Som organ för sagda administration skola inrättas en invalidförsäkringsrätt, med uppgift att avgöra frågor om förefintligheten av invaliditet, samt en invalidförsäkringsfond, till vilken samtliga avgifter och bidrag skola inflyta och varifrån understöden genom vederbörande sjukkassor utbetalas. I fondens direktion skall sjukkasseinspektören *fungera som verkställande ledamot.*[1]

Vid inträdande invaliditet — varmed enligt lagen förstås en nedsättning av förvärvsförmågan till en tredjedel eller därunder — tillkommer den försäkrade en s. k. invalidränta av i regel 800 kronor per år. Detta belopp minskas dock till en tredjedel, därest den understödsberättigade därjämte innehar pension eller annat årligt understöd från stat eller kommun, eller jämlikt olycksfallsförsäkringslagen eller annan lag uppbär livränta till motsvarande eller högre belopp; är sagda pension eller livränta åter mindre än invalidräntan, utbetalas hela skillnaden jämte en tredjedel av återstoden. Äro äkta makar båda understödsberättigade, minskas invalidräntan för vardera med en fjärdedel.

Förutom sagda kontanta understöd kan den försäkrade erhålla sjukvård eller annan behandling, som befinnes behövlig för invaliditetens förebyggande eller hävande. Kostnaderna härför bestridas av invalidförsäkringsfonden.

Sjukkasselagen. Bland de ändringar, som införts beträffande sjukförsäkringen, äro i främsta rummet att märka de nya bestämmelserna om kroniskt sjuka. Enligt hittills gällande lagstiftning hava personer, som lidit av obotlig eller ofta återkommande sjukdom, men dock varit åtminstone delvis arbetsföra, kunnat vinna inträde i sjukkassa endast med det förbehåll, att understöd ej skulle utbetalas för sjukdagar, som vore beroende av sagda kroniska åkomma.[2] Detta förbehåll skall nu bortfalla, så att de kro-

[1] *Till president i invalidförsäkringsrätten har utnämnts landstingsmannen K. Steincke, vars* ingående utredningar rörande försörjningslagstiftningen förut refererats i Soc. Medd. (årg. 1920, sid. 280).

[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1915, sid. 669.

niskt sjuka bliva berättigade till samma förmåner som övriga medlemmar, mot erläggande av samma avgifter. För den merkostnad, som dessa sjuka vålla sjukkassorna, utöver genomsnittsutgiften för övriga medlemmar, skola kassorna erhålla ersättning av allmänna medel. En fjärdedel av denna merkostnad täckes av det ordinarie statsbidraget (se nedan), och återstoden fördelas lika på stat och kommun; inalles får staten sålunda betala $^5/_8$ och kommunen $^3/_8$ av sagda kostnader.

Förutom ovannämnda nya bestämmelser hava också i sjukkasselagen införts en del andra ändringar, föranledda av erfarenheter, som vunnits under lagens föregående tillämpning. De viktigaste av dessa ändringar avse reservfondens och statsbidragets storlek. Vad reservfonden beträffar, har föreskrift förut funnits om avsättande av medel för sådant ändamål, men däremot saknats bestämmelse om fondens storlek i förhållande till omfattningen av kassans verksamhet. För framtiden har detta reglerats så, att fonden som regel skall motsvara genomsnittet av kassans utgifter under de tre sista räkenskapsåren, statsbidraget frånräknat. Sistnämnda bidrag skall liksom hittills utgå dels med ett »fast belopp» för varje obemedlad medlem — förut 2, framdeles 3 kronor per år — dels med ett »varierande belopp», motsvarande 25 % av kassornas utgifter, med vissa begränsningar. Beträffande sistnämnda har det tillägget gjorts, att bland de utgifter, som vid statsbidragets beräknande få medtagas, skall framdeles ingå bl. a. även kostnader för medicin, tandvård, sjukvård i hemmet och vistelse å konvalescenthem.

Såsom en ändring, som i viss mån torde stå i samband med de kroniskt sjukas medtagande i sjukförsäkringen, är vidare att nämna, att högsta medgivna understödstiden per år utsträckts från 13 till 26 veckor.

Slutligen har i den reviderade lagen stadgats, att avtal, som träffas mellan sjukkassor och läkare, skola underställas inrikesministern för godkännande. Finner sig ministern icke kunna godkänna sådant avtal, äger han ålägga vidkommande sjukkassa antingen att i stället för fri läkarvård giva sina medlemmar ett skäligt tillägg till den kontanta ersättningen eller ock att med visst belopp — högst 75 % — ersätta medlemmarnas faktiska utgifter för läkarvård.

Fattigvårdslagen. De i fattigvårdslagen införda nya bestämmelserna avse i huvudsak att på ett ur social synpunkt tillfredsställande sätt bereda försörjning åt sådana kroniskt sjuka, vilka äro helt förvärvsoförmögna och följaktligen även enligt den ovan anförda nya lydelsen av sjukkasselagen bliva uteslutna från delaktighet i sjukförsäkringen och därmed även från invaliditetsförsäkringen. Dylika sjuka skola enligt den nya lagen vara berättigade att av vederbörande kommun erhålla nödtorftigt understöd utan fattigvårds karaktär, till belopp icke överstigande vad de enligt sjukkasse- eller invalidförsäkringslagarna skulle kunnat erhålla. Som villkor för sådant understöd fordras, att den sjuke kan styrka sig under de tre senaste åren icke hava kunnat uppfylla de betingelser med avseende å hälsotillstånd, som krävas för att vinna inträde i en sjukkassa.

Sociala frågor vid 1921 års riksdag.[1]

Arbetarlagstiftning.

Arbetstidens begränsning. Riksdagens beslut angående revision av arbetstidslagen har refererats i ett föregående häfte av *Sociala Meddelanden (sid. 692).*

I anledning av motion av herrar Trygger m. fl. i första och Lindman m. fl. i andra kammaren om upphävande eller suspension av lagen om arbetstiden å svenska fartyg, föreslog andra lagutskottet skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning rörande verkningarna av nämnda lag och förslag till revision av densamma. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

Samhällsfarliga arbetsinställelser. Frågan om *förebyggande* av *samhällsfarliga* arbetsinställelser framfördes i bägge kamrarna genom åtta särskilda motioner. Sålunda föreslogo herrar Ingeström m. fl. i första och Nilsson i Landeryd m. fl. i andra kammaren skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning och förslag angående lagstiftning till skydd mot den fara, som genom arbetsnedläggelser m. m. hotar jordbruket. Herr Edén m. fl. i andra och Kvarnzelius m. fl. i första kammaren föreslogo föranstaltande av skyndsam utredning och framläggande av förslag angående möjligheten att genom utbyggandet av nuvarande lagstiftning och genom nya lagstiftningsåtgärder förebygga samhällsfarliga arbetsinställelser. I liknande syfte motionerade herr Björkman i Norrköping m. fl. i andra kammaren ävensom herr v. Sydow m. fl. i första kammaren, vilken begärde utredning och lagförslag angående användande av avtalsstridiga och samhällsvådliga blockader i arbetstvister. Vidare hemställde herrar Westman m. fl. i andra och Johansson i Sölvesborg i första kammaren, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt till främjande av arbetsfreden inom jordbruket framlägga förslag till en efter jordbrukets behov avpassad lagstiftning, som reglerar arbetsavtalet och dess rättsverkningar och därvid innehåller bestämmelser om obligatorisk medling och om varseltid, som från båda sidor skall iakttagas vid arbetstvister, samt om obligatorisk skiljedom vid vissa rättstvister och vid sådana arbetskonflikter, vilka äro av samhällsfarlig natur. I enlighet med vederbörande utskotts förslag beslöt riksdagen skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte till prövning upptaga, huruvida *åtgärder till arbetsfredens bevarande*, utöver vad som redan vidtagits, ytterligare kunde företagas.

Arbetslöshetsfrågan. Med bifall till en av Kungl. Maj:t den 4 mars 1921 framlagd proposition beslöt riksdagen att på tilläggsstat för år 1921 anvisa ett förslagsanslag å högst 11 miljoner kr. för bekämpande av arbetslöshet och lindrande av genom den allmänna krisen uppkommen nöd. I anledning av den ökning av arbetslösheten, som sedermera inträdde, avläts den 20 maj en ny proposition om beviljande för samma ändamål av ytterligare dels ett reservationsanslag av 23·5 miljoner kr. på tilläggsstat för år 1921 och dels ett förslagsanslag av högst 3 miljoner kr. på extra stat för 1922. Arbetslöshetskommissionen hade i yttrande till Kungl. Maj:t i stället för nämnda belopp föreslagit resp. 31 och 5 miljoner kr., vilket förslag upptagits i motion av herr Johanson i Stockholm m. fl. Riksdagen stannade emellertid vid bifall till regeringens förslag. Vidare biföll riksdagen såväl en i propositionen gjord hemställan om bemyndigande att anordna vissa nödhjälpsarbeten å Ostkustbanan som en av herrar

[1] Av enskilda motionärer väckta förslag äro i denna översikt som regel omnämnda endast i det fall, att de föranlett någon riksdagens åtgärd eller stått i direkt samband med något i redogörelsen eljest berört ärende.

Lindgren och Lithander i andra kammaren väckt motion, att enahanda bemyndigande skulle lämnas beträffande anordnandet av nödhjälpsarbeten å Dals—Västra Värmlands järnväg. Samtidigt framhölls dock av riksdagen önskvärdheten av att nödhjälpsarbeten vid dessa järnvägsföretag igångsattes först i sista hand, efter det att alla andra möjligheter att bekämpa arbetslösheten, såsom genom vägarbeten o. d., blivit utnyttjade. I anledning av en i första kammaren väckt motion om bestämmande av att en viss del av arbetslöshetsanslaget skulle ställas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande, fann sig riksdagen vidare föranlåten att betona vikten av att nödhjälpsarbetena utföras under så betryggande former som möjligt, i vad angår arbetets tekniska och organisatoriska ledning, samt att största möjliga samverkan därvid alltjämt må äga rum med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och dess tjänstemän.

För bekämpande av arbetslösheten beslöt riksdagen även i enlighet med en av Kungl. Maj:t framlagd proposition att på tilläggsstat för år 1921 under titel »Utgifter för kapitalökning, statens affärsverksamhet» anvisa ett reservationsanslag av 9 miljoner kr. att enligt Kungl. Maj:ts bestämmande användas för sådana arbeten vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, vilka kunna påkallas för att främja det angivna ändamålet. Genom detta beslut ansåg sig riksdagen ock i tillbörlig grad hava tillgodosett de krav, vilka framställts i ett par i samma ämne väckta motioner, nämligen dels en motion av herr Hage m. fl. i andra kammaren med yrkande om anvisande av ett allmänt anslag att utlämnas som förskottskapital till sådana statsförvaltningar, som befinnas lämpliga för åstadkommande av arbete till arbetslösa eller till personal, som eljest måste avskedas, och dels en motion av herr Asplund i första kammaren med förslag, att med hänsyn till rådande arbetslöshet anslag med högre belopp än i statsverkspropositionen förutsatts borde utgå till vissa företag vid statens vattenfallsverk.

Internationell arbetarlagstiftning. I en till riksdagen avlåten proposition hade Kungl. Maj:t begärt riksdagens yttrande rörande de vid internationella arbetsorganisationens konferenser i Washington år 1919 och i Genua år 1920 fattade besluten.[1] Efter vad som framgick av det propositionen bifogade statsrådsprotokollet, hade chefen för socialdepartementet, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, förordat Sveriges anslutning till tre av de föreliggande konventionsförslagen, nämligen den i Washington antagna *arbetslöshetskonventionen* samt Genuakonventionerna angående *minimiålder för barns användande i arbete till sjöss* och angående *arbetsförmedling för sjömän*. Däremot avstyrktes ratificering av den i Washington beslutade konventionen angående *begränsning av arbetstiden i industriella företag*. Vad beträffar övriga föreliggande konventionsförslag, för vilka samtliga verkställighetstiden utgår först den 1 juli 1922, ansåg regeringen dessa för närvarande icke behöva föranleda någon direkt åtgärd, och detsamma gällde de vid konferenserna beslutade rekommendationerna.

Gent emot vad i propositionen sålunda hemställts, framfördes motionsvis i riksdagen avvikande yrkanden dels av herr Thore (andra kammaren), som ansåg arbetsförmedlingskonventionen icke böra av riksdagen godkännas, dels av herrar Sigfrid Hansson i första och Edvard Johansson i andra kammaren, vilka påyrkade ratificering av jämväl arbetstidskonventionen. Riksdagen beslöt emellertid, med avslag å dessa motioner, att lämna regeringens förslag utan erinran.

Pensions- och sjukförsäkring.

Pensionsförsäkringen. Efter framställning av pensionsstyrelsen föreslog Kungl. Maj:t riksdagen vissa ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 19 och 889.

1913, samt äskade medel, som skulle bliva erforderliga i anledning av lagändringen.[1] Förslaget, som förnämligast motiverades genom penningvärdets fall, avsåg i huvudsak:

1) en höjning av pensionsavgifterna för högre inkomster och ett något modifierat sätt för avgiftspensionernas beräkning;

2) en höjning av pensionstilläggen och understöden för dem, som efter lagändringens ikraftträdande bliva invalider;

3) en utvidgning av rätten av barntillägg.

Riksdagen antog för sin del med vissa ändringar den kungl. propositionen, och skola i enlighet härmed nedan omförmälda bestämmelser träda i kraft den 1 januari 1922.

(*4 §:*) I och för bestämmande av de *pensionsavgifter*, som skola av de avgiftspliktiga erläggas, indelas dessa i följande åtta inkomstklasser:

Inkomstklass	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Årsinkomst, kr. . . .	Under 600	600—799	800—1 199	1 200—2 999	3 000—4 999	5 000—6 999	7 000—9 999	10 000 o. mera
Pensionsavgift, kr. .	3	5	8	13	15	20	25	30

(*6 §:*) Storleken av det årliga *pensionsbeloppet* har hittills utgjort för man 30 och för kvinna 24 % av de erlagda pensionsavgifternas sammanlagda belopp. Denna grund för pensionsberäkningen har modifierats sålunda, att de försäkrade indelas i vissa åldersgrupper och att för samtliga personer inom en grupp pensionen utgår med viss lika procent av de för åldersperioden erlagda avgifterna enligt följande tablå:

Åldersgrupp:	16—19	20—24	25—29	30—34	35—44	45—54	55—66 år
För män	70 %	60 %	50 %	40 %	30 %	20 %	15 %
» kvinnor	56 %	48 %	40 %	32 %	24 %	16 %	12 %

Åldern beräknas härvid efter det antal levnadsår, som uppnås under det kalenderår, för vilket avgiften påförts.

(*6, 7 och 33 §§:*) Enligt den äldre lydelsen av 6 § utgick av allmänna medel ett tillägg till pensionen för pensionstagare, som vore till arbete varaktigt oförmögen och vilkens inkomst ej uppgick till för man 300 och för kvinna 283 kronor. Pensionstillägget utgjorde för år räknat för man 150 och för kvinna 140 kronor med avdrag av $^{6}/_{10}$ av det belopp, varmed pensionstagares årsinkomst översteg 50 kronor.

I 7 § förefanns bestämmelser om vad med årsinkomst, som avsåges i 6 §, skulle förstås, ävensom vissa regler för uppskattning av värde å naturaförmåner, som ingingo i inkomsten. Enligt dessa bestämmelser skulle såsom årsinkomst anses all den inkomst av fast egendom, kapital eller arbete, som någon skäligen kunde antagas komma att tills vidare årligen åtnjuta, med undantag av dels pension enligt 6 § och dels — intill ett belopp av högst 300 kronor — pension på grund av frivillig avgift enligt 34 §.

Lagändringen innebär i korthet följande: *Pensionstillägg* och *understöd* utökas med 50 % och skola utgöra för man 225 och för kvinna 210 kronor. Inkomstgränsen blir således 425 kronor för man och 400 kronor för kvinna. Däremot bibehålles bestämmelsen, att inkomst intill 50 kronor icke skall föranleda avdrag å pensionstillägg eller understöd. Värdet av naturaförmåner under ett år, som räcka till full, om än nödtorftig försörjning, får ej uppskattas till lägre belopp än 425 kronor för man och 400 kronor för kvinna, mot förutvarande 300 och 283 kronor, och värdet av fri bostad ej till lägre belopp än 60 kronor per år.

För pensionsberättigad, till arbete varaktigt oförmögen änkling, änka eller ogift kvinna, som vore skyldig att försörja barn eller adoptivbarn under 15 år, ökades enligt äldre bestämmelser pensionen med särskilt tillägg för barnet, därest årsinkomsten

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 370.

ej uppgick för man till 300 och för kvinna till 283 kronor, jämte 125 kronor för varje sådant barn. Enahanda rätt tillkom jämväl pensionsberättigade äkta makar, som båda voro till arbete oförmögna, och vilkas sammanlagda årsinkomst ej uppgick till 583 kronor jämte 125 kronor för varje barn. Beloppet av sådant pensionstillägg utgjorde 75 kronor för varje barn med avdrag av $^6/_{10}$ av det belopp, varmed årsinkomsten överstege 300 kronor för änkling, 283 kronor för änka eller ogift kvinna och 583 kronor för äkta makar.

Genom ändring av § 6 har bestämts, att *pensionstillägg för barn* skall jämväl tillkomma:

1) äkta makar, som hava barn eller adoptivbarn under 15 år att försörja, så snart mannen är till arbete varaktigt oförmögen, även om hans hustru icke drabbats av sådan oförmåga;

2) ogift invalid man, som har att försörja adoptivbarn under 15 år;

3) frånskild invalid man, som har att försörja barn eller adoptivbarn under 15 år.

Det i 33 § i lagen omförmälda särskilda understöd åt sådana däri nämnda invalider, vilka själva icke äro pensionsberättigade, men ha att försörja barn eller adoptivbarn under 15 år, utsträcktes i samband härmed att även gälla ovan berörda grupper.

Vidare skall nu jämväl utgå barntillägg i fall, där årsinkomsten ej uppgår till för man 425, för kvinna 400 och för äkta makar 825 kronor jämte 170 kronor för varje barn. Beloppet av barntillägget har bestämts till 102 kronor för varje barn med avdrag av $^6/_{10}$ av det belopp, varmed årsinkomsten må överstiga 425 kronor för man, 400 kronor för kvinna samt 825 kronor för äkta makar.

(*30 §:*) Den pensionsstyrelsen tillagda rätten att under vissa förutsättningar utan återförvisning rätta av pensionsnämnd vid inkomstberäkning gjorda fel skall numera *omfatta sådana fall*, där felbeloppet icke överstiger 100 kronor (förut 50 kronor).

I samband med antagandet av ovanstående ändringar i pensionsförsäkringslagen har jämväl lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av berörda lag undergått vissa ändringar.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition i ifrågavarande ämne väcktes motioner i första kammaren av herr Lagerbjelke samt av herr Johansson i Kälkebo m. fl. och i andra kammaren av herr Johansson i Bro m. fl., vilka samtliga yrkade avslag å de föreslagna lagändringarna. Motionerna lämnades dock av riksdagen utan avseende. Däremot beslöt riksdagen, i anledning av motioner i första kammaren av herrar Wavrinsky och Björkman samt i andra kammaren av herr Pettersson i Södertälje m. fl. att till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, huruvida icke en förbättring i *gifta och förut gifta kvinnors avgiftspensionering* kunde åstadkommas.

Sjukkasseväsendet. Efter av Kungl. Maj:t avlåten proposition har riksdagen beslutat ändra 2 § i lagen om *sjukkassor* så, att maximibeloppet för begravningshjälp, som må av registrerad sjukkassa utbetalas, höjes från 200 till 500 kronor. Likaledes har i 3 § i lagen om *understödsföreningar* den ändring vidtagits, att maximibeloppet för kapitalunderstöd från dylika föreningar höjts från 2 000 till 4 000 kronor, samt att skyldighet att hava av tillsynsmyndighet godkända stadgar ålägges understödsförening, som utfäster eller utbetalar kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor åt varje medlem, mot förutvarande 300 kronor.

Berörda lagändringar skulle träda i kraft den 1 juli innevarande år.

Nykterhetslagstiftning.

Alkoholistvård. Då den, i samband med antagandet av lagen den 30 juni 1913 om behandling av alkoholister, vid Venngarn uppförda alkoholistanstalten som en följd av krigstidens restriktionslagstiftning endast i mindre utsträckning behövde tagas i anspråk, medan samtidigt uppfostringsanstalten för minderåriga förbrytare vid Bona

på grund av den ökade ungdomsbrottsligheten blivit överbelagd, fattade 1918 års riksdag beslut om Venngarnsanstaltens provisoriska användande som uppfostringsanstalt. Samtidigt beslöt riksdagen, att den då av föreningen Floda kolonier innehavda alkoholistanstalten vid Salbohed skulle provisoriskt öppnas till statsanstalt för alkoholister. Med hänsyn till å ena sidan det starkt framträdande behovet av ökat antal platser för alkoholistvården jämte Salbohedsanstaltens uppenbara olämplighet för sådan vård och å andra sidan det efter krigstiden starkt reducerade antalet minderåriga förbrytare, har emellertid 1920 års riksdag bifallit ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag om temporär återförflyttning till Venngarn av den å Salbohed förlagda vårdanstalten, varmed även följer, att eleverna vid den å Venngarn inrymda tvångsuppfostringsanstalten för minderåriga förbrytare i sin tur överflyttas till Bona. Däremot avslog riksdagen liksom föregående år en av Kungl. Maj:t gjord förnyad framställning om anordnande av en ny statens vårdanstalt för alkoholister å Ventholms kungsgård. — I fråga om dagavgiften för anstaltsvården å Venngarn hade Kungl. Maj:t föreslagit, att densamma skulle höjas från 1 krona till 3 kronor. I en av herr Petrén i första kammaren väckt motion föreslogs emellertid, att dagavgiften skulle begränsas till 2 kronor, dock endast under förutsättning att utgifterna för statens alkoholistanstalt bestredes ur avkastningen av statens fond av rusdrycksmedel, såsom i motioner av herr Ekman m. fl. i första och herr Sävström m. fl. i andra kammaren påyrkats. Utan att göra nämnda förutsättning gällande i detta sammanhang, beslöt riksdagen att förorda en dagavgift av 2 kronor.

Riksdagen beslöt vidare, i enlighet med av Kungl. Maj:t framlagt förslag, att ut över det enligt kungörelsen den 27 oktober 1916 utgående statsbidraget till driftskostnaderna vid erkända och enskilda alkoholistanstalter för år 1921 skulle utgå ett tilläggsbelopp av den storlek, att totala driftskostnadsbidraget, för vårddag räknat, uppginge beträffande erkända alkoholistanstalter till högst 3 kronor 50 öre (för såväl tvångsinternerad som frivilligt ingående) och beträffande enskilda alkoholistanstalter till högst 3 kronor, allt enligt de villkor, Kungl. Maj:t bestämmer.

Enligt den nämnda kungörelsen den 27 oktober 1916 gällde som villkor, att statsbidrag skulle utgå endast till anstalter, vilka icke betingade sig en högre vårdavgift per dag än 3 kronor. Kungl. Maj:t föreslog vid årets riksdag en höjning av denna maximigräns till 5 kronor, varemot i en av hr v. Koch i första kammaren väckt motion den gamla maximigränsen föreslogs bibehållen. Riksdagen fattade emellertid härutinnan beslut i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag.

Skärpta straff för olaglig rusdryckshandel. I samband med beslut om skärpta straff för lönnbränning hade 1920 års riksdag jämväl beslutat att hos Kungl. Maj:t begära utredning om skärpning av straffbestämmelserna för olaglig försäljning av rusdrycker.[1] Som resultat av denna utredning framlade regeringen för årets riksdag förslag till förordning angående rusdryckers förverkande i vissa fall, ävensom vissa ändringar i de gällande förordningarna angående försäljning av rusdrycker, tillverkning av brännvin, handel med skattefri sprit samt vissa alkoholhaltiga preparat. Förslagen blevo med vissa jämkningar av riksdagen antagna. Dessutom beslöt riksdagen, i anledning av en av herr Bratt i förevarande sammanhang väckt motion, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning rörande lösdrivarlagens tillämplighet i vissa fall å personer, som gjort sig skyldiga till förbrytelser mot ovannämnda förordningar.

Partihandeln med rusdrycker. I likalydande motioner, framförda i första kammaren av herr Nilsson i Skottlandshus m. fl. och i andra kammaren av herr Norman m. fl., hade föreslagits utredning om vissa förändringar i rusdrycksförsäljningsförord-

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 688.

ningen, avseende dels en ändamålsenlig reglering av partihandeln, dels begränsning av kontrollstyrelsens befogenheter rörande minuthandeln. Riksdagen ansåg, vad det senare spörsmålet beträffar, någon åtgärd icke vara av omständigheterna påkallad och fann sig ej heller kunna biträda den uppfattning rörande riktlinjerna för partihandelns ordnande, som kommit till uttryck i motionerna och som i huvudsak syntes gå ut på en återgång till fri näringsutövning på detta område. Däremot ansåg riksdagen det ur åtskilliga synpunkter önskvärt att få till stånd en utredning rörande frågan, på vad sätt det allmännas inflytande inom den nuvarande organisationen av partihandeln med rusdrycker bäst måtte ordnas, och beslöt riksdagen efter bevillningsutskottets förslag att till Kungl. Maj:t ingå med en framställning i sådant syfte.[1]

Anslag till understöd åt nykterhetsnämnderna. Efter motioner av herr C. G. Ekman m. fl. i första och herr Sävström m. fl. i andra kammaren har riksdagen beviljat ett anslag av högst 50 000 kronor på 1921 års tilläggsstat samt 100000 kronor för år 1922, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, till understöd åt nykterhetsnämnderna samt till åtgärder, avseende att främja den uppgift, som åligger dessa nämnder.

Jordfrågan.

Lagstiftningen mot arrendestegring och skogsskövling. Den vid 1918 års riksdag genomförda och de följande två åren prolongerade lagstiftningen mot oskälig arrendestegring samt mot skogsskövling har erhållit förnyad giltighet för ännu ett år med vissa smärre ändringar. I arrendestegringslagen har sålunda införts den kompletteringen, att lagbestämmelserna nu avse icke blott sådana arrendatorer, som helt eller huvudsakligen fullgöra sitt arrende genom levererande av mjölk, smör, fisk eller annat naturalster, utan även sådana, som fullgöra arrendet medels dagsverken, körslor eller liknande arbetsprestationer. Detta tillägg tillkom på förslag av herr Persson i Tofta i andra kammaren. I lagen mot skogsskövling har tillagts den bestämmelsen, att avverkningsförbud interimistiskt kan meddelas av vissa hos skogsvårdsstyrelse anställda tjänstemän.

Bolags jordförvärv m. m. I anledning av dels en av herr Lindhagen i första kammaren och dels en av herr Olsson i Golvvasta i andra kammaren väckt motion antog riksdagen en lag om utsträckning av den s. k. norrlandslagen även till de delar av landet, där nämnda lag icke förut gäller, dock med undantag för stadgandet i § 3 — varest uppdrages en skillnad mellan stödskog till jordbruket, som ej får av bolagen förvärvas, och utskog, som fortfarande skulle stå bolagen till buds — samt vidare med den uttryckliga begränsningen, att med förening endast skulle förstås ekonomisk förening, som ej driver bank- eller annan penningrörelse eller försäkringsrörelse.

Arrende av fideikommissjord. Riksdagen har i anslutning till en av regeringen framlagd proposition antagit en lag rörande arrende av fideikommissjord, innefattande, att arrendeavtal, som slutits för viss tid eller för arrendatorns livstid, kan bliva gällande jämväl mot annan fideikommissarie än den, som upplåtit arrendet.

[1] Såsom sakkunniga för verkställande av ifrågavarande utredning har chefen för finansdepartementet den 12 september 1921 tillkallat justitierådet A. G. S. Borgström, ledamöterna av riksdagens första kammare kammarherren C. A. E. von Hofsten och riksgäldsfullmäktigen S. H. Kvarnzelius samt generaltulldirektören N. H. R. Themptander, därvid departementschefen uppdragit åt justitierådet Borgström att i egenskap av ordförande leda de sakkunnigas arbete.

Bostadsfrågan.

Hyresstegringslagen. Den av riksdagen antagna nya lagen med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring har i denna tidskrift förut återgivits (sid. 633).

Förordningen om byggnadsskatt. I enlighet med av regeringen framlagd proposition har riksdagen antagit ett par ändringar och förtydliganden i förordningen om byggnadsskatt, avseende bl. a. frihet för staten från erläggande av sådan skatt, vilket eljest skulle kunna ifrågakomma, då staten enligt 1920 års provisoriska kommunalskatteordning i vissa fall ålagts att utgöra fastighetsbevillning.

Främjande av bostadsproduktionen. Till fortsättande av den understödsverksamhet, som beslöts av 1920 års riksdag, hava medel anvisats i huvudsaklig överensstämmelse med av regeringen framlagt förslag. Sålunda har av byggnadsskattemedel 1·5 miljon kronor anslagits till statsbidrag åt kommuner m. fl. för uppförande av bostadsbyggnader samt 4 miljoner kronor till återgäldande av den tillfälliga upplåningen för 1920 års bostadsanslag.[1] Vidare hava i likhet med föregående år beviljats 25 000 kronor till åtgärder, avsedda att främja standardisering av hustyper m. m., samt 75 000 kronor till resestipendier åt arkitekter m. fl., varjämte ingenjörsvetenskapsakademiens anslag *för undersökningar på byggnadsområdet*, vilket för innevarande år utgått med 75 000 kronor, för 1922 höjts till 85 000 kronor.

Levnadskostnader.

Av de provisoriska lagar, som under krigsåren genomförts i syfte att hindra en oskälig stegring av bl. a. levnadskostnaderna, upphörde maximipris- och förfoganderättslagarna från den 1 mars 1921 att gälla, utan att hava erhållit förlängd giltighet.[2] *Prisockerlagen* däremot har ersatts med en ny lag av i huvudsak samma innehåll som den förutvarande, men med de formella ändringar, som betingats av krigstillståndets och de speciella kristidsorganisationernas upphörande. Den nya lagen är avsedd att gälla intill den 1 juni 1922, vid vilken tidpunkt en lagstiftning av permanent karaktär på förevarande område beräknas ha hunnit bliva genomförd.

Beträffande avvecklingen av den genom dyrtidsanslaget bedrivna statsunderstödda verksamheten för lindrande av de mindre bemedlades levnadsvillkor må hänvisas till arbetslöshetskommissionens å annat ställe i detta häfte återgivna redogörelse (sid. 846).

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 809.

[2] Ifråga om socker gäller fortfarande maximipris på grund av en särskild förordning av den 24 mars 1921 (Sv. F. 1921, nr 121).

Meddelanden från socialattachéerna.

Den engelska kolgruvekonflikten april—juni 1921.

III. Konfliktens fortsättning och avslutning.

Konfliktläget och förhandlingarna inför regeringen under senare delen av april. Oaktat, såsom i en föregående rapport omförmälts (h. 6, sid. 557), den ifrågasatta sympatistrejken av järnvägsmän och transportarbetare avblåstes den 15 april, blevo icke gruvarbetarna utan stöd i striden från andra arbetargrupper. En dagen före sympatistrejkens avblåsning tillsatt aktionskommitté av representanter för det parlamentariska arbetarpartiet, fackföreningskongressens styrelse och det brittiska arbetarpartiet förblev i verksamhet och utfärdade en uppmaning till den organiserade arbetarrörelsen att lämna gruvarbetarna ekonomiskt understöd. Arbetartidningen »Daily Herald» igångsatte en insamling till förmån för gruvarbetarnas barn.

Utsikterna för en lösning på kompromissvägen, som framskymtat uti Frank Hodges' anförande vid enskilt sammanträde i underhuset den 14 april, förmörkades på nytt genom gruvarbetarförbundets beslut att desavuera sin sekreterare, och såväl distrikten som en konferens av gruvarbetardelegerade från hela landet, vilken sammanträdde den 22 april, beslöto nästan enhälligt att vidhålla de ursprungliga kraven å nationell minimilön och gemensam vinstfond för hela industrien.

Samtidigt beslöt emellertid gruvarbetarkonferensen antaga en inbjudan från premierministern till förhandlingar med gruvägarnas huvudorganisation. Vid dessa förhandlingar, som under presidium av finansministern fördes dagarna 25—28 april, framlade arbetsgivarna i samförstånd med regeringen ett modifierat förslag till uppgörelse av i huvudsak följande innebörd.

Efter förloppet av tre månaders övergångstid skulle i princip gälla de regler för lönens beräkning, som arbetsgivarna redan en månad tidigare föreslagit. Enligt dessa regler skulle gälla en standardminimisats, under vilken lönen icke skulle sjunka, förutsatt att en viss standardminimivinst tillkomme bolagen. Såsom standardminimilön skulle gälla grundlönen i distrikten den 31 mars 1921 jämte de distriktstillägg, som beviljats intill juli 1914, eller motsvarande belopp i sådana distrikt, där grundlönen sedermera höjts. Distriktstillägg, som beviljats under kriget, skulle följaktligen icke ingå i standardminimilönen.[1] Procentuellt tillägg till ackordslönen i samband med 7-timmarsdagens införande skulle däremot bibehållas. Standardminimivinsten inom varje distrikt skulle utgöra 17 procent av hela det sålunda beräknade lönebeloppet inom distriktet. Därutöver uppkommande överskott inom olika distrikt skulle delas mellan arbetsgivare och arbetare i proportionen 1 : 4.

Under en övergångstid av tre månader, innan dessa regler trädde i tillämpning, skulle emellertid för varje månad på förhand distriktsvis fastställas vissa maximibelopp för de i varje fall oundvikliga lönereduktionerna, lika för alla arbetare inom ett distrikt. Till förhindrande av att lönen behövde reduceras redan efter den första månadens förlopp, erbjödo sig nu arbetsgivarna att avstå från hela sin del i överskottet. Skulle den inom visst distrikt erforderliga lönereduktionen under övergångstiden överstiga de fastställda maximibeloppen, erbjödo sig arbetsgivarna ytterligare att helt eller delvis avstå från standardminimivinsten inom distriktet. I yttersta hand förutsattes,

[1] Se Soc. Medd., årg. 1921, sid. 426.

att statsunderstöd skulle utgå för att supplera lönen, så att reduktionen icke överstege fastställt belopp.

Det visade sig emellertid omöjligt att uppnå enighet vid förhandlingarna, enär arbetarna vidhöllo kravet på lönereglering och vinstens fördelning efter för hela landet gemensamma grunder. Större lönereduktion än 2 s. per skift ville arbetarna ej samtycka till, och detta beräknades förutsätta, förutom företagarvinstens uppgivande, ett statsunderstöd av omkring 30 milj. £ per år räknat.

I så måtto tillmötesgick emellertid regeringen arbetarnas krav, att den erbjöd ett statsunderstöd av högst 10 milj. £ att utgå under fyra månader, jämte garanti för att lönen under första månaden icke skulle nedsättas med mer än 3 s. per skift och under andra månaden med icke mer än 3 s. 6 d. per skift. Tillika erbjöd sig regeringen lämna sin medverkan till att lönereduktionen under övergångstiden bleve lika stor för samtliga gruvarbetare inom landet, vilket åter förutsatte en utjämning och fördelning av lönerna mellan olika distrikt. Detta erbjöds under förutsättning, att överenskommelse i lönefrågan för minst ett års tid träffades att gälla efter understödsperiodens slut.

Regeringen ställde jämväl i utsikt sitt bifall till upprättandet av en nationell lönenämnd med uppgift att indela landet i distrikt, fastställa principerna för lönens reglering i distrikten och fungera som appellationsinstans i vissa lönefrågor.

Från upprättandet av en gemensam fond för lönens utjämning i olika distrikt, bildad vare sig genom tillskott av vinst från vissa gruvor eller genom en allmän avgift per ton brutet kol, tog emellertid regeringen bestämt avstånd. Detta var också anledningen till att gruvarbetarnas delegeradeförsamling förkastade regeringens förslag och förhandlingarna tillsvidare avbrötos den 28 april.

Det förtjänar anmärkas, att förslaget om allmän tonavgift för upprättandet av en gemensam lönefond rönte understöd från en del experter och vetenskapsmän. Enligt ett förslag av Hodges skulle fonden användas att supplera lönen vid enskilda gruvföretag, så att den fastställda nationella minimilönesatsen nåddes. Enligt ett annat förslag skulle fondens användning begränsas till att supplera distriktslönesatsen inom vissa mindre väl lottade distrikt. Mot det förra förslaget anmärktes ur ekonomisk synpunkt, att verkan därav, åtminstone i viss mån, skulle bliva att hålla en del oräntabla företag vid liv. I fråga om det andra förslaget åter erinrades om det orättvisa i att belägga en hel del mindre bärkraftiga företag med skatt i syfte att supplera lönesatsen vid företag inom andra distrikt. Mot samtliga förslag om tonavgift anmärktes dessutom, att avgiften i normala fall komme att drabba konsumenterna samt att den komme att hämma driftens effektivitet genom att tyngst drabba sådana företag, som i förhållande till använd arbetarstyrka och nedlagt kapital hade att uppvisa den största produktionen.

Av helt annan art voro en del förslag, åsyftande lönenivåns utjämning genom bidrag från arbetarna själva och utan inverkan på fastställd företagarvinst eller produktens pris.

Konfliktläget under maj och förhandlingarna inför regeringen vid slutet av samma månad. Sedan förhandlingarna mellan bägge parter under finansministerns presidium strandat den 28 april, förblev konfliktläget i det hela oförändrat en månad framåt. Såtillvida inträdde dock en skärpning vid mitten av maj månad, att järnvägsmännen förenade sig med transportarbetarna om en uppmaning till sina medlemmar att vägra befordra kol, som importerats eller som transporterats av blockadbrytare. Järnvägsmännen frångingo härvid ett tidigare beslut att endast blockera sådant importerat kol, som avsågs för industriella o. dyl. ändamål, och deras förändrade hållning torde hava föranletts av en konflikt i Glasgow rörande avskedandet av åtta järnvägsmän för vägran att befordra kol, som lossats av oorganiserade. Regeringen tillkännagav emellertid sin fasta avsikt vara att sörja för tillförsel och transport av kol, som erfordrades för samhällets gemensamma behov, och den skärpta blockadförklarin-

gen torde i verkligheten haft endast ringa påföljd. Sedan från regeringshåll erhållits vissa upplysningar rörande användningen av importerat kol, beslöts också i slutet av maj månad att upphäva blockaden.

Under maj pågick en livlig pressdiskussion om möjligheterna att finna en lösning av konflikten, och den allmänna opinionen syntes med allt större bestämdhet kräva, att försök till ny medling gjordes. Lord Weir framställde ett mycket uppmärksammat förslag att nedbringa arbetskostnaden för kol genom 8-timmarsdagens återinförande och arbetsintensitetens ökning upp till samma nivå som före kriget. Även ansåg han besparingar möjliga genom oräntabla gruvors nedläggande och reduktion av administrationskostnaderna m. m. På detta sätt skulle det bliva möjligt att även med en begränsning av lönereduktionen till 2 s. per skift nedbringa de totala produktionskostnaderna för kol till 24 s. 8 d. per ton, vilket skulle betyda en avsevärd lättnad för andra industrier. Förverkligandet av detta förslag skulle emellertid ha nödvändiggjort en revision i vitala delar av gällande kolgruvelagstiftning och ytterligare komplicerat konfliktfrågan, varför förslaget under föreliggande förhållanden icke gärna kunde bliva av någon praktisk betydelse. Lord Londonderry upptog sir Arthur Duckhams inför 1919 års kolkommission framlagda förslag om gruvbolagens sammanslagning distriktsvis, som enligt ett kompletterande förslag av lord Islington borde tvångsvis kunna genomföras i förening med upprättande av distriktsråd för arbetarfrågor efter Whitleyschemat, därest tre fjärdedelar av distriktets arbetsgivare resp. arbetare uttalade sig därför. Ej heller detta förslag rönte emellertid anslutning vare sig från arbetsgivare eller arbetare, av vilka de förra framför allt motsatte sig tanken på lagligt tvång och återinförandet av någon slags statlig kontroll, medan de senare förhöllo sig misstrogna mot själva förtrustningsidén.

Ett förslag, som kom att öva större inflytande på konfliktens vidare förlopp, framställdes av rektorn vid högskolan för ekonomi i London, sir William Beveridge, nämligen att — under förutsättning av arbetets omedelbara återupptagande — hänskjuta konflikten till avgörande av en opartisk nämnd, vars utslag parterna på förhand skulle godkänna och regeringen förplikta sig att verkställa, med det förbehåll likväl att, vad gällde spörsmål av högsta politiska vikt, verkställigheten kunde uppskjutas till tiden efter nästa allmänna val.

Ett annat uppslag av betydande praktiskt värde framfördes i tredje veckan av maj av sir Henry Keith och delgavs av honom premierministern. Förslaget gick ut på en lösning av lönefrågan på basis av stegringen i levnadskostnaderna, vilket också sammanföll med de krav, som framställts från arbetarna. I gengäld skulle de sistnämnda avstå från yrkandet på gemensam vinst- eller löneregleringsfond. Sir Henrys förslag hade framgått såsom resultatet av överläggningar med bl. a. representanter för arbetarsidan, och det torde hava återspeglat en uppfattning, som med växande styrka gjorde sig gällande bland de i konflikten deltagande arbetarna.

Vid samma tid, som detta förslag framställdes, hade under finansministerns förmedling ett närmande mellan parterna ägt rum, och då gruvägarnas huvudorganisation satt uppgivandet av kravet på gemensam fond såsom absolut villkor för förhandlingarnas återupptagande, syntes det svåraste hindret för uppgörelse vara undanröjt. På inbjudan av premierministern kommo därefter förhandlingar till stånd den 27 och 28 maj i närvaro av premierministern, finansministern, handelsministern m. fl. representanter för den högsta statsförvaltningen. Efter överläggning med vardera sidans representanter framlade därvid regeringen grunddragen av ett förslag till uppgörelse. Detta förslag innefattade ett förnyat erbjudande av 10 milj. £ att jämte det belopp, som kunde avstås av arbetsgivarna, utgå till förhindrande av alltför stark lönereduktion under en viss övergångstid. Såsom villkor för understödet uppställdes, att på förhand överenskommelse träffades rörande de villkor, som skulle gälla, sedan övergångstiden utlöpt, eller i varje fall rörande sättet för träffande av bindande uppgörelse.

Vad gäller den erforderliga lönereduktionens storlek, fanns i förslaget endast angivet, att lönen successivt borde sänkas, tills den nådde en ekonomisk nivå. Ju mindre lönereduktionen bleve, desto snarare måste tillgängliga understödsfonder förbrukas och lönen anpassas efter rent ekonomiska grunder, och vice versa.

Rörande villkoren efter understödsperiodens slut förutsattes i regeringens förslag, att dessa måste fastställas av antingen en lönenämnd, bestående av lika antal representanter för bägge parter med opartisk ordförande som skiljeman, eller av en skiljenämnd å tre personer eller ock av en enda skiljedomare. Utslaget borde vara bindande för parterna under ett års tid och därefter äga fortsatt giltighet med tre månaders uppsägningstid. Lönen borde avpassas efter industriens bärkraft inom vederbörande distrikt med hänsyn tagen till möjligheten av ökad produktion, med det förbehåll, att för de lägst betalda arbetarna ett visst existensminimum (subsistence wage) icke underskredes. Det skulle också tillkomma skiljenämnden att fastställa en minimistandardlön inom varje distrikt, ävensom en viss proportion mellan lön och vinst.

I sitt den 3 juni avgivna svar på regeringens förslag biträdde arbetsgivarnas huvudorganisation i allt väsentligt förslaget. Dessutom upprepade arbetsgivarna sitt förut gjorda erbjudande att under viss förutsättning avstå från andel i överskott ävensom, helt eller delvis, från standardminimivinst under en övergångstid av tre månader. Till grund för beräkning av vinst och överskott under de två första månaderna erbjödo de sig att välja genomsnittet av andra kostnader än löner under första kvartalet 1921 i stället för det tidigare föreslagna högre beloppet av motsvarande kostnader under mars 1921. För fastställande av löner efter övergångsperiodens slut föreslogo slutligen arbetsgivarna distriktsnämnder med opartisk ordförande såsom skiljeman samt dessutom en lönenämnd för hela landet med uppgift att träffa avgörande om de allmänna grunderna för lönens beräkning.

Endast i en punkt förkastades regeringens förslag av arbetsgivarna, i det att dessa motsatte sig, att vid lönens beräkning hänsyn toges till möjligheten av ökad produktion.

Å arbetarsidan synes förslaget ha framkallat det intrycket, att regeringen i yttersta hand ämnade påtvinga parterna en lösning genom obligatorisk skiljedom. Den härav vållade misstämningen torde också hava bidragit till att distriktsråden, till vilka frågan hänsköts, samtliga förkastade regeringens förslag. Sannolikt hade utgången icke blivit så förkrossande, om frågan hänskjutits till allmän omröstning bland gruvarbetarna, men i varje fall blev det tydligt, att man i de djupa leden hade väntat sig något mera än allmänna riktlinjer för uppgörelse. Omisskännliga tecken framträdde nu också — exempelvis i ett anförande av Hodges den 30 maj — att man å arbetarsidan var villig att ingå på en kompromiss med uppoffrande i sista hand av kravet på löneregleringsfond. I själva verket rådde på arbetarsidan en så stark fredslängtan, att Hodges i sitt nyssnämnda anförande rent av inbjöd arbetsgivarna att framlägga ett alternativ till arbetarnas ursprungliga förslag.

Förhandlingarna mellan parterna i början av juni och omröstningen bland arbetarna. Sedan regeringen erhållit kännedom om gruvarbetarnas avslag, meddelade den, att erbjudandet av 10 milj. £ i understöd komme att återtagas efter fjorton dagar, om icke dessförinnan uppgörelse kommit till stånd. Tillika meddelades, att den lämnade fristen vore tillräcklig för anställandet av omröstning bland arbetarna om regeringens förslag eller vidtagandet av andra åtgärder för konfliktens lösning.

Emellertid blev det icke regeringens förslag, som kom att spela huvudrollen i det händelseförlopp, som föregick den slutliga uppgörelsen. Bland bägge parterna torde numera hava rått den uppfattningen, att en kompromiss i själva lönefrågan låge inom möjligheternas gräns, och att endast ett positivt förslag i sådan riktning kunde föra ut ur det skenbara dödläget. Sådan ställningen i verkligheten var, mötte heller icke inledandet av direkta förhandlingar mellan parterna — för första gången sedan konfliktens utbrott — några som helst svårigheter. Givet är härvid, att den av regerin-

gen utsatta fristen verkade såsom en sporre å förhandlingarnas skyndsamma bedrivande.

På inbjudan av arbetsgivarna kommo alltså förhandlingar mellan parternas huvudorganisationer till stånd under dagarna 6—9 juni. En ingående diskussion av de olika punkterna i arbetsgivarnas sista anbud ägde rum, och en jämkning företogs till arbetarnas förmån så till vida, att dessa efter övergångstidens slut skulle erhålla 20 % tillägg å förut erbjuden standardlön (1921 års grundlön i distrikten med sådana procentuella tillägg, som beviljats före kriget). I fråga om lönereduktionen under övergångstiden enades man om att denna intill den 1 augusti 1921 icke skulle överstiga 2 s. per skift för vuxna arbetare och 1 s. för minderåriga samt därefter uppgå till det belopp, varom överenskommelse kunde träffas mellan parterna. Övergångstidens längd bleve beroende av huru långt statens understödsmedel försloge.

Med stöd av en till den 10 juni inkallad konferens av delegerade beslöt gruvarbetarförbundet att hänskjuta det sålunda reviderade förslaget till omröstning bland medlemmarna. Det utsända formuläret till voteringsproposition upptog emellertid icke till kontraproposition rent avslag, utan i stället arbetarnas ursprungliga krav å central lönenämnd jämte vinst- eller löneregleringsfond. Medan arbetsgivarnas erbjudande i själva verket innefattade upprättandet av en central lönenämnd, syntes voteringspropositionen ställa arbetarna i valet mellan ett helt uppgivande av deras ursprungliga principkrav eller anslutning till arbetsgivarnas erbjudande. Denna formulering betecknade en eftergift åt de extrema elementen i Södra Wales, Lancashire och Skottland, medan å andra sidan förslag från samma håll att inhibera omröstningen eller förorda avslag å arbetsgivarnas erbjudande förkastades av delegerade.

Omröstningsresultatet, som blev bekant den 18 juni, visade en för den stora allmänheten och möjligen även för gruvarbetarförbundets styrelse oväntad majoritet för avslag, nämligen 435 614 röster mot 180 724. Omkring en tredjedel av medlemmarna hade icke deltagit i omröstningen, men även med hänsyn tagen härtill måste siffrorna anses tillräckligt representativa för stämningen i arbetarnas led. De visade, att den elva veckor långa striden icke förmått bryta motståndet bland arbetarnas kompakta massa, men att en icke oansenlig och sannolikt växande minoritet fanns, som tröttnat och önskade uppgörelse. Majoritetssiffran torde dock icke utan vidare få tydas såsom ett orubbligt fasthållande vid kravet på gemensam vinst- eller löneregleringsfond. Även om en sådan i förening med någon form av socialisering utgjort och alltjämt utgör en principiell fordran å arbetarsidan, så får å andra sidan icke bortses från att konflikten i grund och botten hade sin upprinnelse i de vidtagna, utomordentligt starka lönereduktionerna. Kunde dessa i någon väsentlig mån mildras och utjämnas under den rådande svåra depressionstiden inom industrien, så behövde icke den i varje fall ytterligt svårlösta frågan om upprättandet av en permanent löneregleringsfond ställa sig hindrande i vägen för en rimlig uppgörelse. Tecken på en växande benägenhet på arbetarsidan att få till stånd en uppgörelse i själva sakfrågan hade också, såsom förut omnämnts, tidigt framträtt såväl bland ledarna som hos den stora massan.

Händelseförloppet vid uppgörelsens träffande. Genom omröstningsresultatet försattes arbetarnas förbundsstyrelse i en mycket bekymmersam ställning. På grund av att mera än två tredjedelar av de röstande uttalat sig för avslag å kompromissförslaget, var styrelsen formellt förhindrad att avblåsa striden. Känt var emellertid, att understödskassorna flerstädes sinat, och att arbetarna ställvis börjat återgå till arbetet, sedan arbetsgivarna meddelat, att driften finge återupptagas på de sist erbjudna villkoren. Styrelsen ställdes därför inför valet att låta striden fortgå med risk av förbundets småningom skeende upplösning eller att taga saken i egen hand och utan hänsyn till omröstningen söka träffa uppgörelse. I det förra fallet förefanns ingen utsikt, att regeringen skulle förnya sitt erbjudande av statsunderstöd, medan i det

senare fallet en förlängning av den utsatta fristen för anbudets giltighet icke var utesluten.

Styrelsens första åtgärd blev att hänvända sig till samtliga i lönestriden invecklade fackliga organisationer i landet med anhållan om gemensam aktion. Läget inom industrien i allmänhet var emellertid knappast sådant, att det berättigade till förhoppningar på något gynnsamt svar å denna vädjan. Inom bomullsindustrien rådde visserligen öppen konflikt sedan den 4 juni med anledning av arbetsgivarnas krav å lönereduktion, och inom maskin- och ylleindustrierna hade av samma anledning konflikt hotat att utbryta. Om möjligen maskinindustrien undantages, tydde dock alla tecken på att, liksom tidigare i skeppsbyggnadsindustrien, uppgörelse i dessa konflikter skulle träffas på kompromissens väg, d. v. s. på basis av en icke oväsentlig lönereduktion.

Huru föga hopp gruvarbetarförbundets styrelse satte till sin vädjan framgick också tydligt av Hodges anförande vid arbetarpartiets kongress i Brighton under dagarna 21—24 juni. Han framhöll däri möjligheten av ett snart sammanbrott å arbetarsidan, och kongressen underströk samma uppfattning genom att begränsa sig till en uppfordran att lämna gruvarbetarna fortsatt ekonomiskt understöd samt genom att bekläda den gemensamma aktionskommittén av den 14 april med uppdrag att medla.

Utsiktslösheten av en fortsatt strid var alltså uppenbar, och utan att fullfölja sin vädjan till andra fackliga organisationer hemställde gruvarbetarförbundets styrelse den 24 juni om nya förhandlingar med motparten och regeringen. Sådana kommo också till stånd efter ett par dagar, och den 28 juni förelåg en uppgörelse, som skilde sig från de tidigare erbjudna villkoren huvudsakligen endast därutinnan, att en viss, för arbetarna förmånligare proportion fastställdes med avseende å fördelning av eventuellt överskott å driften, samt att lönereduktionen på förhand begränsades till visst maximum även under den andra och tredje månaden av övergångstiden, nämligen till 2 s. 6 d. resp. 3 s. per skift för vuxna och hälften för minderåriga.

En förutsättning för uppgörelsen var, att regeringen skulle förnya anbudet å 10 milj. £ i statsunderstöd, vilket också premierministern utfäste sig att föreslå underhuset och detta utan debatt beviljade den 1 juli. Därefter återupptogs, i den mån så ske kunde, arbetet allmänt i gruvorna måndagen den 4 juli i enlighet med förbundsstyrelsens uppmaning och efter anställd omröstning inom distrikten. I en hel del fall kunde dock driften icke taga sin början, förrän inträngande vatten avlägsnats, och i åtskilliga fall torde för all framtid gruvdrift vara omöjliggjord genom översvämning. I början av augusti meddelades av regeringen i underhuset, att 131 gruvor, i normala fall sysselsättande 25 629 arbetare, ännu icke öppnats, samt att 93 andra gruvor med 29 000 mans arbetsstyrka endast sysselsatte 10 % av personalen med pumpningsarbeten o. dyl. I förhållande till hela arbetarantalet inom kolgruveindustrien, som under år 1920 uppgick till mer än 1·2 miljon, kan antalet av de sålunda ur arbete försatta icke anses betydande. Att märka är emellertid, att på grund av bristande avsättning arbetsstyrkan i kolgruvorna måst minskas betydligt efter konflikten, enligt låg uppskattning med 200 000 man.

Uppgörelsens innehåll. De viktigaste punkterna i den träffade uppgörelsen äro följande.

1. En riksnämnd upprättas omedelbart, bestående av lika antal representanter för bägge sidornas huvudorganisationer med opartisk ordförande. Efter samma princip upprättas distriktsnämnder.

2. De faktiska arbetslönerna inom de olika distrikten uttryckas i procent av grundlönen och fastställas periodiskt på basis av driftens ekonomiska resultat inom resp. distrikt under närmast föregående period. Uppgift om driftsresultatet lämnas av arbetsgivarna och kontrolleras av opartiska revisorer, utsedda från vardera sidan.

3. Sedan standardlön (se nedan), andra produktionskostnader och en standardvinst, motsvarande 17 % av det i standardlöner utgående beloppet, avdragits, utgår

83 % av överskottet till ökning av arbetslönen. Om, sedan arbetslöner och andra produktionskostnader bestritts, inkomsten av driften under någon period icke förslår att täcka standardvinsten, bokföres bristen för att täckas av framdeles uppkommande överskott.

4. Om de i något distrikt under viss period fastställda lönesatserna för lågt betalade daglönare icke uppgå till vad som kan anses svara mot existensminimum, skall till dessa utgå visst tillägg per skift, som fastställes av vederbörande distriktsnämnd.

5. Standardlönen skall utgöras av grundlönen inom resp. distrikt den 31 mars 1921 jämte de procentuella tillägg, som gällde i juli 1914 (eller däremot svarande belopp inom distrikt, där tillägget ingått i en ny grundlön) samt, i fråga om stycklön, det procenttillägg, som medgavs vid arbetstidens minskning från 8 till 7 timmar per dag.

6. Inom samtliga distrikt skall den faktiska lönen utgå med minst 20 % tillägg å standardlönen.

7. Riksnämnden skall omedelbart träffa avgörande i frågan om vilka utgifter, som böra räknas till andra produktionskostnader än arbetslöner.

8. Lönen intill den 31 augusti skall baseras på räkenskaperna för mars 1921 och lönen under september på räkenskaperna för juli 1921. Därefter fastställas räkenskapsperioderna av riksnämnden.

9. Under en övergångsperiod från arbetets upptagande till den 30 september 1921 skola gälla följande undantagsbestämmelser:

a) Vid uppgörandet av räkenskaperna för mars 1921, i och för beräkning av lönen intill den 31 augusti, skola andra produktionskostnader än löner beräknas på grundval av medeltalet för januari—mars 1921.

b) I de distrikt, där fortsatt lönereduktion äger rum efter den 31 augusti, skall arbetsgivarnas del i överskottet användas att utjämna löneskillnaden.

c) Bestämmelsen i punkt 3 om täckning av bristande standardvinst skall icke äga tillämpning, dock så att uppkommande nettoförlust bokföres för täckning framdeles.

d) Staten skall lämna ett understöd av högst 10 milj. £ att utgå såsom fyllnad i arbetslönen.

e) Statsunderstödet skall användas att supplera lönen i de olika distrikten, så att minskningen i de i mars 1921 utgående lönerna icke överstiger 2 s. per skift under juli, 2 s. 6 d. under augusti och 3 s. under september, allt för vuxna över 16 år, och hälften för minderåriga, detta dock under förutsättning att statsunderstödet förslår till skillnadens täckande.

f) I de distrikt, där inkomsten under någon månad är tillräcklig att betala en lön uppgående till eller överstigande minimum enligt punkt e), skall lönen beräknas icke i procent av grundlönen utan efter samma grunder som under mars 1921, med avdrag lika för alla vuxna resp. minderåriga.

g) I de distrikt, där den i enlighet med denna uppgörelse beräknade lönen icke uppgår till minimum enligt punkt e), skall skillnaden bestridas av arbetsgivarna inom vederbörande distrikt, under september 1921 till ett belopp högst svarande mot sammanlagda för juli beräknade nettovinsten, och under oktober 1921 till ett belopp högst svarande mot sammanlagda för juli och augusti beräknade nettovinsten.

10. Denna uppgörelse skall gälla från det arbetet återupptages till den 30 september 1922 samt därefter med tre månaders uppsägningstid.

11. Som regel skall gälla, att varje arbetare är berättigad att återgå till av honom förut innehavd plats, där sådan finnes tillgänglig, samt att under konflikten tillfälligt anställda skola bereda plats åt förut anställda. Å andra sidan skola de under konflikten anställda icke utsättas för trakassering i så måtto, att de hindras återgå till förutvarande sysselsättningar eller att erhålla annan anställning vid gruvan.

Distrikten skola utgöras av följande områden: Skottland; Northumberland; Durham, Södra Wales och Monmouth; Yorkshire, Nottinghamshire, Derbyshire, Leicestershire;

Cannock Chase och Warwickshire; Lancashire, North Staffordshire och Cheshire; Norra Wales; South Staffordshire och Salop; Cumberland; Bristol; Forest of Dean; Somerset; Kent.

Slutanmärkningar. I huvudsak betecknar naturligtvis uppgörelsen ett nederlag för arbetarna, då de måst uppgiva kravet på en nationell vinst- eller löneregleringsfond. Redan på ett tidigt stadium av konflikten framhölls med styrka av regeringen, att en fond, sådan som den arbetarna eftersträvade, icke kunde ernås, med mindre än att statskontroll över industrien återinfördes. Och så impopulär var tanken på statskontroll under någon form, att man på arbetarsidan gjorde sig all möda att visa möjligheten av en fonds åstadkommande utan statskontroll. Emellertid måste det konstateras, att bevisföringen å sistnämnda sida icke hade framgång, vare sig fonden tänktes åstadkommen genom en allmän tonavgift eller genom fördelning av vinsten inom industrien eller genom sammanskott av arbetslönen, och därmed var i själva verket tanken på en lösning efter arbetarsidans linjer dömd. Enligt mångas förmenande hade arbetarna med större fog kunnat framställa krav å gruvdriftens nationalisering än att yrka på en lösning, som medförde alla en statskontrolls olägenheter, utan att därmed förena fördelen i ekonomiskt och tekniskt hänseende av gruvbolagens sammanslagning.

Regeringen å sin sida frångick sin först intagna ståndpunkt så till vida, att den erbjöd ett statsunderstöd för utjämning och minskning av lönereduktionerna. Detta understöd skulle dock endast utgå för viss övergångstid, och i princip vidhölls, att lönen borde bestämmas av industriens bärkraft. I samband härmed fastställdes lönereduktionerna under övergångstiden till lika maximibelopp för hela landet, utan avseende å det ekonomiska resultatet av driften inom skilda distrikt.

Efter övergångstidens förlopp skall åter lönen bestämmas av det ekonomiska resultatet av driften inom olika distrikt enligt vinstandelssystem, förenat med garanti för viss minimilön. Att vinstandelsprincipen vunnit tillämpning i landets största industri anses för det mest betydelsefulla resultatet av konflikten och betecknar ett stort framsteg gentemot förhållandena före kriget, då lönen enligt 1912 års lag om minimilöner fastställdes distriktsvis på grundval av viss produktionsmängd, med ledning av gällande marknadspriser för kol e. dyl. Det nya systemet medför den fördelen, att arbetarna göras intresserade icke blott av produktionens ökning, utan även av produktionskostnadernas nedbringande, vilket direkt bidrager att höja den arbetslönerna tillfallande vinstandelen.

Av största betydelse måste det också anses vara, att vinstandelsprincipen skall tillämpas distriktsvis, så att uppkommande driftsöverskott från samtliga företag inom ett distrikt till viss procent tillfaller arbetarna inom distriktet, till viss procent arbetsgivarna. Jämväl skall överskottet användas att täcka uppkommen brist i den bestämda standardvinsten för ett företag inom distriktet. Detta betyder givetvis, att nettot i viss utsträckning fördelas mellan samtliga företag inom ett distrikt, utan att dock företagens ekonomiska självständighet uppgives. Uppgörelsen innehåller visserligen intet om fördelningen bland företagen inbördes av den dem tillkommande delen i driftsöverskottet, men det måste förutsättas, att detta sker med hänsyn tagen till det faktiskt uppnådda driftsresultatet vid de olika företagen.

Om sålunda nettots fördelning enligt det nyss sagda är ägnad att befordra utvecklingen i riktning mot företagens amalgation distriktsvis, så accentueras detta ytterligare därav, att gemensamma räkenskaper skola föras för varje distrikt i och för kontroll av revisorer utsedda från vardera sidan. Avgörandet i fråga om vad som skall anses för produktionskostnaden vid beräkning av driftsöverskott, liksom i fråga om räkenskapsperiodernas längd, är lagt i händerna på riksnämnden, som utgör ett slags översta instans i förhållande till distriktsnämnderna. Påpekas må, att de administrativa anordningar, som uppgörelsen förutsätter, i själva verket med lätthet kunna anpassas efter bestämmelserna om kolgruvedriftens administration i lagen av den 16

augusti 1920. Det förmäles också med visshet, att arbetarna ämna övergiva de betänkligheter, de förut hyst mot att deltaga i de nämnder, som enligt lagen kunna upprättas i och för kontroll över arbetsvillkoren inom industrien. (Se Soc. Medd., årg. 1920, sid. 923 ff. och 1155, årg. 1921, sid. 427.)

Inom den engelska kolgruveindustrien står 1921 års allmänna konflikt utan motstycke med avseende å långvarighet och återverkningar i ekonomiskt hänseende. Vid mitten av juni månad publicerades i »Times» en summarisk beräkning, enligt vilken de direkta kostnaderna för statsverket skulle uppgå till:

Understöd till mildrande av lönereduktionerna	£ 10·—	miljoner
Kostnader för särskilda skyddsanordningar under konflikten . . .	» 6·35	»
Kostnader för särskilda transportanordningar, import av kol m. m. .	» 6·25	»
Förlust å järnvägsdriften att ersättas bolagen	» 9·—	»
Summa	£ 31·6	miljoner

Förlusten i försäljningsvärde för gruvindustrien beräknades till 67 milj. £, varav för exportkol 12 milj. £. Arbetarnas löneförlust, med hänsyn tagen till föreslagna lönereduktioner, uppskattades till nära 60 milj. £. Därtill kommer, att konflikten i förening med den allmänna ekonomiska depressionen bidragit till den högst avsevärda nedgången i landets utrikeshandel. Slutligen har kolgruvekonflikten en väsentlig andel i den stegring av antalet ofrivilligt arbetslösa från 1 414 000 till 2 178 000, som registrerades under tiden 24 mars—24 juni.

London den 16 augusti 1921.

Erik Sjöstrand.

Ny engelsk lag om arbetslöshetsförsäkring.

I Sociala Meddelanden för innevarande år, sid. 429—430, har redogjorts för tilläggslagen om arbetslöshetsförsäkring av den 3 mars 1921, enligt vilken bl. a. det föregående år fastställda arbetslöshetsunderstödet å 15 s. i veckan för män och 12 s. för kvinnor höjdes till 20 resp. 16 s.[1] Förhöjningen möjliggjordes därav, att den under krigsåren uppsamlade arbetslöshetsfonden å c:a 20 milj. £ ansågs kunna tagas i anspråk. Samtidigt beslöts emellertid, att arbetarnas och arbetsgivarnas avgiftsbidrag skulle, från den 3 juli 1921 räknat, höjas med 1 resp. 2 pence per vecka, vad vuxna män beträffar, och 1 resp. 1 ½ pence för vuxna kvinnor samt för minderåriga i proportion.

Bestämmelserna om avgifternas och understödets belopp voro endast av provisorisk karaktär och skulle upphöra att gälla den 1 juli 1923. Under det av regeringen gjorda antagandet, att arbetslöshetssiffran intill början av juli 1922, d. v. s. till utgången av det första nya försäkringsåret, i medeltal komme att utgöra 9·5 %, skulle fonden vid sistnämnda tidpunkt vara förbrukad. För det återstående sista året av de nya avgifts- och understödsbestämmelsernas giltighetstid förutsattes uppenbarligen en lägre arbetslöshetsprocent.

Den högst betydande omfattning, som arbetslösheten sedermera tagit, har emellertid framtvungit en provisorisk nedsättning i understödsbeloppet i förening med ytterligare höjning av avgifterna genom en ny lag, som promulgerades den 1 juli 1921. Vid

[1] Se för det följande ock Soc. Medd., årg. 1921, sid. 42 ff.

tiden för näst föregående lags ikraftträdande den 3 mars 1921 uppgick antalet registrerade arbetslösa till c:a 1 200 000. Därefter stegrades antalet arbetslösa till 1 414 000 den 24 mars, 1 854 000 den 29 april, 2 122 000 den 27 maj och 2 178 000 den 24 juni. Antalet partiellt arbetslösa med rätt till understöd, som den 24 mars utgjort 839 000, stegrades jämväl under de två följande månaderna, men nedgick sedermera, så att siffran för den 24 juni stannade vid 832 000.

Den stigande arbetslösheten har även nödgat till att ytterligare utsträcka understödsperioden, som redan genom lagen den 3 mars 1921 förlängts till högst 16 veckor under vardera av närmast följande två åttamånadersperioder och därefter till högst 26 veckor av varje försäkringsår.

Vid fastställandet av nya avgifts- och understödsbelopp hade man att utgå därifrån, att den uppsamlade arbetslöshetsfonden komme att vara förbrukad redan vid slutet av juni 1921. Vid början av sistnämnda månad belöpte sig återstående fondmedel till 8 ½ milj. £ och mot en sammanlagd utgift per vecka av 2 milj. £ i understöd balanserade en veckoinkomst av mindre än 350 000 £ i avgifter.

De nya *avgifterna* hava därför ytterligare höjts utöver de belopp, som den 3 mars 1921 fastställdes, med 2 pence för vuxna och 1 penny för minderåriga samt statsbidraget — en fjärdedel av de sammanlagda avgifterna — i proportion. Avgifternas storlek jämte statens bidrag enligt de nya bestämmelserna framgår av följande sammanställning:

	Bidrag pr vecka (i pence)		
	från arbetaren	från arbetsgivaren	från staten
Vuxna män	7	8	3 ¾
Vuxna kvinnor	6	7	3 ¼
Män under 18 år	3 ½	4	1 ⅞
Kvinnor under 18 år	3	3 ½	1 ⅝

Liksom tidigare kan arbetsministern reducera de nu provisoriskt fastställda avgiftsbeloppen i lika proportion för arbetsgivare och arbetare, och har reduktionens maximibelopp bestämts till 4 pence av sammanlagda bidragen.

Vad därefter *understödet* beträffar, har detta nedsatts till samma belopp som enligt 1920 års lag, d. v. s. till 15 s. pr vecka för män och 12 s. för kvinnor samt hälften för minderåriga under 18 år.

Bestämmelserna om nya avgifts- och understödsbelopp trädde i kraft vid början av juli 1921 och äro, som ovan antytts, endast av provisorisk karaktär samt upphöra att gälla vid den tidpunkt, då uppkommet underskott i försäkringsfonden utplånats, vad avgifterna beträffar dock tidigast den 1 juli 1923.

Nyssnämnda *understödstid* av högst sexton veckor under vardera av de närmast efter den 3 mars 1921 följande två åttamånadersperioderna har nu förlängts med ytterligare sex veckor under vardera perioden, varom förordning kan utfärdas av arbetsministern.

Enligt 1920 års lag gällde en *väntetid* av tre dagar, för vilka intet arbetslöshetsunderstöd utgick, varjämte var stadgat, att tvenne arbetslöshetsperioder om minst tre dagar vardera, som åtskildes av högst sex veckors arbete, skulle betraktas såsom en enda sammanhängande arbetslöshetsperiod. Vid sålunda förnyad arbetslöshet gällde följaktligen ingen väntetid. Genom den nya lagen har väntetiden förlängts till en vecka, vilken tid också skall gälla såsom minimum för vardera av de två arbetslöshetsperioder, som enligt vad nyss sagts, betraktas såsom sammanhängande.

Ursprungligen gällde som *villkor för erhållande av understöd,* att minst tolv veckoavgifter erlades under varje försäkringsår, försåvitt försummelsen icke berodde på den försäkrades sjukdom. Genom lagen den tredje mars 1921 sattes detta stadgande ur

kraft under tiden intill den 2 juli 1922 och uppställdes såsom särskilda villkor för understöd intill nämnda tid:

1) att anställning i försäkringspliktigt yrke innehafts under minst tjugu veckor sedan slutet av 1919;

2) att den arbetslöse i vanliga fall är anställd i försäkringspliktigt yrke; samt

3) att han verkligen sökt arbete på hel tid, men varit ur stånd att erhålla dylikt.

I den nya lagen har tillagts såsom villkor, att avgifter för minst tjugu veckor skola hava erlagts under näst föregående försäkringsår, försåvitt icke de två sistnämnda villkoren uppfyllts. Provisoriskt kan fortsatt understöd utgå under de närmaste sex veckorna efter lagens ikraftträdande, intill dess utrönt blivit, om den arbetslöse i enlighet härmed är berättigad till understöd. Likaså har tillagts den bestämmelsen, att avslag å understödsansökan, som motiveras därmed, att den arbetslöse är i stånd att erhålla lämpligt arbete, kan revideras med sex veckors mellanrum.

Nämnas må jämväl, att arbetsministerns befogenhet enligt 1920 års lag att upprätta fristående försäkring för viss industri, tillsvidare upphävts. samt att sjukkassor och fackliga organisationer, som handhava utbetalning av understöd enligt lagen, lämnats större frihet ifråga om betalningsterminerna.

De starka krav, som den närvarande tiden ställer på försäkringen, hava nödgat statskassan att förskjuta betydande belopp, som enligt den nya lagen kunna ökas ända till 20 milj. £. Efter de nya understöds- och avgiftsbestämmelsernas ikraftträdande i början av juli har emellertid, i samband med kolgruvekonfliktens biläggande och den allmänna konjunkturförbättringen, en ganska betydande nedgång ägt rum i antalet arbetslösa. Medan, som nämnt, 2 178 000 arbetslösa antecknades den 24 juni, uppgick motsvarande antal den 29 juli till 1 780 000. Vid sistnämnda tidpunkt voro dessutom 534 000 berättigade till understöd för partiell arbetslöshet gent emot 832 000 en månad tidigare.

London den 23 augusti 1921.

Erik Sjöstrand.

Ny engelsk lag om försäljning av rusdrycker.

I den länge svävande frågan om permanent reglering av rusdryckshandeln har nu avgörande träffats genom en den 17 augusti 1921 utfärdad lag om försäljning av rusdrycker vilken träder i kraft den 1 september. Huvudsyftet med denna lag är att bereda lättnader i de under kriget införda restriktionerna beträffande såväl utskänkning som utminutering av rusdrycker samt att överflytta den år 1915 inrättade kontrollstyrelsens befogenheter på inrikesministeriet. Däremot har det befunnits lämpligt att bibehålla den strängare kontroll, som i förening med statsinlösen av försäljningsrättigheter genomfördes inom fyra begränsade områden i England och Skottland.

Vad först *försäljningstiderna* beträffar, genomfördes under krigstiden en ganska snäv begränsning. Avsikten var att förkorta de tider på dagen, då försäljning finge äga rum, samt att förlägga dessa tider till de brukliga lunch- och middagsmåltiderna för att motverka förtäringen av enbart rusdrycker. I allmänhet inskränktes å vardagar utskänkningen till $5^1/_2$ timmar dagligen, utminuteringen av spirituosa till $2^1/_2$ timmar samt utminuteringen av vin och maltdrycker till $4^1/_2$ timmar. Å söndagar nedsattes i England tiden för utskänkning till 5 timmar och för utminutering av vin och maltdrycker till 4 timmar, medan i Wales och Skottland såväl utskänkning som utminutering å söndagar alldeles förbjöds. Utminutering av spirituosa förbjöds inom hela riket å lördagar och söndagar.

Efter vapenstilleståndet gjorde sig gällande krav på utsträckning av försäljningstiden, vilket tillmötesgicks såtillvida, att i tvenne repriser (den 17 mars och 12 maj 1919) å vardagar utskänkningstiden förlängdes till $6^1/_2$ timmar samt tiden för utminutering av vin och maltdrycker till $5^1/_2$ timmar. De vanligast förekommande försäljningstiderna voro därefter följande:

Utskänkning:

Vardagar: kl. 12 middag—2.30 e. m. samt i England och Wales 6—10 e. m., i Skottland 6—9 e. m.

Söndagar: kl. 12.30—2.30 e. m. samt 7—10 e. m. i England; söndagsstängning i Wales och Skottland.

Utminutering av vin och maltdrycker:

Vardagar: kl. 12 middag—2.30 e. m. samt i England och Wales 6—9 e. m., i Skottland 6—8 e. m.

Söndagar: kl. 12.30—2.30 e. m. samt 7—9 e. m. i England; söndagshandel förbjuden i Wales och Skottland.

Utminutering av spirituosa:

Måndag—fredag: kl. 12 middag—2.30 e. m.

Lördag och söndag: handel förbjuden.

Genom den nya lagen har å vardagar tiden för utskänkning och utminutering av såväl vin och maltdrycker som spirituosa utsträckts till 8 timmar inom landet i dess helhet samt till 9 timmar i London. Å söndagar är i England utskänkningstiden fortfarande begränsad till 5 timmar, men samma tid har nu utsträckts att gälla utminutering å söndagar av såväl vin och maltdrycker som spirituosa. I Wales och det angränsande Monmouthshire samt Skottland gäller alltjämt förbud mot all rusdrycksförsäljning å söndagar, utom åt klubbmedlemmar.

Detaljförsäljning å vardagar skall förläggas till någon tid mellan kl. 11 f. m. och 10 e. m. (London kl. 11 e. m.) med minst två timmars avbrott under tiden efter kl. 12 middag; i undantagsfall kan dock vederbörande myndighet medgiva, att försäljningen tager sin början redan kl. 9 f. m. eller slutar kl. 10.30 e. m. Söndagshandeln i England skall förläggas till någon tid mellan kl. 12 middag och 3 e. m. samt mellan kl. 6 och 10 e. m. Tillsvidare skola försäljningstiderna vara följande:

Vardagar: kl. 11.30 f. m.—3 e. m. samt 5.30—10 e. m. (i London till 11 e. m.).

Söndagar: kl. 12.30—2.30 e. m. samt 7—10 e. m. (söndagsförbud i Wales, Monmouthshire och Skottland).

I enlighet med ett medgivande, som lämnades redan i mars 1919, har tiden för utskänkning i samband med måltider åt gäster å klubbar, hotell och restauranger utsträckts med ytterligare en kvällstimma å vardagar, varjämte i dylikt fall en extra halvtimma tillåtes för förtäring av sålunda beställda drycker. Detta medför exempelvis, att å restaurangerna i London alkoholhaltiga drycker få serveras å vardagar intill midnatt samt förtäras intill 12.30 f. m. För utsträckt servering fordras särskilt tillstånd av polismyndigheterna, och som villkor gäller, att lokalen ifråga verkligen är avsedd till och inredd för servering av i främsta rummet måltider.

Dessutom är det medgivet boende gäster å hotell och klubbar att å vilken tid av dagen som helst beställa och förtära rusdrycker.

Före kriget hade s. k. bona fide travellers, d. v. s. personer, som tillryggalagt visst avstånd från ort, där de tillbragt föregående natt, haft rätt att bliva serverade rusdrycker även å eljest förbjudna tider såväl vardagar som söndagar. Denna rätt avskaffades under kriget och har icke återinförts genom den nya lagen.

En annan inskränkning, som bibehållits från krigstiden, är *förbud mot utskänkning på kredit.* Däremot har utminutering på kredit, som jämväl varit förbjuden sedan krigstiden, tillåtits genom den nya lagen.

Före kriget var det vanligt, att ett extra mått serverades gratis åt kunder för att uppmuntra till nytt inköp (»long pull»), men under den följande restriktionstiden förbjöds detta och medgives ej heller enligt den nya lagen. Däremot medgives »traktering», d. v. s. den förekommande seden att bjuda över lag, som man förgäves sökte stävja under krigstiden.

Leverans av rusdrycker från försäljningsstället var under kriget icke medgiven å andra tider, än då utminutering fick äga rum. Redan i mars 1919 tilläts emellertid leverans medels fordon å alla tider av dagen före kl. 8.30 å vardagar, då utminutering var tillåten. Genom den nya lagen hava alla inskränkningar i detta hänseende bortfallit.

Däremot är kringförandet och utbjudandet av rusdrycker alltjämt underkastat vissa andra restriktiva bestämmelser. Sålunda få rusdrycker icke distribueras för leverans utan föregående beställning, som med angivande av kundens namn och adress skall antecknas i medförd bok eller räkning samt införas i journal å försäljningsstället. Polisman äger anställa undersökning av vara, som sålunda kringsändes, ävensom av medförd bok eller räkning. Dessa bestämmelser äga dock icke tillämpning vid leverans till återförsäljare eller klubbar, lika litet som de förut omnämnda restriktionerna uti försäljningstiden.

De under kriget genomförda särskilda restriktionerna med avseende å detaljhandel med spirituosa återfinnas icke i den nu utfärdade lagen, sålunda icke restriktionerna ifråga om största alkoholstyrka, minsta utminuteringskvantitet m. m. Utspädning av spritdrycker medgives dock intill en viss gräns med upphävande av vissa före kriget gällande bestämmelser i detta hänseende.

Omnämnas må till sist, att drycker med högst 2 % alkoholstyrka skola lämnas helt fria, därest genom ändring i accislagen beslutes, att dylika drycker skola få försäljas utan särskilt tillståndsbevis.

Speciallagstiftning för vissa områden. Såsom inledningsvis nämndes, har det befunnits lämpligt att tillsvidare bibehålla den strängare kontroll, som i förening med statsinlösen av försäljningsrättigheter genomfördes inom fyra begränsade områden i England och Skottland, nämligen i mindre omfattning vid Enfield Lock i norra utkanten av London och inom ett område vid Cromarty Firth i Skottland samt i större skala inom Gretna-området i Skottland på gränsen till England och i Carlisle jämte kringliggande trakt.

I fråga om administrationen av rusdryckskontrollen inom dessa områden träder nu inrikesministeriet i stället för kontrollstyrelsen. Den förutvarande kontrollen vidmakthålles emellertid icke i hela dess utsträckning. Statens befogenhet att tvångsvis inlösa rättigheter skall framdeles äga tillämpning endast inom Carlislesdistriktet. I fråga om försäljningstider m. m. skola gälla samma bestämmelser som inom övriga delar av landet.

Av intresse torde vara att närmare redogöra för de särskilda kontrollanordningar, som under kriget träffades inom här ifrågavarande områden.

Samtliga dessa områden utgjordes av centra för tillverkning av ammunition, skeppsbyggnadsindustri m. m., och en betydande tillströmning av tillfällig arbetskraft ägde rum under kriget.

I Enfield Lock avsåg kontrollen i huvudsak att begränsa rusdrycksförsäljningen till vanliga måltider ($4^1/_2$ timmar) samt inreda nya komfortabla lokaler för servering av närande föda.

Inom Cromarty Firth-området utformades kontrollsystemet med särskild hänsyn till områdets karaktär av basis för sjömilitära operationer. Utskänkning och utminutering skildes från varandra, och sistnämnda rörelse avlägsnades från hotell och restauranger. Ej heller tilläts utminutering i förening med annan handel. Rusdrycker utminuterades endast åt de i land boende och för att stävja smuggling ombord å fartygen översändes varje vecka en förteckning över skedda inköp till de militära myn-

digheterna. Liksom vid Enfield Lock begränsades försäljningstiden till 4½ timmar dagligen. För övrigt var det ett utmärkande drag för kontrollen inom här ifrågavarande område, att den omfattade inköp från såväl hotell — med tillhörande barer — som andra försäljningsställen.

Från att ursprungligen hava omfattat endast Invergordon och Cromarty, utsträcktes kontrollen under år 1918 till Alness och Dingwall med angränsande trakt, och resultatet uppgives hava vara mycket tillfredsställande.

Inom Gretna- och Carlisle-distrikten genomfördes kontrollen efter en omfattande och ingående plan. Vad först beträffar de restriktiva åtgärderna, utgjordes dessa av följande, utöver dem som gällde för landet i övrigt:

1. Indragning av överflödiga försäljningsrättigheter, inklusive sådana, som utövades i förening med annan handel.
2. Särskilda begränsningar i spirituosahandeln, nämligen tillfälligt förbud mot försäljning av spirituosa från lokaler i närheten av statens ammunitionsverkstäder, införande av »spritfria lördagar» (upphävt inom Carlisle-distriktet i februari 1919) och avskaffande av bruket att servera blandade maltdrycker och spirituosa.
3. Förbud mot utskänkning av rusdrycker åt personer under 18 års ålder, med undantag för maltdrycker i förening med måltider.
4. Borttagande av rusdrycksannonser från försäljningsställenas fasader.
5. Fullständigt förbud mot rusdrycksförsäljning under söndagar i Carlisle-distriktet (upphävt i februari 1919), detta i anledning av den förut bestående söndagsstängningen i det angränsande Skottland.

Jämsides med dessa restriktioner genomfördes en serie av positiva åtgärder, avseende att förbättra det allmänna nykterhetstillståndet. Serveringen av mat och alkoholfria drycker omlades efter nya principer, lokalerna underkastades ombyggnad eller reparation, tillfällen till förströelser utomhus i försäljningsställenas närhet bereddes, en särskild församlingslokal för arbetarmöten o. dyl. inrättades m. m. Till belysande av verkningarna må anföras, att antalet rusdrycksförseelser i Carlisle under år 1918 nedgick till 80, mot resp. 237, 275, 277, 953 och 320 under åren 1913—17.

Kontrollen inom vartdera av Gretna- och Carlisle-distrikten handhaves närmast av en direktör (General Manager), som sorterat under kontrollstyrelsen. Direktören är ansvarig för tillförsel och fördelning inom distriktet av tillgängliga förråd samt för tillsyn över personal och ekonomiska angelägenheter, ävensom i allmänhet för kontrollens upprätthållande och verkställigheten av gällande lagar och förordningar. Därjämte finnes inom vartdera distriktet en rådgivande kommitté (Local Advisory Committee), vars medlemmar dels utsetts av kontrollstyrelsen på förslag av grevskaps- och kommunala myndigheter, dels utgöras av personer med lokalt inflytande och kännedom om förhållandena å platsen samt av ledamöter i kontrollstyrelsen. Polismyndigheterna äro däremot icke representerade i de lokala kommitteerna. På detta sätt upprätthålles förbindelsen mellan den centrala myndigheten och lokalmyndigheten, i vars sammanträden även direktören deltager.

Till skillnad från kontrollen inom övriga områden är att märka, att inom Carlisle-distriktet genomförts icke endast inlösen av försäljningsrättigheter utan även inköp för statens räkning av inom distriktet belägna bryggerier samt engrosaffärer i vin och spirituosa. Speciellt härigenom har det blivit möjligt att genomföra betydande besparingar i driftskostnaderna.

London den 26 augusti 1921.

Erik Sjöstrand.

Försörjningslagstiftningens problem i Tyskland.

1. Krigstidens nya problem; arbetslöshets- och invalidförsörjningen.

Den egentliga fattigvården i Tyskland hör icke så mycket till rikets som till de enskilda staternas och kommunernas uppgifter. En enhetlig rikslagstiftning på området förefinnes därför icke. Så långt mig är bekant, har rikets lagstiftning endast i en rikslag av den 30 maj 1908 rörande hemortsrätten ingripit i den egentliga fattigvårdslagstiftningen. Men denna lag är i huvudsak en s. k. »Rahmengesetz», vars praktiska utförande sedan åligger de enskilda staterna. En sammanfattning av fattigvårdsväsendet återfinnes i Diefenbachs stora arbete: »Ein Reichsarmengesetz». Några allmänna synpunkter kunna under hänvisning härtill meddelas.

Nöden bland den fattigare delen av befolkningen har alltsedan krigets utbrott stegrats ofantligt. Krigets mobilisering av miljoner familjeförsörjare lämnade särskilt de barnrikare hemmen i svår nöd. Riket betalade visserligen ett visst familjeunderstöd, som kommunerna sedan å sin sida kompletterade av egna medel, så långt deras finansförhållanden tillåto det. Men detta understöd var otillräckligt för åtminstone de barnrikare familjerna, i synnerhet som livsmedelsprisen redan från början av kriget började stiga. Under det första halvåret efter krigsutbrottet rådde inom hela landet dessutom stor arbetslöshet, så att de mobiliserades hustrur icke heller funno något tillfälle till lönande arbetsförtjänst, som kunnat underlätta deras existens. Detta förhållande ändrades emellertid redan år 1915, och under de senare krigsåren sysselsatte krigsindustrien så många arbetskrafter, den överhuvud kunde komma över. Lönerna stego, och de arbetande hade en relativt god arbetsförtjänst, som emellertid uppslukades av stigande livsmedelspris. Efter kriget inträdde inom alla näringsgrenar, med undantag av jord- och bergsbruk, stor arbetslöshet, och kvinnorna, som under kriget intagit de frånvarande männens arbetsplatser, avskedades för att lämna plats åt männen. För att icke den stora hären av arbetslösa män och kvinnor skulle falla enbart kommunernas fattigvård till last, upprättades av riksregeringen en särskild *arbetslöshetsförsörjning* (Erwerbslosenfürsorge). Under den första tiden bestod denna i huvudsak av kontant understöd, men man har i allt större omfattning sökt övergå till det system av produktiv försörjning av de arbetslösa, som jag omnämnt i tidigare rapporter.[1] Denna omsorg om de arbetslösa, som hittills kostat det tyska riket flera miljarder mark, har naturligtvis haft till följd en stor lättnad för de enskilda staternas och kommunernas fattigvård. Däremot tryckes denna av det alltjämt fallande penningvärdet, som gör, att alla kontanta understöd måste höjas, medan kommunerna och staterna å sin sida ha oerhörda svårigheter med att på skattelagstiftningens väg uppbringa de nödvändiga medlen. Emellertid måste kommunerna och staterna även bidraga till ovannämnda arbetslöshetshjälp. Ursprungligen betalade riket hälften, staterna tredjedelen och kommunerna den återstående sjättedelen av de anslagna summorna. Under tiden hava de huvudsakliga skatteinkomsterna överförts på riket, som sedan får betala åter till stater och kommuner för deras administration den del av skatterna, som därtill anslagits.

Arbetslöshetshjälpen betalas

a) till personer, som äro fyllda 16 år och på grund av kriget kommit i nödläge genom arbetslöshet;

b) till arbetslösa krigsdeltagare och hemvända krigsfångar;

c) till arbetare, som på grund av krigsskador eller andra följder av kriget äro nödgade övergå till annat yrke, där de ännu icke kunna uppnå den fulla arbetsförtjänsten;

d) till utlänningar, såvida deras hemland till tyska arbetslösa lämnar likvärdig hjälp.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 417; årg. 1921, sid. 359—362.

I samtliga fall är behovsprincipen avgörande. Understödets storlek är tillmätt efter ortsklasser och vidkommande arbetslösas ålder samt utgör lägst 3·25 och högst 12 mark om dagen. *Därtill kommer familjetillägg med växlande belopp (jfr sid. 901).*

Kommunerna ha för sin del utom denna genom rikslagstiftningen ordnade arbetslöshetshjälp med egna medel sökt anskaffa arbete åt de arbetslösa eller på annat sätt hjälpa dem, men några siffror, som närmare kunna belysa denna del av deras verksamhet, stå för närvarande icke till buds.

På liknande sätt har tyska riket tagit sig an en stor grupp av nödställda, som annars skulle ha fullständigt fallit fattigvården till last, nämligen *krigsinvaliderna*, fallna soldaters änkor och barn. Antalet sådana personer, som hittills gjort sina anspråk enligt lagen av den 12 maj 1920 gällande, utgör numera cirka 3 miljoner, däribland 1 350 000 invalider, 520 000 änkor samt 1 130 000 faderlösa barn. Denna understödsverksamhet omfattar:

1) Läkarbehandling, sjukpenning och familjeunderstöd under behandlingstiden.

2) Yrkesutbildning.

3) Livränta med tillägg för vårdkostnad, ifall den skadade är oförmögen att sköta sig på egen hand.

4) Företrädesrätt till anställning i offentlig tjänst, såvida arbetsförmågan genom olycksfallet är nedsatt med minst 50 %, men möjligheter ändock förefinnas för någon verksamhet i det allmännas tjänst.

5) Begravningshjälp och ersättning för de efterlevande under det första kvartalet efter dödsfallet.

6) Pension åt den dödes maka, barn eller andra släktingar, som han varit pliktig att försörja.

Den under 2) nämnda yrkesutbildningen lämnas den skadade avgiftsfritt, såvida den skada, han åsamkat sig i militär tjänst, hindrar honom att fortsätta med sitt ursprungliga yrke eller annat yrke, som han börjat lära sig efter inträdd invaliditet.

Rikets belastning för denna krigsförsörjning uppgår redan till 4·5 miljarder mark utom förvaltningskostnaderna.

Denna lag innebär, jämförd med de gamla fattigvårdsprinciperna, oerhörda framsteg. Den innehåller tre principer, tagna ur socialförsäkringen och överförda på det offentliga försörjningsväsendet, nämligen 1:o) förebyggande åtgärder, 2:o) läkande av skador och 3:o) försörjning, där de andra åtgärderna icke uppnå målet. För att närmare skissera de tre principerna kan här i korthet sägas, att med hänsyn till förebyggande åtgärder föreskrives, att läkarbehandling skall lämnas innan anspråk på livränta godkännes. Man vill sålunda icke blott understödja med kontanta medel, vilket vore den gamla principen, utan vill därutöver försöka så långt som möjligt återställa den skadades förmåga att med eget arbete förtjäna sitt bröd. Detta är med hänsyn till de enskilda staternas och kommunernas fattigvård av oerhört stor betydelse, ty rent psykologiskt ledes den skadades sinne bort från tanken på försörjningen och över till uppbjudandet av personlig energi för att med hjälp av det allmänna åter bli i stånd att själv förtjäna sitt uppehälle.

På dessa två områden alltså, försörjningen av de arbetslösa och försörjningen av krigsoffren, har riket ingripit rationellt och därigenom lindrat staternas och kommunernas bördor för fattigvården.

För framtiden skall, enligt den nya riksförfattningen av den 11 augusti 1919, riket självt bli bärare av fattigvården. Artikel 7 i riksförfattningen innesluter bland rikets uppgifter lagstiftningen över fattigvårdsväsendet och omsorgen för vandrande (»Wandrerfürsorge»).[1] Dessutom tillkommer riket lagstiftningen rörande befolkningspolitik, om-

[1] Detta får i svenskan icke förbindas med begreppet lösdriveri, därför att i Tyskland alltsedan medeltidens hantverksorganisationer gesällernas vandringar alls icke anses såsom av ondo, utan tvärtom, och från kommunernas sida har därför i mer eller mindre stor utsträckning anstalter träffats för att understödja de vandrande arbetarna.

sorgen om mödrar och ungdom, hälsovården samt, såvida ett behov av enhetliga föreskrifter föreligger, även lagstiftningen rörande välgörenhet i allmänhet.

Redan innan riksförfattningen kom till stånd, hade riksdagen i sin socialiseringslag av den 23 mars 1919 i § 1 stipulerat varje tysk medborgares sedliga plikt att använda sina andliga och kroppsliga krafter, som statens väl fordrar, men samtidigt kompletterat denna bestämmelse på följande sätt:

»Arbetskraften såsom den högsta produktiva förmögenheten står under rikets särskilda beskydd. Varje tysk bör erhålla möjlighet att förtjäna sitt uppehälle genom produktivt arbete. Därest tillfälle till arbete icke kan beredas honom, bör det sörjas för hans nödtorftiga underhåll. Närmare bestämmelser härom komma att utfärdas genom särskilda rikslagar.»[1]

Det är således intet tvivel, att enligt nu gällande författningar det tyska riket självt har att övertaga lagstiftningen på dessa områden, som tidigare hörde till de enskilda staternas uppgifter.

2. Barnavårdslagstiftningen.

Gå vi över till det andra området, som avses med denna utredning, nämligen barnavård och vad därmed sammanhänger, så har utvecklingen här sedan krigets utbrott i hög grad främjats av lagstiftningen.

Först har *moderskapsförsäkringen*, om man nu får använda försäkringsbegreppet på den ordning, som genomförts i det tyska riket, genom rikslagstiftningen fullständigt realiserats.[2] Sjukförsäkringen har sålunda icke blott att lämna moderskapshjälp till försäkringspliktiga arbeterskor, utan även till de försäkrade arbetarnas hustrur samt, såvida de leva i huslig gemenskap med den försäkrade, även till hans döttrar, styvdöttrar eller fosterdöttrar, såvida dessa icke själva på grund av lagen äga anspråk på s. k. »Wochenhülfe». Lagen av den 30 april 1920 går emellertid ännu längre, i det den fastställer en rättighet för varje mindre bemedlad tysk moder att i fall av moderskap av rikets medel erhålla samma prestationer som de sjukförsäkrade. Prestationerna utbetalas av ortens sjukkassa, som sedan erhåller refusion av riket. Då utgångspunkten för varje verklig barnavård socialt sett måste vara omsorgen om mödrarna, har den tyska lagstiftningen sålunda här lagt en grund även till omsorgen om barnen och ungdomen; på det egentliga barnavårdsområdet har man eljest icke ännu hunnit till samma rationella utveckling som i fråga om mödrarna, och denna fråga är ju för övrigt på grund av de många därmed sammanhängande, komplicerade problemen också betydligt svårare att lösa.

Det första av dessa problem är naturligtvis *vården av spädbarn*. Redan före kriget hade Tyskland genomfört en ganska omfattande spädbarnsvård. Enbart i Preussen hade icke mindre än 454 kommuner upprättat s. k. »Säuglingsfürsorgestellen». Sedan dess ha otaliga spädbarnskrubbor upprättats överallt i landet. En av de större svårigheterna var att finna lämpliga sköterskor, som kunde taga hand om barnen i dessa krubbor. Preussiska regeringen utfärdade den 31 mars 1917 föreskrifter om utbildning av dylika sköterskor. Bland annat föreskrevs, att utbildningstiden skulle räcka ett år, därav ett halvt år i sjukvård och ett halvt år i spädbarnsvård. För examinerade barnmorskor inskränktes utbildningstiden till tre månaders undervisning i spädbarnsskötsel. Vid sidan av denna verksamhet har man också sökt utbilda s. k. »Säuglingsfürsorgerinnen» med mera sociala uppgifter.

För anskaffande av mjölk till barnen har såväl genom den statliga mjölkförsörjningen som också genom kommunernas försorg uträttats ganska mycket. Under de

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 317.
[2] Jfr sid. 903.

sista krigsåren genomfördes allmänt en ransonering av mjölken, så att de mjölkkvantiteter, som funnos i landet, förbehöllos barnen och sjuka eller åldriga personer. Därutöver ha en del städer under kriget upprättat egna ladugårdar för säkerställande av spädbarnsmjölk. Några anskaffade själva kor, som de utackorderade till jordbrukare mot viss avgift för underhåll och vård, men med rätt för kommunen att erhålla mjölken.

I allmänhet lyckades det att, åtminstone under krigets första år, hålla tillbaka barnadödligheten inom rimliga gränser, ja, man kunde till och med konstatera, att dödligheten bland spädbarnen minskades. Medan år 1900 spädbarnsdödligheten i Tyskland utgjorde cirka 20 %, hade den år 1914 gått tillbaka till 15·5 %, och samma tendens gjorde sig gällande under de första krigsåren, medan mot krigets slut en liten ökning gjorde sig gällande. Orsaken till denna ganska märkliga företeelse angavs vara dels gynnsamma klimatiska förhållanden, dels bättre spädbarnsvård samt slutligen den enorma minskning — med cirka 50 % — i antalet efter krigets utbrott födda barn. Att den förbättrade spädbarnsvården spelat en stor roll får anses givet, ty ännu under vintermånaderna 1920/21 var dödlighetssiffran endast något över 12 % av de levande födda barnen. Däremot var dödligheten bland barnen i åldern mellan 2—14 år ganska stark; i synnerhet härjade tuberkulösa sjukdomar och rachitis. Genom den förbättring i fråga om livsmedelsförsörjningen, som särskilt under sista året inträtt, har tillståndet åter något upphjälpts, vartill också torde ha bidragit den utomordentliga hjälpverksamhet, som dels från utländsk sida men dock i huvudsak inom själva Tyskland igångsatts. Det må särskilt erinras, att de amerikanska kväkarna upprättat en beundransvärd hjälporganisation inom landet. På cirka 800 platser bespisa de dagligen 725 000 barn och mödrar. Under tiden från den 1 september 1920 till den 1 juli 1921 ha kväkarna uppbringat icke mindre än cirka 7 miljoner dollars för denna sin verksamhet i Tyskland. Även de engelska kväkarna ha utvecklat en omfattande verksamhet och de bespisa dagligen ända upp till 28 000 barn. Vad Tyskland själv gjort låter sig icke tillnärmelsevis uppges i siffror. Kommunernas såväl som enskildas utgifter för ändamålet ha varit mycket stora. En insamling, som under namnet »Deutsche Kinderhilfe» påbörjades, har hittills inbringat över 55 miljoner mark. Dessa medel användas såväl till vård som uppfostran av barn. Enligt de riktlinjer, som uppgjordes under tillkallande av representanter för läkarkåren, skola åtgärderna avse förbättring av födan och den kroppsliga hygienen inom familjen genom planmässigt utdelande av livsmedel och kläder samt hjälp till bostad och bränsle. Dessutom skola barn sändas ut på landet eller till särskilt för ändamålet upprättade hem. Den rikskommitté, som har insamlingen om hand, har även trätt i förbindelse med de ledande männen inom textilindustrien för att med deras hjälp anskaffa linne till billiga priser. Organisationen arbetar i samråd med kommunerna, så att det nödvändiga samarbetet mellan denna enskilda välgörenhet och den kommunala verksamheten säkerställes.

Ett annat svårlöst problem är *barnens uppfostran och yrkesutbildning*. Genom kriget har av helt naturliga skäl en allmän demoralisation inträtt, som icke gjort undantag ens för barnen. Men jag har en känsla av att i fråga om barnen nog ganska stora överdrifter förekomma i pressen. Det är klart, att barnens uppfostran måste lida, under den tid fäderna lågo i fält och mödrarna gingo på de krigsindustriella fabrikerna för att där förtjäna uppehälle åt sig och de sina. Men de rapporter från de officiella uppfostringsanstalterna för försummade föräldralösa barn, som hittills kommit under mina ögon, äro alls icke avskräckande. I allmänhet synas dessa anstalter, som under kriget ökats med ett antal av 25, icke ha haft några svårare påverkningar av demoralisationen.

En särskild uppgift ha myndigheterna fått med avseende å uppfostran och utbildningen av de barn, som på grund av kriget blivit föräldralösa. Från de centrala institutionernas sida har man härvid samverkat med de lokala offentliga eller privata inrättningar, som upprättats för omvårdnaden om de unga. Så långt som möjligt söker man föra över dessa barn i kvalificerade yrken, och den tekniska utbildningen främjas

genom att de få tillfällen att besöka yrkesskolorna. Flickorna undervisas dessutom i husliga göromål o. dyl.

En stor mängd organisationer har under kriget uppstått för främjande av barnavården. Jag nämner bland andra »Ausschuss für Kleinkinderfürsorge», som har till ändamål att sprida kunskap om barnavården och främja samarbetet mellan härav intresserade kretsar, ävensom det vetenskapliga arbetet i med barnavården sammanhängande frågor samt andra strävanden för förbättrad barnavård. — Vidare bildades under kriget ett sällskap för befolkningspolitik (nativitetsökning), »Vereinigung für Familienwohl und Fürsorgestellen für kinderreiche Familien», »Bund zur Erhaltung der deutschen Volkskraft», »Deutschlands-Spende für Säuglings- und Kleinkinderschutz», m. fl. dylika organisationer.

Riksdagen tillsatte 1916 en kommission för befolkningspolitik, som även hade till uppgift att undersöka och främja hithörande frågors lösning. Ett museum för spädbarnsvård upprättades redan år 1914 i Charlottenburg och dessutom finnas s. k. vandringsmuséer, upprättade av en centralanstalt för spädbarnsvård i Bajern.

Ett särskilt kapitel omfattar verksamheten för utbildning av personer, som skola eller önska ägna sig åt det sociala arbetet. Ju större uppgifterna under kriget blevo på detta område, ju mera saknade man personer med nödiga kunskaper och nödvändig takt för välgörenhetsarbetet. En hel rad av städer upprättade lärokurser för s. k. »Fürsorgerinnen». Dessutom ha de sociala kvinnoskolorna i Berlin, Charlottenburg, Frankfurt a/M, Mannheim, Heidelberg, München, Hamburg, Leipzig, Stuttgart m. fl. städer utbildat ett stort antal arbetskrafter. Riksregeringen har tillsammans med arbetarnas fackorganisationer och de sociala kvinnoskolorna ävenledes upprättat utbildningskurser.

Under all denna verksamhet ha emellertid nackdelarna av den stora splittringen gjort sig starkt gällande såväl med hänsyn till myndigheternas som de privata organisationernas arbete. Under den gamla riksförfattningen kunde rikslagstiftningen icke ingripa för en rationell lösning av de med ungdomens vård sammanhängande problemen, därför att de väsentligaste uppgifterna härutinnan då tillkommo de enskilda staternas lagstiftning och förvaltning. Visserligen hade en del frågor rörande ungdomen förut funnit sin lösning genom rikslagstiftningen, så t. ex. frågan om förmynderskap, om sysselsättning av barn och unga arbetare i industri och handel, deras ställning inom socialförsäkringen, fattigvård, straffrätt o. s. v. Men den egentliga omsorgen om barn och ungdom vilade på de enskilda staterna och deras lagstiftning. Under sådana omständigheter kunde inga enhetliga förvaltningsorgan uppkomma, som hade att handlägga alla med ungdomens vård och uppfostran sammanhängande frågor. Ett litet exempel på, huru denna splittring verkade, kan anföras: Om vi tänka oss ett oäkta barn, som stode under s. k. yrkesförmynderskap, erhölle fattighjälp och genom kommunens försorg bleve utackorderat till fosterföräldrar, så skulle för tillsynen över detta barn följande olika myndigheter tagas i anspråk:

1) Förmyndardomstolen och den kommunale yrkesförmyndaren.
2) Den kommunala nämnden för föräldralösa barn.
3) Vederbörande orts- eller landsförbund för fattigvård.
4) Polismyndigheterna med alla sina organ, vårdare och hjälpare.

En del stora städer, såsom Berlin, Hamburg, Dresden, Leipzig m. fl., hade redan före kriget försökt avhjälpa dessa brister genom upprättande av särskilda ungdomskammare, hos vilka handläggandet av de olika frågorna centraliserades. Den bajerska staten hade ävenledes före kriget börjat arbeta på en centralisering. I Preussen framlades år 1918 ett förslag till en lag om ungdomsvård (»Jugendwohlfahrtsgesetz»), som avsåg upprättandet av ungdomskammare i anslutning till den lokala förvaltningen. Württemberg utfärdade i oktober 1919 en lag, som centraliserade ungdomsvården för denna lilla stat. Under tiden har nu, såsom ovan nämnts, den nya riksförfattningen lagt frågan under rikslagstiftningen, och riksregeringen har den 15 mars 1921 till riksdagen överlämnat ett av riksrådet godkänt förslag till lag om ungdomsvård.

Detta förslag stadgar, att varje tyskt barn har anspråk på kroppslig, andlig och sedlig uppfostran, och att, så långt dessa anspråk icke tillgodoses av familjen, den offentliga ungdomsvården skall träda emellan. Dennas organ äro lokala och centrala ungdomskammare. Den lokala ungdomskammarens uppgifter äro fosterbarnsskydd, medverkan i förmynderskapsväsendet, omsorg om värnlösa minderåriga, medverkan vid uppsikt och uppfostran av försummade barn samt rättshjälp vid ungdomsdomstolarna. Ungdomskammaren skall understödja och eventuellt själv upprätta institutioner för främjande av barna- och ungdomsvård, skydd åt mödrar före och efter förlossningen, de skolpliktiga barnens välfärd utom skoltiden samt slutligen omvårdnaden om den ungdom, som lämnat skolorna. Den centrala ungdomskammaren för ett helt land eller större del av ett land skall utarbeta gemensamma riktlinjer för de lokala ungdomskamrarnas verksamhet, giva dessa råd och förmedla till dem de erfarenheter, som gjorts på ungdomsvårdens område o. s. v. Med hänsyn till ledningen av det hela innehöll regeringens ursprungliga förslag en bestämmelse om upprättande av en riksungdomskammare (»Reichsjugendamt»), men riksrådet har strukit denna bestämmelse och överfört den centrala uppsikten på själva riksregeringen.

Bland de många bestämmelser lagförslaget innehåller till skydd för barnen må nämnas: Fosterbarn under 14 år få icke längre mottagas utan tillåtelse från vederbörande ungdomskammare. Fosterbarnen äro underställda ungdomskammarens uppsikt och detsamma gäller för oäkta barn, som vistas hos sin moder, men kan i senare fall modern befrias från uppsikten, om hennes personlighet bjuder säkerhet för barnets lämpliga vård. Ungdomskammaren har rättighet att, där den anser av behovet påkallat, taga ett fosterbarn från fosterföräldrarna och lämna det till andra. Vid ett oäkta barns födelse inträder utan vidare ungdomskammaren såsom förmyndare.

Minderåriga skola i fall av behov av samhället försörjas, undervisas i ett yrke och vid sjukdomsfall erhålla nödig vård. En minderårig skall ställas under skyddsuppsikt, om detta anses nödvändigt till förebyggande av kroppslig, andlig eller sedlig vanvård. Vid sidan därav bibehålles naturligtvis ordningen med tvångsuppfostringsanstalter, men stadgas, att dylik uppfostran skall genomföras på offentlig bekostnad, endera i en lämplig familj eller på en uppfostringsanstalt. Den avslutas först med uppnådd myndighetsålder, men kan avbrytas tidigare, om ändamålet anses uppnått eller på annan väg säkerställt.

Detta lagförslag ligger nu i ett riksdagsutskott och det är osäkert, när det kommer att slutbehandlas i riksdagen. Svårigheterna för genomförandet av de nya institutionerna för ungdomsvård och uppfostran ligga lika mycket på det personliga som det finansiella området. Det är givet, att kostnaderna för en dylik enhetligt genomförd ungdomsvård måste bli ganska dryga och för Tyskland under nuvarande förhållanden nog så svåra att bära. Men även de personliga svårigheterna få icke underskattas. Ungdomskammaren skall bestå av en styrelse och ett ungdomsråd. Huru dessa skola väljas, bestämmer lagen icke, utan överlämnas detta till de olika staternas lagstiftning att bestämma. I motiveringen till lagförslaget säges emellertid, att ungdomskammarens ordförande väl i regeln kommer att vara platsens förste ledande kommunalman, men då denne särskilt i landskommuner är överhopad med uppgifter, torde det bliva nödvändigt att bland ungdomskammarens medlemmar välja en ständig ställföreträdare, en präst, lärare eller annan lämplig personlighet. För de stora städernas vidkommande ifrågasättes en medlem av magistraten, som är lämplig och helt kan ägna sig åt den stora uppgiften.

3. Fattigvården och välgörenheten.

Medan sålunda rikslagstiftningen behandlar frågan om en centraliserad ungdomsvård, har i de enskilda staterna landslagstiftningen sökt finna en bättre lösning av det sociala arbetet i dess helhet. Sålunda har fristaten Sachsen genom en förordning av den 18 mars 1921 inom inrikesministeriet upprättat ett »Landesamt für Wohlfahrts-

pflege». Detta skall sammanhålla, utveckla och leda det offentliga välgörenhetsarbetet i Sachsen, säkerställa det nödvändiga sammanhanget mellan välgörenhetens olika grenar samt mellan de offentliga myndigheterna och den frivilliga välgörenheten, reglera och understödja utbildandet av sådana krafter, som yrkesmässigt eller frivilligt vilja ägna sig åt välgörenheten, samt främja det vetenskapliga och statistiska bearbetandet av hithörande frågor. Ordförande i detta ämbetsverk är en av ministeriets avdelningschefer, som vid sin sida har medicinska, juridiska och andra sakkunniga tjänstemän inom ministeriet. Dessutom planlägger ministeriet upprättande av s. k. fackutskott för den offentliga välgörenhetens olika grenar. Vid sidan härav skall upprättas ett råd med representanter för landets olika delar samt medicinalstyrelsen, läkarna, tandläkarna, landsförsäkringsanstalten, sjukkassorna, tyska hygieniska museet, kommittén för hygienisk folkupplysning, de sociala kvinnoskolorna, diakonissanstalterna och liknande institutioner, den evangeliska inre missionen, det katolska Caritasförbundet, Röda Korset, samt slutligen de nämnda fackutskotten. Ministeriet kan dessutom tillkalla andra personer med särskild erfarenhet på välgörenhetsarbetets område, och rådet självt har ävenledes rätt att invälja extra ledamöter.

Liknande inrättningar ha upprättats i andra stater, särskilt i södra Tyskland.

Vid sidan därav skönjes en stark rörelse för en fullständig reform av hela fattigvårdslagstiftningen, stödjande sig på de ovannämnda nya författningsbestämmelserna på detta område. Frågan är blott, om man vid en kommande rikslagstiftning skall nöja sig med en enbar reform av fattigvården, utan att ändra på principerna för densamma, eller om man skall gå över till en helt ny lagstiftning, som ansluter sig till de stora socialpolitiska försäkrings- och försörjningslagarna. En reform av fattigvårdslagstiftningen såsom sådan skulle i första rummet gå ut på upprättandet av större och mer bärkraftiga fattigvårdskommuner för att utjämna fattigvårdskostnaderna. Samtidigt skulle principen i den gamla rikslagen om hemortsrätt kanske komma att upphävas och uppehållsorten bliva den kommun, som hade att svara för fattigvård, likgiltigt huru länge vidkommande person därstädes varit bosatt. De socialpolitiska kretsarna äro icke enhetliga i sin uppfattning. En del håller på reform av fattigvårdslagstiftningen enligt nämnda linje och med bidrag från riket och fristaterna till kostnaderna. En annan riktning vill avskaffa hela begreppet fattigvård, sådant det genom tiderna utvecklat sig, för att ersätta det med en enhetlig social lagstiftning för allt det, som här i landet betecknas med »soziale Wohlfahrtspflege und Fürsorge». Vid en sådan sakernas ordning skulle arbetsministeriet antagligen bliva centrum för det hela, ty redan nu omfattar detta ministerium socialförsäkringen samt de allmänna socialpolitiska och näringspolitiska frågorna. För de större fristaternas vidkommande finnas numera motsvarande ministerier med på det stora hela samma uppgifter som riksarbetsministeriet, i Preussen således »Ministerium für Volkswohlfahrt», i Bajern »Ministerium für soziale Fürsorge», i Baden, Württemberg och Sachsen arbetsministerier. I allmänhet äro dessas uppgifter desamma som vårt svenska socialdepartements; delvis, såsom i Württemberg, komma härtill särskilda uppgifter, som beröra näringslivet i allmänhet samt handeln.

Vilken av de olika riktningarna, som slutligen kommer att avgå med segern, är det icke möjligt att nu förutse. Men utvecklingen går tydligen hän mot ett statsingripande på alla dessa områden, därför att den privata välgörenheten, som före kriget ännu hade en ganska stor betydelse i detta land, på grund av det stora nödläget och framför allt genom penningvärdets fall är urståndsatt att lösa de uppgifter. den tidigare förmådde åtaga sig.

Dylika privata välgörenhetsorganisationer äro talrika i detta land. Under kriget tillkommo en mängd dylika föreningar, icke alltid till fördel för välgörenheten. Insamlingar gjordes, som ingen hade kontroll över, och riksregeringen såg sig redan år 1917 nödsakad att ingripa mot det som, kanske uppburet av bästa välmening, i alla fall blev ett grovt ofog. En förordning utfärdades, som gör dylika insamlingar

koncessionspliktiga, och för närvarande förberedes en lag, som skall ersätta denna förordning.

Bland de stora privata organisationerna för välgörenhet kan nämnas, utom Röda Korset, den evangeliska kyrkans inre mission, den katolska kyrkans Caritasförbund, de tyska judarnas centrala välgörenhetsorganisation, tyska föreningen för offentlig och privat välgörenhet, tyska föreningen för välgörenhet på landet samt centralutskottet för utlandshjälp. Dessa organisationer ha sedan någon tid börjat etablera ett samarbete för att icke korsa varandras verksamhet. De ha bildat en s. k. Reichsgemeinschaft der Hauptorganisationen der deutschen Wohlfahrtspflege. Bland de viktigaste uppgifter, som nämnts i förbindelse med etablerande av detta samarbete, finna vi den privata välgörenhetens finansierande, anskaffande av skolade medarbetare och organiserandet av planmässig samverkan mellan de olika föreningarna. Röda Korset har icke anslutit sig till detta samarbete. Ävenså står ett för kort tid sedan bildat »Hauptausschuss für Arbeiterwohlfahrt» ännu utanför. Denna organisation har bildats från socialistisk sida och har till ändamål arbetarklassens medverkan i välgörenhetsarbetet. Hittills ha upprättats cirka 200 ortskommittéer och 28 distriktskommittéer.

Vi se sålunda, att i Tyskland till trots av det tryckta läge, i vilket landet befinner sig, en vidsträckt verksamhet utövas på den sociala välgörenhetens område såväl av riket, fristaterna och kommunerna som från de privata organisationernas sida. Siffror, som kunna belysa kostnaderna för detta arbete, finnas emellertid icke att tillgå, men att de äro oerhörda framgår därutav, att Bajern under åren 1914—1917 beräknade kommunernas utgifter för s. k. Kriegsfürsorge till cirka 200 miljoner mark, och Sachsens 37 städer åren 1914—1916 hade en dylik utgift på 304 miljoner mark. För Preussens del är det omöjligt att exakt beräkna de motsvarande siffrorna, därför att kommunernas bokföring icke utgår från enhetliga synpunkter. Den ena utgiften bokföres under förvaltningskostnader, den andra under fattigvård och den tredje på något annat konto. Säkert är emellertid, att de preussiska utgifterna för dessa ändamål fullt ut motsvara de båda nämnda siffrorna, ty Preussen har sedan gammalt bedrivit ett ganska vittomfattande och systematiskt välgörenhetsarbete.

4. Socialförsäkringen under kristidens tryck.

Rörande socialförsäkringen får jag hänvisa till de utredningar, jag enligt uppdrag verkställer för kommittén för socialförsäkringens omorganisation.[1] I allmänhet gäller för denna gren av det sociala arbetet detsamma som för de ovannämnda, nämligen att penningvärdets fall och det särskilda nödläge, som kriget medfört, i hög grad försvårar socialförsäkringens verksamhet. För sjukförsäkringens vidkommande har man relativt lätt kunnat inrätta sig efter de nya förhållandena, därför att sjukkassornas avgifter stå i relation till arbetslönen och sjukpenningen ju beräknas därefter. Med stigande dyrtid ha arbetslönerna stigit, sålunda även sjukkassornas avgifter och understöd. Lagstiftningen har i huvudsak haft att sörja för, att inkomstgränsen för obligatorisk sjukförsäkring höjdes, och detta har skett redan ett par gånger. Dessutom ha viktiga förberedelser träffats för obligatoriskt införande av familjeförsäkring. Sålunda fingo sjukkassorna redan för ett par år sedan rättighet — men icke förpliktelse — till att införa fri läkarvård för de sjukförsäkrades familjer. Numera eftersträvas detta genomfört på hela linjen, så att utom de hittills sjukförsäkrade arbetstagarna även deras hustrur och barn på sjukförsäkringens bekostnad få tillgång till fri läkarvård och medicin.

Inom olycksfallsförsäkringen har den svårigheten uppstått, att därest olycksfallen inträdde för flera år tillbaka med de dåvarande nominellt lägre arbetslönerna, som emellertid gällde guldmark, ersättningarna nu utgå i pappersmark och äro otillräckliga till livets uppehälle. Vissa tilläggsunderstöd betalas visserligen, men huruvida de kunna anses vara en utjämning mellan förr och nu, synes mig tvivelaktigt.

Långt värre är emellertid detta förhållande inom invaliditets- och åldersförsäkringen.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 361.

Den 1 januari 1920 utgjorde antalet understöd 985 336 för invaliditet, 102 386 för sjukdom, 242 015 för ålderdom, 88 031 till änkor och 494 004 till föräldralösa barn; hela antalet understödstagare var 2·8 miljoner. Redan i fredstid voro understöden otillräckliga, och med penningvärdets fall ha de naturligtvis blivit ännu mindre värda. Rikslagstiftningen har därför redan två gånger beslutat om tillägg till dessa understöd, men även med dessa tillägg kommer genomsnittsbeloppet vid invaliditeten icke upp till mer än 89 mark i månaden, för åldringar till 87·15 mark, för änkor till 62·50 mark och för föräldralösa till 33·80 mark. Då varje tanke att kunna existera på dessa belopp är utesluten, måste vidkommande räntetagare understödjas från andra håll, så långt de äro i behov av hjälp. En del av dem torde försörjas av vuxna barn, en annan del har kanske lyckats erhålla någon liten arbetsförtjänst och andra falla fattigvården eller den privata välgörenheten till last. Om man tager i betraktande, att utom dessa inemot nära 3 miljoner understödstagare komma ytterligare 1 miljon sådana på olycksfallsförsäkringen, och att sålunda hela antalet understödstagare inom den tyska socialförsäkringen utgör minst 4 miljoner, får man en föreställning om nödläget inom denna stora grupp. Men den delar detta öde även med kapitalräntetagarna, som i lika hög grad drabbats av penningvärdets fall. Mången, som vid krigets utbrott såg sig i stånd att leva på den lilla förmögenhet, han under ett långt livs arbete sparat ihop eller kanske ärvt av sina föräldrar, tillhör i dag de nödställdas läger, helst som han redan under kriget var nödgad att tillgripa själva kapitalet för att kunna draga sig fram. Icke mycket bättre stå sig statens och kommunernas pensionerade tjänstemän, vilkas pensioner äro tillmätta efter den eller de löneklasser, de under sin forna tjänstgöring i staternas eller kommunernas tjänst tillhörde. Man har såväl från kommunernas som staternas sida sökt bättra upp dessa nu otillräckliga pensioner, men med det allmänna finansiella läget i landet stöter detta på stora svårigheter. Tyska riket har för sin del genom att pålägga exporten ett valutatillägg, varierande allt efter vidkommande exportindustris möjligheter att taga högre pris på världsmarknaden, sökt anskaffa medel för tilläggsunderstöd såväl till understödstagarna som till pensionärerna, men en väsentlig ändring i dessas existensförhållanden synes mig icke ha därigenom inträtt.

Rörande de sociala försäkringsanstalternas ekonomiska förhållanden kan nämnas, att sjuk- och olycksfallsförsäkringen på grund av sin större elasticitet hittills klarat sig ganska väl inför den nya situationen, men att däremot invaliditets- och åldersförsäkringen fått det rätt svårt. Hithörande försäkringsanstalter hade under kriget rätt betydliga utgifter för läkarvård och dylik hjälp till krigets offer, även om detta icke direkt ingick i deras uppgifter. Tyngre vägde kanske, att de investerade en betydlig del av sitt kapital i rikets krigslån och att detta kapital genom de inträdda förhållandena, även om det ännu inbringar den fulla räntan, i sig själv reducerats genom kursfallet. Redan under första halvåret 1920 hade invaliditetsanstalterna en premieinkomst på 159·5 miljoner mark, medan enbart tilläggsunderstöden utgjorde 153·3 miljoner, vilka, även om de refuserades av riket, ju ändock måste förskotteras av anstalterna. Det visade sig snart vara ett ganska farligt steg för försäkringsanstalterna, som rikslagstiftningen tog, när den beslutade dylika tillägg, utan att samtidigt lösa frågan, huru de skulle täckas. Sedermera har man försökt få en täckning genomförd först genom en förhöjning och sedan genom en fördubbling av de försäkrades och deras arbetsgivares avgifter, men man övergav samtidigt den gamla kapitaltäckningsprincipen i invaliditetsförsäkringen och gick över till att omlägga de löpande tilläggsutgifterna för forna försäkringstagare på de nuvarande försäkrade och deras arbetsgivare. Detta system var för invaliditetsförsäkringens del ohållbart i längden. Det kan gå, så länge industrien är sysselsatt och har någorlunda goda konjunkturer, men huru skulle det gå, om en stor ekonomisk kris lamslår den tyska industrien, arbetslöshetssiffrorna, som nu äro relativt låga, bleve allt större och större och antalet försäkringstagare, som betala avgifter, sålunda reduceras på motsvarande sätt? Den tyska riksdagen har för att möta dessa svårigheter den 23 juli 1921 antagit en lag, som

på annat sätt fastsätter invaliditetsförsäkringens prestationer och avgifter, och som innebär en på försäkringsmatematisk grundval vilande återgång till kapitaltäckningsförfarandet. Antalet löneklasser har satts till åtta med en årslön på intill 1 000 mark i lägsta och över 15 000 mark i högsta klassen, och avgifterna ha bestämts till 350 pfennig i lägsta och 1 200 pfennig i högsta klassen per vecka, varav arbetsgivarna och de försäkrade betala vardera hälften. Man hoppas att med denna nyreglering komma ifrån de största svårigheterna och att ha säkerställt försäkringsanstalternas verksamhet. För att emellertid förvissa sig om, hur den nya lagen sedan i praktiken kommer att verka, bestämdes samtidigt, att riksförsäkringsanstalten före den 31 mars 1926 skall i god tid pröva, om de nya avgifterna räcka till, varefter resultatet av denna prövning skall meddelas riksdagen. Visa sig avgifterna vara tillräckliga, kan riksrådet besluta deras upprätthållande för vidare fem år. Med denna lag har den tyska rikslagstiftningen velat komma ifrån de avvägar, den till försäkringens förfång såg sig nödsakad slå in på för att tillfälligt kunna hjälpa de nödställda understödstagarna.

Berlin den 10 augusti 1921. *Wilhelm Jansson.*

Frågan om lön efter försörjningsplikt i Tyskland.

Det stora intresse, som frågan om befolkningspolitiken i Tyskland på grund av krigets verkningar fått inom alla kretsar, har under de sista två åren fört över diskussionen till att omfatta jämväl frågan om löneformerna inom industrien. Den teoretiska formeln lyder: Prestationslön eller sociallön. Begreppet sociallön är ju i och för sig icke någonting nytt i detta land, ty för statstjänstemännens vidkommande har sedan lång tid praktiserats systemet med särskilda lönetillägg för barnrika familjer. Även inom industrien ha arbetsgivarna i ganska stor utsträckning åtminstone till sina tjänstemän lämnat dylika lönetillägg. Den oerhörda dyrtid, som för närvarande trycker de breda massorna, drabbar av naturliga skäl de barnrika familjerna hårdast. Omsorgen om barnen och nationens intresse av att dessa få den föda och uppfostran, som kan göra dem till arbetsdugliga medborgare i framtiden, för osökt tanken till ett allmänt införande av dylika familjetillägg även för industriens arbetare. Med anledning av en lönerörelse under innevarande års första kvartal fick en av de lagliga skiljedomstolarna under lanträttsrådet Kulemanns ordförandeskap frågan till behandling. Arbetarna fordrade prestationslön, alltså lön för arbetstid eller för arbetskvantitet, medan arbetsgivarna för sin del önskade komplettera lönesystemet med särskilda familjetillägg för barnrika arbetstagare. Skiljedomstolen delade arbetsgivarnas ståndpunkt och föreslog en kompromiss, som godkändes av båda parterna.

Kulemann motiverar denna sociallöneform bland annat med att familjefäderna äro de värdefullare medlemmarna i det statliga och ekonomiska samlivet. Malthusianismen finner i Tyskland numera endast ringa anklang. Man strävar efter att underlätta ingåendet av äktenskap, men den största svårigheten, som står att övervinna, är, att familjefaderns arbetsförtjänst är otillräcklig för familjens underhåll. De ogifta bidraga indirekt till att försämra familjefädernas läge, därigenom att de med samma arbetsförtjänst äro i stånd till en långt större konsumtion än familjefäderna och sålunda bidraga till de prisstegrande tendenserna på varumarknaden. Kulemann anser det därför nödvändigt att på bekostnad av de ogifta höja familjefädernas arbetslöner. Han ser en möjlighet till att lösa frågan på den väg, som arbetsgivarna i Berlins metallindustri ha slagit in på sedan januari 1920. Dessa giva sina arbetare ett visst tillägg till lönen, motsvarande det antal barn vidkommande familjefader har att försörja, men de taxera ut detta tillägg på alla till metallarbetsgivarföreningen anslutna arbetsgivare, så att kostnaderna utjämnas och den enskilde arbetsgivaren fråntages det intresse, han kunde tänkas ha att i stället för gifta använda sig av ogifta arbetare. Kulemann anser, att detta system skulle kunna genomföras mera rationellt, om det icke inskränkes till en enda stad, utan utvidgas till att omfatta en hel industrigren,

där arbetsgivarna då till sin organisation finge lämna avräkning enligt det antal barn, deras arbetare ha att försörja, och sedan genom organisationens försorg erhölle refusion på det belopp, som överstiger medeltalet av samtliga anslutna firmors utbetalade barntillägg.

Från arbetarsidan opponerar man kraftigt mot systemet. Arbetarnas fackorganisationer vilja icke veta av någon dylik klassindelning av arbetarna. Ordföranden i den tyska landsorganisationen, Theodor Leipart, förklarar, att Kulemanns uppfattning om den ogifte arbetaren är oriktig. Den unge arbetaren måste använda en hel del av sin arbetsförtjänst till studier såväl i sitt yrke som för att förkovra det ganska ringa vetande, folkskolan har bibringat honom. Dessutom är han nödsakad att leva och intaga sina måltider på restauranger, vilket ställer sig betydligt dyrare än familjefaderns levnadskostnader i eget hem. Slutligen måste den ogifte också tänka på att spara penningar till anskaffande av möblemang och husgeråd till den dag, då han själv önskar bilda familj. Leipart anser i stället, att familjefäderna skola ställas så gynnsamt som möjligt ifråga om skatterna, och att man med offentliga medel borde understödja arbetarfamiljernas barn så långt som möjligt i och för deras uppfostran (fri skolundervisning och skolmaterial, bespisning av skolbarn, tillfälle till kroppsvård på det allmännas bekostnad samt slutligen även skor och kläder). Arbetarmödrarna böra för sina spädbarn erhålla mjölk gratis eller till billigare pris. När arbetarbarnen utgå från folkskolan, kan man lämpligen understödja deras föräldrar genom att giva barnen kostnadsfri yrkesutbildning och yrkesundervisning. Alla dessa kostnader böra läggas på nationen i dess helhet och icke på de enskilda industrierna, som ju ändock icke kunna bära kostnaderna på annat sätt än genom högre varupris, vilka då drabba den konsumerande allmänheten.

Bland de kroppsarbetande själva äro meningarna naturligtvis delade; de barnrika familjefäderna ha ju ett intresse av att erhålla en så hög lön som möjligt, medan de ogifta för sin del måste opponera mot att vid samma prestation icke erhålla samma lön som de gifta arbetskamraterna. I allmänhet torde även bland de senare tanken på s. k. sociallön icke omfattas med något större intresse, därför att de frukta, att den enskilde arbetsgivaren därigenom kunde se sig föranledd att i huvudsak sysselsätta ogifta eller barnlösa arbetare, för vilka han icke behövde betala några barntillägg, vilket skulle ha till följd, att familjeförsörjarna skulle drabbas tidigare och hårdare av arbetslöshetsperioderna än de ogifta. Denna synpunkt får anses dominera även bland de fackliga organisationerna, och Kulemanns ovannämnda förslag att avvända denna fara medels det system, som Berlins metallindustriella arbetsgivare praktisera, har, enligt vad jag kunnat övertyga mig om, icke rubbat uppfattningen i fackorganisationernas ledande kretsar.

De privata tjänstemannaorganisationerna däremot stå nog icke i lika oppositionell ställning mot systemet som arbetarna. De ha särskilt under de senaste årens dyrtidsförhållanden i många fall avtalat med sina arbetsgivare om dylika familjetillägg. Detsamma gäller för de statliga och kommunala tjänstemännen och arbetarna, som även-ledes genom sina organisationer sökt utverka särskilda familjetillägg. Men det är givetvis lättare att för dessas vidkommande genomföra systemet utan skada för de gifta arbetarna, ty varken stat eller kommun torde i detta land någonstädes föredraga ogifta arbetare framför familjefäder. Likaså är frågan för industrien lättare ordnad, när det gäller tjänstemännen, vilka i regeln ha månads- eller årslön, och där familjefäderna på grund av sin ålder i regel kunna anses ha större erfarenhet i sin verksamhet och därigenom uppvisa högre prestationer, som arbetsgivaren gärna honorerar i form av lönetillägg för de barn, som vidkommande arbetstagare har att försörja. För arbetarna inom industrien däremot måste rätt stora svårigheter övervinnas, om sociallönen skall kunna praktiseras till fördel för alla parter. Det synes, som om dessa svårigheter tills vidare äro så stora, att även om sociallöneformen tillämpas i enskilda fall, den dock knappast har utsikt att bliva allmän löneform för industriens arbetare.

Berlin den 8 augusti 1921.

Wilhelm Jansson.

Småbruksrörelsen i Frankrike.

Frankrikes jordbruk drives i det hela taget ej mycket i form av stora jordagods, med undantag för Bretagne och Massif Central, där stora egendomar äro vanliga. Man har ej vidtagit några åtgärder för att direkt uppmuntra sönderstyckningen av de stora domänerna, men den omvärdering, som skett efter kriget, har gjort, att driften av stora jordagods numera ofta ej bär sig, varför sålunda dessas innehavare självmant i stor utsträckning sålt sina egendomar i små lotter och ofta till sina arrendatorer, vilka senare tjänat mycket pengar under kriget.

Orsaken till denna omändring är väsentligen den, att arrendesummorna och därigenom inkomsterna för de stora godsägarna från deras jord ej ha stigit, medan allt annat starkt fördyrats. De stora godsägarna kunna därför ej längre leva — som de levat tidigare — på den inkomst, arrendena av jorden uteslutande giva dem. I de fall de fortsätta att behålla sina gods, kan man därför utgå från att de antingen äro rika rentierer eller också ha industri eller annan inkomstkälla vid sidan om jordbruksskötseln.

För arrendatorernas vidkommande däremot ha alla produkter, som jorden avkastar, stigit oerhört i pris, varför de tjänat stora summor under dessa sista år. Då de stora jordegendomarna utbjudas till salu, inköpa därför arrendatorerna sina lotter och ha därvid hjälp av »Credits Agricoles», från vilka de få billiga lån mot 2 % ränta och på lång avbetalningstid (25 år). Krigsinvalider få t. o. m. lån mot 1 % ränta.

Härutöver finnas tvenne andra sorter av lån, som beviljas småbrukare, ett på kort avbetalningstid (några månader) för att hjälpa småbrukarna att skaffa sig utsäde o. d. samt ett på medellång avbetalningstid, avsett att bidraga till anskaffande av lantbruksmaskiner o. d.

Lån efter samma ränta, 2 %, beviljas åt kooperativa sammanslutningar, avsedda att avsätta de nya småbrukens produkter samt upprätta mejerier, gemensamma vinkällare m. m. Bestämmelserna för nämnda lånekassor och kooperativa sammanslutningar äro fastställda i en lag av den 5 augusti 1920.

En bidragande orsak till att stora jordbruk upplösas är svårigheten att anskaffa jordbruksarbetare. Storleken på de småbruk, som arrendatorerna inköpa, är däremot anpassad efter att arrendatorn och hans familj skall räcka till för att bruka dem. Man har därför också i bestämmelserna för Credits agricoles fastställt, att storleken av de billiga lånen för inköpen av jorden ej får överstiga 40 000 francs.

Lagen av den 5 augusti 1920 är den enda, som för närvarande berör dessa frågor. Ett lagförslag framlades emellertid i fjol av förre ministern M. Boret, numera deputerad. Det avser att bilda kassor för inköp av storjordbruk, som utbjudas till salu. Dessa skulle sedan sälja jord på förmånliga avbetalningsvillkor åt småbrukare. Detta förslag torde dock ej för närvarande hava utsikt att gå igenom, enär det alltför starkt skulle belasta en redan hårt ansträngd budget. De ovannämnda Credits Agricoles ha förut lytt direkt under ministeriet, men äro nu ombildade till ett eget ämbetsverk.

Paris den 19 augusti 1921.

Gunnar Löwegren.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor. —

Ratificeringen av Washingtonkonventionerna. För ikraftträdande av de vid arbetskonferensen i Washington antagna internationella konventionerna skulle enligt konferensens beslut fordras, att desamma ratificerades, arbetslöshetskonventionen av minst tre och övriga konventioner av två stater. Sedan den 18 november 1920 Grekland och den 13 juni 1921 Rumänien låtit registrera ratifikation av samtliga konventionsförslag, voro desamma sålunda från sistnämnda dag gällande för båda dessa land, med undantag av arbetslöshetskonventionen, som ännu ej erhållit den erforderliga tredje ratifikationen. Ikraftträdandet av sistnämnda konvention kan i stället räknas från den 14 juli 1921, då även brittiska regeringen anslöt sig till densamma. Samtliga Washingtonkonventionerna hava sålunda nu erhållit bindande kraft åtminstone för vissa stater och komma beträffande dem, som eventuellt ytterligare ansluta sig, att träda i kraft omedelbart efter det ratifikationerna registrerats å nationernas förbunds sekretariat.

(International Labour Office, Official Bulletin.)

Upprättandet av ett sundhetsråd i Preussen. Den preussiska regeringen har från och med den 1 juli 1921 upprättat ett sundhetsråd med uppgift att biträda regeringen i alla frågor, som röra den offentliga sundhetsvården, omsorgen om den sociala hygienen samt därmed sammanhängande frågor inom de medicinska, dentistiska och farmacevtiska vetenskapernas områden. Rådet skall bestå av en president med suppleant samt av regeringen tillkallade ledamöter. Särskilda utskott skola bildas för:

1) frågor rörande läkarvården, inklusive utbildningen av läkare, tandläkare, apotekare och övriga dylika funktionärer;
2) sundhetsväsendet i allmänhet, såsom livsmedels- och bostadshygien, vattenförsörjning etc.;
3) farsoters bekämpande;
4) apoteksväsendet;
5) juridisk och social medicin samt juridisk psykiatri;
6) social hygien;
7) industriell hygien och hygienisk omsorg om arbetarna;
8) hälsovården i skolorna;
9) befolkningsfrågor och rashygien;
10) examinering av läkare, som önska erhålla kvalifikationsbevis för anställning såsom tjänsteläkare.

Med upprättande av detta hälsoråd upphävas de gamla deputationerna för medicinalväsendet och farmacevtiska frågor samt apotekarrådet, så att alla dessa arbetsområden nu äro centraliserade i sundhetsrådet.

Samtidigt har regeringen beslutat upprätta särskilda läkarkommissioner för sakkunnigutlåtanden på den juridiska medicinens område för domstolarnas och förvaltningsmyndigheternas behov. Dylika »gerichts-ärztliche Ausschüsse» skola finnas ett i varje preussisk provins, på den plats, där överpresidenten residerar. Kommissionen skall bestå av ett »regerings- och medicinalråd» såsom ordförande, en på det juridisk-medicinska området sakkunnig läkare samt en tredje medlem, som för varje särskilt fall tillkallas bland läkarna inom provinsen.

De hittillsvarande *provinsial-medicinalkollegierna*, som upprättats på grund av en förordning av år 1815, ha i samband härmed upphävts.

(Meddelande från socialattachén i Berlin.)

— Arbetarskydd. —

Skogshärbärgesinspektionen under första halvåret 1921. Specialinspektören för skogsarbetarnas m. fl. bostadsförhållanden har nu till socialstyrelsen avgivit rapport angående skogshärbärgesinspektionens verksamhet under första halvåret 1921. I denna anföres bland annat, att sedan ifrågavarande inspektion under år 1920 i huvudsak blivit organiserad, densamma vid 1921 års början var beredd att träda i funktion.

Antalet av specialinspektören samt de lokala biträdande tillsynsorganen inspekterade härbärgen (för såväl skogs- som flottningsarbetare) m. m. samt dessas fördelning å olika län framgår av nedanstående tabellariska sammanställning:

		Inspekterade av specialinspektören				Inspekterade av de lokala biträdande tillsynsorganen			
		härbärgen	arbetare	stall	hästar	härbärgen	arbetare	stall	hästar
Norrbottens	län . .	—	—	—	—	74	678	58	263
Västerbottens	» . .	—	—	—	—	154	1 145	120	356
Västernorrlands	» . .	—	—	—	—	117	557	74	215
Jämtlands	» . .	6	90	4	—	322	2 191	221	711
Gävleborgs	» . .	30	404	7	—	81	464	35	191
Kopparbergs	» . .	—	—	—	—	40	181	8	52
Värmlands	» . .	31	253	20	49	19	146	10	40
Västmanlands	» . .	—	—	—	—	2	17	2	16
	Summa	**67**	**747**	**31**	**49**	**809**	**5 379**	**528**	**1 844**

Vid jubileumsutställningen i Luleå har socialstyrelsen med av Kungl. Maj:t beviljat statsanslag å 3 000 kronor deltagit med en skogshärbärgesinspektionens verksamhet belysande avdelning, vilken omfattade:

1) 11 st. modeller till skogsstugor och härbärgen för skogsavverknings-, kolnings- och flottningsarbetare, till marketenteri samt till skogsstall, lämpade att tjäna som mönster under olika förhållanden.

2) Ett flyttbart härbärge för skogsarbetare, i naturlig storlek.

3) Ritningar till ett antal härbärgen av olika slag.

4) Fotografier av såväl äldre som modernare härbärgen från olika trakter.

5) Karta över skogsbärbärgesinspektionens tillsynsorgan i Norrland, Dalarna och Värmland samt karta i två delar, utvisande nu befintliga bostäder och härbärgen för förmän samt skogs- och flottningsarbetare å allmänna skogar i Norrland och Dalarna.

6) Förbandslådor av tre olika typer.

Avdelningens ordnande har ombesörjts av skogshärbärgesinspektören.

Dessa modeller och ritningar komma att förvaras i socialstyrelsens lokaler vid St. Nygatan 40—42, dit intresserade hänvisas.

Ny arbetarskyddslag i Österrike. Efter nationalrådets beslut har den 14 juli 1921 utfärdats en ny lag om yrkesinspektionen, vilken i jämförelse med den förut gällande lagen av den 17 juni 1883 innebär en betydelsefull utvidgning särskilt i fråga om inspektionens verksamhetsområde. Under det nämligen den äldre lagen endast ägde tillämplighet i fråga om sådana företag, som voro underställda fabrikslagen, skall yrkesinspektionen enligt den nya lagen utöva tillsyn över arbetare och löntagare inom alla arbetsområden med undantag av husligt arbete, vissa bergverk, arbete å advokat-, ingenjörs- och patentbyråer, flygtrafik, post, telegraf och telefon, sjukvårds-, uppfostrings-, undervisnings- och korrektionsanstalter samt jord- och skogsbruk.

— Arbetsförmedling. —

Arbetsförmedling av sjömän under andra kvartalet 1921. Enligt de rapporter, som under årets andra kvartal inkommit till socialstyrelsen från den offentliga arbetsförmedlingens avdelningar för sjömansyrket i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg samt Sveriges redarförenings förhyrningskontor, har verksamheten omfattat sammanlagt 1443 förmedlade platser, av vilka 6 besatts av utlänningar. Antalet förhyrningar, fördelade på olika huvudgrupper av bemanningen, framgår av följande sammanställning, som jämväl upptager motsvarande siffror för åren 1919 och 1920.

	Antal förhyrda sjömän (april—juni)			Därav utlänningar		
	1919	1920	1921	1919	1920	1921
Befälhavare	2	1	2	—	—	—
Styrmän	10	36	24	—	—	—
Maskinister	5	44	14	—	—	—
Däckspersonal	1 468	1 792	632	4	17	4
Maskinpersonal	1 107	1 566	475	1	15	2
Köks- och uppassarpersonal	470	682	296	1	11	—
Summa	**3 062**	**4 121**	**1 443**	**6**	**43**	**6**

Rapporter hava, förutom från den offentliga arbetsförmedlingen i nämnda fyra hamnar, insänts från nitton förhyrningskontor, av vilka sex ej förmedlat någon anställning under andra kvartalet. Av förmedlade platser kommer högsta antalet på Göteborg med 774, härnäst Hälsingborg med 189, Stockholm med 145 och Malmö med 100.

Av de uppgifter rörande antalet platssökande sjömän samt lediga och tillsatta platser, som mer eller mindre fullständigt lämnats från förhyrningskontoren, framgår, att som en följd av den alltjämt kvarstående depressionen inom sjöfartsnäringen arbetslösheten bland sjömännen fortfarande är mycket stor. Från samtliga de platser, där förhyrning överhuvud ägt rum, anmäles sålunda överflöd på arbetskraft.

Som ett alldeles nytt moment i förhyrningsverksamheten under juni tillkommer dessutom den under nämnda månad utbrutna eldarstrejken med åtföljande blockadförklaring från sjömansunionen, varigenom antalet förmedlade platser under denna tid nedgick till ett minimum. Sålunda voro förhyrningssiffrorna för Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg under juni månad resp. 28, 91, 2 och 34, mot resp. 195, 556, 52 och 149 under samma tid föregående år.

Fullständiga uppgifter, utvisande antalet platssökande och lediga platser samt antalet ansökningar på 100 lediga platser, hava insänts från nitton hamnar, nämligen Gävle med resp. 88 och 7, Göteborg 1 947 och 1 160 (168 %), Halmstad 232 och 13, Hudiksvall 22 och 3, Hälsingborg 838 och 216 (411 %), Härnösand 34 och 16, Kalmar 480 och 26, Karlshamn 126 och 75, Karlskrona 105 och 0, Landskrona 97 och 34, Malmö 856 och 106 (808 %), Oskarshamn 75 och 67, Stockholm 1 585 och 169 (938 %), Söderhamn 36 och 0, Trälleborg 0 och 11, Västervik 11 och 1, Ystad 11 och 30, Åhus 18 och 0, Örnsköldsvik 14 och 0. Medeltalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser är för ovannämnda hamnar 343, medan motsvarande siffror för närmast föregående kvartal var 411 och för andra kvartalet 1920 136.

De under kvartalet förmedlade 1 443 platserna voro fördelade på följande bemanningskategorier: *Befälhavare och däckspersonal:* befälhavare 2, styrmän 24, bästemän 12, konstaplar 3, båtsmän 16, timmermän 26, matroser 215, lättmatroser 143, jungmän 173, annan däckspersonal 44. — *Maskinpersonal:* maskinister 14, donkeymän 21, smörjare 21, motormän 32, eldare 310, kollämpare 75, annan maskinpersonal 16. — *Personal för mathållning och uppassning m. m.:* stuertar 20, kockar 44, annan manlig betjäning 168, kvinnlig betjäning 64.

— Arbetslöner. —

Arbetslönernas stegring i Tyskland. Såsom omnämndes i den i föregående häfte av denna tidskrift (sid. 806 ff.) införda uppsatsen om levnadskostnadernas stegring i Tyskland, genomfördes i början av 1920 en grundlig reform av den tyska levnadskostnadsstatistiken, vilken i främsta rummet motiverades med behovet av tillförlitliga siffror att läggas till grund för de regleringar av löneförhållandena å olika arbetsområden, som åligga riksministeriet och andra offentliga myndigheter. I fråga om arbetslönernas storlek gjorde sig vid samma tidpunkt och av enahanda orsak ett behov gällande av en mera ingående statistik än den förut tillgängliga, och detta föranledde anordnande i februari 1920 av en officiell löneundersökning av vida större dimensioner än de under kriget halvårsvis företagna undersökningarna å detta område.[1] Det för undersökningen använda materialet utgjordes av löneuppgifter från c:a 11 700 företag med tillsammans 1 560 000 arbetare och en förvaltningspersonal av 226 500 personer. Uppgifterna avsågo avlöningarna under en fyra veckors period (februari 1920). För varje företag skulle uppgivas dels hela antalet arbetare och totalsumman under månaden utbetalad avlöning, dels — å särskilda frågekort — varje enskild arbetares avlöning med fördelning å tid- och ackordslön, ordinarie arbetstid och övertid. Som resultat av undersökningen hava, allt efter som bearbetningen fortskridit, successivt publicerats tabellsammanställningar över genomsnittslönerna inom olika industrier och å olika orter, och har slutligen vid mitten av innevarande år den sammanfattande redogörelsen för undersökningen utgivits av trycket.

Vad som i denna statistik åtminstone för utlandet erbjuder det största intresset är den sammanställning, som gjorts mellan lönenivån före och efter kriget. Då någon allmän officiell lönestatistik för tiden före krigsutbrottet ej funnits, har man härvid i huvudsak varit hänvisad att bygga på de specialundersökningar, som på initiativ av vissa fackliga organisationer företagits inom en del näringsgrenar under åren 1911—1914. På grundval härav hava följande beräkningar av lönestegringen utförts.

	Pf. per timme		Ökning
Metallindustri	*1914*	*1920*	*%*
Smeder	63	352	459
Maskinarbetare	52	329	533
Hjälparbetare	39	312	700
Träindustri	*1911*	*1920*	
Möbelsnickare	57	415	628
Svarvare	55	366	565
Pianoarbetare	65	413	535
Skoindustri	*1913*	*1920*	
Klackningsarbetare	59	390	561
Stansare	50	350	600
Skärare, tidlön	52	354	581
» stycklön	56	364	550
Pinnare	65	404	522
Nätlerskor	42	252	500
Textilindustri	*1913*	*1920*	
Spinneriarbetare	43	314	630
Väveriarb., manliga	41	324	690
» kvinnliga	28	261	832
Beklädnadsindustri	*1912*	*1920*	
Herrskräddare, tidlön	48	357	644
» stycklön	51	404	692
Damskräddare	65	356	448
Byggnadsindustri	*1913*	*1920*	
Murare	67	365	445
Cementarbetare	67	370	452
Hantlangare	53	326	512

På grund av den efter kriget allmänt genomförda förkortningen av arbetstiden hava arbetarnas veckoinkomster uppenbarligen icke ökats i samma grad som timförtjänsterna. För två av de ovan upptagna näringsgrupperna, trä- och textilindustrierna, kan detta med siffror påvisas, enär den för dessa grupper tillgängliga statistiken jämväl angiver de genomsnittliga veckolönerna under

[1] Jfr. Soc. Medd., årg. 1920, sid. 56. — Till komplettering av där angivna siffror må anföras, att den senaste undersökningen i berörda serie (mars 1919) gav vid handen en höjning av lönenivån för manliga arbetare med 8·3 % under sista halvåret (stigning av indextalet från 241 till 261), för kvinnliga arbetare däremot endast 0·8 % (från 261 till 263), beroende på nedläggandet av ammunitionsindustrien, som under krigsåren betalat sina kvinnliga arbetare högre löner än någon annan näringsgren.

1911 resp. 1913. För de tre inom träindustrien anförda yrkesspecialiteterna befinnes inkomstökningen, om dessa siffror användas, utgöra resp. 516, 500 och 414 % och för de i tablån redovisade grupperna inom textilindustrien resp. 449, 518 och 609 %. Som genomsnitt synes man alltså kunna räkna med en sexdubbling av arbetsinkomsterna, per vecka räknat.

I fråga om förvaltningspersonalen har en liknande beräkning av lönestegringen från 1913 till 1920 verkställts på grundval av uppgifter rörande lönenivån under förstnämnda år, som erhållits från riksförsäkringsanstalten för privatanställda. Den genomsnittliga månadsinkomsten har enligt denna beräkning för manliga löntagare ökats från 162 till 751 mark, alltså med 364 %, och för kvinnliga från 83 till 393 mark, eller med 373 %. Ökningen synes sålunda för förvaltningspersonalen hava varit väsentligt mindre än för arbetarna.

Smides- och maskinarbetarnas löner i Danmark 1898—1920. Av det lönestatistiska material, som danska statistiska departementet under innevarande år haft under bearbetning från arbetsgivar- och arbetarorganisationerna (jfr h. 9, sid. 818), har särskilt det, som erhållits från mekaniska verkstadsindustrien, visat sig lämpligt för mera ingående bearbetning med hänsyn till de möjligheter, detsamma erbjudit både för en specificering av olika yrkes- och åldersgrupper och för en jämförelse med föregående år. Det av smides- och maskinarbetarförbundet införskaffade materialet utgör nämligen fortsättningen av en statistik, som nämnda fackförbund under en följd av år — med början från 1898 — sammanställt och meddelat i sina årsberättelser. Arbetsgivarnas statistik går icke så långt tillbaka, utan börjar först med år 1909. Därefter föreligga emellertid fortlöpande uppgifter för varje kvartal (sedan 1918 ingående i statistiska departementets löneundersökningar), under det arbetarnas uppgifter insamlats med större mellanrum, från 1917 årligen och dessförinnan i regel vartannat år.

Hur arbetarnas genomsnittliga timförtjänster inom berörda fack ökats under den tidsperiod denna statistik omfattar, framgår av följande tablå, där arbetarnas uppgifter, som hänföra sig till november månad resp. år, sammanställts med arbetsgivarnas statistik för motsvarande kvartal (oktober—december):

	Genomsnittlig timförtjänst (öre)														
Arbetarnas statistik	1898	1906	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920
Köpenhamn	41	48	51	52	—	54	—	58	—	66	—	88	123	210	257
Landsorten	35	42	46	45	—	48	—	51	—	56	—	70	98	178	220
Hela landet	**38**	**45**	**48**	**48**	—	**51**	—	**54**	—	**61**	—	**79**	**110**	**193**	**237**
Arbetsgivarnas statistik															
Köpenhamn	—	—	—	53	53	56	58	60	62	70	87	98	123	222	268
Landsorten	—	—	—	49	51	53	54	56	58	63	74	82	103	195	232
Hela landet	—	—	—	**50**	**52**	**54**	**56**	**58**	**60**	**66**	**81**	**90**	**114**	**209**	**251**

Arbetsgivarnas statistik omfattade första året ej fullt 4 000 arbetare och har sedan utvidgats till bortåt 13 000 de sista åren. För fackförbundet voro motsvarande siffror 6 000 resp. 14 000.

Såsom av tablån framgår, ligga arbetsgivarnas siffror något högre än arbetarnas. Skillnaden torde dels bero på att fackföreningarna erhållit ett större antal uppgifter från smärre verkstäder med lägre lönenivå än vid de stora, till arbetsgivareföreningen anslutna verken, dels ock därpå, att arbetsgivarna i sina uppgifter i större utsträckning inräknat extra lönetillägg och andra vid sidan av den egentliga lönen utgående förmåner. Om man ser på den allmänna löneutvecklingen under perioden, äro skiljaktigheterna i varje fall utan betydelse. Från 1909 till 1920 hava de genomsnittliga timförtjänsterna enligt båda parternas uppgifter ungefär femdubblats, vilket torde kunna anses motsvara en fyrdubbling av den normala dagsinkomsten, om hänsyn tages till den samtidiga förkortningen av arbetstiden från 10 till 8 timmar. Från och med innevarande år har emellertid lönenivån här liksom inom andra fack givetvis åter sjunkit. Enligt arbetsgivarnas kvartalsstatistik hade genomsnittliga timförtjänsten under första kvartalet 1921 gått ner från 2·51 till 2·44 kr. och under andra kvartalet till 2·18 kr. För tredje kvartalet är på grund av den s. k. augustiregleringen ytterligare minskning med säkerhet att förutse.

(Statistiske Efterretninger.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under juli 1921. Ehuru arbetstillgången i det stora hela fortfarande måste betecknas som mindre god, började efter den stora kolgruvestrejkens biläggande tydliga tecken till en förbättring att kunna skönjas inom åtskilliga näringsgrenar. I vissa industrier, särskilt gruvdrift och malmförädling, förekommo dock fortfarande driftsinställelser i stor utsträckning, och inom andra, såsom järn- och metallmanufaktur samt textilindustrien, arbetades allmänt med förkortad arbetstid och minskad arbetsstyrka. Inom lervaruindustrien, som föregående månad genomgått en svår kris, inträdde däremot en snabb förbättring, och för byggnads- och jordbruksarbetare fanns gott om arbete.

Arbetslösheten inom fackföreningarna undergick under månaden en betydande minskning, från 23·1 till 16·7 %. Bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade voro den 29 juli 14·8 % arbetslösa mot 17·8 % den 24 juni. Antalet arbetare, som fått vidkännas sådan förkortning av arbetstiden, som berättigar till offentligt understöd, sjönk samtidigt från 833 000 till 534 000 och antalet arbetssökande vid arbetsförmedlingsanstalterna från 2 178 000 till 1 780 000, under det att antalet anmälda lediga platser blev ungefär oförändrat vid 25 000.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjats under juli, var 40 och antalet från föregående månad ännu pågående 54. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare uppgick till 1·1 miljon mot 1·5 föregående månad och 90 000 i juli 1920. Lönesänkningar rapporterades under juli för över 3·6 miljoner arbetare, under det att endast 5 000 erhöllo löneförbättring.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under juli 1921. Arbetsmarknadens allmänna läge visade även under juli månad en fortgående förbättring. Arbetslösheten inom fackorganisationerna minskades från 3 till 2·5 % och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa sjönk från 315 000 till 269 000 eller med 14·6 %. Arbetsförmedlingsstatistiken företedde ock en minskning av antalet arbetssökande per 100 lediga platser från 169 till 151. Inom sjukkassorna nade antalet försäkringspliktiga ökats med 0·4 %.

Som förklaring till den sålunda konstaterade förbättringen anföres dels den ökade arbetstillgången under skördetiden, dels den av ententens skadeståndskrav förorsakade sänkningen av valutakursen, vilken kunde förväntas vålla en ny prisstegring och därigenom uppmuntrat spekulationen. Det inflytande, båda dessa faktorer utövat, är tydligen endast av rent övergående art, och den förbättring i det allmänna läget, som därmed kan stå i sammanhang, kan följaktligen ej tillmätas annat än tillfällig betydelse. En del tecken tyda på, att kulmen under juli månad redan nåtts, och att därefter åtminstone för okvalificerad arbetskraft en försämring av arbetstillgången skulle vara att emotse.

(Reichsarbeitsblatt.)

Förhöjning av arbetslöshetsunderstöden i Tyskland. På grund av ett av riksarbetsministern den 26 juli 1921 utfärdat cirkulär skola maximibeloppen för understöd åt arbetslösa från den 1 augusti utgöra som följer:

Dyrortsklasser:		A	B	C	D, E
Män över 21 år, ensamstående eller med eget hushåll	Mark	12·00	10·75	9·50	8·25
» » » » tillhörande familj	»	10·00	9·00	8·00	7·00
» under » »	»	7·25	6·50	5·75	5·00
Kvinnor över 21 år, ensamstående	»	10 00	9·00	8·00	7·00
» » » » tillhörande familj	»	7·25	6·50	5·75	5·00
» under » »	»	4·75	4·25	3·75	3·25
Familjetillägg: för hustrun	»	5·00	4·50	4·00	3·50
för varje barn eller annan familjemedlem	»	4·25	4·00	3·75	3·50

Sammanlagda beloppet av de till en arbetslös utgående familjetilläggen få i intet fall överstiga 200 % av det honom personligen tillkommande understödet (förut 150 %). Vad de förut gällande understödsbeloppen i övrigt beträffar, kan hänvisas till Soc. Medd., årg. 1920, sid. 418 och 663.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Arbetstid. —

Arbetstidslagstiftningen i Belgien. Den i denna tidskrift (h. 4, sid. 366) förut omnämnda belgiska arbetstidslagen har nu omsider blivit genomförd, genom samstämmiga beslut av senaten den 13 maj och av kammaren den 8 juni 1921. Lagen erhöll därefter den 14 juni konungens stadfästelse. Dess ikraftträdande har emellertid på grund av den utdragna parlamentsbehandlingen framskjutits till den 1 oktober 1921.

Den belgiska lagstiftningen har genom denna lag bringats i överensstämmelse med Washingtonkonferensens beslut, icke endast vad beträffar frågan om åtta timmars arbetsdag, utan även i avseende å regleringen av nattarbete för kvinnor och minderåriga samt minimiåldern för industriellt arbete.

— Bostadsförhållanden. —

Socialstyrelsens yttrande angående ifrågasatta åtgärder för åstadkommande av ett verksamt utrotningskrig mot bostadsohyra. Med anledning av en av herr Lindqvist i första kammaren väckt motion hade riksdagen i skrivelse den 4 maj 1920 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning, i vad mån åtgärder från statens, kommunernas eller båda deras sida kunde vidtagas för åstadkommande av ett verksamt utrotningskrig mot bostadsohyra. Genom resolution den 4 juni 1920 anbefallde Kungl. Maj:t socialstyrelsen att häröver avgiva utlåtande.

I sitt till fullgörande av detta uppdrag avgivna utlåtande framhåller styrelsen, att dess verksamhet ej är direkt ägnad att lämna material för bedömande av bostadsohyrans utbredning. Styrelsen påpekar, att ett för frågan belysande material torde finnas hos medicinalstyrelsen i provinsial- och stadsläkarnas tjänsteberättelser. Emellertid framgår av några genom styrelsen verkställda bostadsstatistiska utredningar, av till styrelsen inkomna uppgifter rörande lantarbetarnas arbets- och levnadsförhållanden samt av de erfarenheter, som styrelsens specialinspektör för tillsynen av skogsarbetarnas m. fl. bostadsförhållanden under sin verksamhet inhämtat, hurusom bostadsohyra erhållit en mycket stor utbredning. Sålunda har det visat sig, att bland lägenheter om högst 2 rum och kök i Jönköping 42 och i Sundsvall 70 procent äro behäftade med väggohyra. Styrelsen framhåller att, bortsett från det direkta obehaget, som förorsakas av väggohyra, förekomsten därav också torde hava den indirekta verkan, att individen, vars isolerade ansträngningar att befria sig från parasiterna sällan äga förutsättningar att lyckas, så småningom på grund därav förlorar den känsla för personlig snygghet och hygien, varå folkhälsan måste byggas. Redan ur nu nämnda synpunkt synes det vara motiverat att överväga, huruvida icke åtgärder borde vidtagas från det allmännas sida för etablerande av ett systematiskt utrotningskrig mot bostadsohyra. Kan det dessutom påvisas, att bostadsohyran bidrager till spridning av vissa smittosamma sjukdomar, torde tanken på dylika åtgärder icke kunna avvisas.

Vid valet av åtgärder för bekämpandet av bostadsohyran pekar styrelsen främst på en kraftig upplysningsverksamhet, avseende att söka uppväcka en allmän reaktion mot den osnygghet och hälsofara, som ligger i förekomsten av bostadsohyra. Man synes emellertid ej böra ställa sig främmande även för den tanken, att möjlighet bör beredas för samhället att i nödfall tillgripa tvångsåtgärder för utrotande av ohyran. Styrelsen påpekar, att ett sådant stadgande icke vore någon nyhet för svensk lagstiftning, och erinrar i detta sammanhang om den befogenhet, som hälsovårdsmyndigheterna enligt nu gällande epidemilag äga i fråga om föreskrifter och ålägganden för den enskilde i syfte att avvärja smittofara.

Styrelsen föreslår, att den föreliggande frågan göres till föremål för närmare utredning med anlitande av sakkunskap på läkarvetenskapens, byggnadsteknikens m. fl. områden.

Undersökning angående samboende familjer i Köpenhamn. På grundval av de uppgifter om bostadsförhållandena, som erhållits i samband med den i februari 1921 företagna folkräkningen, har Köpenhamns statistiska kontor utarbetat och publicerat en specialundersökning rörande förekomsten av s. k. samboende familjer. Undersökningen avser, såsom namnet angiver, sådana fall, där i en bostadslägenhet förutom lägenhetsinnehavaren (och eventuellt hans familj) är inrymd ytterligare en eller flera familjer (om minst 2 personer). I hela Storköpenhamn — inklusive Frederiksberg och Gentofte kommuner — funnos enligt undersökningen 4 667 sådana lägenheter. Antalet har under de senaste fyra åren starkt ökats, vilket bland annat beror därpå, att kommunen för att avhjälpa den värsta bostadsbristen under vissa villkor utbetalat premier till lägenhetsinnehavare, som upplåtit sina bostäder för husvilla familjer.[1]

I de av undersökningen berörda lägenheterna inrymdes tillsammans 25 686 personer, d. v. s. mellan 3 och 4 % av stadens hela befolkning. Härav tillhörde nära hälften, 12 600 personer, de inneboende familjerna. I medeltal inrymdes i varje lägenhet 5·5, i varje rum 1·6 personer. Även om man frånser sådana fall, där lägenhetsinnehavaren var ensamboende, var den genomsnittliga trångboddheten större för de inneboende än för värdfolket, såsom följande tablå utvisar:

Antal boende per rum	Familjer bestående av							
	2 pers.	3 pers.	4 pers.	5 pers.	6 pers.	7 pers.	över 7 pers.	Tillsammans
hos lägenhetsinnehavaren	1·01	1·34	1·72	2·00	2·39	2·50	2·71	1·36
hos de inneboende . . .	1·52	2·26	2·54	2·90	3·00	3·08	3·27	1·95

Av lägenhetsinnehavarna och deras familjemedlemmar voro 30·5 % och av de inneboende 43·0 % hänvisade till bostäder, som måste anses som överbefolkade, d. v. s. inhyste mer än 2 personer per rum. Tar man emellertid endast hänsyn till de svåraste fallen av överbefolkning d. v. s. sådana, där antalet boende är mer än 4 per rum, visar sig läget ogynnsammast för lägenhetsinnehavarnas familjer; motsvarande relationstal bliva nämligen härvidlag 6·2 resp. 3·3 %.

Av hela Köpenhamns befolkning bodde enligt 1916 års bostadsstatistik 17·1 % i lägenheter med över 2 personer och 1·1 % i lägenheter med över 4 personer per rum. Även om hänsyn tages därtill, att trångboddheten under den senaste femårsperioden utan tvivel ökats, så framgår av dessa siffror tydligt, att de samboende familjerna i fråga om bostadsutrymme äro betydligt sämre ställda än befolkningen i allmänhet.

— Sjukförsäkring. —

Ändringar i den tyska lagen rörande moderskapshjälp. Den i denna tidskrift (årg. 1920, sid. 511) förut refererade tyska lagen den 26 september 1919 har genom nya lagar den 30 april 1920 och 29 juli 1921 undergått en del ändringar, innebärande bl. a en avsevärd höjning av understödsbeloppen. Enligt den senaste lagändringen är sålunda från den 6 augusti 1921 minimibeloppet av moderskapspenningen till försäkrad kvinna tredubblat, från 1·50 till 4·50 per dag, medan övriga understöd fördubblats, ampenningen från 0·75 till 1·50, engångsbidraget till förlossningskostnader från 50 till 100 mark och ersättningen till läkare eller barnmorska från 25 till 50 mark. Den försäkringsfria familjemedlemmar tillkommande familjehjälpen, liksom också den till obemedlade, utom försäkringen stående kvinnor av statsmedel utgående moderskapsomvårdnaden ha likaledes till beloppet fördubblats; moderskapspenningen har för dessa fall sålunda höjts från 1·50 till 3 mark och ampenningen från 0·75 till 1·50 per dag. Den för rätt till moderskapsomvårdnad stadgade inkomstgränsen har samtidigt höjts från 2 000 à 2 500 till 10 000 mark.

(Reichsarbeitsblatt.)

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1917, sid. 1492.

— Strejker och lockouter. —

Arbetsinställelser och medling i arbetstvister i Frankrike åren 1915—1918. Antalet strejker — lockouter äro såsom bekant i Frankrike så gott som okända — inom olika näringsgrupper under åren 1915—1918 har utgjort som följer:

	Strejker	Arbetare		Strejker	Arbetare
Textilindustri	360	125 272	Grafisk industri	47	20 335
Metallindustri	234	95 004	Malmförädling	42	28 026
Samfärdsel	183	31 127	Jordbruk	41	8 778
Beklädnadsindustri	168	81 612	Övriga näringar	54	8 386
Läderindustri	150	49 463	Summa	**1 607**	**520 750**
Byggnadsverksamhet	130	20 072	Därav: 1915	98	9 344
Kemisk-teknisk industri	85	29 966	1916	315	41 409
Livsmedelsindustri	58	9 817	1917	696	293 810
Träindustri	55	12 892	1918	498	176 187

Antalet förlorade arbetsdagar utgjorde c:a 44 000 år 1915, 236 000 år 1916, 1·5 miljon 1917 och nära 1 miljon 1918.[1]

Som konfliktorsak uppgives begäran om löneförhöjning i 1 360 fall, 85 % av hela antalet strejker. Den därnäst vanligaste orsaken var fordran på förkortad arbetstid, som föranledde 197 strejker; flertalet av dessa inträffade under 1917 eller 1918 och gälide införande av s. k. engelsk vecka (kortare arbetstid på lördagar). Strejkernas resultat framgår av följande tablå:

Arbetarnas *fordringar*	387	strejker med	106 891 arbetare
Arbetsgivarnas villkor	388	» »	67 253 »
Kompromiss	761	» »	326 713 »
Okänt resultat	71	» »	19 893 »

Medling av vederbörande skiljedomare enligt 1892 års lag förekom vid 108 strejker under åren 1915—1918. Dessutom anlitades som medlare olika *ministrar i 53 fall, prefekter i 46, underprefekter i 44*, märer i 28, yrkesinspektörer m. fl. i 14 fall o. s. v.

(Bulletin du Ministère du Travail.)

Arbetsinställelser i Finland år 1920.[2] Under år 1920 redovisades i den finska statistiken sammanlagt 146 *arbetsinställelser* med 824 *direkt berörda arbetsgivare* och 21 001 *berörda* arbetare samt 455 587 förlorade arbetsdagar. Av bemälda konflikter voro 127 strejker, 8 lockouter samt 6 av blandad och 5 av omtvistad karaktär. Inom olika näringsgrenar fördelade sig dessa arbetsinställelser på följande sätt:

	Arbetsinställelser	Berörda arbetare		Arbetsinställelser	Berörda arbetare
Gruvdrift	1	70	Elektrisk *industri*	6	343
Metallindustri	29	4 732	Grafisk industri	1	7
Stenindustri	2	156	Byggnadsverksamhet	6	806
Kemisk-teknisk industri	1	15	Målning	5	444
Läderindustri	5	189	Renhållning	3	31
Textilindustri	3	1 658	*Lastning o. lossning*	17	2 670
Beklädnadsindustri	14	1 219	Varulager	2	97
Pappersindustri	3	195	Flottning	4	184
Sågverksindustri	25	5 682	Jordbruk	1	19
Annan träindustri	11	711	Telefon	1	49
Livsmedelsindustri	4	1 330	Olika yrken	1	170
Tobaksindustri	1	224	Summa	**146**	**21 001**

[1] Motsvarande siffror för åren 1890—1914, se Soc. Medd., årg. 1916, sid. 1293.
[2] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 656, årg. 1921, sid. 244.

De vanligast förekommande konfliktorsakerna voro lönetvister, som föranledde 78·2 % av samtliga arbetsinställelser. Arbetsinställelsernas resultat belyses av nedanstående tablå:

	Per 100 arbetsinställelser:				
	1920	1919	1917	1914	1913
Arbetsgivarnas villkor	30·4	36·0	18·8	37·8	35·7
Kompromiss	52·4	46·1	59·6	56·8	40·0
Arbetarnas fordringar	17·2	17·9	21·6	5·4	24·3

Den genomsnittliga varaktigheten för arbetsinställelserna var ungefär 22 dagar och på varje arbetare kom likaså c:a 22 förlorade arbetsdagar. (Social Tidskrift.)

Arbetsinställelser i Nordamerikas förenta stater år 1920.[1] Enligt den av Förenta staternas arbetsstatistiska byrå utarbetade statistiken har antalet arbetsinställelser under 1920 företett någon minskning gentemot föregående år. Siffrorna äro som följer:

	1916	1917	1918	1919	1920
Strejker	3 681	4 324	3 248	3 444	3 109
Lockouter	108	126	105	125	58
Summa	3 789	4 450	3 353	3 569	3 167

Uppgifter om antalet berörda arbetare hava liksom föregående år erhållits endast beträffande c:a ⅔ av konflikterna; det uppgivna antalet var något över 1·4 miljon, avsevärt lägre än 1919 men något högre än 1917 och 1918. Den mest omfattande konflikten var kolgruvestrejken under september månad, som berörde c:a 100 000 arbetare. En arbetsinställelse inom beklädnadsindustrien i New York under december omfattade 65 000 och en gruvarbetarstrejk i Illinois under juli 60 000 arbetare.

Beträffande arbetsinställelsernas resultat föreligga följande uppgifter:

	Strejker					Lockouter				
	1916	1917	1918	1919	1920	1916	1917	1918	1919	1920
Arbetsgivarnas villkor	727	382	459	661	633	21	13	6	19	10
Arbetarnas fordringar	733	614	612	565	360	16	17	15	16	7
Kompromiss	766	699	674	785	429	11	21	17	11	6
Tvisten hänskjuten till skiljedom	70	131	199	45	59	3	6	5	3	2
Okänt resultat	99	190	190	36	197	2	1	21	21	2
Summa	2 395	2 016	2 134	2 092	1 678	53	58	64	70	27

Tablån omfattar, såsom en jämförelse med de ovan meddelade totalsiffrorna ger vid handen, icke alla i statistiken ingående arbetsinställelser. Till de konflikter, vilkas resultat i tablån betecknats såsom okänt, är nämligen ytterligare att lägga ett avsevärt antal fall, rörande vilka det icke ens kunnat utrönas, när eller huruvida någon uppgörelse över huvud taget kommit till stånd.
(Monthly Labor Review.)

Arbetsinställelser i Japan år 1920. Före världskriget redovisades i Japan endast ett fåtal arbetsinställelser årligen, men under de senaste åren har härvidlag en betydande ökning kunnat iakttagas. Genomsnittliga antalet strejker per år har sålunda ökats från 30 under perioden 1907—1913 till 207 under åren 1914—1918 och medelantalet berörda arbetare per år har samtidigt gått upp från c:a 5 000 till nära 30 000. År 1919 företedde ännu högre siffror, 497 strejker med 63 137 berörda arbetare. Under 1920 har en tillbakagång inträtt, men antalet strejker uppgick dock till 282 och antalet arbetare till 36 371. Av dessa arbetsinställelser bilades 143 genom kompromiss, under det arbetarnas fordringar i 39 fall beviljades, i 57 fall avslogos och i 43 fall återtogos.

Häktningar på grund av lagöverträdelser företogos under 1920 i samband med 52 arbetsinställelser. (Daily Intelligence.)

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 945.

Centrala skiljenämndens beslut.[1]

Skiljedom den 15 augusti 1921 i tvist mellan trävaruaktiebolaget Dalarne och sågverksförbundet, å ena, samt svenska transportarbetareförbundets avdelning n:o 103, å andra sidan, angående tillämpningen av vissa bestämmelser rörande hyresbidrag och familjetillägg.

I målet är utrett följande:

I ett den 23 mars 1920 mellan trävaruaktiebolaget Dalarne och svenska transportarbetareförbundets avdelning n:o 103 ingånget kollektivavtal för Tingstads fabrik och brädgård finnas intagna följande bestämmelser:

»Dyrtidstillägg utgår under avtalstiden med dels 30 % av intjänt avlöning att utbetalas i samband med denna, dels ett familjetillägg per vecka av 3 kr. till arbetares hustru eller likställd och 1·50 till varje oförsörjt barn under 15 år, att utbetalas månadsvis. Familjetillägget utgår oavkortat vid familjeförsörjares sjukdom, som ej varar längre än tre månader i följd, även om sjukdomen föranledes av olycksfall. Vid av arbetsgivaren medgiven förkortning i arbetstiden under en avlöningsperiod utgår familjetillägget för full avlöningsperiod, så snart arbetet pågått mer än halva perioden.»

Enligt bestämmelse i förenämnda avtal skulle detsamma gälla från och med den 1 februari 1920 till den 1 februari 1921, och skulle, därest uppsägning icke skedde minst tre månader före den 1 februari 1921, avtalet förlängas på ett år.

Emellertid framställde de hos bolaget vid Tingstads fabrik och brädgård anställda arbetarna under sommaren 1920 krav på löneförhöjning under löpande avtalstid. Då ifrågavarande krav icke av bolaget bifölls, nedlade arbetarna arbetet. I ändamål att bilägga den sålunda utbrutna konflikten upptogos i början av september månad förhandlingar. Under dessa förhandlingar enades parterna vid sammanträde den 7 september om att vid sidan av kollektivavtalet genomföra en löneförhöjning för arbetarna i form av hyresbidrag. Överenskommelsen om nämnda hyresbidrag avfattades sedermera som en protokollsanteckning av följande lydelse:

»Protokoll vid sammanträde mellan trävaruaktiebolaget Dalarne och sv. transportarbetareförb. avdelning 103 den 17 september 1920 i Göteborg.

— —

§ 1.

Sammanträdet avsåg att närmare precisera sättet för utbetalande av det hyresbidrag, varom man enats vid sammanträde den 7 sept. 1920 i Stockholm till biläggande av strejken, och enades man om följande att utgå månadsvis för återstående avtalstiden samtidigt med familjebidraget:

Till arbetare i åldern över 18 år	. . . . .	15 kronor
» » » » 15, 16 och 17 år	. . . . .	10 kronor
» » » » under 15 år	. . . . .	6 kronor.»

Det förenämnda, den 23 mars 1920 ingångna kollektivavtalet var vid utgången av sin giltighetstid, icke från någondera sidan uppsagt, varför detsamma förlängdes att gälla till den 1 februari 1922

Det hyresbidrag, varom överenskommelse träffats den 17 september 1920, har utgått i lika mån till familjeförsörjare och till övriga arbetare. Hyresbidraget i fråga har tilldelats såväl arbetare, vilka varit boende i bolagets bostadshus, som arbetare, vilka förhyrt bostadslägenhet av annan hyresvärd. Hyresbidraget har utbetalats med enahanda belopp till arbetare, vilka fått vidkännas förhöjning i sin bostadshyra, och till arbetare, vilkas bostadshyra icke varit underkastad någon förhöjning.

Sedan under avtalsperioden arbetsbrist inträtt, inskränkte bolaget driften vid Tingstads fabrik och brädgård och förkortade därvid arbetstiden, så att arbetet bedrevs allenast varannan vecka. Härvid verkställde bolaget en reduktion av såväl familjetillägg som hyresbidrag i förhållande till

[1] Under denna rubrik påbörjas här publiceringen av vissa av centrala skiljenämnden avkunnade domar, vilka ur prejudikatsynpunkt kunna anses vara av mer allmänt intresse.

nedsättningen i arbetstiden. Denna reduktion tillämpades i fråga om arbetare, som på grund av sjukdom voro frånvarande från arbetet, på det sätt, att under sjukdomstiden familjetillägg och hyresbidrag till dylika arbetare utbetalades med samma belopp, som under motsvarande tid tillkommit arbetare i den grupp, vartill den sjuke hörde.

Från arbetarsidan har emellertid yrkats, att vid arbetares sjukdom, som icke varar längre än tre månader i följd, familjetilläggen skola, utan avseende på den genomförda förkortningen av arbetstiden, utgå med de belopp, vilka finnas angivna i kollektivavtalet den 23 mars 1920. Härjämte har från arbetarsidan yrkats, att hyresbidragen jämväl vid förkortad arbetstid skola utgå med de belopp, som äro angivna i förenämnda protokoll den 17 september 1920. Slutligen har från arbetarsidan framställts yrkande om att vid arbetares sjukdom, som icke varar längre än tre månader i följd, hyresbidragen skola, oaktat arbetstiden varit nedsatt, utgå med de i nyssnämnda protokoll den 17 september 1920 angivna beloppen.

De sålunda från arbetarsidan framställda yrkandena har bolaget funnit sig icke kunna bifalla.

Parterna hava nu till centrala skiljenämndens avgörande hänskjutit dels frågan om grunderna för utbetalning vid inskränkt drift av familjetillägg under arbetares sjukdom, dels frågan om grunderna för utbetalning vid inskränkt drift av hyresbidrag, dels ock frågan om grunderna för utbetalning vid inskränkt drift av hyresbidrag under arbetares sjukdom.

Centrala skiljenämnden meddelar i målet följande

Dom.

Enligt bestämmelserna i det mellan parterna gällande kollektivavtalet av den 23 mars 1920 skall det dyrtidstillägg, som benämnes familjetillägg, utbetalas månadsvis. Jämlikt sagda bestämmelser skall vidare vid av arbetsgivaren medgiven förkortning i arbetstiden under en avlöningsperiod familjetillägget utgå för full avlöningsperiod, så snart arbetet pågått mer än halva perioden. Härav måste anses följa, att vid de tillfällen, då under en månad arbetet på grund av driftsinskränkning pågått allenast halva månaden eller kortare tid, familjetillägget icke skall utgå med högre belopp, än vad som motsvarar den tid, varunder arbetet pågått. Den i kollektivavtalet intagna bestämmelsen, att vid familjeförsörjares sjukdom, som ej varar längre än tre månader i följd, familjetillägget skall utgå oavkortat, kan icke anses hava annan innebörd, än att familjeförsörjare är berättigad att under sjukdom, som ej varar längre än nämnda tid, tillgodonjuta familjetillägg med enahanda belopp, som skolat komma honom till del, därest han icke varit förhindrad deltaga i arbetet. På grund härav förklarar centrala skiljenämnden, att vid de tillfällen, då under en månad arbetet vid Tingstads fabrik och brädgård med anledning av driftsinskränkning pågått allenast halva månaden eller kortare tid, arbetare, som under månaden på grund av sjukdom varit frånvarande från arbetet, skall, i den mån han är berättigad att under sjukdom åtnjuta familjetillägg, för den tid, varunder han varit frånvarande, uppbära dylikt tillägg allenast med det belopp, som för samma tid tillkommit i arbetet deltagande arbetare i den grupp, till vilken den sjuke hör.

Beträffande därefter frågan om utbetalning vid inskränkt drift av de enligt protokollet den 17 september 1920 överenskomna hyresbidragen finner centrala skiljenämnden, med hänsyn till bestämmelserna i nämnda protokoll samt till vad i övrigt i målet blivit upplyst, ådagalagt, att ifrågavarande hyresbidrag vid tillfällen, då arbetstiden är förkortad, skola utgå enligt samma grunder, som för motsvarande fall gälla med avseende på de förenämnda familjetilläggen. På grund härav förklarar centrala skiljenämnden, att vid de tillfällen, då under en månad arbetet vid Tingstads fabrik och brädgård med anledning av driftsinskränkning pågått allenast halva månaden eller kortare tid, förevarande hyresbidrag skola nedsättas i proportion till arbetstiden, samt att till hyresbidrag berättigad arbetare, som under månaden på grund av sjukdom varit frånvarande från arbetet, skall, därest sjukdomen ej varat längre än tre månader i följd, för den tid, varunder han varit frånvarande, uppbära hyresbidrag med det belopp, som för samma tid tillkommit i arbetet deltagande arbetare i den grupp, till vilken den sjuke hör.

Arbetsrådets beslut.

230. Arbetsrådets beslut den 18 augusti 1921 i anledning av en av aktiebolaget Kosta glasbruk genom Sveriges småglasbruksförbund gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

I ärendet är upplyst följande:

Smältarna vid småglasbruken, vilkas antal i regel är en vid varje bruk, hava till uppgift att, sedan glasblåsningen i hyttan slutats, fylla deglarna med ny glassats samt därefter tillse och passa såväl glasmassan som ugnen så att, då glasblåsarna följande dags morgon infinna sig i hyttan, glaset är fullt smältat och färdigt till utarbetande. Smältarnas arbete börjar mellan klockan 4 och 6 på aftonen och räcker till dess glaset är »färdigsmältat», vilket brukar inträffa mellan klockan 5 och 6 påföljande morgon. Arbetet är ytterst ansvarsfullt och viktigt, emedan av detsamma hela följande dags tillverkning är beroende. Arbetet är dock med undantag av några enstaka moment huvudsakligen ett passnings- och tillsyningsarbete, och sålunda föga betungande. Till sin hjälp för det rena grovarbetets utförande hava smältarna så kallade gaseldare. Det är omöjligt att indela smältarnas arbete i skift, emedan man genom ombyte av personer skulle riskera olika skötsel av själva glassmältningen med därav följande ojämn kvalitet hos glasmassan. Arbetstiden för smältarna kan understundom uppgå till 12, ibland till 13 à 14 timmar om dygnet. Den ordinarie arbetstiden för smältarna torde dock i allmänhet kunna inskränkas till 10 timmar om dygnet och 60 timmar i veckan.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har Sveriges småglasbruksförbund anhållit, att arbetsrådet måtte till undvikande av allvarligt missförhållande medgiva vissa i ansökningen upptagna arbetsgivare rätt att använda hos dem anställda smältare till arbete under 60 timmar i veckan.

Enligt vad av ansökningen framgår, avser densamma för sökandens del smältningsarbetet vid Kosta glasbruk.

För utredning angående angivna arbeten hava ledamöter av arbetsrådet besökt ett antal glasbruk.

Arbetsrådet finner, att en tillämpning av bestämmelserna i 4 § lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 skulle med avseende på det arbete, som utföres av glassmältarna vid Kosta glasbruk, vara ägnad att medföra allvarligt missförhållande.

På grund härav finner arbetsrådet med stöd av 5 §, 4 mom. första stycket nämnda lag skäligt medgiva sökanden rätt att använda glassmältarna vid Kosta glasbruk till arbete under högst 60 timmar i veckan med högst 10 timmar om dygnet.

Enahanda medgivande har av arbetsrådet lämnats beträffande följande småglasbruk, nämligen Alsterfors, Alsterbro, Orrefors, Pukebergs, Boda, Skrufs och Johansfors glasbruk, Hofmanstorps nya glasbruk samt Sandviks, Transjö, Färe, Rosdala, Eda, Reijmyre, Lindshammars, Elmeverkens, Foglaviks, Perstorps och Sölvesborgs glasbruk.

Yrkesinspektionens verksamhet under andra kvartalet år 1921.

	Inspekterade arbetsställen	Sammanlagt arbetarantal	Sammanlagt kraftbelopp	Inspektions- och resedagar	Lämnade skriftliga meddelanden	Ink. protokoll över besiktning av: ångpannor	Ink. protokoll över besiktning av: kokare e. d.	Ink. intyg över besiktn. av hissar och kranar	Inkomna anmäln. om olycksfall	Därav olycksfall med dödlig utgång	Framställningar till länsstyrelserna	Anmälningar till åtal	Lämnade eftergifter
Yrkesinspektörerna			*eff. hkr.*										
I distriktet	127	4 378	4 170	117	23	85	—	83	650	3	3	3	2
II »	108	6 833	28 219	80	55	126	17	20	822	5	1	1	—
III »	93	2 791	7 727	43	37	85	—	14	448	5	—	1	—
IV »	130	3 814	7 869	64	32	75	11	12	435	3	4	1	4
V »	254	3 998	12 352	119	83	125	—	123	891	4	—	3	1
VI »	160	4 026	12 085	87	52	148	27	127	990	3	6	21	2
VII »	35	1 258	5 730	30	11	68	2	85	663	2	1	—	—
VIII »	154	5 061	86 071	80	67	93	—	8	944	—	2	1	—
IX »	86	6 510	35 109	83	63	80	—	12	728	5	2	1	—
Yrkesinspektrisen	392	5 374	—	128	62	—	—	—	—	—	—	—	—
Sprängämnesinspektören	9	63	360	30	13	—	—	—	4	1	—	—	—
Summa	**1 548**	**44 106**	**199 692**	[4] **861**	**498**	[6] **885**	[8] **57**	**484**	**6 575**	**38**	**19**	**31**	**9**
Underinspektörerna													
I distriktet	399	924	3 158	125	43	20	—	—	—	—	—	—	—
II »	517	357	10 202	148	5	67	—	—	—	—	—	—	—
III »	291	473	3 303	64	24	170	—	—	—	—	—	—	—
IV »	391	716	6 611	98	32	149	—	—	—	—	—	—	—
V »	611	1 038	8 617	151	18	90	—	—	—	—	—	—	—
VI »	476	574	2 733	163	13	38	—	—	—	—	—	—	—
VII »	296	467	5 074	84	28	40	—	—	—	—	—	—	—
VIII »	294	593	4 763	88	5	50	—	—	—	—	—	—	—
IX »	116	204	1 517	45	8	15	—	—	—	—	—	—	—
Summa	[1] **3 391**	[2] **5 346**	[3] **45 978**	**966**	**176**	[7] **639**	—	—	—	—	—	—	—
Bergmästarna													
Norra distriktet	—	—	—	—	—	—	—	—	67	1	—	—	—
Gävle—Dala distrikt	6	360	2 054	5	—	—	—	—	82	—	—	—	—
Östra distriktet	27	942	5 558	20	—	—	—	—	30	—	—	—	—
Mellersta distriktet	12	365	304	4	3	—	—	—	36	3	—	—	—
Västra »	—	—	—	—	—	—	—	9	106	—	—	—	—
Södra »	15	1 298	1 901	14	9	—	—	—	166	—	—	—	—
Summa	**60**	**2 965**	**9 817**	[5] **43**	**12**	—	—	**9**	**487**	**4**	—	—	—
Specialinspektörerna													
vid statens järnvägar													
för säkerhetstjänsten	1	28	—	7	39	—	—	—	167	1	—	—	—
» trafiktjänsten					9	—	—	—					
» rullande materiel	12	—	—	19	25	—	—	—	—	—	—	—	—
vid enskilda järnvägar	729	9 038	—	49	4	—	—	—	119	—	—	—	—
Summa	**742**	**9 066**	—	**75**	**77**	—	—	—	**286**	**1**	—	—	—
vid elektr. anläggningar			*kilowatt*										
Norra distriktet	35	366	28 329	1	34	—	—	—	1	1	—	—	—
Östra »	8	11	895	—	8	—	—	—	6	3	—	—	—
Västra »	72	97	2 420	—	58	—	—	—	5	3	—	—	—
Södra »	23	150	21 800	—	23	—	—	—	7	3	—	—	—
Summa	**138**	**624**	**53 444**	**1**	**123**	—	—	—	**19**	**10**	—	—	—

[1] Härav 1 607 inom jordbruk, 513 inom hantverk och 1 271 inom annan verksamhet. — [2] Härav 1 153 inom hantverk och 4 193 inom annan verksamhet. — [3] Härav 26 590 inom jordbruk, 1 363 inom hantverk och 18 025 inom annan verksamhet. — [4] Härav 467 för inspektörerna och 394 för assistenterna. — [5] Härav 22 för bergmästarna och 21 för gruvingenjörerna. — [6] Härav större besiktning i 223 och mindre i 662 fall. — [7] Härav större besiktning i 272 och mindre i 367 fall. — [8] Härav större besiktning i 5 och mindre i 52 fall.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Augusti månad år 1921.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under augusti månad.

Översikt av verksamheten under *augusti* månad 1921.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	6 517	1 368	1 277	3 129	3 060	1 955	**9 646**	**4 428**	**3 232**
Stockholms län	3 582	1 082	964	450	640	251	**4 032**	**1 722**	**1 215**
Uppsala stad och län	948	285	208	146	141	90	**1 094**	**426**	**298**
Södermanlands län	1 802	350	258	305	413	163	**2 107**	**763**	**421**
Östergötlands län	1 972	641	477	528	516	248	**2 500**	**1 157**	**725**
Norrköping	1 152	171	155	268	224	134	**1 420**	**395**	**289**
Jönköpings län	1 538	419	387	204	141	68	**1 742**	**560**	**455**
Kronobergs län	739	82	78	81	168	51	**820**	**250**	**129**
Norra Kalmar län	408	48	38	41	53	25	**449**	**101**	**63**
Södra Kalmar län	819	137	129	97	96	42	**916**	**233**	**171**
Gottlands län	171	90	76	36	59	17	**207**	**149**	**93**
Blekinge län	851	234	212	317	257	127	**1 168**	**491**	**339**
Kristianstads län	559	384	299	281	417	169	**840**	**801**	**468**
Malmöhus län: Malmö	1 890	305	304	1 330	714	464	**3 220**	**1 019**	**768**
Malmöhus län: Lund	367	192	184	151	116	75	**518**	**308**	**259**
Malmöhus län: Landskrona	425	177	163	50	41	14	**475**	**218**	**177**
Malmöhus län: Hälsingborg	1 237	301	263	319	186	124	**1 556**	**487**	**387**
Malmöhus län: Ystad	206	58	48	121	90	51	**327**	**148**	**99**
Malmöhus län: Trälleborg	276	193	176	37	41	25	**313**	**234**	**201**
Malmöhus län: Eslöv	271	175	168	34	40	23	**305**	**215**	**191**
Malmöhus län: Skurup	69	57	47	27	44	15	**96**	**101**	**62**
Hallands län	555	228	178	207	176	92	**762**	**404**	**270**
Göteb. o. Bohus län	770	385	364	205	174	94	**975**	**559**	**458**
Göteborg	6 354	1 038	954	1 237	1 033	718	**7 591**	**2 071**	**1 672**
Älvsborgs län	792	314	282	186	143	56	**978**	**457**	**332**
Skaraborgs län	1 184	749	453	454	854	337	**1 638**	**1 603**	**790**
Värmlands län	474	125	115	120	218	116	**594**	**343**	**231**
Örebro län	929	354	311	238	425	179	**1 167**	**779**	**490**
Västmanlands län	3 199	618	510	255	350	163	**3 454**	**968**	**673**
Kopparbergs län	959	129	125	165	214	112	**1 124**	**343**	**237**
Gävle stad och län	1 120	231	231	166	156	106	**1 286**	**387**	**337**
Västernorrlands län	1 751	910	907	71	97	40	**1 822**	**1 007**	**947**
Jämtlands län	120	20	17	158	205	99	**278**	**225**	**116**
Västerbottens län	434	186	185	149	189	125	**583**	**375**	**310**
Norrbottens län	157	68	62	102	158	92	**259**	**226**	**154**
Tillsammans aug. 1921	**44 597**	**12 104**	**10 605**	**11 665**	**11 849**	**6 454**	**56 262**	**23 953**	**17 059**
» juli 1921	*40 822*	*10 560*	*9 474*	*9 515*	*8 736*	*4 842*	*50 337*	*19 296*	*14 316*
» aug. 1920	16 014	13 124	9 457	8 031	12 313	5 753	24 045	25 437	15 210
» » 1919	16 509	12 457	9 454	8 134	12 982	5 914	24 643	25 439	15 368
» » 1918	19 716	14 808	11 359	14 600	11 436	6 637	34 316	26 244	17 996

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika konter hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					aug. 1921	juli 1921	aug. 1920	aug. 1921	juli 1921	aug. 1920
Manliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	6 261	6 733	4 402	3 215	153	155	100	73	82	59
Skogshushållning	466	495	307	305	161	75	68	99	100	77
Gruvdrift och malmförädling	2 016	2 024	67	67	.	.	.	.	.	.
Industri och hantverk m. m.	20 234	21 116	3 864	3 726	546	575	156	96	96	75
Handel och samfärdsel	6 760	6 935	1 154	1 044	601	423	126	90	59	84
Husligt arbete	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Allmän och litterär verksamhet	46	46	7	7	.	.	.	.	.	.
Annat arbete	6 691	7 246	2 303	2 241	315	314	165	97	99	94
Summa	**42 476**	**44 597**	**12 104**	**10 605**	**368**	**387**	**122**	**88**	**90**	**72**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	623	645	1 596	449	40	34	41	28	30	28
Skogshushållning	—	—	42	35	.	—	—	.	100	—
Gruvdrift och malmförädling	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Industri och hantverk m. m.	2 132	2 321	359	241	647	756	138	67	65	57
Handel och samfärdsel	1 626	1 717	1 329	880	129	106	70	66	63	51
Husligt arbete	4 950	6 620	8 391	4 772	79	86	63	57	57	49
Allmän och litterär verksamhet	138	145	126	73	115	63	64	58	47	41
Annat arbete	208	214	6	4	.	.	.	.	.	.
Summa	**9 680**	**11 665**	**11 849**	**6 454**	**98**	**109**	**65**	**54**	**55**	**47**
Tillsammans										
Jordbruk m. m.	6 884	7 378	5 998	3 664	123	119	100	61	66	59
Skogshushållning	466	495	349	340	142	56	68	97	100	77
Gruvdrift och malmförädling	2 019	2 027	67	67	.	.	.	.	.	.
Industri och hantverk m. m.	22 366	23 437	4 223	3 967	555	589	156	94	93	75
jord-, sten- och glasindustri	1 266	1 313	101	97	1300	809	135	96	100	77
metall- och maskinindustri	8 817	9 145	264	215	3464	3761	148	81	81	69
trävaruindustri	2 915	2 976	460	450	647	868	115	98	99	75
byggnadsverksamhet	2 813	2 975	2 585	2 533	115	122	184	98	97	76
läder-, hår- och gummiindustri	302	328	16	13	.	.	.	.	.	.
textilindustri	1 611	1 662	155	148	1072	.	.	95	.	.
beklädnadsindustri	935	997	130	85	767	849	125	65	72	54
närings- och njutningsämnesindustri	611	812	341	277	238	180	136	81	83	76
kemisk-teknisk och belysningsindustri	384	437	49	47	.	.	.	.	.	.
trämasse- och pappersindustri	645	654	54	45	.	456	85	.	93	70
grafisk industri	295	297	18	13	.	.	.	.	.	.
ej särskilt specificerade	1 772	1 841	50	44	.	.	218	.	.	74
Handel och samfärdsel	8 386	8 652	2 483	1 924	348	252	126	77	61	84
kontors-, bank- o. d. personal	598	613	105	87	584	484	.	83	73	.
butiks- och magasinspersonal	845	873	164	116	532	477	147	71	76	70
hotell- och restaurangpersonal	991	1 071	1 034	676	104	77	57	65	61	54
landtransport	1 533	1 596	401	336	398	458	96	84	86	56
sjötransport	4 379	4 459	736	667	606	336	133	91	42	92
ej särskilt specificerade	40	40	43	42	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	4 952	6 622	8 391	4 772	79	86	—	57	57	—
Allmän och litterär verksamhet	184	191	133	80	144	76	.	60	57	.
Annat arbete	6 899	7 460	2 309	2 245	323	321	165	97	99	94
Summa	**52 156**	**56 262**	**23 953**	**17 059**	**235**	**261**	**122**	**71**	**74**	**72**

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 2 192 platser, varav 1 821 manliga och 371 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 985, 1 656 och 329 samt under nästlidna månad resp. 2 331, 1 842 och 489.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**6 733**	**4 402**	**3 215**	**495**	**307**	**305**	**2024**	**67**	**67**	**1309**	**101**	**97**	**8 925**	**246**	**206**
1	Stockholms stad	17	1	1	3	—	—	—	—	—	35	1	1	1 891	41	31
2	Stockholms län	1 207	592	502	63	1	1	57	—	—	451	27	27	650	32	32
3	Uppsala stad och län	475	221	149	16	—	—	—	—	—	24	—	—	102	5	4
4	Södermanlands län	324	231	141	1	—	—	4	—	—	2	—	—	804	6	6
5	Östergötlands län	868	478	326	40	—	—	63	1	1	9	—	—	311	15	15
6	Norrköping	226	68	54	—	—	—	—	—	—	1	—	—	182	1	1
7	Jönköpings län	171	85	54	2	3	3	1	—	—	4	—	—	484	6	5
8	Kronobergs län	86	14	10	16	—	—	—	—	—	137	6	6	48	1	1
9	Kalmar län	165	58	43	13	27	27	1	—	—	111	2	1	272	5	3
10	Gottlands län	96	45	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
11	Blekinge län	171	60	42	9	—	—	49	—	—	97	—	—	112	1	1
12	Kristianstads län	303	306	233	3	—	—	—	—	—	17	—	—	33	7	4
13	Malmöhus län: Malmö	49	95	94	—	—	—	—	—	—	13	—	—	390	8	8
14	Hälsingborg	54	73	50	—	—	—	115	—	—	8	3	—	176	7	7
15	Övriga anstalter	405	594	543	—	4	4	—	—	—	9	—	—	273	15	7
16	Hallands län	80	101	61	3	84	82	—	—	—	46	—	—	84	5	1
17	Göteborgs och Bohus län	80	82	64	—	7	7	—	—	—	91	12	12	71	—	—
18	Göteborgs stad	79	95	87	—	148	148	1	—	—	31	11	11	1 871	26	17
19	Älvsborgs län	61	39	22	—	—	—	48	4	4	9	4	4	60	24	22
20	Skaraborgs län	890	675	382	—	—	—	—	—	—	19	10	10	99	—	—
21	Värmlands län	56	46	37	—	—	—	—	—	—	31	—	—	109	12	12
22	Örebro län	319	138	95	33	6	6	134	10	10	20	—	—	37	1	1
23	Västmanlands län	358	248	140	71	16	16	1419	52	52	22	8	8	443	7	7
24	Kopparbergs län	42	15	14	28	4	4	127	—	—	8	1	1	160	3	3
25	Gävle stad och län	29	6	6	112	—	—	2	—	—	17	—	—	225	3	3
26	Västernorrlands län	75	4	4	31	—	—	—	—	—	97	16	16	24	15	15
27	Jämtlands län	14	10	8	31	2	2	1	—	—	—	—	—	4	—	—
28	Västerbottens län	30	18	18	10	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	3	4	3	10	3	3	2	—	—	—	—	—	9	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**645**	**1 596**	**449**	—	**42**	**35**	**3**	—	—	**4**	—	—	**220**	**18**	**9**
1	Stockholms stad	7	1	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	102	15	7
2	Stockholms län	56	154	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—
3	Uppsala stad och län	17	15	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	43	110	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	50	84	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	3	11	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—
7	Jönköpings län	9	32	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	4	20	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	12	30	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	4	18	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	44	57	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	39	154	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	15	24	4	—	2	2	—	—	—	—	—	—	26	—	—
14	Hälsingborg	3	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	25	104	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	12	29	5	—	40	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	15	32	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	2	34	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	66	3	2
19	Älvsborgs län	3	21	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	181	358	160	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	6	35	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	31	94	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	32	102	15	—	—	—	3	—	—	—	—	—	12	—	—
24	Kopparbergs län	8	25	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	4	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	6	11	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	11	16	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	2	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsämnesindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
2 971	**459**	**449**	**2 973**	**2 585**	**2 533**	**281**	**15**	**13**	**732**	**64**	**62**	**456**	**14**	**12**	**575**	**239**	**222**	**331**	**44**	**43**	
191	15	12	780	358	331	29	6	5	13	—	—	67	4	4	286	191	191	12	2	1	1
86	15	15	224	154	148	12	2	2	2	1	1	19	—	—	18	13	11	1	—	—	2
18	1	1	23	5	5	—	—	—	—	—	—	12	—	—	6	2	1	—	—	—	3
59	—	—	45	7	7	3	—	—	3	—	—	4	—	—	4	1	1	—	—	—	4
136	12	12	104	65	64	2	—	—	20	—	—	8	—	—	15	7	6	4	—	—	5
129	—	—	105	23	23	9	—	—	138	47	47	8	—	—	19	2	1	1	—	—	6
133	4	4	100	154	154	11	—	—	3	—	—	12	—	—	4	—	—	73	1	1	7
25	2	2	17	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	44	5	5	8
131	3	3	99	72	72	—	—	—	—	—	—	3	—	—	7	—	—	63	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	10
11	1	—	55	101	101	4	—	—	1	—	—	2	—	—	6	—	—	1	—	—	11
3	1	1	15	5	4	4	—	—	1	—	—	4	—	—	11	4	1	—	—	—	12
77	1	1	155	49	48	29	—	—	86	—	—	63	—	—	27	1	1	49	—	—	13
10	—	—	132	56	55	47	—	—	25	—	—	14	—	—	9	—	—	22	10	10	14
29	5	5	93	126	121	56	1	1	14	1	1	7	—	—	66	2	1	2	22	22	15
26	—	—	50	21	21	1	2	2	82	—	—	7	—	—	10	3	2	2	—	—	16
56	—	—	62	237	236	—	—	—	183	—	—	—	—	—	—	2	—	14	—	—	17
459	8	5	250	72	64	33	4	3	23	12	11	69	6	4	50	2	1	3	1	1	18
20	5	3	21	83	83	6	—	—	130	3	2	5	—	—	1	—	—	34	2	2	19
9	—	—	18	6	6	21	—	—	—	—	—	—	—	—	9	6	3	2	—	—	20
50	—	—	19	5	5	6	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	1	21
19	3	3	29	51	51	1	—	—	2	—	—	135	1	1	3	1	1	—	—	—	22
128	2	2	189	183	183	1	—	—	1	—	—	3	—	—	9	—	—	1	—	—	23
107	3	2	53	49	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
173	6	6	101	190	190	6	—	—	4	—	—	13	3	3	6	—	—	1	—	—	25
784	367	367	28	351	351	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	26
3	—	—	3	4	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	27
93	5	5	185	143	143	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	28
6	—	—	18	14	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
5	**1**	**1**	**2**	**—**	**—**	**47**	**1**	**—**	**930**	**91**	**86**	**541**	**116**	**73**	**237**	**102**	**55**	**106**	**5**	**4**	
1	—	—	—	—	—	4	1	—	28	—	—	160	45	28	74	17	11	23	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	4	3	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	1	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	—	—	9	2	2	7	8	1	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	97	33	30	22	1	1	10	3	3	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	7	—	—	1	1	1	27	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	7	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	1	1	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	6	4	2	2	—	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	19	—	—	294	1	1	143	33	19	45	11	5	16	—	—	13
—	—	—	—	—	—	14	—	—	86	—	—	5	—	—	1	1	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	5	—	—	45	2	2	10	1	—	6	2	1	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	—	—	2	1	—	1	2	2	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	98	33	33	1	—	—	—	3	—	8	—	—	17
2	1	1	—	—	—	4	—	—	51	9	7	130	14	9	63	26	22	12	5	4	18
1	—	—	—	—	—	—	—	—	105	8	8	5	1	1	1	3	1	5	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	10	12	3	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	21
—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	16	—	—	5	—	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	24
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	3	1	1	4	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	1	2	1	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	1	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Kontors-, bank- o. d. personal			Butiks- o. magasinspersonal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**547**	**38**	**38**	**279**	**17**	**13**	**1737**	**42**	**38**	**431**	**72**	**61**	**615**	**75**	**63**
1	Stockholms stad	27	2	2	90	10	5	357	5	5	175	31	25	263	49	42
2	Stockholms län	34	3	3	10	1	1	86	2	2	36	12	12	22	1	1
3	Uppsala stad och län	—	—	—	1	—	—	23	3	3	—	—	—	10	1	1
4	Södermanlands län	11	—	—	15	1	1	210	2	2	—	—	—	36	—	—
5	Östergötlands län	3	—	—	7	—	—	51	7	5	8	2	—	20	5	3
6	Norrköping	23	—	—	14	—	—	38	—	—	6	1	1	17	3	2
7	Jönköpings län	19	—	—	8	—	—	90	—	—	7	—	—	3	—	—
8	Kronobergs län	8	4	4	—	—	—	22	—	—	1	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	7	—	—	1	—	—	58	—	—	3	—	—	5	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	3	—	—	57	—	—	2	—	—	6	1	1
12	Kristianstads län	1	—	—	2	1	1	2	1	—	1	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	2	—	—	40	—	1	116	1	1	34	5	5	58	5	5
14	Hälsingborg	3	—	—	—	—	—	38	2	1	3	—	—	9	—	—
15	Övriga anstalter	2	—	—	4	—	—	48	—	—	1	—	—	8	2	2
16	Hallands län	55	—	—	—	—	—	4	—	—	3	—	—	1	2	—
17	Göteborgs och Bohus län	1	—	—	1	—	—	15	—	—	1	—	—	2	—	—
18	Göteborgs stad	46	—	—	70	4	4	107	—	—	131	18	15	111	4	4
19	Älvsborgs län	86	29	29	1	—	—	35	7	7	—	—	—	3	1	1
20	Skaraborgs län	—	—	—	3	—	—	14	—	—	—	—	—	5	1	1
21	Värmlands län	—	—	—	1	—	—	26	—	—	—	—	—	3	—	—
22	Örebro län	2	—	—	1	—	—	22	—	—	1	—	—	7	—	—
23	Västmanlands län	3	—	—	5	—	—	87	1	1	7	3	3	11	—	—
24	Kopparbergs län	15	—	—	—	—	—	1	—	—	6	—	—	4	—	—
25	Gävle stad och län	70	—	—	1	—	—	55	—	—	3	—	—	6	—	—
26	Västernorrlands län	103	—	—	1	—	—	172	11	11	1	—	—	1	—	—
27	Jämtlands län	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—
28	Västerbottens län	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	2	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**107**	**16**	**7**	**18**	**1**	**—**	**104**	**8**	**6**	**182**	**33**	**26**	**258**	**89**	**53**
1	Stockholms stad	31	7	5	7	1	—	4	—	—	106	21	17	96	43	24
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	22	3	3	2	1	1	—	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1
4	Södermanlands län	2	—	—	3	—	—	17	3	2	—	—	—	10	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	13	2	2
6	Norrköping	4	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	1
7	Jönköpings län	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	1
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	2	2
13	Malmöhus län: Malmö	18	—	—	—	—	—	25	1	—	50	7	6	60	14	10
14	Hälsingborg	3	—	—	1	—	—	15	1	1	—	—	—	1	2	2
15	Övriga anstalter	—	2	1	—	—	—	9	—	—	—	—	—	4	4	4
16	Hallands län	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	41	3	1	5	—	—	3	—	—	10	2	1	30	10	—
19	Älvsborgs län	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	9	3	3
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	6	—	—	4	—	—	—	1	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	1	—	—

Hotell- o. restaurang-personal			Land-transport			Sjötransport			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Allmän o. litterär verksamhet			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	
109	**48**	**43**	**1416**	**273**	**244**	**4 327**	**671**	**618**	**37**	**15**	**15**	**2**	—	—	**46**	**7**	**7**	**7 246**	**2 303**	**2 241**	
27	10	6	424	95	75	766	133	133	6	—	—	1	—	—	10	7	7	1 047	407	400	1
13	2	2	78	8	8	43	2	2	2	1	1	—	—	—	2	—	—	466	213	193	2
1	—	—	35	6	6	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	199	40	37	3
2	3	3	33	—	—	10	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	232	98	96	4
4	1	—	108	12	11	15	7	6	2	1	1	—	—	—	—	—	—	174	28	27	5
5	6	6	54	10	10	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	140	10	10	6
1	—	—	38	8	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	366	158	158	7
—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	328	49	49	8
4	2	2	23	—	—	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	186	16	16	9
4	3	3	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66	41	41	10
3	—	—	17	6	5	55	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	190	60	58	11
2	—	—	18	1	1	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	132	58	54	12
4	1	1	167	14	14	314	67	67	6	5	5	—	—	—	—	—	—	211	53	53	13
3	—	—	16	5	3	442	131	124	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111	14	13	14
2	—	—	46	9	9	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	489	71	70	15
2	1	1	13	1	1	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49	8	7	16
—	1	1	5	—	—	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	122	44	44	17
10	10	10	184	71	68	2 192	321	277	21	8	8	1	—	—	34	—	—	578	217	216	18
—	—	—	16	5	4	11	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	245	107	98	19
7	4	4	7	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	46	46	20
1	—	—	11	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	148	61	60	21
—	—	—	11	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	148	143	143	22
1	—	—	24	2	2	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400	96	96	23
6	3	3	20	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	382	47	45	24
2	—	—	28	5	5	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	174	18	18	25
1	—	—	12	2	1	50	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	368	142	140	26
2	—	—	12	3	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42	1	1	27
2	1	1	5	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82	13	12	28
—	—	—	5	2	2	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91	44	40	29
962	**986**	**633**	**180**	**128**	**92**	**132**	**65**	**49**	**3**	**28**	**27**	**6620**	**8 391**	**4 772**	**145**	**126**	**73**	**214**	**6**	**4**	
366	274	199	14	15	6	28	16	12	3	28	27	1922	2 524	1 583	89	46	31	62	6	4	1
62	51	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	287	425	176	4	2	2	—	—	—	2
12	13	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	111	110	73	—	—	—	—	—	—	3
9	11	9	2	—	—	—	—	—	—	—	—	216	286	121	1	1	1	—	—	—	4
27	30	22	10	4	3	—	—	—	—	—	—	374	371	181	1	15	12	16	—	—	5
7	8	4	1	3	1	—	—	—	—	—	—	106	163	89	1	—	—	5	—	—	6
16	13	12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	126	92	48	7	3	3	3	—	—	7
5	13	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62	133	37	2	2	1	—	—	—	8
5	16	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	108	100	50	—	—	—	1	—	—	9
6	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	36	13	—	—	—	—	—	—	10
27	18	17	4	5	3	—	—	—	—	—	—	227	175	91	—	—	—	—	—	—	11
42	51	32	2	2	2	—	—	—	—	—	—	183	199	105	1	1	—	—	—	—	12
47	57	29	114	78	61	3	—	—	—	—	—	447	483	325	7	3	2	1	—	—	13
22	19	10	1	—	—	7	2	2	—	—	—	139	148	96	—	3	3	21	—	—	14
18	18	16	9	5	5	1	1	1	—	—	—	265	233	137	3	—	—	20	—	—	15
8	10	8	2	1	—	—	—	—	—	—	—	68	88	43	2	1	1	5	—	—	16
13	21	13	—	—	—	—	1	—	—	—	—	67	81	40	1	3	2	2	—	—	17
47	51	24	12	6	5	92	43	33	—	—	—	577	818	606	10	8	3	78	—	—	18
3	9	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	95	34	1	5	—	—	—	—	19
17	36	15	—	1	—	—	—	—	—	—	—	232	440	153	2	3	2	—	—	—	20
12	17	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	102	162	95	—	3	—	—	—	—	21
25	28	11	5	5	4	—	—	—	—	—	—	150	297	138	1	1	1	—	—	—	22
15	17	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	189	227	134	—	—	—	—	—	—	23
33	37	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	118	145	81	3	6	2	—	—	—	24
16	13	11	2	—	—	—	—	—	—	—	—	122	120	86	4	11	3	—	—	—	25
12	24	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	64	30	—	4	1	—	—	—	26
39	64	36	2	3	2	—	—	—	—	—	—	105	122	50	2	—	—	—	—	—	27
30	26	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104	140	90	3	5	3	—	—	—	28
21	36	21	—	—	—	1	2	1	—	—	—	75	114	67	—	—	—	—	—	—	29

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 31 juli 1921.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar[1]				Arbetslösa					Orsak		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar		
		Män				Män												Antal redovisade		
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans	Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans Antal	Tillsammans %	arbetsbrist	tillfällig orsak	djurdom	arbetskonflikt	vinterlikt	annan orsak	Tillsammans	avdeln.	medlemmar	Antal dagar under juli 1921
Bageri- o. konditoriindustriarb.-förb.	19	2 141	465	855	**3 461**	110	34	4	**148**	**4·3**	148	—	33	—	30	1	**64**	14	2 109	**2 192**
Bleck- och plåtslagareförbundet	32	1 064	104	—	**1 168**	93	5	—	**98**	**8·4**	89	9	52	16	17	3	**88**	20	982	**1 791**
Bokbindareförbundet	13	194	35	532	**761**	69	3	141	**213**	**28·0**	213	—	6	—	5	7	**18**	7	595	**4 770**
Bryggeriindustriarbetareförbundet	23	1 615	46	882	**2 543**	43	3	81	**127**	**5·0**	100	27	86	—	26	2	**114**	9	1 818	**2 585**
De förenade förbunden	33	1 673	120	181	**1 974**	307	40	55	**402**	**20·4**	398	4	42	19	25	1	**87**	26	1 648	**7 111**
Elektriska arbetareförbundet	94	4 072	155	—	**4 227**	944	31	—	**975**	**23·1**	922	53	60	17	169	34	**280**	67	3 646	**23 051**
Gjutareförbundet	80	2 728	268	8	**3 004**	1 020	101	3	**1 124**	**37·4**	1 123	1	102	48	78	24	**252**	66	2 640	**26 927**
Grov- o. fabriksarbetareförbundet	211	19 015	1 125	1 469	**21 609**	6 279	266	334	**6 879**	**31·8**	5 657	1222	601	1552	316	2 257	**4 726**	145	13 893	**121 500**
Gruvindustriarbetareförbundet	13	1 102	68	18	**1 188**	268	27	14	**309**	**26·0**	298	11	32	—	23	288	**343**	8	857	**3 187**
Handelsarbetareförbundet	85	4 356	671	1 419	**6 446**	532	70	66	**668**	**10·4**	668	—	127	—	64	—	**191**	52	5 438	**15 709**
Hattarbetareförbundet	1	50	—	—	**50**	9	—	—	**9**	**18·0**	9	—	3	—	—	—	**3**	1	50	**234**
Litografiska förbundet	14	747	62	—	**809**	61	10	—	**71**	**8·8**	71	—	14	2	12	—	**28**	—	—	—
Kommunalarbetareförbundet	65	5 795	269	233	**6 297**	157	7	9	**173**	**2·7**	173	—	237	1	29	—	**267**	14	1 460	**2 321**
Mek. industriarbetareförbundet	116	—	—	—	**49 750**	—	—	—	**16 907**	**34·0**	—	—	—	—	—	—	—	105	46 230	**463 465**
Därav: Järnbruksarbetare	47	—	—	—	**10 682**	—	—	—	**3 596**	**33·7**	—	—	—	—	—	—	—	44	9 440	**106 674**
Mek. verkstadsarbetare	69	—	—	—	**39 068**	—	—	—	**13 311**	**34·1**	—	—	—	—	—	—	—	61	36 790	**356 791**
Murareförbundet	31	1 533	148	—	**1 681**	158	15	—	**173**	**10·3**	173	—	22	3	3	—	**28**	17	738	**3 070**
Måleriarbetareförbundet	32	1 401	58	1	**1 460**	30	2	—	**32**	**2·2**	32	—	11	17	7	1	**36**	9	644	**540**
Pappersindustriarbetareförbundet	15	1 884	82	—	**1 966**	1 137	45	—	**1 182**	**60·1**	1 110	72	47	—	40	34	**121**	10	1 652	**25 172**
Pälsvaruarbetareförbundet	8	217	51	344	**612**	98	23	127	**248**	**40·5**	229	19	10	—	12	3	**25**	6	460	**5 455**
Sadelmakare- o. tapetserareförb.	42	1 042	89	121	**1 252**	243	6	12	**261**	**20·8**	261	—	29	—	31	—	**60**	23	1 118	**4 376**
Sko- och läderindustriarbetareförb.	35	3 763	506	1 505	**5 774**	1 031	139	120	**1 290**	**22·3**	1 253	37	83	11	71	—	**165**	23	3 078	**11 477**
Skorstensfejariarbetareförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skrädderiarbetareförbundet	30	941	37	1 782	**2 760**	55	5	352	**412**	**14·9**	404	8	79	—	16	—	**95**	21	2 484	**8 650**
Slakteri- o. charkuteriarbetareförb.	23	866	38	133	**1 037**	48	3	10	**61**	**5·9**	61	—	16	—	19	37	**72**	11	802	**1 301**
Stenindustriarbetareförbundet	37	1 359	139	—	**1 498**	241	26	—	**267**	**17·8**	267	—	37	—	14	38	**89**	21	1 015	**4 361**
Stuckatörförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sågverksindustriarbetareförbundet	126	8 694	1 389	2	**10 085**	4 224	817	1	**5 042**	**50·0**	4 924	118	248	200	226	192	**866**	86	7 204	**102 164**
Textilarbetareförbundet	32	1 635	159	2 097	**3 891**	477	52	717	**1 246**	**32·0**	1 245	1	147	—	41	86	**274**	17	2 353	**9 268**
Tobaksindustriarbetareförbundet	7	599	46	3 096	**3 741**	11	—	100	**111**	**3·0**	111	—	242	—	24	—	**266**	3	3 151	**2 981**
Transportarbetareförbundet	26	1 027	37	—	**1 064**	260	17	72	**349**	**32·8**	349	—	33	—	14	66	**113**	18	682	**7 613**
Träarbetareförbundet	138	8 337	935	22	**9 294**	2 587	363	2	**2 952**	**31·8**	2 777	175	201	318	114	10	**643**	126	8 876	**69 584**
Tunnbinderiarbetareförbundet	17	425	18	—	**443**	99	3	—	**102**	**23·0**	102	—	9	2	2	—	**13**	12	408	**2 402**
Typografförbundet	4	107	45	6	**158**	11	5	—	**16**	**10·1**	16	—	3	—	5	1	**9**	4	158	**459**
Väg- o. vattenbyggnadsarbetareförb.	8	—	—	—	**537**	—	—	—	**65**	**12·1**	—	—	—	—	—	—	—	4	273	**898**
Summa	**1 410**	[2] —	[2] —	[2] —	**150 540**	[2] —	[2] —	[2] —	**41 912**	**27·8**	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	**945**	**116 462**	**934 614**

[1] Jfr noten å nästföljande sida. — [2] Enär uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava slutsummor icke nedräknats.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 31 juli 1921.

Juli månad medförde en obetydlig sänkning av arbetslöshetssiffran. Av de 150 540 medlemmar, som de rapporterande fackföreningarna tillsammans redovisat, voro 41 912 eller 27·8 % arbetslösa den 31 juli mot 27·9 % den 30 juni.[1]

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna juli 1920—juli 1921.

	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli
Sverige	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8	20·2	20·8	24·6	24·2	25·3	27·9	*27·8*
Norge	1·9	1·8	2·1	2·8	4·2	9·0	10·5	13·1	14·9	14·7	16·1	17·1	—
Danmark	2·5	3·0	3·4	4·5	8·5	15·5	19·7	23·2	23·6	21·7	18·6	16·8	*16·7*
England	1·4	1·6	2·2	5·3	3·7	6·1	6·9	8·5	10·0	17·6	22·2	23·1	*16·7*
Tyskland	6·0	5·9	4·5	4·2	3·9	4·1	4·5	4·7	3·7	3·9	3·7	3·0	*2·5*
Nederländerna	4·9	5·0	4·1	4·2	7·2	13·4	16·5	16·4	13·9	—	—	—	—
Belgien	—	—	—	—	7·2	17·4	19·3	22·7	31·5	31·2	32·3	22·9	—
Kanada	2·4	2·4	3·3	6·1	10·2	13·1	13·1	16·1	16·5	16·3	15·5	13·1	—
Massachusetts	—	—	16·4	—	—	29·2	—	—	—	—	—	—	—
Nya Syd-Wales	4·5	6·5	8·3	8·3	6·5	7·1	10·3	13·6	8·7	6·5	13·9	—	—

Av dessa länder redovisa Norge, Danmark, England, Tyskland och Belgien i sin statistik endast fackföreningar, som betala arbetslöshetsunderstöd åt sina medlemmar, medan övriga länder utan åtskillnad medtaga samtliga organisationer, från vilka uppgifter erhållas. Arbetslösa, som tillhöra understödsgivande organisationer, men själva av en eller annan orsak ej äro understödsberättigade, torde i länder, tillhörande den förstnämnda gruppen, vara, om icke helt lämnade åsido, dock endast ofullständigt redovisade, varför dessa länders siffror ej äro fullt jämförliga med de övriga, vilka innefatta samtliga arbetslösa, oavsett huruvida understöd uppbäres eller icke.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under augusti månad 1921.[2] De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel, som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens ombudsorter (fr. o. m. 1920 till antalet 49), hava inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet.[3] Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan icke meddelas, i vad mån siffrorna avse hela antalet medlemmar inom fackförbunden. På grundval av dessa siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

[2] Preliminära uppgifter.

[3] För de förändringar i fråga om inhämtandet av det prisstatistiska primärmaterialet, som företagits vid ingången av år 1920, har redogörelse lämnats i häfte n:r 5, årg. 1920.

Medelpris per år (1913—1920) och per månad (augusti 1920—augusti 1921)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	Aug. 1920	Sept. 1920
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	16	19	25	× 38	47	44	44	43
2	handskummad	»	8	8	9	10	15	× 24	—	26	26	25
3	separerad	»	6	6	7	8	12	× 19	23	19	18	18
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	292	××310	× 401	× 587	729	657	704	692
5	mat- (lands-)	»	213	218	260	295	× 358	× 546	727	651	684	672
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	197	257	× 305	× 372	624	524	498	497
7	halvfet, »	»	121	119	149	191	× 234	× 332	500	374	347	355
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	170	216	—	—	433	376	368	372
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	198	237	343	725	681	578	576	587
10	» konserverade	»	137	151	169	204	307	615	716	533	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	526	× 955	× 1200	1271	60	831	1131
12	»	5 l.	28	30	36	33	× 58	× 68	71	963	55	72
13	färsk	»	46	80	87	76	146	237	102	191	100	—
14	Ärter, gula	kg.	51	35	57	55	× 63	× 66	78	69	69	69
15	Bruna bönor	»	48	49	75	111	199	× 173	214	130	125	119
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [2]	»	31	33	40	××38	× 42	× 50	× 75	91	95	93
17	råg-, » » »	»	22	23	32	××29	× 36	× 41	× 56	56	57	56
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	39	××34	—	—	× 73	73	75	73
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	52	50	× 68	× 82	99	101	100	99
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	46	52	× 75	× 73	111	176	184	180
21	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	41	43	54	53	× 62	× 73	96	111	114	114
22	hårt knäckebröd	»	—	—	—	—	—	—	—	139	141	140
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	48	49	× 60	× 75	96	105	109	109
24	» » *sur* (»*grovbröd*»)	»	30	31	38	38	× 45	× 49	64	71	72	73
25	Vetebröd: skorpor, ordinära [3]	»	76	78	88	90	× 117	× 180	230	254	265	264
26	mjukt, bil- bakat med vatten [3]	»	43	46	52	54	× 68	× 88	116	128	136	136
27	ligaste sort » » mjölk [3]	»	60	61	67	66	× 83	× 144	167	145	150	149
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	140	193	219	567	563	398	415	414
29	soppkött	»	100	95	119	169	193	507	490	333	349	351
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	154	203	× 215	546	512	493	499	503
31	spädkalv	»	72	70	87	122	× 148	357	312	274	269	277
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	158	215	258	626	600	431	486	436
33	salt, svenskt	»	114	118	139	194	241	546	547	385	397	385
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	140	184	261	509	557	442	—	—
35	Fläsk: färskt	»	133	129	191	233	× 270	× 388	605	449	440	453
36	salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	137	198	246	× 287	× 404	619	470	456	465
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	—	—	364	349	351
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	80	99	122	211	202	191	192	196
39	gädda	»	108	110	117	149	188	317	333	312	329	333
40	sill	»	34	35	45	68	91	149	110	102	143	132
41	strömming	»	38	39	43	56	65	123	114	106	88	97
42	torsk	»	55	57	62	82	111	196	160	139	137	137
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	89	123	167	295	244	219	226	223
44	kolja	»	—	—	—	—	—	—	—	152	142	146
45	salt: sill, prima	»	[1] 45	45	57	97	105	145	148	120	121	120
46	strömming	»	30	31	36	61	73	100	105	74	82	85
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	72	111	152	293	223	156	154	151
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	161	209	× 315	× 307	316	331	325	311
49	Socker, bit-	»	67	65	66	× 68	× 70	× 92	× 133	× 168	× 177	× 177
50	Salt (matsalt)	»	—	10	10	13	19	31	32	31	31	31
51	Svagdricka	l.	6	6	7	8	10	14	16	16	17	17
52	Fotogen, Water White	»	20	21	23	27	37	—	71	60	64	67
53	Ved: björk- (osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	2890	3810	5520	7850	8220	10310	11270	11240
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	2310	3060	4500	6620	6740	8230	9020	9010
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	290	385	670	1035	896	964	1009	1036
56	Kol: antracit- (»valnöt») (hemkörd)	hl.	401	411	531	717	803	—	—	2069	2288	2306
57	eng. hushålls- (fyrkol) (hemkörd)	»	234	242	367	543	707	—	—	1664	1872	1858
58	Koks: gasverks- (krossad) [4] (hemkörd)	»	165	157	211	292	413	—	—	1177	1327	1388
59	eng. kamin- » (hemkörd)	»	189	190	248	339	521	—	—	1249	1406	1417

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [2]) Uppgifterna avse 1917—aug. vetebrödstyper, vadan de meddelade priserna avse kvaliteter närmast motsvarande de i varulistan anpris. — ×× Eljest fastställda pris. (Beträffande maximiprisbestämmelser å olika varuslag hänvisas till

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Okt. 1920	Nov. 1920	Dec. 1920	Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	April 1921	Maj 1921	Juni 1921	Juli[5] 1921	Aug.[5] 1921	Höjning (+) eller sänkning (—) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	aug. 1913—aug. 1921	aug. 1920—aug. 1921	
43	44	43	42	39	38	37	36	35	34	34	+ 142·9	— 22·7	1
26	26	25	25	22	22	21	20	19	19	19	+ 137·5	— 26·9	2
18	18	18	17	15	14	14	13	13	13	13	+ 116·7	— 27·8	3
685	668	648	594	521	528	550	470	461	463	536	+ 132·0	— 23·9	4
677	668	654	590	515	517	543	472	453	444	510	+ 140·6	— 25·4	5
499	497	492	480	448	423	398	383	376	371	371	+ 124·8	— 25·5	6
355	356	344	343	315	288	274	257	257	250	256	+ 109·8	— 26·2	7
372	369	376	365	335	331	322	281	278	276	275	+ 100·7	— 25·3	8
663	757	776	648	531	403	301	285	306	334	359	+ 151·0	— 37·7	9
580	640	645	578	470	331	—	—	275	295	283	+ 105·1	—	10
1098	1109	1108	1127	1114	1084	1013	951	922	939	898	—	+ 8·1	11
69	69	69	69	70	68	66	63	61	60	51	+ 75·9	— 7·3	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	164	84	+ 171·0	— 16·0	13
69	70	69	68	66	63	61	59	59	58	58	+ 87·1	— 15·9	14
114	109	106	102	92	85	81	79	77	77	77	+ 67·4	— 38·4	15
99	99	95	87	76	72	69	71	76	74	75	+ 141·9	— 21·1	16
54	54	53	50	49	48	48	49	51	51	48	+ 118·2	— 15·8	17
73	72	72	68	66	65	66	68	71	70	68	+ 151·9	— 9·3	18
100	99	95	92	80	76	75	74	74	74	74	+ 105·6	— 26·0	19
168	157	150	134	111	94	86	79	78	77	75	+ 82·9	— 59·2	20
114	114	113	113	113	111	110	110	110	111	110	+ 168·3	— 3·5	21
141	141	141	139	137	135	135	133	134	134	134	—	— 5·0	22
108	108	108	104	99	95	95	94	95	95	94	+ 147·4	— 13·8	23
72	72	72	70	66	65	67	67	67	67	66	+ 120·0	— 8·3	24
266	268	265	250	230	224	222	220	221	220	218	+ 186·8	— 17·1	25
136	136	137	128	120	117	116	116	116	116	115	+ 173·8	— 15·4	26
149	150	149	143	134	132	130	130	131	131	130	+ 116·7	— 13·3	27
406	382	364	355	334	326	319	314	309	308	306	+ 144·8	— 26·3	28
342	318	299	291	272	263	259	256	251	250	246	+ 141·2	— 29·5	29
493	475	459	449	424	411	404	395	389	375	366	+ 175·2	— 26·7	30
278	265	261	251	232	230	217	209	203	201	197	+ 173·6	— 26·8	31
397	358	348	347	336	343	352	350	342	335	318	+ 132·1	— 34·6	32
369	332	312	300	299	296	290	283	286	282	276	+ 133·9	— 30·5	33
406	375	408	425	390	380	371	369	—	—	292	+ 192·0	—	34
458	437	406	388	345	331	324	313	308	314	327	+ 140·4	— 25·7	35
472	456	433	411	365	348	338	331	327	334	343	+ 139·9	— 24·8	36
353	358	356	350	324	302	286	267	265	260	275	—	— 21·2	37
198	191	187	189	193	190	167	140	143	161	160	+ 116·2	— 16·7	38
325	314	299	300	301	288	252	226	238	267	270	+ 141·1	— 17·9	39
113	115	94	90	64	67	83	87	105	117	113	+ 197·4	— 21·0	40
103	115	109	112	102	98	94	91	97	91	79	+ 113·5	— 10·2	41
132	142	129	135	127	130	119	114	115	118	116	+ 114·8	— 15·3	42
224	230	218	226	226	218	191	176	195	207	201	+ 151·3	— 11·1	43
144	160	143	153	139	151	137	129	133	139	129	—	— 9·2	44
117	110	104	98	98	95	92	85	81	81	86	+ 91·1	— 28·9	45
77	76	74	77	73	66	66	60	63	71	68	+ 126·7	— 17.1	46
152	146	145	146	135	131	122	116	110	111	102	+ 88·9	— 33·8	47
295	274	264	253	246	231	216	205	202	202	197	+ 20·1	— 39·4	48
× 177	× 177	× 178	× 178	× 178	× 178	× 178	× 167	× 167	× 167	× 167	+ 149·3	— 5·6	49
31	30	30	29	28	28	27	26	26	25	25	—	— 19·4	50
17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	+ 183·3	0·0	51
67	67	67	67	68	63	61	57	50	47	46	+ 119·0	— 28·1	52
11190	10990	10500	9830	8880	8260	7850	7460	7040	6630	6290	+ 147·6	— 44·2	53
8990	8740	8250	7660	6970	6480	6180	5900	5610	5370	5080	+ 146·6	— 43·7	54
1042	1014	960	861	807	747	743	700	678	648	599	+ 204·1	— 40·6	55
2280	2244	2081	1785	1563	1477	1452	1384	1389	1312	1102	+ 175·5	— 51·8	56
1778	1697	1423	1181	907	792	757	732	726	727	603	+ 156·6	— 67·8	57
1316	1259	1066	746	595	524	511	470	441	424	390	+ 140·7	— 70·6	58
1394	1347	1118	788	601	526	534	526	492	475	396	+ 107·3	— 71·8	59

1919 75 % utmalning. — [3]) Under tiden för den statliga regleringen av brödsäd salufördes ej rena givna. — [4]) T. o. m. år 1919 avse uppgifterna okrossad koks. — [5]) Preliminära siffror. — × Maximi-

Soc. Medd., årg. 1920, noten å sid. 680.)

Den utpräglade nedgångstendens i fråga om livsmedelspriserna, som alltsedan årets början fram till juni månad konstaterats, synes för närvarande ej mera göra sig gällande, utan har under de båda sista månaderna så gott som fullständig stagnation rått. Visserligen har flertalet i budgeten ingående varuslag undergått prisreducering, men har denna varit helt obetydlig. Bland de 37 varuslag, som från juli till augusti varit föremål för *prissänkning*, torde särskilt böra nämnas samtliga noterade bränsle- och lyseartiklar. Fullt *oförändrade* äro medelpriserna å 11 varuslag, däribland mjölk och socker. Under redovisningsmånaden har *prisstegring* ägt rum beträffande 10 varuslag, bland vilka märkas smör, som stigit rätt väsentligt, färska ägg och fläsk.

Sammanfattning av livsmedelspriserna förändringar juli 1914—aug. 1921. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med augusti 1921, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	År 1914				År 1915				År 1916				År 1917			
	Juli 1914	3:e kv.	4:e kv.		1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
A. Aritmetiska (»ovägda») medeltal	100	103	108		114	121	129	138	143	148	162	175	190	197	208	235
B. »Vägda» medeltal . .	100	103	107		113	121	124	128	130	134	142	152	166	175	181	201

	År 1918				År 1919				År 1920				År 1921		
	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	Juli	Aug.[1]
A.	268	305	330	372	364	352	343	332	316	316	331	323	283	250	243	240
B.	227	255	277	320	335	328	311	308	293	295	304	301	266	240	232	234

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, lyse och bränsle under augusti stigit något, och den »vägda» indexsiffran är nu 2 enheter högre än i juli. Uppgången hänför sig väsentligen till de senaste veckornas höga smörpriser. Då smöret nu åter visar sjunkande tendens, bör uppgången betecknas sasom tillfällig och prisnivån i stort sett anses vara oförändrad sedan juli månad. Den »ovägda» indexsiffran visar alltjämt någon nedgång.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar juli 1914—aug. 1921. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle. För att däremot få en fullständig bild av prisstegringens inverkan å en familjs hela utgiftsstat måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 8 av Sociala Meddelanden 1921 (sid. 740), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 juli 1921 till c:a 136 % mot 149 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 april 1921.

[1] Preliminära siffror.

Arbetsmarknaden under september månad 1921.

Av arbetsförmedlingsanstalternas rapporter för september och av andra upplysningar framgår, att ställningen på arbetsmarknaden i stort sett visserligen var ytterst tryckt även under denna månad, men att läget dock på vissa områden företedde påtagliga tecken till ljusning. Antalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser utgjorde 223 mot 235 föregående månad och det av fackföreningarna senast redovisade antalet arbetslösa medlemmar 26·8 den 31 augusti mot 27·8 den 31 juli.

Den ekonomiska depressionen gjorde sig fortfarande kraftigast gällande inom metall- och maskinindustrien. Antalet arbetare hos till Sveriges verkstadsförening anslutna arbetsgivare, vilket under september månad i fjol uppskattades till c:a 60 000, hade minskats till c:a 27 000. Lägger man härtill den av lågkonjunkturen framtvingade inskränkningen av arbetstiden, måste man räkna med, att produktionen inom verkstadsindustrien utgjorde icke stort mer än en tredjedel av fjolårets produktion vid samma tidpunkt.

Inom stenindustrien i Bohuslän rapporterades tilltagande arbetslöshet. Däremot hade arbetstillgången inom småglasindustrien förbättrats något och driften återupptagits vid en del glasbruk. En mindre lättnad i läget syntes jämväl ha inträffat vid sågverken, under det att förhållandena inom pappersmasseindustrien voro i stort sett oförändrade. Vid pappersbruken hade nya driftsinställelser ägt rum under månaden och ställningen ansågs synnerligen bekymmersam. För textilindustrien syntes på det hela taget en bestämd förändring till det bättre hava inträtt, med brist på kvinnlig arbetskraft, särskilt i västra Sverige. Från Örebro län rapporterades, att arbetstillgången vid skofabrikerna förbättrats något sedan föregående månad.

Beträffande byggnadsindustrien rapporterades bl. a. från Stockholm och vissa platser i södra Sverige, att arbetstillgången minskats i slutet av månaden, sedan en del byggnadsarbeten fullbordats. På måleriarbetare syntes dock fortfarande råda stor efterfrågan.

Inom handeln och sjöfarten rådde alltjämt betydande arbetsbrist. Från Stockholm rapporterades ökad arbetslöshet bland de affärsanställda, och från Malmö omförmäldes samma förhållande med sjömän.

Inom jordbruket syntes efterfrågan på arbetskraft ha varit mindre än vanligt vid denna årstid, och torde detta ha sin grund dels i att förhandlingarna om nya löneavtal åtminstone för tillfället strandat, dels i gjorda inskränkningar av den fasta arbetarstammen (årstjänare), dels ock i den omständigheten, att åtskilliga arbetslösa från städerna begivit sig ut på landsbygden och där erhållit arbete, utan att den offentliga arbetsförmedlingen anlitats.

På den kvinnliga arbetsmarknaden hade konjunkturerna såtillvida förbättrats, som genom den ovannämnda ljusningen för textilindustrien kvinnlig arbetskraft var eftersökt inom denna. Statens arbetslöshetskommission har också funnit sig föranlåten att anmoda kommunerna att icke längre utbetala understöd åt kvinnliga arbetslösa. För husligt arbete eftersöktes fortfarande yrkesdugliga tjänare, i synnerhet ensamjungfrur och på vissa orter kokerskor. Alltjämt rådde betydande brist på kvinnlig arbetskraft till jordbruket och syntes härvid svårigheten att få mjölkerskor vara särskilt stor.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under september samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
1919	179	162	141	111	99	100	101	97	92	92	113	110
1920	125	112	91	80	84	92	94	95	98	110	155	153
1921	*246*	*301*	*240*	*203*	*213*	*258*	*261*	*235*	*223*	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
1919	122	95	90	69	67	64	74	104	94	83	110	95
1920	95	85	77	64	71	63	68	87	85	84	111	123
1921	*120*	*102*	*100*	*81*	*80*	*98*	*108*	*124*	*136*	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
1919	192	181	157	126	109	110	109	94	91	97	114	113
1920	133	121	96	86	88	101	102	98	104	127	174	159
1921	*276*	*354*	*288*	*249*	*249*	*294*	*302*	*275*	*256*	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1911	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·3	4·3	4·4	8·5
1912	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7	8·4
1913	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4	7·5
1914	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3	15·0
1915	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5	7·7
1916	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2	5·4
1917	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4	5·8
1918	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4	7·3
1919	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8	7·2
1920	7·6	7·5	4·5	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8
1921	*20·2*	*20·8*	*24·6*	*24·2*	*25·3*	*27·9*	*27·8*	*26·8*	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 972.

Kollektivavtalens lönesatser under tredje kvartalet 1921.[1]

Den bestämda tendens till sänkning av arbetslönerna, som konstaterades under första hälften av innevarande år och särskilt i de under dess andra kvartal ingångna kollektivavtalen, har under sommarmånaderna och början av hösten fortsatt. Lönesänkningen har inom vissa näringsgrenar gått längre, inom andra varit något mindre men synes i stort sett ha hållit sig inom samma gränser som under föregående kvartal.

Vid småglasbruken, där öppen konflikt rått och arbetet nästan fullständigt legat nere över ett halvt år efter förutvarande riksavtals utgång den 1 februari, ha genom uppgörelse i juli månad timlönerna sänkts med 20 % och ackordsprisen med 15—20 %. Buteljglasbrukens nya riksavtal innebär likaså en nedsättning av 1920 års löner med omkring 20 %.

Avtalsfrågan inom stuveribranschen, som varit svävande alltsedan årsskiftet, fick i september månad en lösning. Timlönerna i de nya avtalen ligga i allmänhet endast 10—15 öre eller 6—10 % under förut gällande löner. Lönenedsättningen stannar emellertid icke vid detta belopp, utan uppgår i verkligheten till närmare det dubbla. Stuveriarbetet utföres nämligen övervägande på ackord, och samtliga ackordssatser ha reducerats med c:a 20 %.

Flertalet arbetare inom ovannämnda näringsgrenar synas sålunda ha drabbats av inemot 20 % minskning i lönerna. Inom ett par andra mera betydelsefulla arbetsområden, där avtal upprättats under sommaren, har däremot lönenedsättningen blivit avsevärt mindre. Vid bok- och tidningstryckerier lågo under tredje kvartalet gällande löner 10—11 % under förutvarande. Från och med den 1 oktober minskas emellertid lönerna vid flertalet tryckerier, nämligen de som äro anslutna till Sveriges tryckeriers arbetsgivareförbund, med ytterligare 5 % intill den 1 januari 1922 och därefter återigen med 5 % eller med sammanlagt 20 % under första halvåret 1922. Tidningstryckeriernas avtal kvarstår däremot oförändrat under hela avtalstiden (1/7 1921—1/7 1922). Telegrafverkets arbetare ha enligt uppgörelse i juli månad fått sina timlöner reducerade med 12 %.

De kommunala grovarbetarlönerna, vilka vid årsskiftet, under inverkan av novemberuppgörelsen inom byggnadsindustrien, i allmänhet höjdes, ha nu i ett 15-tal städer, däribland Stockholm och Göteborg, reglerats nedåt med i genomsnitt 15 %.

Riksavtalet för snickeri- och möbelverkstäder, som utlöpte den 1 augusti, hade vid kvartalets utgång ännu ej ersatts med nytt avtal. Uppgörelse hade emellertid träffats å enstaka platser, avseende företag, vilka

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 688.

ej äro anslutna till arbetsgivarföreningen och alltså icke berörda av riksavtalet. I de lokalavtal, som inkommit till socialstyrelsen, belöper sig reduktionen å timlönerna till 10—20 %, i ett fall till 22 %. Vid till arbetsgivarföreningen hörande fabriker och verkstäder lära enligt uppgift tillämpas löner, som med 25 % understiga det gamla riksavtalets.

Slutligen må omnämnas ett förslag till avtal vid jordbruket för tiden 24 oktober 1921—24 oktober 1922, som framkommit vid förhandlingar inför statens förlikningsman mellan resp. arbetsgivar- och arbetarorganisationer. Ehuru uppgörelse härvid icke ernåddes, torde förslaget vara av visst intresse, då det i stor utsträckning torde kunna förväntas bli normerande för avlöningsförhållandena inom jordbruket, vare sig kollektivavtal kommer att upprättas eller ej. I fråga om naturaförmåner har förslaget bibehållit förut gällande bestämmelser med undantag för mjölk, som minskats från 1 460 till 1 280 liter per år. Inskränkningen gäller vinterhalvåret, då endast 3 liter utlämnas per dag, varemot under sommarmånaderna arbetaren som hittintills erhåller 4 liter. I Skåne skall dock mjölken utgå lika med föregående år, d. v. s. 4 liter per dag under hela året. I övrigt utgöras naturaförmånerna av 1 350 kg. spannmål (i ett par landskap 1 400 kg.), fri bostad och vedbrand, potatisland och »kryddland», läkarvård, sjukhusvård under en tid intill tre månader m. m. Den kontanta årslönen har föreslagits till 775 kronor för vanlig kördräng, 860 kronor för kreatursskötare, fodermarsk, fördräng och förkörare, 950 kronor för rättare, kreatursskötare i förmansställning m. fl. samt 725 kronor för tjänare i husbondens kost. För Skåne och Halland, där den ordinarie arbetstiden är omkring 50 timmar längre per år än i övriga landskap, skall årslönen för vanlig kördräng och tjänare i husbondens kost vara 25 kronor högre, d. v. s. resp. 800 och 750 kronor. I jämförelse med intill den 24 oktober gällande löner innebära de föreslagna årslönerna en nedsättning med 25—30 %. Timlönen för dagsverkare, som icke åtnjuta några naturaförmåner, har förslagsvis bestämts till 58 öre. Då gällande avtal stadga en timlön av 92 öre, skulle sålunda reduktionen å timlönen bliva större än å årslönerna eller 37 %. Timlönen för kvinnlig arbetare har sänkts från 55 öre (i Skåne 65) till 39 öre.

Här nedan lämnas en översikt över tidlöner (öre per timme eller kr. per vecka) för vissa arbetargrupper i en del kollektivavtal, som inkommit till socialstyrelsen under 3:e kvartalet 1921. Förut gällande avtals lönesatser äro, där de medgiva direkt jämförelse, angivna inom parentes.

Småglasbruk.

Riksavtal (juli 1921—1/2 1922). Diverse arbetare 80 öre (100) jämte fri bostad eller hyresersättning. Till fabriksarbetare (glasblåsare och glasslipare) utgår ackordslön, som med 15—20 % understiger 1920 års ackordssatser.

Buteljglasbruk.

Riksavtal (1/7 1921—1/7 1922). I avtalet äro för glasblåsare fastställda endast ackordslöner. Priserna understiga förutvarande avtal med c:a 20 %. Specialavtal för diversearbetare upptaga timlöner för vanliga dagsverkare, som vid olika bruk växla mellan 88 och 108 öre.

Båtvarv.

Västervik (1/5 1921—1/5 1922). Skeppstimmerman, som arbetat 4 år i facket 135 öre (155), 3 år 125 öre (145), 2 år 111 öre (135), nybörjare 100 öre (115). Metallarbetare, som arbetat 6 år i facket 135 öre (168), 4 år 125 öre (143), 3 år 118 öre (138), 2 år 110 öre (133).

Snickeri- och möbelfabriker. (Karlskrona 10/7—1/10 1921, övriga avtal 1/8 1921—1/8 1922.) Timlönerna avse snickare och maskinträarbetare.

Karlskrona 131 öre (145), Växjö 130 öre (160), Västerås 135 öre (175), Falun 144 öre (180), Hudiksvall 119 öre (140).

Tunnbinderier.

Malmö (1/6 1921—1/1 1922). Verkstadsarbete 145 öre (165). Arbete utom verkstaden 147 öre (163).

Hallands län (1/5 1921—1/5 1922). Verkstadsarbete 117 öre (130). Arbete utom verkstaden 147 öre (163).

Bok- och tidningstryckerier.

Riksavtal (1/7 1921—1/7 1922) för till Sveriges tryckeriers arbetsgivarförbund anslutna företag, vilka äro indelade i sex ortsgrupper. Till ortsgrupp 1 hör Stockholm med omgivningar, till ortsgrupp 2 Göteborg, ortsgrupp 3 Uppsala, Malmö, Västerås, Karlstad m. fl., ortsgrupp 4 Jönköping, Lund, Borås, ortsgrupp 5 Strängnäs, Visby, Varberg, Mariestad m. fl., ortsgrupp 6 Mariefred, Ängelholm, Sölvesborg, Nora, Öregrund m. fl. Minimilönerna per vecka för utlärda handsättare och maskinsättare m. fl. utgöra:

i grupp	1	2	3	4	5	6
å daglig tidning	75·20	71·40	67·70	64·—	60·20	56·40
i övrigt	72·80	69·20	65·50	61·90	58·20	54·60

Utöver minimilönen utgår intill den 1 oktober 1921 lönetillägg, beräknat efter arbetarens minimilön, som för ovanstående lönegrupper växlar mellan 9·40 och 6·80 kr. per vecka. Under tiden 1/10 1921—31/12 1921 sänkes tillägget till 4·70—3·50 kr. per vecka, varefter det helt bortfaller.

Minimilönerna i förut gällande avtal voro 4—5 kr. lägre än nu utgående, men utöver dessa utgick dyrtidstillägg, som för här angivna lönegrupper växlade mellan 23·50 och 17·10 kr. per vecka. Det totala lönebeloppet var alltså större enligt 1920 års avtal än enligt nu gällande. Reduktionen uppgår intill den 1 oktober till c:a 10 %, från den 1/10 1921 till den 1/1 1922 till c:a 15 % och därefter till c:a 20 %.

Riksavtal (1/7 1921—1/7 1922) för till svenska tidningsutgivarföreningens arbetsgivarsektion anslutna företag, vilka äro indelade i ortsgrupper efter i huvudsak samma grunder som i ovanstående avtal. Minimilönerna per vecka för utlärda handsättare och maskinsättare m. fl. utgöra:

i grupp	1	2	3	4	5	6	7
å daglig tidning . . .	70·50	67·60	64·60	61·70	58·80	55·90	52·90
i övrigt	68·30	65·50	62·60	59·80	56·90	54·10	51·20

Under avtalstiden utgå därjämte dyrtidstillägg, som för ovanstående lönegrupper växlar mellan 17·30 och 12·60 kr. per vecka. I jämförelse med förutvarande löner innebär avtalet en lönereduktion av c:a 11 %.

Margarinfabriker.

Göteborg (1/7 1921—1/7 1922). Manlig fabriksarbetare 79 kr. (86). Kvinnlig arbetare 49 kr. (56). Reparatör och eldare 84 kr. (91). Från den 1 jan. 1922 äro veckolönerna resp. 77·50, 48 och 82·50 kr.

Kemisk-teknisk industri.

Uppsala (1/5 1921—1/5 1922). Manlig arbetare 19 år 66 kr. (74), 18 år 56 kr. (66). Kvinnlig arbetare 18 år 39 kr. (44). Chaufför och maskinist 72 kr. (80).

Malmö (6/7 1921—31/12 1921). Manlig arbetare 18 år 66 kr. (73). Kvinnlig arbetare 18 år 39 kr. (43).

Göteborg (1/8 1921—1/5 1922). Manlig arbetare 80 kr. (85). Kvinnlig arbetare 18 år 52 kr. (55). Tunnbindare och snickare 85 kr. (90).

Kommunala verk och arbeten. Timlönerna avse grovarbetare.

Stockholm (1/7 1921—1/1 1922) 165 öre (195),
Uppsala (1/7 1921—1/1 1922) 136 öre (160),
Göteborg (1/7 1921—1/1 1922) 145 öre (170),
Mariestad (1/7 1921—1/1 1922) 117 öre (130),
Gävle (1/7 1921—1/1 1922) 146 öre (165),
Södertälje (1/9 1921—1/4 1922) 148 öre (175),
Oskarshamn (1/7 1921—1/7 1922) 130 öre (130),
Malmö (1/10 1921—1/7 1922) 155 öre (165),
Skövde (1/7 1921—1/4 1922) 112 öre (135),
Kristinehamn (1/7 1921—1/4 1922) 125 öre (145),
Västerås (1/7 1921—1/4 1922) 150 öre (175),
Söderhamn (1/8 1921—1/1 1922) 132 öre (143),
Sundsvall (1/8 1921—1/5 1922) 130 öre (150), efter 1/10 1921 125 öre,
Härnösand (1/8 1921—1/8 1922) 135 öre (150).

I Malmö sänkes timlönen den 1 jan. 1922 med 5 öre till 150 och, därest levnadskostnadsindex den 1 april 1922 nedgått till 220, med ytterligare 10 öre från sistnämnda dag.

Handel och varulager.

Norrköping (september 1921—1/6 1922). Kolgårdsarbetare 64·50 kr. (75), kuskar 67·50 kr. (78), chaufförer 69·50 kr. (80).

Göteborg (11/6 1921—1/5 1922). Manlig lagerarbetare 80 kr., kvinnlig lagerarbetare 50 kr.

Göteborg (1/7 1921—1/7 1922). Manlig lagerarbetare 70 kr. (75).

Uddevalla (1/7 1921—1/7 1922). Månadskarlar 42·50 kr. (50).

Lastning och lossning (5/9 1921—1/1 1922).

Stockholm 155 öre (165). Göteborg 150 öre (165). Malmö, Hälsingborg, Landskrona, Halmstad, Karlskrona 145 öre (155—157½), flertalet mellansvenska hamnar 140 öre (150), Varberg och Uddevalla 135 öre (150), Karlshamn, Ronneby, Sölvesborg, Visby och Köping 130 öre (142½—145), i norrlandsorterna 165 öre (175—200).

Ackordspriserna hava reducerats med c:a 20 %.

Telegraf och telefon.

Riksavtal träffades i augusti 1920 med giltighetstid till den 1 juli 1922, dock att, om någondera parten därom gjorde framställning, nya förhandlingar skulle äga rum 1921 angående timlön m. m. Överenskommelse om ändring av timlönerna träffades i enlighet härmed den 12 juli 1921 att gälla från 1/7 1921 till 1/7 1922.

Timlönen för fast anställd arbetare utgör:

i ortsgrupp	1	2	3	4
under antagningsåret samt 1:sta därpa följande kalenderåret	143 (163)	136 (154)	129 (146)	121 (138)
under 2:dra och 3:dje åren	150 (171)	143 (162)	136 (154)	129 (146)
under 4:de och 5:te åren	158 (179)	150 (170)	143 (162)	136 (154)
under 6:te och 7:de åren	165 (187)	157 (178)	150 (170)	143 (162)
samt därefter	172 (195)	164 (186)	157 (178)	150 (170)

Under årets *fjärde kvartal* äro ett stort antal avtalsförhandlingar förestående, huvudsakligen sammanhängande med vid årsskiftet inträffande avtalsregleringar. Den 31 december 1921 utgår nämligen avtalstiden för ett flertal industrier, såsom framgår av nedanstående översikt, där för varje avtal är angivet ungefärliga antalet berörda arbetare vid normal drift.

Mellansvenska gruvförbundet, Järnbruksförbundet — Gruvindustriarbetarförbundet	5 000
Loussavaara—Kiirunavaara A. B. — »	2 500
Svenska metallverken (Västerås, Skultuna, Sala, Granefors) — Metallindustriarbetarförbundet	1 400
Finspångs metallverks A. B. — Metallindustriarbetarförbundet	450
Sveriges verkstadsförening — »	54 000
Rörledningsfirmornas riksförbund — »	1 500
Elektriska arbetsgivareföreningen — Elektriska arbetarförbundet	2 500
Enskilda järnvägarnas reparationsverkstäder — Järnvägsmannaförbundet	3 500
Skånska stenkolsgruvorna — Grov- o. fabriksarbetarförbundet	4 100
Byggnadsämnesförbundet — » »	7 400
Gustavsbergs porslinsfabrik — » »	750
Pappersmasseförbundet — Grov- o. fabriksarbetarförbundet samt Pappersindustriarbetarförbundet	18 000
Sveriges bokbinderiidkares arbetsgivarförbund — Bokbindarförbundet	4 500
Sveriges litografiska tryckeriägares förbund — Litografiska förbundet	800
Sveriges textilindustriförbund — Textilarbetarförbundet	23 000
Garveriidkareföreningen — De förenade förbunden	1 800
Skofabrikantföreningen — Skoarbetarförbundet	7 500
Gödningsämnesfabrikerna i Skåne — Grov- o. fabriksarbetarförbundet	600
Tändsticksfabrikerna — »	6 000
Kommunalarbetaravtal i 16 städer — Kommunalarbetarförbundet	9 000
Stuverier — Transportarbetarförbundet	7 500
Spårvägar — Kommunalarbetarförbundet	3 000
Enskilda järnvägarna — Järnvägsmanna- och lokmannaförbunden	18 000
Sveriges redareförening — Eldarunionen, Maskinbefälsförbundet, Fartygsbefälsföreningen, Nya stewartföreningen	9 500
Summa	192 300

Den 31 januari 1922 utgå dessutom bl. a. följande avtal:

Sågverksförbundet — Sågverksindustriarbetarförbundet	25 000
Pappersbruksförbundet — Grov- o. fabriksarbetarförbundet m. fl.	10 000
Småglasbruksförbundet — »	2 800
Summa	37 800

Samtliga avtal med utlöpningstid den 31 12 1921 äro uppsagda, dock att beträffande enskilda järnvägarnas linje- och banpersonal endast den sedan föregående årsskifte gällande överenskommelsen om dyrtidstillägg sagts upp, medan avtalen i övrigt kvarstå oförändrade.

Lönestegringen inom den norska byggnadsindustrien.

I ett i september 1921 utgivet tilläggshäfte till Sociale Meddelelser har framlagts en av byråchefen E. Storsteen verkställd undersökning rörande stegringen i arbetslöner och levnadskostnader i Norge under de senare åren, med hänsyn huvudsakligen tagen till förhållandena inom byggnadsindustrien i Kristiania med omnejd.

Såsom motiv till företagande av denna undersökning angives i främsta rummet önskan att ställa i rätt belysning frågan om kroppsarbetarnas höjda levnadsstandard på grund av krigsårens ökade arbetsförtjänster, ett förhållande, varom som bekant olika meningar gjort sig gällande. Att just byggnadsarbetarna valts till föremål för undersökningen ger denna ett särskilt intresse, enär för denna arbetargrupp lönestegringen åtminstone av den allmänna uppfattningen ansetts synnerligen betydande och detta förhållande spelat en stor roll i diskussionen om orsakerna till de rådande svårigheterna på bostadsmarknaden. Insamlingen av det för undersökningen använda materialet har också företagits på uppdrag av en för utredning rörande bostadsproduktionen i Kristiania och omnejd tillsatt kommitté, hos vilken undersökningens ledare fungerat som sekreterare. Uppgifterna hava till största delen erhållits från arbetarnas fackorganisationer. Beträffande äldre år — 1913 och tidigare — för vilka icke alla fackförbund haft användbart material, hava uppgifterna kompletterats med eljest tillgänglig statistik, bland annat den utredning, som framlades av en år 1912 i Kristiania tillsatt kommitté för undersökning av orsakerna till byggnadskostnadernas stegring. För kontrollens skull hava dessutom de av arbetarna meddelade löneuppgifterna jämförts med de upplysningar, som vid Kristiania stads arbetsförmedlingskontor funnits tillgängliga rörande vid olika tidpunkter gällande löner inom skilda fack. Det har vid denna jämförelse visat sig, att de å arbetskontorets förmedlingskort antecknade lönesatserna visserligen stundom legat något högre än motsvarande, av arbetarorganisationerna uppgivna löner, men att skillnaden dock icke är större, än att den kan förklaras med det kända faktum, att arbetsgivarna inom byggnadsindustrien i allmänhet antaga arbetare efter direkt hänvändelse och ej anlita den offentliga arbetsförmedlingen, annat än då det gäller tillfällig ökning av arbetsstyrkan eller då brist å arbetskraft föreligger och lönerna därför måste sättas något högre än vanligt.

Lönestegringen inom olika fack.

Undersökningen har, såsom en följd av dess samband med det nämnda kommitteuppdraget, begränsats till att, vad byggnadsarbetarna beträffar, avse förhållandena i Kristiania och den närmast däromkring liggande landsbygden. Förutom den egentliga byggnadsindustrien ha emellertid, för er-

Genomsnittliga tidlöner under åren 1913—1920.

	Genomsnittlig timlön, öre						Ökning i % från 1913 till					Genomsnittlig veckolön, kr.						Ökning i % från 1913 till				
	1913	1915	1917	1918	1920 jan.	1920 sept.	1915	1917	1918	1920 jan.	1920 sept.	1913	1915	1917	1918	1920 jan.	1920 sept.	1915	1917	1918	1920 jan.	1920 sept.
Byggnadsarbetare:																						
Plåtslagare	57	—	73	150	187	212	—	28	165	230	274	32·49	—	39·42	81·00	89·76	101·76	—	21	149	176	213
Rörläggare	49	—	67	124	179	209	—	37	153	264	325	27·93	—	36·18	66·96	85·92	100·32	—	30	140	208	259
Smeder	50	58	67	136	187	227	15	33	169	273	352	27·00	31·32	36·18	73·44	89·76	108·96	16	34	172	232	304
Timmermän	61	68	81	152	185	215	12	34	157	206	255	34·77	38·76	43·74	82·08	88·80	103·20	11	26	136	155	197
Inredningssnickare	60	67	81	142	185	215	12	34	137	208	258	34·20	38·19	43·74	76·68	88·80	103·20	12	28	124	159	202
Byggnadssnickare	55	58	77	140	190	215	6	39	155	246	291	31·35	33·06	41·58	75·60	91·20	103·20	5	33	141	191	229
Målare, utlärda	60	65	85	—	185	210	8	42	—	208	250	34·20	37·05	45·90	—	88·80	100·80	8	34	—	160	195
Andra måleriarbetare	55	60	80	—	175	200	9	45	—	218	264	31·35	34·20	43·20	—	84·00	96·00	9	38	—	168	206
Glasmästeriarbetare	50	65	85	—	185	210	30	70	—	270	320	29·00	37·70	45·90	—	88·80	100·80	30	58	—	206	248
Murare	65	70	90	150	185	210	8	38	131	185	223	37·05	37·80	48·60	81·00	88·80	100·80	2	31	119	140	172
Murerihantlangare	55	60	80	140	175	200	9	45	154	218	264	31·35	32·40	43·20	75·60	84·00	96·00	3	38	141	168	206
Golvläggare	65	75	90	160	200	210	15	38	146	208	223	—	40·50	48·60	86·40	96·00	100·80	—	—	—	—	—
Jordarbetare	42	47	70	125	160	200	12	67	198	281	376	23·94	25·38	37·80	67·50	76·80	96·00	6	58	182	221	301
Stenarbetare	47	50	70	125	160	200	6	49	166	240	326	26·79	27·00	37·80	67·50	76·80	96·00	0	42	152	187	258
Cementputsare	55	58	75	135	185	210	5	36	145	236	282	31·35	31·32	40·50	72·90	88·80	100·80	0	29	133	183	222
Taktäckare	60	—	—	150	185	210	—	—	150	208	250	34·20	—	—	81·00	88·80	100·80	—	—	137	160	197
Byggnadsämnesarbetare:																						
Sågverksarbetare: Försågare	52	52	65	107	185	219	0	25	106	256	321	30·00	30·00	35·00	58·00	89·00	105·50	0	17	93	197	252
Sågverksarbetare: Hyvlare	52	52	65	104	181	215	0	25	100	248	313	30·00	30·00	35·00	56·00	87·00	103·00	0	17	87	190	243
Sågverksarbetare: Brädgårdsarbetare	52	52	65	109	192	225	0	25	110	269	333	30·00	30·00	35·00	59·00	92·00	108·00	0	17	97	207	260
Sågverksarbetare: Hjälpsågare	41	41	53	93	171	204	0	29	127	317	398	23·50	23·50	28·50	50·00	82·00	98·00	0	21	113	249	317
Cementfabriksarbetare	35	40	78	140	193	223	14	123	300	451	537	21·00	21·60	42·10	75·80	92·40	107·04	3	100	261	340	410
Arbetare vid kaminingjuteri: Kristiania	44	46	—	122	172	212	6	—	178	294	385	24·42	25·53	—	65·88	82·56	101·76	5	—	170	238	317
Arbetare vid kaminingjuteri: landsorten	42	44	50	120	158	198	5	19	189	278	374	23·31	24·42	27·00	64·80	75·84	95·04	5	16	178	225	308
Spikfabriksarbetare	41	43	54	120	165	205	5	34	197	305	404	24·60	25·80	29·16	64·80	79·20	98·40	5	19	163	222	300

hållande av fullständig belysning av spörsmålet om arbetslönernas inverkan på byggnadskostnaderna, även en del fack tillhörande byggnadsämnesindustrien medtagits i undersökningen, och har härvid hänsyn tagits också till fabriker i andra delar av landet, vilka leverera för byggnadsverksamheten i Kristiania erforderligt material. Anmärkas må också, att i ett fall, nämligen beträffande de för år 1917 erhållna löneuppgifterna för byggnadshantverkare *inom metallarbetarfacket (plåtslagare, rörarbetare och smeder)*, de erhållna siffrorna äro medeltal för hela riket och sålunda icke utan vidare kunna jämföras med övriga föreliggande uppgifter.

Statistiken sträcker sig för vissa fack ända tillbaka till år 1901. I den sammanställning, som meddelas i tabellen å sid. 929 ha dock ej medtagits siffror för äldre år än 1913, vilket år vid undersökningen tagits till utgångspunkt för beräkningen av den relativa förskjutningen av lönenivån.

De för undersökningen använda primäruppgifterna ange som regel inom olika fack gällande sedvanliga timlöner eller, där dessa ej kunnat uppgivas, i gällande avtal fastställda normallöner. Såsom jämväl framhållits i socialstyrelsens i denna tidskrift förut framlagda undersökningar på förevarande område, är en dylik beräkning av arbetslönen för en kortare tidsenhet närmast av betydelse för bedömande av lönestegringen ur arbetsgivarsynpunkt, d. v. s. för fastställande av arbetslönernas inverkan å produktionskostnaderna.[1] Vill man däremot undersöka läget ur löntagarsynpunkt, d. v. s. med hänsyn till levnadskostnadsökningen, måste löneinkomsterna beräknas för en längre tidsperiod. Särskilt är den allmänna förkortning av veckoarbetstiden, som under de senaste åren genomförts, en faktor, som härvidlag ovillkorligen måste tagas med i räkningen. Detta har, såsom av tabellen framgått, också gjorts på så sätt, att de uppgivna timlönerna omräknats till veckolöner, med utgångspunkt från den vid varje tidpunkt gällande normala veckoarbetstiden.

Efter vad ett studium av tabellen ger vid handen, har en tydlig tendens till nivellering av lönenivån varit rådande under perioden 1913—1920. Sålunda hava jordarbetarna, vilka bland de egentliga byggnadsarbetarna 1913 hade den lägsta timlönen, företett den största relativa stegringen, 376 %, medan murare och golvläggare, som 1913 stodo högst på skalan, utvisa den minsta ökningen, 223 %. Arbetarna inom byggnadsämnesindustrien, som i stort sett stodo på en lägre lönenivå än de egentliga byggnadsfacken, förete också i allmänhet högre stegringsprocent.

Övergår man till den del av tabellen, som angiver veckolönerna, framträder ungefär samma utveckling. Bland byggnadsarbetarna förete murarna även här den minsta ökningen, medan främst komma jordarbetarna jämte smederna, vilka sistnämnda, om man ser på de absoluta talen, arbetat sig upp till de högsta genomsnittslönerna.

De löneuppgifter, som i denna tabell kommit till användning, avse genomgående vid tidlönsarbete gällande löner. De uppgifter, som kunnat erhållas

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1920. sid. 252.

rörande arbetsförtjänsterna vid ackordsarbete, ha nämligen mestadels visat sig så ofullständiga, att de icke kunnat göras till föremål för någon bearbetning. För den uppgift, som med förevarande undersökning avses, — nämligen arbetslönernas relativa ökning — är denna omständighet också av underordnad betydelse, försåvitt det icke förutsättes, att någon förskjutning under krigsåren inträtt i förhållandet mellan tidlöns- och ackordsarbete, antingen sålunda att endera löneformen tillämpats i ökad utsträckning, eller så att den vid ackordsarbete beräknade vinstmarginalen förskjutits. Av de upplysningar, som erhållits rörande detta spörsmål, synes framgå, att en dylik ökad användning av ackordsarbete eller ökning av den genomsnittliga ackordsvinsten inom åtminstone en del fack otvivelaktigt förekommit under krigsåren. En beräkning av, huru arbetarnas sammanlagda inkomster genom denna omständighet ökats, har också gjorts, och föreligga resultaten härav i följande tablå:

Lönestegring 1913—1920, i %:	Plåtslagare	Timmermän	Byggnadssnickare	Målare, utlärda	Andra måleriarbetare	Glasmästeriarbetare	Murare o. golvläggare	Murerihantlangare
per timme { tidlön	274	255	291	250	264	320	223	264
per timme { inkl. ackord	284	316	348	283	302	347	299	348
per vecka { tidlön	213	197	229	195	206	248	172	206
per vecka { inkl. ackord	224	250	277	222	238	270	236	277

Särskilt inom murarfacket har, efter vad härav framgår, den ökade användningen av ackordsarbete varit av stor betydelse, och har sålunda en kompensation erhållits för den mindre starka ökningen av tidlönen.

Jämförelse mellan löne- och prisstegringen.

Undersökningens senare del innefattar en sammanställning av de erhållna lönestegringssiffrorna med tillgängliga indextal för prisnivåns förskjutning under motsvarande tidsperiod. Liksom lönestegringen i det föregående betraktats såväl ur produktionskostnads- som löntagarsynpunkt, komma även här tvenne indexserier i betraktande, den ena avseende partiprisen och den andra minutprisen samt de därav beroende allmänna levnadskostnaderna. Även denna del av undersökningen sönderfaller sålunda i två avdelningar: å ena sidan en sammanställning av timlöner och partipris, varmed avses att erhålla en översikt över lönestegringens förhållande till produktionskostnadsökningen, å andra sidan en jämförelse mellan veckolöner och levnadskostnader, till belysning av de förändringar, löntagarnas levnadsstandard undergått.

Arbetslöner och produktionskostnader. Beträffande partiprisernas förändringar i Kristiania föreligga av tidskriften Ökonomisk Revue beräknade indextal för olika varugrupper, av vilka gruppen byggnadsmaterial här närmast kommer i betraktande. Dessa indextal — något modifierade med hänsyn till att de icke alltid avsett samma tid på året som löneuppgifterna — ha i efterföljande tablå sammanställts med motsvarande lönestegringssiffror för de olika grupperna av byggnadsämnesarbetare. För sågverks-, cement- och

metallindustrierna grunda sig indextalen på de i det föregående meddelade timlönsuppgifterna, medan för en fjärde hithörande näringsgren, tegelindustrien, beräknats stegringen av ackordslönerna, som här äro förhärskande. Vad angår kostnadsökningen för det egentliga byggnadsarbetet, belyses denna genom en sammanställning av å ena sidan sammanlagda byggnadskostnaderna per kvadratmeter vid uppförande av ett tre våningars hyreshus (enligt den förutnämnda kommitténs beräkningar), å andra sidan ett »vägt» medeltal av lönestegringssiffrorna för de olika byggnadsfacken. De sålunda beräknade indextalen bliva som följer:

	1913	1915	1917	1918	1920 jan.	1920 sept.
Partipris å byggnadsmaterial	100	131	251	359	356	470
Timlöner inom sågverksindustrien	100	100	127	214	401	472
metallindustrien	100	105	131	308	406	498
cementindustrien	100	114	223	400	551	637
Ackordslöner vid tegelbruk	100	—	219	315	—	497
Byggnadskostnader, inalles	100	154	244	320	354	386
Häri ingående arbetslöner	100	114	143	318	316	334
Timlöner för byggnadsarbetare	100	110	140	246	317	365

Huvudintrycket av tabellen är, att det är produktpriserna, som gått i spetsen för stegringen, och att arbetslönerna långsamt följt efter för att först under de senaste åren — efter den egentliga krigstiden — gå hastigare uppåt. Inom byggnadsverksamheten var ännu på hösten 1920 lönestegringen mindre än den sammanlagda kostnadsökningen,[1] och inom byggnadsämnesindustrien var det egentligen endast cementfabriksarbetarna, vilkas indextal mera avsevärt översteg siffran för partiprisstegringen. De erhållna siffrorna giva sålunda icke något stöd för uppfattningen, att det är arbetarnas lönepolitik, som har den främsta skulden till den under världskriget inträdda prisstegringen. Tvärtom har tydligen — åtminstone på detta område — prisrörelsen varit det primära och lönestegringen en nödvändig följd härav. Huruvida denna lönestegring varit i stånd att täcka de ständigt ökade levnadskostnaderna belyses i följande kapitel.

Arbetslöner och levnadskostnader. Enligt den av Kristiania stads statistiska kontor utarbetade levnadskostnadsstatistiken hade levnadskostnaderna från år 1913 till slutet av år 1920 ökats som följande översikt utvisar:

1914: *4* %; 1915: *19* %; 1916: *50* %; 1917: *107* %; 1918: *171* %; 1919: *178* %; 1920: *244* %.

För hela riket var levnadskostnadsökningen från juli 1914 till december 1916 60 %, till april 1917 — den tidpunkt, till vilken detta års löneupp-

[1] Ett intressant faktum är, att den del av byggnadskostnaderna, som motsvarar lönekontot, visar mindre ökning än arbetarnas genomsnittliga timlöner. Förklaringen härtill torde få sökas i större arbetsintensitet i samband med den ökade användningen av ackordsarbete.

gifter hänföra sig — 75 %, till utgången av år 1918 160 à 165 %, till januari 1920 c:a 190 %, och till september samma år 230 %.

Sammanställer man dessa siffror med motsvarande, i det föregående meddelade uppgifter rörande lönestegringen, visar det sig, att lönestegringen såväl 1915 som 1917 så gott som genomgående var mindre än levnadskostnadsökningen, och att detsamma även 1918 var fallet för de flesta yrkesgrupper; 1920 åter hade ställningen förbättrats så att, om hänsyn tages till jämväl ackordsförtjänsterna, plåtslagare, målare, murare och golvläggare torde haft löneinkomster, som ungefär motsvarat prisfördyringen, medan övriga redovisade arbetargrupper kommit mer eller mindre däröver.

Till yttermera belysning av det svåra problemet om ackordsförtjänsternas inverkan på inkomstökningen göres i detta sammanhang jämväl en sammanställning på grundval av norska arbetsgivarföreningens lönestatistik, vilken utvisar i stort sett enahanda resultat, d. v. s. för åren 1915—1918 en lönestegring i allmänhet understigande levnadskostnadsökningen, medan på hösten 1920 vissa yrken fått full kompensation eller däröver, under det andra, såsom malare och murare, ännu ej fått sina löner i nivå med levnadskostnaderna.

Ställes man, efter att ha kommit till dessa resultat, inför frågan, om arbetarnas levnadsstandard under och efter kriget undergått någon mer genomgående förbättring, så måste åtminstone första delen av svaret bliva negativ. Under kriget har arbetarnas ekonomiska läge utan tvivel i allmänhet försämrats. Efter kriget åter har lönestegringen nog för de flesta arbetargrupper medfört ett inkomstöverskott, i vissa fall ganska betydande. Fråga är då, om detta överskott, som merendels endast kommit arbetarna till godo under en kortare tid, varit så stort, att det kunnat uppväga det föregående underskottet. Till belysning härav har uppgjorts följande tablå, vilken visar, hur de verkliga årsförtjänsterna — beräknade på grundval av arbetsgivarföreningens lönestatistik — inom trenne till byggnadsindustrien hörande fack under åren 1914—1920 över- eller understigit vad som erfordrats för att kompensera den allmänna levnadskostnadsökningen:

		1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920
Plåtslagare:								
Verklig årsinkomst	kr.	1 670	1 790	2 115	2 535	3 830	5 470	5 760
Erforderlig »	»	1 620	1 855	2 340	3 225	4 225	4 335	4 990
Över- eller underskott	»	+ 50	— 65	— 225	— 690	— 395	+1 135	+770
Rörläggare:								
Verklig årsinkomst	»	1 530	1 635	1 925	2 470	3 305	4 640	5 065
Erforderlig	»	1 545	1 770	2 230	3 080	4 030	4 135	4 760
Över- eller underskott	»	— 15	— 135	— 305	— 610	— 725	+ 505	+ 305
Murare:								
Verklig årsinkomst	»	1 935	2 050	2 305	2 845	4 100	5 325	5 495
Erforderlig	»	1 945	2 230	2 810	3 875	5 075	5 205	5 990
Över- eller underskott	»	— 10	— 180	— 505	—1 030	— 975	+ 120	— 495

Resultatet blir för de sju åren tillsammans beträffande plåtslagarfacket ett överskott av 580 kronor, för rörläggare och murare åter resp. 980 och 3 075 kronors underskott.

Naturligtvis kunna mot de anförda siffrorna många invändningar göras, så t. ex. den, att till följd av kronans förändrade köpkraft ett visst överskott det ena året icke för arbetarens ekonomi haft samma betydelse som ett lika stort underskott ett annat år. Vidare visa de ganska olikartade resultat, som de tre anförda exemplen givit, att man får vara mycket försiktig med att därav göra slutsatser beträffande andra arbetargrupper. Så mycket anser dock undersökningens ledare framgå av siffrorna, att det ej kan sägas vara någon allmän regel, att arbetarnas levnadsstandard genom kriget förbättrats, och att alla påståenden i denna riktning måste tillbakavisas såsom obestyrkta, så länge till stöd för dem icke kan åberopas någon statistik med större beviskraft än den, som stått till buds för förevarande undersökning.

Ratificeringen av Washington- och Genuakonventionerna.

Den 16 augusti 1921 avlät statsrådet och chefen för socialdepartementet till direktören för internationella arbetsbyrån officiellt meddelande om de åtgärder, som svenska regeringen efter riksdagens hörande vidtagit i anledning av de vid internationella arbetskonferenserna i Washington och Genua fattade besluten. Skrivelsen lyder som följer:

Uti skrivelse den 30 maj 1921 har jag haft äran meddela Eder vissa upplysningar angående den svenska regeringens ståndpunkt med hänsyn till de rekommendationer, som antagits å internationella arbetskonferenserna i Washington år 1919 och i Genua år 1920. Sedan riksdagen numera avslutat behandlingen av de till densamma hänskjutna frågor rörande nämnda konferensers beslut, har jag ansett mig böra i samband med den formliga ratificeringen för Sveriges del av ett konventionsförslag, antaget å Washingtonkonferensen, och två dylika förslag, antagna å Genuakonferensen, lämna en kortfattad översikt över de åtgärder, vartill de å ifrågavarande konferenser antagna konventionsförslag och rekommendationer hittills givit anledning.

Den av svenska regeringen tillsatta särskilda delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet avgav den 25 januari 1921 till regeringen en framställning, vari — förutom en redogörelse för den internationella arbetsorganisationen och Versaillesfördragets bestämmelser rörande arbetarskyddet samt förslag till åtgöranden uti här ifrågavarande avseenden m. m. — i såväl svensk översättning som på franska och engelska språken återgåvos samtliga de konventionsförslag och rekommendationer, som antogos å konferensen i Washington. Den 17 därpå följande februari avgav delegationen en motsvarande framställning rörande de å konferensen i Genua antagna konventionsförslag och rekommendationer. Båda framställningarna offentliggjordes i tryck.

Nu berörda framställningar förelades sedermera den 6 maj 1921 riksdagen genom en proposition, vari regeringen anhöll om riksdagens yttrande angående de å konferenserna i Washington och Genua antagna konventionsförslag och rekommendationer.

I propositionen lämnades upplysning om gällande svensk lagstiftning i de avseenden, som beröras av nämnda beslut, ävensom om regeringens ställning till de olika besluten, och må därur här meddelas följande.[1]

I fråga först om Washingtonkonferensens olika beslut upplyses, att spörsmålet om ratificering av konventionen angående *begränsning av arbetstiden i industriella företag* till åtta timmar om dagen och fyrtioåtta timmar i veckan upptagits till behandling i samband med frågan om den revision av den redan gällande åttatimmarslagen, varom föregående års riksdag gjort framställning. Med hänsyn till den i ett flertal avseenden olika läggningen av konventionen och lagen samt därtill, att konventionen skulle medföra bundenhet under elva år, under det lagen uttryckligen betecknats som en försökslagstiftning med giltighet begränsad till utgången av år 1923, hade socialstyrelsen, som utarbetat förslag till reviderad åttatimmarslag, under framhållande av önskvärdheten av att Sverige kunnat ratificera konventionen, funnit sig nödgad avstyrka ratificering, och biträddes denna mening av regeringen.

Beträffande åter förslaget till konvention angående *arbetslösheten* förordades i propositionen av regeringen anslutning från Sveriges sida. Förslagen till konventioner angående *kvinnors användande till arbetet före och efter barnsbörd*, angående *kvinnors nattarbete*, angående *fastställandet av minimiålder för barns användande till industriellt arbete* samt angående *barns nattarbete inom industrien* hade samtliga givit anledning till vissa utredningar, vilka ännu icke avslutats. Med hänsyn härtill inskränkte sig regeringen beträffande samtliga dessa konventionsförslag till att förorda, att förslagen för närvarande ej skulle föranleda till annan åtgärd, än att de påbörjade utredningarna skulle fullföljas.

Vad angår de å Washingtonkonferensen antagna rekommendationerna ansåg regeringen, att i anledning av rekommendationen angående *arbetslösheten* någon annan åtgärd, utöver vad redan skett icke vore av förhållandena i vårt land påkallad, än att ytterligare utredning borde äga rum angående sådan planering av de offentliga arbetena, att arbetslösheten så vitt möjligt därigenom bekämpades. Rekommendationen angående tillämpningen av den i Bern år 1906 antagna internationella konventionen rörande *förbud mot användande av vit (gul) fosfor inom tändsticksindustrien* borde, enligt vad regeringen vidare förklarade, icke föranleda någon åtgärd, enär denna rekommendation redan vore för Sveriges vidkommande uppfylld genom att Sverige den 27 februari 1920 anslutit sig till nämnda konvention i Bern och genom förordning samma dag utvidgat det förut gällande förbudet mot försäljning inom riket av tändstickor, i vilkas tändmassa vanlig (vit eller gul) fosfor ingår, till att avse jämväl tillverkning av sådana tändstickor. Rekommendationerna angående *ömsesidighet i fråga om behandling av utländska arbetare* och angående *inrättandet av en offentlig hälsovårdsmyndighet* vore jämväl enligt regeringens uppfattning i allt väsentligt förverkligade i Sverige. Med hänsyn härtill fann regeringen den förra av dessa rekommendationer endast böra giva anledning till en med socialförsäkringens omorganisation sysselsatt kommitté att vid fullgörandet av sitt uppdrag såvitt möjligt beakta denna rekommendation. Den senare rekommendationen ansågs av regeringen ej böra föranleda till annat, än att socialstyrelsen, i egenskap av yrkesinspektionens chefsmyndighet, skulle anmodas att beträffande yrkesinspektionens verksamhet i hygieniskt avseende träda i förbindelse med internationella arbetsbyrån. Vidkommande slutligen rekommendationerna angående *skydd mot mjältbrand* och angående *skydd för kvinnor och barn mot blyförgiftning* hade desamma givit anledning till igångsättande av vissa utredningar. Enligt regeringens mening borde dessa rekommendationer ej föranleda annan åtgärd, än att utredningarna skulle fullföljas. Beträffande den förra rekommendationen framhöll regeringen ytterligare, att frågan om åvägabringande av en konvention rörande skydd mot mjältbrand vore uppförd å dagordningen för nästkommande arbetskonferens.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 864.

Övergår man sedan till de beslut, som fattades å konferensen i Genua, finner man, att regeringen uti ifrågavarande proposition förordade anslutning från Sveriges sida till konventionsförslagen angående fastställande av *minimiålder för barns användande i arbete till sjöss* och angående *arbetsförmedling för sjömän*. I fråga om förslaget till konvention angående *ersättning för arbetslöshet vid fall av fartygs förolyckande*, framhöll regeringen, att den i konventionsförslaget fastslagna principen upptagits i ett förslag till sjömanslag, som torde komma att föreläggas 1922 års riksdag. Först i samband därmed borde enligt regeringens mening frågan om denna konventions ratificering böra företagas till avgörande.

Vad angår de i Genua antagna rekommendationerna hade regeringen funnit så starka praktiska skäl tala mot en lagstadgad *reglering av arbetstiden inom fiskerihanteringen*, att den nödgades avstyrka vidtagande av åtgärder i enlighet med rekommendationen angående begränsning av arbetstiden inom nämnda hantering. Beträffande rekommendationen angående *begränsning av arbetstiden i inre sjöfart* ansåg regeringen de i rekommendationen framställda krav vara antingen — bl. a. genom gällande lag om arbetstiden å svenska fartyg — tillgodosedda i den mån, som de praktiska förhållandena för närvarande skäligen medgåve, eller ock sakna betydelse för vårt land, och befanns med hänsyn härtill denna rekommendation ej böra för närvarande föranleda någon åtgärd. I fråga om rekommendationen angående *åvägabringande i olika länder av sjömanslagar* framhöll regeringen, såsom här förut berörts, att ett förslag till sådan lag redan förelåg och skulle underställas 1922 års riksdag. Med hänsyn till detta lagförslag, som för övrigt var frukten av ett skandinaviskt samarbete, ansåg regeringen ej någon ytterligare åtgärd för närvarande vara påkallad av denna rekommendation. Vidkommande slutligen rekommendationen angående *arbetslöshetsförsäkring för sjömän* uppgavs denna fråga vara inbegripen i uppdraget åt en nu arbetande kommitté, varför regeringen icke fann rekommendationen böra giva anledning till någon särskild åtgärd.

Här ifrågavarande proposition, varigenom regeringen anhöll om riksdagens yttrande angående de å konferenserna i Washington och Genua antagna konventionsförslag och rekommendationer, gav anledning till väckandet av tre motioner, av vilka två gingo ut på att riksdagen måtte uttala sig för ratificering av Washingtonkonventionen angående arbetstidens begränsning. Den återstående motionen avsåg dels konventionsförslaget angående fastställande av minimiålder för barns användande i arbetet till sjöss, vilket förslag gjordes till föremål för vissa detaljanmärkningar, men ändock i princip tillstyrktes, och dels förslaget till konvention angående arbetsförmedling för sjömän, beträffande vilket förslag hemställdes, att det icke måtte av riksdagen godkännas.

Med avstyrkande av här omförmälda motioner, i vad de avsågo ändring av regeringens förslag, beslöt riksdagen att i skrivelse till regeringen meddela, att riksdagen för sin del icke haft något att erinra mot regeringens hemställan beträffande de riksdagen genom propositionen för yttrande underställda konventionsförslagen och rekommendationerna.

Frågan om anslutning till Washingtonkonventionen angående arbetstidens begränsning behandlades, såsom förut omnämnts, jämväl i samband med ett förslag till revision av den i Sverige gällande lagen om åtta timmars arbetsdag, och uttalades därvid från åtskilliga håll sympati för en dylik åtgärd. Denna uppfattning kom även till uttryck från riksdagens sida på det sätt, att riksdagen vid antagandet av nämnda lagförslag beslöt hos regeringen begära en allsidig utredning ej blott om arbetstidslagens verkningar utan även om dess anpassande efter den internationella lagstiftningen.

Den amerikanska invandringslagens tillämpning.

I julinumret av Monthly Labor Review har publicerats den fullständiga texten till lagen av den 19 maj 1921 om begränsning av invandringen av främlingar till Förenta staterna jämte i anslutning därtill utfärdade tillämpningsbestämmelser. Lagen avser, såsom av föregående meddelanden framgatt, att begränsa antalet invandrare från olika länder under budgetsåret 1 juli 1921—30 juni 1922 till högst 3 % av antalet i resp. länder födda personer, som voro bosatta i Förenta staterna vid 1910 års folkräkning. Av det från varje land sålunda medgivna antalet invandrare få högst 20 % inkomma under en och samma månad. Hur lagen verkar i tillämpningen framgår av följande tablå, vilken visar maximiantalet invandrare från varje land, som enligt invandringsmyndigheternas beräkningar få mottagas dels under hela budgetsåret, dels per månad:

	Per år	Per mån.		Per år	Per mån.		Per år	Per mån.
Albanien . . .	287	57	Norge	12 116	2 423	Österrike . . .	7 444	1 489
Belgien . . .	1 557	311	Ostgalizien . . .	5 781	1 156	Övriga Europa	86	17
Bulgarien . .	301	60	Polen	20 019	4 004	Armenien . . .	1 588	318
Danmark . . .	5 644	1 129	Portugal	2 269	454	Palestina . . .	56	11
Danzig . . .	285	57	Rumänien . . .	7 414	1 483	Smyrnadistr. .	438	88
Finland . . .	3 890	778	Ryssland . . .	34 247	6 849	Syrien	905	181
Fiume	71	14	Schweiz	3 745	749	Övriga Turkiet	215	43
Frankrike . .	5 692	1 138	Spanien	663	133	Övriga Asien .	78	16
Grekland . . .	3 286	657	Storbritannien	77 206	15 441	Afrika	120	24
Italien	42 021	8 404	*Sverige*	19 956	3 991	Australien . .	271	54
Jugoslavien .	6 405	1 281	Tjeckoslovakien	14 269	2 854	Nya Zeeland .	50	10
Luxemburg .	92	18	Tyskland . . .	68 039	13 608	Söderhavsöarna	22	4
Nederländerna	3 602	720	Ungern	5 635	1 127	Atlantens öar .	60	12

Sammanlagda antalet invandrare från olika länder skulle enligt denna tablå under hela året kunna uppgå till högst 355 825, därav 20 %, d. v. s. 71 163, skulle kunna inkomma under en månad. Under tiden från lagens ikraftträdande, den 3 juni 1921, intill utgången av samma månad var invandringen i proportion till ovanstående begränsad till sammanlagt högst 27 298 personer, fördelade på olika nationaliteter efter samma grunder, så att t. ex. från Sverige under bemälda fyra veckor kunnat mottagas 1 531 invandrare. Det åligger generalkommissarien för immigrationen att, under den tid lagen är i kraft, för varje månad offentliggöra uppgift om, hur många invandrare av varje nationalitet, som redan mottagits, och hur många, som ytterligare kunna inkomma. Så snart från något land 75 % av det för

året medgivna maximiantalet överskridits, skola uppgifter om hur många, som ytterligare kunna mottagas, avgivas varje vecka.

Bestämmelserna om de kategorier av invandrare, som skola undantagas från lagens tillämpning, avvika enligt den nu föreliggande lagtexten något från vad som uppgivits i det referat av lagförslaget, som förut återgivits i denna tidskrift (sid. 656). De slag av invandrare, som vid beräkningen av det medgivna maximiantalet icke skola tagas i betraktande, äro sålunda följande:

1) Av främmande regeringar anställda jämte deras familjer, följeslagare, tjänare och andra i deras tjänst anställda.

2) Utlänningar, som på genomresa passera Förenta staterna.

3) Utlänningar, som efter att en gång i laga ordning ha erhållit tillträde till Förenta staterna begivit sig över utländskt territorium för genomresa till annan del av landet.

4) Utlänningar, som besöka Förenta staterna som turister eller tillfälligtvis för affärs- eller nöjesresa.

5) Utlänningar, som komma från länder, varifrån invandringen regleras av traktater eller överenskommelser, gjorda särskilt med hänsyn till invandringen.

6) Utlänningar från den s. k. spärrade asiatiska zonen.

7) Utlänningar, som under minst ett år omedelbart före den tidpunkt, då de önska inträde i Förenta staterna, varit bosatta i Kanada, Newfoundland, Kuba, Mexiko, Central- eller Sydamerika eller å därtill hörande öar.

8) Utlänningar under 18 år, vilkas föräldrar äro medborgare i Förenta staterna.

Härtill komma vissa slag av invandrare, om vilka stadgas, att de skola mottagas utan hinder därav, att maximiantalet av vidkommande nationalitet därigenom överskrides, men att, om dylika invandrare inkomma, innan det tillåtna antalet uppnåtts, desamma skola lika väl som andra invandrare tagas med i räkningen. Till denna kategori hänföras i Förenta staterna förut bosatta utlänningar, som återvända från ett tillfälligt besök i annat land, samt vidare professionella skådespelare, artister, föreläsare, sångare, barnsköterskor, personer tillhörande andliga ståndet, högskole- och seminarielärare samt andra utövare av lärda yrken, ävensom tjänstefolk (d. v. s. personer, som faktiskt redan äro i tjänst hos invandrande eller i Förenta staterna förut bosatta personer). Bestämmelsen om »tillfälligt besök i utlandet» äger i regel ej tillämplighet annat än då bortovaron ej överstigit sex månader. Utlänning, som efter längre tids vistelse utom Förenta staterna vill återvända dit, är för att få åtnjuta sagda företrädesrätt skyldig att inför invandringsmyndigheterna behörigen styrka, att resan blott avsett tillfälligt besök i annat land.

Slutligen stadgas, att vid lagens tillämpning, i den mån så ske kan, företräde skall beredas invandrare, som äro hustrur, trolovade, föräldrar, syskon eller barn till personer, som antingen äro medborgare i Förenta staterna eller i laga ordning sökt sådan medborgarrätt eller eljest ha för medborgarrätts

vinnande erforderliga kvalifikationer samt under längre eller kortare tid mellan den 6 april 1917 och den 11 november 1918 med heder tjänat i Förenta staternas krigsmakt.

Invandrare, som ankomma till Förenta staterna, efter det att det för ifrågavarande nationalitet medgivna maximiantalet för året eller månaden uppnåtts, skola hänförvisas till en särskild prövningsnämnd, som har att avgöra, vilka åtgärder med dem skola vidtagas.

Den fasta mellanfolkliga domstolen.

Den av nationernas förbund upprättade fasta mellanfolkliga domstolen har enligt del XIII av fredsfördragen i Versailles etc. till uppgift bl. a. att i sista hand avdöma tvister, som kunna uppstå angående genomförandet av internationella arbetskonventioner.[1] Med hänsyn till de särskilda krav, som handläggningen av dylika mål ställer på domstolens sammansättning, ingav direktören för internationella arbetsbyrån i skrivelse den 20 februari 1920 till generalsekreteraren i nationernas förbund förslag till ett flertal ändringar och tilläggsbestämmelser i statuterna för denna domstol. Bland annat innebar detta förslag, att inom domstolen skulle vid sidan av den allmänna sektionen upprättas en speciell arbetssektion, bestående av nio ledamöter, av vilka tre skulle tagas bland domstolens ordinarie ledamöter, medan de övriga sex borde utses av internationella arbetskonferensen och arbetsbyråns styrelse. Vid statuternas fastställande å förbundsförsamlingens sammanträde i december 1920 vann detta förslag visserligen icke bifall, men stadgades dock en särskild ordning för handläggande av mål rörande arbetsförhållandena, i syfte att tillförsäkra domstolen den härvid behövliga särskilda sakkunskapen. Sålunda bestämdes, att dylika mål, då parterna därom framställa begäran, skola hänskjutas till en särskild kammare, bestående av fem ledamöter, vilka tillsättas av domstolen för en tid av tre år i sänder. Vid sin sida skola dessa hava fyra tekniska bisittare, vilka skola äga rätt att deltaga i överläggningarna, men icke i besluten. Bestämmelserna härom äro intagna i art. 26 av de för domstolen gällande statuterna, vilken lyder som följer:[2]

I avseende å mål rörande arbetsförhållanden och särskilt sådana mål, som avses i XIII delen (Arbete) av Versaillestraktaten och motsvarande delar av övriga fredstraktater, gälla följande bestämmelser:

Domstolen tillsätter för en tidrymd av tre år i sänder en särskild kammare, bestående av fem domare, vilka utsetts under iakttagande i möjligaste mån av bestämmelserna i art. 9.[3] Ytterligare två domare utses såsom ersättare för domare, som må

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1919, sid. 655.

[2] Sveriges överenskommelser med främmande makter, årg. 1921, nr 1.

[3] D. v. s. så att de företräda »civilisationens olika huvudformer och de särskilda viktigare rättssystemen i världen».

finna sig hindrade att deltaga. Om parterna därom framställa begäran, skall målet företagas av denna kammare. I händelse dylik begäran icke framställes, skall domstolen bestå av det antal domare, som föreskrivits i art. 25.[1] I varje fall skola domarna biträdas av fyra tekniska bisittare, vilka skola äga säte i domstolen med rådgivande stämma i syfte att säkerställa ett rättvist företrädande av de stridande intressena.

Om i den uti föregående stycke omförmälda kammare sitter såsom domare en medborgare i den ena av de tvistande staterna, men däremot icke någon medborgare i den andra staten, skall ordföranden anmoda en av de andra domarna att avstå sin plats åt en av den andra staten i enlighet med art. 31 vald domare.

De tekniska bisittarna utses i varje särskilt fall i enlighet med de bestämmelser för förfarandet, som avses i art. 30, inom en förteckning över »Bisittare för arbetstvister», vilken upptager dels för varje medlem i Nationernas Förbund två namn, föreslagna av denne medlem, dels ett mot hela antalet sålunda föreslagna svarande antal namn, föreslagna av internationella arbetsbyråns styrelse. Av dem, som nämnda styrelse har att föreslå, skall halva antalet utgöras av representanter för arbetarna, och de övriga vara representanter för arbetsgivarna. De ena såväl som de andra skola tagas från den förteckning, som omförmäles i art. 412 av Versaillestraktaten och motsvarande artiklar av övriga fredstraktater.

I mål rörande arbetsförhållanden skall internationella arbetsbyrån vara befogad att tillhandahålla domstolen alla nödiga upplysningar, och för detta ändamål skall byråns direktör erhålla del av alla framlagda aktstycken.

Den fasta mellanfolkliga domstolen består av femton ledamöter, elva ordinarie domare och fyra suppleanter. Till dessa poster utsågos den 14 september 1921 följande personer:

Professorn i statsrätt i Madrid Rafael Altamira, Spanien.

Professorn i folkrätt i Rom Dionisio Anzilotti, Italien.

Senatorn Ruy Barboza, Brasilien.

Doktor Antonio de Bustamante, Kuba.

Förre lordkanslern lord Robert Finlay, England.

Professorn i folkrätt i Zürich Max Huber, Schweiz.

Ledamoten av högsta domstolen B. C. J. Loder, Nederländerna.

Professorn i internationell rätt vid Columbiauniversitetet J. B. Moore, Förenta staterna.

Presidenten i blandade domstolen i Kairo D. Nyholm, Danmark.

Professorn i folkrätt i Kyoto Y. Oda, Japan.

Professorn i internationell rätt i Paris André Weiss, Frankrike.

Overrettsjustitiarius F. Beichmann, Norge (suppleant).

Juris professorn D. Negulesco, Rumänien (suppleant).

Förre justitieministern Chung-Hui Wang, Kina (suppleant).

Presidenten i kassationsdomstolen i Belgrad M. Yovanovitch, Serbokroatien (suppleant).

Domstolens säte är i Haag, där ordföranden och sekreteraren skola vara bosatta.

[1] I regel elva, minst nio domare.

Den nya lagen angående privatanställda i Österrike.

Den 11 maj 1921 utfärdades i Österrike en ny lag angående privatanställdas rättsförhållanden, vilken trädde i kraft den 1 juli detta år. Genom denna lagstiftning har för löntagare utanför den egentliga arbetarklassen åstadkommits en på moderna principer grundad reglering av arbetsförhållandena, vartill motsvarighet saknas i de flesta andra länder, och har lagen därför synts förtjäna ett närmare omnämnande, varvid även den föregående lagstiftningen på detta område må något beröras, i anslutning till en i den norska tidskriften Sociale Meddelelser publicerad uppsats av en österrikisk sakkunnig, d:r Max Lederer.

För flertalet löntagare av den kategori, lagen avser, har redan förut funnits en speciell lagstiftning i den s. k. lagen om affärsanställda av den 16 januari 1910. Denna lag omfattade nämligen, förutom i handel och liknande verksamhet anställd personal, även bank- och försäkringstjänstemän, biträden å advokat-, ingenjörs- och tidningsbyråer m. fl. Den nya lagen har emellertid fått ett ytterligare vidgat tillämpningsområde och omfattar sålunda i stort sett all personal, som för utförande av kommersiellt arbete eller i annan högre befattning eller för kontorsarbete är anställd i affär, anstalt eller annat företag. Helt undantagna äro allenast statstjänstemän, järnvägsmän, sjöfolk, lantbruks- och skogstjänstemän, vilka fått sina arbetsförhållanden reglerade genom särskild lagstiftning. Å kommunala tjänstemän äger lagen tillämpning för det fall, att de äro anställda genom avtal av privaträttslig karaktär.

Vid en översikt av lagens innehåll kan lämpligen åtskillnad göras mellan å ena sidan bestämmelser, som avse att bereda de av lagen berörda löntagarna förmåner, motsvarande vad som genom den allmänna arbetarlagstiftningen eller kollektivavtal tillförsäkrats kroppsarbetarna, å andra sidan sådana stadganden, som beröra de speciella förhållanden, vilka sammanhänga med den här ifrågavarande personalens tjänstemannaställning.

Bland bestämmelser av förra slaget märkas i första rummet de, som avse löntagarnas förmåner vid *tjänsteförfall*. Vid sjukdomsfall föreskriver lagen, att full avlöning skall utgå under en tid av minst 6 veckor, vilket efter resp. 5, 15 och 25 års anställning utsträckes till 8, 10 och 12 veckor. Om sjukdomen fortfar efter utgången av denna tid, är löntagaren berättigad till halv lön under ytterligare 4 veckor. Insjuknar den anställde ånyo inom ett halvt år efter återinträdet i arbetet, reduceras ersättningen sålunda, att endast halv avlöning utgår för den tid, varmed båda sjukdomsperioderna tillsammans överskrida den ovan angivna understödstiden. — Vid barnsbörd äger kvinnlig löntagare rätt till ledighet med full lön under 6 veckor efter nedkomsten och, om hon efter denna tid ej är till hälsan återställd, under

ytterligare så lång tid, som hon enligt de ovan anförda allmänna bestämmelserna äger uppbära sjukavlöning. Under de 6 veckorna närmast före nedkomsten äger hon likaledes rätt till ledighet från arbetet, dock utan anspråk på ersättning annat än i det fall, att hon under denna tid träffas av sjukdom. — Såsom tjänsteförfall, vilket icke får föranleda löneavdrag, räknar lagen slutligen också det fall, att en löntagare av hänsyn till viktiga personliga angelägenheter måste taga någon kortare ledighet från arbetet.

Lagstadgad semester tillkom affärsanställda redan enligt 1910 års lag, under en tid växlande mellan 10 dagar och 3 veckor. Enligt den nya lagen skall semestern utgöra minst 2 veckor, vilket efter resp. 5, 15 och 25 års anställning ökas till 3, 4 och 5 veckor. Anställning hos annan arbetsgivare skall för semesterberäkningen i viss mån tagas i betraktande, och likaså äger löntagare med högskolebildning under vissa villkor medräkna den för hans examen erforderliga studietiden.

Vid *uppsägning* från arbetsgivarens sida skall som regel iakttagas, att anställningen skall upphöra med utgången av ett jämnt kalenderkvartal; genom särskild överenskommelse mellan parterna kan dock bestämmas, att uppsägning får ske sålunda, att anställningen slutar vid utgången eller mitten av en månad. Uppsägningstiden skall vara minst 6 veckor, vilket efter resp. 2, 5, 15 och 25 års anställning ökas till 2, 3, 4 och 5 månader. — Löntagaren skall vara berättigad att uppsäga avtalet en månad i förväg att upphöra vid utgången av en kalendermånad. Genom särskild överenskommelse kan fastställas längre uppsägningstid intill ett halvt år, dock så att i intet fall löntagaren må förpliktas att iakttaga längre uppsägningstid än arbetsgivaren. Vid anställning, som icke varat över en månad och avser antingen tillfälligt arbete eller anställning på prov, gäller i förra fallet en ömsesidig uppsägningstid av en vecka och i senare fallet ingen uppsägningstid alls.

Bland de bestämmelser, som hava speciellt avseende på de av lagen berörda löntagarnas tjänstemannaställning och därmed sammanhängande sedvänjor i fråga om anställningsvillkor, märkas bl. a. föreskrifterna om *gottgörelse vid avsked*, om konkurrensförbud och om provision. Beträffande förstnämnda fråga föreskrives, att löntagare, allt efter som anställningstidens längd uppgått till 3, 5, 10, 15, 20 eller 25 år, vid oförvållad avgång från tjänsten är berättigad till en gottgörelse, motsvarande resp. 2, 3, 4, 6, 9 och 12 månadslöner. Avlider löntagare, efterlämnande arvingar, mot vilka han haft försörjningsplikt, äga dessa uppbära hälften av anförda belopp. Från denna skyldighet att utgiva gottgörelse åt avskedad personal kan dock befrielse helt eller delvis medgivas arbetsgivaren i det fall, att avskedandet är föranlett av företagets upphörande och arbetsgivarens ekonomiska ställning är sådan, att han icke utan verklig svårighet kan fullgöra berörda skyldighet.

S. k. *konkurrensklausul*, varigenom löntagaren förbinder sig att efter avgången från viss anställning icke ägna sig åt annan sysselsättning i samma bransch, är enligt lagen giltig endast i det fall, att det gäller löntagare

med mer än 120 000 öst. kronors årsinkomst och får i varje fall icke avse längre tid än ett år efter anställningens upphörande.

Beträffande rätten till *provision* innehåller lagen ganska utförliga bestämmelser till skydd för de anställdas intressen. Sålunda är en provisionsberättigad tjänsteman bl. a. tillförsäkrad oavkortad provision även i det fall, att en av honom förmedlad affärsuppgörelse av principalen utan vägande skäl annullerats eller att en uppgörelse utan hans direkta medverkan träffats inom ett affärsområde, som eljest enligt avtal är honom uteslutande anvisat. Å andra sidan äger arbetsgivaren, därest en hos honom anställd utan hans vetskap och samtycke uppburit provision för vad han i tjänsten utfört, fordra, att denne till honom återbetalar, vad han sålunda orättmätigt tillskansat sig.

Under förarbetena till lagens genomförande framställdes från socialdemokratiskt håll förslag om att här ifrågavarande löntagare även borde tillförsäkras lagstadgad minimilön till belopp, motsvarande i riket gällande skattefritt existensminimum (vid tillfället 32 000 öst. kronor). Detta förslag, som kraftigt understöddes av de radikalare tjänstemannaorganisationerna lyckades dock ej bliva genomfört.

Statsbidrag till driftkostnaderna vid alkoholistanstalter.

Såsom framgick av den i föregående häfte av denna tidskrift införda redogörelsen för de sociala frågorna vid 1921 års riksdag, beslöt riksdagen i enlighet med av Kungl. Maj:t gjord framställning vissa ändrade bestämmelser angående *statsbidrag till driftkostnaderna vid alkoholistanstalter för åren 1921 och 1922*. Den på grund av sagda beslut utfärdade nya kungörelsen om dessa statsbidrag har den 26 september 1921 utkommit från trycket och lyder som följer (*Sv. F. 1921, nr 535*):

§ 1.

Erkänd anstalt för vård av alkoholister ävensom enskild dylik anstalt, vilken är ägnad att på tillfredsställande sätt bereda sådan vård, kan komma i åtnjutande av statsbidrag till sina driftkostnader, så framt

a) vårdavgiften, i vad den avser kostnad för kost och logi, uppvärmning och belysning, bad och tvätt ävensom sjukvård, dock ej specialbehandling, ej överstiger tre kronor för vårddag och vårdad person, samt

b) i ersättning för annan särskild vårdkostnad ej uttagits belopp, överstigande en krona för vårddag och vårdad person.

§ 2.

Statsbidraget utgår till erkänd alkoholistanstalt med högst tre kronor 50 öre och till enskild alkoholistanstalt med högst tre kronor för dag och person, som vårdats å anstalten.

§ 3.

Ansökan om statsbidrag skall, ställd till Kungl. Maj:t, ingivas till socialstyrelsen senast den 1 februari det år ansökan avser.

§ 4.

Ansökan om statsbidrag till enskild alkoholistanstalt skall första gången, sådan ansökan sker, innehålla upplysning om

anstaltens benämning, postadress och innehavare,

det antal vårdplatser, anstalten erbjuder,

personalens sammansättning,

de avgifter, som skola erläggas för de vårdade, ävensom

de ekonomiska förutsättningarna för anstaltens verksamhet

samt åtföljas av

redogörelse för de bestämmelser, som skola gälla för anstaltens verksamhet,

beskrivning över anstalten med hänsyn till läge och område samt vattentillgång och avlopp,

fullständig plan över anstaltens byggnader med uppgift om de olika lägenheternas avsedda användning,

redogörelse för de tillfällen till arbete, som kunna beredas de vårdade, samt

redogörelse för de anordningar eller förhållanden, som skola tjäna att förhindra de vårdade att åtkomma alkoholhaltiga drycker.

Har ändring skett i sålunda uppgivna förhållanden, varde detta meddelat i närmast påföljande ansökan.

§ 5.

När till socialstyrelsen inkommit ansökan om statsbidrag till driftkostnaderna vid alkoholistanstalt, har styrelsen, som i fall av behov bör bereda sökanden tillfälle att rätta och fullständiga ansökningshandlingarna, att granska ansökningen samt därefter överlämna densamma till Kungl. Maj:t med det yttrande, vartill ansökningen funnits giva anledning.

§ 6.

Alkoholistanstalt, som tillerkänts statsbidrag, har att efter utgången av varje kvartal till socialstyrelsen ingiva behörigen styrkt uppgift om det antal vårddagar under kvartalet, för vilket anspråk göres på statsbidrag. Vid beräkning av detta antal skall gälla, att statsbidrag icke må utgå

a) vid egenvillig frånvaro från anstalt för tiden från och med avvikningsdagen till och med återkomstdagen eller

b) vid annan bortovaro från anstalt, i den mån densamma överstiger 30 dagar;

ej heller, med mindre särskilda skäl därtill äro,

c) vid längre vårdtid än ett år i följd för frivilligt ingången eller

d) vid frivilligt ingående omedelbart efter tilländalupen interneringstid.

Sedan uppgift å antalet vårddagar inkommit, åligger det socialstyrelsen att, så fort ske kan, fastställa beloppet av det statsbidrag, som bör utgå för kvartalet, samt utbetala bidraget till anstalten.

§ 7.

Alkoholistanstalt, som åtnjuter statsbidrag, har att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter i fråga om anstaltens bokföring, vilka riksräkenskapsverket efter samråd med socialstyrelsen må finna skäligt meddela.

Denna kungörelse träder i kraft dagen efter den, då kungörelsen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling, och skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse jämväl beträffande bidrag för den därförut gångna delen av år 1921.

Meddelanden från socialattachéerna.

Åttatimmarsdagens genomförande i de tyska staterna.

I. Bajern.

Den bajerska yrkesinspektionens rapport för år 1920 innehåller en del ganska märkliga uttalanden om åttatimmarsdagens genomförande i detta land. Riksförordningen av den 23 november/17 december 1918 har utan svårighet genomförts å de flesta större arbetsplatser, där åttatimmarsdagen för övrigt redan förut var genomförd genom kollektivavtal. Men man håller sig mindre till 8 timmars daglig arbetstid än till 48 timmars veckoarbetstid. Strävandet efter att få lördagseftermiddagen fri har varit ganska starkt överallt. I många fall ha arbetarna själva önskat få hela lördagen fri och i stället arbeta 9 till $9^1/_2$ timmar å de övriga fem arbetsdagarna. Detta har emellertid också fört till att många arbetare på lördagarna åtaga sig andra arbeten, och särskilt hantverksmästare klaga över, att de därigenom bli skadade i sitt förvärv. Dessutom har det också blivit svårt att genomföra de särskilda skyddsbestämmelser, som gälla för arbeterskor och unga arbetare, på sådana arbetsplatser, där man icke arbetar på lördagen, men i stället 9 till $9^1/_2$ timmar de övriga veckodagarna. Yrkesinspektörerna ha, enär ovannämnda riksförordning är något oklar på denna punkt, icke ansett sig kunna inskrida mot denna uppdelning av arbetstiden i de fall, där vidkommande arbetsgivare och arbetare överenskommit om fördelningen av arbetstimmarna.

Är sålunda 48 timmars arbetsvecka enligt yrkesinspektionens berättelse undantagslöst genomförd i industrien, så är detta icke fallet i hantverket. Särskilt äro hantverkarna på landsbygden icke hågade att underkasta sig dessa bestämmelser rörande arbetstiden. Bajerska regeringen har också för sin del tillmöteskommit hantverkarnas önskemål så till vida, att i hantverksdriften på landsbygden, så långt den tillgodoser jordbrukets behov, arbetstiden får utsträckas till tio timmar om dagen under fyra månader och elva timmar under ytterligare fyra månader om året, medan för de fyra vintermånaderna åttatimmarsdagen gäller. Denna förordning gäller emellertid blott sådan hantverksdrift, som i regeln inklusive familjemedlemmar sysselsätter mindre än tio arbetare. Övertidsarbetet får utföras endast i samförstånd med vidkommande arbetare.

Vid landsbygdens byggnadsarbeten har man fastställt, att åttatimmarsdagen kringgås genom att byggnadsarbetet utföres i egen regi och sålunda mister karaktären »yrkesmässigt». Då riksförordningen om åttatimmarsdag endast gäller yrkesmässigt arbete, kommer jordbruket vid sina byggnadsarbeten ifrån förordningen genom att jordbrukaren själv uppträder såsom byggherre och anställer de arbetskrafter, upp till själva byggmästaren, som han behöver för arbetets utförande.

Åttatimmarsdagens verkningar bedömas ganska olika. I den generella rapporten för hela landet uttalas, att man ännu icke kan komma till ett definitivt bedömande av frågan, därför att industriens förhållanden ännu äro för osäkra. Arbetsglädje och arbetsintensitet ha åter ökats, men man tror, att en nedgång i produktionen genom åttatimmarsdagen kan undgås endast om man lyckas förbättra arbetsmetoderna och verktygen samt genomföra specialisering och normalisering av fabrikationen. Påståendet, att åttatimmarsdagen ruinerar industrien, går emellertid allt för långt, säges det i rapporten, men även det kravet går för långt, som vill genomföra åttatimmarsdagen rent bokstavligt, utan att taga hänsyn till de olika industrigrenarnas förhållanden.

Yrkesinspektörerna ha för sin del under året beviljat undantag från åttatimmarsdagen i 410 fall, avseende 349 arbetsplatser. Undantagen avsågo en förlängning av arbetstiden med intill två timmar och i några fall (5·6 %) därutöver. Emellertid är detta icke hela summan av beviljade undantag i Bajern; utom yrkesinspektörerna ha nämligen också demobiliseringskommissarierna beviljat medlemmarna av bajerska metallindustriförbundet dispens för vissa arbeten med 1 eller 1½ timme om dagen. Dessa dispenser gällde emellertid icke hela arbetsstyrkan inom metallindustrien, utan endast vissa specialarbetare.

Ur specialrapporterna från de olika landsdelarna kan anföras följande: Yrkesinspektören för München meddelar, att industriens uppfattning om åttatimmarsdagens verkningar går därhän, att trots arbetarnas högre arbetsvilja den produktiva prestationen minskats. Särskilt i bryggerirörelsen och byggnadsfacken har man icke kunnat iaktta någon ökning i prestationen på grund av den avkortade arbetstiden. Delvis förklaras detta med att arbetarna ännu äro undernärda; i huvudsak synes man emellertid lägga skulden på den sammanhängande arbetstid, som på många ställen införts i och med åttatimmarsdagens genomförande. Medan arbetarna förut hade en middagsrast på 1½ timme, under vilken de kunde vila sig, arbeta de nu 8 timmar med ett enda litet avbrott på ½ timme och äro därför under de sista arbetstimmarna uttröttade.

För distriktet Oberbayern anföres, att den fria lördagen genomförts på flera arbetsplatser i samförstånd med arbetarna. Arbetsprestationen har under året ökats, vilket allmänt erkännes, och man tror, att genom förbättringen av livsmedelsförhållandena m. m. prestationen per arbetstimme kommer att bli högre, än den var före kriget. Därtill bidrager, att man före kriget på grund av de låga arbetslönerna arbetade mindre ekonomiskt, medan man nu söker genomföra rationellare arbetsmetoder.

I Niederbayern har åttatimmarsdagen genomförts utan svårigheter på de stora och medelstora arbetsplatserna. Däremot är det lantliga hantverket och lantbefolkningen överhuvud motståndare till den kortare arbetstiden. — Pfalz-Nord, som tillhör de av fransmännen besatta områdena, kunde genomföra riksförordningen först från och med den 3 april 1920, men åttatimmarsdagen var här på grund av kollektivavtal redan införd å de flesta större arbetsplatser. Inom den mindre industrien — särskilt nämnas sågverken, cigarrfabrikerna, sömmerskorna, barberarna och restauratörerna — har emellertid motstånd rests mot det praktiska genomförandet av den lagliga förordningen, och yrkesinspektionen har haft ganska svårt att övertyga dem om deras plikt att efterleva bestämmelserna. Arbetsgivarna ha delvis understötts av sina arbetare, som genom längre arbetstid önskade anpassa arbetsförtjänsten efter de fördyrade levnadsförhållandena. Någon högre arbetsprestation på grund av den kortare arbetstiden har hittills icke konstaterats, utan har enligt enhälliga uppgifter från industrien i stället inträtt en produktionsminskning av 20 till 40 %, jämfört med prestationen under den tidigare tiotimmarsdagen. — Pfalz-Süd rapporterar, att åttatimmarsdagen på det stora hela genomförts, men att också på de medelstora och mindre arbetsplatserna, särskilt på landet, överträdelserna varit ganska talrika. I icke få fall har lagen överträtts med arbetarnas samtycke, mången gång till och med enligt deras förslag. Anhållan om tillåtelse till övertidsarbete var i samtliga fall understödd av arbetarnas driftsråd. — Oberpfalz meddelar, att något definitivt bedömande av åttatimmarsdagens verkningar ännu icke kan avgivas, därför att bristen på kol och elektrisk ström samt även arbetarnas svåra livsmedelsförhållanden icke tillåtit ett fullt utnyttjande av åttatimmarsdagen. Arbetsgivarna lära emellertid förklara, att en del av ackordsarbetarna under åtta timmars arbetstid presterat samma arbetskvantitet som förut på tio timmar, men på kvalitetens bekostnad; delvis har konstaterats en minskning av prestationen med 5 till 10 %, och några arbetsgivare förklara, att prestationen per timme är densamma som förut.

Från Ober-Franken rapporteras en stegring i arbetsintensiteten för granit-, porslins- och cigarrindustriernas ackordsarbetare, vilka i enskilda fall till och med presterat mera arbete än förut vid nio till tio timmars arbetsdag. Men även här framhålles,

att ökning i kvantitet försiggått på kvalitetens bekostnad. — I Nürnberg-Fürth är genom kollektivavtal arbetstiden bestämd till 46 timmar i veckan inom metall-, trä- och byggnadsindustrierna. De andra industrigrenarna arbeta 48 timmar. Ackordsarbetet har återinförts, och anses detta såsom ett glädjande tecken till den återvändande arbetsviljan. På grund av kolbristen hade man i början av året fördelat arbetstimmarna på fem dagar i veckan med fri lördag, och denna indelning önskade man också bibehålla för normala tider. Arbetstagarnas driftsråd instämde härutinnan med arbetsgivarna och motiverade kravet på fri lördag med nödvändigheten att anskaffa livsmedel och iordningställa hushållet. I en del fall ha arbetare och gesäller emellertid använt den fria lördagen till arbeten på andra håll, vilket av hantverkets småmästare kännes såsom konkurrens. Yrkesinspektionen har erhållit bistånd från arbetarnas fackorganisationer för att få arbetstiden fördelad på veckans sex arbetsdagar, särskilt för att kunna genomföra skyddsbestämmelserna för arbeterskor och unga arbetare. Om erfarenheterna med åttatimmarsdagen säges, att dess schematiska genomförande även i sådana fack, där tjänstgöringen delvis består i arbetsberedskap, icke kan anbefallas. Såsom sådana fack nämnas frisörer, kypare, transportarbetare, kuskar m. fl. Åttatimmarsdagens inflytande på arbetsprestationen kan ännu icke bedömas definitivt. Ett stort industriellt företag har emellertid förklarat, att åttatimmarsdagens genomförande haft till följd en minskning av produktionen i relation till arbetstidens minskning, men att genom arbetarnas strävan efter högre arbetsförtjänst en produktionsökning åter inträtt bland ackordsarbetarna, medan de mot timlön sysselsatta uppvisade en minskning i prestationen. Yrkesinspektionen fastställer att, så långt som den har sig bekant, arbetstidens förkortning icke haft någon ogynnsam inverkan på näringslivet inom distriktet. — I Mittel-Franken konstateras i allmänhet strävandet efter att fördela arbetsveckan på de fem första dagarna för att få lördagen fri. — Unter-Franken rapporterar genomförandet av åttatimmarsdagen inom industrien, under växande motstånd från hantverkets sida. Liknande meddelas från inspektionen i Schwaben, varest hantverksmästarna särskilt klaga över, att arbetarna efter arbetstidens slut söka sig extraarbeten. Man har försökt motverka detta genom kollektiva avtalsbestämmelser.

Inom det bajerska bergsbruket är åttatimmarsdagen generellt genomförd, och arbetarna nere i gruvorna ha i många fall endast sju timmars arbetstid.

Berlin den 23 augusti 1921.

Wilhelm Jansson.

II. Württemberg.

Den württembergska yrkesinspektionens årsberättelse för 1920 meddelar, att allmän dispensation från åttatimmarsdagens stränga genomförande under året endast medgivits för restaurangfacket och trädgårdsskötseln. För hantverket på landsbygden har ungefär samma reglering genomförts som i Bajern; hantverksdrift med mindre än tio arbetstagare kan i fall av trängande behov arbeta åtta timmar dagligen under fyra månader, tio timmar under ytterligare fyra månader och elva timmar under de återstående fyra månaderna av året. Samma arbetstid har medgivits vid mejerier och anstalter för sterilisering av mjölk.

För industriens vidkommande meddelades dispens i 186 fall, avseende 163 arbetsplatser med 9 384 manliga, 4 529 kvinnliga och 1 999 minderåriga arbetstagare. Av dessa berördes 40 % av de medgivna dispenserna, vilka voro motiverade med brådskande order eller nödvändigheten av att raskt kunna utnyttja gynnsamma konjunkturer i enskilda industrigrenar, särskilt sådana, där råvarupriserna på grund av spekulationen voro underkastade starka svängningar. Yrkesinspektionen tror, att övertidsarbete har förekommit i ännu större omfattning, än som redovisats i dess årsberättelse. Den betonar, att för att få statistiken ställd på en tillförlitligare grundval, varigenom man

bättre skulle kunna bedöma åttatimmarsdagens verkningar, måste arbetsgivarorganisationerna och arbetarnas driftsråd allmänt ingripa för efterlevnaden av de i lag och kollektivavtal fastställda övertidsbestämmelserna, enligt vilka övertidsarbete endast får utföras med tillåtelse från yrkesinspektionen. De mellan arbetsgivarnas och arbetarnas organisationer avtalade arbetsordningarna innehålla i detta hänsende ofta ganska oklara bestämmelser. Det kringgående av lagen, som i flera fall kunde konstateras på mindre eller medelstora arbetsplatser, kan motverkas endast på denna väg.

Rapporterna från de olika distrikten innehålla också ganska intressanta meddelanden. Från första distriktet rapporteras, att åttatimmarsdagen icke längre mötes av något principiellt motstånd annat än på mindre arbetsplatser. Dåliga konjunkturer ha delvis fört till, att arbetstiden reducerats betydligt under åttatimmarsgränsen. I sådana fall, där på grund av god arbetstillgång övertidsarbete begärts, ha arbetarna sällan uttalat sig emot sådant, utan ha ofta själva begärt att få utföra övertidsarbete, allt på grund av det ogynnsamma ekonomiska läge, i vilket arbetarna befunnit sig. I säsongfacken har övertidsarbetet motverkats genom de höga lönetillägg, som där införts. Men i stället har i enskilda fack, särskilt konfektionsindustrien, alltmera utbildats den praxis, att arbeten efter arbetstidens slut medtagas till hemmen, vilket betecknas såsom varande till arbetarnas egen skada.

I andra distriktet har storindustrien i allmänhet funnit sig tillrätta med åttatimmarsdagen i motsats till hantverket. Inflytandet av åttatimmarsdagen med hänsyn till arbetarnas hälsa och möjligheten till vila från kroppslig ansträngning har visat sig i ökad arbetsglädje, och även de arbetsgivare ha börjat uppskatta den förkortade arbetstidens värde, vilka endast hade de ekonomiska nackdelarna i sikte. Dessa ekonomiska nackdelar ha i olika industrigrenar undvikits genom återupptagande av ackordsarbetet. Industriens prestationer skulle även utan övertidsarbete ha kunnat stegras betydligt, om icke brist på bostäder hade omöjliggjort anställande av talrikare arbetskrafter. Många arbetsgivare vända sig emellertid emot åttatimmarsdagens schablonmässiga införande, i synnerhet däremot att arbeten, som äro bekväma och icke kroppsligen ansträngande, skola behandlas på samma sätt som de tunga yrkena. Man finner därför ofta strävanden efter att utsträcka tiden för intermittent arbete över den lagliga normen, i synnerhet i sådana fall, där arbetarna under denna arbetsberedskap ha mera väntetid än verklig sysselsättning. Vidare finner man överskridande av den lagliga arbetstiden på sådana arbetsplatser, där arbetarna som bisyssla ha jord- eller trädgårdsbruk och måste söka återvinna den härigenom försummade arbetstiden under den lugnare årstiden. I hantverket resa arbetsgivarna alltjämt motstånd mot åttatimmarsdagen. Under konkurrensen mellan industrien och hantverket, vilket under nyare tid börjat pågå under andra, mer kollektiva former än förut, försöka hantverkarna att höja sin prestationsförmåga med hjälp av längre arbetstid, då de på grund av det nödläge, i vilket de befinna sig, icke kunna genomföra tekniska förbättringar i sin drift. Deras arbetare tillmötesgå dem i detta strävande, vilket yrkesinspektionen tillskriver gällande avlöningsbestämmelser, som öka hågen till övertidsarbete. Bristen på facklig skolning bidrager också till att arbetarna på landet icke ha solidaritetskänsla med industriarbetarna i staden ifråga om åttatimmarsdagens genomförande. Yrkesinspektionens arbete med genomförandet av den lagliga arbetstiden försvåras därigenom väsentligt. Däremot äro de organiserade arbetarna på de större industriplatserna medvetna om den lagliga arbetstidens värde och ha här själva medverkat till dess genomförande.

Från tredje distriktet meddelas, att arbetstidens förkortning inverkat på arbetarnas prestation och på näringslivet mycket olika inom de särskilda industrigrenarna och arbetsplatserna. Det ogynnsamma allmänna läget, såsom brist på råmaterial, kol och transportmedel, det tidvisa avskaffandet av ackordsarbetet, politiska och ekonomiska strider och oroligheter samt den ogynnsamma livsmedelsförsörjningen, har också mer eller mindre ogynnsamt påverkat det hela, så att man ännu icke kan bilda sig ett enhetligt omdöme om åttatimmarsdagens verkningar. På enskilda arbetsplatser uppnåddes på åtta timmars arbetstid en högre arbetsprestation än förut under nio timmar;

på andra arbetsplatser var däremot prestationen väsentligt mindre än tidigare år under samma tid. Successivt har emellertid nästan allmänt en högre arbetsintensitet inträtt. Å några större arbetsplatser kunde följderna av den förkortade arbetstiden utjämnas genom förbättringar i arbetsmetoderna och arbetsmaskinerna; i smådriften däremot har man icke kunnat utjämna minskningen i produktionen. På en del arbetsplatser äro arbetsanordningarna heller icke anpassade för åtta timmars arbetstid, varför enskilda arbetare och delvis även hela arbetsavdelningar tidvis måst arbeta längre, för att hela arbetsstyrkan skulle kunna sysselsättas. I den hantverksdrift, som står i omedelbar förbindelse med jordbruket, samt i mejerierna har åttatimmarsdagen icke kunnat genomföras undantagslöst. Ävenså har sådan drift, som är beroende av väderleken och ofta endast kan pågå under en del av året, såsom tegelbruk och torvupptagning, icke allmänt varit i stånd att genom ökning av arbetskraften och motsvarande arbetsindelning kunna utjämna minskningen i produktionen. Till trots av dåliga konjunkturer kunde icke alltid lämplig arbetskraft erhållas, i synnerhet därför att bostadsbristen nästan omöjliggjort en förändring i arbets- och bostadsort.

Liknande synpunkter återfinnas i rapporten från fjärde distriktet, som meddelar, att lördagseftermiddagen mestadels frigivits och de därigenom förlorade arbetstimmarna förlagts till de andra arbetsdagarna. Åttatimmarsdagen har också genomförts i de större städernas hantverk, men i hantverksdriften på landsbygden och i småstäderna ha betydande svårigheter framträtt. Arbetarnas arbetsvilja har ökats, och det har flera gånger förekommit, att arbetarna förklarat, att de icke av någon läte sig föreskriva, huru länge de skola arbeta. Ofta hördes också klagomål från hantverkarna över att många arbetare använda den frihet, de vinna genom kortare arbetstid, till att arbeta för egen eller främmandes räkning och därigenom göra sina egna arbetsgivare konkurrens.

Rörande enskilda industrier meddelas i rapporterna, att bagerierna givit mindre anledning till klagomål med hänsyn till åttatimmarsdagens genomförande än ifråga om bestämmelserna rörande söndagsvilan. Kvarnindustriens genomförande av åttatimmarsdagen kunde alls icke tillfredsställa yrkesinspektionen. Särskilt de små kvarnarna, som arbeta under stora svårigheter, höllo sig icke till den fastlagda arbetstiden, och arbetare såväl som arbetsgivare voro tämligen eniga om att mala så länge vatten och arbete funnes. Likaså hade svårigheterna inom restaurangfacket varit stora, därför att personalen icke heller där höll sig till den lagliga arbetstiden.

Berlin den 31 augusti 1921.

Wilhelm Jansson.

Statsunderstöd till kooperationen i Frankrike.

I. Arbetarproduktionsföreningar. (Sociétés ouvrières de production.)

Anslagen till arbetarnas produktionsföreningar, som utgå dels i form av understöd och dels som återbetalbara förskott, regleras genom en lag av den 18 december 1915 (ändrad genom lag av den 5 april 1919). Det är sedan 1893, som myndigheterna visat intresse för dessa företag och lämnat dem pekuniär hjälp.

Enligt lagens formulering ha dessa företag till ändamål att förena medlemmar av samma yrke till produktiv verksamhet och till försäljning av sina därvid framställda produkter. Särskilda regler gälla för de kvalifikationer, som medlemmarna måste uppfylla. Medlemmarna måste godtaga en bestämd fördelning av vinsten. Då det skulle vara att undanhålla företagen en välbehövlig hjälp av andra samhällsklasser, om det stipulerades, att företagen endast skulle bestå av arbetare, är det fastställt, att i prin-

cip vem som helst kan bli medlem i dessa kooperativa produktionsbolag. Dock måste under alla förhållanden företagen ha minst 7 arbetare som medlemmar och minst $^2/_3$ av styrelsen måste bestå av arbetare eller tjänstemän, som äro medlemmar i företaget.

De personer, som insatt kapital i företaget utan att arbeta i detta, skola ej lyfta mer än en viss i bolagsordningen fastställd ränta och skola ej kunna göra anspråk på någon del i vinsten. Å andra sidan skola arbetare, som arbeta åt företaget utan att vara medlemmar, komma i åtnjutande av vinstutdelning. Företagets direktörer skola utnämnas på allmän bolagsstämma. Nästan alla dylika företag äro bildade under form av aktiebolag.

Man har även inrättat banker av denna typ: »Banque coopérative des associations ouvrières du Sud-Est» i Lyon och »Banque coopérative des associations ouvrières de production de France». Vidare finnas sammanslutningar av dylika bolag, såsom »Fédération des sociétés coopératives ouvrières du Sud-Est» och »Chambre consultative des associations ouvrières de production». Dessas ändamål är endast att tillvarataga medlemmarnas intressen. De driva ej någon industriell eller kommersiell rörelse.

Som redan nämnts, äro statens anslag till dessa företag av två slag, dels understöd och dels återbetalbara förskott. Räntesatsen för statslånen är 2 % och beloppet av de lån, som beviljas ett företag, får ej överstiga halva dess aktiekapital. Ett undantag från denna bestämmelse har gjorts genom en lag den 5 april 1919, varigenom bolag, som till minst $^3/_4$ bestå av krigsinvalider eller krigsänkor, skola kunna få lån intill dubbla aktiekapitalet.

Medel till dessa förskott tagas från krediter, som årligen öppnas genom bestämmelse i finanslagen, samt av fonder, som inrättats genom ovannämnda lag av 1915. Understöd kunna endast beviljas från budgetkrediterna.

Ansökningar om statsanslag inlämnas av bolagen till socialministern. Ansökningarna skola åtföljas av vissa i lagen föreskrivna handlingar, avsedda att ådagalägga, att bolaget i fråga är lagenligt bildat. Ansökningarna handläggas av en kommitté under socialministerns ordförandeskap, bestående av parlamentsledamöter, medlemmar av Conseil d'Etat, Cour de Comptes, styrelsen för Banque de France, tjänstemän i finans- och socialministerierna, representanter för arbetarbolagen och för Conseil supérieur du Travail. Lånen få i allmänhet ej beviljas på längre tid än 5 år, men i undantagsfall beviljas de på högst 20 år. Understöden utbetalas direkt av skattkammaren till bolaget ifråga. Förskotten däremot kunna antingen utbetalas direkt eller genom förmedling av en av arbetarnas kooperativa banker.

II. De kooperativa konsumtionsföreningarna.

Bestämmelserna för krediterna till de kooperativa konsumtionsföretagen återfinnas i lag av den 7 maj 1917 (ändrad genom lag den 14 juni 1920). Dessa företag definieras som avsedda att sälja åt sina medlemmar förbrukningsartiklar, som företaget köper eller fabricerar, samt att fördela uppstående vinst mellan medlemmarna i förhållande till inköp. I företaget insatt kapital ger endast en bestämd ränta, ej överstigande 6 %. Varje medlem har samma bestämmanderätt i förhållande till företagets ledning och disponerar alltid över en röst, oavsett den summa han insatt. Föreningen kan antingen uteslutande sälja åt sina medlemmar eller åt vem som helst. Lagen bestämmer, att de kooperativa konsumtionsföretagens andelar ej få lyda på mera än 100 francs, och i stadgarna får ej fordras, att från början inbetalas mera än 25 francs. Företagen äro mestadels organiserade i form av aktiebolag. De kooperativa konsumtionsföretagen ha sammanslutit sig till förbund, avsedda att inköpa varor åt medlemmarna. Typen för dessa är »Le Magasin de gros des sociétés coopératives de France».

De kooperativa företagens statsanslag utgå endast i form av lån med 2 % ränta, och beloppet får ej överstiga halva företagets aktiekapital. Dessa medel tagas från

krediter, som varje år uppläggas enligt bestämmelse i finanslagen. De uppgå för närvarande till 500 000 francs. Dessutom tagas de från en fond, som inrättats genom lagen den 7 maj 1917. Alla återbetalningar av statslån skola krediteras denna fond, även om lånen beviljats av budgetsmedel. Fonden befinner sig sålunda i ständig ökning.

Ansökningar om statsanslag göras på enahanda sätt som beträffande de kooperativa produktionsbolagen, och bidragen utbetalas antingen direkt eller genom Magasin de gros des sociétés coopératives de France.

Särskilda lättnader medgivas företag, som avse återuppbyggandet av de härjade områdena, och en särskild kredit på 10 miljoner, avsedd att meddela lån åt sådana företag, har upplagts i budgeten.

Paris den 10 augusti 1921.

Gunnar Löwegren.

Lagstiftningen om arbetsaktier i Frankrike.

Idén om genomförande av en arbetarnas delaktighet i företagens vinst är ej ny i Frankrike. Redan för trettio år sedan bildades av Charles Robert en förening, Société pour l'étude pratique de la participation, för studiet av hur denna tanke praktiskt skulle genomföras. De franska yrkeskamrarnas centralkommitté framlade år 1910 en rapport, utarbetad av M. Pascalis, nuvarande ordförande i Paris handelskammare, vari arbetarnas delaktighet i vinst föreslogs, ehuru denna ej skulle vara obligatorisk. Sedan denna tid hava såväl handelskamrar som arbetsgivarsammanslutningar i Frankrike förordat systemet. De hava därvid hänvisat till att man i England efter de svåra lönestrider, som där under senare år ägt rum, bland arbetsgivarna alltmera allmänt börjat ansluta sig till en dylik tanke.

I Frankrike antogs den 26 april 1917 en lag om arbetsaktier. Denna lag stipulerar, att i ett aktiebolag arbetarna kunna tillförsäkras rätt till delaktighet i vinst därigenom, att jämte kapitalaktier utfärdas s. k. arbetsaktier, som skola förvärvas av den i företaget anställda personalen. Lagen föreskriver emellertid intet tvång för utfärdande av sådana arbetsaktier, och lagens verkan har blivit så gott som ingen, i det att det knappast torde finnas något företag, som bildats enligt det av lagen föreskrivna mönstret. Det har därför från flera håll framhållits, att man måste göra dessa bestämmelser obligatoriska, så att de få någon verkan.[1]

I det syftet ha tvenne lagförslag framlagts för det franska parlamentet, det ena av Em. Brousse i deputeradekammaren den 20 januari 1920, det andra av Jean Codet i senaten den 8 juni 1920. Båda dessa lagförslag avse obligatorisk utdelning av en del av företagens vinst åt deras arbetare och tjänstemän.

Det första förslaget bestämmer, att sedan ett företags årsvinst uträknats enligt den norm, som det förut brukat använda för årsvinstens bestämmande, minst 15 % av denna vinst skall anslås till företagets personal. Av detta belopp skall en summa, motsvarande 10 % av årsvinsten, direkt fördelas bland alla anställda i proportion till vars och ens lön. Återstående 5 % skola anslås till en kollektiv fackföreningskassa, omhänderhavd av representanter för yrkessammanslutningarna. De inbetalda beloppen skola av kassan uppdelas mellan distriktets olika industri- och handelsgrenar och vid varje års slut utdelas bland de i dessa företag anställda.

Det andra lagförslaget, det av M. Codet, innebär, att på varje plats skall bildas ett eller flera driftsråd (Conseils du Travail), bestående av representanter för arbetare och arbetsgivare till lika antal samt en representant för staten, utnämnd av socialministern. Inom varje distrikt skall sedan bildas distriktsråd (Conseil régional du Travail) och i Paris ett högsta arbetsråd (Conseil suprême du Travail), vilket skall

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 431.

bestå av fem senatorer, valda av senaten, fem »conseillers d'Etat», utnämnda av ministern, och fem representanter för distriktsråden. Ordförande i detta högsta råd skall vara socialministern.

Lagförslaget bestämmer sedan, att alla aktiebolag obligatoriskt skola bildas som »aktiebolag med vinstdelaktighet för arbetare» enligt den gamla lagen av den 26 april 1917, och att alla företag, av vilken form de än äro, måste tillerkänna den anställda personalen en viss del i företagets vinst. Beloppen av dessa utdelningar skola fastställas av distriktsråden för olika grupper av industrier och affärer samt efter de lokala driftsrådens hörande för olika grupper av anställda. Högst 33 % av ett företags vinst skall på så sätt kunna utdelas till dess personal. Innan distriktsrådens beslut bliva definitiva, skola de underställas högsta arbetsrådets godkännande.

Distriktsråden skola även ha till uppgift att fastställa normallöner, bestämma vilken ränta, som får beräknas å företagens kapital, och fastställa ett visst belopp, som företagen måste avsätta till en reservkassa, innan de utdela personalens andel i vinst. Distriktsråden skola dessutom kunna fungera som skiljedomstolar i alla tvister mellan arbetare och arbetsgivare. Den nämnda reservkassan skall tjäna till att täcka eventuella förluster och till arbetslöshetsbidrag. En sådan kassa skall finnas inom varje distrikt.

För övervakande av tillämpningen av denna lag och därmed sammanhängande bestämmelser skulle finansministern ställa inspektörer till socialministerns förfogande. Dessa inspektörer skulle ha tillträde till företagens böcker och räkenskaper.

Mot dessa lagförslag har anmärkts, att de båda i huvudsak avse vinstens individuella fördelning mellan de olika löntagarna (participation unitaire). Man menar, att ett sådant system skulle ge anledning till ytterligare stridigheter och tvister mellan arbetare och arbetsgivare. M. Albert-Bloche har därför föreslagit (i ett par artiklar i l'Information Sociale) inrättandet av organisationer, sammansatta av representanter för både arbetsgivarna och arbetarna. Dessa organisationer skulle ha till ändamål att uppbära den andel i vinsten, som tillerkännes personalen. De skulle kunna bildas antingen distriktsvis eller för olika grupper av företag. De avdrag av företagens vinster, som skulle göras till förmån för deras personal, skulle utgå på samma sätt som skatt på industriella eller kommersiella företag och beräknas efter de deklarerade vinsterna.

De så anslagna summorna skulle enligt Albert-Bloches förslag användas till arbetarnas bästa, såsom till billiga bostäder, idrottsplatser o. d., utan att man dock utesluter principen om utdelning till varje löntagare särskilt. Detta senare sätt måste användas beträffande all personal, som på något sätt deltager i företagets förvaltning, emedan dessa personer ej önska eller kunna komma i åtnjutande av kollektiva anordningar.

Paris i september 1921.

Gunnar Löwegren.

Storstrejken i norra Frankrike i september 1921.

I följd av lönereduktionen utbröt i början av augusti 1921 en strejk bland textilarbetarna i Lille, Roubaix och Tourcoing. Trots upprepade försök från regeringens sida till medling ha de stridande parterna ännu icke kunnat enas. Strejken tog hastigt en stor omfattning. Från att ha börjat bland textilarbetarna har den så småningom utbrett sig till att omfatta även ett flertal andra yrken, och från och med den 12 september övergick den till storstrejk inom ovannämnda distrikt.

Orsaken till strejken var arbetsgivarnas fordran på en reduktion av dyrtidstillägget med 20 centimes i timmen att tillämpas från och med den 1 augusti, varigenom textilarbetarnas dyrtidstillägg skulle komma att uppgå endast till 25 centimes i timmen. Arbetarna ha förklarat, att det officiellt upprättade indextalet för levnadskostnaderna för juni — 336 —, vilket fastställts av »Commission régionale du Nord du coût de la vie», icke är riktigt. De anse, att denna siffra ej motsvarar de verkliga levnads-

kostnaderna, vilka skulle ligga betydligt högre. Arbetsgivarna däremot ha förklarat, att de ej fastställt dyrtidstillägget efter denna koefficient, enär i verkligheten de löner, som tidigare utgått, ligga avsevärt högre än om lönerna före kriget höjts med 236 %. Arbetsgivarna framhålla vidare, att lönerna i Roubaix och Tourcoing äro högre än lönerna på andra platser i landet, vilket inverkar menligt på avsättningsmöjligheterna för produkterna från fabriker i dessa trakter.

Enligt uppgifter från arbetsgivarhåll skulle timlönerna för textilarbetare efter den ifrågasatta reduktionen av 20 centimes i timmen bli:

Ylleindustrien: spinnare	Roubaix-Tourcoing	3 fr.	(Mulhouse	däremot	blott	2·25)
knytare	» »	2·33	(»	»	»	1·78)
Bomullsindustrien: spinnare	» »	2·70	(»	2·15,	Vosges	2·05)
knytare	» »	2·20	(»	1·70,	»	1·70)

Strejken började den 7 augusti bland bomullsspinnarna i Lille och utvidgades den 15 augusti till spinnarna i Roubaix-Tourcoing. Den 20 augusti proklamerade transportarbetarna sympatistrejk.

De första underhandlingarna ägde rum den 19 augusti på prefektens tillskyndan. Dessa blevo emellertid utan resultat och strejken fortsatte att utbreda sig. Även garveriarbetarna anslöto sig till strejkrörelsen.

Vid sammanträde den 24 augusti med Conseil Général i Nord-departementet beslöt denna myndighet ändra sammansättningen av den kommission, som har att fastställa levnadskostnadsindex, och att bereda arbetarna flera platser i denna.

Den första levnadskostnadskommissionen i Nord-departementet var sammansatt av representanter för områdena Lille-Roubaix-Tourcoing och bestod av 26 medlemmar, varav 5 arbetare. Denna kommission arbetade under hela år 1920. Sammansättningen av kommissionen ändrades nu därhän, att den skulle bestå av 16 arbetsgivare och 16 arbetare samt 16 andra ledamöter, valda bland medlemmar av Conseil général och bland teknici. Denna kommission fick i uppdrag att snarast möjligt utarbeta en ny index, för att man efter denna skulle kunna jämka arbetarnas och arbetsgivarnas ståndpunkter. Arbetsgivarna meddelade emellertid redan på förhand, att de under inga förhållanden kunde avstå från fordran på en reduktion av 20 centimes på dyrtidstilläggen, eftersom lönerna i alla fall voro högre än på övriga platser i landet.

Den 29 och 30 augusti påbörjades nya underhandlingar inför prefekten, mären i Tourcoing och distriktets yrkesinspektör. Arbetsgivarna ansågo sig dock ej kunna fatta något beslut vid detta tillfälle, emedan mären ej hade kallat representanter för deras yrkessammanslutning, »consortium textile». Det blev sålunda ej heller nu något resultat.

De sista försöken till en sammanjämkning, innan storstrejken bröt ut, gjordes den 6 september, då arbetarnas och arbetsgivarnas representanter sammanträdde inför prefekten i Nord-departementet. Arbetarna föreslogo status quo intill 31 december 1921, även om den nytillsatta levnadskostnadskommissionen skulle beräkna indextalet till ett tal över 336, dock att, om indextalet skulle överstiga 345, nya underhandlingar skulle upptagas. Detta förslag ansågo arbetsgivarna oantagligt, emedan det, tvärtemot att medföra en lönereduktion, skulle kunna komma att resultera i en löneförhöjning.

Följden av att dessa underhandlingar misslyckades blev, att fackföreningskommissionerna från Roubaix, Tourcoing, Halluin, Lannoy m. fl. orter sammanträdde i Roubaix och beslöto att utvidga strejken att omfatta samtliga korporationer från och med den 12 september. Denna dag trädde även storstrejken i kraft. Förutom textil- och transportarbetare gingo även metallarbetare, byggnadsarbetare och arbetare inom livsmedelsbranschen i strejk. Både gasverk, brandkår och spårvägar berördes mer eller mindre därav. Över 150 000 arbetare deltogo i denna storstrejk.

Det är att märka, att i denna strejk deltagit både de nationalistiska arbetarna och medlemmar av de kristliga arbetarsammanslutningarna, vilka eljest vid upprepade till-

fällen demonstrerat mot strejkrörelser, som de ansett ej tjäna arbetarnas ekonomiska intressen, utan vara igångsatta i politiskt syfte. Arbetsgivarna ha visserligen vid några tillfällen med stöd av yttranden från vissa ytterlighetsmän bland arbetarna velat påstå, att även denna strejk har en revolutionär karaktär, men arbetarna proklamera, att den är en ren principstrid mot lönereduktioner.

Samma dag, som storstrejken började, den 12 september, sammanträdde hos socialministern Daniel-Vincent ett antal delegerade för arbetsgivarna för att för honom framlägga sina synpunkter. Å andra sidan riktade märerna i Roubaix och Tourcoing till båda parterna och till regeringen skrivelser, vari de föreslogo att hänskjuta tvisten till en skiljenämnd. Socialministern föreslog arbetsgivarna ett nytt sammanträde med arbetarnas delegationer, men på ett möte i Roubaix den 14 september beslöto arbetsgivarna att ej ingå på vidare underhandlingar. Arbetarna däremot visade sig villiga att hänskjuta frågan till en skiljenämnd enligt lagen av den 27 december 1892. En delegation för arbetarna med Jouhaux och Vandeputte i spetsen uppvaktade den 15 september Briand, vilken lovade att upptaga frågan i ministerrådet.

Sedan frågan behandlats i detta och arbetarnas villighet att ingå på underhandlingar konstaterats, uttryckte ministerrådet sin önskan, att arbetsgivarna måtte samtycka till upptagande av nya sådana. Arbetsgivarna samtyckte till att sända delegerade till ett sammanträde hos konseljpresidenten, men meddelade i en pressnot, att ej mycket vore att vänta av ett sådant sammanträde, enär de ej kunde frångå sin ståndpunkt beträffande kravet på lönereduktion. Samtidigt tillsatte arbetsgivarna en kommitté med uppdrag att redigera ett upprop till arbetarna, vari dessa anmodades att återgå till arbetet.

I detta upprop sökte arbetsgivarna förklara för arbetarna, att det var under trycket av tvingande nödvändighet, som de måste påyrka en lönereduktion för att ej bliva handicapade av konkurrenterna på andra orter. Det framhålles, att lönerna i Roubaix-Tourcoing även efter en reduktion av 20 centimes i timmen stå högre än annorstädes. Lönerna bero icke endast, säger upproget, av den ena partens välvilja och den andras fordringar, utan även av de allmänna ekonomiska villkoren. Man kan icke tvinga Roubaix-Tourcoings kunder, som befinna sig över hela världen, att betala ett högt pris, då de kunna erhålla sina artiklar billigare från annat håll. Bibehållandet av de högre lönerna måste därför ofelbart leda till arbetsinställelser och svår arbetslöshet. Arbetsgivarna måste fasthålla vid sin yrkan på lönereduktioner, men önska alltjämt erkänna arbetarnas fackföreningar och stå i förbindelse med dem. Arbetsgivarnas kommitté utfäste sig att å sin sida göra allt för att påverka industriidkarna att i möjligaste mån bekämpa arbetslösheten, och vidare utlovade kommittén att upprätta en organisation för att arbeta för levnadskostnadernas sänkning.

Dessa tvenne utfästelser i uppropet förfelade icke sin verkan på en del arbetare. Manifestet fick därför till följd, att arbetarna i ganska stor utsträckning återgingo till arbetet, trots att naturligtvis arbetsgivarnas beslut att icke godtaga skiljedom och att icke underhandla med arbetarna väckte bittra känslor även hos de mest moderata bland dem.

Det ovannämnda sammanträdet av delegerade för de båda parterna ägde rum hos konseljpresidenten den 19 september, men ej heller nu ansågo sig arbetsgivarna kunna göra några eftergifter. Storstrejken blev emellertid den 23 september definitivt avblåst av strejkkommittén, och endast de arbetare, som direkt berördes av konflikten, fortsatte att strejka.

Kommittén motiverade storstrejkens avblåsande med att textilindustriens arbetare under nuvarande situation, då strejkkassorna voro så gott som tömda, skulle bliva bättre hjälpta av kamraterna inom de andra industrierna, därest dessa återgingo till arbete och av sina löner kunde lämna rikligare bidrag till textilarbetarnas strejkkassor.

Paris den 23 september 1921.

Gunnar Löwegren.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk Författningssamling hava under tiden 21 september—21 oktober 1921 publicerats följande författningar rörande sociala frågor.

N:r		Daterad
535.	K. kung. ang. statsbidrag till driftkostnaderna vid alkoholistanstalter för åren 1921 och 1922	29 aug.
553.	K. kung. ang. ändrad lydelse av 27 och 52 §§ i hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (n:r 566)	26 sept.
555.	K. kung. ang. statsbidrag för provisoriska åtgärder beträffande sjukvården inom rikets ödemarksområden	26 sept.
556.	K. kung. ang. ändrad lydelse av § 3 i kung. d. 30 april 1920 (n:r 234) ang. statsbidrag till avlöning åt distriktsköterskor	26 sept.
560.	K. instruktion för statens byggnadsbyrå	26 sept.
585.	K. kung. ang. fastställande av stadgar för riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet	26 sept.
607.	K. kung. ang. fastställande av grundtal för dyrtidstillägg att gälla tillsvidare från och med oktober månad år 1921	7 okt.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor. —

Internationella arbetskonferensen i Genève. Kungl. Maj:t har den 26 september 1921 utsett följande personer att deltaga i den internationella arbetsorganisationens tredje generalkonferens, vilken sammanträder i Genève den 25 oktober 1921, nämligen:

för *Sveriges regering* såsom ombud t. f. ordföranden och chefen för arbetsrådet Sigurd Ribbing och generaldirektören och chefen för lantbruksstyrelsen Erik Insulander samt såsom experter byråchefen i socialstyrelsen Arthur Molin och t. f. byråchefen i samma styrelse Bertil Nyström;

för arbetsgivarna såsom ombud direktören Sigfrid Edström samt såsom experter ordföranden i svenska lantarbetsgivarnas centralförening, viceamiralen Wilhelm Dyrssen och verkställande direktören i nämnda förening Adolf Henrik Carell;

för arbetarna såsom ombud sekreteraren i landsorganisationen Edvard Johansson, såsom experter förtroendemannen hos svenska lantarbetarförbundet, redaktören Albin Hansson och ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren Olof Nilsson i Tånga[1] samt såsom språkkunnigt biträde redaktören Sven Backlund.

Den för konferensen fastställda dagordningen upptager följande ärenden:

1. Revision av statuterna för internationella arbetsbyråns styrelse.
2. Tillämpning på jordbruksarbetare av de i Washington fattade besluten rörande reglering av arbetstiden.
3. Tillämpning på jordbruksarbetare av de i Washington fattade besluten rörande: a) åtgärder till förebyggande och avhjälpande av arbetslöshet: b) skyddslagstiftning för kvinnor och minderåriga.
4. Särskilda åtgärder till jordbruksarbetarnas skydd: a) Teknisk undervisning i agrikulturella ämnen. b) Jordbruksarbetarnas bostadsförhållanden. c) Tillförsäkrande av förenings- och församlingsrätt. d) Olycksfalls-, sjukdoms-, invaliditets- och ålderdomsskydd.
5. Desinfektion av ull, innehållande mjältbrandsbaciller.
6. Förbud mot användande av blyvitt vid målning.
7. Veckovilodagen i industriellt och kommersiellt arbete.
8. a) Förbud mot användande av minderåriga under 18 år såsom eldare eller kollämpare. b) Obligatorisk läkarbesiktning av all minderårig skeppspersonal.

[1] Har sedermera avsagt sig uppdraget och till ersättare erhållit ledamoten av riksdagens andra kammare Per Edvin Sköld.

Driftsrådslagstiftningen i Tchecko-Slovakien. Den tchecko-slovakiska republikens president har den 3 september 1921 sanktionerat en av folkrepresentationen antagen lag om driftsråd, vilken träder i kraft den 1 januari 1922.

Att döma av tillgängliga uppgifter ansluter sig den nya lagen nära till den tyska lagstiftningen på samma område. Driftsråd skola sålunda upprättas vid alla industriella företag med minst tjugo arbetare, med undantag av allmänna arbeten samt bergverk, (vid vilka sistnämnda ett särskilt driftsrådssystem ordnats genom en synnerligen långt gående lag). Driftsrådens uppgift skall bl. a. vara att övervaka efterlevnaden av gällande avlöningsbestämmelser och arbetarskyddslagar samt att i vissa fall medverka vid avskedande av arbetare. De skola för sådant ändamål ha rätt att taga del av avlöningslistor och liknande handlingar samt vid företag med över 300 arbetare jämväl rätt att granska företagets bokslut, balans-, vinst- och förlustkonton.

— Arbetarskydd. —

Explosionskatastrofen i Oppau. I anledning av den vid en kemisk-teknisk fabrik i Oppau i september innevarande år inträffade explosionsolyckan, som kostade hundratals människoliv, hava de centrala arbetar- och tjänstemannaorganisationerna i Tyskland — Allgemeiner deutscher Gewerkschaftsbund och Arbeitsgemeinschaft freier Angestelltenverbände — offentliggjort följande gemensamma uttalande:

»Den uppskakande katastrofen i Oppau, föranledd genom antändandet av stora massor explosiva ämnen i omedelbar närhet av en bebyggd ort och mitt ibland tusentals arbetare, påkallar med nödvändighet ett omedelbart ingripande av lagstiftningen. Föreskrifterna till *förebyggande av olycksfall*, som vid denna katastrof befunnits alldeles otillräckliga, måste nu underkastas en grundlig revision, oavsett huruvida i föreliggande fall någon överträdelse eller försumlighet kan påvisas. De nuvarande, absolut otillfredsställande bestämmelserna om *ersättning vid olycksfall*, vare sig det gäller skada till liv eller egendom, kräva också en skyndsam reform.

För omedelbar lindring av den uppkomna nöden måste i lag fastställas en mot penningvärdets minskning svarande ersättning åt de av olyckan drabbade eller deras efterlevande. Intill dess ersättningsbeloppen blivit slutgiltigt bestämda, måste erforderliga förskott utbetalas. Kostnaderna härför böra i främsta rummet läggas på den industrisammanslutning, till vilken de industriella anläggningarna i Oppau hört.» (Korrespondenzblatt.)

— Arbetslöner. —

Den norska lagstiftningen om minimilön för affärsanställda. Den norska lagen av den 9 augusti 1918 angående minimilön för lägre affärsanställda, vilken lag skulle äga giltighet till och med den 30 september 1921, har genom en den 5 augusti detta år utfärdad ny lag prolongerats för ytterligare ett år, alltså till utgången av september månad 1922. Lagens tillämplighet är i varje särskild kommun beroende på kommunalstyrelsens beslut, och skall, där minimilöner på grund av sådant beslut varit fastställda för tiden intill den 1 oktober i år, för dessas fortsatta giltighet krävas, att beslutet uttryckligen förnyas även för tiden efter 1 oktober. Lagen gäller f. n. i ett 20-tal städer och stadsliknande samhällen.

Lagens ordalydelse återfinnes i Sociala Meddelanden, årg. 1919, sid. 270 ff.

(Sociale Meddelelser.)

Lönesänkningar i Förenta staterna. U. S. Steel Corporation företog från den 29 augusti 1921 en ny lönereduktion, motiverad av de sänkta priserna å stål. Lönerna sänktes härvid med omkring 20 %. Timlönen för okvalificerat arbete (*unskilled labor*), som förut vid ståltrustens verk varit 37 cent, har således reducerats till 30 cent och övriga löner nedbringats i proportion. De fristående stålbolagen genomförde redan något tidigare en liknande lönesänkning.

Detta är den tredje lönereduktion, som under detta år företagits av ståltrusten. Den 3 maj sänktes timlönen från 46 till 37 cent. I början av juli avskaffades den s. k. »basic» eller »overtime day» (d. v. s. bestämmelsen om övertidstillägg för allt arbete utöver åtta timmar per dag), vilket innebar en reduktion på omkring 10 %. Timlönen för »unskilled labor» var år 1915 20 cent, och den nya löneskalan är således 50 % högre än den före kriget gällande.

Inom byggnadsfacken i Chicago utbröt i början av maj en omfattande lönekonflikt, som först den 7 september löstes genom skiljedom. Utslaget, som berör 50 000 arbetare, innebär bl. a., att timlönerna, som förut utgjort för yrkesarbetare 1·25 och för hjälparbetare 1 dollar, för tiden intill den 1 juni 1922 skola sänkas till belopp, växlande mellan 1·10 och 0·70. För tiden 1 juni 1922—31 maj 1923 skola nya lönesatser genom skiljedom fastställas före den 1 februari 1922. Genom ifrågavarande skiljedomsbeslut väntar man, att den avstannade byggnadsverksamheten åter skall komma igång, vilket torde medföra såväl en förbättring vad arbetslösheten i Chicago angår, som ock en lättnad för vissa av de lokala industrierna. Dessutom torde de lönesänkningar samt övriga arbetsvillkor, som fastställts i utslaget, bliva normgivande för arbetsavtal å andra platser i Förenta staterna.

Vid slakterierna i Chicago sökte arbetsgivarna under sommaren genomföra en lönesänkning med 5 cent per timme, motiverad med det allmänna prisfallet, som uppgavs hava medfört, att arbetslönerna uppgingo till 45 % av produktionskostnaderna. På grund av gällande avtal måste emellertid frågan hänskjutas till skiljedom, vilken gick arbetsgivarna emot. Skiljedomaren Alschuler, som fått i uppdrag att avgöra tvisten, fällde nämligen det utslaget, att levnadskostnaderna i Chicago ännu ej nedgått så mycket, att en nedsättning av lönerna vore berättigad.

Utslaget torde emellertid även till en viss grad tyda på, att de 75 000 arbetarna i The Union Stock Yards i Chicago, vilka skulle berörts av minskningen ifråga, intaga en relativt starkare ställning gentemot arbetsgivarna än arbetarna inom stålindustrien och andra fack.

I ett hänseende innebär utslaget för övrigt ett medgivande åt arbetsgivarna, i det dessa berättigats att utan övertidsersättning uttaga 48 arbetstimmar i veckan i stället för endast 40 timmar förut. (Meddelanden från svenska konsulatet i Chicago.)

Sänkning av minimilönerna för jordbruksarbetare i England.[1] Vid den reglering av jordbruksarbetarnas minimilöner, som ägt rum innevarande höst, ha lönebeloppen undergått en genomgående nedsättning, innebärande för manliga arbetare i de distrikt, där lönerna voro lägst, en återgång till den lönenivå, som gällde under sommaren 1920, och i övriga distrikt ungefär ett medeltal mellan 1919 och 1920 års lönesatser, såsom framgår av följande tablå:

	Minimilöner per vecka för vuxna manliga arbetare.					
	1918	1919 juni	1919 okt.	1920 april	1920 aug.	1921 sept.
	s. d.	s. d.	s. d.	s. d.	s. d.	s. d.
Cheshire	36 –	38 –	42·6	48 –	52 –	47 –
Durham och Northumberland	36 –	42·6	42·6	46·6	50·6	44·6
Glamorgan och Monmouth	36·6	41·6	41·6	45·6	50 –	44 –
Yorkshire	35 –	41 –	41 –	45 –	49 –	43 –
Lincolnshire och Middlesex	34 –	40·6	40·6	44·6	48·6	42·6
Övriga grevskap (högst)	35 –	39·6	40 –	44 –	48 –	42 –
Övriga grevskap (lägst)	30 –	36·6	36·6	42 –	46 –	

Minimilönerna avse i allmänhet en veckoarbetstid av om vintern 48 timmar samt om sommaren 50 timmar (1918 och 1919 54 timmar eller däröver). För Cheshire har bibehållits 54 timmars arbetsvecka hela året, vilket föranlett, att minimilönen där satts högre än i andra landsdelar.

De för kvinnor och minderåriga samt för vissa särskilda grupper av manliga arbetare (kreatursskötare o. d.) fastställda minimilönerna hava även ledes blivit nedsatta i ungefärlig proportion till ovanstående. (Labour Gazette.)

Lönestegringen för statsanställda i Tyskland. I anledning av den höjning av dyrtidstilläggen för rikets befattningshavare, som ägt rum från den 1 augusti 1921, har Statistisches Reichsamt verkställt en beräkning av hur löneinkomsterna för statsanställda i olika grader ökats från 1913 till 1921. Undersökningens huvudresultat framgår av följande sammanställning, som avser vissa typiska grupper av befattningshavare å en medeldyr ort.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1918. sid. 77, årg. 1919, sid. 799 och årg. 1920, sid. 325.

	Årsinkomst 1913	Genomsnittlig årsinkomst 1921				Indextal (Grovarb. = 100)	
		Utan familjetillägg		Med tillägg f. 2 barn			
	Mark	Mark	Ökn. (%)	Mark	Ökn. (%)	1913	1921
Tjänstemän							
av högre grad (Regierungsrat)	6 500	28 350	336	31 650	387	685	215
av mellangrad (Oberregierungssekretär)	3 820	18 985	397	22 285	483	385	151
av lägre grad (Amtsgehilfe)	1 640	13 325	712	16 625	914	165	113
Yrkesutbildad arbetare	1 613	14 976	828	15 974	890	163	108
Annan yrkesvan arbetare	1 260	13 978	1 009	14 976	1 088	127	102
Grovarbetare	992	13 728	1 284	14 726	1 384	100	100

Såsom av tablån framgår, har inkomstökningen för de lägre löntagarna varit vida större än för de högre. Ävenså hava de grupper av löntagare, vilka såsom arbetare hava sina löneförhållanden reglerade genom kollektivavtal, kommit upp till större löneökning än de å stat uppförda tjänstemännen. En tjänsteman av lägre grad, som år 1913 enligt tablån hade något högre lön än en yrkesarbetare, stod däremot 1921 lägre än till och med grovarbetaren. I viss mån utjämnas emellertid detta genom familjetilläggen, som genomgående äro högre för tjänstemän än för arbetare (för den i tablån avsedda ortsklassen resp. 1 650 och 499 mark för varje barn). Räknar man sålunda i varje fall med en familjeförsörjare, som uppbär tillägg för två barn, befinnas åtminstone de lägre tjänstemännen hava hävdat sin ställning gentemot de närmast stående kroppsarbetarna. Hur löneskillnaderna nivellerats, belyses bäst av de i tablån anförda indextalen, vilka visa, att t. ex. ett regeringsråd år 1921 hade blott något mer än dubbelt så stor löneinkomst som en grovarbetare medan han år 1913 åter uppburit nära sju gånger så mycket som denne.

(Wirtschaft und Statistik.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under augusti 1921. Såsom understöd åt arbetslösa har av statsmedel under månaden utbetalats ett belopp av c:a 877 000 kronor, huvudsakligen avseende statens utgifter för den understödsverksamhet, som bedrivits av kommunerna under maj och juni månader. Inalles har under året av kommissionen intill den 1 september i statsbidrag till understödsverksamhet för arbetslösa utbetalts något över 2 miljoner kronor.

Enligt ingivna redovisningar utdelade under juli månad 79 kommuner — eller ungefär samma antal som under juni månad — understöd till de arbetslösa. Kostnaderna härför uppgingo till 842 420 kronor, varav på statens del kommer 426 210 kronor. Före den 1 september ägde emellertid inga utbetalningar av statsbidrag för ifrågavarande tid rum.

Enligt ingivna rapporter ha under juli månad utdelats arbetslöshetsunderstöd till i genomsnitt 17 714 personer.

Kostnaderna för skogssällskapets statsarbeten och Norrlands statsarbeten under augusti månad ha utgjort c:a 2 980 000 kronor. Läggas härtill kostnaderna för nödhjälpsarbetena vid statens järnvägars automobilvägar och statens diknings- och torvtäktsarbeten i Göteborgs och Bohus län samt kostnaderna för vid flygkompaniet å Malmslätt utförda nödhjälpsarbeten med sammanlagt c:a 212 000 kronor, erhålles en total utgiftssiffra för de statliga nödhjälpsarbetena för augusti månad av c:a 3·2 miljoner kronor.

Vid augusti månads ingång voro 201 nödhjälpsföretag igång. Under månadens lopp ha 26 företag igångsatts (därav 17 genom skogssällskapets statsarbeten och 9 genom Norrlands statsarbeten) samt 13 företag avslutats, vadan antalet i gång varande arbetsföretag vid månadens slut utgjorde 214. Antalet vid dessa nödhjälpsarbeten sysselsatta arbetare uppgick den 31 augusti 1921 till 13 649.

Som i kommissionens rapport för föregående månad omförmäldes, trädde de beslutade lönesänkningarna vid de statliga nödhjälpsarbetena i kraft den 1 augusti.[1] Denna åtgärd framkallade här och var missnöje bland de vid nödhjälpsföretagen sysselsatta. Strejker utbröto också på ett tiotal platser, men blevo i fjertalet fall bilagda redan före månadens utgång, i det att arbetarna

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 843.

återgingo på förutvarande villkor. Missnöjet med löne reduceringarna föranledde även sammankallande av en kongress för arbetslösa i Stockholm, vid vilken bl. a. beslöts att från den 4 september förklara de statliga nödhjälpsarbetena i blockad. Kommissionen förklarade efter en viss respittid de strejkande avskedade och utestängde dem från understödsverksamheten. För att emellertid tillmötesgå skäliga krav från arbetarsidan överenskoms med landssekretariatet om ingående gemensam undersökning beträffande förhållandena på de olika arbetsplatserna i syfte att söka åvägabringa vissa lokala jämkningar.

Anslag till nödhjälpsarbeten i Norge. Den 13 juli 1921 framlades av norska regeringen för stortinget en proposition om extraordinära anslag för motarbetande av arbetslösheten. Förslaget avsåg att bereda regeringen medel till anordnande av nödhjälpsarbeten för 10 000 arbetare under 300 dagar per man eller inalles 3 miljoner arbetsdagar samt till subventionering av kommunala nödhjälpsarbeten för lika många arbetare under samma tid. Härvid förutsattes, att statsbidraget till kommunerna, som hittills varit fastställt till 2 kronor per dagsverke,[1] skulle höjas så, att det efter omständigheterna kunde variera mellan 2 och 4 kronor, samt att maximiförtjänsten vid de av staten subventionerade arbetena, som förut varit begränsad till 12 kronor per arbetsdag, skulle få stiga till högst 14 kronor för arbetare, som hade stor försörjningsplikt och vore bosatt å ort med särdeles höga levnadskostnader, ävensom för arbete, som utfördes på ackord. Rörande denna förhöjning gjorde sig i stortinget delade meningar gällande och blev resultatet, att stortinget i överensstämmelse med ett av socialkommitténs majoritet framställt tilläggsförslag fastställde tolvkronorsgränsen som generellt villkor för statsbidrag, men samtidigt godkände regeringens förslag om en högre maximigräns för särskilt betungade familjeförsörjare och vid ackordsarbete. Innebörden av sammanjämkningen kan alltså anses vara, att den sistnämnda klausulens karaktär av undantagsbestämmelse blivit starkare understruken än i det ursprungliga förslaget.

Anslaget till kommunernas nödhjälpsarbeten skall utgå med högst 26 miljoner kronor, därav 6 miljoner som direkt statsbidrag och återstoden som lån. Beträffande åter storleken av det anslag, som för statens egna arbeten skulle erfordras, fanns i propositionen intet bestämt belopp angivet, utan anfördes allenast, att genomsnittskostnaden per dagsverke beräknats till 15 kronor, varav 10 kronor som arbetslön och 5 kronor för materialkostnader och andra utgifter. Under den ovan gjorda förutsättningen av 3 miljoner dagsverken skulle detta för statsarbetena göra en sammanlagd utgift av 45 miljoner kronor. Med avseende härpå uttalade stortingets socialkommitté uti sitt i ärendet avgivna utlåtande, att det kunde synas betänkligt att giva regeringen obegränsad fullmakt, då det gällde ett anslag av sådan storlek som i förevarande fall, och att fördenskull, då någon maximigräns nu ej kunde fastställas, vid anslagets beviljande borde fästas det villkoret, att regeringen framlade redovisning och kostnadsplan till stortingets nästa sammanträde i januari 1922. Vid denna tidpunkt torde frågan om riktlinjerna för statens arbetslöshetspolitik alltså komma att upptagas till förnyad prövning.

Från arbetarsidan betonades vid frågans behandling i stortinget den 23 september särskilt nödvändigheten av att de kommunala myndigheterna av regeringen tillhölles att överallt, där behov av nödhjälpsarbeten förelåge, också sätta dylika arbeten i gång, samt att de nu i många fall uttömda arbetslöshetskassorna genom ökade statsbidrag sattes i stånd att bistå de medlemmar, som icke kunde beredas sysselsättning vid nödhjälpsarbetena. Landsorganisationens representantskap, som vid sammanträde den 31 augusti hade denna fråga under behandling, uttalade sig härvid bl. a. för en höjning av statsbidraget till $^3/_4$ av de genom kassorna utbetalade understödsbeloppen, i stället för hittills medgivna $^2/_3$ (jfr sid. 962).

(Arbeidsgiveren; Landsorganisationens Meddelelseblad.)

Arbetslöshetsunderstöd och nödhjälpsarbeten i Danmark. Frågan om revision av 1919 års arbetslöshetslag står i Danmark på dagordningen vid riksdagens höstsession innevarande år.[2] Vad som härvid främst torde bliva föremål för delade meningar är spörsmålet om hur det hittills praktiserade understödssystemet, som under den nu rådande depressionen visat sig i längden ohållbart, skall kunna ersättas med en mera produktiv arbetslöshetsförsörjning genom anordnande av nödhjälpsarbeten efter närmast svenskt mönster. För nödvändigheten av en dylik omläggning

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 366.
[2] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 409.

torde förståelse finnas i alla läger, men däremot bryta sig meningarna i fråga om principerna för reglering av avlöningarna vid dessa nödhjälpsarbeten. Från arbetsgivarsidan har yrkats, att nödhjälpslönerna sättas så mycket lägre än motsvarande på den öppna marknaden gällande lönesatser, att det för varje arbetslös blir ett intresse att, så snart något tillfälle därtill yppas, återgå till verkligt produktivt arbete. Å arbetarsidan har man åter hävdat, att gällande löneavtal i tillämpliga delar böra lända till efterrättelse även vid nödhjälpsarbetena, och har för möjliggörande härav föreslagits, att staten bör tillskjuta t. ex. 25 % av kostnaderna för dylika arbeten. Medel för subventioneringen förutsättas kunna erhållas genom vad statsverket inbesparar i arbetslöshetsunderstöd. Regeringens förslag följer den förra linjen och gör sålunda statens bidrag till kommunernas nödhjälpsarbeten beroende därav, att vid sagda arbeten reducerade löner tillämpas. Ävenså föreslås, att vägran att mottaga erbjuden sysselsättning vid dessa arbeten skall medföra indragande av utgående arbetslöshetsunderstöd, något som man å arbetarsidan bestämt motsatt sig.

Det nya arbetslöshetsprogrammets genomförande kommer tydligen att ställa ökade krav på samverkan mellan arbetslöshetsförsäkringen och den offentliga arbetsförmedlingen, och det är därför meningen, att ställa båda dessa institutioner under en gemensam tillsynsmyndighet. De hittillsvarande befattningarna som arbetsanvisningsdirektör och arbetslöshetsinspektör komma följaktligen att förenas till en tjänst, benämnd arbetsdirektör.

De samvirkende fagforbunds representantskap har vid möte den 27 september uttalat sin protest mot regeringsförslaget och i stället å de organiserade arbetarnas vägnar framställt följande krav:

att den gällande lagen om arbetslöshetskassor ej försämras för arbetarna;

att lagen ej avfattas så, att den verkar i riktning mot nedpressning av arbetslönerna:

att arbetsgivarna icke varken direkt eller indirekt genom arbetsförmedlingen må få inflytande över arbetslöshetskassornas verksamhet;

att den offentliga arbetsförmedlingen hädanefter som hittills hålles skild från arbetslöshetsförsäkringen;

att en eventuell kristidsfond ställes under arbetslöshetsnämndens förvaltning;

att bestämda regler för denna fonds användning fastställas i lagen;

att lagstiftningen om nödhjälpsarbeten hålles utanför lagen om arbetslöshetskassor:

att nödhjälpsarbeten anordnas utan nedsättning i gällande avtalsenliga löner.

(Arbejderen; Arbejdsgiveren.)

Åtgärder mot arbetslösheten i Schweiz. Sedan förbundsförsamlingen den 24 juni 1921 beviljat ett anslag av 15 miljoner francs för åtgärder till förebyggande av arbetslöshet, har förbundsrådet den 20 september utfärdat kungörelse rörande användningen av detta anslag.

För bostadsbyggande skall enligt denna kungörelse statsbidrag kunna erhållas till belopp, motsvarande högst 10 % av byggnadskostnaderna, alltså samma belopp som enligt det i femte häftet av denna tidskrift (sid. 448) refererade förbundsrådsbeslutet av den 19 februari 1921. De förut gällande restriktionerna med avseende å hyror och försäljningsvinst hava däremot borttagits. Beträffande andra allmännyttiga byggnadsföretag medgives ett statsbidrag intill 20 % av byggnadskostnaderna jämte ett tilläggsbidrag, motsvarande 20 % av sammanlagda lönesumman till de vid företaget sysselsatta arbetslösa. Detta sistnämnda bidrag kan också lämnas till företag, som giva sysselsättning åt arbetslösa, men eljest icke äro av den allmännyttiga natur, att de kunna komma i åtnjutande av bidrag till byggnadskostnaderna. Som arbetslösa skola vid tillämpningen av dessa bestämmelser som regel endast få räknas arbetare, som måst antagas i arbete utom sitt vanliga yrke; det får sålunda icke komma i fråga, att verkliga byggnadsarbetare ställas utan arbete och sedan av samme eller annan arbetsgivare återtagas såsom arbetslösa för att möjliggöra erhållande av högre statsbidrag. Förutsättning för alla statsbidrag är, att vederbörande kanton — eller kommun, under kantonens garanti — bidrager med minst lika stort belopp.

Arbetsmarknaden i England under augusti 1921. Arbetsmarknadens allmänna läge betecknades även under augusti såsom mindre gott. En förändring till det bättre gjorde sig dock märkbar inom åtskilliga näringsgrenar, särskilt malmförädlings- och glasindustrierna. Vid jordbruk och byggnadsverksamhet liksom inom tegel- och lervaruindustrierna var arbetstillgången i allmänhet ganska god.

Arbetslösheten inom fackföreningarna undergick under månaden en om ock ej så stor minskning.

från 16·7 till 16·5 %. Bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade voro den 26 augusti 13·2 % arbetslösa mot 14·8 % den 29 juli. Antalet arbetare, som fått vidkännas sådan förkortning av arbetstiden, som berättigar till offentligt understöd, sjönk samtidigt från 534 000 till 408 000, antalet arbetssökande vid arbetsförmedlingsanstalterna från 1 780 000 till 1 573 000 och antalet anmälda lediga platser från 25 000 till 21 000.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjats under augusti, var 62 och antalet från föregående månad ännu pågående 43. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare uppgick till 26 000 mot 1 127 000 föregående månad och 86 000 i augusti 1920. Lönesänkningar rapporterades under augusti för över 3 miljoner arbetare, under det att endast 90 000 erhöllo löneförbättring.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under augusti 1921. Arbetsmarknadens allmänna läge visade även under augusti en fortgående förbättring. Som följd av årstiden minskades visserligen behovet av arbetskraft vid jordbruket och andra säsongarbeten, men däremot förmärktes en ökad efterfrågan från textilindustrien och på sistone även från metallindustrien. Ett störande inflytande å arbetsmarknaden hade emellertid de med arbetsinställelser förbundna lönerörelser, vilka flerstädes utbröto såsom en följd av den senaste tidens prisstegringar.

Arbetslösheten inom fackorganisationerna minskades från 2·6 till 2·2 % och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa sjönk från 269 000 till 232 000 eller med 13·5 %. Arbetsförmedlingsstatistiken företedde ock en minskning av antalet arbetssökande per 100 lediga platser från 151 till 142. Inom sjukkassorna hade å andra sidan antalet försäkringspliktiga ökats med 0·7 %.

(Reichsarbeitsblatt.)

Arbetsmarknaden i Förenta staterna under augusti 1921. Vid de i arbetsdepartementets statistik medtagna företagen har antalet sysselsatta arbetare under augusti månad ökats med 29 000 eller 1·8 %, efter att förut allt ifrån årets början månad för månad hava minskats, såsom framgår av de i föregående häften av denna tidskrift återgivna uppgifterna för tiden januari—maj. (För månaderna juni och juli har denna statistik icke blivit tillgänglig i tid för publicering.)

(Daily Intelligence.)

— Föreningsväsen. —

Internationell fackföreningsstatistik 1913—1920. Den av internationella arbetsbyrån sammanställda fackföreningsstatistiken, vars siffror för åren 1910—1919 återgivits i fjärde häftet av denna tidskrift (sid. 367), har nu utsträckts att omfatta även 1920. Medlemssiffrorna för sistnämnda år, jämförda med 1913 och 1919 års motsvarande siffror, framgå av följande tablå:

Stater	1913	1919	1920	Stater	1913	1919	1920
Argentina	·	476 000	750 000	Nya Zeeland	72 000	83 000	·
Australien	498 000	628 000	684 000	Polen	·	350 000	947 000
Belgien	200 000	715 000	920 000	Portugal	·	100 000	·
Bulgarien	30 000	36 000	·	Rumänien	[1] 10 000	75 000	90 000
Danmark	152 000	360 000	400 000	Ryssland	·	3 639 000	5 220 000
Finland	28 000	41 000	59 000	Schweiz	95 000	200 000	292 000
Frankrike	1 027 000	2 500 000	·	Serbien	[1] 9 000	20 000	·
Förenta staterna	2 722 000	5 607 000	5 179 000	Spanien	·	876 000	876 000
Grekland	·	170 000	·	Storbritannien	4 173 000	8 024 000	·
Indien	·	500 000	500 000	Sverige	136 000	338 000	400 000
Italien	972 000	1 800 000	3 100 000	Sydafrika	5 000	60 000	·
Japan	·	247 000	·	Tcheckoslovakien	·	1 301 000	2 000 000
Kanada	176 000	378 000	374 000	Tyskland	4 513 000	11 900 000	13 000 000
Nederländerna	189 000	457 000	683 000	Ungern	115 000	212 000	343 000
Norge	64 000	144 000	142 000	Österrike	260 000	803 000	830 000

[1] Avser landets område före kriget.

Såsom härav framgår, saknas både för 1913 och 1920 uppgifter från åtskilliga land; en del siffror — i tabellen angivna med mediæval stil — äro också att anse som i hög grad approximativa. Under 1919, för vilket år statistiken är fullständigast, var antalet redovisade fackföreningsmedlemmar för alla länderna tillsammans c:a 42 miljoner. Räknar man för de länder, varifrån uppgifter för 1920 saknas, med samma siffror som föregående år, kommer man för 1920 upp till en slutsumma av 48 miljoner. Motsvarande siffra för 1913 kan med approximativ uppskattning för de länder, varifrån uppgifter saknas, sättas till något över 16 miljoner, vadan alltså under de sju sista åren en tredubbling av antalet organiserade arbetare får beräknas hava ägt rum.

(International Labour Review.)

— Sjukförsäkring. —

Sjukförsäkringen och de arbetslösa i Norge. Enligt norska sjukförsäkringslagen äger en försäkringspliktig sjukkassemedlem, som utan eget förvållande blir arbetslös, att utan avgiftsskyldighet kvarstå i sin kretssjukkassa, såvida han oavbrutet sedan ett halvt år varit medlem i sådan kassa. Rätten till kontant sjukhjälp bortfaller dock vid sjukdom, som inträder mer än fjorton dagar efter arbetslöshetens början, och rätten till läkarhjälp vid sjukdom, som inträffar efter ytterligare två veckor. Varar arbetslösheten över åtta veckor, går medlemsrätten helt förlorad.

I anledning av därom gjorda framställningar under arbetslöshetsfrågans behandling i stortinget i mars innevarande år föranstaltades inom socialdepartementet en utredning om provisoriska åtgärder, varigenom sjukkassemedlemmar, som under nuvarande depression drabbades av arbetslöshet, måtte beredas möjlighet att fortfarande kvarstå i sjukförsäkringen. Enligt vad utredningen gav vid handen, kunde frågan lämpligast ordnas med tillämpning av gällande lagbestämmelser om frivillig sjukförsäkring, och föreskrevs i ett av departementet den 4 juli 1921 utfärdat cirkulär följande att härvidlag lända till efterrättelse:

Arbetslös, som är medlem av en av staten erkänd arbetslöshetskassa, skall genom dennas försorg anmälas till inträde i den lokala sjukkassan å den ort, där han uppehåller sig. Av premien för den sålunda försäkrade skall enligt de allmänna bestämmelserna för den frivilliga sjukförsäkringen 20 % bestridas av statsmedel och 10 % från kommunen, medan återstående 70 %, som eljest skulle betalas av den försäkrade själv, erlägges av arbetslöshetskassan. Denna får för dessa utgifter liksom för övriga utbetalade understöd statsbidrag med hälften eller i vissa fall $^2/_3$, och av detta uttaxerar staten i sin ordning $^2/_3$ på vederbörande kommun.

För arbetslösa, som icke tillhöra någon av staten erkänd arbetslöshetskassa, ordnas saken på motsvarande sätt genom att vederbörande arbetsförmedlingskontor eller arbetslöshetskommitté av kommunala medel erlägger sjukkasseavgiften och därför enligt vanliga regler för arbetslöshetshjälp erhåller statsbidrag till halva beloppet. Socialdepartementet har i sitt cirkulär riktat en ingående vädjan till alla kommuner, där arbetslöshet förekommer, att medverka till genomförande av en dylik anordning, under särskilt påpekande av hurusom utebliven sjukhjälp under arbetslöshetstiden ofta kan medföra, att den arbetslöse för en längre tid framåt blir urståndsatt att bidraga till sin försörjning, varigenom samhället för honom och hans familj kan komma att få vidkännas större utgifter, än eljest skulle behövt vara fallet. (Sociale Meddelelser.)

— Ut- och invandring. —

Invandringen till Palestina. Den av brittiska regeringen den 1 juli 1920 förordnade överkommissarien (high commissioner) över Palestina, sir Herbert Samuel, har i sin den 30 juni 1921 avgivna första årsrapport bl. a. lämnat vissa uppgifter rörande invandringen till den nya staten. Under månaderna september 1920—maj 1921 ankommo enligt denna statistik 9 899 invandrare, varav 97 % voro judar. Över $^4/_5$ av invandrarna hade befordrats genom zionistförbundets försorg. Till förhindrande av en tillströmning av mindre önskvärda element hade passkontroll måst anordnas. Som regel meddelades invandringstillstånd endast åt personer, som styrkt sig hava för avsikt att inom landet utöva något yrke eller hava säkra utsikter att erhålla arbetsanställning eller eljest förfogade över tillräckliga existensmedel eller fast bostad inom landet. Dessutom kunde av tillfälliga besökande erhållas uppehållstillstånd för högst tre månader.

Invandringen till Nordamerika 1920—1921. Enligt den av Förenta staternas immigrationsbyrå utgivna årsberättelsen för redogörelseåret 1/7 1920—30/6 1921 uppgick antalet invandrare under sagda år till 805 228, mot 430 001 föregående år (jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 368). Antalet utvandrare minskades samtidigt från 288 315 till 247 718. Av dessa hade 4 517 blivit utvisade, däribland 446 på grund av s. k. anarkistisk propaganda.

Under innevarande redogörelseår beräknas invandringen på grund av den på annan plats i detta häfte (sid. 937) närmare berörda restriktionslagstiftningen komma att reduceras till c:a 50 000 personer.

Till Kanada invandrade under redogörelseåret 1/4 1920—31/3 1921 c:a 148 000 personer, vilket i jämförelse med föregående år innebar en ökning med 27 %. Av dessa kommo 74 000 från Storbritannien, 48 000 från Förenta staterna och 26 000 från andra länder.

(New York Times.)

— Yrkesutbildning. —

Ny lärlingslag i Danmark. Den 6 maj 1921 utfärdades en ny dansk lag om lärlingsväsendet, avsedd att träda i kraft sex månader efter offentliggörandet, alltså i november innevarande år, från vilken tidpunkt den förut gällande lagen av den 30 mars 1889 upphör att äga giltighet. Den nya lagen innebär bl. a., att ingående av lärlingsavtal blir obligatoriskt vid all anställning av arbetare under 18 år i industri, hantverk, handel (inklusive kooperativ rörelse), restaurangrörelse eller annan näring, för så vitt arbetaren i fråga icke redan är utlärd i facket eller anställes endast som springpojke, hantlangare e. dyl. Detta innebär en utsträckning av lagens tillämplighet utöver vad som förut varit stadgat; den gamla lagen gällde nämligen endast lärlingar inom yrke, tillhörande s. k. bunden näring. Därest fråga uppstår, huruvida ett yrke, för vilket lärlingskontrakt hittills icke varit föreskrivet, skall anses falla under den nya lagen, skall avgörandet härom tillkomma inrikesministern, vilken förut jämväl haft att för varje stad eller ort meddela bestämmelser om vilka näringar, som skulle anses såsom »fria» eller »bundna». Föreskriften, att ingånget lärlingskontrakt skall uppvisas för vederbörande polismyndighet för påteckning om att detsamma är i laglig form upprättat, har bibehållits i den nya lagen, men har därtill fogats den bestämmelsen, att polismyndigheternas åliggande i nämnda avseende av inrikesministern kan överflyttas på ortens kommunala arbetsförmedlingskontor.

Lagtexten finnes i sin helhet återgiven i tidskrifterna Social Forsorg, 17 årg., nr 8, samt Arbejderen, 17 årg., nr 47.

— Ålderdoms- och invaliditetsförsäkring. —

Pensionsförsäkringen för privatanställda i Tyskland. Det av riksförsäkringsanstalten för privatanställda i början av detta år framlagda förslaget om höjning av försäkringsgränsen i förhållande till penningvärdets fall har nu med någon modifikation vunnit riksdagens bifall.[1] Enligt en den 23 juli 1921 utfärdad ny lag skall sålunda i denna försäkring införas en ny löneklass, för löntagare med 15 000—30 000 mark i årsinkomst. För att höja hittillsvarande pensionstagares till följd av penningvärdets fall otillräckliga räntor har samtidigt beslut fattats om ett pensionstillägg (»Beihilfe»). Tillägget skall utgöra 70 mark i månaden till pensionärer, 55 mark till änkor och 30 mark till avlidna försäkringstagares barn, allt per månad.

En annan betydelsefull reform är borttagandet av den inskränkning, den tidigare lagen gjorde med hänsyn till de kvinnliga försäkringstagarna, vilka voro uteslutna från medverkan i försäkringens rättsskipningsinstitutioner. Kvinnorna äro nu för framtiden jämställda med männen och kunna väljas till bisittare i pensionsnämnderna samt övriga hithörande institutioner.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 361.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

September månad år 1921.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under september månad.

Översikt av verksamheten under *september* månad 1921.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	7 037	1 598	1 501	4 025	3 829	2 656	**11 062**	**5 427**	**4 157**
Stockholms län	4 168	1 345	1 281	427	548	218	**4 595**	**1 893**	**1 499**
Uppsala stad och län	1 033	497	391	248	277	191	**1 281**	**774**	**582**
Södermanlands län	1 849	404	327	388	555	251	**2 237**	**959**	**578**
Östergötlands län	2 901	1 081	856	910	876	528	**3 811**	**1 957**	**1 384**
Norrköping	1 132	309	296	306	231	165	**1 438**	**540**	**461**
Jönköpings län	1 663	315	294	293	203	122	**1 956**	**518**	**416**
Kronobergs län	1 022	171	162	137	160	77	**1 159**	**331**	**239**
Norra Kalmar län	482	152	144	62	55	33	**544**	**207**	**177**
Södra Kalmar län	920	184	175	150	126	65	**1 070**	**310**	**240**
Gottlands län	133	37	35	56	84	29	**189**	**121**	**64**
Blekinge län	869	300	247	364	339	176	**1 233**	**639**	**423**
Kristianstads län	698	426	360	411	524	287	**1 109**	**950**	**647**
Malmöhus län: Malmö	1 772	431	399	1 438	997	634	**3 210**	**1 428**	**1 033**
Malmöhus län: Lund	341	174	149	146	155	87	**487**	**329**	**236**
Malmöhus län: Landskrona	324	82	73	52	63	27	**376**	**145**	**100**
Malmöhus län: Hälsingborg	1 035	261	236	356	268	193	**1 391**	**529**	**429**
Malmöhus län: Ystad	151	76	55	132	98	60	**283**	**174**	**115**
Malmöhus län: Trälleborg	706	543	533	51	46	31	**757**	**589**	**564**
Malmöhus län: Eslöv	208	110	106	61	69	43	**269**	**179**	**149**
Malmöhus län: Skurup	110	85	63	46	71	25	**156**	**156**	**88**
Hallands län	542	340	269	192	189	96	**734**	**529**	**365**
Göteb. o. Bohus län	2 393	393	386	173	174	74	**2 566**	**567**	**460**
Göteborg	6 334	1 237	1 183	1 382	1 344	887	**7 716**	**2 581**	**2 070**
Älvsborgs län	623	181	156	97	121	46	**720**	**302**	**202**
Skaraborgs län	1 113	580	434	451	793	293	**1 564**	**1 373**	**727**
Värmlands län	692	177	172	143	265	139	**835**	**442**	**311**
Örebro län	1 096	349	281	350	562	267	**1 446**	**911**	**548**
Västmanlands län	3 469	820	729	360	391	217	**3 829**	**1 211**	**946**
Kopparbergs län	1 351	167	165	283	261	169	**1 634**	**428**	**334**
Gävle stad och län	854	166	165	172	159	104	**1 026**	**325**	**269**
Västernorrlands län	1 155	686	680	79	95	40	**1 234**	**781**	**720**
Jämtlands län	389	38	36	215	184	165	**604**	**222**	**201**
Västerbottens län	205	108	55	153	188	113	**358**	**296**	**168**
Norrbottens län	118	61	54	107	152	91	**225**	**213**	**145**
Tillsammans sept. 1921	**48 888**	**13 884**	**12 448**	**14 216**	**14 452**	**8 599**	**63 104**	**28 336**	**21 047**
» aug. 1921	*44 597*	*12 104*	*10 605*	*11 665*	*11 849*	*6 454*	*56 262*	*23 953*	*17 059*
» sept. 1920	17 129	14 261	10 847	11 142	14 706	7 929	28 271	28 967	18 776
» » 1919	16 528	13 663	10 715	10 631	15 895	7 873	27 159	29 558	18 588
» » 1918	15 627	13 775	10 169	16 688	14 290	8 654	32 315	28 065	18 823

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					sept. 1921	aug. 1921	sept. 1920	sept. 1921	aug. 1921	sept. 1920
Manliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	8 383	9 102	5 471	4 307	166	153	94	79	73	67
Skogshushållning	571	596	261	259	228	161	98	99	99	80
Gruvdrift och malmförädling	1 961	1 971	121	121	1629	·	200	100	·	55
Industri och hantverk m. m.	20 868	21 864	3 368	3 226	649	546	169	96	96	81
Handel och samfärdsel	6 705	6 982	1 879	1 803	372	601	134	96	90	83
Husligt arbete	4	4	3	3	·	—	—	—	—	—
Allmän och litterär verksamhet	55	56	127	125	44	·	42	98	·	98
Annat arbete	7 544	8 313	2 654	2 604	313	315	164	98	97	94
Summa	**46 091**	**48 888**	**13 884**	**12 448**	**352**	**368**	**120**	**90**	**88**	**76**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	1 154	1 178	2 228	826	53	40	49	37	28	37
Skogshushållning	—	—	11	11	·	·	—	100	·	—
Gruvdrift och malmförädling	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—
Industri och hantverk m. m.	1 798	2 065	441	316	468	647	199	72	67	53
Handel och samfärdsel	1 818	1 993	1 088	750	183	129	96	69	66	57
Husligt arbete	6 515	8 537	10 527	6 593	81	79	71	63	57	57
Allmän och litterär verksamhet	215	226	157	103	144	115	81	66	58	50
Annat arbete	206	212	—	—	—	·	·	—	·	71
Summa	**11 711**	**14 216**	**14 452**	**8 599**	**98**	**98**	**76**	**60**	**54**	**54**
Tillsammans										
Jordbruk m. m.	9 537	10 280	7 699	5 133	134	123	85	67	61	61
Skogshushållning	571	596	272	270	219	142	98	99	97	80
Gruvdrift och malmförädling	1 966	1 976	121	121	1633	·	200	100	·	55
Industri och hantverk m. m.	22 666	23 929	3 809	3 542	628	555	174	93	94	76
jord-, sten- och glasindustri	2 156	2 206	138	134	1599	1300	286	97	96	78
metall- och maskinindustri	9 059	9 428	222	202	4247	3464	159	91	81	74
trävaruindustri	2 368	2 436	241	229	1011	647	106	95	98	75
byggnadsverksamhet	2 882	3 065	2 291	2 209	134	115	223	96	98	88
läder-, hår- och gummiindustri	267	322	29	11	·	·	123	·	·	71
textilindustri	900	945	143	137	661	1072	313	96	95	59
beklädnadsindustri	795	917	142	98	646	767	191	69	65	48
närings- och njutningsämnesindustri	627	824	338	285	244	238	140	84	81	76
kemisk-teknisk och belysningsindustri	316	383	32	32	·	·	214	·	·	83
trämasse- och pappersindustri	1 072	1 080	134	120	806	·	116	90	·	50
grafisk industri	352	357	19	16	·	·	215	·	·	92
ej särskilt specificerade	1 872	1 966	80	69	·	·	160	·	·	84
Handel och samfärdsel	8 523	8 975	2 967	2 553	302	348	118	86	77	72
kontors-, bank- o. d. personal	734	746	77	69	·	584	306	·	83	72
butiks- och magasinspersonal	1 010	1 075	272	241	395	532	153	89	71	78
hotell- och restaurangpersonal	1 151	1 311	779	519	168	104	86	67	65	61
landtransport	1 663	1 759	620	540	284	398	65	87	84	53
sjötransport	3 924	4 042	1 166	1 135	347	606	172	97	91	95
ej särskilt specificerade	41	42	53	49	·	·	13	·	·	86
Husligt arbete	6 519	8 541	10 530	6 596	81	79	71	63	57	57
Allmän och litterär verksamhet	270	282	284	228	99	144	73	80	60	60
Annat arbete	7 750	8 525	2 654	2 604	321	323	171	98	97	94
Summa	**57 802**	**63 104**	**28 336**	**21 047**	**223**	**235**	**98**	**74**	**71**	**65**

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 2 429 platser, varav 1 942 manliga och 487 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 2 622, 2 219 och 403 samt under nästlidna månad resp. 2 192, 1 821 och 371.

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk m. m.			Skogshus-hållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskin-industri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**9 102**	**5 471**	**4 307**	**596**	**261**	**259**	**1971**	**121**	**121**	**2195**	**138**	**134**	**9 211**	**213**	**194**
1	Stockholms stad	22	—	—	4	—	—	—	—	—	30	—	—	2 101	50	42
2	Stockholms län	1 925	757	695	74	6	6	—	—	—	48	67	67	664	45	45
3	Uppsala stad och län	617	320	222	8	—	—	3	—	—	13	—	—	90	1	1
4	Södermanlands län	441	355	281	1	—	—	7	—	—	4	—	—	793	—	—
5	Östergötlands län	1 353	840	630	62	3	3	133	15	15	228	1	1	331	12	11
6	Norrköping	330	228	217	1	—	—	—	—	—	1	—	—	161	—	—
7	Jönköpings län	244	96	75	3	16	16	2	1	1	3	—	—	458	6	6
8	Kronobergs län	77	21	12	17	3	3	—	—	—	69	30	30	28	3	3
9	Kalmar län	200	62	45	5	4	4	—	—	—	132	—	—	269	—	—
10	Gottlands län	70	32	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	238	110	72	3	—	—	44	—	—	79	—	—	77	1	1
12	Kristianstads län	414	324	266	1	—	—	—	—	—	40	1	—	33	3	1
13	Malmöhus län: Malmö	83	112	88	—	—	—	—	—	—	14	—	—	313	10	8
14	Hälsingborg	74	86	64	—	—	—	105	—	—	11	—	—	135	3	3
15	Övriga anstalter	503	498	416	1	—	—	—	—	—	10	—	—	414	16	14
16	Hallands län	140	156	97	4	68	66	2	—	—	40	—	—	87	3	3
17	Göteborgs och Bohus län	117	103	96	2	1	1	—	—	—	1301	—	—	169	—	—
18	Göteborgs stad	80	105	94	—	121	121	—	—	—	29	13	12	1 804	19	18
19	Älvsborgs län	57	32	16	2	2	2	77	—	—	17	—	—	48	20	20
20	Skaraborgs län	874	495	355	—	—	—	—	—	—	10	10	8	70	5	3
21	Värmlands län	71	44	40	—	—	—	2	—	—	67	11	11	160	—	—
22	Örebro län	368	217	163	81	6	6	98	7	7	4	4	4	93	3	3
23	Västmanlands län	547	328	238	76	25	25	1334	95	95	19	1	1	492	5	5
24	Kopparbergs län	52	30	30	34	2	2	143	3	3	17	—	—	214	5	5
25	Gävle stad och län	35	7	7	110	—	—	19	—	—	8	—	—	175	3	2
26	Västernorrlands län	59	9	8	1	—	—	—	—	—	1	—	—	18	—	—
27	Jämtlands län	21	26	24	103	2	2	—	—	—	—	—	—	6	—	—
28	Västerbottens län	87	76	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
29	Norrbottens län	3	2	1	3	2	2	2	—	—	—	—	—	6	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**1 178**	**2 228**	**826**	—	**11**	**11**	**5**	—	—	**11**	—	—	**217**	**9**	**8**
1	Stockholms stad	15	1	1	—	—	—	—	—	—	3	—	—	107	6	6
2	Stockholms län	82	152	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	74	85	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	94	176	64	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
5	Östergötlands län	176	250	151	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—
6	Norrköping	16	23	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—
7	Jönköpings län	29	52	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
8	Kronobergs län	15	27	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	15	46	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	2	23	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	45	97	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	86	172	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	25	69	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	—	—
14	Hälsingborg	9	11	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	58	153	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	32	42	11	—	11	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	34	42	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	6	39	4	—	—	—	—	—	—	3	—	—	63	3	2
19	Älvsborgs län	2	19	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	141	289	119	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	12	44	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	65	175	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	90	156	58	—	—	—	5	—	—	—	—	—	10	—	—
24	Kopparbergs län	15	26	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	5	11	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	3	10	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	15	14	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	14	20	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	3	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsämnesindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
2 428	**237**	**226**	**3 065**	**2 291**	**2 209**	**261**	**13**	**4**	**360**	**38**	**37**	**343**	**9**	**6**	**529**	**242**	**237**	**297**	**24**	**24**	
193	28	22	795	255	219	29	6	1	20	—	—	79	1	—	249	201	201	18	—	—	1
85	15	15	330	118	117	6	—	—	1	—	—	8	—	—	12	5	5	2	2	2	2
11	2	2	14	3	2	2	—	—	—	—	—	7	—	—	7	1	1	—	—	—	3
75	—	—	46	1	1	2	—	—	2	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	4
172	2	2	123	117	117	4	—	—	9	—	—	7	1	—	15	4	3	3	2	2	5
126	1	1	122	38	38	7	—	—	71	7	7	6	—	—	20	1	1	2	—	—	6
158	2	2	85	119	119	8	—	—	5	—	—	14	—	—	6	—	—	70	—	—	7
30	10	10	11	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	37	12	12	8
148	—	—	136	257	257	—	—	—	—	—	—	2	—	—	6	—	—	62	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
12	—	—	41	59	59	2	1	—	—	—	—	1	—	—	6	—	—	1	—	—	11
9	1	—	19	10	7	2	1	1	2	—	—	4	—	—	8	3	3	—	—	—	12
80	1	1	203	155	155	32	—	—	76	1	1	56	—	—	22	2	2	58	—	—	13
10	1	1	126	17	17	30	—	—	20	11	11	7	—	—	10	—	—	17	—	—	14
36	9	8	86	42	39	86	1	1	1	1	1	6	—	—	56	7	6	1	7	7	15
29	—	—	63	85	75	1	—	—	42	5	5	6	—	—	7	1	1	—	—	—	16
17	—	—	65	284	284	—	—	—	37	—	—	1	—	—	7	—	—	10	—	—	17
371	15	13	288	124	107	26	4	1	22	1	—	64	5	4	53	4	4	5	—	—	18
27	2	2	29	55	47	1	—	—	47	12	12	2	1	1	1	—	—	3	—	—	19
6	1	1	9	1	1	8	—	—	—	—	—	—	—	—	12	6	5	5	—	—	20
86	—	—	15	56	56	8	—	—	2	—	—	—	—	—	3	—	—	—	1	1	21
33	1	—	46	25	25	2	—	—	—	—	—	62	1	1	2	1	—	—	—	—	22
183	9	9	199	263	263	1	—	—	1	—	—	2	—	—	12	1	1	—	—	—	23
103	—	—	74	8	8	—	—	—	—	—	—	2	—	—	4	1	1	—	—	—	24
82	—	—	62	98	98	4	—	—	1	—	—	5	—	—	3	3	3	2	—	—	25
297	137	137	23	69	66	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	1	—	—	26
32	—	—	9	3	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	27
8	—	—	31	14	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	28
9	—	—	15	11	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
8	**4**	**3**	—	—	—	**61**	**16**	**7**	**585**	**105**	**100**	**574**	**133**	**92**	**295**	**96**	**48**	**86**	**8**	**8**	
4	3	2	—	—	—	2	6	5	18	1	1	212	81	61	92	19	13	23	6	6	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	1	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	1	1	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	15	5	4	5	9	5	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	49	3	3	18	1	1	17	3	3	—	2	2	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	—	—	4	3	3	20	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	3	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	8	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	2	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	6	4	2	—	—	—	—	—	12
1	—	—	—	—	—	38	—	—	299	12	11	122	26	15	59	6	1	17	—	—	13
—	—	—	—	—	—	11	—	—	83	42	42	6	1	—	2	2	1	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	7	10	2	18	12	11	14	1	—	8	5	4	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	49	10	10	1	—	—	1	2	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	12	12	—	—	—	—	2	—	6	—	—	17
2	1	1	—	—	—	2	—	—	36	10	7	133	4	2	62	9	4	8	—	—	18
1	—	—	—	—	—	—	—	—	14	2	2	1	—	—	3	1	1	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	17	27	10	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	19	—	—	6	—	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1	2	2	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Kontors-, bank- o. d. personal			Butiks- o. magasinspersonal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**959**	**104**	**102**	**336**	**15**	**15**	**1880**	**44**	**38**	**537**	**54**	**49**	**779**	**187**	**178**
1	Stockholms stad	49	3	1	118	10	10	380	13	9	274	24	19	345	140	135
2	Stockholms län	10	1	1	10	1	1	140	3	3	21	5	5	55	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	4	—	—	11	2	2	—	—	—	23	6	5
4	Södermanlands län	5	—	—	18	—	—	203	—	—	—	—	—	26	—	—
5	Östergötlands län	3	—	—	11	1	1	110	5	3	11	2	2	12	6	5
6	Norrköping	19	—	—	13	—	—	33	—	—	3	—	—	19	4	4
7	Jönköpings län	20	—	—	9	—	—	64	—	—	9	—	—	6	—	—
8	Kronobergs län	393	43	43	—	—	—	25	—	—	2	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	7	—	—	2	—	—	82	—	—	1	—	—	2	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	2	—	—	1	—	—	45	2	2	2	—	—	3	—	—
12	Kristianstads län	1	—	—	1	—	—	4	1	1	3	—	—	1	1	1
13	Malmöhus län: Malmö	1	—	—	38	—	—	114	7	7	46	3	3	61	5	5
14	Hälsingborg	1	—	—	1	—	—	37	6	6	1	—	—	6	—	—
15	Övriga anstalter	1	—	—	4	—	—	51	1	1	1	—	—	17	10	10
16	Hallands län	24	—	—	—	—	—	4	—	—	2	—	—	4	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	64	—	—	1	—	—	2	—	—	2	—	—	3	—	—
18	Göteborgs stad	44	1	1	87	2	2	113	1	1	133	17	17	137	11	10
19	Älvsborgs län	26	—	—	1	—	—	113	2	2	1	—	—	4	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	1	—	—	12	—	—	—	—	—	8	4	3
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	36	—	—	—	—	—	2	—	—
22	Örebro län	2	—	—	2	1	1	34	1	1	1	—	—	12	—	—
23	Västmanlands län	2	—	—	11	—	—	102	—	—	10	3	3	8	—	—
24	Kopparbergs län	17	—	—	—	—	—	7	—	—	10	—	—	3	—	—
25	Gävle stad och län	54	—	—	2	—	—	36	—	—	2	—	—	9	—	—
26	Västernorrlands län	58	56	56	1	—	—	114	—	—	—	—	—	3	—	—
27	Jämtlands län	156	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	4	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	5	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	1	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**121**	**30**	**18**	**21**	**4**	**1**	**86**	**36**	**31**	**209**	**23**	**20**	**296**	**85**	**63**
1	Stockholms stad	41	16	13	9	3	1	—	1	—	113	14	12	130	29	17
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	20	2	2	5	1	1	—	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1
4	Södermanlands län	1	—	—	—	—	—	9	3	3	—	—	—	7	2	2
5	Östergötlands län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	6	3	3
6	Norrköping	4	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1
7	Jönköpings län	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
8	Kronobergs län	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	9	1	1
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	2	2
13	Malmöhus län: Malmö	13	5	1	—	—	—	32	18	18	57	4	3	67	27	23
14	Hälsingborg	5	1	1	—	—	—	9	9	6	—	—	—	3	1	—
15	Övriga anstalter	2	—	—	—	—	—	10	2	1	—	—	—	6	2	2
16	Hallands län	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
17	Göteborgs och Bohus län	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	38	3	2	7	—	—	3	1	1	17	2	2	35	6	3
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	2	1	1
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	1	1
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	1
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2	2	—	—

Hotell- o. restaurang-personal			Land-transport			Sjötransport			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Allmän o. litterär verksamhet			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	
139	**28**	**27**	**1557**	**467**	**428**	**3 930**	**1112**	**1091**	**40**	**31**	**30**	**4**	**3**	**3**	**56**	**127**	**125**	**8 313**	**2 654**	**2 604**	
53	12	11	459	195	183	585	107	101	11	—	—	2	1	1	15	105	105	1 206	447	441	1
11	—	—	119	10	9	50	5	5	3	2	2	—	—	—	—	—	—	594	303	303	2
3	1	1	33	3	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	182	158	153	3
—	—	—	28	1	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	187	47	44	4
4	1	1	101	26	22	12	7	7	—	1	—	1	—	—	1	2	2	195	33	29	5
1	2	2	45	18	16	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	121	10	10	6
6	—	—	31	3	3	12	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	449	72	72	7
—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	328	45	45	8
1	—	—	20	—	—	76	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	1	250	11	11	9
3	1	1	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	3	3	10
2	2	2	22	16	12	47	34	31	—	—	—	—	—	—	2	4	2	239	71	66	11
4	1	1	15	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	134	79	79	12
3	1	1	195	29	27	177	39	35	3	1	1	—	—	—	—	—	—	197	65	65	13
5	—	—	18	13	10	332	106	106	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89	18	18	14
7	1	1	30	15	15	120	380	380	—	—	—	—	—	—	—	—	—	409	82	80	15
1	—	—	12	—	—	24	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	49	22	22	16
—	—	—	18	—	—	83	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	494	3	3	17
21	2	2	219	105	98	2 066	249	241	22	27	27	—	2	2	35	15	15	715	394	393	18
—	—	—	14	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	55	54	19
2	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89	58	58	20
1	—	—	26	1	—	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	194	64	64	21
2	1	1	15	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	237	79	67	22
1	—	—	41	9	9	14	3	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	413	78	77	23
6	2	2	21	5	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	639	111	109	24
1	—	—	33	7	7	62	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	149	48	48	25
—	—	—	2	1	—	190	177	177	—	—	—	—	—	—	—	—	—	384	237	236	26
1	1	1	13	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	5	5	27
—	—	—	6	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62	14	13	28
—	—	—	5	3	3	6	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	42	36	29
1172	**751**	**492**	**202**	**153**	**112**	**112**	**54**	**44**	**2**	**22**	**19**	**8537**	**10527**	**6 593**	**226**	**157**	**103**	**212**	—	—	
501	203	152	39	9	9	25	10	10	1	22	19	2501	3 329	2 274	132	70	54	57	—	—	1
42	11	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	265	379	153	4	3	3	—	—	—	2
16	9	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	154	171	120	2	7	4	—	—	—	3
16	14	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	251	358	174	2	1	1	—	—	—	4
32	29	18	7	3	2	—	—	—	—	—	—	625	565	338	18	12	7	15	—	—	5
11	7	5	1	5	5	—	—	—	—	—	—	162	183	128	4	3	2	9	—	—	6
24	8	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	192	138	97	4	1	1	4	—	—	7
14	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94	123	60	—	3	—	—	—	—	8
12	12	9	—	1	1	—	—	—	—	—	—	166	122	79	2	—	—	4	—	—	9
3	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49	55	25	1	2	1	—	—	—	10
22	13	12	6	4	4	—	—	—	—	—	—	273	219	135	2	—	—	—	—	—	11
30	27	19	2	2	1	—	—	—	—	—	—	277	314	207	1	1	1	—	—	—	12
60	45	27	110	100	69	2	2	1	—	—	—	501	676	430	8	7	4	1	—	—	13
35	31	19	1	3	1	12	10	10	—	—	—	156	155	105	4	2	—	20	—	—	14
17	13	11	10	3	3	—	—	—	1	—	—	324	298	190	2	3	3	11	—	—	15
19	8	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	80	108	57	2	1	1	6	—	—	16
19	15	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97	94	48	1	8	3	—	—	—	17
72	44	17	14	10	9	72	29	22	—	—	—	710	1178	811	14	5	—	85	—	—	18
6	9	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	86	38	—	2	—	—	—	—	19
11	25	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	278	449	153	—	1	—	—	—	—	20
13	24	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	117	196	115	1	1	1	—	—	—	21
27	31	21	5	10	6	—	—	—	—	—	—	215	339	182	5	5	4	—	—	—	22
11	12	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	235	215	148	4	4	3	—	—	—	23
46	44	31	3	2	2	—	—	—	—	—	—	210	185	124	4	3	1	—	—	—	24
16	8	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	138	132	92	4	7	5	—	—	—	25
7	14	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69	68	31	—	3	2	—	—	—	26
53	37	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	142	133	126	1	—	—	—	—	—	27
16	15	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	112	148	87	3	2	2	—	—	—	28
21	32	20	—	—	—	1	3	1	—	—	—	76	111	66	1	—	—	—	—	—	29

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete. (Forts.)

11. Under tillredningsarbeten i en gruva skulle i ett 52 m. djupt lodrätt schakt vatten uppfordras med tunnor. Vid olyckstillfället åkte de båda arbetare, som skulle fylla vattentunnorna, stående på kanten av tunnan ned i gruvan, då den ram, som ovanför tunnan omfattar linan och följer hissgejderna, råkade hänga upp sig och sedan falla ned. Ramen, som var onödigt tung och grov, slog undan två av de skruvklämmor, vilka funnos anbragta som linlås, samt fortsatte så långt ned, att den träffade en av de åkande, E., vilken föll av tunnan och skadades till döds.

Med anledning av olycksfallet förbjöds åkning på vattentunna och lämnades föreskrifter om uppsättning av annan lättare ram med så stort spelrum mot gejderna, att den ej kan kila sig fast utan medföljer tunnan.

12. Vid propslastning till en ångare hade W. sitt arbete å en flotte, vilken låg långsides fartyget på ett avstånd av c:a en meter. Vid nedgående från fartyget till flotten hade W. klättrat ned efter wiren och därvid fastnat med ena foten i propstraven på flotten. Vid försök att lösgöra foten hade han ramlat baklänges i vattnet mellan fartyget och flotten. W., som ej var simkunnig, sjönk omedelbart.

För undvikande av dylika olycksfall föreskrevs, att flotte skulle ligga dikt intill fartygssidan samt att lejdare skulle användas för nedgående till flotte.

13. Femtonåringen K. var satt att skotta upp spån från golvet i undersågen. Han hade därvid antagligen kommit för nära en transmissionsaxel, belägen 0·55 m. över golvet, med ett varvantal av 320 per minut. Kläderna hade fastnat på axeln och K. låg i närheten, naken och med vänstra armen nästan avsliten. Han var vid liv, men avled, innan eftersänd automobil hann anlända. Orsaken till olycksfallet är att tillskriva, att axeln var oskyddad för c:a en meters längd. Ännu två månader efter olycksfallet, vid yrkesinspektörens besök, saknades skydd för axeln, varför saken överlämnades till konungens befallningshavande för beivrande.

Med anledning av olycksfallet har yrkesinspektören föreskrivit, att skydd skall anordnas för axeln, och att på grund av undersågens i övrigt otillfredsställande beskaffenhet inga minderåriga arbetare få sysselsättas i undersågen med spånskottning m. m.

14. Vid avskruvning av locket till en tappningsmaskin för öl i ett bryggeri användes i vanliga fall en tomlåda för personalen att kliva på för att nå upp till locket. En flaskspköljerska L., som skulle lossa locket för rengöring, hoppade i stället upp på en bakom tappningsmaskinen befintlig transportör, varvid hon kom för nära en över maskinerna gående transmissionsaxel, så att håret fastnade vid denna och skalpen slets av; döden följde dagen efter olycksfallet. Bryggeriledningen lät genast efter olyckan ändra driftsystemet, så att transmissionsaxeln kunde borttagas.

15. I krosshuset vid ett anrikningsverk hade spelstyraren skjutit ut en tomvagn på banan, men fastnade med foten mellan rälsen och en planka och kunn därför ej fram till det 6 meter därifrån belägna spelet för att bromsa, förrän vagnen redan hunnit ned, spårat ur och träffat vägaren N. i huvudet med den påföljd, att han efter ett par timmar avled. Till förekommande av vidare olycksfall föreskrevs, att nära dörren av krosshuset en anordning skulle anbringas, varmed spelstyraren därifrån kan tillslå bromsen på spelet och därmed hindra vagnens nedrullande varefter han beger sig till spelet och nedbromsar vagnen försiktigt. Likaså skulle plankgolvet vid sidan om rälsen lämpligen förbättras.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 31 augusti 1921.

Augusti månad medförde någon sänkning av arbetslöshetssiffran. Av de 152 636 medlemmar, som de rapporterande fackföreningarna tillsammans redovisat, voro, såsom tabellen å sid. 972 utvisar, 40 901 eller 26·8 % arbetslösa den 31 augusti mot 27·8 % den 31 juli.[1]

En översikt av arbetslöshetens växlingar inom olika fackförbund under det senaste året meddelas i nedanstående tablå:

Fackförbund	Antal arbetslösa, i procent													Årsmedeltal
	1920					1921								
	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	
Bageri- o. konditoriindustriarb.-förb.	3·7	2·0	2·6	3·9	9·0	14·1	12·9	8·0	9·6	7·9	4·8	4·3	5·7	6·8
Bleck- och plåtslagareförbundet	4·2	2·9	4·0	6·5	9·1	22·4	28·9	29·0	19·8	15·7	11·1	8·4	8·5	13·1
Bokbindareförbundet	0·2	1·1	0·6	1·2	3·7	9·6	11·6	12·7	18·4	29·3	—	28·0	38·6	12·9
Bryggeriindustriarbetareförbundet	0·2	0·5	1·0	2·3	2·3	2·6	3·0	10·9	4·3	5·0	3·8	5·0	4·6	3·5
De förenade förbunden	7·7	8·3	9·7	12·0	19·7	30·7	25·9	31·4	22·1	20·1	17·5	20·4	17·5	18·7
Elektriska arbetareförbundet	1·7	2·6	3·2	5·1	5·4	15·4	21·0	24·4	23·7	22·6	25·3	23·1	19·1	14·8
Gjutareförbundet	0·9	0·7	1·6	2·5	7·9	18·4	20·2	30·3	30·6	30·7	46·0	37·4	49·1	21·3
Grov- o. fabriksarbetareförbundet	7·1	7·2	6·8	10·8	32·7	32·6	30·1	36·2	33·7	39·6	39·7	31·8	32·3	26·2
Gruvindustriarbetareförbundet	1·2	1·4	2·2	1·9	6·8	11·3	6·6	10·7	12·3	21·5	12·5	26·0	—	9·5
Handelsarbetareförbundet	4·1	1·9	1·8	3·7	4·8	6·1	6·4	9·3	8·7	9·3	9·1	10·4	13·1	6·8
Hattarbetareförbundet	—	0·0	0·0	4·3	6·2	1·5	4·7	7·8	0·0	0·0	0·0	18·0	14·3	4·7
Litografiska förbundet	0·5	0·7	1·1	0·6	0·6	9·4	9·6	12·2	8·8	9·3	7·6	8·8	7·5	5·9
Kommunalarbetareförbundet	1·0	0·6	0·8	1·4	2·7	3·3	3·0	3·0	1·5	1·7	1·3	2·7	2·1	1·9
Metallindustriarbetareförbundet	2·3	1·9	3·2	5·4	13·0	17·7	23·3	24·9	26·4	25·1	32·2	34·0	34·1	18·7
Därav: Järnbruksarbetare	0·8	0·7	3·1	5·0	20·3	22·7	25·1	26·6	26·6	21·8	34·1	33·7	32·9	19·5
Mek. verkstadsarbetare.	2·7	2·1	3·2	5·4	10·7	16·5	22·6	24·3	26·4	26·9	31·6	34·1	34·4	18·5
Murareförbundet	4·4	3·9	9·4	22·0	27·5	39·6	39·3	36·2	21·9	12·5	10·8	10·3	17·7	19·7
Måleriarbetareförbundet	0·7	1·3	6·3	11·5	30·0	49·2	40·5	35·1	14·4	5·5	2·2	2·2	3·0	15·5
Pappersindustriarbetareförbundet	—	—	—	0·7	3·7	6·1	6·9	7·8	27·3	33·6	56·2	60·1	46·0	—
Pälsvaruarbetareförbundet	—	—	—	—	13·0	22·0	25·9	44·6	37·1	34·6	27·5	40·5	31·3	—
Sadelmakare- o. tapetserareförb.	1·7	3·3	1·6	3·2	8·7	10·0	30·1	20·2	18·1	10·1	21·2	20·8	15·8	13·4
Sko- och läderindustriarbetareförb.	0·3	0·2	2·5	7·0	9·0	10·9	12·6	19·1	31·4	25·6	29·8	22·3	13·5	14·2
Skorstenfejeriarbetareförbundet	2·1	—	—	6·0	6·0	—	2·3	0·0	—	—	—	—	—	—
Skrädderiarbetareförbundet	3·0	3·3	7·4	10·0	20·7	37·8	29·5	21·5	20·0	12·2	11·8	14·9	13·2	15·8
Slakteri- o. charkuteriarbetareförb.	3·6	2·5	2·9	3·1	9·5	7·0	5·6	5·2	5·3	9·1	6·5	5·9	6·6	5·6
Stenindustriarbetareförbundet	4·1	5·7	10·6	10·2	24·1	18·0	14·7	20·8	12·9	19·9	13·9	17·8	33·1	15·8
Stuckatörförbundet	44·4	72·0	42·6	15·8	39·2	57·5	76·9	62·5	28·6	31·4	—	—	37·9	—
Sågverksindustriarbetareförbundet	3·6	1·8	6·4	8·6	21·1	20·5	21·5	35·9	41·4	43·4	43·0	50·0	50·9	27·2
Textilarbetareförbundet	2·1	1·3	6·5	10·1	11·6	19·2	12·7	22·9	17·3	29·8	28·3	32·0	26·4	16·9
Tobaksindustriarbetareförbundet	0·0	0·0	0·1	—	0·4	0·4	0·6	0·6	7·6	7·7	3·9	3·0	4·1	2·4
Transportarbetareförbundet	2·8	3·5	4·1	10·3	19·9	19·9	13·2	33·8	18·5	22·2	28·6	32·8	33·3	18·7
Träarbetareförbundet	2·8	4·3	7·7	10·8	16·4	33·5	34·7	34·8	33·7	30·6	31·1	31·8	29·7	23·2
Tunnbinderiarbetareförbundet	1·3	0·4	10·1	15·0	19·7	29·0	21·2	33·2	34·4	28·0	28·3	23·0	19·0	20·2
Typografförbundet	0·7	1·9	5·7	5·9	7·1	6·8	10·9	8·0	7·7	10·4	11·6	10·1	13·6	7·7
Väg- o. vattenbyggnadsarbetareförb.	8·1	5·9	7·0	7·5	18·3	28·0	15·3	25·8	19·9	20·0	9·4	12·1	10·4	14·4
Summa	2·9	2·8	4·3	7·0	15·6	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·8	26·8	17·7

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan icke meddelas, i vad mån siffrorna avse hela antalet medlemmar inom fackförbunden. På grundval av dessa siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 31 augusti 1921.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar[1]				Arbetslösa					Orsak		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar		
		Män				Män			Tillsammans									Antal redovisade		Antal dagar under aug. 1921
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans	Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Antal	%	arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	avdeln.	medlemmar	
Bageri- o. konditoriindustriarb.-förb.	19	2 160	473	805	**3 438**	134	32	30	**196**	**5·7**	196	—	39	21	33	—	**93**	15	2 250	**2 606**
Bleck- och plåtslagareförbundet	35	1 087	120	—	**1 207**	97	5	—	**102**	**8·5**	97	5	54	—	23	4	**81**	21	1 019	**2 241**
Bokbindareförbundet	12	194	30	510	**734**	74	4	205	**283**	**38·6**	283	—	9	—	4	3	**16**	9	667	**3 965**
Bryggeriindustriarbetareförbundet	23	2 337	43	849	**3 229**	60	3	87	**150**	**4·6**	150	—	109	—	32	—	**141**	11	2 568	**2 747**
De förenade förbunden	41	2 207	110	243	**2 560**	352	39	57	**448**	**17·5**	426	22	47	34	35	1	**117**	31	1 903	**7 960**
Elektriska arbetareförbundet	85	3 588	170	—	**3 758**	681	36	—	**717**	**19·1**	706	11	53	6	160	18	**237**	61	3 301	**15 770**
Gjutareförbundet	71	2 106	206	8	**2 320**	1 036	101	3	**1 140**	**49·1**	1 140	—	65	48	60	27	**200**	57	2 077	**23 669**
Grov- o. fabriksarbetareförbundet	203	18 113	1 072	1 525	**20 710**	5 742	318	634	**6 694**	**32·3**	5 875	819	594	420	347	1 974	**3 335**	145	14 399	**128 309**
Gruvindustriarbetareförbundet	1	165	16	—	**181**	—	—	—	—	—	—	—	1	181	5	—	**187**	—	—	—
Handelsarbetareförbundet	84	4 279	718	1 427	**6 424**	485	270	87	**842**	**13·1**	683	159	101	—	75	—	**176**	61	5 699	**26 835**
Hattarbetareförbundet	2	63	—	—	**63**	9	—	—	**9**	**14·3**	9	—	—	—	—	—	—	1	13	**27**
Litografiska förbundet	14	725	72	—	**797**	53	7	—	**60**	**7·5**	60	—	15	—	11	—	**26**	—	—	—
Kommunalarbetareförbundet	84	7 682	280	333	**8 295**	125	11	40	**176**	**2·1**	169	7	257	112	37	—	**406**	16	1 511	**2 052**
Metallindustriarbetareförbundet	112	—	—	—	**47 076**	—	—	—	**16 045**	**34·1**	—	—	—	—	—	—	—	101	43 543	**414 629**
Därav: Järnbruksarbetare	45	—	—	—	**9 723**	—	—	—	**3 196**	**32·9**	—	—	—	—	—	—	—	42	8 482	**96 371**
Mek. verkstadsarbetare	67	—	—	—	**37 353**	—	—	—	**12 849**	**34·4**	—	—	—	—	—	—	—	59	35 061	**318 258**
Murareförbundet	29	1 444	145	—	**1 589**	255	26	—	**281**	**17·7**	281	—	21	6	4	—	**31**	16	721	**2 348**
Måleriarbetareförbundet	35	2 127	69	1	**2 197**	64	3	—	**67**	**3·0**	67	—	21	17	12	1	**51**	10	1 391	**969**
Pappersindustriarbetareförbundet	19	2 515	97	6	**2 618**	1 158	47	—	**1 205**	**46·0**	1 205	—	79	39	76	1	**195**	16	2 346	**17 021**
Pälsvarunarbetareförbundet	9	236	57	382	**675**	81	20	110	**211**	**31·3**	211	—	6	—	13	3	**22**	7	519	**5 417**
Sadelmakare- o. tapetserareförb.	42	1 034	80	112	**1 226**	172	6	16	**194**	**15·8**	191	3	28	—	26	2	**56**	26	1 120	**4 146**
Sko- och läderindustriarbetareförb.	31	3 591	496	1 492	**5 579**	581	103	68	**752**	**13·5**	745	7	106	6	68	—	**180**	18	2 655	**10 609**
Skorstensfejeriarbetareförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skrädderiarbetareförbundet	36	875	130	1 594	**2 599**	94	50	200	**344**	**13·2**	314	30	54	6	17	10	**87**	22	1 971	**7 152**
Slakteri- o. charkuteriarbetareförb.	18	464	34	59	**557**	27	3	7	**37**	**6·6**	37	—	6	—	11	2	**19**	7	256	**741**
Stenindustriarbetareförbundet	31	1 258	136	—	**1 394**	411	51	—	**462**	**33·1**	430	32	25	—	11	—	**36**	16	931	**6 873**
Stuckatörförbundet	2	29	—	—	**29**	11	—	—	**11**	**37·9**	11	—	—	—	—	—	—	2	29	**204**
Sågverksindustriarbetareförbundet	127	8 646	1 485	4	**10 135**	4 292	868	3	**5 163**	**50·9**	5 019	144	290	395	198	98	**981**	89	7 052	**88 860**
Textilarbetareförbundet	33	2 090	213	3 014	**5 317**	478	33	891	**1 402**	**26·4**	1 402	—	192	—	52	18	**262**	16	3 441	**18 067**
Tobaksindustriarbetareförbundet	10	729	62	3 292	**4 083**	5	—	162	**167**	**4·1**	163	4	215	—	15	—	**230**	3	2 335	**3 063**
Transportarbetareförbundet	26	1 328	127	—	**1 455**	379	105	—	**484**	**33·3**	484	—	81	191	112	1	**385**	18	867	**10 563**
Träarbetareförbundet	143	8 825	967	18	**9 810**	2 549	359	7	**2 915**	**29·7**	2 897	18	205	405	126	42	**778**	129	9 263	**62 830**
Tunnbinderiarbetareförbundet	17	361	13	—	**374**	70	1	—	**71**	**19·0**	71	—	9	—	3	—	**12**	10	332	**1 672**
Typografförbundet	32	984	321	50	**1 355**	131	50	3	**184**	**13·6**	180	4	21	—	32	4	**57**	25	1 267	**5 202**
Väg- o. vattenbyggnadsarbetareförb.	11	841	10	1	**852**	89	—	—	**89**	**10·4**	88	1	18	2	11	—	**31**	6	491	**1 043**
Summa	**1 437**	[2] —	[2] —	[2] —	**152 636**	[2] —	[2] —	[2] —	**40 901**	**26·8**	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	**965**	**115 937**	**877 590**

[1] Jfr noten å sid. 971. — [2] Enär uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava slutsum mor icke nedräknats.

Den i Sociala Meddelanden förut för varje månad publicerade statistiken är i tablån å sid. 971 kompletterad med uppgifter även från sådana fackförbund, vilkas rapporter inkommit för sent för att kunna medtagas i den vanliga månadsöversikten. Genom dessa kompletteringar har i vissa fall även riksmedeltalet undergått en förskjutning, i intet fall dock med mer än en eller annan tiondels procent.

Av de fackförbund, från vilka statistik föreligger för hela tiden från utgången av augusti 1920 till samma tidpunkt 1921, uppvisar sågverksindustriarbetareförbundet den högsta genomsnittliga arbetslöshetssiffran, 27·2 %. Därnäst kommer grov- och fabriksarbetareförbundet med 26·2 % och träarbetareförbundet med 23·2 %. Lägst ligger, som av tablån synes, kommunalarbetareförbundet med en genomsnittssiffra av endast 2 %. Synnerligen gynnsamma siffror förete även tobaks- och bryggeriindustriarbetareförbunden med resp. 2·4 och 3·5 % arbetslösa i medeltal.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna aug. 1920—aug. 1921.

	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.
Sverige[1]	2·9	2·8	4·3	7·0	15·6	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·8	*26·8*
Norge	1·8	2·1	2·8	4·2	9·0	10·5	13·1	14·9	14·7	16·1	18·4	15·9	*14·6*
Danmark	3·0	3·4	4·5	8·5	15·5	19·7	23·2	23·6	21·7	18·6	16·8	16·7	*17·7*
England	1·6	2·2	5·3	3·7	6·1	6·9	8·5	10·0	17·6	22·2	23·1	16·7	*16·5*
Tyskland	5·9	4·5	4·2	3·9	4·1	4·5	4·7	3·7	3·9	3·7	3·0	2·6	*2·2*
Nederländerna	5·0	4·1	4·2	7·2	13·4	16·5	16·4	13·9	11·9	—	—	—	—
Belgien	—	—	—	7·2	17·4	19·3	22·7	31·5	31·2	32·3	22·9	21·4	—
Kanada	2·4	3·3	6·1	10·2	13·1	13·1	16·1	16·5	16·3	15·5	13·1	—	—
Massachusetts	—	16·4	—	—	29·2	—	—	—	—	—	—	—	—
Nya Syd-Wales	6·5	8·3	8·3	6·5	7·1	10·3	13·6	8·7	6·5	13·9	7·9	—	—

Beträffande den inbördes jämförbarheten mellan dessa siffror hänvisas till vad därom anfördes i förra häftet av Sociala Meddelanden, sid. 917.

Levnadskostnader under tredje kvartalet 1921.

På grundval av från 49 ombudsorter inhämtade prisuppgifter har socialstyrelsen numera verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas allmänna stegring från juli 1914 till 1 oktober 1921. Angående de åtgärder, som av styrelsen från och med år 1920 vidtagits för erhållande av ett ytterligare förbättrat prisstatistiskt primärmaterial, hänvisas till Soc. Medd., årg. 1920, häfte 5, sid. 540 ff. I efterföljande sammanställning lämnas redogörelse för de förändringar, som träffat de olika posterna.

[1] Reviderade siffror för månaderna augusti, september och december 1920 samt januari, februari, mars, maj och juni 1921.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, lyse och bränsle. De prisuppgifter, som beträffande posterna livsmedel, lyse och bränsle användas vid indexberäkningen, avse samtliga kvartalets sista månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tages för de fyra veckorna; övriga varor noteras endast en gång i månaden, omkring den 15. Vid samma tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å lyse- och bränsleartiklar. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 984—985) och tabellerna över kreaturs- och fiskpriser i vissa större städer (sid. 996—1000) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *mjölk*, som alltsedan november månad förra året varit i stadigt sjunkande, har under innevarande kvartal ytterligare gått ned. Den oskummade mjölken har sjunkit med 2 öre, och utgör genomsnittspriset för september 33 öre per liter mot 35 öre i juni. Handskummad och separerad vara ha sjunkit med 1 öre per liter. Prisfallet har omfattat flertalet orter, men även stegring har konstaterats på ett par håll, bl. a. i Sundsvall, där för staden redovisats en höjning med ej mindre än 10 öre per liter och för sågverksdistriktet 4 öre för oskummad mjölk. Det lägsta sötmjölkspriset under september månad har noterats i Lidköping, 23 öre per liter; det högsta i Kiruna, 55 öre. Prisfallet från juni till september har varit störst i Söderhamn, där en nedgång inträffat med 10 öre per liter.

Vad *smör* beträffar, fortsatte den under maj och juni konstaterade prisnedgången fram till mitten av juli, då ett hastigt omslag ägde rum. Medelpriset å mejerismör, som för andra veckan i juli befanns uppgå till 4·23 kr. per kg., hade under sagda månads sista vecka stigit till 5·17 kr. Prisstegringen fortsatte sedan i jämnt tempo till sista veckan av augusti, då kulmen nåddes med 5·49 kr. per kg. September månad har att uppvisa en fortgående nedgång till 4·76 kr. under sista veckan. Genomsnittspriset för mejerismör under respektive kvartalsmånader utgjorde 4·63, 5·36 och 5·00 kr. per kg. samt för landssmör 4·44, 5·10 och 4·86 kr. I föregående kvartalshäfte framhölls, att de då gällande smörpriserna kunde betecknas såsom låga i förhållande till de gängse mjölkpriserna och att en utjämning vore att emotse i riktning mot antingen högre smörpris eller lägre mjölkpris. Denna utjämning har verkligen kommit till stånd, i det att, såsom ovan påpekats, mjölken fallit och smöret stigit. *Ost* och *margarin* visa alltjämt nedåtgående tendens.

Priserna å *färska ägg* ha under kvartalet kännetecknats av en jämn men med hänsyn till årstiden dock icke anmärkningsvärd stark stegring. Genomsnittspriset utgjorde för de olika månaderna 3·34, 3·59 och 3·70 kr. per tjog. Till jämförelse kan nämnas, att motsvarande siffror under 1920 voro 4·76, 5·76 och 5·87. Septemberpriset i år ligger alltså cirka 37 % lägre än i fjol.

Genomsnittspriset å *potatis* av den nya skörden utgjorde i juli 1·64 kr.

per 5 l. och har sedan som vanligt sjunkit ganska raskt; sålunda var priset i augusti 84 öre och i september 63 öre per 5 l. För belysande av prisläget i jämförelse med de föregående åren meddelas följande sammanställning av medelpriserna å potatis av den nya skörden under de olika månaderna av tredje kvartalet åren 1914—1921.

	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
			(öre per 5 liter)					
juli	103	131	106	202	342	143	282	164
augusti	56	43	45	90	132	61	100	84
september	36	29	37	59	92	53	72	63

Som synes, ställer sig priset under innevarande år relativt högt, men dock lägre än under fjolåret. Under normala förhållanden förete potatispriserna endast smärre fluktuationer under vinterns lopp, och torde därför det under september rådande prisläget kunna förväntas bliva i stort sett karakteriserande för det nu ingångna konsumtionsåret.

I fråga om *mjöl* hava åtskilliga prisväxlingar förekommit, samtliga i nedåtgående riktning, med undantag dock för en tillfällig mindre stegring av vetemjölspriserna i slutet av juli. Minutmedelpriset å vetemjöl (patent- eller kärnmjöl), som för juni uppgick till 76 öre per kg., sjönk under juli till 74 öre och under september till 70 öre per kg. Priserna för kärnmjöl vid försäljning i parti ab kvarn utvisade liknande nedgång. Sammalet rågmjöl och rågsiktmjöl hava likaledes träffats av prisfall, med en sänkning under kvartalet av resp. 7 och 8 öre per kg. Motsvarande sänkningar av partipriserna voro något större. I detta sammanhang torde ett påpekande böra göras beträffande de i handeln förekommande vetemjölssorterna. De större kvarnarna tillverka vetemjöl av tre »reguljära» kvaliteter, nämligen 1) kärn-(patent-) mjöl, 2) bagerivetemjöl, 3) flormjöl, och de prisuppgifter, som av styrelsens ombud inhämtas, skola uteslutande avse kärn-(patent-)mjöl. Vissa kvarnar hava emellertid förutom de nämnda kvaliteterna jämväl tillverkat ett mjöl av extra hög kvalitet, som ibland benämnes »kärnmjöl n:r 1» till skillnad från det egentliga kärnmjölet, som kallas »kärnmjöl n:r 2». Den nytillkomna, högsta kvaliteten har under innevarande år varit den dominerande i Stockholm, på grund varav stockholmsombudens uppgifter kommit att avse ett högre märke än det stadgade. Även å en eller annan enstaka ort ute i landet hava noteringar felaktigt upptagits på denna högre kvalitet. Då emellertid, efter vad som inhämtats, förekomsten av densamma varit tämligen sporadisk, torde de noteringar, som avsett felaktig kvalitet, ej hava inverkat förryckande på de av styrelsen meddelade medelpriserna för samtliga ombudsorter. För belysande av prisläget å de olika vetemjölssorterna meddelas, att vid försäljning i parti ab kvarn prisskillnaden mellan den högsta kvaliteten och vanligt kärnmjöl (patentmjöl) för närvarande vanligen är 4 öre per kg., mellan kärnmjöl och bagerimjöl 6 öre samt mellan bagerimjöl och flormjöl 3 öre per kg. Priserna å *bröd*, som under föregående kvartal i stort sett kvarstodo oförändrade trots mjölprisernas växlingar, hava nu

fallit å flertalet orter. Den genomsnittliga nedgången från juni till september har inskränkt sig till 2 à 3 öre per kg., med undantag för skorpor, som sjunkit med 7 öre per kg. Sedan de uppgifter inkommit, som legat till grund för beräknandet av september månads medelpriser, hava ytterligare prissänkningar förekommit beträffande såväl mjöl som bröd.

Under föregående kvartal konstaterades, att jämsides med en sjunkande tendens å kreatursmarknaden samtliga slag av *kött* varit föremål för större eller mindre prissänkning. Jämföras minutpriserna å kött under det nu gångna kvartalet med för samma tid beräknade medelpriser för olika slag av kreatur, levande vikt, i enlighet med från slakthusen lämnade uppgifter (sid. 998—999), visar det sig, att såväl beträffande kött som kreatur ett fortsatt prisfall ägt rum, och betydligt kraftigare än under närmast föregående kvartal. Det köttslag, som sjunkit mest i pris, är fårkött, och har medelpriset å denna vara gått ned med 48 öre per kg. från juni till september. Gödkalvstek har under samma tid sjunkit med 34 öre och nötkött med 12 öre per kg. I stort sett hava nöt- och kalvkött varit underkastade samma prissänkning, i procent räknat, som fallet varit beträffande levande kreatur. Vad fårkött beträffar, har detta sjunkit med inemot 15 %, under det att priserna å levande får gått ned med ej mindre än 30 %. I motsats till kött har *fläsk* visat prisstegring under kvartalets samtliga månader. Höjningen från juni till september utgjorde för resp. färsk och salt svensk vara 22 och 16 öre per kg. Vid mitten av september synes emellertid kulminationspunkten vara nådd, och de senaste veckornas priser å färskt fläsk visa nedåtgående tendens. Svinpriserna hava förändrats i ungefär samma proportion som fläskpriserna.

Priset å *kaffe* är fortfarande i nedgående, och utgjorde medelnoteringen för september månad 1·96 kr. per kg. Motsvarande siffra för 1914 var 1·59 kr. Stegringssiffran, 23 %, är för närvarande den ojämförligt lägsta för något slag av i noteringarna medtagna livsmedel.

Vad slutligen *bränsle* och *lyse* beträffar, hava samtliga artiklar sjunkit i pris. Medelpriset för björkved har gått ned från 70·40 kr. under juni till 60·70 under september samt för barrved under samma tid från 56·10 kr. till 48·90 kr., allt per storfamn. Trots den starka prissänkning, som ägt rum å de flesta ombudsorter, uppvisade dock en och annan ort fortfarande mycket höga priser. Malmö intog härvid första platsen med ett björkvedspris för september å 93·20 kr. per famn. Lägsta priset redovisade Kalmar, 43·40 kr. Antracit- och engelska hushållskol hava sjunkit med i runt tal 4, resp. 2 kr. per hl. Engelsk kaminkoks har gått ned i ungefär samma proportion; mindre har sänkningen varit för gasverkskoks. Fotogen har under kvartalet fallit med 5 öre per liter. Höga priser å vissa norrlandsorter hava bidragit till att hålla medelpriset uppe.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar under kristiden. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från tiden före världs-

Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1914—1921.
Indextal (juli 1914 = 100).

År	Medeltal för						Aritmetiska (»vägda») medeltal	»Vägda» indextal	Relativ sedelcirkulation[2]
	Mejeriprod., ägg o. margarin (10 varuslag)[1]	Bröd, mjöl och gryn (11 varuslag)	Kött (8 varuslag)	Fisk (9 varuslag)	Övriga födoämnen (6 varuslag)	Bränsle och lyse (7 varuslag)			
1914 Juli	100	100	100	100	100	100	**100**	**100**	105
3:e kv.	101	109	98	102	103	107	**103**	**103**	121
4:e kv.	110	118	95	102	112	108	**108**	**107**	128
1915 1:a kv.	112	124	106	103	128	112	**114**	**113**	133
2:a kv.	114	135	122	102	135	119	**121**	**121**	130
3:e kv.	124	133	137	118	129	135	**129**	**124**	131
4:e kv.	141	124	140	142	130	151	**138**	**128**	136
1916 1:a kv.	143	124	144	150	137	159	**143**	**130**	144
2:a kv.	146	125	157	152	138	167	**148**	**134**	151
3:e kv.	152	126	182	176	150	187	**162**	**142**	156
4:e kv.	170	131	193	196	168	192	**175**	**152**	168
1917 1:a kv.	179	159	192	203	202	207	**190**	**166**	185
2:a kv.	190	161	193	188	225	228	**197**	**175**	201
3:e kv.	203	158	190	202	228	264	**208**	**181**	210
4:e kv.	237	161	212	251	221	330	**235**	**201**	233
1918 1:a kv.	275	173	285	286	241	347	**268**	**227**	260
2:a kv.	283	188	445	323	237	352	**305**	**255**	285
3:e kv.	304	189	506	377	234	372	**330**	**277**	307
4:e kv.	414	244	490	430	266	395	**372**	**320**	339
1919 1:a kv.	400	255	467	354	295	414	**364**	**335**	340
2:a kv.	403	256	474	307	284	389	**352**	**328**	328
3:e kv.	383	264	476	303	259	370	**343**	**311**	313
4:e kv.	383	274	407	294	240	393	**332**	**308**	314
1920 1:a kv.	331	278	360	272	243	410	**316**	**293**	316
2:a kv.	303	296	349	255	243	447	**316**	**295**	320
3:e kv.	308	301	355	277	241	500	**331**	**304**	326
4:e kv.	325	293	329	266	237	488	**323**	**301**	322
1921 1:a kv.	276	257	287	245	225	407	**283**	**266**	312
2:a kv.	228	240	265	218	209	339	**250**	**240**	295
3:e kv.	224	236	254	226	204	276	**237**	**231**	280
Juli	220	241	258	232	204	297	**242**	**232**	288
Aug.	229	238	256	225	203	277	**238**	**234**	280
Sept.	222	230	249	222	204	255	**230**	**228**	272

krigets utbrott till och med september 1921, meddelas i ovanstående tabell tvenne indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).[3]

Av dessa indexserier är det den »vägda», som kommer till användning vid beräknandet av de totala levnadskostnadernas förändringar.

[1] Från och med 1920 9 varuslag.

[2] För ytterligare belysning av frågan rörande penningens under kristiden minskade köpkraft har i denna kolumn insatts av professor Gustav Cassel beräknade och genom välvilligt tillmötesgående styrelsen tillhandahållna indextal rörande den relativa sedelcirkulationen. (Rörande principerna för cirkulationssiffrornas beräkning hänvisas till professor Cassels bok: Dyrtid och sedelöverflöd.)

[3] För de varuslag, som till följd av varuknapphet eller annan orsak varit försvunna ur marknaden, hava prisförändringarna beräknats vara underkastade samma procentuella förskjutningar som därmed närmast jämförbara ersättningsvaror.

Bostad. Enligt vad som framgått av uppgifter från ett flertal hyresnämnder i riket, har sedan föregående undersökningstillfälle, den 1 oktober 1920, med det nya hyresåret ytterligare höjning av bostadshyrorna ägt rum, och den genomsnittliga stegringen sedan 1914 belöper sig nu till c:a 63 %. En gång om året, den 1 oktober, beräknas ny stegringsprocent, som därefter bibehålles t. o. m. den 1 juli påföljande år.

Beklädnad. Beklädnadspostens stegring har beräknats med ledning av de prisuppgifter å vissa slag av tyger, garner, kläder och skodon, vilka liksom förut inhämtats genom socialstyrelsens ombud. Uppgifterna avse de priser, som gällde omkring den 20 i kvartalets sista månad. En närmare redogörelse för insamlingsförfarandet och de under föregående år vidtagna förändringarna härutinnan ävensom för de vanskligheter, som göra sig gällande vid försöken

Beklädnadsartiklar.

Medelpris för socialstyrelsens ombudsorter.

Beklädnadsartiklar	1914 (mitten)	Dec. 1916	1917	1918	1919	1920	Okt. 1920	Jan. 1921	April 1921	Juli 1921	Okt. 1921
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Tyger och garner:											
Ylletyg (till damklänning) . pr m.	2·50	5·00	7·00	13·50	13·75	12·00	12·00	10·05	7·45	6·40	5·10
Bomullstyg (till dito) . . . pr m.	0·50	0·80	1·15	2·50	1·90	2·15	2·35	2·00	1·55	1·35	1·20
Ullgarn . . » kg.	6·50	20·00	27·00	50·00	45·00	36·40	30·30	25·15	17·50	14·00	13·15
Herrkläder:											
Herrkostym, best. .	65·00	90·00	120·00	205·00	228·00	270·00	290·00	270·00	232·00	217·00	200·00
» konf.	40·00	60·00	80·00	130·00	135·00	179·00	200·00	178·00	149·00	134·00	122·00
Vinteröverrock, best.	70·00	95·00	118·00	195·00	217·00	260·00	275·00	259·00	223·00	208·00	193·00
» konf.	40·00	60·00	75·00	123·00	130·00	167·00	185·00	165·00	136·00	126·00	117·00
Bomullsskjorta . .	2·00	3·00	4·00	7·25	7·25	7·00	7·25	6·50	5·25	4·50	4·00
Ylletröja	3·50	6·50	9·25	14·50	14·00	15·25	17·25	14·75	11·25	10·00	9·50
Yllekalsonger . . .	3·50	6·50	9·00	14·25	14·00	15·75	17·75	15·50	12·00	10·75	10·25
Yllestrumpor . . .	1·25	2·50	3·10	5·50	4·75	5·00	5·10	4·40	3·50	3·00	2·75
Arbetsblus	2·15	—	—	—	7·25	7·90	8·50	7·50	6·25	5·50	4·90
Skodon:											
Kängor, smorläder .	9·50	16·50	21·00	29·00	31·00	33·50	34·50	30·50	24·50	21·00	18·50
Stövlar	16·50	31·50	38·00	63·00	62·50	65·00	67·50	59·50	43·00	37·50	35·00
Kängor av boxkalv:											
mans-	13·00	19·50	26·00	39·25	40·25	44·25	46·50	41·50	34·75	30·25	26·50
dam-	11·50	17·00	23·00	36·75	37·50	41·50	43·50	39·00	32·25	28·75	25·00
barn-	7·00	10·50	13·50	19·50	17·25	19·50	21·25	19·25	16·75	15·00	13·50
Halvsnining och klackning . . .	3·50	5·50	6·75	8·25	9·75	11·15	11·75	11·35	10·15	9·80	9·50

att erhålla ett fullt tillförlitligt prismaterial på detta område, återfinnes i häfte 5, sid. 549 ff. av Soc. Medd., årg. 1920.

Omstående tabell åskådliggör de prisförändringar, som till beklädnadsposten hörande artiklar varit underkastade från krigets början fram till oktober 1921.

Den nu slutförda undersökningen visar, att det prisfall, som under föregående kvartal konstaterades beträffande samtliga i tabellen intagna varuslag, fortsatt jämväl under det här ifrågavarande. För flertalet artiklar har emellertid prissänkningen nu varit mindre än under årets andra kvartal, för en del åter större. Under förutsättning att vederbörande hushåll sökt bibehålla samma standard, synes man med ledning av de siffror, som här sammanställts, vara berättigad draga den slutsatsen, att utgifterna för beklädnadsposten sjunkit med i runt tal 7 % sedan föregående undersökningstillfälle, den 1 juli, och den genomsnittliga stegringen sedan 1914 belöper sig nu till c:a 150 %. Det torde böra framhållas, att denna procentsiffra givetvis endast är ett uppskattat medeltal, som i varje fall ej kan betecknas såsom för högt.

Undersöker man den procentiska stegringen för de olika varuslagen sedan 1914 fram till oktober 1921, visar det sig, att herrkläder stigit mest, med en stegringssiffra å cirka 200 %. För ylletyg är ökningen ej mer än hälften så stor. Ullgarn företer en uppgång med ungefär 100 %, strumpor med 120 %. För närvarande torde förhållandet i allmänhet vara det, att råmaterialet stigit mindre än det bearbetade materialet. Stegringssiffran för bomullstyg ligger emellertid högre än för bomullsskjorta och arbetsblus, en omständighet som pekar på, att vissa konfektionsartiklar på grund av minskad köplust från allmänhetens sida måst säljas till lägre pris än det, vartill råvarukostnaderna egentligen bort föranleda. Skodon hava stigit med i runt tal 100 % (mot 130 % ett kvartal tidigare) och halvsulning med 170 %.

Skatter. Skatteposten, beträffande vilken omräkning verkställes endast en gång om året, nämligen till 1-aprilindexen, kvarstår vid detta beräkningstillfälle oförändrad och avser de skatter, som förfalla till betalning under kalenderåret 1921.

Övriga utgifter. Beräkningar, företagna på grundval av uppgifter från ledande firmor samt med hänsyn till den betydelse, som hithörande utgiftsposter anses hava i en normalfamiljs budget, verkställas kvartalsvis och avse dels priser omkring den 20 i kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet. Den nu avslutade undersökningen ger vid handen, att posten »övriga utgifter» under innevarande kvartal visat sänkning, och uppgår den procentuella stegringen från juli 1914 numera till 120 %. Motsvarande siffra för förra kvartalet var 125 %. Minskningen är huvudsakligen betingad av sänkta priser på möbler och husgeråd.

I efterföljande tablå meddelas indextal för vissa viktigare poster inom

gruppen »övriga utgifter», med utgångspunkt från 1914 års siffra, som satts lika med 100. Jämförbara uppgifter föreligga från och med första kvartalet 1919.

	1914 (mitten)	1919				1920				1921			
		jan.	apr.	juli	okt.	jan.	apr.	juli	okt.	jan.	apr.	juli	okt.
Inventarier (möbler, kökssaker m. m.)	100	310	295	287	287	289	299	308	327	320	275	244	235
Tvätt och renhållning	100	550	367	300	271	271	309	304	286	272	221	212	212
Hygien (sjukvård och hälsovård) . .	100	200	198	198	198	207	219	227	227	226	226	237	229
Intellektuella ändamål	100	225	229	240	242	246	250	259	264	306	304	284	278
Förenings- och försäkringsavgifter .	100	120	134	135	147	162	175	180	184	186	186	186	190
Nöjen och förströelser	100	200	200	200	220	233	233	233	233	234	236	236	236
Resor (järnvägs- och spårvägsresor) .	100	175	180	180	236	236	236	236	257	259	259	259	259
Telefon, post- och skrivutensilier . .	100	150	150	170	190	207	207	250	250	249	243	233	233
Arbetshjälp i hemmet	100	200	200	200	200	270	270	334	334	334	260	260	260
Samtliga poster	**100**	**225**	**215**	**210**	**215**	**220**	**230**	**235**	**245**	**245**	**235**	**225**	**220**

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Det må observeras, att samtliga å sid. 977 angivna stegringssiffror, vilka framräknas månatligen, endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle, och äro sålunda noga att skilja från det av socialstyrelsen vid varje kvartalsskifte meddelade indextalet för de totala levnadskostnadernas förändringar sedan juli månad 1914. Sistnämnda tal inbegriper nämligen utom livsmedelskostnaderna jämväl kostnaderna för bostad, beklädnad, skatter och »övriga utgifter», vilka utgiftsposter delvis förete väsentligt andra prisrörelser.

Den nu senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas stegring avser prisläget omkring den 1 oktober 1921 och hänför sig som förut till en s. k. normalfamiljs (man, hustru och två barn) budget före kriget, slutande på en total utgiftssumma av c:a 2 000 kr. per år. Denna budget har uppdelats på ovan omnämnda huvudposter i enlighet med de numera definitiva resultaten av 1913—1914 års levnadskostnadsundersökning. Därefter har på samma sätt som förut (se Soc. Medd., årg. 1918, sid. 188—189) utgiftsstegringen beräknats för varje särskild huvudpost under förutsättning av en i huvudsak oförändrad levnadsstandard, alltså med bortseende från de besparingar och omläggningar i hushållningen, vilka på grund av dyrtiden i större eller mindre utsträckning måst göras. Det må påpekas, att beräkningarna äro grundade på uppgifter, inhämtade från styrelsens ombudsorter, varför de sålunda närmast äro belysande för förhållandena i städer och stadsliknande samhällen. Då de äro byggda på medelpris för samtliga dessa orter, kan det givetvis inträffa, att inom några orter prisförskjutningarna för flera eller färre varuslag varit avvikande från de beräk-

nade medeltalen. Emellertid torde det kunna fastslås, att de nedan angivna indextalen få betecknas såsom minimisiffror.

Storleken av den procentiska ökningen av *årsbudgetens särskilda huvudposter*, beräknade enligt prisförhållandena vid tiden före krigets utbrott (mitten av år 1914) och vid tidpunkten för resp. levnadskostnadsberäkningar, belyses genom följande översikt:

	Föde- och njutnings-ämnen	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utgifter	Summa utgifter	Ökn. l. minskn. i % fr. närmast föreg. beräkn.
1914 juli	100	100	100	100	100	100	**100**	—
1916 dec.	152	108	168	160	109	125	**139**	+ 39·2
1917 maj	174	108	190	170	109	130	**152**	+ 9·1
sept.	180	112	240	210	109	150	**166**	+ 9·3
1918 1 jan.	214	112	275	250	109	175	**192**	+ 15·6
1 april	229	112	280	270	114	185	**203**	+ 5·8
1 juli	258	112	286	285	114	195	**219**	+ 8·2
1 okt.	281	112	305	350	114	220	**242**	+ 10·5
1919 1 jan.	323	120	381	350	114	225	**267**	+ 10·0
1 april	327	120	367	320	160	215	**265**	— 0·5
1 juli	318	120	326	310	160	210	**257**	— 3·0
1 okt.	311	130	294	330	160	215	**257**	—
1920 1 jan.	307	130	307	345	160	220	**259**	+ 0·5
1 april	287	130	333	370	290	230	**265**	+ 2·4
1 juli	287	130	372	390	290	235	**270**	+ 1·8
1 okt.	298	155	400	390	290	245	**281**	+ 4·3
1921 1 jan.	286	155	380	355	290	245	**271**	— 3·6
1 april	247	155	316	295	372	235	**249**	— 8·0
1 juli	231	155	264	270	372	225	**236**	— 5·5
1 okt.	228	163	231	250	372	220	**231**	— 2·0

Som av ovanstående framgår, utgör den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till det senaste undersökningstillfället, den 1 oktober 1921, 131 % och kan sålunda betecknas med indexsiffran 231. Detta innebär, att en normalfamilj med en årsbudget före kriget av 2 000 kr. numera måste giva ut 4 619 kr. för att kunna uppehålla sin tidigare levnadsstandard.

I jämförelse med indexsiffran vid närmast föregående kvartalsskifte visar den nu framräknade en nedgång med 5 enheter eller 2 %. Bidragande till sänkningen hava varit förskjutningar i *nedåtgående* riktning av posterna livsmedel, bränsle och lyse, beklädnad samt »övriga utgifter». Livsmedelspostens sänkning, som denna gång är helt obetydlig, hänför sig till smärre prisfall under kvartalets lopp å flertalet i budgeten ingående varuslag. I detta sammanhang torde böra erinras om att prisuppgifterna på livsmedel samt bränsle och lyse äro de i följande tabell sid. 984—985 angivna och för september månad insamlade. Prissänkningen för beklädnadsartiklar har i högre grad än någon annan post bidragit till indextalets nedgång. Av mindre betydelse är minskningen för »övriga utgifter» samt bränsle och lyse. Den sistnämnda gruppen har visserligen procentuellt sett sjunkit kraftigare än de andra posterna, men dess ringa andel i totalutgifterna har gjort, att sänkningen blott obetydligt medverkat till levnadskostnadsindexens nedgang. Hyrorna hava, såsom förut framhållits, med det nya hyresåret gått upp, och skatteposten kvarstår vid detta beräkningstillfälle oförändrad.

Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket.

Utgifter för livsmedel, lyse och bränsle för en normalfamilj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2 000 kronor.[1]

A. Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921		
	Juli	2:dra halvåret							1:sta kvartalet	2:dra kvartalet	3:dje kvartalet
Stockholm	100	106	123	140	179	283	330	307	272	240	232
Södertälje	100	106	121	138	178	273	319	298	257	233	223
Uppsala	100	108	125	142	185	281	334	314	287	252	238
Nyköping	100	104	119	138	180	268	319	293	262	227	225
Eskilstuna	100	105	120	136	183	267	319	289	257	233	222
Linköping	100	107	123	143	188	277	330	306	276	246	233
Norrköping	100	105	121	138	179	267	320	298	257	231	224
Motala	100	104	125	146	190	280	332	310	271	241	234
Jönköping	100	104	122	141	179	271	326	304	270	239	227
Växjö	100	105	123	142	178	267	322	300	262	235	227
Kalmar	100	104	120	140	182	260	297	277	250	224	216
Västervik	100	103	119	136	175	261	307	291	255	222	215
Visby	100	106	122	137	170	249	305	289	255	232	224
Karlskrona	100	105	127	145	181	253	303	284	254	231	225
Kristianstad	100	108	130	149	192	283	318	296	260	241	235
Malmö	100	104	124	142	187	281	318	295	261	238	229
Lund	100	105	127	145	186	278	312	292	261	235	222
Landskrona	100	106	130	146	189	275	325	306	274	248	239
Hälsingborg	100	105	126	145	185	276	313	293	265	238	233
Ystad	100	105	131	148	188	281	312	297	258	235	227
Halmstad	100	106	127	146	187	274	310	290	259	233	234
Göteborg	100	106	127	147	192	299	337	318	284	259	246
Lysekil	100	105	119	139	180	268	312	297	257	232	222
Vänersborg	100	104	122	143	186	285	330	303	277	240	234
Borås	100	106	127	145	187	282	322	306	274	243	237
Tidaholm	100	103	121	142	177	260	307	285	257	235	229
Karlstad	100	108	122	143	182	274	327	311	276	246	229
Örebro	100	107	123	142	182	267	321	300	263	231	225
Kopparberg	100	107	121	142	183	272	331	312	273	249	242
Västerås	100	105	123	142	182	276	333	307	266	240	223
Falun	100	105	119	139	180	275	326	308	276	249	240
Domnarvet och Borlänge	100	105	121	142	186	288	334	—	—	—	—
Ludvika	100	103	116	137	180	268	328	302	272	244	233
Gävle	100	107	120	142	184	278	325	312	283	250	231
Söderhamn	100	108	121	140	184	280	334	317	287	253	241
Sundsvall: staden	100	105	120	144	184	282	337	318	279	239	231
sågverksdistriktet	100	103	117	143	189	283	333	317	286	246	234
Nyland	100	103	114	140	184	266	322	—	—	—	—
Östersund	100	106	118	139	181	270	317	305	278	256	245
Umeå	100	106	117	141	187	269	324	308	278	248	241
Luleå	100	104	117	137	182	270	322	310	277	254	246
Boden	100	107	119	138	183	277	330	—	—	—	—
Malmberget och Gällivare	100	104	115	128	168	257	323	309	284	253	246
Kiruna	100	104	116	130	169	262	325	316	289	265	262
Samtliga orter	**100**	**105**	**121**	**139**	**181**	**270**	**320**	**298**	**266**	**240**	**231**

[1] Såsom framhållits i Soc. Medd., årg. 1920, sid. 748, hava dessa tabeller varit föremål för en omräkning, varvid de tidigare publicerade indextalen för åren 1914—1919 undergått smärre förändringar.

Det må observeras, att samtliga ovan meddelade indexsiffror äro medeltal för de angivna tidsperioderna.

B. Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter (»riksmedeltalet») = 100.

Ort	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921		
									1:sta kvartalet	2:dra kvartalet	3:dje kvartalet
Stockholm	119	120	121	119	117	124	123	122	121	119	120
Södertälje	105	108	106	104	103	106	105	105	101	102	101
Uppsala	102	103	103	101	102	103	104	104	107	105	103
Nyköping	98	99	98	97	98	98	99	97	97	93	96
Eskilstuna	101	103	102	100	104	101	103	100	99	100	99
Linköping	96	97	98	98	100	98	99	98	99	98	97
Norrköping	100	103	103	102	102	101	103	103	99	100	100
Motala	93	94	97	97	98	97	97	97	95	94	95
Jönköping	95	93	93	92	91	92	94	94	93	92	91
Värnamo	—	—	—	—	—	—	—	89	88	89	90
Växjö	89	88	90	89	86	86	89	88	86	86	86
Kalmar	102	101	101	102	102	97	94	94	95	95	95
Västervik	93	93	92	91	90	90	89	91	89	87	87
Visby	97	96	96	92	89	87	91	92	90	91	92
Karlskrona	101	100	105	103	100	93	95	95	95	96	97
Kristianstad	96	96	102	101	100	99	94	94	91	95	96
Malmö	101	101	104	103	105	105	101	100	99	101	101
Lund	99	99	103	102	101	101	96	97	97	97	95
Landskrona	99	97	105	102	101	99	99	100	100	101	101
Hälsingborg	99	98	103	102	101	101	97	97	97	97	99
Ystad	98	96	103	100	99	99	93	94	92	94	94
Halmstad	101	99	103	102	101	99	95	95	95	95	99
Varberg	—	—	—	—	—	—	—	92	91	92	93
Göteborg	102	102	106	106	107	112	107	108	107	109	108
Lysekil	101	101	100	101	100	100	99	101	98	99	98
Vänersborg	99	98	99	100	100	103	101	99	101	98	99
Borås	98	99	102	102	101	102	98	100	100	99	100
Lidköping	—	—	—	—	—	—	—	94	93	92	93
Tidaholm	97	97	99	100	96	95	94	94	95	96	97
Karlstad	99	101	99	100	98	99	100	102	102	101	98
Arvika	—	—	—	—	—	—	—	101	100	97	98
Örebro	100	101	101	100	99	98	99	99	98	96	97
Kopparberg	93	93	93	94	94	93	96	97	94	96	97
Västerås	100	100	101	101	100	101	104	102	100	100	96
Falun	99	99	97	98	98	100	101	101	102	103	103
Avesta	—	—	—	—	—	—	—	98	94	95	95
Domnarvet och Borlänge	93	93	93	94	95	96	97	—	—	—	—
Ludvika	97	97	94	95	97	99	100	98	99	100	99
Mora	—	—	—	—	—	—	—	103	103	106	105
Gävle	101	101	99	101	101	102	101	104	105	103	99
Söderhamn	96	97	95	95	97	98	99	101	103	101	100
Sundsvall: staden	104	103	101	105	104	106	108	108	106	102	102
sågverksdistriktet	98	98	93	99	101	101	101	103	104	100	99
Nyland	100	98	92	97	99	95	98	—	—	—	—
Kramfors	—	—	—	—	—	—	—	101	105	106	105
Östersund	102	102	99	101	101	101	101	104	106	109	108
Umeå	97	95	90	94	96	93	95	96	97	97	98
Vilhelmina	—	—	—	—	—	—	—	109	115	118	119
Luleå	103	104	100	101	104	103	105	108	108	110	111
Boden	101	103	100	100	103	104	105	—	—	—	—
Malmberget och Gällivare	116	115	110	106	107	110	117	119	123	123	124
Kiruna	118	116	110	107	107	111	117	122	125	128	131
Samtliga orter	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Medelpris per år (1913—1920) och per månad (sept. 1920—sept. 1921)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	Sept. 1920	Okt. 1920
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: osk	l.	14	15	16	19	25	× 38	47	44	43	43
2	hands	»	8	8	9	10	15	× 24	—	26	25	26
3	separerad	»	6	6	7	8	12	× 19	23	19	18	18
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	292	×310	× 401	× 587	729	657	692	685
5	mat- (lands-)	»	213	218	260	295	× 358	× 546	727	651	672	677
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	197	257	× 305	× 372	624	524	497	499
7	halvfet, »	»	121	119	149	191	× 234	× 332	500	374	355	355
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	170	216	—	—	433	376	372	372
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	198	237	343	725	681	578	587	663
10	» konserverade	»	137	151	169	204	307	615	716	533	—	580
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	526	× 955	1200	1271	60	1131	1098
12	»	5 l.	28	30	36	33	× 58	× 68	71	963	72	69
13	färsk	»	46	80	87	76	146	237	102	191	—	—
14	Ärter, gula	kg.	31	35	57	55	× 63	× 66	78	69	69	69
15	Bruna bönor	»	48	49	75	111	199	× 173	214	130	119	114
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [2]	»	31	33	40	×38	× 42	× 50	× 75	91	93	99
17	råg-, » » »	»	22	23	32	×29	× 36	× 41	× 56	56	56	54
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	39	×34	—	—	× 73	73	73	73
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	52	50	× 68	× 82	99	101	99	100
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	46	52	× 75	× 73	111	176	180	168
21	Rågbröd hårt grovt spisbröd	»	41	43	54	53	× 62	× 73	96	111	114	114
22	Rågbröd hårt knäckebröd	»	—	—	—	—	—	—	—	139	140	141
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	48	49	× 60	× 75	96	105	109	108
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	38	38	× 45	× 49	64	71	73	72
25	Vetebröd: skorpor, ordinära [3]	»	76	78	88	90	× 117	× 180	230	254	264	266
26	mjukt, bil- bakat med vatten [3]	»	43	46	53	54	× 68	× 88	116	128	136	136
27	ligaste sort » » mjölk [3]	»	60	61	67	66	× 83	× 144	167	145	149	149
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	140	193	219	567	563	398	414	406
29	soppkött	»	100	95	119	169	193	507	490	333	351	342
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	154	203	× 215	546	512	493	503	493
31	spädkalv	»	72	70	87	122	× 148	357	312	274	277	278
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	158	215	258	626	600	431	436	397
33	salt, svenskt	»	114	118	139	194	241	546	547	385	385	369
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	140	184	261	509	557	442	—	406
35	Fläsk: färskt	»	133	129	191	233	× 270	× 388	605	449	453	458
36	salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	137	198	246	× 287	× 404	619	470	465	472
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	—	—	364	351	353
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	80	99	122	211	202	191	196	198
39	gädda	»	108	110	117	149	188	317	333	312	333	325
40	sill	»	34	35	45	68	91	149	110	102	132	113
41	strömming	»	38	39	43	56	65	123	114	106	97	103
42	torsk	»	55	57	62	82	111	196	160	139	137	132
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	89	123	167	295	244	219	223	224
44	kolja	»	—	—	—	—	—	—	—	152	146	144
45	salt: sill, prima	»	[1] 45	45	57	97	105	145	148	120	120	117
46	strömming	»	30	31	36	61	73	100	105	74	85	77
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	72	111	152	283	223	156	151	152
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	161	209	× 315	× 307	316	331	311	295
49	Socker, bit-	»	67	65	66	× 68	× 70	× 92	× 133	× 168	× 177	× 177
50	Salt (matsalt)	»	—	10	10	13	19	31	32	31	31	31
51	Svagdricka	l.	6	6	7	8	10	14	16	16	17	17
52	Fotogen, Water White	»	20	21	23	27	37	—	71	60	67	67
53	Ved: björk- (osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	2890	3810	5520	7850	8220	10310	11240	11190
54	barr- i »storfamn»: 3·56 kbm)]	»	2040	2110	2310	3060	4500	6620	6740	8230	9010	8990
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	290	385	670	1035	896	964	1036	1042
56	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	401	411	531	717	803	—	—	2069	2306	2280
57	eng. hushålls- (fyrkol) hem-	»	234	242	367	543	707	—	—	1664	1858	1778
58	Koks: gasverks- (krossad) [4] körd	»	165	157	211	292	413	—	—	1177	1388	1316
59	eng. kamin- »	»	189	190	248	339	521	—	—	1249	1417	1394

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [2]) Uppgifterna avse 1917—aug. vetebrödstyper, vadan de meddelade priserna avse kvaliteter närmast motsvarande de i varulistan anställda pris. (Beträffande maximiprisbestämmelser å olika varuslag hänvisas till Soc. Medd., årg. 1920,

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Nov. 1920	Dec. 1920	Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	April 1921	Maj 1921	Juni 1921	Juli 1921	Aug. 1921	Sept. 1921	Höjning (+) eller sänkning (—) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	sept. 1913—sept. 1921	sept. 1920—sept. 1921	
44	43	42	39	38	37	36	35	34	34	33	+ 135·7	— 23·3	1
26	25	25	22	22	21	20	19	19	19	18	+ 125·0	— 28·0	2
18	18	17	15	14	14	13	13	13	13	12	+ 100·0	— 33·3	3
668	648	594	521	528	550	470	461	463	536	500	+ 111·0	— 27·7	4
668	654	590	515	517	543	472	453	444	510	486	+ 125·0	— 27·7	5
497	492	480	448	423	398	383	376	371	371	366	+ 121·8	— 26·4	6
356	344	343	315	288	274	257	257	250	256	252	+ 104·9	— 29·0	7
369	376	365	335	331	322	281	278	276	275	274	+ 98·6	— 26·3	8
757	776	648	531	403	301	285	306	334	359	370	+ 140·3	— 37·0	9
640	645	578	470	331	—	—	275	295	283	—	—	—	10
1109	1108	1127	1114	1084	1013	951	922	939	898	1000	—	— 11·6	11
69	69	69	70	68	66	63	61	60	51	63	+ 133·3	— 12·5	12
—	—	—	—	—	—	—	—	164	84	—	—	—	13
70	69	68	66	63	61	59	59	58	58	57	+ 83·9	— 17·4	14
109	106	102	92	85	81	79	77	77	77	77	+ 63·8	— 35·3	15
99	95	87	76	72	69	71	76	74	75	70	+ 125·8	— 24·7	16
54	53	50	49	48	48	49	51	51	48	44	+ 100·0	— 21·4	17
72	72	68	66	65	66	68	71	70	68	63	+ 133·3	— 13·7	18
99	95	92	80	76	75	74	74	74	74	71	+ 97·2	— 28·3	19
157	150	134	111	94	86	79	78	77	75	74	+ 80·5	— 58·9	20
114	113	113	113	111	110	110	110	111	110	107	+ 161·0	— 6·1	21
141	141	139	137	135	135	133	134	134	134	131	—	— 6·4	22
108	108	104	99	95	95	94	95	95	94	93	+ 144·7	— 14·7	23
72	72	70	66	65	67	67	67	67	66	65	+ 116·7	— 11·0	24
268	265	250	230	224	222	220	221	220	218	214	+ 185·3	— 18·9	25
136	137	128	120	117	116	116	116	116	116	112	+ 160·5	— 17·6	26
150	149	143	134	132	130	130	131	131	130	128	+ 113·3	— 14·1	27
382	364	355	334	326	319	314	309	308	306	298	+ 136·5	— 28·0	28
318	299	291	272	263	259	256	251	250	246	238	+ 128·8	— 32·2	29
475	459	449	424	411	404	395	389	375	366	355	+ 166·9	— 29·4	30
265	261	251	232	230	217	209	203	201	197	192	+ 159·5	— 30·7	31
358	348	347	336	343	352	350	342	335	318	294	+ 119·4	— 32·6	32
332	312	300	299	296	290	283	286	282	276	260	+ 118·5	— 32·5	33
375	408	425	390	380	371	369	—	—	292	321	+ 165·3	—	34
437	406	388	345	331	324	313	308	314	327	330	+ 139·1	— 27·2	35
456	433	411	365	348	338	331	327	334	343	343	+ 138·2	— 26·2	36
358	356	350	324	302	286	267	265	260	275	273	—	— 22·2	37
191	187	189	193	190	167	140	143	161	160	161	+ 114·7	— 17·9	38
314	299	300	301	288	252	226	238	267	270	263	+ 139·1	— 21·0	39
115	94	90	64	67	83	87	105	117	113	113	+ 189·7	— 14·4	40
115	109	112	102	98	94	91	97	91	79	80	+ 105·1	— 17·5	41
142	129	135	127	130	119	114	115	118	116	116	+ 110·9	— 15·3	42
230	218	226	226	218	191	176	195	207	201	189	+ 136·3	— 15·2	43
160	143	153	139	151	137	129	133	139	129	131	—	— 10·3	44
110	104	98	98	95	92	85	81	81	86	86	+ 91·1	— 28·3	45
76	74	77	73	66	66	60	63	71	68	68	+ 119·4	— 20·9	46
146	145	146	135	131	122	116	110	111	102	97	+ 79·6	— 35·8	47
274	264	253	246	231	216	205	202	202	197	196	+ 21·7	— 37·0	48
* 177	* 178	* 178	* 178	* 178	* 178	* 167	* 167	* 167	* 167	* 167	+ 149·3	— 5·6	49
30	30	29	28	28	27	26	26	26	25	24	—	— 22·6	50
17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	+ 183·3	0·0	51
67	67	67	68	63	61	57	50	47	46	45	+ 114·3	— 32·8	52
10990	10500	9830	8880	8260	7850	7460	7040	6630	6290	6070	+ 137·1	— 46·0	53
8740	8250	7660	6970	6480	6180	5900	5610	5370	5080	4890	+ 138·5	— 45·7	54
1014	960	861	807	747	743	700	678	648	599	548	+ 178·2	— 47·1	55
2244	2081	1785	1563	1477	1452	1384	1389	1312	1102	999	+ 149·8	— 56·7	56
1697	1423	1181	907	792	757	732	726	727	605	537	+ 130·5	— 71·1	57
1259	1056	746	595	524	511	470	441	424	390	353	+ 120·6	— 74·6	58
1347	1118	788	601	526	534	526	492	475	396	353	+ 87·8	— 75·1	59

1919 75 % utmalning. — [3]) Under tiden för den statliga regleringen av brödsäd salufördes ej rena givna. — [4]) T. o. m. år 1919 avse uppgifterna okrossad koks. — * Maximipris. — ** Eljest fastnoteu å sid. 680.)

	Varuslag (Jfr sid. 984)	Kvantitet	Stockholm			Södertälje			Uppsala			Nyköping		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	40	40	37	38	38	35	37	37	34	31	31	29
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	16	16	15	—	—	—
3	separerad	»	13	13	13	10	10	10	13	13	13	10	10	10
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	474	550	491	475	550	490	486	547	523	472	545	480
5	mat- (lands-)	»	433	502	456	468	545	483	461	506	510	468	541	477
6	Ost: helfet	»	385	385	378	400	380	360	400	386	375	383	380	383
7	halvfet	»	257	261	253	250	250	260	271	271	275	265	242	244
8	Margarin, växt-	»	280	280	273	280	280	278	270	270	270	270	270	270
9	Ägg: färska	tjog	381	428	434	353	349	369	310	301	365	297	290	329
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	225	200	—
11	Potatis: gammal	5 l.	58	—	55	53	—	49	55	—	47	35	—	40
12	»	hl.	—	—	909	—	—	857	800	—	767	—	—	—
13	färsk	5 l.	143	66	—	131	55	—	203	65	—	115	47	—
14	Ärter, gula	kg.	56	53	51	49	50	50	41	41	39	51	48	48
15	Bruna bönor	»	76	78	79	70	70	69	75	75	74	70	70	70
16	Mjöl: vete-	»	81	79	74	75	75	73	74	76	71	73	74	68
17	råg-	»	52	52	48	50	49	47	46	43	41	51	47	45
18	rågsikt-	»	71	69	63	72	70	65	68	65	60	69	64	59
19	Gryn: havre-	»	78	77	67	73	73	69	72	73	70	72	70	69
20	ris-	»	81	78	75	73	72	73	70	71	70	66	69	63
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	109	105	98	110	111	106	99	99	94	100	100	99
22	knäckebröd	»	139	139	137	129	127	122	142	134	139	109	110	107
23	limpa, söt	»	117	116	117	100	100	100	101	107	106	80	79	77
24	» sur	»	93	93	93	—	—	—	80	80	80	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor	»	266	257	259	200	200	200	300	300	300	187	181	176
26	mjukt, bakat med vatten	»	147	146	148	114	114	114	130	130	130	118	110	105
27	mjukt, » » mjölk	»	177	177	173	129	129	129	135	140	135	145	136	136
28	Nötkött, färskt: stek	»	365	354	349	337	331	310	326	331	312	300	307	308
29	soppkött	»	258	254	255	262	256	235	227	233	238	225	224	225
30	Kalvkött: gödkalv	»	435	417	424	369	331	340	401	393	359	423	396	359
31	spädkalv	»	230	212	234	140	137	125	170	188	181	199	191	175
32	Fårkött: färskt	»	410	383	338	340	326	319	393	383	369	353	354	327
33	salt	»	292	293	239	—	—	325	300	300	250	275	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	400	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	397	399	395	312	351	358	326	347	350	299	318	319
36	salt, svenskt	»	407	405	398	350	369	378	350	350	329	300	350	350
37	» amerikanskt	»	270	270	250	—	300	—	—	—	—	250	300	300
38	Fisk, färsk: abborre	»	212	206	199	201	172	156	175	187	191	112	113	125
39	gädda	»	319	293	288	296	275	261	282	300	288	249	228	232
40	sill	»	—	141	125	150	150	130	—	—	118	—	—	120
41	strömming	»	121	97	104	128	98	106	118	100	95	73	43	58
42	torsk	»	172	166	168	197	190	187	194	197	189	175	113	119
43	rödspotta	»	212	197	193	250	234	235	193	201	199	181	161	196
44	kolja	»	162	152	155	180	154	150	184	193	186	141	131	152
45	salt: sill	»	76	79	93	73	71	69	68	68	80	52	54	74
46	strömming	»	60	57	93	—	—	75	75	75	64	—	—	—
47	Kabeljo	»	124	125	122	112	100	98	118	115	100	138	100	113
48	Kaffe	»	199	194	196	196	205	207	200	200	200	205	195	196
49	Socker ×	»	164	164	164	164	164	164	170	170	170	167	167	167
50	Salt	»	30	29	29	26	26	25	25	26	26	25	25	25
51	Svagdricka	l.	20	22	22	15	15	15	23	23	23	15	15	15
52	Fotogen	»	37	37	37	40	40	40	42	42	42	39	38	38
53	[1])Ved: björk-	famn	6640	6470	6400	6000	6000	6000	8190	7950	5360	5700	5460	5220
54	barr-	»	5380	4840	4540	4500	4000	4500	5700	5460	4450	4760	4750	4450
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	675	517	538	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	1224	1119	1046	—	1050	933	1500	1330	1200	—	—	1000
57	eng. hushålls-	»	625	575	550	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	303	303	301	300	300	293	380	354	289	650	600	300
59	eng. kamin-	»	448	348	348	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) Motala: avfallsved juli 42·70, aug. 38·00 samt sept. 36·80 kr. per famn. Värnamo: avfallsved under

Eskilstuna			Linköping			Norrköping			Motala			Jönköping			Värnamo			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
32	32	30	30	30	30	31	31	31	30	30	29	28	31	31	29	29	29	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	14	14	12	13	13	—	—	—	2
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	—	—	—	10	10	10	3
478	545	480	473	557	493	480	557	505	475	557	490	450	535	520	452	509	514	4
479	542	471	438	529	488	457	537	494	460	549	499	425	493	478	405	461	469	5
425	415	400	383	377	376	425	388	408	361	356	361	325	319	328	375	372	370	6
300	294	263	252	240	242	233	280	283	233	236	250	225	225	225	258	250	250	7
278	273	273	276	277	274	270	276	280	274	274	271	280	280	280	295	290	283	8
328	335	347	301	313	346	319	331	362	301	308	319	305	335	344	324	362	375	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
43	—	44	58	—	66	48	—	63	50	—	48	42	42	50	50	—	68	11
688	—	—	625	—	972	950	—	1200	786	—	—	857	825	929	714	—	900	12
125	51	—	130	98	—	123	71	—	143	65	—	193	57	—	210	107	—	13
48	46	45	51	47	46	50	50	49	48	48	40	60	60	50	60	60	60	14
69	69	68	74	74	71	75	75	85	76	76	80	80	80	80	73	73	75	15
71	69	68	70	71	65	72	73	68	71	74	68	73	76	70	71	72	67	16
56	48	48	45	41	39	51	50	40	48	45	42	53	50	47	54	46	43	17
71	67	62	59	55	52	69	63	58	65	62	56	73	68	63	70	65	62	18
79	79	68	70	70	66	75	75	70	80	78	70	80	80	80	73	73	73	19
83	80	84	60	60	60	65	74	80	64	64	65	70	70	70	82	73	73	20
92	90	90	107	113	112	113	120	114	109	107	107	116	115	116	127	127	125	21
102	108	100	143	143	143	129	135	135	130	129	127	144	146	147	138	140	140	22
125	100	85	90	103	100	105	105	105	110	108	110	72	71	72	82	79	76	23
—	—	—	70	78	78	85	85	85	78	77	77	—	—	—	68	63	63	24
215	216	224	220	207	205	250	250	250	173	172	184	252	252	250	165	170	170	25
125	124	110	108	113	114	123	123	123	119	124	125	121	121	121	—	—	—	26
145	145	120	120	130	130	116	116	116	—	160	160	135	134	134	115	110	110	27
320	320	320	289	291	291	313	347	336	320	317	309	291	293	290	285	280	277	28
266	266	264	253	249	247	275	288	292	256	252	247	248	249	250	246	246	243	29
403	359	342	355	362	360	387	398	400	329	313	319	314	299	300	300	292	300	30
179	159	136	—	—	—	233	209	217	143	144	128	179	151	158	180	170	158	31
393	343	299	345	328	297	353	351	331	324	294	280	300	300	300	300	273	258	32
—	—	—	300	292	296	179	192	250	250	227	210	—	—	—	313	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
350	350	350	305	320	335	333	377	354	281	310	325	304	300	300	273	289	297	35
350	350	350	321	335	342	329	392	350	300	313	329	300	300	300	300	307	300	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
150	125	125	193	193	180	159	173	200	202	205	210	151	154	150	160	156	150	38
290	287	279	328	296	255	295	275	250	304	307	294	250	250	250	210	216	200	39
—	—	—	125	—	126	90	76	95	133	80	125	—	—	125	100	—	132	40
126	88	90	101	88	80	105	86	82	111	83	81	115	125	103	93	91	88	41
175	162	163	160	148	153	140	131	144	113	—	—	150	162	150	—	—	—	42
191	191	213	205	188	174	206	238	200	195	195	170	185	165	175	176	179	176	43
137	128	129	152	139	148	130	113	138	153	145	147	142	144	131	136	134	136	44
50	80	75	50	68	73	70	90	75	70	76	70	70	70	80	77	75	80	45
—	—	—	100	88	100	—	75	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
131	88	100	115	100	100	100	100	100	117	120	100	121	121	100	125	—	—	47
225	213	213	175	180	181	184	192	195	178	175	175	175	175	175	208	200	200	48
169	169	169	165	165	163	160	160	161	167	167	167	167	167	167	165	165	165	49
25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	23	23	23	50
17	17	20	—	—	—	18	18	18	20	20	20	14	14	14	20	20	20	51
46	46	46	45	40	40	45	40	40	41	41	42	52	45	42	50	50	47	52
6940	7120	6050	6040	6070	6080	7250	6830	5970	6590	5740	5520	6570	6550	6570	5460	5860	5670	53
5340	5340	4630	5400	5370	5360	5800	5480	4670	5070	4410	4340	4970	4950	4950	4410	4410	4410	54
1000	1000	—	917	793	800	700	700	700	—	—	500	—	—	—	425	375	375	55
—	—	1000	1500	1267	1500	1300	900	900	—	—	—	—	1200	900	—	—	—	56
—	—	—	—	—	—	800	565	490	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57
375	340	315	533	—	—	500	340	340	—	—	—	450	350	350	—	—	—	58
—	—	—	550	350	325	500	340	340	425	—	338	450	400	325	500	—	—	59

hela kvartalet 32·80 kr. per famn. — × Maximipris.

	Varuslag (Jfr sid. 984)	Kvantitet	Växjö			Kalmar			Västervik			Visby		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	28	30	30	32	30	30	32	32	32	30	30	30
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	separerad	»	12	12	12	12	12	12	12	12	12	10	10	10
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	459	550	505	440	534	488	465	556	502	424	504	471
5	mat- (lands-)	»	427	541	485	425	512	494	423	510	488	406	485	466
6	Ost: helfet	»	344	344	338	379	389	386	375	400	425	400	409	403
7	halvfet	»	200	200	200	300	300	300	—	—	—	300	260	250
8	Margarin, växt-	»	275	270	270	270	270	271	270	270	275	270	270	270
9	Ägg: färska	tjog	277	294	308	289	287	324	269	328	328	302	314	325
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	5 l.	—	—	68	57	—	75	39	—	46	—	—	90
12	»	hl.	—	—	—	800	—	1200	—	—	—	—	—	1200
13	färsk	5 l.	153	85	—	140	112	—	165	98	—	185	90	—
14	Ärter, gula	kg.	68	68	63	70	69	60	60	60	60	59	63	62
15	Bruna bönor	»	78	78	76	75	74	73	78	80	80	90	89	90
16	Mjöl: vete-	»	73	74	70	71	73	68	73	76	71	73	74	70
17	råg-	»	52	50	46	52	46	40	51	50	43	51	40	43
18	rågsikt-	»	73	68	63	68	64	61	72	70	62	73	70	65
19	Gryn: havre-	»	74	74	74	74	74	74	75	75	75	80	80	76
20	ris-	»	73	71	71	66	65	76	65	65	75	70	70	70
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	110	110	110	130	131	130	130	130	128	85	85	85
22	knäckebröd	»	135	134	131	140	143	140	135	135	130	150	150	150
23	limpa, söt	»	71	71	66	73	73	72	84	84	82	90	90	90
24	» sur	»	54	54	49	51	51	51	56	56	58	55	55	55
25	Vetebröd: skorpor	»	193	190	178	205	205	203	200	200	200	200	200	200
26	mjukt, bakat med vatten	»	90	90	80	100	96	93	80	80	80	92	92	92
27	mjukt, » » mjölk	»	109	109	101	110	110	110	—	120	120	106	106	106
28	Nötkött, färskt: stek	»	252	239	239	281	268	267	280	275	265	250	250	242
29	soppkött	»	225	207	206	216	202	211	223	214	206	211	209	204
30	Kalvkött: gödkalv	»	319	294	302	361	362	358	305	300	287	264	267	275
31	spädkalv	»	151	144	155	190	191	191	150	150	150	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	300	284	274	291	235	235	290	273	238	298	283	220
33	salt	»	250	250	250	—	300	250	200	200	200	263	236	217
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	276	276	280	305	326	349	250	250	288	264	302	300
36	salt, svenskt	»	280	270	260	307	332	350	288	288	288	300	315	320
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	250	250	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	179	177	186	190	200	200	81	76	72	—	—	—
39	gädda	»	200	194	200	265	249	244	225	204	209	300	317	275
40	sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	strömming	»	70	59	59	56	60	52	64	35	40	39	54	49
42	torsk	»	—	—	—	50	59	56	53	56	51	100	107	95
43	rödspotta	»	174	171	174	217	200	200	—	—	—	270	238	250
44	kolja	»	133	98	138	150	142	108	—	—	—	—	170	167
45	salt: sill	»	83	83	81	96	96	103	67	80	80	60	60	80
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111	110	101
48	Kaffe	»	190	184	184	200	197	200	200	200	200	227	227	225
49	Socker[×]	»	164	164	164	165	165	165	165	165	170	165	165	165
50	Salt	»	28	26	25	24	24	21	30	30	25	25	25	25
51	Svagdricka	l.	20	20	20	18	18	18	13	13	13	12	12	12
52	Fotogen	»	55	56	45	47	43	40	45	40	40	50	45	45
53	[1]) Ved: björk-	famn	4940	4940	4610	4650	4650	4340	4810	4810	4630	6230	6050	6140
54	barr-	»	3380	3330	3050	3800	3800	3570	3920	3920	3470	5210	5580	5340
55	Bränntorv	100 kg.	375	300	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	1033	800	750	—	—	1000	1650	—	1000	1500	1000	1050
57	eng. hushålls-	»	—	—	—	—	—	—	650	600	450	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	—	—	—	375	375	350	450	375	300	575	575	575
59	eng. kamin-	»	500	400	400	—	—	313	500	375	300	450	450	350

[1]) Visby: alved juli 58·70, aug. 60·50 samt sept. 55·20; tvetved under hela kvartalet 35·60 kr. per famn. —

Karlskrona			Kristianstad			Malmö			Lund			Landskrona			Hälsingborg			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
35	35	35	28	28	28	28	28	30	26	26	26	28	28	28	28	28	28	1
25	25	25	12	12	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
15	15	15	10	10	10	10	10	10	7	7	7	10	10	10	10	10	10	3
450	538	475	424	498	438	436	510	448	446	528	456	460	528	460	444	515	458	4
422	506	444	424	498	438	—	—	—	436	520	448	—	—	—	—	—	—	5
450	460	440	480	480	480	450	455	459	363	367	350	406	416	394	435	435	435	6
350	325	350	327	330	330	318	318	315	262	260	257	—	—	—	325	315	308	7
270	270	270	270	270	270	270	270	270	270	270	270	272	273	271	270	270	270	8
289	296	324	288	343	330	315	349	322	285	338	356	299	334	348	309	344	334	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
73	70	75	—	—	84	50	—	61	—	—	50	—	—	68	78	—	71	11
1188	1250	1333	—	—	—	—	—	870	—	—	767	—	—	1267	1300	—	1160	12
161	92	—	176	98	—	99	83	—	88	69	—	87	76	—	81	74	—	13
60	60	60	60	60	60	65	63	61	61	60	60	70	67	67	63	64	64	14
75	71	71	60	60	60	60	65	64	70	75	81	73	73	74	71	69	66	15
77	77	70	69	72	66	72	75	69	74	77	71	70	71	67	72	75	70	16
54	49	42	48	40	33	55	55	55	54	54	53	46	46	42	52	48	45	17
75	70	62	69	67	59	72	70	65	71	69	66	70	67	65	72	67	64	18
75	75	65	65	65	65	65	65	66	69	69	69	69	69	65	68	67	68	19
75	75	75	94	—	—	70	70	70	77	60	65	77	75	71	60	—	—	20
105	105	100	117	117	117	145	144	123	120	120	115	100	100	100	—	—	—	21
150	140	140	153	153	153	179	178	167	140	153	140	163	163	162	167	167	167	22
73	74	66	69	69	62	65	65	62	66	66	59	79	79	72	77	77	77	23
54	54	48	50	50	46	45	45	42	43	43	39	50	50	48	50	50	50	24
225	225	225	225	225	225	208	208	200	—	—	—	150	167	158	183	183	183	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
102	105	99	123	123	123	112	112	117	124	126	113	108	106	103	104	104	104	27
311	303	294	272	269	270	376	354	350	337	317	306	350	349	348	326	322	325	28
265	259	250	229	223	220	299	298	300	287	267	256	300	300	300	281	278	275	29
348	343	340	339	340	320	428	385	381	417	411	400	443	425	419	411	400	370	30
171	172	172	200	194	188	280	220	225	278	256	250	280	266	239	216	215	220	31
330	299	268	334	336	300	373	353	349	375	333	300	406	396	381	343	344	333	32
260	255	215	300	300	300	—	—	—	—	—	—	350	300	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
303	323	316	314	319	310	340	350	350	312	304	306	300	338	350	284	300	300	35
315	334	314	350	350	300	425	411	410	375	350	350	350	350	375	350	350	350	36
—	—	—	—	—	—	—	—	--	—	—	—	—	—	—	—	—	--	37
137	140	133	196	200	193	113	157	153	193	195	200	—	—	—	175	--	—	38
203	200	200	300	300	285	308	323	310	350	350	350	350	331	344	300	300	283	39
—	—	—	—	125	135	107	97	90	146	132	115	140	137	140	166	132	121	40
36	42	41	55	56	55	77	—	80	—	—	—	—	—	—	95	100	100	41
35	48	49	75	75	79	67	75	100	100	106	98	70	71	79	80	81	82	42
157	183	188	216	205	198	192	211	167	227	223	193	180	181	186	238	227	205	43
—	—	—	150	150	131	—	95	--	160	175	163	—	—	—	—	100	100	44
70	70	90	100	150	136	115	138	123	124	127	123	130	117	100	125	111	103	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
150	125	125	—	—	—	—	88	93	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
180	180	180	200	180	175	216	207	205	214	200	200	197	197	200	208	200	200	48
164	164	164	164	164	164	163	164	164	162	162	162	160	160	160	164	164	164	49
30	25	25	20	20	20	20	20	20	25	21	20	24	23	23	26	22	21	50
17	17	17	15	15	15	15	15	15	15	15	14	15	15	15	16	16	16	51
40	40	40	40	40	40	40	40	40	42	42	42	40	40	40	41	40	40	52
5510	5050	4980	6300	6300	5670	10040	9300	9320	7080	6350	6920	8720	8370	7960	7370	7370	7370	53
—	—	—	5670	5460	4410	9240	8500	8520	6850	6120	6920	7260	6940	6450	6620	6620	6620	54
—	—	—	600	450	450	667	723	693	667	640	667	—	—	—	650	650	650	55
—	—	—	1100	900	950	1344	1013	1018	1300	1025	1000	—	—	925	1250	1000	1000	56
—	450	450	750	750	600	825	636	583	630	525	600	720	506	470	800	650	550	57
375	375	375	370	370	320	280	280	355	325	325	350	330	330	330	360	360	360	58
450	400	375	400	400	300	350	375	415	338	313	325	355	355	350	500	425	425	59

× Maximipris.

	Varuslag (Jfr sid. 984)	Kvantitet	Ystad			Halmstad			Varberg			Göteborg		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	28	28	28	27	29	29	29	29	29	33	35	35
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	12	—	—	—	22	22	22
3	separerad	»	10	10	10	10	10	10	10	10	10	17	17	17
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	426	508	473	469	545	481	457	533	469	492	565	505
5	mat- (lands-)	»	—	—	—	438	499	458	427	493	439	428	481	463
6	Ost: helfet	»	383	381	381	406	400	385	325	331	330	325	350	325
7	halvfet	»	271	269	283	283	275	275	219	225	225	180	190	190
8	Margarin, växt-	»	272	273	270	270	270	270	270	270	270	270	270	270
9	Ägg: färska	tjog	300	325	322	324	342	345	307	344	317	347	380	391
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	5 l.	—	—	45	—	—	75	—	—	75	95	—	69
12	»	hl.	—	—	700	—	—	1340	—	—	675	1450	—	950
13	färsk	5 l.	100	63	—	89	74	—	93	99	—	123	92	—
14	Ärter, gula	kg.	63	65	65	65	65	65	64	68	67	60	60	60
15	Bruna bönor	»	60	63	65	75	80	80	70	75	73	65	65	65
16	Mjöl: vete-	»	71	74	67	73	76	68	72	75	68	75	78	72
17	råg-	»	53	52	45	53	49	41	46	46	40	53	50	44
18	rågsikt-	»	70	67	63	69	64	59	71	70	60	75	73	65
19	Gryn: havre-	»	65	65	74	75	75	75	75	71	70	70	70	70
20	ris-	»	65	65	65	65	65	65	74	74	79	65	60	60
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	130	130	125	142	142	137	150	150	150	92	92	87
22	knäckebröd	»	145	144	146	165	165	160	158	155	155	109	109	104
23	limpa, söt	»	65	68	68	80	78	74	80	80	82	120	120	116
24	» sur	»	47	49	49	54	53	54	68	65	62	64	64	58
25	Vetebröd: skorpor	»	280	240	240	184	183	174	175	170	170	245	245	245
26	mjukt, bakat med vatten	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	127	127	124
27	mjukt, » » mjölk	»	165	165	155	131	130	131	—	—	—	152	152	149
28	Nötkött, färskt: stek	»	270	265	275	290	286	272	289	281	268	375	366	350
29	soppkött	»	220	215	225	247	238	222	213	209	209	300	275	250
30	Kalvkött: gödkalv	»	357	341	313	328	305	301	244	—	—	400	375	350
31	spädkalv	»	220	215	181	213	195	175	184	168	165	200	200	200
32	Fårkött: färskt	»	253	206	200	299	272	254	259	243	226	400	375	325
33	salt	»	—	—	—	290	292	250	—	—	—	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	310	300	300	326	341	332	300	300	296	380	400	388
36	salt, svenskt	»	338	325	329	377	384	374	309	309	300	375	400	400
37	» amerikanskt	»	—	—	—	275	283	290	260	—	250	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	200	200	200	—	—	—	—	—	—	260	250	269
39	gädda	»	315	325	269	—	325	300	—	—	—	310	313	344
40	sill	»	55	78	78	126	114	116	100	90	71	130	133	116
41	strömming	»	47	58	65	—	—	—	—	—	—	150	150	150
42	torsk	»	62	63	75	50	54	66	32	28	30	103	69	103
43	rödspotta	»	265	250	206	207	177	148	182	174	169	238	213	206
44	kolja	»	125	125	125	97	84	75	81	60	67	105	91	113
45	salt: sill	»	122	120	114	70	70	70	60	68	78	75	72	80
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	150	—	100	87	82	80	90	90	80
48	Kaffe	»	211	210	215	198	203	192	190	193	196	180	180	175
49	Socker ×	»	164	164	164	164	164	164	165	165	165	162	162	162
50	Salt	»	23	25	23	25	25	25	23	23	23	25	25	25
51	Svagdricka	l.	12	12	12	15	15	15	14	14	14	20	20	20
52	Fotogen	»	42	40	40	40	40	40	35	35	35	38	38	38
53	[1]) Ved: björk-	famn	6950	6950	6600	7430	7110	7050	6760	6760	6410	9200	8000	7500
54	barr-	»	5560	5560	5210	6190	5740	5360	6410	6290	5700	8300	7000	6500
55	Bränntorv	100 kg.	519	425	413	617	613	405	367	350	350	667	650	650
56	Kol: antracit-	hl.	1244	950	950	—	—	—	—	—	—	1100	825	825
57	eng. hushålls-	»	670	506	506	650	650	550	750	638	450	750	500	425
58	Koks: gasverks-	»	350	350	350	—	—	—	—	—	—	385	385	325
59	eng. kamin-	»	356	350	350	469	469	419	413	—	400	425	400	375

[1]) Halmstad: bokved juli 77·70, aug. 75·60 samt sept. 74·10; ribbved juli 44·80, aug. 43·90 samt sept.

Lysekil			Vänersborg			Borås			Lidköping			Tidaholm			Karlstad			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
30	30	30	30	30	30	33	33	33	23	23	23	25	25	25	30	30	30	1
20	20	20	15	15	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
7	7	7	13	13	13	15	15	15	10	10	10	12	12	12	10	12	12	3
493	558	505	413	504	519	489	564	499	420	500	458	438	508	503	446	535	484	4
440	500	476	366	455	455	417	522	450	399	470	434	431	502	494	422	504	476	5
325	300	300	303	333	331	323	320	323	358	333	325	425	410	400	339	350	350	6
—	—	—	200	—	—	209	211	225	217	208	208	285	290	280	225	238	225	7
270	270	270	270	268	270	280	280	280	277	277	277	290	294	294	275	275	274	8
319	340	336	302	341	345	541	357	356	286	308	369	280	300	300	362	376	382	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	—	—	—	—	10
—	—	59	73	75	75	68	—	63	62	—	73	—	—	64	100	—	64	11
—	—	1150	1200	1200	1200	1188	—	1033	1000	—	1233	—	—	1080	—	—	1062	12
120	77	—	145	121	—	170	76	—	165	87	—	245	98	—	188	74	—	13
75	75	70	69	70	70	60	60	60	45	42	45	60	60	60	61	60	60	14
80	75	80	76	77	77	80	80	80	75	75	75	77	77	77	71	70	70	15
75	75	70	76	77	72	72	75	68	78	75	70	75	78	74	71	74	68	16
50	50	41	48	46	43	52	46	42	47	45	40	45	50	45	52	47	44	17
69	69	61	71	68	63	71	66	61	68	63	57	73	70	68	70	65	60	18
75	75	70	74	68	65	75	75	70	70	70	65	75	75	75	71	77	72	19
80	80	80	83	75	70	70	90	73	75	75	75	100	100	98	65	70	73	20
125	125	125	90	90	90	120	125	119	100	100	100	135	135	125	119	119	114	21
150	150	155	125	125	125	156	157	151	132	127	123	149	148	140	135	134	130	22
90	90	90	105	105	105	103	101	101	93	93	93	100	100	100	114	114	111	23
70	70	70	65	65	65	66	64	64	—	—	—	80	80	80	84	83	82	24
178	178	178	250	250	250	208	210	210	143	143	143	200	200	200	211	211	211	25
110	110	110	107	107	107	106	107	108	80	80	80	—	—	—	111	111	109	26
130	130	130	110	110	110	122	116	116	103	103	103	157	158	155	165	165	165	27
350	350	300	314	314	314	319	303	302	325	325	319	310	340	350	306	310	300	28
300	300	250	273	275	275	270	236	235	280	275	269	222	226	245	256	260	250	29
350	338	300	325	325	325	325	304	305	390	351	325	350	350	340	366	356	348	30
180	175	172	148	148	148	185	157	155	158	163	138	192	188	176	185	200	213	31
330	313	300	300	300	300	320	300	292	318	316	282	304	320	328	366	340	320	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	317	325	308	—	—	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
320	320	320	280	280	280	302	343	345	308	313	313	300	316	339	328	347	350	35
380	380	380	325	330	330	308	350	350	317	317	333	350	350	320	325	350	350	36
250	250	250	—	—	—	—	—	—	283	283	292	—	—	—	—	—	280	37
—	—	—	150	150	—	182	193	170	125	113	134	200	—	200	170	194	192	38
—	—	—	225	238	250	278	265	258	197	194	193	300	—	—	244	270	272	39
64	60	65	150	125	133	123	119	118	90	103	113	—	—	126	150	150	125	40
—	—	—	—	—	—	—	—	102	100	100	100	125	125	125	150	128	125	41
62	64	67	—	—	—	83	65	71	—	—	—	125	125	125	155	136	146	42
240	250	154	175	188	183	207	171	164	195	172	169	250	244	225	210	195	185	43
62	64	67	115	100	91	110	91	99	118	100	103	150	150	150	146	136	135	44
85	75	80	80	90	75	58	74	72	53	50	72	80	60	80	84	104	91	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
75	75	73	80	80	—	90	85	85	78	75	72	—	—	100	100	123	103	47
200	200	200	198	198	195	210	220	200	193	187	187	200	200	200	200	200	210	48
166	166	166	167	167	167	164	164	164	160	160	160	165	165	165	163	163	163	49
20	20	20	25	22	21	25	25	25	25	23	23	30	30	27	23	23	23	50
15	15	15	15	15	15	—	—	—	13	13	13	17	17	17	20	20	20	51
40	40	40	45	44	44	42	42	42	45	40	40	50	47	47	42	41	41	52
8000	7000	7750	6500	6000	6500	7260	7180	6890	6720	5850	5850	5420	5170	5040	6480	6050	6050	53
6000	6000	6500	4000	4000	4500	5490	5540	4990	4750	4390	4390	4100	3910	3780	5770	5360	5280	54
1000	867	767	—	—	—	—	—	—	525	525	508	—	—	—	—	—	—	55
1500	—	800	1250	—	—	1200	1200	975	1217	925	908	1500	1500	900	1100	850	850	56
750	750	525	—	—	—	—	—	—	758	758	750	—	—	600	650	525	525	57
—	—	—	400	400	400	—	—	—	495	345	300	450	450	350	450	350	350	58
500	500	363	350	350	350	350	313	283	508	367	342	—	—	—	450	350	350	59

44·40 kr. per famn. Varberg: bokved under hela kvartalet 71·20 kr. per famn. — × Maximipris.

	Varuslag (Jfr sid. 4)	Kvantitet	Arvika			Örebro			Kopparberg			Västerås		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	35	35	35	34	34	33	35	35	32	32	32	30
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	18	17	16	—	—	—
3	separerad	»	12	12	12	12	12	10	13	—	—	10	10	10
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	—	528	511	450	515	455	458	535	494	461	528	483
5	mat- (lands-)	»	376	453	470	440	500	466	450	535	475	464	524	491
6	Ost: helfet	»	385	365	360	350	350	350	360	350	370	361	361	371
7	halvfet	»	225	240	240	243	243	243	233	250	275	225	233	260
8	Margarin, växt-	»	280	280	280	270	270	270	280	270	275	270	270	270
9	Ägg: färska	tjog	336	402	404	315	320	357	348	358	390	333	339	344
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	5 l.	—	—	60	—	—	50	—	—	39	—	—	40
12	»	hl.	—	—	—	—	—	853	—	—	—	—	—	768
13	färsk	5 l.	272	74	—	116	58	—	153	90	—	108	48	—
14	Ärter, gula	kg.	61	65	61	50	50	50	52	50	50	46	45	45
15	Bruna bönor	»	79	75	75	60	60	60	74	74	73	80	79	79
16	Mjöl: vete-	»	71	74	69	69	72	66	75	75	71	75	78	68
17	råg-	»	48	47	42	50	50	43	50	46	40	47	46	45
18	rågsikt-	»	71	66	62	65	62	56	71	66	61	66	64	60
19	Gryn: havre-	»	75	75	75	70	70	60	75	76	70	73	73	68
20	ris-	»	64	60	60	90	90	90	76	71	76	74	73	70
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	—	—	—	92	92	88	90	89	87	93	93	93
22	knäckebröd	»	130	130	125	109	109	99	116	116	111	116	114	111
23	limpa, söt	»	92	92	92	103	108	100	109	109	110	104	103	103
24	» sur	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor	»	200	200	200	223	220	205	187	187	204	200	200	200
26	mjukt, bakat med vatten	»	112	112	112	138	143	127	105	105	114	112	112	111
27	mjukt, » » mjölk	»	—	—	—	145	145	130	108	108	105	111	111	111
28	Nötkött, färskt: stek	»	280	293	300	275	277	277	323	318	305	317	314	298
29	soppkött	»	235	240	241	200	200	200	265	265	250	254	244	228
30	Kalvkött: gödkalv	»	375	350	348	343	331	322	380	388	344	378	362	350
31	spädkalv	»	200	200	200	173	169	185	238	200	200	200	198	183
32	Fårkött: färskt	»	325	350	325	277	273	261	300	291	272	374	360	319
33	salt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	300	309	348	317	331	331	313	350	364	316	350	349
36	salt, svenskt	»	350	350	345	325	350	350	330	350	358	350	350	350
37	» amerikanskt	»	250	250	295	250	—	—	250	—	275	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	170	169	156	145	119	119	213	200	190	153	156	146
39	gädda	»	230	250	250	263	263	266	—	300	317	244	269	257
40	sill	»	—	100	126	123	150	121	—	—	120	—	—	118
41	strömming	»	145	150	150	108	69	63	120	90	80	93	66	70
42	torsk	»	140	150	125	100	163	—	159	—	150	180	170	173
43	rödspotta	»	200	194	185	193	195	160	250	225	200	174	170	183
44	kolja	»	128	145	120	132	106	121	178	148	150	149	137	139
45	salt: sill	»	100	80	82	80	60	75	58	83	81	61	63	70
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	100	90	90	—	—	—	100	100	94	96	87	87
48	Kaffe	»	220	188	188	170	170	200	206	206	208	194	186	178
49	Socker×	»	164	164	164	164	164	164	173	172	172	171	171	167
50	Salt	»	25	25	20	25	25	25	25	25	25	25	25	25
51	Svagdricka	l.	15	15	15	—	—	—	—	—	—	20	18	18
52	Fotogen	»	45	45	45	50	50	46	54	50	50	41	40	40
53	[1]) Ved: björk-	famn	6000	6000	6000	6930	6510	6300	6050	4810	4730	6700	5700	5570
54	barr-	»	5200	5000	5000	5670	5040	5040	4450	3740	3470	5990	4510	4630
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit	hl.	—	—	1000	1350	1275	1100	—	1200	800	1200	1200	967
57	eng. hushålls-	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	550	550	300	335	328	328	—	525	—	450	433	300
59	eng. kamin-	»	—	—	—	450	425	425	—	—	350	—	—	—

[1]) Söderhamn: ribbved juli och aug. 28·50 samt sept. 24·90 kr. per famn. — × Maximipris.

Falun			Ludvi			Avesta			Mora			Gävle			Söderhamn			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Se	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
36	36	36	35	32	32	35	32	32	40	40	40	42	42	37	35	35	35	1
18	18	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	21	19	—	—	—	2
16	16	16	—	—	—	12	12	12	—	—	—	18	18	15	15	15	15	3
484	565	536	470	525	512	463	521	495	500	569	543	480	537	522	488	563	539	4
483	548	546	459	525	512	484	508	493	442	550	—	474	517	518	483	526	544	5
324	332	317	306	313	313	333	363	350	368	355	333	343	347	330	347	330	325	6
233	230	225	—	250	240	—	274	250	—	—	—	214	213	211	213	225	213	7
263	261	268	270	267	270	270	270	270	286	278	280	283	277	274	270	270	273	8
393	420	429	412	424	430	339	358	373	396	422	423	357	376	389	372	413	408	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	70	53	—	63	56	—	53	—	—	88	54	—	48	—	—	50	11
—	—	1238	—	—	1000	—	—	—	—	—	—	—	—	665	—	—	—	12
210	93	—	124	92	—	200	90	—	204	118	—	157	52	—	153	77	—	13
60	60	58	50	50	50	50	50	50	53	53	53	58	56	54	52	50	50	14
82	82	88	78	80	80	80	80	81	79	79	79	85	82	82	75	75	75	15
74	77	71	79	81	72	71	73	70	74	76	70	71	73	70	75	78	74	16
48	45	40	49	48	43	47	45	39	50	50	48	50	49	45	53	53	45	17
68	68	63	68	67	63	69	69	63	71	71	66	69	68	64	73	70	66	18
75	75	70	70	70	70	70	70	70	78	78	75	75	74	72	74	75	75	19
82	82	81	75	75	70	83	83	79	78	78	78	80	80	78	93	80	80	20
97	94	91	91	89	86	88	88	89	101	99	95	98	99	98	95	95	95	21
124	122	120	117	117	107	119	121	104	132	132	132	114	113	113	117	120	120	22
110	110	109	100	100	100	100	100	97	92	92	100	124	122	122	117	117	116	23
—	—	—	92	92	92	—	—	—	—	—	—	70	68	64	—	—	—	24
211	214	202	250	250	250	180	180	180	250	250	200	185	183	181	216	223	220	25
115	118	113	123	123	123	100	100	100	92	92	92	120	122	122	123	127	127	26
117	117	114	154	154	154	—	—	—	—	—	—	140	146	144	150	135	135	27
350	351	350	342	341	312	344	337	305	350	350	331	303	296	274	346	346	341	28
300	298	284	279	273	246	267	269	247	280	273	265	252	247	222	250	250	247	29
452	450	449	383	369	350	366	360	346	475	475	475	370	348	329	452	432	419	30
250	249	250	188	—	200	203	209	204	275	275	275	193	186	185	213	225	230	31
401	400	400	335	331	285	336	345	298	365	369	313	334	308	270	396	380	343	32
413	400	405	300	—	—	—	—	—	—	—	—	250	208	200	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
310	350	350	328	337	346	300	313	318	350	350	358	318	337	341	350	350	350	35
302	333	336	325	358	350	313	339	350	350	350	350	312	331	344	350	350	350	36
250	262	259	275	300	250	—	—	—	250	285	265	225	275	250	250	—	—	37
200	230	216	188	206	—	128	155	138	156	125	150	128	127	139	83	96	100	38
298	324	319	300	326	—	299	294	272	275	300	292	291	270	219	208	220	200	39
100	100	100	—	—	—	—	—	—	—	—	97	94	—	—	—	—	—	40
115	105	100	105	70	69	94	79	76	103	84	90	72	42	49	52	38	30	41
168	175	174	156	155	125	150	150	150	—	—	150	148	142	124	—	—	—	42
240	244	225	213	244	200	175	175	175	—	—	150	222	194	182	213	200	200	43
150	153	150	130	146	130	154	129	142	—	—	150	160	150	154	—	125	—	44
94	90	90	78	82	84	60	83	73	100	100	100	61	64	68	90	81	86	45
52	50	50	—	—	—	—	—	50	80	77	77	40	40	30	—	—	—	46
153	150	100	100	93	95	130	119	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
210	213	214	185	185	185	—	180	175	200	—	—	221	212	196	193	180	188	48
170	169	170	172	172	172	168	168	168	170	170	168	165	165	165	170	170	170	49
29	27	26	25	25	25	24	25	25	30	30	30	23	23	22	30	30	30	50
—	—	—	—	—	—	16	16	16	—	—	—	16	16	15	—	—	—	51
51	45	45	57	57	45	50	50	45	60	50	50	47	44	42	50	50	45	52
6940	6530	5930	6930	6930	5670	6350	6350	6000	—	6620	6170	6460	6200	6050	4630	5070	4810	53
5340	5520	5220	5040	5040	4410	4590	4590	4230	4790	4540	4160	5160	4540	4570	3920	3780	3780	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
—	—	850	975	950	800	1250	1000	1000	1500	—	1200	1433	1500	975	—	1075	975	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	733	650	633	—	625	500	57
550	—	350	375	375	350	500	450	450	—	—	—	375	240	245	450	400	350	58
600	—	350	—	—	—	—	—	—	850	—	—	525	413	276	—	475	363	59

	Varuslag (Jfr sid. 984)	Kvantitet	Sundsvall: staden			Sundsvall: sågverksdistriktet			Kramfors			Östersund		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	40	40	40	41	40	40	40	40	40	38	38	38
2	handskummad	»	29	28	25	28	27	25	—	—	—	22	22	22
3	separerad	»	20	20	20	22	20	20	20	20	20	17	17	17
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	477	554	536	465	540	532	473	551	548	486	553	565
5	mat- (lands-)	»	480	525	532	463	529	529	457	533	554	473	547	564
6	Ost: helfet	»	331	357	344	319	341	338	381	370	350	339	355	350
7	halvfet	»	213	225	217	235	243	230	250	240	200	270	300	250
8	Margarin, växt-	»	274	276	281	290	281	277	298	290	270	281	280	275
9	Ägg: färska	tjog	360	404	413	363	407	419	396	427	432	420	462	471
10	konserverade	»	300	—	—	—	—	—	—	—	—	360	—	—
11	Potatis: gammal	5 l.	45	40	50	41	35	48	58	—	56	56	—	100
12	»	hl.	786	714	857	714	500	786	1000	—	—	850	—	1166
13	färsk	5 l.	234	66	—	199	60	—	247	115	—	367	169	—
14	Ärter, gula	kg.	53	51	51	60	56	53	60	58	58	56	55	55
15	Bruna bönor	»	73	73	73	72	70	70	81	81	79	75	75	75
16	Mjöl: vete-	»	72	73	71	73	75	70	77	77	74	77	80	72
17	råg-	»	50	47	45	51	50	44	55	50	48	56	51	47
18	rågsikt-	»	69	66	64	70	68	65	72	69	66	76	71	64
19	Gryn: havre-	»	67	66	68	68	69	70	78	76	75	75	75	70
20	ris-	»	76	72	73	70	72	70	100	92	87	75	77	77
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	105	105	100	103	103	98	122	123	118	118	119	117
22	knäckebröd	»	116	116	111	117	114	111	132	132	129	130	121	126
23	limpa, söt	»	100	96	95	100	101	100	103	103	106	101	101	97
24	» sur	»	83	83	83	83	83	83	—	—	—	90	90	90
25	Vetebröd: skorpor	»	240	200	189	223	200	184	255	255	255	250	250	250
26	mjukt, bakat med vatten	»	129	117	117	129	114	114	140	140	140	123	123	122
27	mjukt, » » mjölk	»	171	171	171	—	—	—	—	—	—	147	148	147
28	Nötkött, färskt: stek	»	305	303	286	312	310	273	265	252	232	333	333	333
29	soppkött	»	235	247	212	225	224	197	215	202	182	283	283	283
0	Kalvkött: gödkalv	»	403	402	400	370	384	366	—	—	—	500	500	488
31	spädkalv	»	225	233	236	188	201	188	188	178	166	250	253	266
32	Fårkött: färskt	»	379	326	307	354	317	294	250	250	229	340	338	327
33	salt	»	313	263	225	263	250	250	275	—	250	325	325	325
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	322	331	337	315	326	331	300	300	300	343	343	343
36	salt, svenskt	»	329	347	350	325	340	340	288	300	400	400	400	350
37	» amerikanskt	»	238	263	267	245	267	281	250	265	281	250	250	259
38	Fisk, färsk: abborre	»	188	163	—	138	150	—	—	—	—	169	181	150
39	gädda	»	250	241	244	219	207	213	—	—	—	292	288	300
40	sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125	—
41	strömming	»	62	33	42	54	31	37	64	65	65	101	100	100
42	torsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	150	150
43	rödspotta	»	200	194	200	—	—	—	—	—	—	183	200	199
44	kolja	»	175	163	156	—	—	—	—	—	—	149	150	150
45	salt: sill	»	87	100	97	88	94	93	55	94	85	125	108	96
46	strömming	»	—	50	—	—	—	—	50	55	48	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	Kaffe	»	195	192	191	176	187	185	250	238	225	196	192	191
49	Socker×	»	166	167	166	171	169	168	175	175	175	170	170	170
50	Salt	»	24	24	23	23	23	23	29	26	28	25	26	25
51	Svagdricka	l	14	16	15	11	12	11	15	15	15	19	19	19
52	Fotogen	»	50	46	44	55	48	48	67	58	57	62	63	61
53	[1])Ved: björk-	famn	7360	6470	6440	5800	5510	5040	7000	7000	7000	7490	6420	6420
54	barr-	»	6200	5940	5390	4280	3980	3820	5500	5500	5500	6240	5170	5170
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1600	1600	1300
57	eng. hushålls-	»	850	—	525	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	300	300	275	—	—	—	—	—	—	650	650	463
59	eng. kamin-	»	650	500	325	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) Sundsvall: staden: bräd-, bak- och ribbved (medelpris) juli 41·40, aug. 38·10 samt sept. 35·30; plankpris) juli 37·40, aug. 32·30 samt sept. 35·30; plankved juli 45·80 samt aug. och sept. 42·00 kr. per famn-blandad björk- och barrved 45·40 kr. samt i Kiruna björkved 66·00 och barrved 58·80 kr. — × Maximipris.

Umeå			Vilhelmina			Luleå			Malmberget o. Gällivare			Kiruna			Samtliga orter			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
35	35	35	47	47	47	40	45	45	50	50	50	55	55	55	**34**	**34**	**33**	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**19**	**19**	**18**	2
15	15	15	—	—	—	20	20	20	—	—	—	—	—	—	**13**	**13**	**12**	3
443	538	514	488	533	485	485	563	575	493	511	535	459	520	537	**463**	**536**	**500**	4
441	472	495	477	464	463	475	501	502	465	479	480	454	483	486	**444**	**510**	**486**	5
388	*400*	*390*	*383*	*367*	*355*	*375*	*388*	*400*	*370*	*356*	*336*	*360*	*379*	*364*	**371**	**371**	**366**	6
—	300	—	—	—	283	—	—	—	250	—	—	—	250	—	**250**	**256**	**252**	7
280	276	270	283	280	284	275	275	277	290	278	280	279	284	284	**276**	**275**	**274**	8
346	370	408	408	477	486	400	434	482	382	391	407	364	388	413	**334**	**359**	**370**	9
—	350	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**295**	**283**	**—**	10
53	—	50	—	—	—	70	42	72	84	—	105	95	—	88	**60**	**51**	**63**	11
—	—	900	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**939**	**898**	**1000**	12
245	76	—	—	—	—	—	108	—	256	133	—	178	106	—	**164**	**84**	**—**	13
62	*60*	*58*	*67*	*63*	*61*	*64*	*70*	*68*	*68*	*68*	*64*	*69*	*70*	*68*	**58**	**58**	**57**	14
100	100	100	125	106	98	80	76	77	99	111	108	87	95	95	**77**	**77**	**77**	15
77	77	75	76	80	75	77	80	75	76	78	75	75	77	75	**74**	**75**	**70**	16
53	53	50	59	57	50	55	55	50	51	52	53	52	50	47	**51**	**48**	**44**	17
71	72	70	74	75	65	70	67	65	76	74	70	70	72	68	**70**	**68**	**63**	18
79	80	79	90	99	86	80	79	80	80	79	74	74	76	76	**74**	**74**	**71**	19
100	100	100	100	100	100	83	79	79	100	80	70	81	87	82	**77**	**75**	**74**	20
115	115	110	125	113	113	100	100	98	118	110	115	125	123	122	**111**	**110**	**107**	21
135	135	130	133	130	131	120	120	118	134	134	133	132	131	132	**134**	**134**	**131**	22
100	100	100	96	96	96	100	94	100	104	99	99	113	113	113	**95**	**94**	**93**	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**67**	**66**	**65**	24
249	249	300	300	300	—	300	310	300	300	300	300	239	249	249	**220**	**218**	**214**	25
120	120	110	167	167	—	120	120	115	—	—	—	—	—	—	**116**	**116**	**112**	26
—	—	—	—	—	—	123	123	118	172	—	—	—	—	—	**131**	**130**	**128**	27
300	285	250	228	220	180	263	265	249	259	256	230	290	291	286	**308**	**306**	**298**	28
225	211	184	200	200	150	213	213	200	219	209	184	233	228	221	**250**	**246**	**238**	29
—	—	—	—	—	—	—	—	—	450	450	433	—	—	—	**375**	**366**	**355**	30
220	215	188	150	—	—	225	225	200	238	233	226	203	231	221	**201**	**197**	**192**	31
350	331	250	300	230	180	350	310	273	325	309	240	317	306	269	**335**	**318**	**294**	32
-	250	—	—	—	—	300	300	267	265	300	250	200	300	238	**282**	**276**	**260**	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250	—	—	225	242	**—**	**292**	**321**	34
300	300	300	305	300	300	350	350	331	336	338	333	324	332	333	**314**	**327**	**330**	35
300	300	300	—	—	300	350	330	350	350	346	344	320	338	346	**334**	**343**	**343**	36
300	300	275	250	250	250	300	300	275	275	272	300	290	292	294	**260**	**275**	**273**	37
73	72	75	—	—	—	88	94	94	—	100	150	100	138	—	**161**	**160**	**161**	38
243	231	210	—	—	—	173	213	197	188	200	250	200	—	250	**267**	**270**	**263**	39
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	75	—	—	—	**117**	**113**	**113**	40
66	60	69	—	—	—	73	60	—	79	75	80	90	94	100	**91**	**79**	**80**	41
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125	100	—	—	—	**118**	**116**	**116**	42
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**207**	**201**	**189**	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	125	125	100	—	—	—	**139**	**129**	**131**	44
77	95	100	95	105	70	93	95	90	94	99	93	90	92	88	**81**	**86**	**86**	45
75	75	75	100	—	55	80	78	74	69	89	75	68	73	69	**71**	**68**	**68**	46
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**111**	**102**	**97**	47
199	189	198	213	206	206	242	196	183	226	219	213	225	225	230	**202**	**197**	**196**	48
170	170	170	180	180	180	175	175	175	180	179	180	172	171	171	**167**	**167**	**167**	49
26	23	23	33	33	30	25	22	21	35	32	33	26	27	26	**26**	**25**	**24**	50
18	18	18	—	—	—	20	25	25	20	18	18	18	18	18	**17**	**17**	**17**	51
50	45	45	—	—	60	65	65	60	75	75	75	—	80	70	**47**	**46**	**45**	52
6260	6080	5890	4880	4880	—	7740	5170	4630	5340	5340	5340	7310	7310	7130	**6630**	**6290**	**6070**	53
4560	4560	4210	—	—	—	5430	3780	3560	4270	4270	4270	6240	6240	6350	**5370**	**5080**	**4890**	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**648**	**599**	**548**	55
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1600	**1312**	**1102**	**999**	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**727**	**603**	**537**	57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	650	**424**	**390**	**353**	58
650	450	—	—	—	—	—	—	400	—	—	—	—	—	—	**475**	**396**	**353**	59

ved juli 52.70, aug. 51·20 samt sept. 47·90 kr. per famn. Sundsvall: distr: bräd-, bak- och ribbved (medel-
L. K. A. B. har under kvartalet tillhandahållit sin personal ved till följande priser per famn: i Malmberget

Av ombuden meddelade minutpriser (öre pr kg.) å vissa slag av färsk fisk.

	1921		
	Juli	Aug.	Sept
Uppsala:			
Braxen	—	150	160
Gös	280	280	300
Lake	150	—	—
Makrill	150	165	150
Nyköping:			
Makrill	175	110	150
Sjötunga	215	150	200
Vitling	—	85	100
Eskilstuna:			
Gös	300	290	280
Makrill	135	120	—
Linköping:			
Braxen	170	—	—
Gös	345	350	300
Makrill	150	150	150
Sik	300	300	250
Sjötunga	205	195	215
Vitling	100	90	90
Ål	520	375	355
Norrköping:			
Vitling	100	75	95
Motala:			
Sjötunga	205	195	200
Värnamo:			
Rödtunga	175	175	175
Kalmar:			
Makrill	150	150	150

	1921		
	Juli	Aug.	Sept
Sjötunga	—	200	200
Ål	325	—	200
Visby:			
Braxen	200	—	—
Flundra	140	125	125
Gös	450	300	—
Makrill	180	—	—
Sik	300	—	—
Sjötunga	230	235	240
Malmö:			
Ål	400	350	320
Ystad:			
Ål	—	—	280
Halmstad:			
Flundra	85	80	75
Sjötunga	100	95	105
Vitling	60	65	55
Göteborg:			
Makrill	100	75	115
Vänersborg:			
Makrill	105	80	95
Vitling	75	—	90
Tidaholm:			
Gös	—	—	350
Sik	—	—	300
Arvika:			
Braxen	—	—	150
Makrill	150	—	—

	1921		
	Juli	Aug.	Sept
Ål	320	385	—
Västerås:			
Braxen	135	—	—
Gös	250	275	295
Makrill	145	140	—
Falun:			
Vitling	105	125	120
Avesta:			
Braxen	—	150	—
Gös	300	—	350
Sik	290	290	255
Sjötunga	200	150	—
Vitling	—	90	90
Söderhamn:			
Sik	250	230	200
Ål	—	250	—
Umeå:			
Sik	185	195	190
Ål	350	350	400
Luleå:			
Sik	225	200	200
Malmberget:			
Lax	295	—	—
Sik	250	245	—
Kiruna:			
Flundra	—	—	250
Röding	275	270	265
Sik	—	270	260

Fiskpriser i Göteborg.

Medelpriser i parti i fiskhamnen (öre per kg.) juli 1920—sept. 1921.

Slag	Juli 1920	Aug. 1920	Sept. 1920	Okt. 1920	Nov. 1920	Dec. 1920	Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	Apr. 1921	Maj 1921	Juni 1921	Juli 1921	Aug. 1921	Sept. 1921
Sill, stor	113	114	63	61	77	54	48	17	25	34	30	—	89	96	63
» blandad	—	78	51	38	54	39	22	13	13	13	—	—	—	56	42
» liten	—	—	—	26	31	25	36	7	7	4	—	—	32	43	19
Kolja, stor	55	55	75	75	100	86	102	72	141	85	62	72	71	50	60
» halvstor	44	48	63	69	93	79	107	65	122	71	53	64	56	40	46
» liten	25	28	36	40	48	39	50	16	37	26	20	25	22	18	18
Vitling	19	19	27	34	52	35	54	24	41	34	21	21	16	14	13
Torsk, stor	67	55	70	79	82	58	79	45	65	33	29	39	54	40	49
» liten	25	20	25	37	50	29	49	22	37	24	13	19	15	13	18
Långa	125	106	111	118	115	130	127	99	122	92	73	101	91	79	75
Gråsik	67	54	56	63	71	55	54	35	56	30	31	37	43	33	33
Tunga, röd	136	121	120	141	193	245	279	243	248	108	74	117	121	105	125
» äkta	804	985	847	720	268	248	462	339	552	307	178	316	565	585	559
Piggvar	473	419	294	291	251	213	378	263	313	176	169	317	298	243	295
Slätvar	314	282	199	207	193	148	240	183	276	165	132	212	236	185	214
Rödspotta	150	127	120	145	171	123	187	169	180	107	125	156	117	98	93
Hälleflundra	279	275	214	200	203	220	295	265	281	223	157	206	161	158	163
Makrill	60	65	91	134	122	—	—	—	—	168	80	64	58	37	56
Tillförsel:															
Antal båtar	1 144	1 050	1 724	1 272	792	838	694	1 037	643	976	1 850	1 772	1 172	941	2 094
» lådor	21 238	20 474	25 874	26 479	23 214	23 044	58 256	132 160	33 798	18 590	19 261	18 198	19 462	19 850	27 294

Medelpriser i parti (öre) juli 1920—sept. 1921.[1])

Slag	Kvantitet	Juli 1920	Aug. 1920	Sept. 1920	Okt. 1920	Nov. 1920	Dec. 1920	Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	Apr. 1921	Maj 1921	Juni 1921	Juli 1921	Aug. 1921	Sept. 1921
Abborre, stor. .	kg.	138	208	169	184	190	119	161	189	231	134	89	111	167	155	165
liten .	»	—	158	108	121	133	75	75	165	170	70	55	58	101	105	98
Braxen	»	144	147	140	150	150	—	100	105	200	100	91	120	117	150	138
Gråsej	»	—	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gädda, levande.	»	—	320	290	249	237	206	233	288	313	300	161	140	250	225	225
slaktad.	»	350	329	281	237	236	180	235	243	274	203	134	213	235	189	195
Gös.	»	288	324	294	330	338	313	324	284	329	251	217	254	253	244	267
Hälleflundra, stor	»	225	255	219	232	225	244	262	238	235	206	153	174	156	169	143
liten	»	150	150	150	175	—	—	—	—	200	150	100	170	100	133	95
Id	»	159	140	135	139	133	125	140	—	150	90	85	105	75	108	90
Kolja, svensk .	»	116	97	125	121	125	106	120	91	144	108	95	101	104	95	93
Kungsflundra .	»	—	—	93	117	100	—	115	—	105	40	40	—	—	—	70
Lake, ∫stor . .	»	—	100	—	—	200	133	177	195	181	110	—	—	125	—	—
insjö- ⎩liten . .	»	—	—	—	—	—	—	—	110	130	—	—	—	—	—	—
Lax, färsk . .	»	513	720	538	920	675	667	750	—	691	594	537	309	405	444	403
Piggvar	»	—	—	255	251	258	175	200	273	—	158	156	125	113	—	—
Röding	»	350	425	343	363	316	283	445	454	459	413	363	250	242	175	225
Rödspotta, stor.	»	186	144	131	148	178	155	170	168	164	128	115	168	127	116	108
liten	»	—	130	95	119	165	—	135	—	—	120	—	175	100	—	85
Sik, stor . . .	»	275	288	259	255	231	200	204	200	235	178	151	208	200	163	156
liten . . .	»	—	—	225	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	140
Siklöja	»	—	178	—	230	—	—	—	—	—	—	—	—	170	167	150
Sill, färsk . . .	låda[2])	—	—	—	—	—	—	—	2200	2250	—	—	—	—	—	—
» » . . .	kg.	50	105	103	90	85	70	59	—	—	43	40	—	—	110	76
Sjötunga, stor .	»	163	186	169	173	220	—	290	—	320	171	127	158	162	144	175
liten	»	123	123	125	127	—	—	—	—	238	131	77	109	111	103	103
Slätvar	»	225	—	250	230	219	178	208	199	298	192	133	140	70	138	—
Strömming . .	»	91	58	48	65	83	65	77	63	54	36	49	78	54	46	39
Torsk, ∫m. huvud	»	75	60	61	67	85	63	75	55	70	55	45	—	60	—	48
svensk ⎩huvudlös	»	159	134	139	154	156	124	147	81	130	92	74	89	96	88	110
Vitling, stor. .	»	61	47	60	56	78	65	71	35	43	30	—	60	36	46	34
liten .	»	40	—	32	36	50	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—
Ål, levande, stor	»	—	400	390	—	—	—	—	—	—	—	517	—	350	—	280
liten	»	—	—	300	—	—	—	—	—	—	—	385	—	190	—	252

Marknadens läge i fråga om fisk och fiskvaror:

	Tillgång	Efterfrågan	Tendens
30/6—6/7	riklig	dålig	svävande
7/7—13/7	»	»	»
14/7—20/7	»	»	»
21/7—27/7	god	medelmåttig	»
28/7—3/8	riklig	dålig	»
4/8—10/8	knapp	medelmåttig	fast
11/8—17/8	god	medelmåttig	svävande
18/8—24/8	riklig	dålig	fallande
25/8—31/8	knapp	livlig	stigande
1/9—7/9	god	medelmåttig	fast
8/9—14/9	riklig	»	svävande
15/9—21/9	god	»	»
22/9—28/9	»	»	fallande

Anm. Oranstående noteringar avse de priser, som av partihandlare i fisk betingats vid försäljning till minuthandlare i Stockholm. Ifrågavarande noteringar avse sålunda vara, som oftast passerat en eller flera mellanhänder.

De från Göteborg erhållna noteringarna åter avse de priser, som av fiskeriidkarna erhållits vid fiskhamnsauktionerna i Göteborgs stads fiskhamn, och äro sålunda att betrakta såsom förstahandspriser utan inräknande av några transport- eller distributionskostnader.

[1]) Prisuppgifterna avse slaktad fisk av ordinär storlek, där ej annat uppgives.
[2]) Vikt omkring 85 kg.

Kreatursslag	Stockholm			Eskilstuna			Linköping		
	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
Kreaturspriser. (Öre per kg. levande vikt.)									
Kor:									
Extra prima	114	115	111	108	104	98	94	94	91
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	104	105	101	94	85	83	84	84	81
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	89	90	86	71	70	69	72	72	69
» 3. Mindre feta	74	75	71	58	55	53	54	57	54
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kvigor (och stutar):									
Extra prima	124	124	116	124	114	108	107	107	104
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	114	114	106	111	103	93	89	89	86
» 2. Mindre feta	79	79	71	85	81	68	66	67	64
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tjurar:									
Extra prima	122	119	111	—	110	110	117	117	114
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	107	104	96	110	100	100	99	99	96
» 2. Fullt köttiga (500—700 »)	97	94	86	95	95	93	81	82	79
» 3. Mindre köttiga	77	74	66	80	79	71	68	69	66
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oxar:									
Extra prima	124	124	114	—	—	95	101	102	99
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	109	109	99	—	95	93	78	79	76
» 2. Mindre feta	79	79	67	80	78	70	63	64	61
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	48	48	46
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	193	173	175	167	139	129	145	153	170
» (70—90 »)				157	128	124	107	116	133
Skummjölkskalvar	143	123	125	134	99	93	64	71	83
Får:									
Yngre, feta	140	124	108	129	95	80	100	95	79
Äldre, »	130	114	98	117	83	75	78	69	57
Lamm	—	—	—	145	93	80	—	—	—
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	199	198	175	170	185	189	178	183	176
Rena, större svin (100—170 kg.)	189	185	161	152	170	173	169	175	170
Suggor	114	115	119	120	140	144	129	131	130
Tillförseln till offentliga slakthus.[1]	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
Tjurar	1 063	1 134	796	33	35	32			
Kor	2 178	2 844	3 518	121	138	200	1 263	953	1 013
Övriga nötkreatur				9	13	40			
Gödkalvar	1 050	1 108	863	323	331	300	451	345	188
Spädkalvar	231	179	138	232	315	289	308	230	265
Får och lamm	1 251	2 806	2 272	139	165	277	377	470	359
Svin	2 321	3 595	4 739	315	190	376	802	358	349
Spädgrisar	21	19	37	3	3	9	—	—	—
Hästar och föl	84	81	139	17	19	26	44	28	47
Beräknad konsumtion av kött- och fläskvaror.									
Nötkreatur	4 960	4 149	5 227	171	199	299	—	—	—
Gödkalvar	7 552	4 953	5 910	346	353	284	—	—	—
Spädkalvar	2 414	2 412	2 334	263	346	357	—	—	—
Får och lamm	7 228	7 918	14 862	163	176	313	—	—	—
Svin[4]	8 920	8 694	12 244	329	208	391	—	—	—
Spädgrisar	67	26	55	3	3	9	—	—	—
Hästar och föl	181	132	235	21	25	31	—	—	—

[1]) I Göteborg tillförseln till kreatursmarknaden och slakthuset. — [2]) Större kalvar. — [3]) Mindr

Norrköping			Karlskrona			Malmo			Hälsingborg			Göteborg		
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
—	—	85	—	—	—	103	109	111	101	100	105	—	—	—
85	85	83	—	—	—	90	93	91	89	85	84	98	95	103
70	70	70	—	—	—	82	80	76	78	75	72	85	85	84
55	55	55	—	—	—	60	55	55	64	63	63	67	65	63
30	30	30	—	—	—	40	35	35	—	—	—	—	—	—
105	105	103	—	—	—	124	128	133	127	126	130	—	—	—
96	95	93	—	—	—	109	110	116	118	113	113	113	110	109
65	65	63	—	—	—	87	85	83	99	95	95	93	90	89
30	30	38	—	—	—	67	65	63	77	76	75	—	—	—
110	111	110	—	—	—	121	123	123	120	118	—	—	—	—
100	101	100	—	—	—	109	108	108	109	105	105	112	110	106
90	89	93	—	—	—	109	108	108	96	95	95	112	110	106
65	66	68	—	—	—	78	75	75	83	77	75	88	85	79
50	51	53	—	—	—	66	65	65	—	—	—	—	—	—
100	100	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
85	85	80	—	—	—	110	—	—	—	—	—	105	105	104
55	55	55	—	—	—	100	—	90	—	—	—	90	90	88
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
120	128	141	—	—	—	120	115	—	114	100	100	152	139	143
120	128	141	—	—	—	105	103	—	99	85	85	113	106	110
96	103	101	—	—	—	79	78	80	82	70	70	93	85	85
106	103	76	—	—	—	83	75	75	100	91	78	105	86	85
85	80	66	—	—	—	69	65	63	84	78	70	83	71	71
107	106	76	—	—	—	—	109	100	116	108	98	105	102	101
163	195	184	—	—	—	177	177	168	229	226	216	174	184	170
154	195	184	—	—	—	168	168	163	232	230	219	164	174	160
108	130	126	—	—	—	110	110	110	142	148	150	110	115	103
st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
			63	46	85	185	179	146	36	27	16	624	749	724
381	404	486	106	138	172	616	493	473	261	336	336	1 451	1 773	2 150
			140	127	165	566	690	657				355	806	1 248
[2])741	[2])668	[2])655	119	139	16	730	804	554	81	58	48	1 271	1 426	1 126
[3])230	[3])251	[3])221	120	108	98	214	198	172	23	24	15	569	514	289
225	254	497	85	185	204	1 434	1 779	993	221	140	111	2 522	3 163	2 883
482	388	287	431	361	282	2 886	2 887	2 811	973	777	672	3 022	3 925	3 356
5	—	9	—	—	—	7	—	7	—	—	—	651	490	638
24	20	53	7	9	23	39	53	60	7	14	16	148	176	212
395	409	505	346	344	418	651	926	825	345	392	371	—	—	—
[2] 841	[2])754	[2])769	310	243	154	736	858	588	250	316	263	—	—	—
[3] 383	[3] 382	[3])354	491	339	309	540	424	517	308	357	360	—	—	—
320	405	856	859	1 043	1 397	1 601	1 877	1 177	413	715	841	—	—	—
526	415	329	445	305	406	2 098	2 621	2 690	805	644	704	—	—	—
9	1	11	2	1	3	7	—	7	13	3	1	—	—	—
31	28	66	11	10	25	45	58	66	10	17	19	—	—	—

kalvar. — [4]) Ej amerikanskt fläsk.

Kreatursprisер för Stockholm, Malmö och Göteborg 1913—sept. 1921.

Medelpris (öre) för kg. levande vikt per år (1913—1920) och per månad (juli 1920—sept. 1921) för alla tre orterna.

Kreatursslag (Jfr sid. 758)	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	Juli 1920	Aug. 1920	Sept. 1920	Okt. 1920	Nov. 1920	Dec. 1920	Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	Apr. 1921	Maj 1921	Juni 1921	Juli 1921	Aug. 1921	Sept. 1921
Kor:																							
Extra prima[1]) . .	61	61	94	—	119	309	282	167	171	171	170	163	146	139	139	124	122	121	121	113	109	112	111
Kl. 1.	55	53	77	100	106	262	236	148	152	152	151	144	132	126	124	113	111	112	108	101	97	98	98
» 2.	50	48	71	91	95	233	203	127	135	133	130	120	107	103	116	98	95	95	94	87	85	85	82
» 3.[2])	41	36	53	76	76	184	141	96	105	105	101	88	70	67	71	70	73	73	73	69	67	65	63
Kvigor (och stutar):																							
Extra prima[3]) . .	66	66	93	115	129	339	301	185	190	193	190	186	169	164	158	134	133	133	131	126	124	126	125
Kl. 1.	60	58	80	105	117	289	257	163	169	169	166	160	146	141	141	125	121	123	121	114	112	111	110
» 2.	50	47	65	87	91	231	198	126	132	132	127	120	108	102	104	98	97	97	96	88	86	85	81
Tjurar:																							
Extra prima[4]) . .	65	63	90	—	122	315	267	166	177	176	170	163	147	145	153	130	130	128	129	124	122	121	117
Kl. 1.	62	58	82	105	112	278	234	152	163	163	158	149	134	131	137	120	116	117	118	112	109	107	103
» 2.	58	54	76	100	103	259	215	139	150	150	145	135	120	119	125	110	106	108	112	108	106	104	100
» 3.[5])	50	44	60	89	86	218	175	120	132	132	127	114	97	95	104	95	90	91	90	84	81	78	73
Oxar:																							
Extra prima[6]) . .	63	61	92	—	126	342	295	186	190	193	190	185	169	160	154	135	131	134	132	123	124	124	114
Kl. 1.[7])	57	54	78	104	115	293	258	159	166	163	161	157	144	138	132	121	118	120	116	111	108	107	102
» 2.[8])	48	45	66	89	92	230	200	123	126	132	130	118	105	105	102	94	96	96	94	86	90	85	82
Kalvar:																							
Sötmjölkskalvar:																							
(90—100 kg.)[9]) .	73	67	87	105	104	299	285	241	215	207	216	230	224	229	241	222	206	204	203	183	155	142	159
(70—90 »)[9]) .	67	62	79	99	96	281						207	203	207	210	193	182	178	175	162	137	127	143
Skummjölkskalvar.	57	49	69	85	83	243	226	173	152	154	162	164	161	165	168	154	146	142	139	129	105	95	102
Får:																							
Yngre	58	55	70	92	113	299	257	178	188	179	157	138	133	127	128	138	146	151	149	133	109	95	89
Äldre	53	47	62	83	101	278	236	157	164	152	137	123	118	113	111	117	119	120	120	112	94	83	77
Svin:																							
Slakterisvin . . .	82	74	129	163	167	220	359	242	220	246	259	246	231	225	206	185	182	182	170	166	183	186	171
Rena, större svin .	81	71	131	164	157	172	348	236	213	240	254	242	224	216	197	176	172	174	160	156	174	176	161
Suggor	68	58	122	151	160	221	279	165	147	160	173	171	157	145	133	116	115	113	102	98	111	113	111

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse Stockholm och Malmö, för 1914 och 1915 endast M., för 1917—juni 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [2]) Uppgifterna för åren 1913—1917 avse St. och M. — [3]) Uppgifterna för år 1913 avse St. och M., för 1914—april 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [4]) Uppgifterna avse för okt. 1914—dec. 1915 St. och M., för april 1917—april 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [5]) Uppgifterna för åren 1913—1917 avse St. och M. — [6]) Uppgifterna avse för år 1913 St. och M., 1914 M. och Göteborg, 1915 endast M., maj 1918—juli 1919 St. och M. samt därefter endast St. — [7]) Uppgifterna avse för okt.—dec. 1920 samt aug.—sept. 1921 endast St. och G.— [8]) Uppgifterna avse för juli 1920 och jan.—mars 1921 St. och G. — [9]) Uppgifterna avse 1913—mars 1919 endast M.

Arbetsmarknaden under oktober månad 1921.

Arbetsmarknadens läge syntes i oktober månad i stort sett vara oförändrat. Enligt arbetsförmedlingsanstalternas rapporter utgjorde visserligen antalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser 263 mot 223 föregående månad, men härvid må beaktas, att den förskjutning i ogynnsam riktning, som sålunda kommer till synes, ej helt och hållet beror på den allmänna depressionen, utan delvis sammanhänger med den minskade efterfrågan på arbetskraft, som råder inom säsongyrkena vid denna tid på året. Då härtill kommer, att inom en del grenar av industrien konjunkturerna förete en viss förbättring, torde man kunna säga, att situationen i stort sett icke försämrats.

Inom metall- och maskinindustrien syntes depressionen ännu icke ha nått botten. Nya driftsinskränkningar hade sålunda under den förflutna månaden alltjämt företagits enligt meddelanden från skilda delar av landet. Inom stenindustrien i Bohuslän hade arbetslösheten tilltagit ännu mera. Förhållandena inom glasindustrien däremot, som redan i september månad visade tecken till ljusning, hade ytterligare förbättrats, i det att driften delvis återupptagits även vid fönsterglasbruken. Även inom trävaruindustrien hade den lättnad i läget, som förmärktes under föregående månad, blivit mera påtaglig på grund av ökad export, och vid flera sågverk hade arbetet åter kommit igång. För pappersmasseindustrien hade situationen också blivit något bättre. Däremot var läget fortfarande ganska bekymmersamt vid pappersbruken, och nya driftsinställelser hade ytterligare ägt rum under månaden. Inom livsmedelsindustrien rapporterades minskad arbetstillgång vid bagerierna i Stockholm. Vad textilindustrien beträffar, syntes förhållandena alltjämt utveckla sig i gynnsam riktning med ökad efterfrågan på särskilt kvinnlig arbetskraft.

Inom byggnadsfacken hade en genomgående försämring inträtt, särskilt i slutet av månaden, vilket likväl, såsom förut anmärkts, sammanhänger med dessa yrkens säsongartade natur. Arbetslöshet hade sålunda nu börjat inträda även för måleriarbetare, vilka alltsedan i våras haft gott om arbetstillfällen.

Inom handeln voro förhållandena i stort sett oförändrade, men för sjöfolket syntes läget ha blivit ännu sämre med tilltagande arbetslöshet. Från Göteborg rapporterades, att arbetstillgången för hamn- och stuveriarbetare förbättrats under senare delen av månaden.

Inom jordbruket hade arbetslösheten ökats på grund av nya inskränkningar av arbetskraft, avseende såväl fasta som lösa jordbruksarbetare, ett förhållande, som är synnerligen ovanligt vid denna tid på året. Det osäkerhetstillstånd, som framkallades av avtalsförhandlingarnas strandande, utgjorde givetvis en bidragande orsak härtill. I Skåne syntes dock läget vara bättre än i andra delar av landet på grund av pågående betkampanj. Från Norr-

land omförmäldes särskilt den alltmer tilltagande arbetslösheten bland skogsarbetare.

Konjunkturerna på den kvinnliga arbetsmarknaden syntes ha något förbättrats. I fråga om husligt arbete hade tillgången på arbetskraft ökats, men det rådde alltjämt brist på yrkesdugliga tjänarinnor och i ännu högre grad på mjölkerskor till jordbruket.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under oktober samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
1919	179	162	141	111	99	100	101	97	92	92	113	110
1920	125	112	91	80	84	92	94	95	98	110	155	153
1921	*246*	*301*	*240*	*203*	*213*	*258*	*261*	*235*	*223*	*263*	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
1919	122	95	90	69	67	64	74	104	94	83	110	95
1920	95	85	77	64	71	63	68	87	85	84	111	123
1921	*120*	*102*	*100*	*81*	*80*	*98*	*108*	*124*	*136*	*166*	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
1919	192	181	157	126	109	110	109	94	91	97	114	113
1920	133	121	96	86	88	101	102	98	104	127	174	159
1921	*276*	*354*	*288*	*249*	*249*	*294*	*302*	*275*	*256*	*304*	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1911	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·3	4·3	4·4	8·5
1912	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7	8·4
1913	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4	7·5
1914	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3	15·0
1915	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5	7·7
1916	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2	5·4
1917	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4	5·8
1918	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4	7·3
1919	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8	7·2
1920	7·6	7·5	4·5	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8
1921	*20·2*	*20·8*	*24·6*	*24·2*	*25·5*	*27·9*	*27·8*	*26·8*	*26·2*	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 1084.

Arbetstillgången under tredje kvartalet 1921

enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Följande översikt över arbetstillgång m. m. inom olika yrken och näringar under tredje kvartalet av år 1921 är, liksom föregående redogörelser av samma slag, till huvudsaklig del grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär insamlats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären ha fortfarande till största delen infordrats genom socialstyrelsens ombud i orterna, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 47, varav 21 äro föreståndare för arbetsförmedlingskontor, tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling. Direkt av socialstyrelsen ha emellertid dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm med närmaste omnejd ävensom från sådana arbetsgivare i landsorten, som i regel sysselsätta minst 200 arbetare.

För ifrågavarande kvartal ha besvarade formulär återkommit från 2 203 arbetsgivare med 215 203 arbetare, varav *2 191* arbetsgivare med *214 827* arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete. En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetstillgången under tredje kvartalet 1921, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs såsom *bättre* av 182 arbetsgivare med 24 336 arbetare (11 %), såsom *oförändrad* av 456 arbetsgivare med 43 708 arbetare (21 %) och såsom *sämre* av 1 553 arbetsgivare med 146 783 arbetare (68 %).

Följande sammanställning möjliggör ett närmare bedömande av *arbetstillgången inom industri och hantverk under tredje kvartalet 1921* i jämförelse med motsvarande förhållande under föregående år:

	Antal redovisade arbetare (medeltal)	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mycket god, B. god eller medelgod, C. mindre än medelgod.											
		1:a kvartalet			2:a kvartalet			3:e kvartalet			4:e kvartalet		
		A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
1911 . . .	178 648	9	78	13	10	77	13	11	74	15	10	79	11
1912 . . .	197 904	13	75	12	18	77	5	21	74	5	19	75	6
1913 . . .	252 047	20	74	6	21	76	3	20	75	5	17	78	5
1914 . . .	253 115	16	76	8	18	76	6	7	61	32	13	64	23
1915 . . .	264 540	20	65	15	20	68	12	29	63	8	29	64	7
1916 . . .	281 793	33	61	6	38	57	5	39	55	6	39	56	5
1917 . . .	273 888	33	53	14	29	53	18	26	54	20	17	62	21
1918 . . .	258 230	10	62	28	12	65	23	14	64	22	9	60	31
1919 . . .	256 612	5	47	48	9	54	37	12	60	28	14	67	19
1920 . . .	301 335	18	71	11	20	72	8	11	61	28	3	37	60
1921 . . .	222 330	1	20	79	2	21	77	3	29	68	—	—	—

Då läget på arbetsmarknaden givetvis inverkar på och återspeglas i den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet, meddelas ur de månatliga redogörelserna för nämnda verksamhet till ytterligare jämförelse efterföljande sammanställning, utvisande tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 *lediga platser* kom följande antal *ansökningar om arbete:*

	3:e kvartalet 1921			2:a kvartalet 1921			3:e kvartalet 1920		
	sept.	aug.	juli	juni	maj	april	sept.	aug.	juli
Jordbruk	134	123	119	95	83	90	85	88	67
Skogsbruk	219	142	56	128	57	32	98	68	79
Övriga näringsgrenar	256	275	302	294	249	249	104	98	102
Samtliga »	223	235	261	258	213	203	98	95	94

Av de anförda siffrorna framgår, att konjunkturläget under tredje kvartalet alltjämt var synnerligen ogynnsamt. Antalet i rapporteringen deltagande arbetsgivare har visat en fortgående minskning, liksom antalet redovisade arbetare. Av dessa senare voro endast 3 % anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom mycket god, medan icke mindre än 68 % tillhörde företag, från vilka arbetstillgången uppgivits vara sämre än medelgod. Dessa siffror framstå vid en jämförelse med motsvarande kvartal åren förut såsom de hittills ogynnsammaste, men utvisa dock en obetydlig förbättring gentemot de båda närmast föregående kvartalen.

Med ledning av tabellen å sid. 1006—1007, som utgör en sammanfattning av de lämnade uppgifterna från arbetsgivare inom industri och hantverk, har utarbetats efterföljande allmänna översikt över *arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper:*

	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mycket god, B. god eller medelgod, C. mindre än medelgod								
	3:e kvart. 1921			2:a kvart. 1921			3:e kvart. 1920		
	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
Malmbrytning och metallindustri	3	10	87	2	11	87	11	58	31
Jord- och stenindustri	1	13	86	2	22	76	7	61	32
Trävaruindustri	1	27	72	—	13	87	11	75	14
Pappers- och grafisk industri	—	21	79	—	20	80	13	73	14
Livsmedelsindustri	3	60	37	1	71	28	11	79	10
Textil- och beklädnadsindustri	5	59	36	1	13	86	6	44	50
Läder-, hår- och gummivaruindustri	0	45	55	—	14	86	16	67	17
Kemisk-teknisk industri	1	15	84	—	10	90	0	25	75

Av de olika industrigrupperna har i första rummet textilindustrien haft att uppvisa en förbättring i gynnsam riktning. Inom läder- och trävaruindustrierna samt vissa kemisk-tekniska branscher har en förändring till det bättre jämväl gjort sig gällande, varemot för livsmedelsindustrien en förskjutning i motsatt riktning måste konstateras. Jord- och stenindustrien uppvisar likaså, som helhet betraktad, ogynnsammare siffror än föregående kvartal, vilket emellertid närmast får tillskrivas med årstiden sammanhängande driftsinskränkningar inom vissa branscher. Inom pappers- och metallindustrierna framstår läget, av de ovan anförda jämförelsetalen att döma, såsom på det stora hela oförändrat, men ha dock även inom dessa grupper vissa förskjutningar inträtt, så att arbetstillgången för vissa näringsgrenar förbättrats, för andra åter försämrats.

Vad till en början *metallindustrien* beträffar, företer gruvdriften och malmförädlingen en ännu ogynnsammare bild än föregående kvartal. Bland gruvorna var det endast ett fåtal mindre betydande anläggningar och

bland järnverken icke ett enda, som rapporterat ens medelgod arbetstillgång. Inom manufakturbranschen synas en del smides- och plåtslageriverkstäder fortfarande haft tillräcklig sysselsättning, varemot flertalet hithörande specialindustrier arbetat under svåra konjunkturer. Inom mekaniska verkstadsindustrien är det bland de större företagen tvenne — i Trollhättan och Bofors — som på grund av särskilda förhållanden haft full arbetstillgång, trots den allmänna depressionen, och som med sina stora arbetsstyrkor avsevärt influerat å hela gruppens jämförelsetal. Inom varvsindustrien framträder särskilt flottans varv i Karlskrona med jämförelsevis god arbetstillgång. Vid slutet av kvartalet måste emellertid även här arbetsstyrkan avsevärt reduceras.

Inom *jord- och stenindustrien* ha säsongarbetena — torv- och tegeltillverkning m. m. — på grund av den ringa efterfrågan å dessa produkter flerstädes upphört tidigare än under normala år är fallet. Vid kolgruvorna företogos under kvartalet en del omläggningar av driften, så att arbetet å vissa platser helt lades ner och arbetarna, i den mån så var möjligt, förflyttades till andra arbetsställen. Stenindustrien erhöll en del smärre leveranser till utlandet (Danmark, Holland och Frankrike), varigenom åtminstone på vissa orter en tillfällig ökning av arbetstillgången synes ha åstadkommits. Vid de gottländska kalkstensbrotten uppgavs skeppningen också ha ökats. Vid porslinsfabrikerna betecknades arbetstillgången såsom fortfarande mindre god, men dock bättre än föregående kvartal. Inom glasindustrien ökades arbetstillgången genom att den långvariga konflikten vid småglasbruken omsider bragtes till lösning. Buteljglasbruken lyckades vid kvartalets början få genomförd en avsevärd lönesänkning, men ledo dock alltjämt under svår konkurrens med utlandet. Vid fönsterglasbruken låg driften nere hela kvartalet; först under oktober har arbetet vid en del bruk försöksvis återupptagits.

Inom *träindustrien* synes, åtminstone vad sågverken beträffar, depressionen ha nått botten ungefär vid halvårsskiftet. I juli förekommo ytterligare en del driftsinskränkningar, ehuru ej så omfattande som på försommaren, i augusti betecknades läget som ungefär oförändrat, och i september kunde här och var en lättnad förspörjas. Vid bedömande av de i tabellen anförda jämförelsesiffrorna måste dock ihågkommas, att minskningen av antalet arbetare, för vilka arbetstillgången betecknats såsom dålig, till en del är beroende på avskedanden vid de sämst situerade verken. Vid snickeri- och möbelfabrikerna hade också här och var förmärkts en ökad arbetstillgång, som dock åtminstone delvis torde bero på säsongförhållanden. Av hithörande specialtillverkningar ha bl. a. pianofabrikerna lidit mycket av konkurrensen från Tyskland.

Inom *pappersindustrien* synes i jämförelse med förra kvartalet en del förskjutningar ha inträtt i så måtto, att trämassefabrikerna, enligt vad bl. a. uppgivits från Värmland och Västerbotten, här och var börjat återupptaga driften, medan vid pappersbruken en försämring i flera fall gjort sig gällande.

	Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete: Mycket god		God		Medelgod		Mindre god	
		A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
	Malmbrytning och metallindustri:										
1	Malmgruvor	48	7 088	—	—	3	159	2	163	7	1 801
2	Malmförädlingsverk	66	16 715	—	—	—	—	—	—	10	2 009
3	Järn- och stålmanufaktur	77	6 157	1	41	3	139	11	701	17	1 791
4	Mekaniska verkstäder	242	23 001	2	1 988	12	2 368	21	1 259	47	4 580
5	Skeppsvarv	16	5 315	—	—	2	1 328	1	245	2	1 797
6	Elektromekanisk industri	21	5 281	—	—	—	—	4	113	6	1 775
7	Annan metallindustri	49	2 405	—	—	3	190	4	58	12	952
	Jord- och stenindustri:										
8	Kolgruvor	7	2 768	—	—	—	—	1	35	1	321
9	Torvindustri	30	803	—	—	2	69	5	158	11	279
10	Stenbrott och stenhuggerier	40	2 846	—	—	4	137	3	142	11	359
11	Kakel-, porslins- och lerkärlsindustri	15	2 141	1	140	2	101	1	10	7	1 725
12	Tegelbruk	81	2 305	1	20	4	114	7	273	20	459
13	Glasbruk	23	2 446	—	—	3	320	1	55	9	855
14	Cementfabriker, kalkbruk m. m.	41	3 828	1	30	4	282	7	611	15	1 471
	Trävaruindustri:										
15	Sågverk	213	17 419	1	217	8	776	35	4 247	65	6 973
16	Snickeri- och möbelfabriker	140	5 371	—	—	10	301	19	805	51	2 171
17	Annan trävarufabrikation	20	570	1	126	—	—	6	126	5	235
	Pappers- och grafisk industri:										
18	Trämassefabriker	63	10 015	—	—	7	1 799	4	875	20	2 886
19	Pappersbruk	32	6 337	—	—	3	312	—	—	6	1 306
20	Bokbinderier och annan pappersind.	46	2 848	—	—	4	127	15	657	14	926
21	Boktryckerier och grafiska anstalter	92	5 028	—	—	16	618	20	673	23	1 451
	Livsmedelsindustri:										
22	Kvarnindustri	19	1 226	1	2	4	509	8	424	6	291
23	Bagerier	40	1 951	1	93	13	450	15	866	8	459
24	Sockerindustri	23	4 684	2	479	15	2 742	4	1 105	2	358
25	Choklad- och konfektfabriker	24	2 561	—	—	3	345	3	890	12	811
26	Bryggerier och bränncrier	53	3 789	—	—	15	1 136	15	1 091	17	1 164
27	Tobaksfabriker	9	3 878	—	—	1	178	4	859	3	1 959
28	Annan livsmedelsindustri	43	1 745	1	45	19	757	14	492	7	409
	Textil- och beklädnadsindustri:										
29	Bomullsindustri	38	9 371	1	340	8	1 792	21	5 762	3	1 065
30	Jute- och linneindustri	11	2 288	—	—	1	65	5	1 260	2	445
31	Ylleindustri	54	6 058	3	422	16	2 678	17	1 213	13	1 522
32	Trikåfabriker	31	2 769	5	393	13	506	8	1 786	5	84
33	Skrädderi- och sömnadsyrket	68	5 149	1	93	13	1 248	20	1 261	22	1 733
34	Annan hithörande industri	65	3 264	2	136	14	669	16	771	20	1 241
	Läder-, hår- o. gummivaruindustri:										
35	Garverier och läderfabriker	21	1 216	—	—	7	326	6	359	4	447
36	Skofabriker	46	5 609	1	33	9	1 025	18	2 063	11	1 345
37	Gummivarufabriker	5	1 546	—	—	—	—	—	—	3	761
38	Annan läder-, hår- och gummivaruind.	32	1 125	—	—	1	100	10	414	11	365
	Kemisk-teknisk industri:										
39	Ljus-, tvål-, olje- och färgfabriker	21	1 046	—	—	7	422	4	117	5	390
40	Konstgödningsfabriker	6	520	—	—	1	124	2	126	1	126
41	Tändsticksfabriker	8	5 011	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Annan kemisk-teknisk industri	30	1 876	1	92	3	318	3	169	13	874
43	**Byggnadsverksamhet**	77	3 009	2	35	6	440	24	881	25	1 176
44	**Kraft-, belysnings- och vattenverk**	40	6 745	5	1 908	11	2 198	13	1 098	7	1 168
45	**Handel och varulager**	39	1 971	—	—	14	661	13	897	8	308
46	**Land- och sjötransport**	26	5 730	1	49	4	568	2	1 537	8	2 374
47	Summa	**2 191**	**214 827**	**35**	**6 682**	**288**	**28 395**	**412**	**34 582**	**575**	**56 997**
48	*Summa* 2:dra kv. 1921	2 275	219 181	29	4 715	232	20 855	349	24 373	559	60 439
49	» 1:sta » »	2 311	232 982	22	2 874	191	19 246	285	28 007	589	61 596
50	» 4:de » 1920	2 376	276 846	41	8 435	380	50 071	456	53 410	682	78 852
51	» 3:dje » »	2 482	301 622	281	32 577	866	125 769	590	57 909	498	62 462

Dålig		Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft						
		Bättre		Oförändrad		Sämre		Brist		Normal tillgång		Överflöd		
A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	
36	4 965	3	1 367	6	654	39	5 067	—	—	3	59	45	7 029	1
56	14 706	1	1	4	747	61	15 967	—	—	5	327	61	16 388	2
45	3 485	3	79	8	392	66	5 686	—	—	15	606	62	5 551	3
160	12 809	5	3 805	24	3 206	213	15 993	—	—	44	3 596	198	19 408	4
11	1 945	1	92	3	2 844	12	2 379	—	—	2	1 266	14	4 049	5
11	3 393	—	—	2	44	19	5 237	—	—	3	83	18	5 198	6
30	1 205	—	—	4	113	45	2 292	—	—	8	599	41	1 806	7
5	2 412	—	—	—	—	7	2 768	—	—	—	—	7	2 768	8
12	302	—	—	10	253	20	550	—	—	11	284	19	519	9
22	2 208	3	75	12	1 045	25	1 726	—	—	12	273	28	2 573	10
4	165	1	16	3	138	11	1 987	—	—	5	831	10	1 310	11
49	1 439	5	132	21	496	55	1 677	—	—	18	493	63	1 812	12
10	1 216	—	—	3	296	20	2 150	—	—	4	372	19	2 074	13
14	1 434	6	909	16	940	19	1 979	—	—	8	626	33	3 202	14
104	5 206	10	1 515	22	2 436	181	13 468	—	—	25	1 508	188	15 911	15
60	2 094	5	150	15	776	120	4 445	1	34	35	1 192	104	4 145	16
8	83	1	126	3	36	16	408	—	—	8	177	12	393	17
32	4 455	—	—	10	2 785	53	7 230	—	—	9	981	54	9 034	18
23	4 719	—	—	5	1 223	27	5 114	—		2	499	30	5 838	19
13	1 138	1	28	6	235	39	2 585	1	27	18	969	27	1 852	20
33	2 286	4	111	22	676	66	4 241	—	—	34	2 025	58	3 003	21
—	—	5	167	5	655	9	404	—	—	4	528	15	698	22
3	93	1	20	17	746	22	1 185	—	—	24	1 265	16	686	23
—	—	7	1 937	15	2 575	1	172	—	—	4	871	19	3 813	24
6	515	1	43	3	347	20	2 171	—	—	6	497	18	2 064	25
6	398	2	73	22	1 734	29	1 982	—	—	18	1 023	35	2 766	26
1	882	—	—	3	485	6	3 303	—	—	2	368	7	3 510	27
2	42	9	423	26	920	8	402	—	—	22	753	21	992	28
5	2 412	17	4 573	14	2 189	7	2 609	3	420	23	6 104	12	2 847	29
3	518	—	—	6	1 365	5	925	—	—	6	1 072	5	1 216	30
5	225	17	3 290	13	993	24	1 775	5	680	28	3 707	21	1 671	31
—	—	14	1 577	8	572	9	620	2	31	25	2 227	4	511	32
12	814	8	532	9	585	51	4 032	—	—	43	3 124	25	2 025	33
13	447	8	539	14	660	43	2 065	—	—	42	1 910	23	1 354	34
4	84	3	140	4	271	14	805	—	—	6	308	15	908	35
7	1 205	3	310	17	1 952	26	3 347	—	—	26	2 800	20	2 809	36
2	785	—	—	1	226	4	1 320	—	—	—	—	5	1 546	37
10	246	—	—	4	121	28	1 004	—	—	10	375	22	750	38
5	117	6	242	6	315	9	489	—	—	4	328	17	718	39
2	144	1	116	1	126	4	278	—	—	—	—	6	520	40
8	5 011	—	—	—	—	8	5 011	—	—	—	—	8	5 011	41
10	423	2	315	5	436	23	1 125	—	—	8	565	22	1 311	42
20	477	13	490	21	1 079	43	1 440	—	—	31	1 184	46	1 825	43
4	373	7	731	25	4 730	8	1 284	—	—	11	582	29	6 163	44
4	105	6	160	15	895	18	916	—	—	15	666	24	1 305	45
11	1 202	3	252	3	396	20	5 082	1	300	4	1 670	21	3 760	46
881	**88 171**	**182**	**24 336**	**456**	**43 708**	**1 553**	**146 783**	**13**	**1 492**	**631**	**48 693**	**1 547**	**164 642**	47
1 106	108 799	99	10 969	389	31 131	1 787	177 081	18	1 092	599	43 407	1 658	174 682	48
1 224	121 259	75	7 404	366	37 393	1 870	188 185	10	268	593	52 210	1 708	180 504	49
817	86 078	167	25 451	665	71 743	1 544	179 652	30	2 825	1 079	120 774	1 267	153 247	50
247	22 905	440	73 219	1 205	134 962	837	93 441	313	46 793	1 878	214 973	291	39 856	51

Livsmedelsindustrien företedde, som helhet betraktad, alltjämt relativt god arbetstillgång, ehuru depressionen även här gjort sig gällande inom de till njutningsämnesbranschen hänförliga industrierna, såsom bryggerier, tobaks-, choklad- och konfektfabriker. Inom sockerindustrien syntes arbetstillgången å andra sidan vara bättre än motsvarande tid föregående år. och även konservindustrien arbetade under ganska goda konjunkturer. Margarinfabrikerna hade fortfarande mindre god arbetstillgång, i allmänhet dock icke sämre än föregående kvartal.

Den mest glädjande företeelse, som varit att anteckna under kvartalet, är konjunkturförbättringen inom *textilindustrien*. I Norrköpingsdistriktet hade driften vid september månads utgång upptagits i nära nog normal omfattning, och i industriens andra stora centrum, Borås, betecknades arbetstillgången som åtminstone medelgod; visserligen fanns en och annan fabrik, där det ej arbetades full tid, men de övriga voro i gengäld överhopade med leveranser. På grund av det osäkra prisläget synas kunderna i allmänhet ha till sista stund uppskjutit sina beställningar för höstsäsongen, vilket nödvändiggjort en stark forcering av arbetet, även där leveranserna i och för sig ej varit så stora. Såsom av tabellen synes, har inom denna industri också på sina håll försports brist på arbetskraft, något som eljest knappast någonstädes förekommit. Inom *beklädnadsindustrien* har, såsom vid denna årstid är regel, arbetstillgången också ökats, men enligt de flesta uppgiftslämnare dock varit sämre än vid motsvarande tid förra året.

Inom *läder-*, *hår-* och *gummivaruindustrien* rapporterade gummifabrikerna liksom förra kvartalet undantagslöst mindre god eller dålig arbetstillgång. Vid garverier samt handsk- och skofabriker voro konjunkturerna mera växlande, men tyckte på det hela taget läget under senaste tiden ha något förbättrats.

Inom *kemisk-tekniska industrien* hade tändsticksfabrikerna fortfarande mycket dålig arbetstillgång, varför driften gemenligen måste inskränkas till tre dagar i veckan. Vid konstgödningsfabrikerna, som för andra kvartalet likaledes genomgående betecknade arbetstillgången såsom otillräcklig, hade en tydlig förbättring inträtt, varemot elektrokemiska industrien i allmänhet rapporterade försämrad arbetstillgång. Övriga kemisk-tekniska fabriker arbetade under växlande konjunkturer.

Byggnadsverksamheten, vilken liksom föregående kvartal huvudsakligen avsett reparations- och inredningsarbeten, synes å de flesta orter varit någorlunda tillräcklig för att åtminstone verkliga yrkesmän inom hithörande fack ej behövt gå arbetslösa. Särskilt för målare har arbetstillgången mångenstädes betecknats såsom god. För grovarbetare torde däremot arbetstillfällena ha varit knappa.

Inom *transportverksamheten* rådde vid kvartalets början lönekonflikter bland såväl sjöfolk som hamnarbetare. Av dessa konflikter bilades den förra i augusti och den senare i september, varmed en förbättring av arbetstillgången inträdde.

Inom *jordbruket* förefanns till följd av depressionen inom industrien jäm-

förelsevis god tillgång på arbetskraft, åtminstone vad manliga arbetare beträffar. Arbetstillfällen av tillfällig art funnos nog också i allmänhet i tämligen tillräcklig mängd, varemot utsikterna för dem, som sökte årstjänster, på många håll tedde sig mindre ljusa på grund av arbetsgivarnas allmänna strävan att inskränka arbetsstyrkan, vartill kom, att resultatlösa förhandlingar pågingo rörande nya kollektivavtal inom jordbruket (jfr. h. 11, sid. 924).

Fylleriförseelserna och deras orsaker under tredje kvartalet 1921.[1]

Antal fylleriförseelser. Antalet under tredje kvartalet 1921 inträffade fylleriförseelser, om vilka socialstyrelsen före den 1 november erhållit uppgifter från åklagar- och polismyndigheterna, utgjorde, som av efterföljande huvudtabell framgår, tillhopa 7 619. Av dessa hade 7 400 begåtts av män och 219 av kvinnor.

Sammanlagda antalet fylleriförseelser under varje kvartal fr. o. m. år 1920 samt dessa tals storlek i förhållande till medeltalet förseelser per kvartal år 1917 har utgjort som följer:

	Medeltal per kvartal			År 1920				År 1921		
	1917	1918	1919	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.
Antal	4 630	4 714	8 776	11 973	12 036	11 473	10 307	7 087	7 445[2]	7 619
Indextal . . .	100	102	190	259	260	248	223	153	161	165
Förseelser per 100 000 inv.	80	81	151	205	206	196	176	120	126	129

Den om än obetydliga stegring av fyllerifrekvensen, som inträffade under närmast föregående kvartal, synes ha fortgått även under tredje kvartalet, vilket trots den alltjämt sjunkande spritdryckskonsumtionen visar någon ökning av antalet förseelser. Hänsyn bör även tagas till, att den nu föreliggande preliminära siffran torde komma att ytterligare höjas genom senare inkommande uppgifter.

Fylleriförseelsernas fördelning på månader framgår av nedanstående översikt, som ger vid handen en successiv stegring av fyllerifrekvensen från juli till september:

	Antal fylleriförseelser, inträffade under												
	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	ej uppg.
År 1920 . .	4 031	4 045	3 897	4 219	4 178	3 632	3 607	4 084	3 773	4 190	3 265	2 852	16
År 1921 . .	2 072	2 434	2 581	2 650	2 366	2 429	2 325	2 521	2 773	.	.	.	—

Hur redovisningskvartalets samtliga fylleriförseelser fördelade sig på vissa ortsgrupper och olika delar av landet åskådliggöres av efterföljande tablå:

[1] Föregående kvartalsrapporter återfinnas i Soc. Medd., årg. 1917, sid. 731 ff., 1069 ff. och 1430 ff., årg. 1918, sid. 475 ff., 799 ff., 888 ff., och 1174 ff., årg. 1919, sid. 120 ff., 532 ff. och 901 ff., årg. 1920, sid. 287 ff., 609 ff. och 905 ff. samt årg. 1921, sid. 14 ff., 325 ff., 497 ff. och 768 ff.

[2] Uppgifterna för andra kvartalet 1921 hava här som på övriga ställen i redogörelsen kompletterats med 248 senare rapporterade förseelser.

[3] Preliminär siffra.

Antal fylleriförseelser	Stockholms stad	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket	Per 100 000 inv.
i städer med mer än 10 000 inv.[1])	1 766	557	151	898	1 943	515	**5 830**	416
i övriga städer	—	310	209	154	550	197	**1 420**	414
å landsbygden	—	52	29	58	106	124	**369**	9
tillhopa	1 766	919	389	1 110	2 599	836	**7 619**	129

En jämförelse med motsvarande kompletterade siffror för föregående kvartal ger vid handen, att den starkaste ökningen av fyllerifrekvensen ägt rum i de mindre städerna, framför allt de västsvenska. Även de större städerna visa någon genomsnittlig stegring, under det att antalet förseelser på landsbygden nedgått, varvid dock är att märka, att de ovannämnda resterande rapporterna i främsta rummet införväntas från vissa landsfiskalsdistrikt.

Bland de olika landsdelarna visa Småland och öarna samt i främsta rummet västra Sverige en jämförelsevis kraftig ökning, under det att antalet förseelser sjunkit i övriga landsdelar, dock i nämnvärd grad endast i norra Sverige.

Av samtliga fylleriförseelser i riket begingos, som ovan nämnts, 219 eller 2·9 % av kvinnor, varav 139 i Stockholm, 48 i Göteborg, 14 i Malmö, 16 i övriga städer samt 2 å landsbygden.

Fylleriförseelsernas fördelning. I huvudtabellen å sid. 1013 fördelas de fylleriförseelser, beträffande vilka berusningsmedlet uppgivits, efter de olika slag av rusdrycker, som angivits såsom huvudorsak till berusningen (kol. 4—12), samt meddelas vissa uppgifter om åtkomstsättet för rusdryckerna (kol. 13—18). I tablån å sid. 1011 hava dessa uppgifter omräknats i relativa tal, varjämte även meddelas vissa jämförelsesiffror för föregående kvartal (och år).

De olika berusningsmedlens betydelse synes av de inkomna uppgifterna att döma ha undergått endast små förändringar från föregående kvartal. De fyllerifall, som uppgivits härröra av spritdrycker (och öl), ha under tredje kvartalet utgjort 84·2 % av samtliga, mot 84·4 % under årets andra kvartal. Antalet förseeler, som förorsakats av rusdrycksurrogat (351, motsvarande 1·8 %) är nära nog detsamma som förra kvartalet, då 353 sådana fall eller 4·9 % redovisades, om ock de erhållna rapporterna ge vid handen en något ökad förbrukning av denaturerad sprit.

Vad beträffar åtkomstsättet för rusdryckerna, synas de fylleriförseelser, som tillskrivits utminuterade alkoholvaror, ha undergått någon minskning (från 10·7 till 9·4 %), under det att de fyllerifall, som förorsakats av utskänkt spirituosa, förete en om än obetydlig ökning. En jämförelsevis anmärkningsvärd nedgång finner man beträffande de hembrända spritdryckerna, i det att under tredje kvartalet 6·6 % av förseelserna hänförts till gruppen »olaglig rusdryckshantering», mot 8·7 % föregående kvartal. Minskningen berör i främsta rummet Stockholm, där antalet sådana fall nedgått från 581 (37·8 %) till 444 (27·4 %).

[1]) Inkl. Härnösand, vars folkmängd enligt senaste folkräkning dock ej uppgick till 10 000.

Fylleriförseelserna fördelade efter berusningsmedel och åtkomstsätt.

Tidsperiod och område	Samtliga fylleriförseelser: antal	Samtliga fylleriförseelser: per 100 000 inv.	Antal förseelser med känt berusningsmedel	Förseelser (i %), huvudsakligen förorsakade genom följande slag av berusningsmedel: sprityrycker	vin	öl (andra maltdrycker)	sprityrycker och vin	sprityrycker och öl	sprityrycker, vin och öl	vin och öl	rusdrycker, tillhopa	denaturerad sprit	tekniska preparat	surrogat, tillhopa	Förseelser (i %) genom rusdrycker, som huvudsakligen erhållits: från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	genom förm. av andra, vid priv. samkväm o. d.	genom olaglig rusdrycksförsäljning	på flera av nu ang. (eller obekant) sätt
1917, hela året	18 521	320	18 310	13·8	5·2	16·7	2·7	28·7	6·8	13·5	87·4	6·8	5·8	12·6	22·9	47·3		[2] —	0·1	17·1
1918, »	18 854	325	18 638	23·5	12·6	1·2	10·0	7·1	3·8	5·1	63·3	27·9	8·8	36·7	31·2	23·6		[2] —	3·1	5·4
1919, »	35 103	602	34 616	39·6	4·5	3·9	7·4	13·9	4·1	3·2	76·6	22·6	0·8	23·4	11·0	6·0	16·9	20·2	10·3	12·2
1920, »	45 789	783	44 914	57·2	1·1	3·6	2·7	27·8	2·9	1·5	96 8	2·8	0·4	3·2	11·3	13·5	16·3	28·8	11·4	15·5
1920: 3 kvartalet	11 473	196	11 253	53·3	1·1	4·5	2·6	31·5	2·7	1·6	97·3	2·2	0·5	2·7	10·8	12·3	17·3	29·7	9·3	17·9
» 4 »	10 307	176	10 069	56·3	1·2	3·6	2·1	29·3	2·7	1·5	96·7	2·6	0·7	3·3	9·2	14·0	15·7	31·8	9·2	16·8
1921: 1 »	7 087	120	6 932	56·2	0·6	4·7	1·3	29·4	2·0	0·7	94·9	4·1	1·0	5·1	10·8	9·5	13·2	41·5	7·7	12·2
» 2 »	7 445	126	7 258	50·9	0·5	6·5	1·0	33·5	1·8	0·9	95·1	3·9	1·0	4·9	10·7	10·8	13·5	39·4	8·7	12·0
» 3 »	**7 619**	**129**	**7 406**	**49·4**	**0·4**	**7·0**	**1·1**	**34·8**	**1·4**	**1·1**	**95·2**	**4·2**	**0·6**	**4·8**	**9·4**	**10·8**	**13·9**	**38·4**	**6·6**	**16·1**
Därav i																				
Stockholm	1 766	421	1 620	67·2	0·9	8·3	2·4	19·3	0·5	0·5	99·1	0·9	—	0·9	4·2	7·4	11·8	39·1	27·4	9·2
Göteborg	1 387	685	1 379	48·7	0·1	12·4	0·4	27·3	1·2	0·5	90·6	9·3	0·1	9·4	6·2	11·1	18·9	45·3	0·2	8·9
övriga städer	4 097	365	4 043	43·0	0·3	4·4	1·0	43·8	2·0	1·4	95·9	3·5	0·6	4·1	11·9	12·5	13·6	36·0	0·8	21·1
landsbygden	369	9	364	44·0	—	10·4	—	32·7	0·8	1·6	89·5	6·6	3·9	10·5	16·5	7·1	7·9	37·4	3·0	17·6
Indextal																				
1917, medeltal pr kv.	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	—	—	—	—	—	—
1920: 3 kvartalet	248	245	246	951	50	66	241	270	97	29	273	81	22	54	—	—	—	—	—	—
» 4 »	223	220	220	900	48	48	174	225	88	24	243	85	25	57	—	—	—	—	—	—
1921: 1 »	153	150	151	619	17	43	76	155	44	8	164	91	26	61	—	—	—	—	—	—
» 2 »	161	158	159	586	17	62	62	185	41	10	173	91	27	61	—	—	—	—	—	—
» 3 »	**165**	**161**	**162**	**581**	**11**	**68**	**68**	**196**	**35**	**13**	**176**	**100**	**16**	**61**	—	—	—	—	—	—
Därav i [1]																				
Stockholm	191	187	180	1 513	19	51	138	163	18	7	205	21	—	12	—	—	—	—	—	—
Göteborg	170	163	169	692	4	74	42	197	35	15	168	208	20	182	—	—	—	—	—	—
övriga städer	169	155	168	487	9	85	53	211	41	18	183	86	21	58	—	—	—	—	—	—
landsbygden	80	82	81	154	—	61	—	131	12	13	93	150	17	39	—	—	—	—	—	—

[1] Medeltal per kvartal år 1917 för resp. orter = 100. — [2] Ingår under rubriken »från utminuteringsställe».

Jämförelse mellan fylleriförseelserna i Sverige och dess grannländer. Liksom i föregående kvartalsredogörelser må slutligen i jämförelsesyfte en sammanställning göras mellan den svenska fylleristatistiken och motsvarande uppgifter för Norge, som lämnas i »Meddelelser fra det Statistiske Centralbyrå»:

Fylleriförseelser:		Medeltal per kvartal 1917	1918	1919	År 1920 1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	År 1921 1 kv.	2 kv.	3 kv.
Sverige	antal . .	4 630	4 714	8 776	11 973	12 036	11 473	10 307	7 087	7 445	7 619
	indextal .	100	102	190	259	260	248	223	153	161	165
Norge	antal . .	7 777	5 729	9 353	8 106	8 805	8 651	8 983	8 447	7 908	·
	indextal .	100	74	120	104	113	111	116	109	102	·

I olikhet med förhållandena i Sverige utvisa de norska siffrorna under första halvåret 1921 en sänkning av fyllerifrekvensen, vilken framför allt synes ha berört de större städerna.

Av intresse är jämväl att sammanställa fylleriförseelserna i de fyra nordiska huvudstäderna, som skett i nedanstående tablå:

Antal fylleriförseelser i	År 1917	År 1918	År 1919	År 1920	1 kv. 1921	2 kv. 1921	3 kv. 1921
Stockholm (419 788 inv.)	3 705	6 264	11 114	10 119	1 426	1 683	1 766
Kristiania (258 341 inv.) .	13 672	12 217	16 938	13 624	3 450	2 811	3 190
Köpenhamn[1] (699 706 inv.)	4 865	2 269	4 225	5 047	·	·	·
Helsingfors (160 860 inv.)	5 133	(2 928)	5 488	12 307	2 890	3 293	3 788

[1] Jämte Frederiksberg och Gentofte.

Fylleriförseelserna och deras orsaker under tredje kvartalet 1921.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Område	Hela antalet fylleriförseelser	Därav sådana, rörande vilka berusningsmedlet uppgivits	Antal fylleriförseelser, där huvudsakliga berusningsmedlet utgjordes av: spritdrycker (bränvin, konjak, punsch o. d.)	vin	öl (andra maltdrycker)	spritdrycker och vin	spritdrycker och öl	spritdrycker, vin och öl	vin och öl	rusdrycksurrogat: den. sprit	rusdrycksurrogat: tekn. prep.	Antal förseelser genom rusdrycker (kol. 4—10), som erhållits: från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	genom olaglig rusdrycksanhållning vid privat sammankomst o. d.	genom olaglig rusdrycksanhållning genom förmedling av annan, vid privat sammankomst o. d.	på flera av nu angivna (eller obekant) sätt
Stockholms stad	**1 766**	**1 620**	**1 089**	**14**	**134**	**40**	**313**	**8**	**8**	**14**	**—**	**69**	**120**	**191**	**633**	**444**	**149**
Östra Sverige	**919**	**907**	**372**	**4**	**40**	**10**	**395**	**27**	**8**	**45**	**6**	**115**	**138**	**98**	**308**	**16**	**181**
Södertälje . .	39	39	13	—	4	2	15	—	4	1	—	6	2	10	8	4	8
Uppsala . . .	115	115	52	—	1	1	57	3	—	1	—	10	17	4	46	2	35
Västerås . . .	67	63	26	—	2	2	24	1	—	5	3	9	4	9	25	5	3
Nyköping . .	36	36	8	—	1	—	24	2	—	1	—	—	3	1	17	—	14
Eskilstuna . .	73	73	65	—	—	—	3	—	—	5	—	8	9	9	36	—	6
Linköping . .	93	93	26	—	10	1	52	—	1	3	—	21	14	13	34	—	8
Norrköping . .	134	134	28	4	—	4	87	1	—	7	3	3	39	22	21	2	37
Övriga städer .	310	302	121	—	19	—	118	19	3	22	—	42	50	26	100	—	62
Landsbygden .	52	52	33	—	3	—	15	1	—	—	—	16	—	4	21	3	8
Småland och öarna . .	**389**	**379**	**181**	**—**	**9**	**1**	**167**	**5**	**—**	**16**	**—**	**52**	**42**	**28**	**157**	**1**	**83**
Jönköping . .	82	82	39	—	—	—	35	2	—	6	—	14	5	4	37	—	16
Kalmar . . .	48	48	20	—	1	1	22	2	—	2	—	9	1	9	19	—	8
Västervik . .	21	21	7	—	—	—	14	—	—	—	—	2	2	1	10	—	6
Övriga städer .	209	199	95	—	5	—	91	1	—	7	—	22	31	13	74	1	51
Landsbygden .	29	29	20	—	3	—	5	—	—	1	—	5	3	1	17	—	20
Södra Sverige	**1 110**	**1 095**	**615**	**2**	**13**	**10**	**404**	**8**	**7**	**35**	**1**	**184**	**100**	**149**	**423**	**—**	**203**
Karlskrona . .	54	54	20	—	—	—	31	—	—	3	—	2	11	6	21	—	11
Kristianstad .	84	84	60	—	—	—	21	—	—	3	—	12	5	7	39	—	18
Malmö	475	461	335	2	8	4	90	2	1	18	1	112	28	63	183	—	56
Lund	25	24	16	—	—	—	8	—	—	—	—	7	5	4	5	—	3
Landskrona .	79	79	29	—	2	—	45	—	1	2	—	5	7	22	25	—	18
Hälsingborg .	138	138	78	—	—	4	52	—	—	4	—	10	15	20	77	—	12
Ystad	10	10	9	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	8	—	—
Trälleborg . .	33	33	4	—	1	1	21	2	—	4	—	2	2	2	9	—	14
Övriga städer .	154	154	38	—	2	1	108	4	—	1	—	25	23	19	31	—	52
Landsbygden .	58	58	26	—	—	—	27	—	5	—	—	8	3	6	22	—	19

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Område	Hela antalet fylleriförseelser	Därav sådana, rörande vilka berusningsmedlet uppgivits	Antal fylleriförseelser, där huvudsakliga berusningsmedlet utgjordes av: spritdrycker (bränvin, konjak, punsch o. d.)	vin	öl (andra maltdrycker)	spritdrycker och vin	spritdrycker och öl	spritdrycker, vin och öl	vin och öl	rusdrycksurrogat: den. sprit	rusdrycksurrogat: tekn. prep.	Antal förseelser genom rusdrycker (kol. 4—10), som erhållits: från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	genom förmedling av andra, vid privat samkväm o. d.	genom olaglig rusdrycksbearbetning	på flera av nu angivna (eller okänt) sätt
Västra Sverige	**2 599**	**2 576**	**1 093**	**2**	**257**	**10**	**931**	**48**	**32**	**185**	**18**	**206**	**336**	**410**	**1 055**	**6**	**360**
Halmstad . . .	65	65	43	—	2	—	18	—	—	2	—	11	2	9	33	—	8
Göteborg . . .	1 387	1 379	671	1	171	5	376	17	7	129	2	85	152	261	625	3	122
Uddevalla . .	42	42	17	—	4	—	18	—	—	3	—	7	2	2	21	—	7
Trollhättan . .	82	82	13	1	25	—	41	—	—	2	—	19	25	2	28	1	5
Borås	78	78	21	—	7	—	47	2	1	—	—	4	18	5	20	—	31
Karlstad . . .	133	133	66	—	12	—	44	3	—	4	4	11	25	25	45	1	18
Kristinehamn .	32	32	15	—	—	—	7	—	—	9	1	5	—	8	7	—	2
Örebro	124	124	24	—	6	1	75	14	—	1	3	2	37	18	26	—	37
Övriga städer .	550	540	200	—	23	4	263	12	24	13	1	53	68	70	218	—	117
Landsbygden .	106	101	23	—	7	—	42	—	—	22	7	9	7	10	32	1	13
Norra Sverige	**836**	**829**	**310**	**4**	**67**	**13**	**397**	**12**	**25**	**14**	**17**	**67**	**67**	**156**	**272**	**22**	**214**
Falun	38	38	19	—	2	—	10	—	2	5	—	2	1	8	11	8	3
Gävle	132	131	16	—	5	—	104	—	3	3	—	2	18	16	19	1	72
Söderhamn . .	51	51	5	—	4	—	38	1	3	—	—	3	20	13	6	—	9
Härnösand . .	46	40	4	—	13	—	21	—	1	—	1	—	3	21	5	—	10
Sundsvall . .	104	104	27	—	6	1	68	1	1	—	—	7	1	25	25	—	46
Östersund . .	114	114	77	1	—	5	16	3	9	—	3	3	—	26	75	—	7
Luleå	30	30	11	1	2	2	6	3	2	—	3	4	2	4	12	—	5
Övriga städer .	197	197	93	2	10	5	74	2	3	5	3	24	9	35	75	6	40
Landsbygden .	124	124	58	—	25	—	30	2	1	1	7	22	13	8	44	7	22
Hela riket städerna	**7 250**	**7 042**	**3 500**	**26**	**482**	**84**	**2 458**	**105**	**74**	**285**	**28**	**633**	**777**	**1 003**	**2 712**	**478**	**1 126**
Hela riket landsb.	**369**	**364**	**160**	—	**38**	—	**119**	**3**	**6**	**24**	**14**	**60**	**26**	**29**	**136**	**11**	**64**
Summa för 3 kv.	**7 619**	**7 406**	**3 660**	**26**	**520**	**84**	**2 577**	**108**	**80**	**309**	**42**	**693**	**803**	**1 032**	**2 848**	**489**	**1 190**
1921: 2 kvart.	7 445	7 258	3 692	40	473	76	2 431	129	64	281	72	776	783	979	2 862	630	875
» 1 »	7 087	6 932	3 898	41	328	93	2 035	138	49	281	69	748	661	914	2 878	536	845
1920: 4 »	10 307	10 069	5 669	115	365	214	2 954	275	146	265	66	923	1 414	1 582	3 200	929	1 690
» 3 »	11 473	11 253	5 991	119	508	297	3 545	303	178	250	59	1 218	1 380	1 949	3 346	1 051	2 000
År 1920 . . .	**45 789**	**44 914**	**25 694**	**501**	**1 610**	**1 193**	**12478**	**1 306**	**656**	**1 271**	**205**	**5 094**	**6 046**	**7 299**	**12921**	**5 114**	**6 964**
» *1919* . . .	**35 103**	**34 616**	**13 725**	**1557**	**1 368**	**2 550**	**4 802**	**1 422**	**1108**	**7 810**	**274**	**3 826**	**2 063**	**5 849**	**6 999**	**3 582**	**4 213**
» *1918* . . .	**18 854**	**18 638**	**4 379**	**2340**	**218**	**1 865**	**1 326**	**712**	**948**	**5 199**	**1 651**	**5 808**	**4 390**	·	·	**582**	**1 008**
» *1917* . . .	**18 521**	**18 310**	**2 519**	**960**	**3 066**	**490**	**5 259**	**1 248**	**2464**	**1 238**	**1 066**	**4 196**	**8 650**	·	·	**16**	**3 144**

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1920.[1]

Undersökningen angående arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1920 är närmast baserad på uppgifter från kommunalstämmoordförandena i 2 158 landskommuner, motsvarande 92·9 % av de kommuner å rikets landsbygd, varifrån dylika uppgifter infordrats genom utsända frågeformulär. Beträffande arbetstid och arbetslön hava emellertid även beräkningar verkställts på grundvalen av särskilda uppgifter, som erhållits direkt från lantarbetsgivare och lantarbetare genom förmedling av vederbörande fackorganisationer. Antalet använda arbetsgivaruppgifter uppgår till 555 och antalet arbetaruppgifter till 335, vilka, då organisationsväsendet inom jordbruket har sin huvudsakliga utbredning inom Mälarprovinserna, Östergötland och Skåne, i flertalet fall härröra från dessa landsdelar.

Tillgång på lantarbetare. Det för undersökningen använda frågeformuläret upptog såsom första punkt spörsmålet angående tillgång på lantarbetare inom resp. landsbygdskommuner. Svaret skulle innefatta ett allmänt omdöme om, huruvida de å orten bosatta eller dit regelbundet återkommande lantarbetarna kunde anses utgöra tillräcklig arbetskraft för de vid jordbruket förekommande arbetena, betraktade som ett helt, samt avgivas med användande av något av orden: god, tillräcklig eller otillräcklig. Det inkomna materialet utvisar, att av de uppgiftslämnande kommunerna 186 eller 8·6 % hade god arbetartillgång, 1 329 eller 61·6 % tillräcklig och 559 eller 25·9 % otillräcklig, medan 84 socknar eller 3·9 % av hela antalet ej ansett sig kunna lämna bestämt svar på frågan. Vid jämförelse med föregående år visa siffrorna någon förbättring av tillgången på arbetskraft, och har denna förbättring särskilt gjort sig gällande i Norrland, vilket säkerligen bör sättas i samband med den minskade arbetstillgången inom skogsbruket och gruvindustrien.

Arbetstid. Beträffande arbetstiden lämnas i berättelsen uppgifter för tre lantarbetargrupper, nämligen dels egentliga jordbruksarbetare, varmed avses sådana arbetare, som utföra arbetet på fälten samt de därmed sammanhängande göromålen i lador, å logar etc., dels körkarlar, vilkas huvudsakliga uppgift är att köra de dragare, som behövas vid jordbruksarbetet, men som

[1] Utgör en sammanfattning av huvudinnehållet utav den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik: socialstatistik utgivna publikationen med denna titel. I berättelsen meddelas även huvudresultaten av en, på upplysningar från kommunalstämmoordförande, lantarbetsgivare och lantarbetarfackföreningar å ett särskilt enquêteformulär baserad specialundersökning beträffande arbetstid, arbetslöshet, kvinno- och barnarbete, bostadsförhållanden m. fl. lantarbetarfrågor, men beröras ifrågavarande resultat i allmänhet ej i föreliggande översikt.

dessutom vanligen skola rykta hästarna och rengöra stallarna, samt dels slutligen den med kreaturens skötsel sysselsatta ladugårdspersonalen. På grundvalen av det från kommunalstämmoordförandena inkomna primärmaterialet meddelas arbetstidsuppgifter beträffande nämnda tre arbetargrupper dels för sommaren, varmed här avses jordbrukets högsäsong eller de tre månader av sommarhalvåret, då arbetet i allmänhet börjar tidigast och slutar senast, och dels för vintern eller de tre månader av vinterhalvåret, då dagen är som kortast och arbetet börjar senast och upphör tidigast.

Huvudresultaten av de på grundval av kommunalstämmoordförandenas uppgifter verkställda beräkningarna rörande arbetstidens längd återgivas i nedanstående tab. A. Här anföres först bruttoarbetstiden eller det tidsrum, varunder arbetaren är bunden av sitt arbete. Frånräknas rasterna, erhålles arbetarens nettoarbetstid, som betecknar den effektiva arbetstiden, så noggrant detta över huvud är möjligt med hänsyn till jordbruksnäringens egenartade arbetsförhållanden. Det må sålunda framhållas, att inom indu-

Tab. A. Jordbrukets medelarbetstid år 1920
(enligt uppgifter från kommunalstämmornas ordförande).

Län	Arbetstid i timmar per dag för egentliga jordbruksarbetare						körkarlar						kreatursskötare					
	Sommar			Vinter			Sommar			Vinter			Sommar			Vinter		
	brutto	raster	netto	brutto	raster	netto	brutto	raster	netto	brutto	raster	netto	brutto	raster	netto	brutto	raster	netto
Stockholms	11·9	2·0	9·9	9·1	1·3	7·8	13·5	2·5	11·0	10·6	1·8	8·8	14·0	3·5	10·5	13·8	3·4	10·4
Uppsala	12·0	2·1	9·9	9·2	1·4	7·8	13·6	2·5	11·1	10·8	1·8	9·0	14·0	3·3	10·7	14·0	3·3	10·7
Södermanlands	12·0	2·1	9·9	8·9	1·3	7·6	13·1	2·3	10·8	10·2	1·6	8·6	14·1	4·0	10·1	14·0	3·9	10·1
Östergötlands	12·1	2·3	9·8	9·2	1·4	7·8	13·0	2·5	10·5	10·5	1·7	8·8	13·7	3·3	10·4	13·5	3·2	10·3
Jönköpings	12·2	2·3	9·9	8·9	1·4	7·5	12·7	2·4	10·3	10·1	1·6	8·5	13·4	2·9	10·5	13·0	2·7	10·3
Kronobergs	11·9	2·0	9·9	9·2	1·3	7·9	12·6	2·2	10·4	10·3	1·6	8·7	13·4	2·7	10·7	12·8	2·5	10·3
Kalmar	11·9	2·1	9·8	8·8	1·4	7·4	12·6	2·3	10·3	10·0	1·6	8·4	13·4	3·1	10·3	13·0	3·0	10·0
Gottlands	12·2	2·4	9·8	9·1	1·5	7·6	12·9	2·7	10·2	10·5	1·8	8·7	14·0	3·1	10·9	13·2	2·7	10·5
Blekinge	11·5	1·8	9·7	9·2	1·3	7·9	12·6	2·0	10·6	10·4	1·5	8·9	13·1	2·9	10·2	12·4	2·6	9·8
Kristianstads	11·4	1·6	9·8	9·4	1·2	8·2	12·2	1·8	10·4	10·3	1·4	8·9	13·1	3·1	10·0	12·6	2·9	9·7
Malmöhus	11·4	1·5	9·9	9·4	1·2	8·2	12·3	1·8	10·5	10·3	1·4	8·9	13·2	3·6	9·6	12·9	3·5	9·4
Hallands	12·2	2·2	10·0	9·3	1·4	7·9	13·0	2·4	10·6	10·3	1·6	8·7	13·5	3·4	10·1	12·8	3·2	9·6
Göteborgs och Bohus	12·2	2·5	9·7	9·3	1·6	7·7	12·8	2·5	10·3	10·4	1·9	8·5	13·5	3·0	10·5	12·8	2·7	10·1
Älvsborgs	12·3	2·3	10·0	9·0	1·4	7·6	12·6	2·4	10·2	10·0	1·6	8·4	13·5	3·0	10·5	13·1	2·6	10·5
Skaraborgs	12·2	2·2	10·0	8·7	1·2	7·5	12·8	2·3	10·5	9·7	1·5	8·2	13·7	3·0	10·7	13·3	2·8	10·5
Värmlands	12·2	2·5	9·7	9·0	1·4	7·6	12·8	2·6	10·2	9·9	1·7	8·2	13·7	3·4	10·3	13·2	3·2	10·0
Örebro	11·8	2·1	9·7	8·9	1·3	7·6	12·5	2·2	10·3	9·7	1·5	8·2	13·7	3·7	10·0	13·5	3·6	9·9
Västmanlands	11·9	2·0	9·9	9·0	1·4	7·6	13·3	2·4	10·9	10·7	1·9	8·8	14·2	3·7	10·5	14·0	3·7	10·3
Kopparbergs	11·6	2·1	9·5	9·5	1·5	8·0	12·3	2·3	10·0	10·2	1·8	8·4	13·8	3·8	10·0	13·6	3·6	10·0
Gävleborgs	11·7	2·2	9·5	9·0	1·6	7·4	12·2	2·3	9·9	10·0	1·9	8·1	13·7	3·3	10·4	13·5	3·2	10·3
Västernorrlands	12·2	2·4	9·8	9·0	1·7	7·3	12·4	2·5	9·9	9·7	1·9	7·8	13·2	3·0	10·2	13·1	3·1	10·
Jämtlands	12·3	2·8	9·5	9·7	2·2	7·5	12·9	3·0	9·9	10·8	2·5	8·3	13·0	3·0	10·0	12·7	2·9	9·8
Västerbottens	12·3	2·4	9·9	9·5	1·8	7·7	12·5	2·4	10·1	10·0	2·0	8·0	13·5	3·0	10·5	13·1	2·9	10·2
Norrbottens	12·7	2·6	10·1	10·1	2·2	7·9	13·3	2·6	10·7	11·2	2·2	9·0	14·1	2·6	11·5	13·0	2·8	10·2
Hela riket år 1920	**11·9**	**2·1**	**9·8**	**9·1**	**1·4**	**7·7**	**12·7**	**2·3**	**10·4**	**10·2**	**1·6**	**8·6**	**13·6**	**3·3**	**10·3**	**13·2**	**3·1**	**10·1**
» » » 1919	12·1	2·2	9·9	9·1	1·3	7·8	12·5	2·3	10·2	9·5	1·4	8·1	13·8	3·0	10·8	13·3	3·0	10·3
» » 1918	12·3	2·2	10·1	9·2	1·3	7·9	12·6	2·3	10·3	9·5	1·4	8·1	13·9	2·9	11·0	13·4	2·8	10·6

strien arbetstiden i regel räknas från arbetarens ankomst till och intill hans avgång från arbetsplatsen, medan på en större lantgård ofta avsevärd del av arbetstiden tages i anspråk för tillryggaläggande av vägen från huvudgården till arbetsplatsen och tillbaka igen.

För *egentliga jordbruksarbetare* utgjorde under sommaren bruttoarbetstiden 11·9 timmar, rasternas längd 2·1 timmar samt nettoarbetstiden 9·8 timmar per dag i genomsnitt för hela riket. De avvikelser, som länsmedeltalen förete från riksmedeltalen, giva vid handen, att arbetstiden är växlande inom olika delar av landet. Jämföras länsmedeltalen för bruttoarbetstiden med varandra, framträda två geografiska områden med relativt kort arbetstid, nämligen dels de tre sydsvenska länen, som uppvisa den kortaste arbetsdagen i riket (omkring 11½ timmar), och dels Mälarprovinserna, där arbetsdagen är upp till en halv timme längre (högst 12 timmar). Detta distrikt övergår gradvis såväl mot söder som norr i de två återstående, mellersta och södra Sverige samt Norrland omfattande områdena, där arbetstiden sålunda är jämförelsevis lång. Ehuru, såsom nyss framhållits, bruttoarbetstiden är olika i Sydsverige och Mälarområdet, är nettoarbetstiden densamma (9·8 à 9·9 timmar), beroende på att rastetiden i det förra området plägar utgöra 1½ timme (endast middagsrast) men 2 timmar i det senare (fördelad på middagsrast och ett par kafferaster). I de två områdena med lång arbetsdag inläggas flera och längre raster, varför den effektiva arbetstiden i regel likväl icke överstiger den i Skåne och Mälarprovinserna gängse. Sist beskrivna anordning av arbetstiden representerar ett äldre arbetssystem, som likväl synes alltmer undanträngas av det i Sydsverige och Mälardalen numera allmänt tillämpade systemet med inskränkning av rasternas antal och längd.

Under vintern utgjorde bruttoarbetsdagen 9·1 timmar och nettoarbetsdagen 7·7 timmar i genomsnitt för hela riket, vilka tal understiga motsvarande genomsnittssiffror för sommaren med resp. 2·8 och 2·1 timmar. Även beträffande vinterarbetstiden förefinnas olikheter mellan vissa landsdelar, men är under den kallare årstiden arbetstiden i stort sett kortast, där den är längst under sommaren, och längst där den under sommaren är kortast.

Körkarlarna synas vanligen sluta sitt arbete samtidigt med de övriga jordbruksarbetarna. Tiden för arbetets början är däremot ofta olika för de båda lantarbetargrupperna, särskilt i Mälarlänen och Skåne, där körkarlarna i och för stallarbetets utförande börja ½—2 timmar före de egentliga jordbruksarbetarna. I vissa trakter hava körkarlarna samma arbetstid som de egentliga jordbruksarbetarna, och få de förra då rycka ut något efter de senare.

Kreatursskötarna äro av jämförelsevis ringa betydelse för största delen av Norrland, varför hithörande länsmedeltal i tabellen satts med mediavalstil. Deras genomsnittliga bruttoarbetstid har för riket i dess helhet uppskattats till 13·6 timmar under sommaren och 13·2 timmar under vintern. Kreatursskötarnas arbetsdag är sålunda vanligen mycket lång, men kunna under vissa timmar sysslorna inskränkas till tillsyn och passning, då tillfälle till vila och raster beredes. På grund av antydda förhallanden är det emeller-

tid förenat med vissa svårigheter att exakt angiva rastetiden. Den har i genomsnitt beräknats utgöra 3·3 timmar under sommaren och 3·1 timmar under vintern, och nettoarbetstiden skulle sålunda uppgå till resp. 10·3 och 10·1 timmar. Djurskötselns natur medför, att kreatursskötarna äro bundna av tjänsten jämväl under söndagarna, men vanligen beredas de ledighet var tredje söndag.

Framhållas bör, att under sommarmånaderna de egentliga jordbruksarbetarnas och körkarlarnas arbete på lördagen å många gårdar upphör ½—3 timmar tidigare än under veckans fem övriga arbetsdagar ävensom att övertidsarbete mot särskild betalning stundom förekommer.

En särskild undersökning beträffande *mjölkerskornas* arbetstid har givit vid handen, att denna i genomsnitt för riket i dess helhet skulle utgöra 3·8 (i södra Sverige 4·2 och i mellersta Sverige 3·7) timmar per dag året om. Mjölkningen utföres i regel av de fasta lantarbetarnas hustrur och äger rum vanligen tre (stundom två) gånger om dagen.

Beträffande arbetstidens förändring under ett större antal år föreligga uppgifter endast med avseende på de egentliga jordbruksarbetarnas sommararbetstid, för vilken årliga data förefinnas från och med år 1911. Huvudresultaten av hithörande undersökningar för denna tioårsperiod sammanställas i följande tablå:

		1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920
Medelarbetstid under sommaren, timmar per dag	brutto	12·7	12·7	12·6	12·6	12·5	12·3	12·3	12·3	12·1	11·9
	raster	2·2	2·3	2·2	2·2	2·2	2·2	2·2	2·2	2·2	2·1
	netto	10·5	10·4	10·4	10·4	10·3	10·1	10·1	10·1	9·9	9·8

Såsom härav framgår, har den genomsnittliga sommararbetstiden under perioden förkortats med över en halv timme per dag, vilken förkortning, om man bortser från den ytterligare begränsning, lördagsarbetstiden undergått, motsvarar c:a 4·2 timmar per vecka.

Arbetsgivarnas och arbetarnas uppgifter rörande arbetstiden stämma i stort sett väl överens, men förete dock vissa karakteristiska skiljaktigheter. Enligt båda parterna är för egentliga jordbruksarbetare bruttoarbetstiden under sommaren 11·8 timmar per dag, varemot rastetiden ofta uppskattats olika, så att den i genomsnitt belöper sig enligt arbetarna till 1·8 timme och enligt arbetsgivarna till 1·9 timme. I enlighet härmed utgör nettoarbetstiden resp. 10·0 och 9·9 timmar per dag. I fråga om körkarlarna hava arbetarna upptaxerat det extra arbete med skötseln av dragarna, som ifrågavarande arbetare äro skyldiga att utföra, högre än arbetsgivarna, varför bruttoarbetsdagen skulle i genomsnitt utgöra enligt arbetsgivarna 12·9 timmar och enligt arbetarna 13·2 timmar samt nettoarbetstiden resp. 10·7 och 11·1 timmar. Kreatursskötarnas svarbestämbara arbetstid skulle enligt arbetsgivarna i genomsnitt utgöra 13·9 timmar brutto och 10·2 timmar netto per dag mot resp. 14·2 och 10·9 timmar enligt arbetarna.

Tab. B. Lantarbetarnas löneförmåner år 1920 (enligt uppgifter från kommunalstämmornas ordförande).

Län	Tjänare				Statavlönade körkarlar (eller andra jordbruksarbetare)		Daglönare (kr. per dag)							
	Manliga		Kvinnliga				Fasta manliga		Tillfälliga manliga				Tillfälliga kvinnliga			
							I egen kost		I egen kost		I arbetsgivares kost		I egen kost		I arbetsgivares kost	
	Kontant årslön, kr.	Inkl. värde av kost och logi, kr.	Kontant årslön, kr.	Inkl. värde av kost och logi, kr.	Kontant årslön, kr.	Inkl. värde av naturaförmåner, kr.	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter
Stockholms	1 078	2 203	769	1 701	1 071	2 503	8·80	6·76	9·76	7·41	6·70	4·84	5·40	4·16	3·75	2·85
Uppsala	1 106	2 205	870	1 822	1 071	2 465	8·76	6·87	9·78	7·36	6·86	5·04	5·57	4·34	3·99	3·07
Södermanlands	1 068	2 160	718	1 604	1 079	2 423	8·80	6·69	9·74	7·35	7·00	5·07	5·41	4·12	3·77	2·78
Östergötlands	1 105	2 138	748	1 594	1 074	2 364	8·46	6·52	10·10	7·89	7·40	5·61	5·91	4·57	4·26	3·22
Jönköpings	1 099	2 161	680	1 549	1 074	2 225	8·06	6·27	9·09	6·98	6·21	4·47	5·51	4·18	3·53	2·54
Kronobergs	1 123	2 049	654	1 395	1 062	2 206	8·09	6·43	8·61	6·73	5·86	4·36	4·89	3·79	3·16	2·36
Kalmar	1 021	2 009	639	1 445	994	2 176	7·56	5·78	8·65	6·68	5·86	4·24	5·35	3·97	3·67	2·68
Gottlands	939	1 931	565	1 381	954	2 065	7·95	5·75	8·99	6·43	6·01	4·04	5·35	3·83	3·47	2·35
Blekinge	1 006	1 965	606	1 371	938	2 280	7·61	6·19	8·19	6·54	5·43	4·33	4·54	3·68	3·31	2·50
Kristianstads	1 121	2 053	669	1 424	1 069	2 456	8·41	6·81	8·94	7·14	6·23	4·72	5·68	4·54	3·89	2·99
Malmöhus	1 174	2 193	746	1 570	1 104	2 678	8·90	7·25	9·51	7·59	6·77	5·20	6·29	5·09	4·36	3·40
Hallands	982	1 984	547	1 335	991	2 254	8·01	6·16	8·64	6·59	5·67	4·12	5·46	4·28	3·52	2·65
Göteborgs och Bohus	871	1 896	532	1 361	928	2 097	6·59	4·68	7·98	5·86	4·91	3·42	6·07	3·79	3·19	2·35
Älvsborgs	992	2 005	582	1 383	974	2 184	7·74	6·03	8·77	6·57	5·53	3·92	5·69	4·21	3·62	2·53
Skaraborgs	1 060	2 051	651	1 469	970	2 122	7·07	5·08	8·11	6·09	5·15	3·65	5·32	3·80	3·62	2·41
Värmlands	1 098	2 180	590	1 437	1 189	2 382	8·17	6·68	10·47	7·38	6·60	5·25	5·57	4·17	3·86	2·82
Örebro	1 137	2 261	832	1 754	1 096	2 386	8·25	6·23	9·79	7·24	7·17	5·01	6·00	4·36	4·59	3·15
Västmanlands	1 084	2 156	798	1 692	1 105	2 446	8·49	6·25	9·95	7·27	6·87	5·12	5·64	4·33	4·00	3·05
Kopparbergs	1 163	2 269	581	1 456	1 442	2 576	9·88	8·40	11·21	9·47	7·67	6·66	5·67	4·76	3·85	3·36
Gävleborgs	1 074	2 083	500	1 320	—	—	9·66	8·12	10·88	8·75	8·07	6·26	5·63	4·66	3·71	3·03
Västernorrlands	1 171	2 183	589	1 413	—	—	9·63	7·69	10·67	8·46	7·65	5·60	5·63	4·48	3·97	2·92
Jämtlands	1 219	2 427	539	1 425	—	—	10·22	9·09	11·56	9·80	8·14	6·49	5·82	4·88	3·69	2·88
Västerbottens	1 079	2 170	504	1 316	—	—	11·49	8·93	11·65	9·48	8·57	6·52	5·75	4·45	3·68	2·79
Norrbottens	939	2 098	454	1 320	—	—	11·09	7·78	11·67	8·48	8·08	5·27	5·63	4·09	3·77	2·75
Hela riket år 1920	**1 075**	**2 105**	**661**	**1 495**	**1 047**	**2 352**	8·33	6·51	9·37	7·20	6·41	4·71	5·62	4·30	3·72	2·79
» » » 1919	884	1 903	502	1 320	826	2 088	7·36	5·90	8·58	6·72	5·76	4·33	4·82	3·71	3·22	2·43
» » » 1918	689	1 629	376	1 131	646	1 764	5·99	4·69	7·14	5·62	4·75	3·63	4·00	3·07	2·67	2·02
» » » 1917	489	1 146	286	818	457	1 256	4·23	3·20	5·00	4·00	3·43	2·63	2·95	2·29	1·93	1·46
» » » 1916	398	906	241	655	390	987	3·28	2·55	3·77	3·02	2·63	1·96	2·23	1·75	1·52	1·18
» » » 1915	343	755	212	547	346	883	2·72	2·07	3·13	2·34	2·18	1·55	1·87	1·43	1·29	0·98
» » » 1914	332	702	202	501	334	811	2·62	1·97	3·02	2·24	2·10	1·46	1·81	1·38	1·24	0·92
» » » 1913	326	683	197	485	329	720	2·54	1·92	2·97	2·19	2·05	1·43	1·77	1·34	1·21	0·89
» » » 1912	318	667	190	470	320	710	2·47	1·85	2·87	2·11	1·98	1·36	1·72	1·30	1·17	0·86
» » » 1911	311	648	184	456	314	687	2·40	1·81	2·79	2·04	1·94	1·32	1·67	1·25	1·14	0·83

Arbetslön. De löneuppgifter, som inhämtats för förevarande undersökning, avse jordbrukets lägst kvalificerade och lägst avlönade yrkesspecialiteter, för vilka avlöningen i huvudsak regleras genom resp. orters sedvänja, men icke av löneförhållandena för de yrkes- eller förtroendemän, vilkas lön till väsentlig del utmätes i förhållande till vederbörande arbetares personliga duglighet. Förstnämnda arbetargrupper omfatta emellertid det stora flertalet lantarbetare och förekomma över hela eller åtminstone större delen av riket.

De på grundval av kommunalstämmoordförandenas uppgifter för olika län och riket i dess helhet uträknade genomsnittliga arbetsprisen under år 1920 återgivas i förestående tab. B. Då vissa av arbetargrupperna äro av ringa betydelse för Dalarnas och Norrlands jordbruk, återgivas till desamma hänförliga löneuppgifter i tabellen för dessa landsdelar med mediævalstil. Här meddelas först de för det mindre jordbrukets viktigaste arbetskraft, det ogifta tjänstefolket, beräknade lönerna, vilka utgå i form av kontant årslön samt fri kost och logi. Utöver de här siffermässigt uppskattade löneförmånerna givas särskilt i Norrland klädespersedlar o. d. till stundom ganska högt värde.

För de i regel gifta tjänare, vilka under namn av statare förekomma på större egendomar i de egentliga jordbruksbygderna och som, förutom kontant årslön, uppbära s. k. stat av mjölk, spannmål, potatis m. m. samt innehava för familj avsedd bostad, utgör arbetsinkomsten per år enligt uppgiftslämnarnas värdering i genomsnitt 2 352 kr. (för vanliga körkarlar). Häri ingår hyresvärdet av fri bostad, vilken i Sydsverige vanligen består av två rum och kök men i den övriga delen av riket i regel av en enrumslägenhet, med 157 kr. samt det uppskattade värdet av fritt bränsle med 207 kr. i genomsnitt.

Vid sidan av statare förekomma manliga och kvinnliga daglönare, vilka utföra jordbruksarbete mot dagspenning (stundom timlön) med eller utan kosthåll. Särskilt vid Bergslagens bruksegendomar sysselsättas dagsverkare, vilka förbundit sig att under längre eller kortare tid arbeta hos samma arbetsgivare och som på grund härav benämnas fasta daglönare, medan huvudparten av den i de egentliga jordbruksbygderna sysselsatta daglönarklassen gemenligen utgöres av arbetare, som utan att vara bundna av muntligt eller skriftligt arbetsavtal mot dags- eller timpenning utföra jordbruksarbete. Av dessa tillfälliga daglönare erbjuda de manliga i egen kost ett speciellt intresse därigenom, att det är beträffande dessa lösarbetare industriens konkurrens om arbetskraften mest direkt ger sig tillkänna, och dagsverkspriset för dem tenderar därför att närma sig den nivå, som betecknas exempelvis av de lönesatser, med vilka i norr skogsindustrien, i söder tegel- och sockerindustrierna m. fl. betala sin tillfälliga arbetshjälp. Såsom av tabellen framgår, utgjorde för denna arbetargrupp sommardaglönen 9·37 kr. och vinterdaglönen 7·20 kr. i genomsnitt för hela riket. Inom de olika länen är sommardaglönen högst i Norrbottens län (11·67 kr.) och vinterdaglönen högst i Jämtlands län (9·80 kr.), medan Göteborgs och Bohus län framvisar den lägsta såväl sommar- som vinterdaglönen (7·98, resp. 5·86 kr.). Vill man erhålla en översikt över dagsverksprisets relativa höjd inom olika landsdelar, kan man säga, att hela Nord- och Mellansverige ned till Öster-

götlands län ävensom Skåne utmärka sig för relativt höga arbetslöner, medan de övriga delarna av riket däremot hava jämförelsevis låga arbetspris.

Lönenivåns procentuella stegring för vissa viktigare lantarbetarkategorier från år 1913 till och med år 1920 utvisas genom å nästa sida införda sammanställning och diagram.

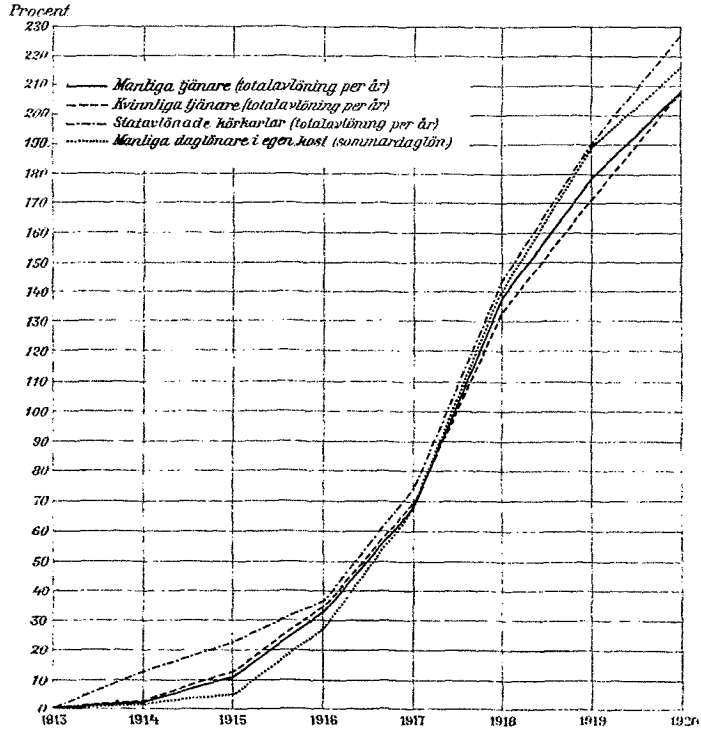
Från året närmast före krigsutbrottet eller år 1913 och till slutet av år 1920 har totalavlöningen för tjänare ökats med 208 % samt för statare med 227 %, medan dagspenningen för daglönare stigit med 207—229 %. Under tiden 1919—1920 utgjorde lönestegringen 7—17 % mot cirka 20 % 1918—1919. Lönestegringen under det sistförflutna året har emellertid varit växlande i olika landsdelar. I Norrland, där lönenivån ligger högst i riket, har stegringen varit jämförelsevis liten (i översta Norrland företedde lönerna i vissa fall t. o. m. sjunkande tendens), medan densamma varit avsevärd i mellersta och södra Sverige, där de lägsta lönerna varit rådande och visserligen alltjämt äro till finnandes. Särskilt stark har lönestegringen varit i Sydsverige, vilket säkerligen bör sättas i samband med de organiserade lantarbetarnas lönerörelser.

Huvudresultaten av de på arbetsgivarnas och arbetarnas uppgifter baserade löneberäkningarna meddelas i följande tablå:

	Manliga tjänare		Kvinnliga tjänare		Statavlönade körkarlar	Daglönare i egen kost: Fasta manliga		Tillfälliga manliga		Tillfälliga kvinnliga	
	Kontant årslön	Kontant samt kost o. logi	Kontant årslön	Kontant samt kost o. logi	Kontant årslön	Kontant och naturaförmåner	Sommardaglön	Vinterdaglön	Sommardaglön	Vinterdaglön	Sommardaglön	Vinterdaglön
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
a) enligt arbetsgivarna	1 101	2 186	709	1 594	1 076	2 483	8·62	6·78	9·63	7·41	5·63	4·44
b) » arbetarna .	1 058	2 164	678	1 603	1 072	2 422	8·34	6·61	9·07	7·15	5·50	4·46
b) i % av a) . .	*96*	*99*	*96*	*101*	*100*	*98*	*97*	*97*	*94*	*96*	*98*	*100*

För manliga och kvinnliga tjänare med naturaförmåner hava arbetarna uppskattat kontantlönerna 4 % lägre än arbetsgivarna, varemot naturaförmånerna av de förra värderats något högre än av de senare, så att i fråga om de beräknade totalavlöningarna skillnaden mellan värderingarna i det närmaste utjämnas. Beträffande statarna råder god överensstämmelse mellan de båda parternas uppskattningar av kontantlönen, och vad naturaförmånerna angår, förefinnes ej heller någon nämnvärd meningsskiljaktighet rörande värdet av i avlöningen ingående mjölk, spannmål och liknande lantmannaprodukter, medan värdet av fri bostad och bränsle av arbetarna uppskattats 10—15 % lägre än av arbetsgivarna. Motsvarande skillnad mellan totalavlöningarna belöper sig dock endast till omkring 2 %. För de manliga arbetare, som åtnjuta daglön, har denna av arbetarna uppgivits vara 3—6 % lägre än enligt arbetsgivarnas uppgifter, medan i fråga om de kvinnliga daglönarna ingen nämnvärd meningsskiljaktighet gjort sig gällande.

År	Manliga tjänare: Kontant årslön	Manliga tjänare: Kontant samt kost o. logi	Kvinnliga tjänare: Kontant årslön	Kvinnliga tjänare: Kontant samt kost o. logi	Statavlönade körkarlar: Kontant årslön	Statavlönade körkarlar: Kontant och naturaförmåner	Tillfälliga daglönare Manliga: i egen kost Sommardaglön	Manliga: i egen kost Vinterdaglön	Manliga: i arbetsgivares kost Sommardaglön	Manliga: i arbetsgivares kost Vinterdaglön	Kvinnliga: i egen kost Sommardaglön	Kvinnliga: i egen kost Vinterdaglön	Kvinnliga: i arbetsgivares kost Sommardaglön	Kvinnliga: i arbetsgivares kost Vinterdaglön
a) Indextal, om avlöningen *år 1913* sättes = 100														
1914	102	103	103	103	102	113	102	102	102	102	102	103	102	103
1915	105	111	108	113	105	123	105	107	106	108	106	107	107	110
1916	122	133	122	135	119	137	127	138	128	137	126	131	126	133
1917	150	168	145	169	139	174	168	182	167	184	167	171	160	163
1918	211	239	191	233	196	245	240	257	232	254	226	229	221	227
1919	271	279	255	272	251	290	289	307	281	303	272	277	266	273
1920	330	308	336	308	318	327	316	329	313	329	318	321	307	313
b) Indextal, om avlöningen *närmast föregående år* sättes = 100														
1914	102	103	103	103	102	113	102	102	102	102	102	103	102	103
1915	103	108	105	109	104	109	104	104	104	106	103	104	104	107
1916	116	120	114	120	113	112	120	129	121	126	119	122	118	120
1917	123	126	119	125	117	127	133	132	130	134	132	131	127	123
1918	141	142	131	138	141	140	143	141	138	138	136	134	138	138
1919	128	117	134	117	128	118	120	120	121	119	121	121	121	120
1920	122	111	132	113	127	113	109	107	111	109	117	116	116	115

Lönestegring 1913—1920.

Tidlöner inom hantverk, samfärdsel, restaurangrörelse och husligt arbete år 1920.

Efterföljande redogörelse utgör fortsättning på de löneundersökningar av förevarande art, som utförts för åren 1914—1919.[1] Uppgifterna ha införskaffats på samma sätt som förut, genom anlitande av de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, och sedan delvis kompletterats genom från vissa fackorganisationer inhämtade upplysningar. Beträffande karaktären och värdet av den belysning av löneförhållandena, som dessa uppgifter kunna giva, gäller ock vad i detta hänseende framhållits vid föregående undersökningar. Det bör sålunda först och främst beaktas, att uppgifterna avse den normala kontanta lönen, vilken i fråga om de i hotellrörelse och husligt arbete anställda med deras relativt enkla avlönings- och arbetsformer i huvudsak torde sammanfalla med den med tjänsten förenade genomsnittliga penninginkomsten, medan beträffande hantverks- och transportarbetare siffrorna beteckna ej faktiska arbetsförtjänster utan blott gällande lönesatser vid ordinarie arbetstid och även som sådana äro att anse som minimisiffror. Hänsyn har sålunda ej tagits till övertids- och ackordsarbete liksom ej heller till andra dyrtidstillägg än sådana, som äro att anse som ökning av den egentliga arbetslönen, alltså ej till familjeunderstöd och andra dylika med arbetarens personliga förhållanden sammanhängande former av dyrtidshjälp. Då vidare flera av dessa yrkesgrupper omfatta åtskilliga olika avlönade specialiteter och då uppgiftslämnarna vid sin uppskattning av lönerna kunna ha tillämpat något olika beräkningsmetoder, få siffrorna anses giva endast ett ungefärligt begrepp om den absoluta lönenivån, men torde de sammanställda med motsvarande siffror för tidigare år, lämna en jämförelsevis tillförlitlig bild av den allmänna lönestegringen inom dessa fack.

Undersökningens resultat meddelas i omstående huvudtabell, i vilken lönesiffrorna för år 1920 sammanställts för Stockholms stad och de fem olika landsdelar, som i socialstyrelsens statistik pläga komma till användning. För varje landsdel ha angivits genomsnittssiffrorna dels för städer med över 10 000 invånare, dels för övriga inom resp. områden befintliga orter, från vilka uppgifter föreligga, samt dels för samtliga orter inom vederbörande landsdel. På grundval av samtliga uppgifter ha därjämte riksmedeltal uträknats. För belysning av lönestegringen innehåller tabellen dels jämförelsetal för åren 1914 och 1919, utvisande den för hela riket uträknade genomsnittslönen för varje yrkesgrupp under nämnda år, dels indextal för lönestegringen 1919 och 1920. Vid indexberäkningen ha lönesiffrorna för 1914 satts lika med 100 och lönerna för de båda andra åren omräknats i procent härav.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1918, sid. 810, årg. 1919, sid. 20 och årg. 1920, sid. 496.

Arbetslöner år 1920 samt lönernas stegring åren 1914—1920 för vissa yrkesgrupper.

Yrkesgrupp	Avlöning i kr. år 1920 för A. städer m. över 10 000 inv., B. övriga orter, S:a samtliga orter																			Avlöning i kronor		Indextal (1914 = 100)	
	Stockholm	Östra Sverige			Småland o. öarna			Södra Sverige			Västra Sverige			Norra Sverige			Hela riket						
		A	B	S:a	A	B	S:a	A	B	S:a	A	B	S:a	A	B	S:a	A	B	S:a	1914	1919	1919	1920
Hantverk och samfärdsel (veckoavlöning).																							
Stenhuggeriarbetare	110	88	75	79	70	68	68	68	68	68	73	66	68	81	84	83	77	72	**74**	28	68	*243*	*264*
Bleck- och plåtslageriarbetare	115	99	82	87	89	80	81	86	78	82	91	75	79	92	89	90	92	80	**84**	28	71	*254*	*300*
Möbel- och finsnickeriarbetare	86	73	67	69	63	63	63	72	68	70	68	63	65	82	75	78	73	67	**68**	24	65	*271*	*283*
Murare	115	99	88	91	95	89	90	96	92	94	95	83	86	99	90	94	97	87	**90**	32	69	*216*	*281*
Byggnadssträarbetare	115	100	81	86	95	84	86	96	90	93	96	80	84	95	86	90	96	83	**87**	28	66	*236*	*311*
Måleriarbetare	115	92	83	85	80	75	76	84	72	78	87	77	80	92	90	91	88	80	**82**	30	72	*240*	*273*
Herrskrädderiarbetare	100	84	76	78	78	75	75	82	75	79	83	74	77	83	83	83	83	76	**78**	26	58	*223*	*300*
Skomakeriarbetare	120	92	76	80	90	71	74	81	78	79	84	69	74	83	69	75	85	72	**77**	21	63	*300*	*367*
Bageriarbetare	94	83	80	81	86	75	77	93	87	90	82	75	78	88	87	87	86	81	**83**	27	70	*259*	*307*
Hamn- och stuveriarbetare	79	71	73	72	72	70	71	74	70	73	73	72	73	89	87	88	75	75	**75**	31	80	*258*	*242*
Kuskar och åkeriarbetare	85	69	63	66	59	59	59	69	66	68	65	59	62	73	67	70	68	62	**65**	20	55	*275*	*325*
Tvätterskor och strykerskor	50	43	31	37	35	33	33	37	34	36	39	—	39	31	30	31	38	32	**35**	13	30	*231*	*269*
Springpojkar	40	24	22	23	18	18	18	19	18	19	21	21	21	23	25	24	21	21	**21**	6	17	*283*	*350*
Hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete (månadslön utom kost och logi).																							
Hotelldrängar m. fl.	110	94	78	84	—	70	70	85	75	80	89	80	83	94	84	88	90	78	**82**	28	64	*229*	*293*
Hotelldiskerskor, -kökser m. fl.	70	61	56	58	49	49	49	55	52	54	55	47	49	54	45	48	56	50	**52**	18	39	*217*	*289*
Hushållerskor	75	68	63	65	61	61	61	64	66	65	63	60	61	58	61	59	63	62	**62**	23	53	*230*	*270*
Husjungfrur	55	50	46	47	41	41	41	46	44	45	45	41	42	43	40	41	45	43	**43**	16	36	*225*	*269*
Ensamjungfrur	60	56	51	52	44	44	44	51	50	51	49	46	47	48	46	47	50	48	**48**	16	38	*238*	*300*
Köksor	45	46	47	47	42	42	42	44	46	45	45	43	44	47	45	46	45	45	**45**	18	38	*211*	*250*
Tvätt- och reagöringsarbeterskor (dagspenning utom kost)	7·10	5·36	4·44	4·57	4·75	4·25	4·32	5·00	4·57	4·78	5·41	4·37	4·61	4·91	4·18	4·49	5·16	4·57	**4·61**	1·62	3·76	*232*	*285*

För de till hantverk och samfärdsel hörande yrkesgrupperna är lönen, i enlighet med här gällande löneformer, beräknad per vecka om 48 timmar, varemot för de inom restaurangrörelse och husligt arbete anställda, vilka utom kost och logi åtnjuta kontant månadslön, denna sistnämnda uppgivits, dock med undantag för tvätt- och rengöringsarbeterskor, vilka pläga erhålla dagspenning (och fri kost).

Bland de till hantverk och samfärdsel hörande yrkesgrupperna är endast en kvinnlig kategori representerad, nämligen tvätterskor och strykerskor, bland de till restaurangrörelse och husligt arbete däremot endast en manlig, nämligen hotelldrängar. Hotellväsendets olika yrkesspecialiteter erhålla i stor utsträckning ringa eller ingen kontant avlöning av arbetsgivaren, utan äro hänvisade till dricksпengar, varför bland hithörande yrken ytterligare upptagits endast köksbiträden (diskerskor, köksor m. fl.), vilka liksom hotelldrängarna icke äro beroende av dricksпenningsystemet. Tvätterskor och strykerskor samt kuskar och åkeriarbetare åtnjuta å många orter, förutom kontant lön, fri kost eller fri kost och logi, varför de här meddelade lönesiffrorna för dessa yrkesgrupper äro baserade på relativt få uppgifter om sådana arbetare i egen kost.

Såsom av tabellen framgår, äro löneuppgifterna från olika orter och i olika yrken ganska växlande. Vad *hantverk och samfärdsel* beträffar, är lönenivån högst i Stockholm, under det att Norrland kommer i andra rummet, därnäst östra och södra Sverige och slutligen västra Sverige samt Småland och öarna. Å de större orterna ligga lönerna högre än å de mindre, men i vissa landsbygdssamhällen i Norrland ha dock betalats lika höga löner som i städerna, ja till och med högre, vilket ock delvis kommer till synes i de meddelade genomsnittstalen för denna landsdel. Bland hantverksarbetarna har den högsta genomsnittliga lönesatsen, 90 kr. per vecka, beräknats för murare, medan byggnadsträarbetare kommo upp till 87 samt bleck- och plåtslageriarbetare till 84 kr. Då emellertid den vanligaste avlöningsformen inom byggnadsfacken liksom ock inom skrädderi- och skomakeriyrkena är ackordslön, torde den faktiska arbetsförtjänsten för hithörande arbetargrupper, dock med undantag för skomakeriarbetarna, i allmänhet ha ställt sig väsentligt högre än vid arbete enbart mot tidlön. Inom skomakeriyrket, där ackordsarbete bedrives av ungefär 90 % av hela arbetarstammen, råder ett motsatt förhållande beträffande den faktiska arbetsförtjänsten, i det att inom detta fack endast de högst avlönade arbetarna med förmansställning lära åtnjuta tidlön. Bageriarbetarna åter arbeta endast mot tidlön, vilken under år 1920 uppgick till 83 kr. per vecka i genomsnitt för hela riket.

Vad hamn- och stuveriarbetarna beträffar, erbjuder det särskilt stora vanskligheter att angiva normala lönesatser för dessa arbetargrupper på grund av de oregelbundna arbetsförhållanden, som allt sedan krigsåren varit rådande i hamnarna och ännu i stor utsträckning fortfara. Enligt de uppgifter, som erhållits för denna undersökning, kan den genomsnittliga veckolönen för riket i dess helhet beräknas ha utgjort 75 kr. år 1920 mot 80 kr. närmast föregående år och 31 kr. år 1914. På grund av den ojämna

arbetstillgången och då tidlönsarbete förekommer i mycket få fall, äro hithörande siffror endast av relativt värde vid bedömandet av de faktiska arbetsförtjänsterna inom detta yrke. För närmare belysning av dessa har södra Sveriges stuvarförbund ställt till socialstyrelsens förfogande vissa uppgifter rörande genomsnittlig årsinkomst av stuveriarbete under åren 1914—1920 för arbetare, tillhörande de ordinarie stuveriarbetarkårerna och anställda hos till nämnda förbund anslutna stuvarfirmor i vissa hamnar i mellersta och södra Sverige, och meddelas resultatet i efterföljande sammanställning, som återger dels genomsnittliga veckoinkomster under åren 1914—1920, dels indextal, utvisande inkomsternas relativa förändringar under nämnda tidsperiod.

	Genomsnittlig inkomst per vecka i kr.							Indextal (1914 = 100)						
År	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920
Stockholm (norra laget)	—	—	39	43	59	106	121	—	—	—	—	—	—	—
» (södra laget)	—	—	40	49	60	83	114	—	—	—	—	—	—	—
Göteborg	29	35	38	35	44	—	92	100	121	131	121	152	—	317
Malmö	29	37	36	31	44	—	98	100	128	124	107	152	—	338
Norrköping	26	28	33	30	42	47	71	100	108	127	115	162	181	273
Halmstad	27	32	34	31	—	58	67	100	119	126	115	—	215	248

Såsom härav framgår, ansluta sig inkomstsiffrorna för 1914 ganska nära till den i huvudtabellen meddelade beräknade normallönen för samma år, men under åren 1915—1918 åtföljdes den genom dyrtidstillägg stegrade lönenivån ingenstädes av en ens tillnärmelsevis i motsvarande grad ökad inkomst, och ej heller under år 1919 synes trafiken i flertalet hamnar nått sådan omfattning, att den genomsnittliga veckoinkomsten fullt motsvarade de för tidlönsarbete fastställda lönesatserna. Under år 1920 synes däremot en påtaglig förbättring ha inträtt, framför allt i Stockholm, Malmö och Göteborg, där arbetarna haft ganska goda förtjänster.

Genomsnittslönen för kuskar och åkeriarbetare har beräknats till 65 kr. per vecka mot 55 kr. under närmast föregående år och 20 kr. år 1914. Dessa lönesatser befinnas vara de lägsta inom alla här redovisade manliga arbetargrupper, bortsett från springpojkar, för vilka den genomsnittliga veckolönen ökats från 6 till 21 kr.

Bland de månadsavlönade och naturaförmåner åtnjutande tjänstegrupperna inom *hotell- och restaurangrörelse* samt *husligt arbete* har den enda upptagna manliga arbetarkategorien, nämligen hotelldrängar, beräknats åtnjuta den högsta kontanta avlöningen, som i genomsnitt för hela riket skulle ha stigit från 28 kr. år 1914 till 82 kr. år 1920.

Bland de i husligt arbete anställda, med undantag för köksor, äro lönerna i Stockholm högre än i landsorten, varest lönenivån inom de olika landsdelarna icke synes förete några mera anmärkningsvärda skiljaktigheter. Den genomsnittliga lönen för hushållerskor har ökats från 23 till 62 kr., för husjungfrur från 16 till 43 kr., för ensamjungfrur från 16 till 48 kr. och för köksor från 18 till 45 kr. Då med köksor gemenligen torde menas

tjänarinnor, som ha att utföra diskning och andra okvalificerade köksgöromål, synas löneförmånerna för dem böra vara mindre än för husjungfrur. Detta är emellertid, vad dessa uppgifter angår, fallet endast för Stockholm och några andra orter, under det att eljest lönesiffrorna för köksor visat sig vara högre än för husjungfrur såväl inom flertalet övriga landsdelar som för riket i dess helhet. Förklaringen härtill torde vara, att då i mindre hushåll ofta i köket finnes anställd endast en person, som utför både köksans och kokerskans åligganden och sålunda åtnjuter högre avlöning, löneuppgifterna för köksor i ett flertal fall ha avsett sådana tjänarinnor. — Dagspenningen för tvätt- och rengöringsarbeterskor har för året beräknats till 4·61 kr.; motsvarande lönesiffra för år 1914 var 1·62 kr.

Vad lönestegringen i stort sett beträffar, framgår av huvudtabellens indextal, att ökningen för hantverks- och transportarbetargrupperna växlar mellan 142 och 267 %. Den genomsnittliga stegringen för samtliga dessa grupper kan anslås till 196 %, under det att lönestegringen för hotell- och restaurangpersonals- samt tjänarinnegruppen är något mindre och i genomsnitt för samtliga hithörande kategorier kan uppskattas till 175 %. Den genomsnittliga ökningen för de till ovannämnda huvudgrupper hörande yrkena samt för tvätt- och rengöringsarbeterskor kan sättas till ungefär 190 %. I ögonen fallande är den högst avsevärda löneökningen inom skomakeriyrket, men härvid må ihågkommas, som ock förut blivit anmärkt, att föreliggande siffror rörande tidlönerna endast gälla en jämförelsevis ringa del av arbetarna inom detta fack, vilka ju i allmänhet ha ackordsarbete. Slutligen bör ock framhållas, att på grund av de senare årens arbetstidsförkortning och arbetstidslagens ikraftträdande vid 1920 års början den relativa löneökningen per vecka för de tidavlönade arbetargrupperna blir mindre, än vad fallet skulle ha blivit, om jämförelse ägt rum mellan timpenningarna. För belysning av dessas förändring under kristiden kan anföras, att den genomsnittliga timlönen enligt de den $^{31}/_{12}$ 1914 och $^{31}/_{12}$ 1920 för byggnadsträarbetare och måleriarbetare gällande kollektivavtalen beräknats utgöra resp. 50 och 202 öre för den förra samt 56 och 180 öre för den senare yrkesgruppen, utgörande en stegring av resp. 304 och 221 %, medan ökningen av veckolönerna stannar vid resp. 211 och 173 %.

Beträffande värdet utav de av kvinnliga tjänare åtnjutna naturaförmånerna, kost och logi, meddelas i nedanstående tablå dels genomsnittsvärdet i kr. per månad åren 1914 och 1920 för större och mindre orter i olika landsdelar, dels indextal, utvisande stegringen under nämnda tidsperiod.

	Värdet av kost och logi per månad i kr.						Indextal					
	Städer med över 10 000 inv.		Övriga orter		Samtliga orter		Städer med över 10 000 inv.		Övriga orter		Samtliga orter	
	1914	1920	1914	1920	1914	1920	1914	1920	1914	1920	1914	1920
Stockholm . . .	33	135	—	—	33	135	100	409	—	—	100	409
Östra Sverige . .	33	111	31	97	32	100	100	336	100	313	100	313
Småland och öarna	32	90	30	83	31	84	100	281	100	277	100	271
Södra Sverige . .	33	81	32	79	33	80	100	245	100	247	100	242
Västra Sverige .	37	100	20	78	30	83	100	270	100	390	100	277
Norra Sverige . .	30	83	33	91	32	87	100	277	100	276	100	272
Hela riket . . .	**33**	**93**	**30**	**86**	**31**	**88**	**100**	**282**	**100**	**287**	**100**	**284**

Enligt denna sammanställning skulle det månatliga värdet av kost och logi för riket i dess helhet ha uppgått till 31 kr. år 1914 och 88 kr. år 1920, utvisande en stegring av 184 %, vilket företer en rätt god överensstämmelse med levnadskostnadernas allmänna stegring från tiden närmast före krigsutbrottet och till början av år 1921 (171 %). I en del större städer har dock ifrågavarande värde uppskattats betydligt högre än nämnda medeltal, och för Stockholm har detsamma ansetts böra upptagas till ej mindre än 135 kr. (1 620 kr. per år). Sedan 1919 har det beräknade värdet av kost och logi ökats med 6 kr. eller c:a 7 %. På åtskilliga orter har dock värdet av ifrågavarande förmåner upptagits till samma belopp som föregående år, och i några fall har det t. o. m. något nedsatts.

I jämförelsesyfte meddelas slutligen i likhet med föregående år en del löneuppgifter för *Norge*, hämtade ur den av det statistiske centralbyrå i Kristiania utgivna publikationen Lønninger 1920. Dessa uppgifter avse april månad 1914 och sommaren 1920 och ha erhållits huvudsakligen från kretssjukkassor och arbetsförmedlingsanstalter, alltså på ungefär samma väg, som anlitats i Sverige. På grundval av det sålunda införskaffade materialet ha för bl. a. 18 städer uträknats genomsnittslöner, för hantverksyrkenas vidkommande per arbetsvecka om 48 timmar och för i husligt arbete anställda per månad.

Yrkesgrupper		Genomsnittlig veckoavlöning 1914 Kr.	1919 Kr.	1920 Kr.	Lönestegring 1914—1920 %
Cementgjutare, sten- o. jordarbetare m. fl.	Veckolön	28	86	101	257
Murare	»	38	97	106	178
Timmermän och byggnadsträarbetare	»	33	94	103	208
Måleriarbetare	»	32	89	103	225
Skrädderiarbetare	»	30	73	112	279
Skomakeriarbetare	»	25	78	103	311
Bageriarbetare	»	28	81	114	304
Åkeriarbetare	»	23	65	92	300
Tvätterskor och strykerskor	»	14	32	51	266
Husjungfrur (20—24 år)	Månadslön [1]	18	45	60	233
Tvätt- och rengöringsarbeterskor	Daglön [2]	2·47	5·79	8·73	253

Såsom härav framgår, synes lönenivån i Norge vid tiden omkring krigsutbrottet ha legat något högre än i Sverige, och skillnaden har sedermera ytterligare förstorats, i det att lönestegringen i allmänhet varit icke oväsentligt större i vårt grannland än hos oss. Emellertid ha som bekant även levnadskostnaderna stegrats kraftigare i Norge. Sålunda utvisade den norska statistiken för december 1920 en total levnadskostnadsökning av 235 %, under det att motsvarande procentsiffra för Sverige utgjorde 171.

[1] Dessutom kost och logi. — [2] Dessutom kost.

Arbets- och löneförhållanden vid Aktiebolaget svenska tobaksmonopolet år 1920.

I det följande lämnas vissa från Aktiebolaget svenska tobaksmonopolets tryckta förvaltningsberättelse för år 1920 hämtade uppgifter beträffande arbets- och löneförhållanden under ifrågavarande år för tobaksmonopolets förvaltningspersonal och arbetare; liknande uppgifter för år 1919 hava tidigare meddelats i denna tidskrift.[1]

Tobaksmonopolets tillverkningar omfatta fem specialiteter, nämligen framställandet av cigarrer, cigarretter, röktobak, tuggtobak och snus, med fabriker i Arvika, Charlottenberg, Gävle, Göteborg, Härnösand, Karlskrona, Malmö, Norrköping, Stockholm och Södertälje. Dessutom finnes ett antal s. k. hjälpanläggningar för tillverkning av emballage m. m. samt 18 försäljningsställen, vilka benämnas tobakskontor. Huvudkontoret är förlagt till Stockholm.

Tobaksmonopolets *förvaltningspersonal* utgjorde den 31 december 1920 753 personer, varav 446 män och 307 kvinnor, mot 735 föregående år.

I lönehänseende indelas förvaltningspersonalen i vissa lönegrupper och löneklasser, varvid lönebeloppen för samma slags befattningshavare å olika orter fastställts med hänsyn till levnadskostnaderna å platsen. Lönen utgöres väsentligen av grundlön och dyrtidstillägg. Grundlönerna blevo under sommaren 1920 ökade, och dyrtidstillägget utgick med viss procent å grundlönen efter en glidande skala i enlighet med socialstyrelsens levnadskostnadsindex, varvid tillägget var störst för de lägsta grundlönerna. Under första kvartalet 1920, då levnadskostnadsindex utgjorde 259, beräknades sålunda dyrtidstillägget å en årslön av högst 1 000 kr. till 138 % samt för 7 500 kr. till 122 %, medan för sista kvartalet med en levnadskostnadsindex av 281 motsvarande procenttal utgjorde 161 och 142.

Utom dyrtidstillägg har till familjeförsörjare utgått dyrtidshjälp med 5 % av gällande grundlön, dock lägst 100 och högst 335 kr. för varje familjemedlem, för vilken vederbörande tjänsteman ansetts försörjningspliktig, varjämte verkmästare, underverkmästare, förmän och fabriksbiträden, som äro anställda inom fabrikslokaler, erhållit s. k. tobakspengar med resp. 6, 5, 4 och 3 kr. per vecka.

Efterföljande tablå innehaller en översikt av den sammanlagda löneinkomstens, grundlönens och lönetilläggens genomsnittliga belopp år 1920 inom olika manliga och kvinnliga tjänstegrupper. Om lönedifferentieringen inom olika dyrortsklasser erhålles ingen upplysning i förvaltningsberättelsen.

[1] Soc. Medd., årg. 1920, sid. 707 ff.

	Antal	Totalinkomst i genomsnitt, kr.	Grundlön i genomsnitt, kr.	Lönetillägg i genomsnitt, kr.	Lönetillägg i % av totalinkomsten	Lönetillägg i % av grundlönen
A. **Manlig förvaltningspersonal**						
Föreståndare	40	**16 509**	7 620	8 889	*53·8*	*116·7*
Resande	13	**11 488**	4 634	6 854	*59·7*	*147·9*
Utlämningsföreståndare	9	**7 831**	3 139	4 692	*59·9*	*149·5*
Lagerföreståndare	18	**6 662**	2 579	4 083	*61·3*	*158·3*
Kontorister	131	**4 700**	1 874	2 826	*60·1*	*150·8*
Verkmästare	38	**9 453**	3 664	5 789	*61·2*	*158·0*
Underverkmästare, ritare, volontärer m. fl.	51	**6 794**	2 609	4 185	*61·6*	*160·4*
Förmän	135	**5 404**	2 056	3 348	*62·0*	*162·8*
Kontorspojkar	11	**2 373**	956	1 417	*59·7*	*148·2*
Summa manlig personal	**446**	**6 899**	**2 793**	**4 106**	*59·5*	*147·0*
B. **Kvinnlig förvaltningspersonal**						
Korrespondenter	3	**6 157**	2 500	3 657	*59·4*	*146·3*
Kassörskor	38	**4 348**	1 758	2 590	*59·6*	*147·3*
Kontorister	153	**3 418**	1 378	2 040	*59·7*	*148·0*
Telefonister	5	**3 316**	1 340	1 976	*59·6*	*147·5*
Fabriksavdelningsföreståndarskor	6	**5 225**	2 010	3 215	*61·5*	*160·0*
Intressekontorsföreståndarskor	9	**5 287**	2 161	3 126	*59·1*	*144·7*
Marketenteripersonal	6	**2 910**	1 163	1 747	*60·0*	*150·2*
Förmän	87	**3 351**	1 296	2 055	*61·3*	*158·6*
Summa kvinnlig personal	**307**	**3 619**	**1 443**	**2 176**	*60·1*	*150·8*
Manlig och kvinnlig personal, tillhopa	**753**	**5 562**	**2 243**	**3 319**	*59·7*	*148·0*

Antalet *arbetare* utgjorde under året 5 135, därav 1 139 män och 3 996 kvinnor, mot 5 699 år 1919. Arbetarepersonalens ålder framgår av följande översikt:

		Antal arbetare	Därav arbetare i åldern 14—17 år	18—20 år	21—24 år	25—29 år	30—34 år	35—39 år	40—44 år	45—49 år	50—54 år	55—59 år	60 år o. däröver
Manliga arbetare	Antal	**1 139**	135	99	109	156	152	146	94	75	44	36	93
	%	*100·0*	*11·8*	*8·7*	*9·6*	*13·7*	*13·3*	*12·8*	*8·2*	*6·6*	*3·9*	*3·2*	*8·2*
Kvinnliga arbetare	Antal	**3 996**	353	749	934	669	456	326	183	132	81	51	62
	%	*100·0*	*8·8*	*18·7*	*23·4*	*16·7*	*11·4*	*8·2*	*4·6*	*3·3*	*2·0*	*1·3*	*1·6*
Samtliga arbetare	Antal	**5 135**	488	848	1 043	825	608	472	277	207	125	87	155
	%	*100·0*	*9·5*	*16·5*	*20·3*	*16·1*	*11·9*	*9·2*	*5·4*	*4·0*	*2·4*	*1·7*	*3·0*

Medelåldern för manliga arbetare var 34 år och för kvinnliga 28·8 år. Av arbetare över 21 år voro 64·3 % av männen och 37·6 % av kvinnorna gifta, varjämte 9 20-åriga kvinnor inträtt i äktenskap.

Under året träffades överenskommelse med svenska tobaksindustriarbetareförbundet om gemensam förhandlingsordning för hela tobaksindustrien, gällande intill den 1 april 1922 och därefter ett år i sänder, därest uppsägning ej sker. Arbets- och löneförhållanden under år 1920 reglerades enligt under år 1919 träffat riksavtal.[1] Arbetsinkomsten under 1920 framgår av efterföljande sammanställning, i vilken meddelas den genomsnittliga timförtjänsten och årsinkomsten för arbetare mellan 21 och 60 år.

[1] Jfr Soc. Medd, årg. 1920, sid. 708.

Manliga arbetare:	Öre per timme	Kronor per år		Öre per timme	Kronor per år
Cigarrarbetare	189	4 031	Beredning av cigarrettobak	123	2 502
Tuggtobaksarbetare	185	4 079	Tillverkning av cigarretter	144	2 928
Snusarbetare	173	3 982	Beredning av röktobak	101	2 009
Diversearbetare	161	3 591	Packning av röktobak	109	2 199
Maskinskötare vid cigarrett- och hylsmaskiner	280	6 321	Beredning av tuggtobak	101	2 122
			Tillverkning av tuggtobak	108	2 363
Kvinnliga arbetare:			Snuspackerskor	114	2 447
Beredning av cigarrtobak	117	2 455	Kartongarbeterskor	118	2 485
Tillverkning av cigarrer	135	2 766	Diversearbeterskor	104	2 224
Cigarrpackning och sortering	138	2 996			

För arbetare och arbeterskor över 60 år utgjorde årsförtjänsten under 1920 i genomsnitt resp. 3 397 och 2 466 kr.

Dessa beräkningar omfatta grundlön och dyrtidstillägg. Dessutom har till familjeförsörjare utbetalats dyrtidshjälp, som per kvartal utgått med 35 kr. för hustru och 15 kr. för varje annan enligt tobaksmonopolets särskilda bestämmelser försörjningsberättigad familjemedlem, och ha kostnaderna härför under året uppgått till 207 052 kr. eller till i genomsnitt omkring 40 kr. per manlig eller kvinnlig arbetare.

För belysning av förändringen av tobaksarbetarnas arbetsförtjänster under tiden efter tobaksmonopolets övertagande av tobaksindustrien (den 1 juni 1915) meddelas i förvaltningsberättelsen en beräkning av den genomsnittliga årsinkomsten per arbetare under vart och ett av åren 1915—1920, varjämte dessa tal satts i relation till den beräknade medelinkomsten inom tobakshanteringen år 1914. Hithörande siffror återgivas i nedanstående sammanställning:

	År 1915	År 1916	År 1917	År 1918	År 1919	År 1920
Genomsnittlig årsinkomst, kr.	712	890	1 145	1 900	2 350	2 585
Årsinkomsten 1914 = 100	104	130	167	277	343	377

Som förklaring till den kraftiga lönestegringen anföres, att tobaksarbetarna under de närmaste åren före tobaksmonopolets ikraftträdande icke lyckats i samma grad som övriga industriarbetare uppnå förbättring av sina löneförmåner, ävensom att tobaksmonopolet ställt stora krav på arbetarna ifråga om utnyttjandet av den erbjudna arbetstiden. Under år 1920 utnyttjades denna till 95 % av manliga och till 89 % av kvinnliga arbetare.

Bland av tobaksmonopolet anordnade eller understödda välfärdsanordningar till förmån för personalen må nämnas intressekontor, sjukkasseverksamhet, olika slag av undervisningskurser samt marketenterirörelse. A marketenterierna serverades år 1920 över 1 200 000 portioner till ett medelpris av 75 öre för frukost eller kvällsvard och 1 kr. för middag. Alla kostnader för personal, lokaler, uppvärmning och belysning, servis m. m. bekostades av tobaksmonopolet.

Levnadskostnadernas stegring i de nordiska länderna.

I anslutning till förut i Sociala Meddelanden publicerade översikter av samma slag (årg. 1921, sid. 413 ff.) lämnas i det följande en sammanfattning av den statistik angående levnadskostnadernas förändringar, som publicerats i Norge, Danmark och Finland, varjämte framlägges en jämförelse mellan prisläget i de olika nordiska länderna, sådant detta framgår av föreliggande statistiska beräkningar med de jämkningar, som för jämförbarhetens skull befunnits erforderliga. I samband härmed har slutligen också verkställts en sammanställning av minuthandelsprisen å livsmedel i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn.

Norge. I häfte 6—7 av »Meddelelser fra det Statistiske Centralbyrå» för år 1921 har publicerats en beräkning av levnadskostnadernas stegring i Norge från krigsutbrottet till juni 1921. Vid dessa beräkningar, som avse att belysa förhållandena för en arbetarfamilj med omkring 1 500 kronors inkomst under år 1914, har man utgått från konsumtionen före kriget och antagit, att denna förbrukning kunnat i stort sett bibehållas oförändrad.

Utgiftsposter	Årsutgift enligt priserna under juli 1914	dec. 1920	mars 1921	juni 1921	Indextal (juli 1914 = 100) dec. 1920	mars 1921	juni 1921
Livsmedel	733	2 509	2 193	2 127	342	299	290
Hyra	239	371	385	385	155	161	161
Bränsle och lyse . . .	79	450	308	290	568	388	366
Beklädnad	194	673	597	565	348	308	292
Skatter	20	344	344	344	—	—	—
Övriga utgifter	263	777	775	a 905 b 772	295	294	a 344 b 293
Summa	**1 528**	**5 124**	**4 602**	**a 4 616** **b 4 483**	**335**	**301**	**a 302** **b 293**

Vid a räknar man med stegring i fackföreningsavgifter, vid b utan denna stegring.

Av ovanstående tabell framgår, att stegringen för samtliga levnadskostnader från mitten av 1914 till juni 1921 uppgick till 202 %. Att denna stegringssiffra ligger högre än motsvarande siffra för mars, beror därpå, att man räknat med betydligt ökade fackföreningsavgifter. För att täcka de stigande behoven beträffande arbetslöshetskassorna ha nämligen medlemmarna pålagts en extra avgift. Gruppen bränsle och lyse utvisar fortfarande den största ökningen, men har nedgången för denna utgiftspost sedan årsskiftet varit högst väsentlig.

Förutom de kvartalsvis skeende beräkningarna över levnadskostnadernas stegring verkställas liksom i Sverige månatligen undersökningar rörande de förändringar, som träffat livsmedel och bränsle. Enligt dessa har indextalet för livsmedel, som i juni var 290, för juli gått upp till 292 och för augusti till 297. Bränsleutgifterna ha från juni till juli hållit sig i det närmaste oförändrade, men från juli till augusti har indextalet sjunkit med 30 enheter.

De norska undersökningarna hava sedan mars 1920 kompletterats med beräkningar över kostnadsstegringen för en familj bestående av sex personer med sammanlagt 3 000 kronors inkomst år 1914. Man har därvid funnit, att den totala ökningen sedan juli 1914 uppgick till 239 % i december 1920, 207 % i mars och 203 % i juni 1921, inkl. stegringen i fackföreningsavgifter. För de flesta av huvudposterna befanns stegringen vara några få enheter högre, när man räknade med den större budgeten än med den mindre.

Danmark. I »Statistiske Efterretninger», årg. 1921, h. 20, har publicerats resultatet av den senaste beräkningen av levnadskostnadernas stegring i Danmark från krigsutbrottet till juli 1921. Medan beräkningarna för åren 1914—1919 grundat sig på genomsnittspriser enbart för huvudstaden, har man numera inhämtat prisuppgifter från såväl Köpenhamn som provinsstäderna samt ett hundratal landskommuner med agglomererad bebyggelse. Ehuru undersökningen sålunda omfattar hela landet, kan resultatet dock jämföras med de förut enbart för Köpenhamn företagna beräkningarna. För en del utgiftsposter (ex. bostad) har dock stegringen varit högre i landsorten än i huvudstaden, så att skillnaden i prisnivå mellan Köpenhamn och övriga orter är mindre nu än före kriget. Beräkningarna över levnadskostnadsstegringen företagas halvårsvis. För livsmedel, bränsle och lyse samt beklädnad insamlas dock prisuppgifter för varje kvartal; medeltalet av noteringarna för halvårsskiftena och närmast föregående kvartal användes sedan vid indexberäkningen.

Levnadskostnadsberäkningarna, som utgå från en sammanlagd årsutgift av 2 000 kr. enligt priserna i juli 1914, visa följande resultat:

Utgiftsposter	Årsutgift enligt priserna under							Indextal, om utgifterna för juli 1914 sättas = 100					
	juli 1914	juli 1917	juli 1918	juli 1919	juli 1920	jan. 1921	juli 1921	juli 1917	juli 1918	juli 1919	juli 1920	jan. 1921	juli 1921
Livsmedel . . .	950	1 580	1 777	2 015	2 408	2 625	2 242	166	187	212	253	276	236
Bostad	285	300	307	322	371	371	403	105	108	113	130	130	141
Bränsle och lyse	100	220	275	292	563	578	401	220	275	292	563	578	401
Kläder, skodon, tvätt	270	513	702	837	959	789	669	190	260	310	355	292	248
Skatter och försäkringsavgifter m. m. . . .	210	210	210	340	476	512	632	100	100	162	227	244	301
Övriga utgifter .	185	271	364	415	457	414	396	146	197	224	247	224	214
Summa	**2 000**	**3 094**	**3 635**	**4 221**	**5 234**	**5 289**	**4 743**	**155**	**182**	**211**	**262**	**264**	**237**

Under förutsättning av i stort sett oförändrad sammansättning av budgeten skulle årsutgifterna hava stigit från 2 000 kronor före kriget till 4 743 kronor vid senaste beräkningstillfället (juli 1921), motsvarande en ökning av de totala levnadskostnaderna med 137 %. Denna siffra innebär en nedgång sedan årsskiftet med 27 enheter eller ca 10 %. Stegringen för enbart livsmedel var ungefär densamma som för samtliga levnadskostnader. Den starkaste stegringen visade posten bränsle och lyse; indexsiffran för denna grupp har emellertid gått ned högst väsentligt sedan närmast föregående undersökning.

Finland. I Finland verkställer finska socialstyrelsen från och med ingången av år 1920 månatligen beräkningar över levnadskostnadernas förändringar. De senaste resultaten framläggas i häfte 9 av »Social Tidskrift» för år 1921. Vid beräkningarna, som

avse att belysa förhållandena för en normalfamilj med 1 600 à 2 000 marks inkomst under 1908—1909, har man ej tagit någon hänsyn till konsumtionens förändring under kristiden, utan räknat med att förbrukningen kunnat i stort sett bibehållas oförändrad. Rörande tillvägagångssättet vid indexberäkningarna hänvisas till Soc. Medd., årg. 1920, sid. 1159.

Nedanstående indextal för levnadskostnadernas stegring i Finland under tiden januari—augusti 1921 i jämförelse med juli 1914 grunda sig på från 21 ombudsorter inhämtade uppgifter å minuthandelspriser.

	År 1914	År 1921						
	Juli	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.
Livsmedel	100	1 174	1 107	1 137	1 107	1 117	1 147	1 278	1 324
Beklädnad	100	1 089	1 059	1 031	1 022	1 017	1 032	1 038	1 059
Hyra	100	407	414	418	419	419	535	553	575
Bränsle	100	1 414	1 292	1 266	1 291	1 269	1 283	1 278	1 275
Tobak	100	1 394	1 388	1 362	1 322	1 311	1 316	1 314	1 313
Tidningar	100	818	818	818	818	818	818	818	818
Samtliga levnadskostnader	**100**	**1 065**	**1 013**	**1 027**	**1 008**	**1 012**	**1 051**	**1 139**	**1 175**

Av ovanstående sammanställning framgår, att kostnaderna för livsmedel stigit mest, i det att desamma i augusti 1921 voro mer än 13 gånger större än 1914; nästan lika mycket hade tobaks- och bränslepriserna stegrats. Livsmedelspostens starka stegring måste givetvis göra sig mest kännbar för de mindre bemedlade klasserna, men även ökningen med 950 % beträffande beklädnadsartiklar väger tungt.

Samtliga levnadskostnader hava från årets början till augusti stigit med cirka 10 %. Undersöker man de under året inträffade förändringarna inom varje grupp, finner man, vad först indextalet för föda beträffar, att detsamma gick ned på våren, men sedan hastigt steg, så att det redan i juli var inemot 9 % högre än i januari och i augusti cirka 13 % högre än vid årets början. Indextalet för beklädnad nedgick regelbundet ända till maj, varefter detsamma månad för månad något stigit; dock är indexsiffran för augusti fortfarande lägre än för januari. Bostadshyran har stigit under hela året, mest i juni, då den nya hyresregleringen trädde i kraft. Vedpriserna sjönko redan i februari och hava sedan dess hållit sig i det närmaste oförändrade. Även tobaken har blivit i någon mån billigare. Tidningspriserna hava icke undergått någon förändring.

Förutom ovan meddelade indextal har på samma sätt som i Sverige framräknats en ovägd indexserie beträffande livsmedel, varvid de olika varuslagen sammanförts till följande 5 grupper: mejeriprodukter (5 varuslag), bröd, mjöl och gryn (9 varuslag), kött (9 varuslag), fisk (10 varuslag), övriga födoämnen (4 varuslag). Den starkaste stegringen sedan år 1914 utvisar gruppen bröd, mjöl och gryn, närmast följd av mejeriprodukter; minst har ökningen varit för fisk.

Jämförelse mellan de nordiska länderna. Vid den senaste prisstatistiska konferensen i Stockholm i september 1920, vid vilken representanter för den officiella socialstatistiken i samtliga nordiska länder voro närvarande, enades man bland annat om att de olika länderna borde, för att möjliggöra jämförelser av indexberäkningarnas resultat, meddela varandra uppgift angående såväl utgiftssummorna 1914 som ock stegringsprocenten för de smärre poster, som ej hänfördes till samma huvudgrupp i samtliga länder (tobak, dryckesvaror, förtäring utom hemmet, tvätt- och renhållningsmedel, förenings- och

försäkringsavgifter). Sedan dylika uppgifter utbytts länderna emellan, har det blivit möjligt att anställa jämförelser mellan stegringssiffrorna ej blott för de totala levnadskostnaderna utan även för de särskilda huvudposterna.[1] I efterföljande tablå ha sålunda sammanställts indextalen över levnadskostnadernas stegring vid kvartalsskiftet juni—juli 1921 för dessa poster, vilkas omfattning därvid fastställts i enlighet med vad som är fallet i Sverige. De svenska indextalen ingå alltså oförändrade i sammanställningen, men för de övriga länderna hava vissa omflyttningar av de nyssnämnda smärre posterna ägt rum, så att huvudposternas indextal ej alltid överensstämma med de ovan lämnade officiella indexsiffrorna.

Levnadskostnadernas stegring omkring den 1 juli 1921 (juli 1914 = 100)

	Sverige	Norge	Danmark	Finland
Födo- och njutningsmedel	231	291	239	1 150
Bostad	155	161	141	535
Bränsle och lyse	264	367	401	1 283
Beklädnad	270	292	242	1 032
Skatter	372	732	526	—
Övriga utgifter	225	348	203	—
Samtliga utgifter	**236**	**302**	**237**	**1 051**

Om än allt fortfarande en del skiljaktigheter kvarstå med avseende å i främsta rummet metoden för insamlandet av prismaterialet, torde dock följande slutsatser kunna dragas beträffande levnadskostnadsstegringen vid tiden omkring den 1 juli 1921. Prisökningen har för budgetens samtliga poster varit ojämförligt starkast i Finland, där den i genomsnitt är 7 gånger så stor som i Sverige och Danmark och cirka 5 gånger så stor som i Norge. Av de tre sistnämnda länderna uppvisar Norge den största ökningen; Sverige och Danmark synas stå i det allra närmaste lika. Då man, såsom förut framhållits, vid de danska indexberäkningarna utgått från priserna å de viktigaste varuslagen vid tvenne efter varandra följande kvartalsskiften, komma de danska indextalen att i jämförelse med övriga länders bliva något för höga, enär i Danmark pristendensen under året varit i stadigt fallande.

I Sverige och Norge var stegringen å födo- och njutningsmedel mindre än den allmänna levnadskostnadsökningen, i Danmark ungefär lika samt i Finland större. Frånsett Finland redovisar Norge den högsta stegringen; minst har ökningen varit i Sverige. Av budgetens huvudposter uppvisar i alla länderna bostaden de lägsta indextalen; hyresstegringen uppgick i Danmark till 41 %, i Sverige till 55 %, i Norge till 61 % och i Finland till 435 %. Prisstegringen för bränsle- och lyseartiklar är alltjämt kraftig i samtliga länder, ehuru nedgången från årsskiftet varit betydlig. Orsaken till att det svenska indextalet för denna post är avsevärt lägre än det danska och norska,

[1] Skiljaktigheterna beträffande levnadskostnadsbudgetens sammansättning i de olika länderna framläggas i den i Soc. Medd., årg. 1920, sid. 1085 ff. lämnade redogörelsen för konferensen.

är i någon mån att söka i den omständigheten, att vid de svenska indexberäkningarna ej ingå priserna på kol och koks. Vad beklädnadsartiklar beträffar, hava priserna härå stigit mest i Finland och minst i Danmark. Norge uppvisar högre indextal än Sverige. Tabellen visar för de tre länder, för vilka indextal över skattestegringen finnas angivna, att denna varit starkast i Norge, därnäst i Danmark och lägst i Sverige. Genomsnittsökningen för »övriga utgifter» har i Sverige och Danmark varit något lägre än den allmänna levnadskostnadsstegringen; att ett motsatt förhållande varit rådande i Norge beror på den stora ökningen av fackföreningsavgifter.

Utvecklingen från tiden omkring den 1 juli 1920 till omkring den 1 juli 1921 beträffande den totala levnadskostnadsstegringen i de nordiska länderna framgår av nedanstående sammanställning.

	Indextal (juli 1914 = 100)			Ökning el. minskn. i % under tiden		
	juli 1920	jan. 1921	juli 1921	juli 1920–jan. 1921	jan. 1921–juli 1921	juli 1920–juli 1921
Sverige . . .	270	271	236	+ 0·4	— 12·9	— 12·6
Norge	302	335	302	+ 10·9	— 9·9	± 0·0
Danmark . . .	262	264	237	+ 0·8	— 10·2	— 9·5
Finland . . .	868	1 103	1 051	+ 27·1	— 4·7	+ 21·1

Medan i Sverige och Danmark levnadskostnadsnivån strängt taget var densamma vid årsskiftet 1920—1921 som vid mitten av 1920, uppvisade såväl Norge som Finland fortsatt prisstegring. Under innevarande års förra hälft har levnadskostnadsindexen gått ned i samtliga länder, och har den procentuella sänkningen varit störst i Sverige och Danmark, vilka länder redan vid årsskiftet uppvisade de lägsta indextalen.

Minuthandelspriser å livsmedel i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn. I anslutning till den föregående redogörelsen för levnadskostnadernas stegring i de nordiska länderna lämnas i efterföljande tabell en jämförande översikt av priser och prisförändringar beträffande viktigare slag av livsförnödenheter, bränsle och lyse i detaljhandeln i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn.[1] I tabellens första avdelning meddelas de beräknade medelpriserna i absoluta tal dels för den närmaste månaden före krigsutbrottet, nämligen juli 1914, dels för januari, april och juli 1921. I den senare avdelningen åskådliggöres prisutvecklingen genom att priserna under juli 1914 satts lika med 100 samt prisuppgifterna för de följande tidpunkterna omräknats i förhållande därtill.

Uppgifterna för Stockholm äro hämtade ur socialstyrelsens fortlöpande, i denna tidskrift regelbundet meddelade livsmedelsprisstatistik, för Kristiania ur »Statistisk maanedsskrift» (utgiven av Kristiania statistiske kontor og folkeregister) samt för Köpenhamn ur »Statistiske Efterretninger». De svenska månadsnoteringarna utgöra för sådana varuslag, som i prishänseende pläga vara mera rörliga, genomsnitt av varje vecka inhämtade prisuppgifter, under det att sådana införskaffas blott vid mitten av månaden för de artiklar, beträffande vilka förändringarna av prisnivån bruka ske mindre hastigt. De norska prisuppgifterna äro inhämtade den 15 och de danska under den första veckan i varje månad.

I vissa avseenden torde prisuppgifterna för de i varuförteckningen upptagna artiklarna i de olika städerna ej hänföra sig till fullt jämförbara kvaliteter. De brödtyper,

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1921, sid. 418.

Minuthandelspriser å vissa viktigare varuslag i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn.

Varuslag	Stockholm				Kristiania				Köpenhamn			
	1914	1921			1914	1921			1914	1921		
	Juli	Jan.	April	Juli	Juli	Jan.	April	Juli	Juli	Jan.	April	Juli
	Medelpris (öre)											
Mjölk, oskummad . . l.	17	48	43	40	19	58	55	52	19	59	52	48
Smör, mejeri- . . . . kg.	246	570	546	474	256	670	772	716	235	669	615	495
Margarin, växt- . . . »	139	362	323	280	—	370	330	290	125	318	248	214
Ägg, färska . . . . . tj.	150	770	340	381	180	1008	544	640	150	1054	432	475
Potatis . . . . . 5 l.	35	79	78	58	52	99	72	85	25	91	70	70
Ärter, gula . . . . . kg.	26	62	56	56	40	158	131	114	40	119	105	104
Vetemjöl . . . . . »	32	92	75	81	[1]32	[1]131*	[1]101	[1]101	26	95*	95*	95*
Rågsiktmjöl . . . . . »	28	68	65	71	20	91*	75	74	—	—	—	—
Havregryn . . . . . »	34	92	77	78	36	128	112	97	39	152	115	114
Rågbröd, sötlimpa . . »	40	127	119	117	24	87	75	75	[2]24	[2]62*	[2]62*	[2]72*
Vetebröd, bak. m. mjölk »	66	206	175	177	—	144*	124	120	40	153*	152*	140*
Nötkött, färskt: stek . »	125	391	354	365	132	480	488	500	—	[3]518	[3]481	[3]455
soppkött »	102	308	272	258	126	405	405	421	125	325	318	275
Kalvkött, stek: gödkalv »	145	555	473	435	141	608	506	495	[4]125	[4]342	[4]324	[4]285
spädkalv »	101	297	245	230	83	303	214	281	—	—	—	—
Fläsk: färskt . . . . »	149	446	388	397	145	552	502	522	[5]140	[6]404	[6]374	[6]334
salt . . . . . »	150	449	387	407	160	590	533	554		[7]531	[7]495	[7]472
Kaffe, Santos[9] . . . . »	166	250	196	199	214	364	318	317	210	[8]570	[8]491	[8]455
Socker, bit- . . . . . »	64	174*	174*	164*	57	198*	198	176	43	74*	75*	74*
Fotogen, Water White l.	18	61	52	37	18	68	65	64	18	82	72	51
Kol . . . . . hl.	239	1167	775	625	180	1015	805	910	170	1242	642	812
Koks, gasverks- . . . »	133	593	456	303	165	750	400	450	125	813	447	388
	Relativa tal (juli 1914 = 100)											
Mjölk, oskummad . . l.	100	282	253	235	100	305	289	274	100	311	274	253
Smör, mejeri- . . . . kg.	100	232	222	193	100	262	302	280	100	285	262	211
Margarin, växt- . . . »	100	260	232	201	—	—	—	—	100	254	198	171
Ägg, färska . . . . . tj.	100	513	227	254	100	560	302	356	100	703	288	317
Potatis . . . . . 5 l	100	226	223	166	100	190	138	163	100	364	280	280
Ärter, gula . . . . . kg.	100	238	215	215	100	395	328	285	100	298	263	269
Vetemjöl . . . . . »	100	288	234	253	100	406	316	316	100	365	365	365
Rågsiktmjöl . . . . . »	100	243	232	254	100	455	365	370	—	—	—	—
Havregryn . . . . . »	100	271	226	229	100	356	311	269	100	390	295	292
Rågbröd, sötlimpa . . »	100	318	298	293	100	363	313	313	100	258	258	300
Vetebröd, bak. m. mjölk »	100	312	265	268	—	—	—	—	100	383	380	350
Nötkött, färskt: stek . »	100	313	283	292	100	364	370	379	—	—	—	—
soppkött »	100	302	267	253	100	321	321	334	100	260	254	220
Kalvkött, stek: gödkalv »	100	383	326	300	100	431	359	351	100	274	259	228
spädkalv »	100	294	243	228	100	365	258	339	—	—	—	—
Fläsk: färskt . . . . »	100	299	260	266	100	381	346	360	100	334	311	288
salt . . . . . »	100	299	258	271	100	369	333	346				
Kaffe, Santos[9] . . . . »	100	151	118	120	100	170	149	148	100	271	234	217
Socker, bit- . . . . . »	100	272	272	256	100	347	347	309	100	172	174	172
Fotogen, Water White l.	100	339	289	206	100	378	361	356	100	456	400	283
Kol . . . . . hl.	100	488	324	262	100	564	447	506	100	731	378	478
Koks, gasverks- . . . »	100	446	343	228	100	455	242	273	100	650	358	310

* Maximipris. — [1] Amerikanskt vetemjöl. — [2] »Sigtebrød.» — [3] »Oksekød, skært Kød.» — [4] »Kalvekød, Forkød». — [5] »Bov- og Brystflæsk.» — [6] »Fersk Svinehov». — [7] »Saltet Brystflæsk». — [8] Medelpris av olika kaffesorter. — [9] I Stockholm obränt, i Kristiania och Köpenhamn bränt kaffe.

som föras i handeln i de olika städerna, äro sålunda till sammansättning och tillverkningssätt mer eller mindre olikartade. Beträffande Stockholm och Kristiania torde i övrigt noteringarna i allmänhet avse i huvudsak likvärdiga varor. Uppgifterna för Köpenhamn däremot äro särskilt i fråga om kött och fläsk delvis baserade på kvaliteter, som till sin beskaffenhet ej äro fullt jämförbara med motsvarande svenska och norska.

Beträffande *prisläget* under juli 1921 i Stockholm vid jämförelse med Kristiania och Köpenhamn framgår av tabellens första avdelning, att priserna å flertalet noterade varuslag voro lägre i Stockholm än i de båda andra huvudstäderna. Lägre priser än i Stockholm noterades i Kristiania för bröd samt i Köpenhamn för margarin, bröd, gödkalvstek, färskt fläsk och socker. Jämföras Kristiania och Köpenhamn med varandra, visar det sig, att alla noteringar utom å havregryn, vetebröd och kaffe voro högre i den norska huvudstaden.

Tabellens senare del visar, att *prisstegringen* för de olika varuslagen från juli 1914 till juli 1921 med helt få undantag varit sådan, att den stad, där prisnivån i juli 1921 varit högst, även haft den största prisökningen. Sålunda har stegringen, mätt genom antalet varuslag, som stigit högst, varit starkast i Kristiania, därnäst i Köpenhamn och minst i Stockholm.

Emellertid är denna metod att jämföra prisökningen å olika orter i hög grad ofullkomlig, enär den ej tager hänsyn till de olika varuslagens betydelse för hushållet. Några dylika beräkningar över prisstegringen (»vägda indextal») hava icke publicerats för Köpenhamns vidkommande, men finnas för Stockholm och Kristiania. För sistlidna juli månad voro de vägda indexsiffrorna beträffande livsmedelskostnaderna (häri inbegripet lyse och bränsle) för Stockholm 235 och för Kristiania 302.

Det finnes dock skäl att antaga, att prisstegringen i de tre huvudstäderna i det stora hela sammanfallit med den förut påvisade ökningen för respektive länder.

Riktlinjerna för statens arbetslöshetspolitik.

Kungl. Maj:t har den 4 november 1921 bemyndigat chefen för socialdepartementet att utse två representanter för arbetarna att vara ledamöter i direktionen för södra Sveriges (f. d. skogssällskapets) statsarbeten samt en sådan representant att vara ledamot i direktionen för Norrlands statsarbeten. I samband härmed har också åt arbetslöshetskommissionen m. fl. myndigheter lämnats vissa uppdrag angående åtgärder mot arbetslösheten, såsom närmare framgår av efterföljande, av chefen för socialdepartementet vid ärendets föredragning gjorda och av Kungl. Maj:t biträdda framställning:

Sedan årets riksdag under sistlidna juni månad behandlade arbetslöshetsfrågan, har antalet arbetslösa, vilket då beräknades till minst 60 000, ytterligare stigit.

Det framgår av upplysningar, som jag inhämtat från statens arbetslöshetskommission, att antalet av de i egentlig mening arbetslösa, kroppsarbetare och ~~andra~~, torde närma sig 80 000 samt att därutöver ett betydande antal personer, som för sin utkomst äro i väsentlig mån hänvisade till lönearbete — jag åsyftar därvid närmast inom skogshanteringen verksamma småbrukare, torpare, lägenhetsinnehavare med flera — på grund av utebliven arbetsförtjänst råkat i så nödställd belägenhet, att de näppeligen kunna utan någon samhällets hjälp nödtorftigt försörja sig över vintern. Arbets-

lösheten har också börjat inträngа i de självständiga företagarnas led. Det är säkerligen icke överdrivet, om man antager, att inemot 100 000 hittills självförsörjande personer, som icke begära bättre än att få genom eget arbete förvärva sin utkomst, oförskyllt berövats möjligheten härtill och nu jämte sina familjer äro helt eller delvis hänvisade till det allmännas omvårdnad.

Undersöker man nu, i vad mån det allmännas arbetslöshetshjälp kommit de arbetslösa till godo, så framgår det av uppgifter från arbetslöshetskommissionen, att vid innevarande månads ingång ungefär 18 000 arbetslösa åtnjöto direkt understöd och ungefär 15 000 voro anställda vid nödhjälpsarbeten, anordnade av arbetslöshetskommissionen, varjämte i rent kommunala nödhjälpsarbeten sysselsattes arbetslösa till ett uppskattat antal av ungefär 4 000. Erinras må vidare, att omkring 3 000 skogsarbetare av olika kategorier erhållit anställning vid en del av domänstyrelsen med arbetslöshetsmedel igångsatta skogsarbeten i Norrland samt att järnvägs-, vattenfalls- och telegrafstyrelserna med stöd av dels arbetslöshetsmedel och dels ett av riksdagen, med bifall till en på kommunikationsdepartementets föredragning avlåten proposition, för ändamålet särskilt anvisat anslag anordnat nödhjälpsarbeten, vid vilka beretts arbete huvudsakligen för personal, som eljest måst skiljas från vederbörande verks tjänst.

Ehuru det rättvisligen bör erkännas, att den hjälpverksamhet, som sålunda från det allmännas sida bedrives, är för våra förhållanden mycket omfattande, kvarstår det faktum, att knappast halva antalet av de arbetslösa kunnat bispringas genom de olika hjälpåtgärderna. Att återstoden av de arbetslösa hittills i stort sett förmått nödtorftigt draga sig fram, beror uppenbarligen därpå, att de haft under högkonjunkturerna gjorda besparingar att tillgå samt erhållit hjälp från fackorganisationerna. Såväl de arbetslösas egna besparingar som fackorganisationernas arbetslöshetsfonder torde emellertid nu i stort sett kunna anses uttömda, och härtill kommer, att kommunernas bärkraft genom den starka och ihållande depressionen tagits hårt i anspråk.

Även om det icke alldeles saknas tecken, som tyda på en vändning i de ekonomiska konjunkturerna på vissa enstaka områden, äro dock förhållandena på andra områden högst oroväckande. Och på grund av vinterns annalkande torde i varje fall för den närmaste framtiden en fortgående ökning av arbetslöshetens omfattning vara att emotse. Dess verkningar äro också givetvis långt mera kännbara vintertid än under sommaren, då extra arbetstillfällen stundom uppstå och då särskilt jordbruket kan tillfälligtvis absorbera en del av den från industrien lediga arbetskraften. Om de växande svårigheterna vittna de allt talrikare framställningar om nya och vidgade statsåtgärder mot arbetslösheten, som muntligen och skriftligen framförts till regeringen från de fackligt organiserade arbetarnas landsorganisation, från särskilda fackgrupper inom och utom densamma, från föreningar av arbetslösa samt från andra organisationer ävensom enskilda.

Den stora arbetslösheten bland de yrkesskickliga industriarbetarna med ty åtföljande fara för denna arbetarstams skingrande innebär ock för vår industris framtid stora vådor, vilka såvitt möjligt måste begränsas.

Allt detta gör, att det enligt min mening är regeringens oavvisliga plikt att söka höja effektiviteten av statens hjälp åt de arbetslösa och därvid i första hand genomföra de åtgärder i nämnda syfte, som ligga inom ramen av de utav statsmakterna redan fastställda principerna för statens ifrågavarande verksamhet eller eljest kunna genomföras omedelbart, utan riksdagens hörande. Jag har alltsedan mitt tillträde till statsrådsämbetet haft uppmärksamheten strängt riktad på denna fråga, som redan berörts i den av regeringen vid dess bildande avgivna programförklaringen, och anhåller härmed att få framställa förslag till de åtgärder, som synas mig nu böra ifrågakomma.

Vad till en början angår *understödsverksamheten*, torde det icke nu kunna ifrågasättas någon ändring i själva principerna för denna verksamhet. Men vid deras tillämpning måste strängt iakttagas, såväl att medgivande till understödsverksamhet icke utan tungt vägande skäl förvägras någon kommun som att staten lämnar den kraftigaste möjliga hjälp till de kommuner, vilka på grund av sin ekonomiska ställning ha

svårighet att själva nöjaktigt sörja för motarbetandet av arbetslöshetens följder. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte genom skrivelse till arbetslöshetskommissionen anbefalla densamma en sådan tillämpning av riksdagens direktiver.

Ehuru talet om *nödhjälpsarbetenas improduktivitet* vid en kritisk granskning framstår såsom i väsentliga delar överdrivet, skulle det uppenbarligen med hänsyn till såväl industriens bästa som arbetarnas särskilda intressen vara mycket att föredraga, om i större utsträckning kunde åt de arbetare, som eljest hänvisas till nödhjälpsarbeten, genom statliga åtgärder beredas arbetstillfälle i deras förutvarande arbetsanställningar. Detta gäller i all synnerhet om vissa grupper av högt kvalificerade industriarbetare, såsom arbetarna inom den av arbetslösheten så svårt hemsökta mekaniska verkstadsindustrien, vid järnbruken och inom en del andra viktiga industrigrenar. Att för ifrågavarande ändamål bereda statssubvention åt enskilda industriföretag synes mig emellertid icke kunna förordas. Däremot bör man enligt min mening i högre grad, än hittills skett, utnyttja möjligheten att genom statsbeställningar stödja industrien, detta även i de fall, då tidpunkten för en dylik beställning icke ur affärssynpunkt synes vara den för staten fördelaktigaste, men visshet kan vinnas, att genom en skälig uppoffring från statens sida kan under den närmaste framtiden beredas avsevärd arbetstillgång för yrkesskickliga arbetare, varvid för varje särskilt fall måste med ledning av de föreliggande omständigheterna avgöras, i vad mån merkostnaden skall gäldas med arbetslöshetsmedel. Kungl. Maj:t torde genom skrivelser anmoda de affärsdrivande verken ävensom arméförvaltningen, marinförvaltningen, medicinalstyrelsen samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att skyndsamt till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de åtgärder, som i nu antydda avseende kunna ifrågakomma.

För det *arbetslösa sjöfolket* bör i största möjliga utsträckning beredas plats vid nödhjälpsarbeten i närheten av de större hamnstäderna, och samtidigt böra vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna vidtagas särskilda åtgärder för att därstädes anmälda sjömän, som placerats vid nödhjälpsarbeten eller avrest till sin hemort, icke härigenom skola gå miste om något tillfälle att var i sin tur erhålla hyra å fartyg.

Det torde böra åläggas socialstyrelsen, arbetslöshetskommissionen och kommerskollegium att i förening skyndsamt utarbeta och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till sådana anordningar.

Även om de anmärkningar, som framställts mot *arbetsledningen vid statens nödhjälpsarbeten*, till stor del varit ogrundade, ligger det i sakens natur, att en provisorisk organisation av här ifrågavarande omfattning och med så svårlösta uppgifter icke alltid kan fungera fullt tillfredsställande. Det bör vara ett för alla gemensamt intresse, att förekommande brister, så långt ske kan, avhjälpas samt att därigenom anledningar till berättigad kritik i största möjliga mån undanröjas. En lämplig anordning för vinnande av detta syfte synes mig vara, att vid den kontrollverksamhet, som utövas över nödhjälpsföretagens anordnande och bedrivande samt de anställdas arbetsförhållanden, anlitas medverkan jämväl av personer, som av egen erfarenhet äga närmare kännedom om de anställdas behov och synpunkter. För sådant ändamål torde statsarbetenas direktioner böra förstärkas med representanter för arbetarna. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga chefen för socialdepartementet att utse två sådana representanter att vara ledamöter i direktionen över södra Sveriges statsarbeten och en sådan representant att vara ledamot i direktionen över Norrlands statsarbeten.

Sjukvården inom rikets ödemarksområden.

Med anledning av inom riksdagen väckta motioner anhöll 1920 års riksdag, att Kungl. Maj:t täcktes låta föranstalta om utredning, dels huruvida och på vad sätt genom statens ingripande lämpligare sjuktransporter kunde åstadkommas å landsbygden vid färd till och från sjukhus, dels ock vad som ytterligare från statens sida kunde och borde göras för att bereda befolkningen i övre Norrlands fjällbygder nödig sjukvård.[1] De ifrågasatta utredningarna syntes, efter vad från riksdagen uttalades, lämpligen böra verkställas i samråd med Röda korset.

Genom brev den 16 april och den 21 maj 1920 anbefallde Kungl. Maj:t sedermera medicinalstyrelsen att i samråd med överstyrelsen för Svenska röda korset verkställa utredning i angivna syften och därefter till Kungl. Maj:t inkomma med det yttrande och förslag i ämnet, som därav kunde föranledas.

Med skrivelse den 8 mars 1921 överlämnade medicinalstyrelsen ett *Betänkande angående förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden*, vilket utarbetats av en utav medicinalstyrelsen och överstyrelsen för Svenska röda korset tillsatt samarbetskommitté. Denna kommitté bestod av ordföranden i Svenska röda korset, hertigen av Västergötland, ordförande, och följande ledamöter: landshövdingen C. G. O. Malm, medicinalrådet F. Block och förste provinsialläkaren H. Forssman, utsedda av medicinalstyrelsen, samt bankdirektören S. Melin, konsistorienotarien A. Carlgren och generalsekreteraren i Svenska röda korset friherre E. Stjernstedt, utsedda av överstyrelsen. Landshövding Malm bade dock utgatt ur kommittén för den tid, under vilken han var statsråd, och icke undertecknat ifrågavarande betänkande.

Kommitténs betänkande, som avsåg icke blott övre Norrlands fjällbygder, utan även andra ödebygder inom landets övre hälft, innefattade förslag om dels vissa permanenta åtgärder, för vilka medel skulle krävas från och med år 1923, dels provisoriska åtgärder, i huvudsak avsedda att vidtagas åren 1921 och 1922.

De av kommittén föreslagna permanenta åtgärderna gingo i huvudsak ut på anordnande av vissa mindre *sjukvårdsanstalter* samt utökande av antalet *sjukvårdspersonal*. I förstnämnda hänseende föreslog kommittén anläggandet av dels distriktssjukstugor med eller utan tuberkulosavdelning, förlagda till läkarstationer, som ej ha lasarett i sin närhet, och försedda med efter anstaltens storlek avpassad operationsutrustning, och dels sjukhärbärgen å plat-er, där ödebygdens distriktsköterskor (eventuellt dispensärsköterskor) ha sin boningsplats. Sjukhärbärgena vore avsedda att upptaga sjuka, vilka antingen skulle avvakta lägligt tillfälle att föras vidare till lasarett

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 688.

eller annan sjukvårdsinrättning eller ock vore i behov av distriktssköterskans omedelbara observation och vård.

Vad beträffar sjukvårdspersonal, föreslog kommittén anställande från och med år 1923 av 55 distriktssköterskor, dels med och dels utan sjukhärbärge. Distriktssjukvården skulle ordnas enligt grunderna i kungörelsen den 30 april 1920 angående statsbidrag till avlöning åt distriktssköterskor, dock med vissa undantag. Bland annat ansåg kommittén, att distriktssköterskorna i ödemarksområdena borde erhålla ett ortstillägg å 500 kronor, detta särskilt med hänsyn till nödvändigheten av att rekryteringen måtte bli i kvalitativt hänseende förstklassig och kontinuiteten i största möjliga grad säkerställas.

För att inom ödemarksområdenas mera avlägsna byar och bygder, vilka blott sällan kunna nås av distriktssköterskans omsorger, ändock bereda de sjuka tillfälle till kvinnlig omvårdnad samt biträda vid tillsynen av sjukhärbärgenas sjuka, särskilt i distriktssköterskans frånvaro, ävensom biträda sjuksköterskan i hemmen, skulle enligt kommitténs förslag vid vissa platser inom ödemarkerna anställas s. k. samariter, d. v. s. kvinnor, som erhållit en efter ändamålet avpassad kortare utbildning i enklare sjukvård. Vissa samariter skulle tjänstgöra å sjukhärbärgen, andra icke. Åtgärder i denna riktning ha av Svenska röda korset redan vidtagits inom dess norrbottensdistrikt, i det att ett visst antal samariter på föreningens bekostnad under år 1919 utbildats vid lasarettet i Gällivare. Varje godkänd samarit borde erhålla ett årsarvode av 300 kronor, som skulle utgå av statsmedel. Utbildningen och viss del av utrustningen skulle bekostas av Svenska röda korset. Från och med år 1923 borde anställas 68 samariter, av vilka 31 skulle tjänstgöra å sjukhärbärgen.

De provisoriska åtgärder, kommittén föreslagit i sitt betänkande, avsågo dels åstadkommande av skyndsam sjukhjälp i de mest efterblivna trakterna genom anordnande av sjukhärbärgen samt anställande av tillfälliga sjuksköterskor och samariter i anslutning till kommitténs huvudförslag, dels ock vissa försöksanordningar beträffande transport av läkare och sjuka. Vad sistnämnda anordningar beträffar, framhöll kommittén särskilt nödvändigheten av att de transportmedel, som komme i fråga, avpassades efter beskaffenheten av de i ödemarksområdena befintliga förbindelselederna. Av denna orsak hade i förslaget icke upptagits någon anskaffning av ambulansbilar. Däremot ansåg kommittén, att försök under de närmaste åren borde göras med s. k. läkarbilar, försedda med bårar samt med plats för läkare och en liggande sjuk. Även användningen av dessa vore emellertid på grund av kommunikationsförhållandena tämligen begränsad. Av den utredning i ärendet, som kommittén avägabringat, framginge, att högst 23 av ödemarksläkarna skulle kunna ha fördel av läkarbil, och att av dessa högst ett tiotal kunde antagas vara villiga att på ifrågasatta villkor halla dylik bil. I en del trakter, där större, sammanhängande sjösystem funnes, skulle bilarnas användbarhet i avsevärd man kunna utökas genom anskaffande av motorbåtar för sjuktransport, stationerade med anslutning till för biltrafik öppna

vägar. Åtminstone för fyra orter i Lappland, Arjeplog, Vilhelmina, Stensele och Sorsele, *förefunnes ett oundgängligt behov av dylika batar.*

För en mera lokaliserad sjuktransport ansåg kommittén motorcyklar med särskilt för ändamålet konstruerad sidvagn böra kunna komma till användning. För utrönande av befintliga modellers lämplighet inom vissa ödemarksområden och andra delar av riket borde ett antal dylika cyklar anskaffas genom medicinalstyrelsens försorg och med nyttjanderätt överlämnas till vissa kommuner, som förklarade sig villiga att, mot det att staten bestrede samtliga s. k. fasta kostnader (chaufför och reparationer), utnyttja desamma på sätt medicinalstyrelsen ägde bestämma.

För den lokala trafiken, utvidgad till att omfatta även sådan trafik, som erfordras för att förflytta sjuka till plats, där läkarbil eller annat körfordon eller motorbåt kan möta, krävas transportmedel av enklare art. Sålunda föreslog kommittén, att varje sjukhärbärge förses med s. k. hjulbår samt att varje fristående sjuksköterska och samarit tilldelas en enkel bår. Dessa bårar skulle tillhandahållas genom Svenska röda korsets försorg.

Då nämnda provisoriska åtgärder voro avsedda att anordnas under innevarande och nästkommande år (beträffande transportväsendet även åren 1923—1925), måste förslaget i denna del tagas upp redan vid årets riksdag, och blev detsamma med vissa av regeringen föreslagna modifikationer jämväl av riksdagen godkänt. Av det för ändamålet beviljade anslaget, 29 750 kronor för år 1921 och 72 500 för 1922, har ett belopp av högst 15 000 kronor anvisats till inköp, drift och underhåll av de ovannämnda motorcyklarna, medan återstoden skall användas till statsbidrag i enlighet med följande, av Kungl. Maj:t den 26 september 1921 utfärdade kungörelse (Sv. F. 1921, n:r 555).

Kungl. Maj:ts kungörelse angående statsbidrag för provisoriska åtgärder beträffande sjukvården inom rikets ödemarksområden.

§ 1.

Statsbidrag enligt denna kungörelse kan, på sätt nedan angives, beviljas till förhyrande av lokaler för provisoriska sjukhärbärgen, till avlöning åt tillfälliga distriktssköterskor och samariter samt till anskaffande, drift och underhåll av automobiler och motorbåtar för sjukvårdsändamål, allt inom rikets ödemarksområden.

Med ödemarksområden avses de nordligaste delarna av Värmlands och Kopparbergs län, västra delarna av Jämtlands län, Västerbottens läns lappmark samt Norrbottens läns lappmark och område norr om polcirkeln.

§ 2.

Sjukhärbärgen.

1. Till förhyrande av lokal för provisoriskt sjukhärbärge, innehållande högst fyra vårdplatser och bostad för sjuksköterska, må statsbidrag utgå med intill hälften av den betingade hyran, dock för varje sjukhärbärge med högst 400 kronor för år räknat och sammanlagt med högst 2 500 kronor för 1921 och 5 000 kronor för 1922.

2. Statsbidrag utgår allenast för den tid under senare halvåret 1921 och år 1922, å vilken sjukhärbärget hållits öppet för mottagande av sjuka.

3. Statsbidrag må ej utgå med mindre sjukhärbärget blivit avsynat och godkänt av vederbörande förste provinsialläkare eller provinsialläkare.

4. Statsbidrag beviljas och utanordnas av medicinalstyrelsen. Ansökning om statsbidrag bör, ställd till medicinalstyrelsen, före utgången av januari månad året efter det, för vilket bidrag sökes, av den styrelse eller kommunala myndighet, varunder sjukhärbärget lyder, ingivas eller insändas till länsstyrelsen, som, där så erfordras, efter hörande av vederbörande förste provinsialläkare eller provinsialläkare, överlämnar ansökningen jämte eget yttrande till medicinalstyrelsen.

§ 3.

Tillfälliga distriktssköterskor.

1. Till avlöning under år 1922 åt tillfällig distriktssköterska kan statsbidrag utgå med högst 2 000 kronor för år räknat, dock med avdrag för det bidrag, som för distriktssköterskan erhålles enligt kungörelsen den 30 april 1920 angående statsbidrag till avlöning åt distriktssköterskor. Sammanlagda beloppet av de enligt förevarande mom. utgående bidragen må ej överstiga 40 000 kronor.

2. Statsbidrag utgår endast för tillfällig distriktssköterska eller vikarie för henne, som genomgått godkänd sjuksköterskeskola eller av medicinalstyrelsen förklarats hava förvärvat ett mått av kunskap och färdighet, motsvarande det som dylik skola avser att bibringa, och allenast för tid, varunder sköterskan bestritt sjukvård å sjukhärbärge eller i de sjukas hem inom av landsting, kommun eller sammanslutning av kommuner anordnat sjukvårdsområde.

3. Vad i § 2 mom. 4 finnes stadgat äger motsvarande tillämpning beträffande här ifrågavarande statsbidrag.

§ 4.

Samariter.

1. Till avlöning åt samarit kan statsbidrag utgå med högst 300 kronor för år räknat. Bidragens sammanlagda belopp må ej överstiga 2 250 kronor för 1921 och 4 500 kronor för 1922.

2. Statsbidrag utgår endast för samarit eller vikarie för henne, som under minst en månad bevistat genom Svenska röda korsets försorg anordnad utbildningskurs för samariter eller kan visa, att hon erhållit minst lika god sjukvårdsutbildning, som nu sagts, och allenast för den tid under senare halvåret 1921 och år 1922, å vilken samariten eller hennes vikarie bestritt befattning såsom biträde åt sköterska vid sjukhärbärge.

3. Vad i § 2 mom. 4 finnes stadgat äger motsvarande tillämpning beträffande här ifrågavarande statsbidrag.

§ 5.

Automobiler och motorbåtar.

1. Till anskaffande, drift och underhåll av för sjukvårdsändamål avsedd automobil eller motorbåt kan statsbidrag utgå, för automobil med minst 2 000 och högst 3 500 kronor samt för motorbåt med högst 750 kronor, allt för år räknat. Bidragens sammanlagda belopp må ej överstiga, för automobiler 10 000 kronor för 1921 och 20 000 kronor för 1922 samt för motorbåtar 3 000 kronor för 1922.

2. Statsbidrag utgår allenast för den tid, beträffande automobil under senare halvåret 1921 och år 1922 samt beträffande motorbåt under år 1922, å vilken dylikt transportmedel stått till förfogande för transport av läkare och sjuka, däri inräknat den tid intill en månad årligen, varunder automobilen eller motorbåten undergått erforderlig reparation.

3. Statsbidrag utgår till tjänsteläkare, kommun eller sammanslutning av kommuner, som anordnat trafik av ifrågavarande slag och förbundit sig att under minst två år hålla densamma i gång enligt av medicinalstyrelsen meddelade föreskrifter.

4. Vad i § 2 mom. 4 finnes stadgat äger motsvarande tillämpning beträffande här ifrågavarande statsbidrag, med iakttagande att vid ansökningen skola, jämte uppgift om transportmedlets stationsort och ungefärliga trafikområde, fogas a) förbindelse enligt bestämmelsen i mom. 3; b) bestyrkt uppgift om anskaffningskostnaden för ifrågavarande transportmedel; c) av besiktningsman för automobiler utfärdat bevis, att transportmedlet är efter avsyning av honom godkänt för avsedd trafik; och d) av kompetent person bestyrkt uppgift om ungefärliga normalkostnaden för transportmedlets underhåll och drift.

Denna kungörelse träder i kraft dagen efter den, då kungörelsen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling (den 6 oktober 1921).

Bostadsförhållandena i Norrbotten.

Vid 1920 års landsting i Norrbottens län tillsattes en kommitté av tre personer för åvägabringande av utredning till nästa års lagtima landsting rörande de åtgärder som krävdes för upphjälpande av länsbefolkningens bostadsförhållanden. Till ledamöter av denna kommitté valdes landshövdingen Gösta Malm, assistenten vid kemisk-växtbiologiska anstalten inom länet S. Westelius och socialstyrelsens ombud i Kiruna, folkskolläraren O. V. Stenudd. Sedan landshövding Malm inträtt i regeringen, blev t. f. landshövdingen Nils Ringstrand av förvaltningsutskottet anmodad att fullgöra det uppdrag, denne erhållit.

Kommittén avgav den 7 augusti 1921 betänkande och förslag, avseende bl. a. anordnande av byggmästarkurser samt inrättande av bostadsinspektion inom länet. Med hänsyn till det ekonomiska läget fann sig årets landsting icke kunna bevilja de för förslagets genomförande erforderliga anslagen, vadan frågan alltså ställts på framtiden. Då den av kommittén framlagda utredningen icke desto mindre torde kunna påräkna intresse även utanför den därav närmast berörda landsdelens gränser, återgives huvudinnehållet därav här nedan:

Den av landstinget tillsatta kommitténs första åtgärd har varit att från övriga landstingsområden begära upplysning om vad som i nu ifrågavarande avseende blivit åtgjort. Av de ingångna svaren, vilka avgivits från nitton landstingsområden, har

framgått, att inom femton inga som helst åtgärder i det syfte, som kommitterades uppdrag avser, blivit vidtagna. En av Värmlands läns landsting tillsatt kommitté med liknande uppdrag har av 1920 års landsting förklarats upplöst med den motivering, att bestämmelser i ämnet numera ansågos finnas i den nya epidemilagen och lagen om distriktssköterskor. I Malmöhus, Blekinge och Västernorrlands län ha däremot sedan år 1919 bostadsinspektriser (för de båda förstnämnda) och bostadsinspektör (för det sistnämnda) varit verksamma. I alla dessa tre län står bostadsinspektionen under förste provinsialläkarens uppsikt och ledning; i Blekinge län har denne vid sin sida en av landstinget vald kommitté. Uppdraget för bostadsinspektionen synes i de nämnda tre länen vara att under samarbete med befolkningen söka åstadkomma sådana förbättringar, till vilka omständigheterna kunna föranleda. De tre landstingens beslut äro byggda på utredningar, som verkställts av särskilda kommitterade, och vilka utredningar såväl i de båda sydliga länen som i norrlandslänet utmynnat i uttalanden om önskvärdheten av att en bostadsinspektion komme till stånd.

Vad nu förhållandena inom Norrbottens län angår, torde det få anses vara allmänt känt och erkänt, att bostadsförhållandena å landsbygden i många fall lämna åtskilligt övrigt att önska såväl i avseende å bostadens allmänna beskaffenhet som ock ifråga om bostadshygien. Orsakerna till det i sådana fall mindre goda tillståndet är, såsom av motionären vid senaste landsting påpekats, att söka i okunnighet eller kanske även i slöhet. Medlen att avvärja det onda äro vid sådant förhållande företrädesvis att söka uti undervisning och handledning. Ofta lärer emellertid erfarenheten ha visat, att dessa medel antingen äro overksamma eller åtminstone synnerligen långsamt verkande. Det må därför vara att anteckna såsom ett verkligt framsteg för åstadkommande av bättre bostadsförhållanden å landsbygden, att hälsovårdsstadgan av den 19 juni 1919 dock lämnar myndigheterna medel i händerna till ett mera verksamt ingripande, då detta kan befinnas av behovet påkallat. Denna stadgas § 43 innehåller nämligen bestämmelser, som, om de i sin fulla utsträckning omedelbart vinna tillämpning, skulle vara synnerligen ägnade att avhjälpa det onda, som den motion, vilken varit anledning till landstingets beslut, avsett att bekämpa. Det är emellertid påtagligt, att ett rigoröst tillämpande av de åsyftade föreskrifterna skulle kunna komma mycken olägenhet åstad. Lagens bestämmelser finnas emellertid och kunna, där goda råd och upplysningar i tredska lämnas utan avseende, vinna tillämpning. Enligt hälsovårdsstadgans §§ 55 och 56 är det länsstyrelserna och de dem underlydande polismyndigheter och kronobetjäning, vilka ha sig tillsynen över stadgans föreskrifter anförtrodd. Det är emellertid uppenbart, att de personer, som på landsbygden sålunda skola övervaka de angivna bestämmelsernas efterlevnad, dels i vissa fall kunna antagas sakna de nödiga förutsättningarna för att på ett fullt sakkunnigt sätt handleda dem, som i ovetenhet bryta mot stadgans föreskrifter, dels utgöra ett alltför ringa antal för att kunna utöva en verksam tillsyn i ett så vidsträckt län som Norrbottens.

Det är under sådana förhållanden, som kommitterade funnit sig böra oaktat befintligheten av lagstadgade föreskrifter undersöka, huruvida ej dessa borde så att säga levandegöras genom insättande av nya krafter vid sidan av de enligt lagen redan verkande. Därvid ha kommitterade trott sig finna, att tvenne vägar kunna beträdas, för att det åsyftade målet skall kunna nås. Å ena sidan gäller det att söka sprida kunskap, som är ägnad att förebygga uppkomsten av ett ont; å andra sidan är det ej mindre viktigt eller — rättare sagt — viktigare att bota det onda, där det redan framträtt. I först nämnda avseende bör arbetet alltså inriktas på undervisning i goda och ändamålsenliga bostäders uppförande; i det senare åter på handledning i bostadshygienens grunder och deras tillämpning, vid sidan varav anvisningar givetvis även böra kunna lämnas om bostäders byggande, därest sådana anvisningar begäras.

Det verksammaste sättet att sprida en allmännare kunskap om sättet för *byggnaders uppförande* ha kommitterade trott sig finna uti anordnande av kurser för de på landsbygden bosatta byggmästarna och de med dem jämställda. Man finner tyvärr alltför

ofta, att mycket brister i planläggningen av landsbefolkningens såväl bostads- som ekonomibyggnader. Det är ofta fallet, att ej blott kostnader kunnat inbesparas, utan även bättre och bekvämare anordningar kunnat för en ringare utgift åvägabringas. Härförutom finner man ej alltför sällan, att den gamla enkla och rena byggnadsstilen fått vika för en arkitektur, som ej nekar sig några som helst utsvävningar i avseende på smaklösa och samtidigt kostsamma utsirningar och utbyggnader, vilka därtill icke bidraga till att öka bostädernas ändamålsenlighet. Om den helt säkert med bästa avsikter arbetande byggmästare, som anlitats för bostadens planläggning och måhända även för dess uppförande, erhållit någon handledning i hithörande ämnen, skulle otvivelaktigt hans arbete ofta blivit till större hugnad för såväl byggherren som för det allmänna, vars intressen givetvis även påverkas av fula och dåligt uppförda bostäder. — Kommitterade äro visserligen av den uppfattningen, att sådana byggmästarkurser skulle med intresse omfattas av dem, för vilka de äro avsedda, men då deras anordnande innebär anlitande av ett hittills oprövat medel, anse sig kommitterade ej böra ifrågasätta deras anordnande i vidsträcktare omfattning, utan hålla före, att för det närvarande endast en sådan kurs borde försöksvis beslutas. Denna borde då förläggas till en centralt belägen plats, exempelvis Boden, där den borde fortgå under en tid av tio till tolv dagar. Undervisningen vid en sådan kurs borde omfatta uppgörande av förslag till enklare bostadshus med material- och kostnadsberäkningar, kännedom om olika slag av byggnadsmaterialier, om olika slag av värme- och ventilationsanordningar m. m. Genom besiktning och demonstration av redan uppförda byggnader skulle undervisningen göras åskådlig och levande. Bland deltagare i en sådan kurs anse kommitterade, att man borde kunna påräkna bl. a. hushållningssällskapets vandringsrättare. Genom sin ambulatoriska verksamhet synas de böra vara väl ägnade att sprida ökad kunskap även i nu berörda fråga.

Vad nu åter beträffar den andra av de här ovan anvisade vägarna till ernående av bättre bostadsförhållanden, särskilt i fråga om bostadshygien, vilja kommitterade såsom ett efterföljansvärt exempel framhålla den åtgärd, som av de i det föregående omnämnda tre landstingen vidtagits i och med deras beslut om anordnande av *bostadsinspektion*. En sådan inspektions uppgift bör i korthet uttryckt vara att i verklighet omsätta statsmakternas avsikter med hälsovårdsstadgans utfärdande. För att en för ändamålet anställd tjänstemans verksamhet skall bliva till fullt gagn, synes han böra underordnas förste provinsialläkaren i länet, vilken utövar den av staten organiserade kontrollen över de hygieniska förhållandena. Endast därigenom synes man kunna ernå den koncentration av arbetskrafterna mot ett gemensamt mål, som alla torde anse vara önskvärd och nödvändig.

Ideella föreningars skattskyldighet.

Enligt nådigt bemyndigande den 10 januari 1918 uppdrog dåvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet åt vice häradshövdingen Jacob Larsson och kammarrättsrådet John Erici jämte sedermera avlidne kassören i landsorganisationen Ernst Julius Söderberg att verkställa utredning, huruvida och i vad mån s. k. ideella eller därmed likställda föreningar borde befrias från skyldighet att erlägga skatt till stat och kommun, ävensom utarbeta förslag till de ändringar i gällande beskattningsförordningar, som av utredningen kunde föranledas. Ifrågavarande sakkunniga ha nu avgivit sitt betänkande, daterat den 20 december 1920. Att utredningen icke tidigare kunnat slutföras har, såsom i betänkandet anförts, i främsta rummet berott därpå, att de sakkunniga måst avvakta resultatet av den statistiska utredning rörande de ideella föreningarna och deras ekonomiska förhållanden som efter deras förslag uppdragits åt socialstyrelsen.[1] Såsom ett önskemål hade för de sakkunniga också framstått att kunna avbida den väntade civillagstiftningen om ideella föreningar, vartill sedan länge pågått förarbeten, vilka tills vidare resulterat i ett av numera justitiekansleren O. H. Arsell den 30 november 1919 avgivet förslag till lag angående ideella föreningar.[2] Då ett avvaktande av berörda lagstiftning emellertid befunnits skola innebära ett rätt oberäkneligt uppskov med det föreliggande skattespörsmålets lösning, ha de sakkunniga icke velat förlänga den redan i sig själv fördröjda utredningen av detta spörsmål, utan i stället sökt taga hänsyn till de i viss mån provisoriska förhållanden, som måste råda, intill dess en lag om ideella föreningar blir verklighet.

Däremot hade det synts de sakkunniga av vikt att avbida kommunalskattefrågans väntade lösning vid 1920 års riksdag. Sedan de av riksdagen därutinnan beslutade författningarna den 6 december 1920 utkommit i svensk författningssamling, hade de sakkunniga blivit i tillfälle att vid dem fästa behörigt avseende och sålunda giva sina förslag erforderlig aktualitet.

De sakkunniga inleda sitt betänkande med en översikt över rättsutvecklingen och nu gällande rätt på förevarande område. Av denna utredning framgår bland annat, att s. k. ideella föreningar liksom juridiska personer i allmänhet enligt nuvarande lagstiftning äro skattskyldiga, men att ett uttryckligt undantag i detta hänseende sedan gammalt gjorts för fromma stiftelser, och att detta undantag genom särskilda riksdagsbeslut utvidgats att omfatta jämväl religiösa samfund (1863) och nykterhetsföreningar (1907), dock endast i fråga om dem tillhöriga och för deras verksamhet avsedda byggnader.

[1] Jfr. Soc. Medd., årg. 1918, sid. 381 och årg. 1920, sid. 718.
[2] Jfr. Soc. Medd., årg. 1920, sid. 184.

Förevarande beskattningsfråga erhöll ökad praktisk betydelse genom 1910 års skattereform, vilken — närmast till följd av den nyinförda skatten å förmögenhet — medförde, att många föreningar, som förut undgått beskattning, blevo taxerade för såväl inkomst som förmögenhet. De prejudikat, som erhållits genom besvär över 1911 och följande års taxeringar, utvisa emellertid, att i skatteobjektivt hänseende en betydelsefull differentiering gjort sig gällande, i det vissa slag av inkomst med hänsyn till källan eller användningen gått fria från skatt. Såsom en numera stadgad praxis kan fastslås, att det är kapitalet och dess avkomst, som tagas till beskattning, ävensom inkomst av rörelse, där sådan vid sidan av den mera ideella verksamheten bedrivits, men att den för de flesta föreningar viktigaste och för många enda egentliga inkomsten, medlemmarnas tillskott eller avgifter, ansetts icke beskattningsbar. Likaså har denna förmån utsträckts till de ej sällan betydande understöd, som på fackföreningarnas område växlas mellan samordnade eller över- och underordnade organisationer.

Då det för de sakkunniga gällt att utreda, huruvida en ändring av hittills tillämpade principer rörande ideella föreningars beskattning vore att förorda, har till undersökning upptagits möjligheten att skilja å ena sidan mellan föreningar med olika ändamål (subjektiv differentiering) och å andra sidan mellan olika beskattningsföremål (objektiv differentiering). Vad förstnämnda synpunkt beträffar, göra de sakkunniga gällande, att en teoretisk åtskillnad visserligen kan göras mellan rent ideella föreningar, vilkas verksamhet måste anses helt fri från egennyttiga inslag, samt föreningar med blandade ändamål (yrkes- och fackföreningar m. fl.), vilkas verksamhet ytterst åsyftar medlemmarnas ekonomiska gagn, om den ock bäres av ideella motiv och ej är av ekonomisk natur. Med hänsyn till de många gränsfall, som härvid föreligga, samt till frågans jämförelsevis ringa statsfinansiella betydelse ha de sakkunniga emellertid uttalat sig för en likformig behandling av alla hithörande föreningar och föreslagit subjektiv skattefrihet i förhållande till staten.

Beträffande frågan om åtskillnad mellan olika skatteobjekt är, såsom ovan anförts, en dylik differentiering redan fastslagen i nu gällande rättspraxis, i det inkomst av rörelse och kapital — i motsats mot gavor, avgifter o. d. — gjorts till föremål för beskattning. Vad angår inkomst av rörelse, måste sådan enligt de sakkunnigas uppfattning anses beskattningsbar, även om den utövas av en förening med i och för sig ideellt syfte. De sakkunniga ansluta sig emellertid i denna punkt till det förutnämnda förslaget till lag om ideella föreningar, där begreppet ideell förening så begränsats, att därunder ej skulle komma någon förening, som idkar handel eller annan näring, varmed följer skyldighet att föra handelsböcker. Då idkandet av rörelse utan sådan skyldighet i hithörande fall finge anses uteslutet, innebure detta, att beskattning av inkomst av rörelse i detta sammanhang ej komme ifråga. Rörande inkomst av kapital och av fast egendom ha de sakkunniga, för så vitt det gäller skatteplikt till staten, icke funnit sig böra ifrågasätta någon differentiering efter olika slag av skatteobjekt,

utan har föreslagits, att all dylik inkomst skulle liksom medlemsavgifter och gåvor vara skattefri. Gent emot staten skulle således de ideella föreningarna bliva skattefria i såväl subjektivt som objektivt hänseende.

Med avseende å den kommunala skattskyldigheten ställer sig enligt de sakkunniga frågan något annorlunda. Med hänsyn till den snävare krets, inom vilken man här rör sig, måste det skattefinansiella intresset göra sig gällande på ett annat sätt, än då fråga är om staten, och ett principiellt fastslående av de ideella föreningarnas subjektiva skattefrihet har på detta område följaktligen ej ansetts lämpligt. Ej heller någon subjektiv differentiering har ansetts genomförbar. Däremot föreslås en differentiering med hänsyn till skatteobjektet, så att kommunal skatteplikt bibehålles för fast egendom och inkomst av dylik egendom, i den mån sådan för närvarande är gällande, varemot ideella föreningar i övrigt befrias från inkomstbevillning och därå grundad kommunal utdebitering.

De sakkunniga ha icke förbisett risken av att de ideella föreningarnas förmåner i avseende å skattefrihet skulle kunna locka enskilda ekonomiska intressen att söka förklädnad i sammanslutningar under formen av ideella föreningar. För en effektiv kontroll härutinnan skulle erfordras registreringstvång för föreningarna. Då ett fullt effektivt registreringsväsen icke kunde anordnas utan stöd av genomförd civillagstiftning, skulle man tills vidare vara hänvisad till någon provisorisk registeranordning. De sakkunniga ha också undersökt möjligheten härav, men funnit sig böra avstå därifrån, då gagnet därav icke skulle uppväga kostnaderna. De sakkunniga ha därför stannat vid att låta hela det reala avgörandet av en organisations rätt att såsom ideell förening åtnjuta viss skattefrihet i varje särskilt fall såsom ett vanligt taxeringsärende överlämnas åt beskattningsmyndigheterna. Genom att avstå från särskilda kontrollåtgärder vunne man också den fördelen, att några nya eller ändrade författningsbestämmelser ej skulle erfordras utöver de ändringar i skatteförordningarna, som bleve en följd av de sakkunnigas ståndpunkt i frågan om föreningarnas skattskyldighet. Dessa ändringar ha kunnat inskränkas till två punkter, nämligen 5 § 2 mom. i förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt samt 12 § 8 mom. i förordningen av samma datum angående bevillning av fast egendom och av inkomst. I det förra författningsrummet insättes ett nytt stycke av det innehåll, att bland juridiska personer, vilka icke erlägga skatt för inkomst, inräknas bl. a.:

g) sådana privaträttsliga föreningar, som enligt de för dem gällande stadgar uteslutande ha annat ändamål än att genom ekonomisk verksamhet främja medlemmarnas ekonomiska intressen samt icke idka handel eller annan verksamhet, varmed följer skyldighet att föra handelsböcker, ej heller främja andra intressen eller fullfölja annan verksamhet, än i stadgarna angivits (ideella föreningar).

I bevillningsförordningens 12 § 8 mom. göres det tillägget, att bland organisationer, som frikallas från utgörande av inkomstbevillning, upptagas jämte kyrkor, vetenskapliga samfund, fromma stiftelser etc.:

— — — föreningar, som avses i 5 § 2 mom. g) i förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt (ideella föreningar), — — — —.

De sakkunnigas förslag har remitterats till vederbörande myndigheter samt till vissa större organisationer inom olika föreningsgrupper, och torde, sedan utlåtandena över förslaget avgivits, proposition i ämnet komma att föreläggas nästkommande riksdag.

Internationellt samarbete mellan krigets invalider.

Den 12 och 13 september 1921 hölls i Genève ett möte med representanter för de i olika länder efter världskriget bildade sammanslutningarna av krigsinvalider. Mötet, som avsåg att åvägabringa en gemensam formulering av de önskemål, krigsinvaliderna i skilda länder beslutat framföra till internationella arbetsbyrån, fick sin särskilda betydelse genom det samarbete, som där kom till stånd mellan förutvarande krigsdeltagare från båda de krigförande parterna. I mötet deltogo nämligen representanter för följande organisationer:

Frankrike: Union fédérale des associations françaises de mutilés, veuves et anciens combattants (300 000 medlemmar).

Italien: Associazione nazionale fra mutilati ed invalidi di guerra (500 000 medlemmar).

Polen: Zwiazek Invalidow Wojennych Rzeczpospolitej Polskiej (1 100 000 medlemmar, därav 320 000 invalider).

Storbritannien: British Legion (2 000 000 medlemmar).

Tyskland: Reichsbund der Kriegsbeschädigten, Kriegsteilnehmer und Kriegshinterbliebenen (750 000 medlemmar).

Österrike: Zentralverband der Landesorganisationen der Kriegsinvaliden und Kriegshinterbliebenen (180 000 medlemmar).

De delegerade beslöto enhälligt antaga och till arbetsbyrån överlämna följande resolutioner.

I. Krigsinvalidernas arbetsförhållanden. I betraktande av:

att det är internationella arbetsorganisationens plikt att söka genomföra mänskliga arbetsförhållanden över hela världen,

att frågan om reglering av arbetsförhållandena för krigsinvalider, trots denna frågas oerhörda betydelse, ännu ej funnit sin lösning,

att de nuvarande förhållandena innebära orättvisor och nöd för ett stort antal invalider,

uttalas den meningen:

att internationella arbetsbyrån, för fullföljande av sin uppgift, bör söka förbättra krigsinvalidernas ställning,

att de stora nationella och internationella arbetsgivar- och arbetarorganisationerna böra ägna sin uppmärksamhet åt krigsinvalidernas angelägenheter likaväl som åt övriga arbetarspörsmål,

och hemställes i sådant syfte:

1) att internationella arbetsbyrån skall offentliggöra redogörelser för krigsinvalidernas arbetsförhållanden i olika länder, utvisande särskilt huru gällande lagar och författningar samt ingångna kollektivavtal för närvarande tillämpas;

2) att en internationell kommission skall tillsättas, bestående av representanter för arbetsgivar- och arbetarorganisationerna, krigsinvalidernas sammanslutningar och vederbörande regeringar, med uppgift att lägga grunden till en speciell lagstiftning för arbetare, som äro krigsinvalider.

II. Protésväsendet. Till internationella arbetsbyrån hemställes:

1) att framlägga redogörelser för den administrativa organisationen av protésväsendet i olika länder;

2) att inleda samarbete med nationernas förbunds hälsovårdsorganisation, Röda korset, interallierade kommittén för krigsinvalider och vederbörande nationella organisationer om upprättande av ett undersökningslaboratorium, utgivande av en tidskrift och anordnande av en permanent internationell utställning av protéser, i syfte att sprida kännedom om de bästa instrumenttyperna, speciellt sådana som lämpa sig för yrkesarbete, och om de mest praktiska metoderna för dessa instruments användning.

III. Pensionsväsendet. Till internationella arbetsbyrån hemställes:

1) att låta publicera texten till de viktigaste författningarna rörande pensionsväsendet i olika länder, ävensom jämförande översikter över lagstiftningen på detta område, samt ge en framställning av de viktigaste därvid tillämpade principerna, i syfte att medverka till förbättring och större enhetlighet inom lagstiftningen i de olika länderna;

2) att undersöka möjligheten till åvägabringande av internationella konventioner eller konventioner mellan enskilda stater angående utbetalning av krigspensioner till personer bosatta i utlandet.

IV. Krigsinvaliderna och socialförsäkringen. Till internationella arbetsbyrån hemställes att låta framlägga jämförande översikter rörande krigsinvalidernas ställning med hänsyn till socialförsäkringens olika grenar, sjuk-, invaliditets- och arbetslöshetsförsäkring.

V. Internationell skyddslagstiftning för krigsinvalider. Till internationella arbetsbyrån hemställes:

1) med avseende å emigrationen: att verkställa undersökning angående krigsinvalidernas ställning med hänsyn till internationella överenskommelser och olika länders lagstiftning rörande ut- och invandring,

samt att till internationella arbetsorganisationens emigrationskommission överlämna de av krigsinvalidernas sammanslutningar antagna resolutionerna rörande förbättrade utvandringsbestämmelser för dylika invalider;

2) med avseende å läkarvård och protésanskaffning: att undersöka möjligheten att åvägabringa internationella konventioner eller konventioner mellan enskilda stater angående tillhandahållande åt i utlandet bosatta krigsinvalider av instrument och läkarbehandling för i kriget ådragna skador.

VI. Under kriget ådragen tuberkulos. I betraktande av:

att under kriget ådragen tuberkulos alltjämt anställer fruktansvärda härjningar,

och att män, som lida av tuberkulos, erhålla otillräckliga pensioner, ehuru de äro ur stånd att erhålla arbete,

hemställes till internationella arbetsbyrån och internationella hälsovårdsorganisationen att undersöka, på vad sätt arbetsanskaffning åt sådana personer lämpligast må kunna organiseras.

Meddelanden från socialattachéerna m. fl.

Den nya engelska lagen om organisation av landets järnvägsväsen.

Sedan den vid krigets utbrott införda statskontrollen över de engelska järnvägarna upphört med september månads ingång, har landets järnvägsväsen organiserats på ny grund enligt lag av den 19 augusti 1921. Den nya lagen ansluter sig i vissa delar till det organisationsförslag, som publicerades av regeringen i juni 1920 och för vilket tidigare redogjorts i Sociala Meddelanden, men uppvisar också betydliga skiljaktigheter från detta förslag.[1] Vad beträffar regleringen av arbetsförhållandena vid järnvägarna, har lagen framgått ur en kompromiss, träffad med vederbörande organisationer å personalens sida.

Liksom enligt det tidigare förslaget skola de existerande bolagen sammanslås till ett fåtal grupper, vilkas antal är bestämt till fyra. I likhet med förslaget bestämmer också lagen, att frakter och avgifter skola av en för hela landet gemensam institution fastställas till sådant belopp, att nettoinkomsten så vitt möjligt bibehålles vid samma nivå som före kriget. Däremot saknas i lagen varje bestämmelse om fördelning av eventuellt överskott mellan staten och bolagen, något som i det tidigare förslaget antyddes kunna ske efter en glidande skala. Liksom enligt förslaget skola de anstalter, som tidigare träffats på överenskommelsens väg för behandling av personalens löne- och tjänstefrågor, nu lagfästas. Däremot har den tidigare ifrågasatta representationen för personalen i järnvägsbolagens styrelser fått förfalla.

I det följande lämnas några närmare upplysningar om lagens innehåll.

I fråga om *järnvägsbolagens sammanslagning* bestämmes, att före ingången av år 1923 samtliga existerande bolag skola sammanslås till fyra gruppbolag, som efter huvudlinjernas sträckning benämnas det södra, västra, nordvästra (mellersta och västskottska) och nordöstra (östra och östskottska). Lagen fastställer, till vilken av dessa grupper varje nu befintligt bolag skall hänföras. Kommer icke inom stadgad tid sammanslagningen till stånd på frivillighetens väg, genomföres den tvångsvis. Vid sammanslagningen skiljes mellan »amalgamation» av större järnvägsbolag och »absorbtion» av mindre bolag. Skillnaden betingas i huvudsak därav, att ledningen av de nya gruppbolagen förlägges i händerna på förutvarande större bolag, vilkas aktieägare ha att utse styrelse i vederbörande gruppbolag.

För att i sista hand bestämma om villkoren för bolagens sammanslagning upprättas en särskild nämnd (Railways Amalgamation Tribunal), bestående av tre personer. Val av dessa personer har redan i förväg träffats, och de finnas namngivna i lagen. Innan ett förslag om sammanslagning hänskjutes till nämnden, skall det ha underställts vederbörande aktieägare och obligationsinnehavare.

En speciell uppgift för nämnden blir att fördela mellan järnvägsbolagen det belopp å 60 miljoner £, som av staten beviljats bolagen i ersättning enligt med dem ingångna avtal vid statskontrollens införande; ersättningen avser lagertillgångar, som övertogos av staten vid statskontrollens början, bristande underhåll och förnyelse under kontrollperioden m. m. Vad som sålunda tilldelas bolagen, taxeras till inkomstskatt endast till sådan del, som utbetalas i räntor och utdelningar under åren 1921—1923, dock minst 30 miljoner £.

I övrigt meddelas detaljerade föreskrifter med avseende å fördelningen av här ifrågavarande belopp, varav hälften utbetalas den 31 december 1921 och andra hälften

[1] Soc. Medd., årg. 1920, sid. 926 ff.

ett år därefter. Av det först utbetalda beloppet fördelas 24·5 milj. £ bland de bolag, som själva uppehålla järnvägsdriften, i förhållande till deras nettoinkomst under år 1913, 5 milj. £ tilldelas bolag, som kunna visa, att de drabbats relativt hårt av lönernas standardisering och arbetstidens minskning sedan tiden före kriget, och av den återstående halva miljonen kan efter särskild prövning ersättning tilldelas bolag, som varken själva uppehålla driften eller underhålla sitt företag. Vid andra utbetalningen fördelas 25 milj. £ bland bolagen, i proportion efter som de kunna visa, att reparationer och förnyelser eftersatts under kontrolltiden, medan liksom förut 5 milj. £ tilldelas sådana bolag, som under det kommande året visa sig ha blivit relativt hårt lidande på arbetsvillkorens standardisering.

I syfte att främja *driftsäkerheten* och tillvarataga *den trafikerande allmänhetens intressen* skall en särskild myndighet (Railway and Canal Commission) ha rätt att på ansökan från intresserat håll påkräva lämpliga anordningar, däribland sådana som medföra en utgift av i varje fall högst 100 000 £. Denna rätt får dock icke utövas, om bolaget kan visa, att den för ändamålet erforderliga kostnaden skulle ha menliga påföljder för aktieägarnas intressen.

Vidare kan trafikministern ålägga bolag att successivt anpassa sig efter upprättade standardmått beträffande järnvägsbyggnader och material (inkl. elektrifieringssystem, strömstyrka m. m.) samt att vidtaga anordningar för samtrafik och gemensam användning av verkstäder, fabriker och material. Innan trafikministern utfärdar sådant åläggande, skall han inhämta yttrande av en nämnd, bestående av en representant för varje gruppbolag och tre särskilda experter. Liksom i nyss anförda fall gäller dessutom, att bolaget kan förhindra åtgärdens verkställighet genom att inför »Railway and Canal Commission» påvisa dess skadlighet för aktieägarintresset.

Som det synes mycket komplicerade föreskrifter meddelas rörande *fastställandet av person- och godstaxor*. För ändamålet skall upprättas en särskild myndighet (Railway Rates Tribunal), bestående av tre permanenta ledamöter, utsedda av regeringen efter förslag av lordkanslern, handels- och trafikministrarna. Ordföranden skall vara lagfaren och de två övriga besitta erfarenhet i handels- respektive järnvägsfrågor.

På ansökan från intresserat håll eller eljest, då nämnda myndighet så finner lämpligt, skall vid särskild frågas behandling tillkallas en extra besittare från vardera av två i förväg upprättade listor. Å den ena listan (general panel) skola vara uppförda 36 personer, av vilka 22 utses av handelsministern, 12 av arbetsministern och 2 av jordbruksministern, samtliga efter samråd med intresserade korporationer. Den andra listan (railway panel) skall omfatta 12 personer, utsedda av trafikministern efter samråd med järnvägsbolagens förening och därutanför stående järnvägar. Beslut fattas medelst enkel majoritet, och rösträtt tillkommer även extra besittare. Från besluten kan i vissa fall vädjas till domstol.

I första rummet tillkommer det här ifrågavarande myndighet att fastställa standardtariffer, som skola äga tillämpning utom i de fall, då särskilda tariffer (exceptional charges) fastställts eller då lägre standardtariff tillämpas å konkurrerande linje. Standardtariff kan på ansökan från intresserat håll jämkas efter taxemyndighetens beprövande.

Redan gällande särskilda tariffer, som med minst 5 % understiga upprättad standardtariff, och om vilka avtal träffats mellan ett järnvägsbolag och vederbörande trafikant, skola äga fortsatt bestånd. Om den särskilda tariffen med mer än 40 % understiger standardtariffen, måste den dock hänskjutas till prövning av taxemyndigheten.

Ett gruppbolag äger rätt att utan medgivande av vederbörande myndighet tillämpa nya undantagstariffer. Dock kan trafikministern, om han anser sådant vara menligt för vissa trafikanters intressen eller för bolagets ekonomi, hänskjuta frågan till taxemyndigheten. Undantagstariff, som fastställts av sagda myndighet, får utan myndighetens medgivande icke höjas eller slopas, ej heller sänkas lägre än 40 % under standardtariffen. Däremot kan en icke sanktionerad undantagstariff utan vidare höjas

eller slopas, om vederbörande trafikant därtill lämnar sitt samtycke, och inom vissa gränser även utan sådant samtycke.

Om i konkurrens med kust- eller kanaltrafik särskilda tariffer tillämpas på ett sätt, som icke är gagneligt ur synpunkten av det allmännas intresse, äger trafikministern på ansökan från vederbörande intressenter hänvisa frågan till taxemyndigheten.

I fråga om undantagstariffer för personbefordran lämnas järnvägsbolagen större frihet, men trafikministern har dock alltid rätt att, om han anser tariffen vara skadlig för andra trafikanters intresse eller för bolagets ekonomi, påfordra revision inför taxemyndigheten.

I lagen meddelas vidare föreskrifter om fastställande och offentliggörande av de villkor, som skola gälla för befordran av gods på ägarens respektive järnvägsbolagets risk och av ömtåligt gods, om samtrafiktariffer, minimifrakter, avgifter för befordran av gods från järnvägsstation till mottagarens adress, tariffer för trafik över linje, som äges av flera bolag gemensamt, och å konkurrerande linjer m. m.

Vid fastställandet av tariffer skall taxemyndigheten i första rummet ha i sikte, att vid effektiv och ekonomisk skötsel en nettoinkomst uppstår för vederbörande bolag, som svarar mot intjänad nettoinkomst under år 1913 jämte 5 % ränta å sedermera skedd kapitalökning, i den mån denna kan visas ha höjt företagets värde. Även skall vid tariffernas fastställande hänsyn tagas till sådana besparingar i driften, som kunna ha uppnåtts genom bolagens sammanslagning, dock högst till en tredjedel av det inbesparade beloppet.

Vid tarifferingen skall vidare hänsyn tagas till allmänhetens intresse av en så långt möjligt förbättrad och utvidgad trafik, för vilket ändamål verkningarna i sådant avseende av förut gällande tariffer skola göras till föremål för utredning, speciellt tarifernas inverkan på trafikens omfattning.

Vid nettots beräkning skall även avseende fästas därvid, om vederbörande bolag för sådan rörelse, som bedrives i samband med järnvägstrafiken, upptager avgifter, som lämna största möjliga behållning.

I lagen meddelas också föreskrifter om årlig revision genom taxemyndigheten av upprättade tariffer. Om det därvid befinnes, att i något fall överskott uppstått utöver det varje bolag medgivna nettot, inkl. ränta å kapitalökning, och detta överskott kan anses vara av varaktig natur, skola de för vederbörande bolag fastställda tarifferna jämkas i sådan utsträckning, som kan anses medföra en reduktion av överskottet med 80 %. Återstående 20 % påföres vid nästföljande revisionstillfälle det netto, som i fortsättningen medgives bolaget ifråga.

Befinnes åter nettot understiga vad som beräknats, och kan det icke anses vara av tillfällig natur eller beroende på mindre effektiv eller oekonomisk skötsel, skola tarifferna jämkas för vederbörande bolags del, så att de lämna ursprungligen beräknad nettoinkomst.

Vid varje tariffjämkning skall också hänsyn tagas därtill, om jämkningen länder till skada för annat bolags ekonomi.

För behandling av *personalens löne- och tjänstefrågor* skola upprättas särskilda institutioner på grundval av den provisoriska anordning, som tidigare träffats genom överenskommelse med järnvägsmännen.

Om uppgörelse i dylik fråga icke ernås mellan järnvägsbolagen och vederbörande fackliga organisationer på motsatta sidan, skall tvisten hänskjutas till en riksnämnd (Central Wages Board), bestående av åtta representanter från vardera sidan. Arbetsgivarrepresentanterna utses av bolagen, medan på personalens sida järnvägsmannaförbundet utser fyra, lokmanna- och eldarförbundet två samt järnvägstjänstemännens förening två representanter.

Från riksnämndens beslut kan vädjas till en högsta instans (National Wages Board), bestående av sex representanter utsedda av järnvägsbolagen, sex representanter för personalen, av vilka nämnda fackliga organisationer utse två var, samt fyra representanter för trafikanternas intressen. Av de sistnämnda utse fackföreningskongressens

styrelse, kooperativa förbundet, handelskammarföreningen och brittiska industriförbundet en representant var. Opartisk ordförande utses av arbetsministern.

I och för behandling av sådana frågor berörande arbetsförhållandena, som falla under de s. k. Whitley-nämndernas uppgifter, bestämmer lagen, att för varje järnvägsbolag skall upprättas ett eller flera råd, bestående av lika antal representanter för driftsledningen och för personalen. Närmare bestämmelser om rådens verksamhet skola uppgöras av en kommitté, bestående av sex representanter för bolagen och lika många representanter för personalens organisationer.

För behandling av järnvägspolisens löne- och tjänstefrågor skall också för varje järnvägsbolag upprättas en rådgivande institution på paritetisk grund, från vilken skall kunna vädjas till en central institution, till lika antal representerande båda sidor. Uppnås icke ömsesidig överenskommelse inom den centrala institutionen, skall utses opartisk ordförande med befogenhet att fälla bindande utslag. Ordföranden utses, i händelse av bristande enighet om valet, av arbetsministern.

Lagens bestämmelser om sättet för handläggning av personalens (icke polisens) löne- och tjänstefrågor skola upphöra att gälla efter ett års i förväg skedd uppsägning från någondera sidan, tidigast dock den 1 januari 1924.

Särskilda bestämmelser meddelas om s. k. *lätta* (sekundära) *järnvägar*, vilkas tariffpolitik i vissa hänseenden underställts taxemyndighetens avgörande; exempelvis i det fall, att en lätt järnväg anslutits till en vanlig, skola sålunda föreskrifter kunna fastställas ifråga om tariffer för samtrafik, villkor för godsbefordran på järnvägens respektive varuägarens risk, klassifikation av fraktgods, avgifter för godsbefordran utom järnvägens område m. m. Nya bestämmelser meddelas vidare om rätt för trafikministern att med skattkammarens samtycke bevilja förskott av statsmedel för anläggning av lättare järnvägar samt om rätt för grevskaps- och kommunalstyrelser att lämna garanti för ränta å bolags lån eller för utdelning å deras aktiekapital. Vanligt järnvägsbolag kan beklädas med befogenhet att förvärva sådan lätt järnväg, som kommit till stånd efter lagens ikraftträdande, även utan samtycke av ägarna till den lätta järnvägen.

Slutligen meddelas i lagen en del *allmänna föreskrifter* rörande åtgärder för underlättande av samtrafik mellan olika bolag, prolongation av före kriget gällande överenskommelser i detta avseende, avgivandet av vissa närmare angivna statistiska uppgifter rörande trafiken m. m. Beträffande sådana uppgifter, som erfordras för utjämning av järnvägsbolagens ekonomiska mellanhavanden, äger trafikministern viss bestämmanderätt efter infordrat utlåtande från en kommitté, bestående av representanter för järnvägsbolagen och experter på affärslivets område.

Att märka är, att trafikministerns befogenhet enligt lag av år 1919 (Ministry of Transport Act) att anställa lokala undersökningar av landets järnvägsväsen utsträckes att gälla även hans funktioner enligt den nya lagen, samt att den vid trafikministerns sida enligt 1919 års lag upprättade rådgivande myndigheten beklädes med motsvarande uppgift ifråga om den nya lagens tillämpning.

Lagen äger tillämpning i England med Wales och Skottland, men däremot icke i Irland.

I dess helhet kan lagen sägas beteckna ett högst betydande steg fram mot en rationell organisation av det engelska järnvägsväsendet. Den amalgamation av bolagen, som bildar lagens grundval, och de vidsträckta befogenheter, som lagts i händerna på trafikministern och den nya taxemyndigheten, äro otvivelaktigt att beteckna som en frukt av erfarenheterna från statskontrollen under krigstiden. Samtidigt har konkurrensprincipen och bolagens egna vinstintresse allt fortfarande lämnats ett visst spelrum, varav man uppenbarligen väntar sig stora resultat med avseende å anordningar till tjänst för allmänheten.

Den nya organisationens svåraste uppgift torde bliva fastställandet av sådana avgifter och taxor, som på samma gång tillgodose trafikanternas intressen och lämna bolagen en skälig vinstmarginal. Liksom helt nyligen för järnvägsväsendet i Amerikas

förenta stater har härvid bestämts, att vinsten så långt möjligt skall fixeras till visst belopp. Detta ställer ofantligt stora krav på den taxebestämmande myndigheten, och ännu återstår att se, om ett experiment i sådan skala skall kunna lyckas. Med den mångfald av tariffer, som måste komma att existera i och för taxornas anpassning efter det praktiska livets skiftande krav, blir det givetvis en ytterst vansklig uppgift att i olika fall bestämma den punkt, där den trafikerande allmänhetens intressen och bolagens anspråk på viss vinst mötas.

Närmare bestämt blir taxemyndighetens förnämsta uppgift att tillse, huru den lagbestämda vinsten skall kunna upprätthållas med tillgodoseende samtidigt av trafikanternas intresse av låga avgifter och frakter. Med kännedom därom, att taxelindringar kunna framskapa ny trafik och sålunda ofta låta sig väl förena med järnvägarnas ekonomiska intresse, torde det kunna förväntas, att intresset icke minst kommer att inrikta sig på utfinnandet av, huru långt ett framgående på denna väg är möjligt. Härvid blir det givetvis av största betydelse, att besparingar genomföras i driften, emedan dessa medföra såväl direkt ekonomisk fördel genom att bidraga till nettots ökning som indirekta fördelar genom att möjliggöra taxenedsättningar och som en följd därav ökad trafik. I själva verket öppnar också bolagens amalgamation vidsträckta utsikter för administrationskostnadernas nedbringande ävensom för sådana tekniska förbättringar och förenklingar, som medföra besparingar. Genom att tillförsäkras viss andel i uppkommet överskott ha också bolagen gjorts direkt intresserade av en ekonomisk och effektiv skötsel.

Visserligen kunde det tänkas, att bolagens ekonomiska intresse närmast skulle driva dem att yrka på upprätthållandet av relativt höga taxor, eventuellt med åsidosättande av arbetet på driftens ekonomisering. Mot en dylik politik torde emellertid den för kritik från allmänheten utsatta taxemyndigheten bilda en nog så effektiv motvikt. I pressen ha också uttalats farhågor i helt annan riktning, nämligen att varken personavgifter eller frakter skola kunna upprätthållas på sådan nivå, att den lagstadgade vinsten täckes. Uppenbarligen är också faran härför större under sådana tryckta tider som de rådande än under mera normala förhållanden.

Huruvida de på uppsägning ställda bestämmelserna om behandling av personalens löne- och tjänstefrågor skola bliva beståndande, är det givetvis omöjligt att förutsäga. Erinras må dock, att den provisoriska anordning av samma slag, som nu ägt bestånd i nära två år, på ett mycket lyckligt sätt visat sig fylla sin uppgift.

London den 27 september 1921.

Erik Sjöstrand.

Ny engelsk bostadslag.

Den 1 juli 1921 utfärdades i England en ny bostadslag, enligt vilken 1919 års lagstiftning i ämnet i vissa delar reviderats.[1]

Genom tilläggslag av sistnämnda år (Housing Additional Powers Act) beviljades ett statsunderstöd av 130—160 £ för varje hus, som uppfördes av enskilda företagare och allmännyttiga sammanslutningar och varå arbetet tagit sin början inom ett år efter lagens antagande samt avslutats inom ytterligare fyra månader. Lagen av innevarande år bestämmer, att subventionen skall tillkomma byggnadsföretag, som påbörjas inom en tid av 2 ½ år efter antagandet av 1919 års tilläggslag. Samtidigt stadgas emellertid, att de villkor, som tidigare kunna ha föreskrivits för subvention åt husbyggnader, varå arbetet icke påbörjats före lagens utfärdande, skola sättas ur kraft från och med den 1 juli 1921. Man har härigenom velat bereda möjlighet att framdeles tillämpa ändrade villkor för subvention åt alla nya byggnadsföretag.

Jämväl föreskriver lagen, att de villkor, som sålunda uppställas för subventions åt-

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1919, sid. 802 och årg. 1920, sid. 174.

njutande, och vilka tidigare fastställts av hälsovårdsministern ensam, skola underställas parlamentet.

Enligt bestämmelse i 1919 års tilläggslag kunde kommunalmyndigheterna inom sitt område förbjuda utförandet av byggnadsföretag, som icke avsåge att bereda bostäder åt befolkningen och som vore ägnade att skapa brist på arbetskraft och material för nödiga bostäders uppförande. Mot kommunalmyndighets beslut kunde dock vädjas till en särskild nämnd med befogenhet att träffa slutligt avgörande. Hithörande bestämmelser hava nu alldeles upphävts.

Å andra sidan hava kommunalmyndigheterna medgivits uttrycklig befogenhet att utföra husbyggnadsföretag enligt 1919 års huvudlag även utom sitt område och för ändamålet träffa avtal med andra kommunalmyndigheter samt upptaga nödiga lån.

Enligt bestämmelse i 1919 års tilläggslag äger hälsovårdsministern att föreskriva villkor för upplåning från grevskapsrådens sida medelst utgivande av obligationer eller på annat sätt i och för utlåning åt enskilda kommuner inom grevskapsområdet för bostadsändamål. Den nya lagen förklarar denna bestämmelse även innefatta befogenhet för ministern att föreskriva villkor för sådan utlåning åt kommunerna.

Enligt tidigare lagstiftning äga grevskapsråden och andra lokalmyndigheter att mot viss ränta utlämna lån till arbetare för anskaffande av egna hem samt att av egna medel besörja ombyggnad av bristfälliga boningshus och sedermera utkräva kostnaderna härför jämte viss ränta därå av vederbörande mark- och husägare. Den nya lagen bestämmer, att i dylika fall räntan å förskjutna medel framdeles skall tid efter annan kunna ändras av hälsovårdsministern med skattkammarens samtycke, samt att skilda räntesatser kunna fastställas för olika ändamål och i olika fall.

Enligt 1919 års bostadslagar kunna allmännyttiga sammanslutningar erhålla understöd, lån eller borgen av det allmänna för uppförande av bostäder åt arbetarklassen, ävensom genom expropriation beredas tillgång till mark för anläggning av trädgårdsstäder och genomförande av stadsplaner. Såsom allmänt villkor har gällt, att i stadgarna utdelning å andelar eller ränta å utgivna lånebevis är begränsad till högst 6 %. Nu har i stället uppställts som villkor, att utdelning eller ränta icke överstiger den procentsats, som tid efter annan kan fastställas av skattkammaren och att, oavsett vad stadgarna föreskriva, den allmänna sammanslutningen skall hava rätt att lånevägen anskaffa medel mot ränta, som icke överstiger den av skattkammaren fastställda.

Föreskrifter meddelas också i den nya lagen om lån ur lånefonden för allmänna arbeten (Public Works Loan Fund) till allmännyttiga sammanslutningar i och för anläggning av trädgårdsstäder. Dylika lån skola lämnas på samma villkor, som enligt 1919 års huvudlag i allmänhet gälla för statslån till allmännyttiga bostadsföreningar, d. v. s. på högst 50 års återbetalningstid, mot säkerhet av inteckning samt till högst tre fjärdedelar av kostnaderna för anläggningen.

Enligt 1919 års huvudlag är staten pliktig att årligen täcka den förlust, som uppkommer å bostadsproduktionen för det allmännas räkning, sedan vederbörande lokalmyndighet bidragit med ett belopp, motsvarande en penny för varje av myndigheten uttaxerat pund om året. Vad de olika kommunerna i London (metropolitan boroughs) beträffar, bestämmer emellertid den nya lagen, att motsvarande förlust å deras byggnadsverksamhet i första hand skall kunna täckas av Londons grevskapsråd, som sedermera äger åtnjuta gottgörelse för egna förluster å detta konto ur statskassan. De närmare villkoren för ordnandet av dessa mellanhavanden skola underställas parlamentet.

Lagen äger tillämpning å Irland, men icke å Skottland, för vilket senare land särskilda bestämmelser redan förut gällt.

London den 29 september 1921.

Erik Sjöstrand.

Socialförsäkringen i Tcheckoslovakien.

(Berättelse från en studieresa.)

Den tcheckoslovakiska staten övertog för sitt område de sociala försäkringslagar, som dittills gällde i det gamla Österrike respektive för det slovakiska området i Ungern. Försäkringen omfattar obligatorisk sjukförsäkring, olycksfallsförsäkring, invaliditetsförsäkring för gruvarbetare samt pensionsförsäkring för privata tjänstemän. Den tcheckoslovakiska republiken anpassade dessa lagar efter sina förhållanden genom särskilda lagar och förordningar av den 15 maj 1919 och den 22 december 1920.

Sjukförsäkringen. Sjukförsäkringen omfattar alla personer, som arbeta mot lön med undantag av de offentliga tjänstemännen. År 1920 voro sålunda 2 358 000 personer försäkrade enligt sjukförsäkringslagen.

Organisationen av sjukförsäkringen har inom den nya staten grundligt omgestaltats. Medan det gamla Österrike led av samma splittring inom sjukförsäkringen som det tyska riket, gick den tcheckiska regeringen resolut över till att upplösa en hel del alldeles onödiga sjukkasseorganisationer, och i stället för de enligt den österrikiska lagen tillåtna fackliga kassorna etc. upprättades s. k. distriktskassor. Medan sålunda vid statsvälvningen funnos cirka 1 700 sjukkassor i landet, har antalet genom reorganisationen nedbringats till 503, däribland 309 distriktssjukkassor, 72 gruvarbetarkassor, 11 kassor särskilt avpassade för jordbruket, 30 fabrikskassor och 81 fristående kassor. De särskilda kassorna för jordbruket voro en koncession, som regeringen måste göra åt den parlamentariska konstellationen; upprättandet av dylika självständiga jordbrukskassor är beroende av, att inom ifrågavarande distrikt finnas 1 000 försäkringspliktiga jordbruksarbetare, och att dessa såväl som deras arbetsgivare med majoritet besluta om upprättande av sådana självständiga kassor. I annat fall äro jordbruksarbetarna utan vidare försäkringspliktiga i den allmänna distriktskassan, och något större bruk har icke heller gjorts av tillåtelsen att bilda självständiga sjukkassor för jordbruket, vilket framgår av det ringa antalet dylika kassor mot den stora siffran allmänna distriktskassor. Gruvarbetarnas särskilda sjukkasseorganisation har sin historiska tradition, därför att på hela kontinenten bergsbruket tidigast av alla industrigrenar införde sociala försäkringsinrättningar.

För Slovakien och »Karpato-Ryssland» har upprättats en enhetlig kassa med 29 filialer i olika landsdelar och dessutom en särskild kassa för jordbruksarbetare och självständiga bönder. Meningen är emellertid att ännu mera förenkla organisationen av sjukförsäkringen och att i huvudsak endast bygga på distriktskassesystemet, så snart den tilltänkta stora reformen av hela socialförsäkringen under införande av allmän pensionsförsäkring kommer att genomföras. En del kassor av annan typ har man hittills emellertid ansett sig icke böra avskaffa, därför att de i socialt hänseende ha att uppvisa sådana rent av förebildliga inrättningar, att man icke utan skada för vidkommande försäkrade hade kunnat upphäva dem. Till sådana kassor hör t. ex. den sjukkassa, som ett stort industriellt bergverk i Witkowitz i Mährisch-Ostrau upprättat med egna sjukhem, läkare, sanatorier o. s. v.

Den tcheckoslovakiska sjukförsäkringens prestationer äro enligt nu gällande lag:

1) Fri läkarvård, medicin etc. under ett helt år.

2) Sjukhjälp till ett belopp av cirka $^2/_3$ av den genomsnittliga dagliga arbetsförtjänsten enligt tretton olika löneklasser, varav den högsta utgör 36 tcheckiska kronor om dagen. Sjukkassorna kunna genom egna stadgebestämmelser gå ännu längre och ha delvis gjort detta genom tillfogande av vidare två frivilliga klasser med en daglig lön av 39 respektive 42 tcheckiska kronor.

3) Mödrar erhålla sjukhjälp under 6 veckor före och 6 veckor efter förlossningen med ett belopp av $^2/_3$ av arbetsförtjänsten. Dessutom lämnas en ampremie under 12 t. o. m. 26 veckor, utgörande ca $^1/_3$ av den genomsnittliga arbetsförtjänsten.

4) Begravningshjälp, beräknad efter ett belopp av 30 gånger den genomsnittliga dagliga arbetsförtjänsten.

5) Fri läkarvård för de sjukförsäkrades *familjemedlemmar och vid dödsfall* en begravningshjälp från 60 till 300 kronor.

Premierna till sjukförsäkringen utgöra ungefär 6 % av arbetslönen; hälften betalas av arbetsgivaren och den andra hälften av den försäkrade. Inkasseringen är densamma som i Tyskland, d. v. s. arbetsgivaren har att till kassan inbetala premien för de hos honom sysselsatta arbetarna.

Såsom rättslig instans vid eventuella stridigheter fungerar skiljedomstolen för socialförsäkringen. Uppsikten över *försäkringen* är statlig, men vid sidan av den statliga uppsikten har man inom den tcheckoslovakiska staten upprättat en särskild institution, som jag annars ännu icke påträffat någonstädes. Man har nämligen där frångått den gamla österrikiska principen, som för övrigt även tillämpas i Tyska riket, att sjukkassornas styrelser bildas av arbetsgivare och arbetstagare gemensamt i den relation, som de bidraga med sjukförsäkringspremierna. Sålunda hade arbetsgivarna förut $^1/_3$ av platserna i styrelsen och arbetstagarna $^2/_3$. Efter den tcheckiska lagens genomförande skulle arbetsgivarna, som ju nu få betala hälften av avgifterna, också haft hälften av platserna i styrelsen. Men regeringen ansåg det vara bättre att lämna hela styrelsen i arbetarnas händer och i stället upprätta ett kontrollråd i varje kassa, som helt överlämnades åt arbetsgivarna. Praktiken är sålunda nu den, att de försäkrade arbetarna själva förvalta sin kassa, men deras arbetsgivare ha att kontrollera förvaltningen och kunna, därest de ha svårare anmärkningar att göra, appellera till skiljedomstolen.

Rörande sjukförsäkringens finanser föreligga ännu icke några enhetliga siffror för Tcheckoslovakien, sedan det blev självständigt. De enhetliga siffror jag kommit över gälla för *Böhmen, Mähren och* österrikiska Schlesien och för åren 1913—1916. År 1916 utgjorde sålunda kassornas inkomster 25 miljoner österrikiska kronor, däribland premier 22 miljoner kronor. Utgifterna voro 24 *miljoner kronor*, däribland 20 miljoner kronor direkta prestationer på sjukförsäkringens område. Utgifternas procentuella fördelning på några av de viktigaste posterna synes av följande siffror:

	1913	1916
Läkararvoden	18·7 %	20·8 %
Medicin	11·4 »	13·8 »
Sjukhuskostnader	8·3 »	8·3 »
Begravningshjälp	2·2 »	2·6 »
Sjukhjälp	49·6 »	45·6 »
Administration	9·5 »	12·7 »
Diverse utgifter	0·3 »	5·6 »

Procentberäkningen är grundad på summan inbetalda premier; för år 1916 överstego utgifterna sålunda inkomsterna av premier med 9·4 %.

Läkarfrågan har i Tcheckoslovakien vållat liknande svårigheter som i Tyska riket. Innevarande år har en läkarstrejk t. o. m. förekommit, uppvisande ungefär samma företeelser som vid dylik strejk i Tyskland. Man hade därför från myndigheternas sida tagit under övervägande utfärdande av en särskild lag eller förordning mot dylika strejker från läkarnas sida, men då genom förhandlingar slutligen samförstånd uppnåddes mellan sjukkassorna och läkarna, kunde man tills vidare avstå därifrån. Inom socialdepartementet är man emellertid enig om, att läkarfrågan måste lösas på en helt annan grundval än hittills, och att *detta bör ske i samband* med den allmänna reform av den tcheckoslovakiska socialförsäkringen, som förberedes. Socialministern, professor Gruber, förklarade för mig, att endast tjänsteläkarsystemet kan tillfredsställa de krav på läkarvård, som sjukförsäkringen har att uppfylla. I den nu gällande sjukförsäk-

ringslagen är läkarfrågan visserligen omnämnd; enligt denna skall läkarsystemet vara organiserat enligt s. k. fritt läkarval. Men denna bestämmelse har, enligt vad mig sades, inskrivits i lagen, utan att man egentligen visste, vad den innebär, och man har nu tillsatt en kommitté, som skulle i Tyska riket närmare studera frågan. Tills vidare användes icke det organiserade fria läkarvalet i någon nämnvärd utsträckning. Den allmänna sjukkassan i staden Prag, som har över 40 000 medlemmar, har i sin tjänst 38 läkare och dessutom 15 specialläkare och tandläkare. Var och en av dessa har ett visst distrikt, och sjukkassan sänder sina patienter till honom. Han erhåller för varje sjukdomsfall, som han behandlar, 15 kronor. Specialläkarna ha 50 % högre honorar. Med denna honorering komma läkarna upp till ett genomsnittligt årshonorar på mellan 40- och 50 000 kronor. I minimum pläga de ha cirka 20 000 kronor, och det högsta läkarhonoraret var under det sista året 72 000 kronor. Samma system användes även av andra sjukkassor, men man har också i många kassor särskilda avtal med läkarna, enligt vilka honoraret utgår för varje enskild prestation. Såsom exempel nämndes mig för Prags omgivning, att läkaren erhåller 7 kronor för varje besök hos den sjuke och 3 kronor för besöket, när den sjuke uppsöker läkaren. Dessutom lämnas för längre vägar en särskild ersättning med kostnaderna för vagn samt kronor 1·50 per km. för läkarens tid.

Särskilda svårigheter bereder lantbefolkningens försörjning med läkarvård, ty även i Tcheckoslovakien bosätta sig läkarna helst i de stora städerna, medan landsbygden med sina små städer har ringa tillgång på läkare. Denna fråga vill man även lösa vid den kommande reformen. Den förre socialministern, doktor Winter, som är auktoritet på tcheckiska socialförsäkringens område, sade mig, att han ämnar föreslå bl. a. införande av ett liknande system som armén i det gamla Österrike använde, nämligen att bekosta utbildningen av ett visst antal unga läkare årligen, mot villkor att dessa förplikta sig till tjänstgöring inom sjukförsäkringen under vissa år. Man skulle på detta sätt få ett antal, kanske 20 eller 30 unga läkare årligen, som man kunde under de kontrakterade åren använda just för sådana platser, där läkarbrist finnes. Såvida de önska stanna i sjukförsäkringens tjänst även efter den kontrakterade tiden, skulle man kunna bereda dem tillfälle till bosättning i större städer, om de så önska.

Det läkarsystem, som ovannämnda sjukkassa i Prag använder, är för de försäkrade säkerligen icke det bästa, därför att läkaren honoreras per sjukdomsfall, likgiltigt hur stort besvär den sjuke gör honom. Läkaren får på detta sätt ju ett intresse av att bli av med den sjuke så fort som möjligt och att icke besväras av honom för många gånger. Läkarens och sjukkassans materiella intressen sammanfalla alltså, och resultatet är också, att bland de sjukkasseräkningar, jag hade tillfälle att se, hade Prags sjukkassa de relativt lägsta utgifterna för läkarvården med 6 % för läkare och 1·4 % för sjukkontrollen, tillsammans sålunda 7·4 %. Till jämförelse kan nämnas, att motsvarande siffror för de andra distriktskassor, om vilka jag erhöll kännedom, växlade mellan 11·4 och 24·1 %.

»Sjukkassehysteri» är också inom den tcheckoslovakiska sjukförsäkringen ingen obekant företeelse, och på arbetsministeriet förklarade man mig, att den bidrager till att komplicera läkarfrågan. Värst är det i tider med ekonomisk depression på arbetsmarknaden, då tydligen ett stort antal arbetslösa försöka att genom simulerad sjukdom komma i åtnjutande av den kontanta sjukhjälpen. Enligt de intryck, jag erhöll under mina samtal såväl med nuvarande socialministern som med hans företrädare, synes det mig vara sannolikt, att Tcheckoslovakien vid den kommande reformen av socialförsäkringen kommer att åtminstone i mycket stor utsträckning eftersträva systemet med fast anställda läkare i sjukförsäkringens tjänst.

Olycksfallsförsäkringen. Olycksfallsförsäkringen är i Tcheckoslovakien distriktsvis organiserad i motsats till det Tyska rikets olycksfallsförsäkring, som vilar på facklig grundval. Man har upprättat tre försäkringsanstalter, vilka ha sitt säte i Prag, Brünn

och Pressburg. Antalet försäkrade utgjorde år 1918 c:a 2 300 000. Försäkringspliktiga äro alla arbetare och funktionärer i fabriker, järnverk, gruvor, stenbrott, hantverk med mekanisk drivkraft, byggnadsindustrien, lantbruket samt sådan skogsindustriell verksamhet, som använder motorisk kraft.

Prestationen uppgår till en årsränta på $^2/_3$ av den årliga arbetslönen vid fullständig invaliditet. Maximum av arbetsförtjänst för räntans beräkning är satt till 12 000 kronors årsinkomst. Vid partiell invaliditet beräknas räntan enligt invaliditetsgraden. Förolyckas en försäkrad arbetare, erhåller vid dödsfall änkan 20 % och barn intill femton år 15 till 20 % av årsarbetsförtjänsten i ränta. Begravningshjälpen uppgår till 900 kronor.

I motsats till olycksfallsförsäkringen i Tyska riket använder den tcheckiska olycksfallsförsäkringen kapitaltäckningssystemet, och avgifterna äro reglerade enligt riskplacering. I genomsnitt utgör premien cirka 2·5 % av arbetslönen. Den betalas i sin helhet av arbetsgivaren. I Böhmen, Mähren och Schlesien utgjorde år 1921 de av arbetsgivarna inbetalade premierna 124 miljoner kronor. Rörande finanserna erhöll jag för år 1919 följande siffror beträffande Böhmen, Mähren och Schlesien:

Kapitalbehållning	kr.	174 000 000
Under året utbetalda räntor till efterlevande	»	1 852 000
Olycksfallsräntor	»	14 094 000
Administration	»	8 145 000
Andra utgifter	»	6 135 000
Premier	»	70 500 000

Administrationen drog sålunda icke mindre än 11·4 % av premierna.

Rörande olycksfallsfrekvensen uppgavs, att år 1919 förekommo 633 anmälda olycksfall på vart 10 000-tal försäkrade, däribland 6·7 % skadade med dödlig utgång.

Administrationen är paritetisk; arbetsgivarna och arbetarna ha vardera hälften av styrelsens medlemmar. Staten har intet inflytande på förvaltningen, men uppsiktsrätt. Räntorna fastsättas av anstalternas tjänstemän; endast stridiga fall avgöras av styrelsen och slutligen i sista instans av skiljedomstolen, som är paritetiskt sammansatt av arbetsgivar- och arbetstagarrepresentanter under ordförandeskap av en statlig tjänsteman med domarkompetens.

Gruvarbetarnas invaliditetsförsäkring. Försäkringspliktiga äro alla bergsmän. Antalet försäkringspliktiga utgjorde år 1920 cirka 124 000 personer.

Organisationen är densamma som för gruvarbetarnas sjukförsäkring, s. k. »Bruderladen», vilka äro uppdelade på två avdelningar, en sjukavdelning och en pensionsavdelning. Ordförande utnämnes av arbetsgivaren.

Avgifterna äro graderade efter ålder och vidkommande gruvbrytnings art. Hälften betalas av arbetsgivaren och den andra hälften av den försäkrade.

Vid inträdande invaliditet betalas en ränta, som numera är fastsatt till minimum 1 200 kronor. Änkeräntan utgör $^1/_3$ av invaliditetsräntan. Dessutom utgår särskild ränta till fader- eller föräldralösa barn med $^1/_3$ respektive $^1/_6$ av invaliditetsräntan. Kassorna kunna i sina stadgar självständigt bestämma om högre prestationer.

År 1916 hade dessa kassor i Böhmen, Mähren och Schlesien en kapitalbehållning på 93·5 miljoner kronor, deras årsinkomst utgjorde 14·1 miljoner och utgifterna 12·8 miljoner. År 1920 utbetalades i Böhmen ensamt 15·8 miljoner i räntor. Administrationen kostade 198 000 kronor. Antalet räntetagare uppgavs för Böhmen till 38 300, däribland 15 200 invalider, 14 900 änkor och 8 200 barn.

Privatfunktionärernas försäkring. Även denna försäkring övertogs från den gamla österrikiska socialförsäkringen, men är icke genomförd i Slovakien, som tidigare ju hörde till Ungern. Den är reglerad genom en tcheckisk lag av den 15 februari 1920.

Försäkringen omfattar samtliga i privat tjänst anställda funktionärer, som äro över 16 år gamla. En fast avgränsning av begreppet funktionärer är icke given, men förutsättningen är, att vidkommande icke utför egentligt kroppsarbete. Offentliga tjänstemän äro undantagna från försäkringsplikten. Försäkringen är organiserad i en allmän pensionsanstalt, som har sina förgreningar i de olika statliga förvaltningsområdena. De försäkrade äro indelade i sexton löneklasser, varav den högsta för närvarande är satt till 9 000 kronor.

Försäkringen lämnar dels en invaliditetspension vid inträdd invaliditet, dels en ålderspension vid uppnådd 70 års ålder för män och 65 år för kvinnor, såvida de varit försäkrade under 40 år. Rätt till invaliditetspension uppnås efter 5 års försäkring. Pensionen beräknas efter den löneklass, i vilken vidkommande varit försäkrad, och utgår med 75 % av minimiinkomsten i vidkommande löneklass. Änkepensionen utgör hälften av den försäkrades invaliditetspension. Faderlösa barn erhålla, intill dess de uppnått en ålder av 18 år, 1/3 av faderns invaliditetspension efter tioårig försäkring. Har pensionstagaren under den tid, han själv erhåller pension, egna barn, erhåller han för deras uppfostran ett bidrag till ett belopp av 1/6 av sin egen pension. Begravningshjälp utgår med 1/4 av årliga pensionsbeloppet.

Premierna utgöra cirka 16 % av den försäkrades ålderspension. I de lägsta fyra klasserna betalar arbetsgivaren 2/3 och den försäkrade 1/3 av premierna. I de övriga tolv klasserna betalar arbetsgivaren hälften och den försäkrade hälften. I den lägsta löneklassen utgör årspremien 72 kronor, i den högsta klassen 1 080 kronor. År 1920 utgjorde premieinkomsterna 56 miljoner kronor.

Förberedelserna till reform av hela socialförsäkringen. Samtliga de ovannämnda försäkringsgrenarna existerade redan inom den habsburgska monarkien, och den tchechiska staten hade sålunda till en början endast att avpassa dem efter de nya förhållanden, som uppstodo vid statsvälvningen; man ämnar emellertid icke bibehålla dem i sitt nuvarande skick för framtiden. Meningen är att genomföra en invaliditets- och åldersförsäkring i samma utsträckning som sjukförsäkringen. Det förberedande arbetet har redan påbörjats, och inom socialdepartementet äro kommitterade sysselsatta med en utredning av hithörande frågor. Detta arbete har emellertid ännu icke framskridit så långt, att några bestämda beslut hunnit fattas eller några meddelanden därom kunnat lämnas till offentligheten. Jag erfor emellertid, att kommitterade äro eniga om grundsatsen, att en enhetlig försäkring av alla lönarbetare bör genomföras. Sjukförsäkringen anses böra vara grundvalen för hela socialförsäkringen; den skall organiseras i enhetliga kassor, så att den splittring, som på sjukförsäkringens område ännu förefinnes, skall fullständigt slopas. Man överväger för närvarande även slopandet av olycksfallsförsäkringen som självständig inrättning. Därest denna uppfattning segrar, skulle olycksfallsförsäkringen helt enkelt ingå i själva invaliditetsförsäkringen, d. v. s. olycksfallen skulle jämställas med invaliditet av andra orsaker. Den mycket inflytelserika personlighet, som lämnade mig dessa uppgifter, tillade emellertid, att svårigheterna just i denna senaste fråga på grund av historiska skäl äro mycket stora. Därigenom att olycksfallsförsäkringen har framgått ur arbetsgivarnas gamla ansvarsplikt för inom deras företag vid arbetet inträffade olycksfall, ha olycksfallsräntorna blivit högre än livräntorna vid vanlig invaliditet pläga tillmätas. Det är omöjligt att reducera olycksfallsräntorna, ty det skulle arbetarna aldrig gå med på, men det är oerhört svårt att vid införande av invaliditetsförsäkring sätta ålderdoms- och invaliditetsräntorna lika högt som olycksfallsräntorna. Någon utväg ur denna komplicerade fråga har man ännu icke funnit.

Däremot är fullständig enighet uppnådd i fråga om den gemensamma organisationen för sjuk-, invaliditets- och åldersförsäkring. De distriktsvis organiserade sjukkassorna skola bli grundvalen för försäkringsorganisationen och få upptaga premierna, i vilka ingå avgifterna för hela försäkringsverket, alltså för sjuk-, invaliditets- och åldersförsäkringen.

Den nu sittande regeringen är en tjänstemannaregering, därför att den parlamentariska konstellationen icke höll för en parlamentarisk regering. Det stora reformverket kan emellertid icke bringas till parlamentarisk behandling, förrän regeringsfrågan blivit löst och en parlamentarisk regering åter övertagit regeringsmakten. Man är för närvarande inom de politiska partierna ivrigt sysselsatt med att ordna denna fråga, och man hoppas att ganska snart få krisen löst. Socialdemokratien har såsom villkor för att den skall ingå i en ny regeringskoalition uppställt kravet på snaraste genomförande av reformen inom socialförsäkringen i enlighet med ett av detta parti uppställt program.

Programmet ifråga föreligger i ett av den förre socialministern utarbetat lagförslag rörande en enhetlig socialförsäkring i Tcheckoslovakien. Enligt förslaget skola alla arbetstagare vara försäkrade mot sjukdom, ålder och invaliditet, inberäknat invaliditet genom olycksfall i arbete. Försäkringen sker genom en s. k. distriktsförsäkringsanstalt, omfattande vad som motsvarar ungefär ett län hos oss. Denna anstalt åligger hela administrationen. Alla inom försäkringsanstaltens område anställda personer äro medlemmar av anstalten från och med den dag, de tillträtt sin anställning. Försäkringsanstalten inkasserar premierna hos arbetsgivarna, ordnar läkarvård, sjukhusvård, utbetalande av sjukpengar o. s. v. Dess organ äro generalförsamlingen, styrelsen och kontrollutskottet. Generalförsamlingen bildas av ombud för de försäkrade, styrelsen väljes av generalförsamlingen. Kontrollutskottet skall till $^2/_3$ bestå av arbetsgivare och till $^1/_3$ av försäkrade. De försäkrades ombud i kontrollutskottet väljas av generalförsamlingen, arbetsgivarnas representanter väljas av arbetsgivarna genom direkta val. Utskottet har till uppgift att kontrollera styrelsens åtgärder och hela försäkringsanstaltens ledning och räkenskaper.

Distriktsförsäkringsanstalten blir sålunda grundvalen för det hela; den för register över de inom dess område försäkrade personerna och har även att vid inträdande olycksfall och invaliditet företaga de nödvändiga undersökningarna för bestämmande av ersättningen. Själva fastställandet av beloppen tillkommer emellertid en centralförsäkringsanstalt, som upprättas i Prag. Distriktsanstalten utskriver och inkasserar försäkringspremierna för alla grenar av socialförsäkringen, kontrollerar räntetagarna, utbetalar dem beviljade räntor och besörjer i övrigt hela förbindelsen mellan försäkringsanstalterna, de försäkrade och arbetsgivarna. Men den står under uppsikt av den centrala invaliditets- och åldersförsäkringsanstalten, som utnämner verkställande direktör för distriktsanstalten och även måste bekräfta valet av anstaltens huvudbokhållare.

De ovan relaterade svårigheterna med hänsyn till räntornas storlek vid invaliditet på grund av olycksfall eller invaliditet av andra orsaker söker man lösa på följande sätt: Invaliditetsräntan på grund av olycksfall kan uppgå till 60 % av den skadades högsta årliga arbetsförtjänt eller, om han under året varit arbetslös längre tid, hans sista arbetsförtjänst multiplicerad med 300. Vid invaliditet, uppstående av andra orsaker, ersättes endast intill $^1/_3$ av årsinkomsten, och ränta beviljas överhuvudtaget först när arbetsförmågan har gått ned till $^1/_3$ av vad den tidigare varit. Med hänsyn till olycksfallen skall industrien indelas i riskklasser och premierna bestämmas enligt risken.

Den centrala försäkringsanstalten organiseras på samma sätt som distriktsanstalterna med generalförsamling, styrelse och kontrollutskott. Generalförsamlingen består emellertid här till $^2/_3$ av ombud för de försäkrade och till $^1/_3$ av arbetsgivarnas ombud. De försäkrades ombud väljas av distriktsförsäkringsanstalternas styrelser; arbetsgivarna välja sina ombud direkt. Generalförsamlingen väljer styrelsen och 6 medlemmar till kontrollutskottet. För fastställande av ersättningsbelopp tillsättas särskilda kommissioner, bestående av 4 medlemmar; ordföranden och hans ställföreträdare utnämnas av socialministern och äro statstjänstemän. De övriga medlemmarna väljas av styrelsen. Två av dessa väljas bland de försäkrade och en bland arbetsgivarna.

För varje distriktsförsäkringsanstalt skall finnas en skiljedomstol, som väljes av försäkringsanstaltens generalförsamling och har till uppgift att avgöra i sådana fall,

där en försäkrad icke vill foga sig i försäkringsanstaltens beslut. Mot skiljedomens avgörande kan appelleras till en försäkringsdomstol. Dylika försäkringsdomstolar skola upprättas i Prag, Brünn och Pressburg. Domstolarnas ordförande och deras ställföreträdare skola vara jurister och utnämnas av socialministern. De två bisittarna väljas av centralförsäkringsanstalten, och skall den ene tagas bland de försäkrade och den andre bland arbetsgivarna. Slutligen skall en försäkringsöverdomstol upprättas vid den högsta förvaltningsdomstolen i Prag, men inför denna domstol kunna endast de mera juridiskt administrativa frågorna hänskjutas.

Detta är de bärande organisatoriska synpunkterna i förslaget. Med hänsyn till prestationerna kan anföras, att vidsträckta uppgifter rörande förebyggande åtgärder enligt förslaget skola tilldelas distriktsförsäkringsanstalterna såväl som den centrala försäkringsanstalten. Sålunda föreskrives, att distriktsanstalterna skola bilda en egen fond till främjande av ändamål, som stå i sammanhang med sjukförsäkringen. Medel av denna fond skola användas till utomordentligt understöd för åtgärder till vård av sjuka och konvalescenter samt till bekämpande av folksjukdomar, såsom tuberkulos, alkoholism och könssjukdomar. Desslikes kunna medel användas till främjande av strävanden, som stå i samband med nämnda ändamål. Den centrala försäkringsanstalten skall kunna lämna den försäkrade vard för förhindrande av invaliditet eller för att åter göra honom förvärvsduglig. Förslaget går i detta avseende något längre än motsvarande bestämmelser i den tyska försäkringen. Försäkringsanstalten kan anordna dylik vård på sjukhus även mot den sjukes vilja, såvida dylik sjukhusvård synes vara förutsättning för uppnående av målet.

Med hänsyn till de privata funktionärernas invaliditets- och åldersförsäkring finnes i förslaget en bestämmelse, som är avsedd att tillgodose de högre anspråk, dessa personer ha enligt nu för dem gällande lag.

Det är antagligt, att de väsentliga principerna i detta förslag komma att förverkligas, såvida det lyckas att få till stand den parlamentariska regering, inneslutande även de tcheckiska socialdemokraterna, man för närvarande eftersträvar. Tcheckoslovakien skulle då bli den första stat, som genomför en enhetlig organisation inom socialförsäkringen och resolut slopar all splittring.

Berlin den 6 oktober 1921.

Wilhelm Jansson.

Arbetsmarknaden på Förenta staternas västkust i september 1921.

(*Berättelse från svenska konsulatet i San Francisco.*)

Efter världskrigets slut började, som bekant, en alltmer tilltagande arbetslöshet göra sig gällande i detta lands östra stater på grund av en allmän inskränkning produktionen. Denna arbetslöshet gjorde sig först senare kännbar på västkusten med dess ej så mycket på industriell verksamhet grundade arbetsmarknad och dess stora förmåga att kunna assimilera arbetskraft för jordbruk och boskapsskötsel. Emellertid kunde man redan under vintern 1920—21 finna, att den balans mellan arbetstillfällen och tillgänglig arbetskraft, som förut visat tydligt överskott på arbetstillfällen, nu svängt i motsatt riktning. Under sommaren 1921 gingo lönerna i lantbruksceutra i Västern betydligt ned, och daglönare, som 1920 utöver mat och logi betalades med 3: 50 à 4 dollars, fingo sommaren 1921 icke mer än 1: 50 à 2 dollars. I och med skördens avslutande och hemkomsten av alla dem, som under sommaren bedrivit fiske norrut, särskilt i Alaska, samt tillströmning av män, som drabbats av arbetslöshet i Östern och önskade tillbringa vintern i Californias mildare klimat, börjar en anhopning av arbetare i denna och angränsande stater, för vilka arbete icke finnes. Denna rörelse av arbetslösa män, som under vintrarna ständigt förekommit, är i år dock

betydligt mer utpräglad än vad förut varit fallet. Detta visar sig tydligt av järnvägarnas anteckningar dels över antalet sålda järnvägsbiljetter, dels över det antal gratispassagerare, som avvisats från tågen. Under det att under år 1920 ett antal av 27 000 upptäcktes och avvisades från Southern Pacifics godståg, blevo endast under augusti månad detta år nästan lika många, eller 26 000, ertappade och nekade transport. Dessa siffror visa tydligt, att den oro, som vid inträdande arbetslöshet här i Amerika ständigt sätter de arbetslösa skarorna i rörelse för att söka sin utkomst på avlägset belägna orter, i år är synnerligen markerad. Till Los Angeles, där så många arbetare varje år gå i vinterkvarter, inströmma nu dagligen en flod av omkring 800 man, för vilka icke något arbete kan beredas, och vilkas under sommaren hopsparade penningar snart måste bliva förbrukade. Ett typiskt drag för arbetare i California har alltid varit det, att de under sommaren arbeta hårt på landet, men sedan under vintern med en hopsparad slant sysslolösa tillbringa sin tid i någon av de större städerna. De låga lönerna sistförflutna sommar ha emellertid förhindrat hopsparandet av en s. k. »winter stake», och skulle därför i år arbetstillfällen under vintern vara mera önskvärda än någonsin tillförne.

Den kommission, som av president Harding kallats till Washington för att studera och avgiva sitt yttrande om det rådande arbetslöshetsproblemet, har bland annat en representant från San Francisco, bankdirektör M. Fleishacker, som om några dagar avreser dit. För hans räkning har material insamlats av »State Labor Commissioner», John Mc Laughlin, vilken i en intervju framhållit ovanstående synpunkter samt lämnat konsulatet en del beräknade siffror över arbetslösheten i de tre västkuststaterna för närvarande. Enligt dessa uppgifter, som avse flertalet städer i dessa stater, skulle antalet arbetslösa utgöra i California 45 440, i Oregon 9 340 och i Washington 16 287.

Tillspord om vilka åtgärder han för sin del skulle önska vidtagna för att råda bot för arbetslösheten, framhöll Mr Mc Laughlin, att han för guvernören i staten California ville så kraftigt som möjligt framhålla önskvärdheten av ordnande av redan förut befintliga offentliga parker samt anläggandet av nya sådana, då för detta skulle kunna användas en stor arbetsstyrka och dessa arbeten ju ur folkhygienisk synpunkt ständigt äro önskvärda.

Gratisbespisning och fattigunderstöd måste med sannolikhet igångsättas denna vinter, *dock måste man härvidlag iakttaga en viss försiktighet, för att icke vetskapen om* dessa understöd skall locka alltför många främlingar till staten.

Stora anslag ha beviljats för anläggande och förbättrande av vägar, men beror det på, om klimatet under vintern kommer att göra det möjligt att någon längre tid sysselsätta arbetare med dessa arbeten, då ju regnet vanligtvis förhindrar deras utförande.

På konsulatet har under de sista månaderna ett stort antal svenskar, mest sjömän, som genom den ringa verksamheten inom skeppsfarten stå utan arbete, gjort förfrågan om hjälp att erhålla sysselsättning i land. Konsulatet har genom vissa överenskommelser med platsanskaffningsbyråer i staden hittills alltid varit i tillfälle att lämna dylikt bistånd, vilket varit förenat med mycket små utgifter.

Svårigheten att göra så tilltager emellertid med varje dag, och oaktat man ju maste hoppas, att det stundande kommittésammanträdet i Washington, D. C. skall resultera i ett ökat intresse från myndigheternas sida, komma konsulatets krafter i berörda avseende troligen att ytterligare tagas i anspråk under den kommande vintern.

San Francisco den 24 september 1921.

Carl Wallerstedt.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk Författningssamling ha under tiden 22 oktober—20 november 1921 publicerats följande författningar rörande sociala frågor:

N:r		Daterad
623.	K. förordn. ang. tjänstgöringsbetyg för sjöfolk	30 sept.
639.	Lag om ändrad lydelse av lagen om allmän pensionsförsäkring	13 okt.
640.	Lag om ändrad lydelse av lagen om övergångsbestämmelser i anledning av lagen om allmän pensionsförsäkring	13 »
660.	K. kung. ang. formulär till den i 14 § av lagen om allmän pensionsförsäkring omnämnda förteckningen	30 sept.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor. —

Handläggningen av tjänstemannafrågor i tcheckoslovakiska statsförvaltningen. Från den 15 augusti 1921 har inom tcheckoslovakiska socialministeriet upprättats en särskild byrå för handläggning av ärenden rörande statstjänstemännens arbets- och tjänsteförhållanden. Den nya byrån, vars uppgift angives vara att tillvarataga statstjänstemännens sociala och ekonomiska intressen, har att behandla bl. a. *frågor rörande utfärdande av nya tjänstgöringsbestämmelser*, upprättande av tjänstemannanämnder, reglering av löner och pensioner, inrättande av kreditinstitut för statstjänstemän samt understöd åt av dem bildade kooperativa företag, finansiering av bostadsföretag (såväl kooperativa som enskilda), uppförande av tjänstebostäder, inrättande av sjukkassor, vilohem o. dyl. samt beredande av rättshjälp för obemedlade tjänstemän.

Byrån skall vid sin sida ha en rådgivande nämnd, sammansatt av representanter för olika ämbetsverk och tjänstemannaorganisationer.

(Daily Intelligence.)

— Arbetarskydd. —

Internationell kommission för yrkeshygieniska frågor. Vid internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i april 1921 beslöts, i överensstämmelse med en vid arbetskonferensen i Washington antagen resolution, att tillsätta en kommission av sakkunniga rörande frågor å den industriella hygienens område. Enär kommissionen komme att bestå av ledamöter, bosatta i olika länder, förutsattes, att samarbetet huvudsakligen skulle äga rum skriftligen och de personliga överläggningar, som befunnes erforderliga, anordnas i samband med de internationella arbetskonferenserna, där man kunde förvänta, att kommissionens ledamöter i regel komme att deltaga som representanter för respektive länder. Med hänsyn till att det här gällde att åstadkomma en representation för den vetenskapliga sakkunskapen på ifrågavarande område, ansågs ej påkallat att *fastställa någon begränsning av antalet ledamöter eller dessas fördelning på olika länder*, utan har genom internationella arbetsbyrån inbjudan utsänts till regeringarna i alla stater, där en modärnt organiserad hälsovårds- och yrkesinspektion finnes upprättad, att utse en på berörda område verksam person till ledamot i kommissionen och därjämte uppgiva lämpliga personer inom arbetsgivar- eller arbetarrörelsen, som kunna ifrågasättas att jämväl inkallas i kommissionen.

Official Bulletin of the International Labour Office.

— Arbetsförmedling. —

Arbetsförmedling av sjömän under tredje kvartalet 1921. Enligt de rapporter, som under årets tredje kvartal inkommit till socialstyrelsen från den offentliga arbetsförmedlingens avdelningar för sjömansyrket i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg samt Sveriges redarförenings förhyrningskontor, har verksamheten omfattat sammanlagt 1 934 förmedlade platser, av vilka 12 besatts av utlänningar.

Fördelningen på olika bemanningsspecialiteter framgår av nedanstående tabell, därvid för jämförelse även medtagits motsvarande siffror för 1919 och 1920.

	Antal förhyrda sjömän (juli—sept.)			Därav utlänningar		
	1919	1920	1921	1919	1920	1921
Befälhavare	4	6	—	—	—	—
Styrmän	23	54	28	—	—	—
Maskinister	5	71	36	—	—	1
Däcksmanskap	1 648	1 923	825	17	53	6
Maskinmanskap	1 318	1 878	562	4	22	3
Köks- och uppassarpersonal	584	767	483	1	12	2
Summa	**3 582**	**4 699**	**1 934**	**22**	**87**	**12**

Rapporter ha, förutom från den offentliga arbetsförmedlingen i nämnda fyra hamnar, insänts från tjugo förhyrningskontor, av vilka ett ej förmedlat någon anställning under tredje kvartalet.

Av förmedlade platser kommer högsta antalet på Göteborg med 672, härnäst Hälsingborg med 282, Stockholm med 265 och Malmö med 140.

Av de uppgifter rörande antalet platssökande sjömän samt lediga och tillsatta platser, som mer eller mindre fullständigt lämnats från förhyrningskontoren, framgår, att situationen på arbetsmarknaden för sjöfolkets vidkommande alltjämt är lika bekymmersam, och att arbetslösheten bland sjömännen fortfarande är mycket stor. Från samtliga de platser, där förhyrning överhuvud ägt rum, anmäles sålunda överflöd på arbetskraft, medan dock en något livligare förhyrningsverksamhet än under föregående kvartal gjort sig märkbar.

Fullständiga uppgifter, utvisande förhållandet mellan antalet platssökande och lediga platser samt antalet ansökningar om arbete på hundra lediga platser, ha insänts från 19 hamnar, nämligen Gävle med resp. 67 och 20, Göteborg 3 581 och 1 083 (331 %), Halmstad 173 och 37, Hudiksvall 27 och 8, Hälsingborg 970 och 315 (308 %), Härnösand 105 och 16, Kalmar 356 och 79, Karlshamn 135 och 75, Karlskrona 108 och 6, Landskrona 41 och 86, Malmö 664 och 168 (395 %), Oskarshamn 85 och 70, Oxelösund 59 och 77, Stockholm 1 516 och 271 (559 %), Söderhamn 64 och 17, Trälleborg 42 och 32, Västervik 13 och 5, Ystad 32 och 22, Örnsköldsvik 30 och 8. Medeltalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser är för ovannämnda 19 hamnar 337, medan motsvarande siffra för närmast föregående kvartal var 343 och för tredje kvartalet 1920 endast 137.

De under kvartalet förmedlade 1 934 platserna voro fördelade på följande bemanningskategorier: *Befälhavare och däckspersonal:* Styrmän 28, bästemän 19, konstaplar 6, båtsmän 13, timmermän 17, matroser 235, lättmatroser 224, jungmän 266, annan däckspersonal 45. *Maskinpersonal:* Maskinister 36, donkeymän 25, smörjare 35, motormän 23, eldare 334, kollämpare 116, annan maskinpersonal 29. *Personal för mathållning, uppassning m. m.:* Stuertar 65, kockar 117, annan manlig betjäning 194, kvinnlig betjäning 107.

— Arbetslöner. —

Arbetslönerna i Danmark under andra kvartalet 1921. Enligt den av statistiska departementet på grundval av arbetsgivarföreningens uppgifter utarbetade statistiken ha arbetarnas genomsnittliga timförtjänster från 1914 till andra kvartalet 1921 förskjutit sig, som följande tablå utvisar:

Öre per timme	Köpenhamn			Övriga orter			Hela landet		
	1914	1921 1 kv.	1921 2 kv.	1914	1921 1 kv.	1921 2 kv.	1914	1921 1 kv.	1921 2 kv.
Manliga arbetare:									
Yrkesarbetare	67·1	258	239	54·8	212	196	61·3	236	218
Icke yrkesarbetare . . .	47·5	209	202	40·8	182	170	45·5	193	184
Tillsammans	61·0	236	222	48·2	195	182	55·0	215	200
Kvinnliga arbetare	32·3	136	127	25·7	120	113	29·6	131	122
Samtliga arbetare	**54·4**	**213**	**200**	**44·9**	**186**	**172**	**50·2**	**200**	**186**

I jämförelse med årets första kvartal ha lönerna, såsom härav framgår, minskats med i genomsnitt 14 öre per timme, beroende på de nya avtal, som inom ett flertal fack trädde i kraft från och med april månad. Under tredje kvartalet ha timlönerna genom den s. k. augustiregleringen nedsatts med ytterligare 18 öre inom nästan alla näringsgrenar. (Statistiske Efterretninger.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under september 1921. Ehuru en förbättring av arbetstillgången gjort sig gällande inom en del näringsgrenar, måste det allmänna läget under september förtfarande betecknas såsom mindre gott. Inom flertalet av de mera betydande industrierna förekom också i stor utsträckning arbetslöshet och arbete med förkortad arbetstid.

Arbetslösheten inom fackföreningarna undergick under månaden en minskning, från 16·5 till 14·8 %. Bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade voro den 30 september 12·2 % arbetslösa mot 13·2 % den 26 augusti. Antalet arbetare, som fått vidkännas sådan förkortning av arbetstiden, som berättigar till offentligt understöd, sjönk samtidigt från 408 000 till 322 000 och antalet arbetssökande vid arbetsförmedlingsanstalterna från 1 573 000 till 1 405 000. Sistnämnda minskning sammanhänger delvis därmed, att arbetslösa, som överskridit den för understöds erhållande medgivna maximitiden, därefter ej längre brytt sig om att anmäla sig hos arbetsförmedlingen. Antalet arbetssökande, som av sådan anledning avförts från registren, utgjorde c:a 1/3 miljon, mot något över 100 000 föregående månad. Antalet lediga platser förblev under september oförändrat vid omkring 21 000.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjats under september, var 57 och antalet från föregående månad ännu pågående 43. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare uppgick till 20 000 mot 26 000 föregående månad och 104 000 i september 1920. Lönesänkningar rapporterades under augusti månad för nära 1·7 miljon arbetare, under det att endast 360 000 erhöllo löneförbättring. (Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under september 1921. De statistiska siffror, som ligga till grund för bedömandet av arbetsmarknadens allmänna läge, ha under september undergått en ännu mer utpräglad förskjutning i gynnsam riktning än de föregående månaderna. Arbetslösheten inom fackorganisationerna minskades från 2·2 till 1·3 %, och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa sjönk från 233 000 till 189 000 eller med 18·7 %. Arbetsförmedlingsstatistiken företedde ock en minskning av antalet arbetssökande per 100 lediga platser från 142 till 132. Inom sjukkassorna hade å andra sidan antalet försäkringspliktiga ökats med 0·7 %.

Det konstlade i detta tillfälliga uppsving i det tyska näringslivet har icke undgått att inom landet väcka allvarliga farhågor för ett snart bakslag, vars verkningar kunna bli så mycket mer svåröverkomliga, som den årstid stundar, då redan på grund av naturförhållandena en minskning av arbetstillgången är att emotse. Den starka export, som Tyskland bedrivit under innevarande år, kan tydligen ej i längden fortgå, utan att ersättning erhålles genom införsel av råämnen eller varor för landets egen förbrukning, men de abnorma valutaförhållanden, som hittills gynnat de tyska industrialstrens avsättning i andra länder, lägga i motsvarande mån hinder i vägen för inköp från utlandet. (Reichsarbeitsblatt.)

— Föreningsväsen. —

Styrelsen för engelska fackföreningskongressen. Det av socialattachén i London i denna tidskrift (årg. 1920, sid. 929) förut refererade förslaget till ombildning av styrelsen för engelska fackföreningskongressen har numera definitivt antagits vid fackföreningskongressen i Cardiff under nästlidna september månad endast med den ändring, att det nya allmänna rådet skall bestå av 32 medlemmar, representerande 18 olika fack. Rådet uppdelas på 6 olika subkommittéer, vilka representera var sin yrkesgrupp.

Den engelska fackföreningsrörelsen under år 1920. I arbetsministeriets i tredje häftet av denna tidskrift (sid. 240) återgivna statistik, som jämväl legat till grund för den i elvte häftet (sid. 961) intagna internationella sammanställningen, uppgavs antalet fackföreningsmedlemmar i England vid 1919 års slut till 8 024 000. Enligt nu föreliggande slutgiltiga uppgifter bör sagda siffra rätteligen höjas till 8 051 000. Under 1920 ökades antalet med 5·6 % och utgjorde det vid årets slut sålunda ca 8 502 000, varav 7 139 000 män och 1 363 000 kvinnor. Ökningen var bland männen 6·5 % och bland kvinnorna 1·3 %, mot resp. 23·4 och 8·8 % föregående år.

(Labour Gazette.)

— Kollektivavtal, arbetsavtal m. m. —

Dansk lagstiftning angående tjänstefolks rättsförhållanden. I Danmark har den 6 maj 1921 utfärdats en ny lag angående rättsförhållandet mellan husbönder och medhjälpare, avsedd att ersätta den hittills gällande legostadgan (tyendeloven) av den 10 maj 1854. Den nya lagen, som träder i kraft ett halvt år efter publiceringen, äger ovillkorlig tillämpning endast å tjänare — eller, som de i lagen benämnas, medhjälpare — som vid avtalets ingående äro under aderton år. Där fråga är om vuxna personer, skola, utom vad angår medhjälpares rätt till sjukvård och visst bostadsutrymme, såväl rättigheter som skyldigheter vara beroende på överenskommelse, men skola lagens bestämmelser anses äga tillämpning i alla sådana punkter, där annan uppgörelse ej träffats.

Tjänsteavtal skall enligt den nya lagen kunna ingås för en tid av högst ett år. Är avtalstiden ej genom överenskommelse fastställd, anses avtalet vara träffat i stad för en månad och på landet för tiden intill närmaste flyttningsdag (1 maj eller 1 november), som infaller minst en månad efter avtalets ingående. Avtal, som ingåtts per månad, anses prolongerat, därest det ej av endera parten uppsagts senast femtonde dagen i månaden. Har avtal ingåtts för längre tid, upphör det att gälla vid avtalstidens utgång, därest det ej dessförinnan uttryckligen förnyats.

Avlöningen skall enligt lagen utbetalas månadsvis, dock så att, om avtalstiden är ett halvt år eller däröver, två månaders lön alltid skall vara innestående hos husbonden och första månadslönen alltså få lyftas först efter tre månaders tjänst.

För biläggande av tvister, som kunna uppstå mellan husbönder och medhjälpare, skall i varje landskommun tillsättas en förlikningskommission av tre personer, varav minst en arbetsgivare och en medhjälpare. Därest uppgörelse genom kommissionen ej kan uppnås, äga parterna fullfölja tvisten vid vanlig domstol.

(Social Forsorg.)

Kollektivavtal i Frankrike år 1920. Enligt till Direction du Travail ingångna uppgifter ha under år 1920 ingåtts 345 kollektivavtal, mot 557 år 1919, 257 år 1918, 135 år 1917, 4 år 1916 och 3 år 1915.[1] Avtalen fördelade sig på följande näringsgrupper:

Beklädnadsindustri	53	Pappers- och grafisk industri	22
Livsmedelsindustri	33	Textilindustri	18
Träindustri	31	Läderindustri	17
Gruvdrift	30	Kemisk-teknisk industri	16
Metallindustri	30	Jordbruk	16
Samfärdsel	29	Jord- och stenindustri	14
Byggnadsverksamhet	24	Handel	3

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 648. Den därstädes meddelade uppgiften, att någon statistik för krigsåren ej publicerats, rättas härmed, sedan berörda statistik numera kommit socialstyrelsen tillhanda. Uppgifterna för åren 1915—1918 äro dock sannolikt mycket ofullständiga (för 1914 har intet enda avtal redovisats).

Beträffande avtalens parter framgår av statistiken, att 124 avtal träffats mellan arbetsgivar- och fackföreningar, 64 avtal mellan fackföreningar och oorganiserade arbetsgivare samt 3 avtal mellan arbetsgivarföreningar och oorganiserade arbetare. I 50 fall — därav 31 inom gruvdriften — äro avtalen undertecknade av parternas permanenta eller tillfälliga förhandlingskommittéer.

I flertalet fall ingingos avtalen på obestämd tid. Giltighetstid, merendels ett halvt år eller därunder, var angiven endast i 32 fall.

Beträffande avtalens tillkomst har uppgivits, att i 154 fall uppgörelse träffats genom bemedling av utomstående, däribland yrkesinspektörerna i 53 fall, fredsdomare i ca 47, prefekter eller underprefekter i 25 och arbetsministern i 14 fall. I fråga om 72 avtal uppgives uppgörelsen ha föregåtts av arbetsinställelse, en siffra, som dock antagligen är för låg och kommer att få justeras, när statistiken över 1920 års arbetskonflikter föreligger.

Bestämmelser om skiljedom för biläggande av tvister om avtalens tolkning och tillämpning funnos i 45 avtal, varibland 4 föreskrevo inrättande av permanent skiljenämnd.

Rörande avtalens innehåll i övrigt förtjänar anföras, att bestämmelser om minimilön funnos i 275 och stadgande om åtta timmars arbetsdag i 113 avtal.

(Bulletin du Ministère du Travail.)

— Kooperation. —

Byggnadsföreningarna i Storbritannien 1912—1920. Till belysning av föreningsväsendets utveckling inom byggnadsområdet under åren 1912—1920 har av registreringsmyndigheten meddelats följande statistik:

År	Antal föreningar	Antal medlemmar	Inkomster	Förvaltningsutgifter	Tillgångar: Inteckningar	Tillgångar: Fastigheter	Tillgångar: Andra tillg.	Skulder: Andelskapital	Skulder: Andra skulder	Behållning
			Miljoner pund sterling							
1920 . . .	1 324	754 766	4·6	0·6	69·5	1·0	17·4	64·4	18·5	5·0
1919 . . .	1 360	679 558	3·8	0·5	58·5	1·2	18·5	57·2	16·4	4·6
1918 . . .	1 379	632 520	2·4	0·4	53·9	1·2	14·2	50·7	14·2	4·4
1917 . . .	1 418	620 607	2·3	0·4	55·3	1·2	8·8	47·2	13·8	4·3
1916 . . .	1 467	628 782	1·3	0·4	57·9	1·2	7·0	47·3	14·6	4·2
1915 . . .	1 515	634 679	2·2	0·4	60·8	1·0	4·9	47·1	15·5	4·1
1914 . . .	1 561	635 551	2·2	0·4	62·0	0·9	4·3	47·2	16·1	3·9
1913 . . .	1 610	625 523	2·4	0·4	61·6	4·7		46·2	16·2	3·9
1912 . . .	1 637	615 432	2·4	·	60·9	4·1		45·1	16·1	3·8

Av de 1 324 föreningar, som voro registrerade år 1920, hade 1 117 sitt säte i England, 60 i Wales, 99 i Skottland och 48 i Irland.

(Registry of Friendly Societies.)

— Levnadskostnader. —

Levnadskostnadernas stegring i Frankrike. Franska statistiska centralbyrån har i sin tidskrift meddelat resultaten av de officiella beräkningarna rörande sedan krigsutbrottet inträffad prisstegring å vissa viktigare hushållsartiklar dels i Paris, dels i medeltal för 200 andra städer med över 10 000 invånare. Indexberäkningarna, vilka för Paris verkställas månatligen, men i övrigt kvartalsvis, avse följande 13 varuslag: bröd, kött, fläsk, smör, ägg, mjölk, ost, potatis, vita bönor socker, matolja, fotogen och denaturerad sprit (»livsmedel, lyse och bränsle»). Varje varuslag har vägts med hänsyn till dess kvantitativa betydelse i den årliga förbrukningen hos en parisisk

arbetarfamilj om 4 personer. Genom att hänföra medelpriserna för samtliga orter resp. Paris till de fastställda kvantitetstalen erhålles den genomsnittliga kostnaden för de 13 olika varuslagen.

Om för ifrågavarande städer med över 10000 invånare de genomsnittliga livsmedelskostnaderna under tredje kvartalet 1914 sättas = 100 och de för vissa följande kvartal beräknade kostnaderna reduceras i förhållande därtill, erhålles en måttstock på prisstegringen, vilken åskådliggöres genom nedanstående indexserie:

1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920				1921	
3 kv.	3 kv.	3 kv.	3 kv.	3 kv.	3 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
100	123	142	184	244	289	321	380	390	452	430	364

Vägas månadsmedelpriserna i Paris för samma 13 varuslag och uträknas indextal med juli 1914 som basperiod, befinnes prisstegringen i den franska huvudstaden ha haft följande förlopp:

1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920				1921		
Juli	Juli	Juli	Juli	Juli	Juli	Jan.	April	Juli	Okt.	Jan.	April	Juni
100	122	132	183	206	261	290	358	373	420	410	328	312

Vid tiden för krigsutbrottet 1914 beräknades totalkostnaderna för ovannämnda varuslag ligga ungefär 7 % lägre för samtliga orter (med undantag av Paris) än för Paris särskilt. Denna prisnivåskillnad har emellertid mer och mer utjämnats, och under andra kvartalet 1921 konstaterades, att livsmedelskostnaderna för samtliga orter låga cirka 3 % högre än för Paris. Prisstegringen har sålunda under hela dyrtiden varit högre i landsortsstäderna än i Paris, vilket även framgår av en jämförelse mellan ovanstående indexserier.

Vad beträffar prisnivån i de olika delarna av Frankrike vid krigsutbrottet, beräknades livsmedelspriserna vara högst i norra Frankrike (c:a 8 % högre än riksmedeltalet) och lägst i västra Frankrike (6 % under riksmedeltalet): östra Frankrike låg c:a 2 % under medeltalet. Under andra kvartalet 1921 uppvisar norra Frankrike fortfarande det högsta prisläget, men prisstegringen här (246 %) har ej varit så stor som i de övriga delarna av landet, där stegringen i stort sett varit likartad. Den största prisstegringen är tillfinnandes i östra Frankrike med en procentsiffra å 269.

Förutom ovanstående beräkningar har man på senare tid jämväl anställt undersökningar beträffande de totala levnadskostnadernas stegring. Under år 1920 tillsattes nämligen ett 20-tal kommissioner för att studera dyrtidens verkningar inom olika distrikt, och skulle beräkningarna avse utgifterna för en arbetarfamilj på 4 personer: man, hustru och 2 barn.

Resultaten av de beräkningar, som verkställts av distriktskommissionen för Paris, framläggas i efterföljande tabell, där utgifterna under första halvåret 1914 satts = 100.

Utgiftsposter	Andel i budgeten %	Indextal							
		1914	1919	1920				1921	
		1:sta halvår	1:sta halvår	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.
Livsmedel	60	100	260	306	344	358	389	350	323
Bränsle och lyse	5	100	164	200	296	349	349	319	308
Bostad	12	100	100	100	100	100	100	100	110
Beklädnad	15	100	296	405	485	518	445	398	353
Övriga utgifter	8	100	228	356	444	510	510	510	400
Samtliga utgifter	**100**	**100**	**238**	**295**	**341**	**363**	**370**	**338**	**307**

Som synes, ha levnadskostnaderna successivt stigit ända fram till årsskiftet 1920—1921, då en sänkning inträffade. De särskilda posterna ha i stort sett haft samma utveckling, med undantag för hyrorna, som till följd av lagstiftning kvarstått oförändrade till och med första kvartalet 1921, då en obetydlig höjning av denna post företogs. Starkaste ökningen från 1914 till andra kvartalet i år visade posten övriga utgifter med 300 %, närmast följd av beklädnad med 253 %. Stegringssiffran för livsmedel var 223 % samt för bränsle och lyse 208 %.

(Bulletin de la statistique générale de la France.)

— Strejker, lockouter, medlings- och skiljedomsförfarande. —

Arbetsinställelser i Australien år 1920. Commonwealth Bureau of Census and Statistics i Melbourne har publicerat följande statistik över arbetsinställelserna under år 1920 jämte jämförelsetal för åren 1913—1919:

	Arbetsinställelser	Berörda arbetsgivare	Berörda arbetare Direkt	Berörda arbetare Indirekt	Förlorade arbetsdagar	Förlorad arbetslön £
Nya Sydwales	349	650	68 033	22 349	587 156	432 988
Victoria	53	809	15 274	24 534	783 286	465 244
Queensland	55	71	3 775	2 033	68 298	44 943
Sydaustralien	40	126	4 732	1 067	232 402	140 326
Västaustralien	45	434	9 095	2 918	146 640	108 055
Tasmanien	12	14	1 610	146	54 283	32 160
Summa 1920	**554**	**2 104**	**102 519**	**53 047**	**1 872 065**	**1 223 716**
» 1919	460	1 713	100 300	57 291	5 652 726	3 492 936
» 1918	298	1 154	42 553	13 886	580 853	372 334
» 1917	444	1 941	154 061	19 909	4 599 658	2 594 808
» 1916	508	1 536	128 546	42 137	1 678 930	967 604
» 1915	358	942	57 005	24 287	583 225	299 633
» 1914	337	1 203	43 073	27 976	1 090 395	551 228
» 1913	208	921	33 493	16 790	623 528	287 739

Uppgifter om arbetsinställelsernas fördelning på olika industrigrupper ha ännu ej publicerats.

(*Quarterly Summary of Australian Statistics.*)

Medlingsväsendet i Norge år 1920.[1] Den nu utkomna statistiska redogörelsen över den norska medlingsinstitutionens femte verksamhetsår — 1920 — är i jämförelse med föregående årsberättelser i samma serie utvidgad så till vida, att en översikt lämnas ej blott över det egentliga medlingsarbetet, utan även över i samband därmed uppkomna arbetsinställelser och ingångna kollektivavtal. Nämnda utvidgning är ur socialstatistisk synpunkt betydelsefull särskilt med hänsyn därtill, att någon officiell statistik rörande dessa områden hittills så gott som saknats i Norge, så att man härvidlag varit hänvisad till de ofullständiga och ofta ej inbördes samstämmiga uppgifter, som publicerats av arbetsgivar- och arbetarorganisationerna.

Antalet och omfattningen av de utav medlingsmännen bilagda arbetstvisterna och i samband därmed inträffade arbetsinställelserna under de år, medlingsinstitutionen fungerat, framgår av följande tablå:

	Samtliga arbetstvister Antal	Arbetsg.	Arbetare	Arbetsinställelser Antal	Arbetsg.	Arbetare
1916	42	640	32 429	16	254	28 941
1917	73	1 409	30 671	13	118	2 532
1918	122	1 809	32 573	32	513	4 662
1919	154	3 349	106 022	45	573	27 899
1920	202	4 182	133 639	79	724	16 540

Antalet förlorade arbetsdagar har för år 1920 uppgivits till ej fullt 1·2 miljon. För de föregående åren saknas uppgifter i detta hänseende. Arbetsinställelsernas fördelning på olika näringsgrupper var som följer:

[1] Soc. Medd., årg. 1917, sid. 1 485; årg. 1918, sid. 1 104; årg. 1920, sid. 660; årg. 1921, sid. 66.

	Antal arbetsinställelser					Antal berörda arbetare				
	1916	1917	1918	1919	1920	1916	1917	1918	1919	1920
Allmänna arbeten	1	—	2	6	7	1 500	—	75	6 277	2 538
Gruvdrift och stenindustri	3	1	—	2	3	3 799	45	—	94	610
Metallindustri	3	—	4	2	5	16 915	—	363	185	310
Kemisk o. elektrisk industri	3	1	5	9	11	4 200	90	619	11 333	967
Livsmedelsindustri	1	3	2	1	7	38	1 766	271	450	3 261
Beklädnadsindustri	1	—	1	3	9	1 800	—	150	325	866
Jord- och skogsbruk	—	—	—	—	3	—	—	—	—	331
Byggnadsverksamhet	1	—	7	4	11	100	—	2 146	322	2 423
Träindustri	2	2	6	6	11	425	100	373	4 464	1 627
Grafisk industri	—	1	—	2	1	—	100	—	2 200	60
Samfärdsel	1	4	4	9	9	164	421	640	2 210	3 147
Andra yrken	—	1	1	1	2	—	10	25	39	400
Summa	**16**	**13**	**32**	**45**	**79**	**28 941**	**2 532**	**4 662**	**27 899**	**16 540**

Av de 79 arbetsinställelserna under år 1920 bilades 30 under medlingsmannens direkta medverkan eller på grundval av ett från hans sida framlagt medlingsförslag. I 12 fall nedlades arbetet i strid mot av riksmedlingsmannen utfärdat förbud. Inalles hade dylikt förbud under år 1920 utfärdats i 46 fall.

Beträffande varaktigheten av de genom medlingen avägabragta avtalen framgår av statistiken, att avtalstiden för 2 707 arbetsgivare och 75 231 arbetare utgick under år 1921 samt för 1 397 arbetsgivare och 54 826 arbetare under 1922 (i flertalet fall i april månad). För 78 arbetsgivare och 3 582 arbetare träffades avtal på obestämd tid. Vad avtalens innehåll i övrigt angår, hava särskilt lönebestämmelserna inom olika fack gjorts till föremål för en ingående redogörelse.

Medlingsväsendet i England under åren 1919 och 1920. Engelska arbetsministeriet har under innevarande år utgivit två nya publikationer — årgångarna 1919 och 1920 — i serien av redogörelser rörande tillämpningen av 1896 års lag om medling i arbetstvister samt senare provisoriska lagar på samma område. Antalet förhandlingsärenden, vilket under krigsåren befann sig i ständig ökning och 1918 uppgick till ej mindre än 3 583, har, efter vad dessa redogörelser utvisa, nedgått till endast 1 323 år 1919 och 920 år 1920.[1] Nedgången sammanhänger med upphörandet av den under kriget genomförda speciallagstiftningen, särskilt lagen om skiljedom i arbetstvister (Industrial Courts Act), vilken ägde giltighet endast intill den 30 september 1920. Av de under år 1920 redovisade förhandlingsärendena handlades ej mindre än 540, nära 2/3 av hela antalet, enligt denna lag. Sedan sagda lagstiftning upphört att äga tillämpning, har handläggningen av arbetstvister i allt större utsträckning överflyttats från de officiella medlingsinstitutionerna till de enligt det s. k. Whitleysystemet upprättade industrinämnderna (Joint Industrial Councils).[2] Antalet dylika nämnder uppgick vid slutet av år 1920 till 72, omfattande tillsammans 3·5 miljoner arbetare.

(Report on Conciliation and Arbitration. 1920.)

Förlikningsnämnder för jordbruket i England. Enligt en den 19 augusti 1921 utfärdad lag hava de i anledning av kriget antagna lagarna om spannmålsproduktion (Corn Production Acts. 1917 and 1920) upphävts från och med den 1 oktober detta år.[3] De på grund av dessa lagar upprättade lönenämnderna, vilkas sista beslut om fastställande av minimilöner refererades i förra häftet av denna tidskrift (sid. 957), ha följaktligen numera trätt ur funktion. I stället skola enligt den nya lagen upprättas förlikningsnämnder (conciliation committees) inom olika distrikt, med uppgift att söka träffa överenskommelser om minimilöner för jordbruksarbetare. Där dylik överenskommelse upprättats, skall densamma av jordbruksministern kunna fastställas att lända till efterrättelse för alla jordbruksarbetare inom distriktet. Förlikningsnämnderna skola bestå

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 636. — [2] Jfr Soc. Medd., årg. 1919, sid. 792.
[3] Jfr Soc. Medd., årg. 1919, sid. 799.

av arbetsgivare och arbetare till lika antal. Några av regeringen förordnade ledamöter, såsom i lönenämnderna, skola icke finnas, utan skall det komma an på parternas representanter att utse opartisk ordförande. För beslutsfattande kräves som regel majoritet *inom* såväl arbetsgivar- som arbetardelegationen. Ordföranden skall äga utslagsröst endast i frågor, som av nämnden särskilt hänskjutits till hans avgörande. Intill dess val av nya ledamöter blivit verkställt, skola de förutvarande arbetsgivar- och arbetarrepresentanterna i lönenämnderna fungera som interimistiska förlikningsnämnder. (Labour Gazette.)

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete. (Forts.)

16. Vid lastning av sten i »kasse» medelst en elektriskt driven kran på en rullvagn ställde sig en arbetare C. på vagnen, lutad över kassen för att lossa kettingarna, vari kassen var upphängd. Härunder föll kranbommen ned på C., som därvid erhöll livsfarliga skador i rygg och bröst. Olyckan förklaras av en olämplig anordning av hissens stoppanordning, som manövreras genom till- och frånkoppling av en spärrklinka med en spak, vilken maskinisten, med händerna för övrigt sysselsatta med reglering av motorn och friktionskopplingen, har att tillgripa. Denna stoppanordning råkade vid tillfället ifråga i olag, antagligen genom felaktig tillslagning. Stoppanordningen bör kunna lösas av maskinisten, men överlämnad åt sig själv stoppa spelet. Då hakkedjorna lätt kunna lossas från sidan, bör det dessutom vara förbjudet att vid dylikt arbete hålla sig under kranbommen.

17. För att rengöra en å ett gasverksområde befintlig avloppsledning nedsteg L. i brunnen, utan att beakta förmannens tillsägelse att vid detta arbete anbringa säkerhetslina om livet. Väl nedkommen i brunnen föll L. plötsligt sanslös ned på dess botten, förgiftad av den i brunnen varande gasen. Av den tillskyndande hjälpen blevo ytterligare två personer medvetslösa, då den förolyckade skulle upptagas. Efter fruktlösa andhämtningsrörelser med s. k. pulmotor blev L. transporterad till lasarettet, där det konstaterades, att han redan avlidit.

18. För slipning av långa stycken hade vid en verkstad anordnats en cylindrisk smärgelskiva, slipande med ena kanten. Vid slipning av ett kortare stycke hade arbetsstycket vridits inåt och huggit in i smärgelringen, som då brustit och skadat arbetaren K. För att undvika dylika olyckshändelser har nu skydd anordnats inuti och omkring smärgelringen, varigenom arbetsstyckena hindras att hugga in i ringen.

19. Locket till en retort vid en tjärfabrik hade av arbetsgivaren öppnats, sedan den stått utbrunnen cirka 14 dagar. Arbetaren P. lutade sig över öppningen samt störtade genast ned, troligen bedövad av gaserna i retorten. Arbetsgivaren tillropade en annan arbetare att komma till hjälp, och hoppade ned i retorten för att bistå P., men blev även han genast bedövad av gaserna. Hjälp tillkallades och de båda förolyckade framdrogos fortast möjligt genom retortens nedre öppning, varvid konstaterades, att båda voro döda. Anledningen till olycksfallet synes vara, att man först avtagit locket i stället för att öppna den nedre öppningen, som i vanliga fall brukas.

Centrala skiljenämndens beslut.[1]

Skiljedom den 2 november 1921 i tvist mellan allmänna arbetsgivarföreningen, å ena, samt de förenade förbunden, å andra sidan, angående semesterersättning.

I ärendet är utrett följande:

I § 8 i ett den 28 september 1919 mellan allmänna arbetsgivarföreningen och de förenade förbunden träffat kollektivavtal finnes intagen följande bestämmelse rörande semester:

»Arbetare, som varit hos firman anställd i stadigvarande arbete sedan den 1 januari, är under sommarmånaderna å tid, som av arbetsgivaren bestämmes, berättigad till semester under 6 arbetsdagar. Under denna tid utgår lön beräknad efter den i § 3 nämnda veckolönen».

Hos en stor del av de till nämnda arbetsgivarförening anslutna handskfabrikanter har på grund av rådande lågkonjunktur och arbetsbrist arbetstiden efter den 1 januari 1921 varit under längre eller kortare tid inskränkt till 3 à 4 dagar i veckan. Dessa arbetsgivare, på ett undantag när, ha under semestern lämnat sina arbetare ersättning med det belopp, till vilket veckolönen enligt § 3 i avtalet belöpte sig med nämnda inskränkta arbetstid.

Å arbetarsidan har yrkats, att till arbetarna måtte under semestern utbetalas oavkortad veckolön enligt i avtalet fastställt belopp utan hänsyn därtill, att arbetstiden varit förkortad och veckolönen därigenom minskad. För att förekomma, att arbetarna begärde semesterersättning i enlighet med ackordsavlöningen, hade i ovannämnda paragraf införts bestämmelsen, att under semester utginge lön »beräknad efter» den i § 3 i avtalet nämnda veckolönen.

Å arbetsgivarsidan har framhållits, att med ovannämnda bestämmelse om semesterersättning avsetts, att arbetarna skulle komma i åtnjutande av semester med bibehållen avlöning, men icke att de på semestern skulle göra en ekonomisk vinst. Arbetarna hade på grund härav under semestern erhållit en med hänsyn till den inskränkta arbetstiden reducerad ersättning. Orden »beräknad efter» hade insatts i ovannämnda paragraf på grund därav, att arbetarna kunde åtnjuta annan veckolön än den i § 3 i avtalet omnämnda.

Parterna ha nu till skiljenämndens avgörande hänskjutit frågan rörande storleken av den semesterersättning, som må tillkomma ifrågavarande arbetare.

Centrala skiljenämnden meddelar i målet följande

Dom.

Gällande avtal måste så tolkas, att arbetare, varom nu är fråga, äro berättigade till semester under sex arbetsdagar med rätt att under denna tid uppbära full veckolön. Den omständigheten, att driften varit vid ifrågavarande arbetsplatser på visst sätt inskränkt, kan icke i saknad av uttrycklig överenskommelse mellan organisationerna föranleda minskning i rätten till semester eller till avlöning under densamma.

Centrala skiljenämnden finner alltså skäligt förklara, att de arbetare, som åtnjutit dem enligt avtalet tillkommande semester, äro berättigade till avlöning för sex semesterdagar med den i § 3 i avtalet stadgade veckolön.

---

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 906.

Yrkesinspektionens verksamhet under tredje kvartalet år 1921.

	Inspekterade arbetsställen	Sammanlagt arbetarantal	Sammanlagt kraftbelopp	Inspektions- och resedagar	Lämnade skriftliga meddelanden	Ink. protokoll över besiktning av: ångpannor	Ink. protokoll över besiktning av: kokare e. d.	Ink. intyg över besiktning av hissar och kranar	Inkomna anmäln. om olycksfall	Därav olycksfall med dödlig utgång	Länsstyrelserna	Framställningar till: Anmälningar till åtal	Lämnade eftergifter
			eff. hkr.										
Yrkesinspektörerna													
I distriktet	102	2 402	8 182	107	7	101	3	47	652	13	—	1	2
II »	128	6 878	34 971	77	46	139	1	9	722	7	1	—	—
III »	118	3 564	13 888	46	61	57	—	8	553	6	—	—	—
IV »	133	3 746	10 799	69	25	63	—	50	432	3	5	3	—
V »	305	3 771	9 218	137	104	102	8	112	897	8	1	—	2
VI »	228	2 825	9 229	106	147	158	38	72	1 086	8	5	29	4
VII »	32	1 963	13 514	39	7	54	5	101	680	3	1	—	—
VIII »	79	2 831	19 831	45	30	65	—	—	773	6	10	—	—
IX »	51	3 097	17 201	55	44	84	—	9	841	10	—	2	—
Yrkesinspektrisen	131	4 224	—	113	57	—	—	—	—	—	—	1	—
Sprängämnesinspektören	8	110	306	20	13	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	**1 315**	**35 411**	**137 139**	[4] **814**	**541**	[6] **823**	[8] **55**	**408**	**6 636**	**64**	**23**	**43**	**8**
Underinspektörerna													
I distriktet	286	887	2 329	114	62	32	—	—	—	—	—	—	—
II »	480	232	8 954	143	6	98	—	—	—	—	—	—	—
III »	346	323	5 296	115	31	136	—	—	—	—	—	—	—
IV »	231	478	4 124	89	25	171	—	—	—	—	—	—	—
V »	548	909	6 414	157	32	354	—	—	—	—	—	—	—
VI »	498	2 325	4 307	186	21	298	—	—	—	—	—	—	—
VII »	413	543	7 535	151	25	27	—	—	—	—	—	—	—
VIII »	219	428	3 667	91	20	67	—	—	—	—	—	—	—
IX »	65	485	619	57	6	19	—	—	—	—	—	—	—
Summa	[1] **3 086**	[2] **6 610**	[3] **43 245**	**1 103**	**228**	[7] **1 202**	—	—	—	—	—	—	—
Bergmästarna													
Norra distriktet	—	—	—	—	—	—	—	—	80	—	—	—	—
Gävle—Dala distrikt	6	223	1 218	4	1	—	—	—	66	—	—	—	—
Östra distriktet	7	455	248	10	2	—	—	—	18	1	—	—	—
Mellersta distriktet	44	1 280	809	23	33	—	—	6	46	—	—	—	—
Västra »	92	1 650	1 539	29	6	—	—	57	92	1	1	—	—
Södra »	19	2 973	3 341	15	4	—	—	5	132	2	—	—	—
Summa	**168**	**6 581**	**7 155**	[5] **81**	**46**	—	—	**68**	**434**	**4**	**1**	—	—
Specialinspektörerna													
vid statens järnvägar													
för säkerhetstjänsten	—	—	—	—	14	—	—	—	332	1	—	—	—
» trafiktjänsten						—	—	—					
» rullande materiel	10	—	—	27	17	—	—	—	—	—	—	—	—
vid enskilda järnvägar	416	7 460	—	43	10	—	—	—	90	2	—	—	—
Summa	**426**	**7 460**	—	**70**	**41**	—	—	—	**422**	**3**	—	—	—
			kilowatt										
vid elektr. anläggningar													
Norra distriktet	32	329	1 817	—	28	—	—	—	7	4	—	—	—
Östra »	6	12	6 020	—	6	—	—	—	10	3	—	—	—
Västra »	22	47	1 830	—	22	—	—	—	6	1	—	—	—
Södra »	55	115	9 905	—	46	—	—	—	14	5	—	—	—
Summa	**115**	**503**	**19 572**	—	**102**	—	—	—	**37**	**13**	—	—	—

[1] Härav 1 593 inom jordbruk, 427 inom hantverk och 1 066 inom annan verksamhet. — [2] Härav 922 inom hantverk och 5 688 inom annan verksamhet. — [3] Härav 26 694 inom jordbruk, 1 415 inom hantverk och 15 136 inom annan verksamhet. — [4] Härav 427 för inspektörerna och 387 för assistenterna. — [5] Härav 48 för bergmästarna och 33 för gruvingenjörerna. — [6] Härav större besiktning i 234 fall och mindre i 589 fall. — [7] Härav större besiktning i 393 fall och mindre i 809 fall. — [8] Härav större besiktning i 13 fall och mindre besiktning i 42 fall.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Oktober månad år 1921.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under oktober månad.

Översikt av verksamheten under *oktober* månad 1921.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	9 196	1 653	1 544	4 308	3 384	2 652	**13 504**	**5 037**	**4 196**
Stockholms län	5 186	1 006	960	693	671	389	**5 879**	**1 677**	**1 349**
Uppsala stad och län	1 674	735	674	400	399	327	**2 074**	**1 134**	**1 001**
Södermanlands län	2 164	407	376	413	468	291	**2 577**	**875**	**667**
Östergötlands län	3 235	937	839	834	844	502	**4 069**	**1 781**	**1 341**
Norrköping	1 203	203	199	356	267	224	**1 559**	**470**	**423**
Jönköpings län	2 309	357	349	278	177	113	**2 587**	**534**	**462**
Kronobergs län	1 058	205	204	136	108	77	**1 194**	**313**	**281**
Norra Kalmar län	609	128	127	64	58	44	**673**	**186**	**171**
Södra Kalmar län	1 005	165	163	160	98	67	**1 165**	**263**	**230**
Gottlands län	290	46	30	79	46	36	**369**	**92**	**66**
Blekinge län	1 021	275	244	379	320	164	**1 400**	**595**	**408**
Kristianstads län	1 011	611	533	515	822	367	**1 526**	**1 433**	**900**
Malmöhus län: Malmö	2 331	350	308	1 175	1 028	590	**3 506**	**1 378**	**898**
Malmöhus län: Lund	427	182	165	168	118	96	**595**	**300**	**261**
Malmöhus län: Landskrona	403	112	104	47	52	28	**450**	**164**	**132**
Malmöhus län: Hälsingborg	1 193	233	222	297	238	181	**1 490**	**471**	**403**
Malmöhus län: Ystad	213	82	74	147	107	60	**360**	**189**	**134**
Malmöhus län: Trälleborg	406	307	305	45	49	41	**451**	**356**	**346**
Malmöhus län: Eslöv	316	210	196	56	60	34	**372**	**270**	**230**
Malmöhus län: Skurup	155	121	100	40	79	32	**195**	**200**	**132**
Hallands län	691	295	250	200	241	113	**891**	**536**	**363**
Göteb. o. Bohus län	2 977	534	534	152	115	63	**3 129**	**649**	**597**
Göteborg	6 425	1 160	1 087	1 182	1 290	831	**7 607**	**2 450**	**1 918**
Älvsborgs län	1 077	200	182	95	122	54	**1 172**	**322**	**236**
Skaraborgs län	1 030	435	366	375	542	245	**1 405**	**977**	**611**
Värmlands län	984	215	212	210	299	164	**1 194**	**514**	**376**
Örebro län	1 790	381	352	526	682	474	**2 316**	**1 063**	**826**
Västmanlands län	4 594	987	866	477	524	336	**5 071**	**1 461**	**1 202**
Kopparbergs län	2 208	417	414	363	215	157	**2 571**	**632**	**571**
Gävle stad och län	1 354	357	356	247	193	161	**1 601**	**550**	**517**
Västernorrlands län	1 477	731	714	124	116	51	**1 601**	**847**	**765**
Jämtlands län	847	350	350	290	182	168	**1 137**	**532**	**518**
Västerbottens län	332	118	114	212	177	152	**544**	**295**	**266**
Norrbottens län	1 015	659	655	154	188	117	**1 169**	**847**	**772**
Tillsammans okt. 1921	**62 206**	**15 114**	**14 168**	**15 197**	**14 279**	**9 401**	**77 403**	**29 393**	**23 569**
» sept. 1921	*48 888*	*13 884*	*12 148*	*14 216*	*14 452*	*8 599*	*63 104*	*28 336*	*21 047*
» okt. 1920	19 472	14 310	11 509	12 579	14 801	8 812	32 051	29 111	20 321
» » 1919	17 495	14 702	11 539	11 389	16 602	8 810	28 884	31 304	20 349
» » 1918	17 659	15 993	12 647	17 244	16 166	10 527	34 903	32 159	23 174

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					okt. 1921	sept. 1921	okt. 1920	okt. 1921	sept. 1921	okt. 1920
Manliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	10 162	11 640	5 580	4 893	209	166	97	88	79	75
Skogshushållning	1 200	1 220	229	227	533	228	86	99	99	88
Gruvdrift och malmförädling	2 694	2 703	201	201	1345	1629	406	100	100	82
Industri och hantverk m. m.	27 311	28 330	4 548	4 409	623	649	237	97	96	86
Handel och samfärdsel	7 249	7 466	1 346	1 283	555	372	161	95	96	86
Husligt arbete	2	2	4	1	·	·	100	·	—	—
Allmän och litterär verksamhet	72	73	26	26	·	44	175	·	98	83
Annat arbete	10 081	10 772	3 180	3 128	339	313	206	98	98	94
Summa	**58 771**	**62 206**	**15 114**	**14 168**	**412**	**352**	**136**	**94**	**90**	**80**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	1 525	1 563	2 888	1 239	54	53	44	43	37	37
Skogshushållning	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—
Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	20	—	—	40
Industri och hantverk m. m.	1 223	1 437	311	186	462	468	408	60	72	67
Handel och samfärdsel	1 905	2 173	985	752	221	183	119	76	69	62
Husligt arbete	7 704	9 640	9 936	7 111	97	81	80	72	63	65
Allmän och litterär verksamhet	206	234	157	111	149	144	111	71	66	49
Annat arbete	147	150	2	2	·	—	·	·	—	82
Summa	**12 710**	**15 197**	**14 279**	**9 401**	**106**	**98**	**85**	**66**	**60**	**60**
Tillsammans										
Jordbruk m. m.	11 687	13 203	8 468	6 132	156	134	84	72	67	65
Skogshushållning	1 200	1 220	229	227	533	219	86	99	99	88
Gruvdrift och malmförädling	2 694	2 703	201	201	1345	1633	318	100	100	73
Industri och hantverk m. m.	28 534	29 803	4 859	4 595	613	628	261	95	93	83
jord-, sten- och glasindustri	2 578	2 631	122	117	2157	1599	251	96	97	94
metall- och maskinindustri	11 328	11 676	219	202	5332	4247	248	92	91	76
trävaruindustri	3 493	3 602	331	311	1088	1011	251	94	95	92
byggnadsverksamhet	4 454	4 698	3 392	3 321	139	134	189	98	96	88
läder-, hår- och gummiindustri	279	300	23	17	·	·	405	·	·	63
textilindustri	436	461	36	25	·	661	·	·	96	67
beklädnadsindustri	781	916	156	99	587	646	341	63	69	70
närings- och njutningsämnesindustri	864	1 062	293	240	362	244	162	82	84	83
kemisk-teknisk och belysningsindustri	332	382	71	63	·	·	377	·	·	85
trämasse- och pappersindustri	1 066	1 074	129	121	833	806	293	94	90	78
grafisk industri	484	489	25	22	·	·	·	·	·	86
ej särskilt specificerade	2 439	2 512	62	57	·	·	457	·	·	88
Handel och samfärdsel	9 154	9 603	2 331	2 035	412	302	142	87	86	75
kontors-, bank- o. d. personal	923	936	85	69	·	·	351	·	·	72
butiks- och magasinspersonal	1 230	1 261	211	186	598	395	258	88	89	79
hotell- och restaurangpersonal	1 310	1 530	720	551	213	168	104	77	67	65
landtransport	1 903	1 987	524	459	379	284	97	88	87	59
sjötransport	3 729	3 827	779	758	491	347	177	97	97	95
ej särskilt specificerade	59	62	12	12	·	·	8	·	·	94
Husligt arbete	7 706	9 642	9 940	7 112	97	81	80	72	63	65
Allmän och litterär verksamhet	278	307	183	137	168	99	115	75	80	52
Annat arbete	10 228	10 922	3 182	3 130	343	321	213	98	98	94
Summa	**71 481**	**77 403**	**29 393**	**23 569**	**263**	**223**	**110**	**80**	**74**	**70**

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 2 609 platser, varav 2 033 manliga och 576 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 3 119, 2 582 och 537 samt under nästlidna månad resp. 2 429, 1 942 och 487.

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk m. m.			Skogshus-hållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskin-industri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**11640**	**5580**	**4893**	**1220**	**229**	**227**	**2703**	**201**	**201**	**2621**	**114**	**110**	**11480**	**216**	**200**
1	Stockholms stad	38	1	1	6	—	—	—	—	—	50	4	2	2836	51	45
2	Stockholms län	2794	694	651	46	6	6	—	—	—	70	60	60	857	15	15
3	Uppsala stad och län	1007	661	604	11	—	—	2	—	—	45	—	—	199	—	—
4	Södermanlands län	446	287	258	3	1	—	5	—	—	5	—	—	903	9	9
5	Östergötlands län	1315	698	611	70	1	1	210	7	7	237	—	—	385	7	6
6	Norrköping	284	129	127	3	1	1	1	—	—	3	—	—	174	2	2
7	Jönköpings län	223	94	87	16	—	—	—	—	—	4	—	—	729	1	1
8	Kronobergs län	78	14	13	22	2	2	—	—	—	62	12	12	78	12	12
9	Kalmar län	229	44	41	24	34	34	—	—	—	107	—	—	245	—	—
10	Gottlands län	83	45	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
11	Blekinge län	217	77	50	1	—	—	51	—	—	134	2	2	134	2	2
12	Kristianstads län	643	468	398	2	—	—	—	—	—	18	1	1	46	5	3
13	Malmöhus län: Malmö	111	139	102	—	—	—	—	—	—	14	—	—	475	4	3
14	Hälsingborg	135	80	71	—	—	—	109	—	—	9	—	—	205	3	1
15	Övriga anstalter	873	720	657	—	—	—	—	—	—	10	2	1	329	13	11
16	Hallands län	248	171	128	2	65	65	—	—	—	46	10	10	109	2	1
17	Göteborgs och Bohus län	102	68	68	3	7	7	—	—	—	1463	—	—	102	—	—
18	Göteborgs stad	75	92	83	—	78	78	—	—	—	30	3	3	1918	18	17
19	Älvsborgs län	83	31	18	38	—	—	38	1	1	82	—	—	81	40	40
20	Skaraborgs län	698	338	269	8	—	—	—	—	—	12	8	8	98	2	2
21	Värmlands län	80	34	31	6	—	—	—	—	—	63	—	—	258	—	—
22	Örebro län	469	223	198	199	—	—	213	19	19	9	6	5	135	4	4
23	Västmanlands län	740	356	287	99	5	4	1567	174	174	89	6	6	658	14	14
24	Kopparbergs län	51	15	15	36	1	1	453	—	—	24	—	—	281	10	10
25	Gävle stad och län	102	3	2	166	—	—	54	—	—	18	—	—	184	1	1
26	Västernorrlands län	105	12	12	8	—	—	—	—	—	15	—	—	39	1	1
27	Jämtlands län	65	14	14	310	18	18	—	—	—	2	—	—	6	—	—
28	Västerbottens län	192	72	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—
29	Norrbottens län	154	—	—	141	10	10	—	—	—	—	—	—	10	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**1563**	**2888**	**1239**	—	—	—	—	—	—	**10**	**8**	**7**	**196**	**3**	**2**
1	Stockholms stad	12	9	9	—	—	—	—	—	—	4	8	7	132	2	1
2	Stockholms län	148	218	114	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
3	Uppsala stad och län	175	181	141	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	106	158	78	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	172	271	150	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—
6	Norrköping	22	26	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
7	Jönköpings län	19	45	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
8	Kronobergs län	13	21	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	18	28	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	6	19	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	48	111	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	150	437	110	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	30	100	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	1	1
14	Hälsingborg	14	26	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	85	157	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	47	105	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	48	30	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	9	23	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—
19	Älvsborgs län	3	20	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	77	198	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	27	69	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	119	266	143	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	147	268	136	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	—
24	Kopparbergs län	21	25	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	13	15	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	1	13	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	16	25	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	14	20	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	3	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsämnesindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
3 598	**329**	**310**	**4 698**	**3 392**	**3 321**	**257**	**22**	**17**	**263**	**11**	**10**	**444**	**11**	**7**	**779**	**208**	**202**	**319**	**59**	**57**	
234	28	20	1 099	371	326	39	8	3	18	—	—	110	1	1	301	176	175	27	1	—	1
76	6	6	283	68	67	10	—	—	4	—	—	46	1	1	41	3	2	4	—	—	2
17	2	2	56	7	7	2	—	—	—	—	—	6	—	—	7	—	—	—	—	—	3
162	11	11	76	5	4	2	—	—	1	—	—	1	—	—	5	—	—	3	—	—	4
258	21	21	216	98	97	2	—	—	7	—	—	2	1	—	19	3	2	3	—	—	5
141	2	2	162	9	9	7	1	1	79	1	1	8	—	—	21	—	—	2	28	27	6
210	3	3	158	122	121	11	2	2	10	—	—	20	—	—	12	—	—	85	1	1	7
80	9	9	35	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	28	9	9	8
173	—	—	253	201	201	1	—	—	2	—	—	1	—	—	12	—	—	61	—	—	9
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
11	—	—	51	75	75	3	—	—	—	—	—	4	—	—	11	—	—	1	—	—	11
9	1	—	20	—	—	2	—	—	2	—	—	4	—	—	12	3	3	—	—	—	12
91	1	2	426	83	83	46	3	3	32	—	—	76	1	1	30	2	—	55	—	—	13
12	—	—	157	48	48	29	—	—	1	—	—	18	—	—	13	—	—	23	—	—	14
33	1	1	87	58	56	51	5	5	1	—	—	6	2	1	38	15	14	1	18	18	15
30	2	2	96	28	28	4	—	—	42	4	4	7	—	—	8	—	—	1	—	—	16
44	—	—	120	204	204	—	—	—	9	2	2	1	—	—	79	1	1	8	—	—	17
351	14	7	363	98	82	15	—	—	26	2	1	48	5	3	66	1	1	8	1	1	18
23	—	—	74	36	36	2	1	1	24	2	2	6	—	—	4	—	—	3	—	—	19
6	1	1	26	13	13	12	1	1	—	—	—	—	—	—	13	1	1	2	—	—	20
106	—	—	54	120	120	14	—	—	1	—	—	1	—	—	8	—	—	—	1	1	21
45	7	7	125	23	23	2	—	—	—	—	—	70	—	—	7	—	—	—	—	—	22
224	—	—	282	312	311	2	—	—	2	—	—	5	—	—	17	—	—	1	—	—	23
115	7	7	113	89	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	1	1	—	—	—	24
108	—	—	59	330	330	—	1	1	2	—	—	4	—	—	35	1	1	2	—	—	25
783	213	209	37	211	208	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	1	—	—	26
135	—	—	6	289	289	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	27
15	—	—	70	30	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	28
106	—	—	193	457	457	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
4	**2**	**1**	—	—	—	**43**	**1**	—	**198**	**25**	**15**	**472**	**145**	**92**	**283**	**85**	**38**	**63**	**12**	**6**	
3	1	—	—	—	—	4	1	—	19	—	—	255	81	59	104	22	11	18	9	4	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	5	2	8	4	3	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	5	1	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	5	—	—	7	4	1	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	7	7	14	5	3	13	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	—	—	3	—	—	21	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	3	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	1	1	1	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	13	12	5	2	—	—	—	—	12
1	1	1	—	—	—	21	—	—	95	1	1	82	26	9	60	5	—	11	—	—	13
—	—	—	—	—	—	8	—	—	16	3	3	6	—	—	—	1	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	6	—	—	5	3	—	12	1	1	2	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	2	—	—	11	1	1	—	1	1	1	5	2	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	3	—	—	17
—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	8	1	30	5	—	38	6	1	3	2	1	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2	1	—	—	—	1	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	13	21	11	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	19	1	1	11	4	4	—	1	1	22
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2	1	1	1	3	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlings-anstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Kontors-, bank- o. d. personal			Butiks- o. magasins-personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**975**	**115**	**110**	**472**	**22**	**19**	**2424**	**49**	**46**	**728**	**63**	**51**	**971**	**145**	**141**
1	Stockholms stad	62	—	—	218	10	8	520	8	5	386	31	22	484	115	112
2	Stockholms län	14	—	—	24	—	—	93	6	6	34	—	—	57	4	4
3	Uppsala stad och län	—	—	—	1	—	—	24	2	2	—	—	—	13	1	1
4	Södermanlands län	4	—	—	10	—	—	200	1	1	2	—	—	38	1	1
5	Östergötlands län	2	—	—	9	—	—	123	1	1	10	—	—	11	1	1
6	Norrköping	24	—	—	15	—	—	35	1	1	6	1	1	17	2	2
7	Jönköpings län	29	—	—	14	—	—	79	1	1	17	1	1	8	—	—
8	Kronobergs län	155	12	12	1	—	—	57	—	—	1	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	9	—	—	2	—	—	84	—	—	—	—	—	5	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	3	—	—	1	—	—	52	1	1	6	—	—	2	—	—
12	Kristianstads län	1	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	2	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	3	1	1	59	1	1	130	3	3	44	6	6	83	6	6
14	Hälsingborg	3	—	—	4	—	—	45	1	1	2	—	—	9	—	—
15	Övriga anstalter	1	—	—	2	—	—	51	6	6	1	—	—	11	3	3
16	Hallands län	19	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	3	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	74	—	—	—	—	—	12	11	11	7	—	—	2	—	—
18	Göteborgs stad	36	1	—	87	10	9	109	2	2	161	22	19	159	9	8
19	Älvsborgs län	43	—	—	1	—	—	230	4	4	3	1	1	2	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	1	—	—	11	—	—	4	—	—	9	2	2
21	Värmlands län	2	—	—	3	1	1	47	—	—	1	—	—	4	—	—
22	Örebro län	11	—	—	1	—	—	110	—	—	—	—	—	15	1	1
23	Västmanlands län	1	—	—	14	—	—	192	—	—	20	1	1	13	—	—
24	Kopparbergs län	15	—	—	—	—	—	7	1	1	15	—	—	7	—	—
25	Gävle stad och län	71	—	—	1	—	—	200	—	—	—	—	—	9	—	—
26	Västernorrlands län	172	85	81	2	—	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	221	16	16	—	—	—	3	—	—	2	—	—	4	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—	1	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**99**	**14**	**11**	**17**	**3**	**3**	**88**	**13**	**11**	**208**	**22**	**18**	**290**	**66**	**45**
1	Stockholms stad	47	11	9	14	—	—	13	1	—	141	18	14	149	27	17
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	24	—	—	1	—	—	8	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	1	—	—	—	—	—	7	1	—	—	—	—	2	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	6	4	3
6	Norrköping	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	6	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	1
8	Kronobergs län	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1	1
13	Malmöhus län: Malmö	9	3	2	—	3	3	26	11	11	39	1	1	57	12	10
14	Hälsingborg	1	—	—	—	—	—	5	—	—	1	—	—	3	2	2
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	5	—	—	1	—	—	5	1	1
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
18	Göteborgs stad	14	—	—	1	—	—	2	—	—	15	—	—	20	10	3
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	3	2	2
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—
22	Örebro län	2	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	4	1	1
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	2	2
25	Gävle stad och län	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	1	—	—

Hotell- o. restaurang-personal			Land-transport			Sjötransport			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Allmän o. litterär verksamhet			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	
201	**21**	**19**	**1815**	**380**	**354**	**3 693**	**731**	**712**	**58**	**6**	**6**	**2**	**4**	**1**	**73**	**26**	**26**	**10772**	**3 180**	**3 128**	
90	6	6	612	155	149	587	118	115	12	1	1	1	—	—	30	4	4	1 436	564	549	1
11	—	—	98	3	3	65	3	3	2	—	—	—	—	—	—	1	1	557	136	135	2
2	—	—	34	1	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	3	243	58	54	3
—	—	—	36	4	4	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	253	88	88	4
4	—	—	120	21	21	15	2	2	1	3	3	—	1	—	—	15	15	216	57	51	5
—	—	—	58	6	5	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	122	20	20	6
9	—	—	56	3	3	21	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	597	129	129	7
—	—	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	454	128	128	8
5	—	—	36	—	—	115	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	249	13	13	9
1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	202	1	1	10
2	1	1	25	9	5	56	68	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	256	40	40	11
3	1	—	16	3	1	9	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	217	129	127	12
7	1	1	194	22	19	176	19	19	13	—	—	—	—	—	1	—	—	265	58	58	13
5	—	—	27	4	4	286	78	78	—	—	—	—	—	—	—	—	—	101	19	19	14
5	1	1	35	13	13	55	75	75	—	—	—	—	—	—	—	3	3	330	79	79	15
1	1	1	10	—	—	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	12	11	16
—	—	—	14	—	—	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	843	241	241	17
34	6	5	232	103	96	1 941	366	350	29	2	2	1	3	1	37	—	—	699	324	319	18
—	—	—	18	3	3	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	81	76	19
3	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	122	69	69	20
1	—	—	22	7	7	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	294	52	52	21
1	—	—	19	5	3	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	354	93	92	22
2	—	—	41	2	2	25	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	600	66	66	23
10	3	3	37	6	6	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 030	284	281	24
1	—	—	42	—	—	73	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	222	21	21	25
2	—	—	2	2	1	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	277	207	202	26
2	1	1	12	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	12	12	27
—	—	—	5	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	12	12	28
—	—	—	5	5	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	395	187	183	29
1329	**699**	**532**	**172**	**144**	**105**	**134**	**48**	**46**	**4**	**6**	**6**	**9640**	**9 936**	**7 111**	**234**	**157**	**111**	**150**	**2**	**2**	
562	184	139	33	13	11	23	4	4	3	5	5	2605	2 926	2 313	137	60	47	30	2	2	1
83	22	17	—	—	—	—	—	—	1	1	1	390	419	250	17	2	2	—	—	—	2
16	11	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	206	205	174	—	—	—	—	—	—	3
14	15	8	2	—	—	—	—	—	—	—	—	275	287	202	3	2	2	—	—	—	4
35	21	12	6	3	2	—	—	—	—	—	—	563	517	313	13	24	21	15	—	—	5
24	9	7	3	1	—	—	—	—	—	—	—	223	213	180	5	6	4	6	—	—	6
14	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	193	126	99	3	—	—	7	—	—	7
4	6	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	96	78	63	3	3	2	—	—	—	8
11	8	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	182	116	93	4	3	2	1	—	—	9
3	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66	23	25	4	3	2	—	—	—	10
15	12	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	302	194	129	—	1	1	—	—	—	11
52	33	31	3	2	2	—	—	—	—	—	—	281	334	211	—	—	—	—	—	—	12
82	50	39	82	88	63	4	3	3	—	—	—	538	717	420	6	6	—	—	—	—	13
30	22	16	3	2	2	6	5	5	—	—	—	189	174	145	1	3	3	14	—	—	14
24	18	18	8	7	7	1	1	1	—	—	—	343	272	202	2	5	5	4	—	—	15
20	13	13	—	1	1	—	—	—	—	—	—	108	112	61	3	3	1	5	—	—	16
15	13	8	—	1	1	—	—	—	—	—	—	79	67	39	3	2	1	2	—	—	17
62	26	14	12	13	5	99	33	32	—	—	—	779	1 152	769	15	12	2	66	—	—	18
5	9	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79	87	44	—	4	2	—	—	—	19
13	22	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	265	298	156	1	—	—	—	—	—	20
11	20	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	171	206	124	—	—	—	—	—	—	21
39	31	26	15	10	9	—	—	—	—	—	—	311	366	289	1	2	—	—	—	—	22
22	22	18	3	1	1	—	—	—	—	—	—	286	227	176	3	5	4	—	—	—	23
51	25	21	1	1	1	—	—	—	—	—	—	284	160	117	2	2	2	—	—	—	24
17	8	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	204	162	143	5	4	4	—	—	—	25
8	9	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	112	88	44	2	5	4	—	—	—	26
56	36	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	212	121	115	1	—	—	—	—	—	27
20	18	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	174	138	121	—	—	—	—	—	—	28
21	30	18	—	—	—	1	2	1	—	—	—	124	151	94	—	—	—	—	—	—	29

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 30 september 1921.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar[1]				Arbetslösa					Orsak		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar		
		Män			Tillsammans	Män			Tillsammans		arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	Antal redovisande		Antal dagar under sept. 1921
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Antal	%								avdeln.	medlemmar	
Bageri- o. konditoriindustriarb.-förb.	30	2 843	536	1 128	4 507	195	31	69	295	6·5	295	—	55	—	85	79	219	25	3 271	5 363
Bleck- och plåtslagareförbundet	33	567	48	—	615	83	3	—	86	14·0	85	1	17	—	24	—	41	19	399	1 496
Bokbindareförbundet	1	4	2	2	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bryggeriindustriarbetareförbundet	25	2 404	49	853	3 306	74	21	80	175	5·3	146	29	101	—	72	—	173	11	2 689	3 535
De förenade förbunden	52	2 516	124	425	3 065	346	40	66	452	14·7	451	1	63	32	82	1	178	39	2 353	9 680
Elektriska arbetareförbundet	93	2 720	191	—	2 911	420	30	—	450	15·5	450	—	37	6	196	11	250	63	2 365	9 146
Gjutareförbundet	14	701	63	—	764	296	30	—	326	42·7	326	—	26	—	39	—	59	10	1 914	19 651
Grov- o. fabriksarbetareförbundet	235	21 516	1 215	1 506	24 237	7 380	407	544	8 331	34·4	7 643	688	703	357	710	1 838	3 608	167	17 087	169 457
Gruvindustriarbetareförbundet	15	1 314	90	18	1 422	754	52	7	813	57·2	813	—	30	—	27	—	57	9	833	5 631
Handelsarbetareförbundet	76	4 211	670	1 379	6 260	414	177	62	653	10·4	653	—	145	—	113	—	258	49	5 411	21 876
Hattarbetareförbundet	1	12	—	—	12	1	—	—	1	8·3	1	—	1	—	1	—	2	1	12	10
Litografiska förbundet	15	599	82	—	681	56	—	—	56	8·2	56	—	11	—	13	—	24	—	—	—
Kommunalarbetareförbundet	84	7 453	214	342	8 009	229	2	8	239	3·0	178	61	291	7	143	2	443	27	2 016	2 836
Metallindustriarbetareförbundet	112	—	—	—	46 601	—	—	—	16 399	35·2	—	—	—	—	—	—	—	101	43 129	397 707
Därav: Järnbruksarbetare	47	—	—	—	11 122	—	—	—	4 012	36·1	—	—	—	—	—	—	—	43	9 854	100 919
Mek. verkstadsarbetare	65	—	—	—	35 479	—	—	—	12 387	34·9	—	—	—	—	—	—	—	58	33 275	296 788
Murareförbundet	32	1 536	151	—	1 687	399	31	—	430	25·5	430	—	16	—	7	—	23	23	994	4 717
Måleriarbetareförbundet	37	2 101	65	1	2 167	151	1	—	152	7·0	150	2	23	11	42	—	76	22	1 697	2 458
Pappersindustriarbetareförbundet	15	1 678	56	6	1 740	777	31	—	808	46·4	808	—	34	—	66	—	100	11	1 466	9 804
Pälsvaruindustriarbetareförbundet	7	122	18	232	372	20	7	43	70	18·8	70	—	1	—	8	3	12	5	218	1 528
Sadelmakare- o. tapetserareförb.	43	1 016	81	109	1 206	193	3	2	198	16·4	192	6	28	34	34	—	96	22	1 025	4 890
Sko- och läderindustriarbetareförb.	34	3 626	495	1 503	5 624	454	79	39	572	10·2	569	3	103	18	130	—	251	21	2 751	6 436
Skorstensfejeriarbetareförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skrädderiarbetareförbundet	48	1 573	240	1 971	3 784	87	46	224	357	9·4	327	30	84	—	41	1	126	31	3 056	7 715
Slakteri- o. charkuteriarbetareförb.	21	810	38	134	982	43	3	6	52	5·3	52	—	17	1	48	1	67	12	791	1 282
Stenindustriarbetareförbundet	31	1 040	128	—	1 168	246	48	—	294	25·2	283	11	33	19	21	—	73	18	766	5 324
Stuckatörförbundet	2	29	—	—	29	10	—	—	10	34·5	10	—	—	—	—	—	—	2	29	246
Sågverksindustriarbetareförbundet	133	8 341	1 448	4	9 793	3 704	933	3	4 640	47·4	4 454	186	339	120	307	224	990	100	7 499	82 155
Textilarbetareförbundet	35	2 169	195	3 032	5 396	280	11	539	830	15·4	830	—	214	4	80	12	310	15	3 259	11 141
Tobaksindustriarbetareförbundet	10	723	63	3 257	4 043	266	1	4	271	6·7	167	104	217	—	17	—	234	4	2 468	4 183
Transportarbetareförbundet	36	1 842	81	—	1 923	231	22	—	253	13·2	252	1	57	30	55	2	144	21	746	4 819
Träarbetareförbundet	140	8 260	850	20	9 130	2 486	303	9	2 798	30·6	2 731	67	204	353	256	11	824	122	8 462	58 608
Tunnbinderiarbetareförbundet	8	269	10	—	279	60	1	—	61	21·9	61	—	9	—	2	—	11	7	272	1 342
Typografförbundet	39	1 239	412	57	1 708	140	65	7	212	12·4	212	—	21	—	64	5	90	33	1 636	6 042
Väg- o. vattenbyggnadsarbetareförb.	11	834	7	1	842	63	—	—	63	7·5	61	2	18	1	20	—	39	8	575	1 632
Summa	1 469	[2] —	[2] —	[2] —	154 271	[2] —	[2] —	[2] —	40 347	26·2	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	998	119 189	860 700

[1] Jfr noten å sid. 1085. — [2] Enär uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, ha slutsummor icke nedräknats.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 30 september 1921.

September månad medförde någon sänkning av arbetslöshetssiffran. Av de 154 271 medlemmar, som de rapporterande fackföreningarna tillsammans redovisat, voro, såsom tabellen å sid. 1084 utvisar, 40 347 eller 26·2 % arbetslösa den 30 september mot 26·8 % den 31 augusti.[1]

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna sept. 1920—sept. 1921

	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.
Sverige	2·8	4·3	7·0	15·6	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·8	26·8	*26·2*
Norge	2·1	2·8	4·2	9·0	11·3	14·9	16·1	17·1	17·8	20·9	17·9	14·7	*14·7*
Danmark	3·4	4·5	8·5	15·5	19·7	23·2	23·6	21·7	18·6	16·8	16·7	17·7	*16·6*
England	2·2	5·3	3·7	6·1	6·9	8·5	10·0	17·6	22·2	23·1	16·7	16·5	*14·8*
Tyskland	1·5	4·2	3·9	4·1	4·5	4·7	3·7	3·9	3·7	3·0	2·6	2·2	*1·5*
Nederländerna	4·1	4·2	7·2	13·4	16·5	16·4	13·9	11·9	9·4	8·1	—	—	—
Belgien	—	—	7·2	17·4	19·3	22·7	31·5	31·2	32·3	22·9	21·4	21·7	—
Kanada	3·3	6·1	10·2	13·1	13·1	16·1	16·5	16·3	15·5	13·1	9·1	8·7	—
Massachusetts	16·4	—	—	29·2	—	—	22·1	—	—	—	—	—	—
Nya Syd-Wales	8·3	8·3	6·5	7·1	10·3	13·6	8·7	6·5	13·9	7·9	8·4	—	—

Beträffande den inbördes jämförbarheten mellan dessa siffror hänvisas till vad därom anfördes i tionde häftet av Sociala Meddelanden, sid. 917.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under oktober månad 1921.[2] De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel, som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet.[3] Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

De senaste månadernas relativa stillastående i fråga om livsmedelspriserna har nu efterträtts av ett nytt, tämligen utpräglat prisfall å flertalet i budgeten ingående varuslag, och från september till oktober ha ej mindre

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan icke meddelas, i vad mån siffrorna avse hela antalet medlemmar inom fackförbunden. På grundval av dessa siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

[2] Preliminära uppgifter.

[3] För de förändringar i fråga om inhämtandet av det prisstatistiska primärmaterialet, som företagits vid ingången av år 1920, har redogörelse lämnats i häfte nr 5, årg. 1920.

Medelpris per år (1913—1920) och per månad (okt. 1920—okt. 1921)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	Okt. 1920	Nov. 1920
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	16	19	25	× 38	47	44	43	44
2	handskummad	»	8	8	9	10	15	× 24	—	26	26	26
3	separerad	»	6	6	7	8	12	× 19	23	19	18	18
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	292	××310	× 401	× 587	729	657	685	668
5	mat- (lands-)	»	213	218	260	295	× 358	× 546	727	651	677	668
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	197	257	× 305	× 372	624	524	499	497
7	halvfet, »	»	121	119	149	191	× 234	× 332	500	374	355	356
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	170	216	—	—	433	376	372	369
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	198	237	343	725	681	578	663	757
10	» konserverade	»	137	151	169	204	307	615	716	533	580	640
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	526	× 955	× 1200	1271	60	1098	1109
12	»	5 l.	28	30	36	33	× 58	× 68	71	963	69	69
13	färsk	»	46	80	87	76	146	237	102	191	—	—
14	Ärter, gula	kg.	31	35	57	55	× 63	× 66	78	69	69	70
15	Bruna bönor	»	48	49	75	111	199	× 173	214	130	114	109
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [2]	»	31	33	40	××38	× 42	× 50	× 75	91	99	99
17	råg-, » » »	»	22	23	32	××29	× 36	× 41	× 56	56	54	54
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	39	××34	—	—	× 73	73	73	72
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	52	50	× 68	× 82	99	101	100	99
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	46	52	× 75	× 73	111	176	168	157
21	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	41	43	54	53	× 62	× 73	96	111	114	114
22	hårt knäckebröd	»	—	—	—	—	—	—	—	139	141	141
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	48	49	× 60	× 75	96	105	108	108
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	38	38	× 45	× 49	64	71	72	72
25	Vetebröd: skorpor, ordinära [3]	»	76	78	88	90	× 117	× 180	230	254	266	268
26	mjukt, bil- bakat med vatten [3]	»	43	46	53	54	× 68	× 88	116	128	136	136
27	ligaste sort » » mjölk [3]	»	60	61	67	66	× 83	× 144	167	145	149	150
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	140	193	219	567	563	398	406	382
29	soppkött	»	100	95	119	169	193	507	490	333	342	318
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	154	203	× 215	546	512	493	493	475
31	spädkalv	»	72	70	87	122	× 148	357	312	274	278	265
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	158	215	258	626	600	431	397	358
33	salt, svenskt	»	114	118	139	194	241	546	547	385	369	332
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	140	184	261	509	557	442	406	375
35	Fläsk: färskt	»	133	129	191	233	× 270	× 388	605	449	458	437
36	salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	137	198	246	× 287	× 404	619	470	472	456
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	—	—	364	353	358
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	80	99	122	211	202	191	198	191
39	gädda	»	108	110	117	149	188	317	333	312	325	314
40	sill	»	34	35	45	68	91	149	110	102	113	115
41	strömming	»	38	39	43	56	65	123	114	106	103	115
42	torsk	»	55	57	62	82	111	196	160	139	132	142
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	89	123	167	295	244	219	224	230
44	kolja	»	—	—	—	—	—	—	—	152	144	160
45	salt: sill, prima	»	[1] 45	45	57	97	105	145	148	120	117	110
46	strömming	»	30	31	36	61	73	100	105	74	77	76
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	72	111	152	293	223	156	152	146
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	161	209	× 315	× 307	316	331	295	274
49	Socker, bit-	»	67	65	66	×68	× 70	× 92	× 133	× 168	× 177	× 177
50	Salt (matsalt)	»	—	10	10	13	19	31	32	31	31	30
51	Svagdricka	l.	6	6	7	8	10	14	16	16	17	17
52	Fotogen, Water White	»	20	21	23	27	37	—	71	60	67	67
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	2890	3810	5520	7850	8220	10310	11190	10990
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	2310	3060	4500	6620	6740	8230	8990	8740
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	290	385	670	1035	896	964	1042	1014
56	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	401	411	531	717	803	—	—	2069	2280	2244
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	367	543	707	—	—	1664	1778	1697
58	Koks: gasverks- (krossad) [4] hemkörd	»	165	157	211	292	413	—	—	1177	1316	1259
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	248	339	521	—	—	1249	1394	1347

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [2]) Uppgifterna avse 1917—augvetebrödstyper, vadan de meddelade priserna avse kvaliteter närmast motsvarande de i varulistan anmipris. — ×× Eljest fastställda pris. (Beträffande maximiprisbestämmelser å olika varuslag hänvisas

ör samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Dec 1920	Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	April 1921	Maj 1921	Juni 1921	Juli 1921	Aug. 1921	Sept. 1921	Okt.[5]) 1921	Höjning (+) eller sänkning (—) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	okt. 1913—okt. 1921	okt. 1920—okt. 1921	
43	42	39	38	37	36	35	34	34	33	33	+ 135·7	— 23·3	1
25	25	22	22	21	20	19	19	19	18	18	+ 125·0	— 30·8	2
18	17	15	14	14	13	13	13	13	12	12	+ 100·0	— 33·3	3
648	594	521	528	550	470	461	463	536	500	463	+ 92·1	— 32·4	4
654	590	515	517	543	472	453	444	510	486	451	+ 105·9	— 33·4	5
492	480	448	423	398	383	376	371	371	366	360	+ 118·2	— 27·9	6
344	343	315	288	274	257	257	250	256	252	247	+ 105·8	— 30·4	7
376	365	335	331	322	281	278	276	275	274	268	+ 94·2	— 28·0	8
776	648	531	403	301	285	306	334	359	370	452	+ 151·1	— 31·8	9
645	578	470	331	—	—	275	295	283	—	407	+ 178·8	— 29·8	10
1108	1127	1114	1084	1013	951	922	939	898	1000	818	—	— 25·5	11
69	69	70	68	66	63	61	60	51	63	53	+ 103·8	— 23·2	12
—	—	—	—	—	—	—	164	84	—	—	—	—	13
69	68	66	63	61	59	59	58	58	57	53	+ 71·0	— 23·2	14
106	102	92	85	81	79	77	77	77	77	79	+ 68·1	— 30·7	15
95	87	76	72	69	71	76	74	75	70	63	+ 103·2	— 36·4	16
53	50	49	48	48	49	51	51	48	44	40	+ 90·5	— 25·9	17
72	68	66	65	66	68	71	70	68	63	56	+ 107·4	— 23·3	18
95	92	80	76	75	74	74	74	74	71	66	+ 83·3	— 34·0	19
150	134	111	94	86	79	78	77	75	74	72	+ 75·6	— 57·1	20
113	113	113	111	110	110	110	111	110	107	103	+ 151·2	— 9·6	21
141	139	137	135	135	133	134	134	134	131	128	—	— 9·2	22
108	104	99	95	95	94	95	95	94	93	86	+ 126·3	— 20·4	23
72	70	66	65	67	67	67	67	66	65	59	+ 96·7	— 18·1	24
265	250	230	224	222	220	221	220	218	214	199	+ 165·3	— 25·2	25
137	128	120	117	116	116	116	116	116	112	104	+ 141·9	— 23·5	26
149	143	134	132	130	130	131	131	130	128	120	+ 100·0	— 19·5	27
364	355	334	326	319	314	309	308	306	298	271	+ 116·8	— 33·3	28
299	291	272	263	259	256	251	250	246	238	215	+ 108·7	— 37·1	29
459	449	424	411	404	395	389	375	366	355	337	+ 155·3	— 31·6	30
261	251	232	230	217	209	203	201	197	192	182	+ 145·9	— 34·5	31
348	347	336	343	352	350	342	335	318	294	252	+ 95·3	— 36·5	32
312	300	299	296	290	283	286	282	276	260	205	+ 73·7	— 44·4	33
408	425	390	380	371	369	—	—	292	321	322	+ 170·6	— 20·7	34
406	388	345	331	324	313	308	314	327	330	313	+ 128·5	— 31·7	35
433	411	365	348	338	331	327	334	343	343	329	+ 128·5	— 30·3	36
356	350	324	302	286	267	265	260	275	273	251	—	— 28·9	37
187	189	193	190	167	140	143	161	160	161	169	+ 122·4	— 14·6	38
299	300	301	288	252	226	238	267	270	263	254	+ 130·9	— 21·8	39
94	90	64	67	83	87	105	117	113	113	94	+ 154·1	— 16·8	40
109	112	102	98	94	91	97	91	79	80	86	+ 104·8	— 16·5	41
129	135	127	130	119	114	115	118	116	116	117	+ 112·7	— 11·4	42
218	226	226	218	191	176	195	207	201	189	184	+ 130·0	— 17·9	43
143	153	139	151	137	129	133	139	129	131	128	—	— 11·1	44
104	98	98	95	92	85	81	81	86	86	83	+ 84·4	— 29·1	45
74	77	73	66	66	60	63	71	68	68	58	+ 81·3	— 24·7	46
145	146	135	131	122	116	110	111	102	97	94	+ 70·9	— 38·2	47
264	253	246	231	216	205	202	202	197	196	191	+ 17·9	— 35·3	48
* 178	* 178	* 178	* 178	* 178	* 167	* 167	* 167	* 167	* 167	* 166	+ 147·8	— 6·2	49
30	29	28	28	27	26	26	26	25	24	24	—	— 22·6	50
17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	+ 183·3	0·0	51
67	67	68	63	61	57	50	47	46	45	43	+ 104·8	— 35·8	52
10500	9830	8880	8260	7850	7460	7040	6630	6290	6070	5840	+ 126·4	— 47·8	53
8250	7660	6970	6480	6180	5900	5610	5370	5080	4890	4690	+ 127·7	— 47·8	54
960	861	807	747	743	700	678	648	599	548	538	+ 174·5	— 48·4	55
2081	1785	1563	1477	1452	1384	1389	1312	1102	999	976	+ 144·6	— 57·2	56
1423	1181	907	792	757	732	726	727	603	537	493	+ 111·6	— 72·3	57
1066	746	595	524	511	470	441	424	390	353	316	+ 100·0	— 76·0	58
1118	788	601	526	534	526	492	475	396	353	366	+ 94·7	— 73·7	59

1919 75 % utmalning. — [3]) Under tiden för den statliga regleringen av brödsäd salufördes ej rena givna. — [4]) T o. m. år 1919 avse uppgifterna okrossad koks. — [5]) Preliminära siffror. — * Maxi- till Soc. Medd., årg. 1920, noten å sid. 680.)

än 45 varuslag varit föremål för *prissänkning*. Bland dessa torde särskilt böra nämnas smör, potatis, mjöl, bröd, kött och fläsk. Fullt *oförändrade* äro medelpriserna å 5 varuslag, däribland mjölk. Under redovisningsmånaden har *prisstegring* ägt rum beträffande 7 varuslag, bland vilka märkas färska ägg.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—okt. 1921. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med oktober 1921, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	År 1914				År 1915				År 1916				År 1917			
	Juli 1914	3:e kv.	4:e kv.		1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
A. Aritmetiska (»ovägda») medeltal	100	103	108		114	121	129	138	143	148	162	175	190	197	208	235
B. »Vägda» medeltal	100	103	107		113	121	124	128	130	134	142	152	166	175	181	201

	År 1918				År 1919				År 1920				År 1921			
	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	Okt.[1]
A.	268	305	330	372	364	352	343	332	316	316	331	323	283	250	237	216
B.	227	255	277	320	335	328	311	308	293	295	304	301	266	240	231	218

Enligt vad såväl den »ovägda» som den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, lyse och bränsle under oktober månad högst väsentligt sjunkit, och den »vägda» indexsiffran är nu 10 enheter lägre än i september. För första gången sedan 1915 uppvisar den »ovägda» indexen under redovisningsmånaden en lägre siffra än den »vägda».

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar sedan juli 1914. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle. För att däremot få en fullständig bild av prisstegringens inverkan å en familjs hela utgiftsstat måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 11 av Sociala Meddelanden 1921 (sid. 981), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 oktober 1921 till c:a 131 % mot 136 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 juli 1921.

[1] Preliminära siffror.

Sociala Meddelanden,
årgången 1921.

N:r 1 . . . s. 1— 80	N:r 4 . . . s. 273—384	N:r 7 . . . s. 585—680	N:r 10 . . s. 841— 920
» 2 . . . » 81—176	» 5 . . . » 385—488	» 8 . . . » 681—760	» 11 . . » 921—1000
» 3 . . . » 177—272	» 6 . . . » 489—584	» 9 . . . » 761—840	» 12 . . »1001—1088

Sakregister.

		Sid.			Sid.
1.	Allmänna sociala frågor	1089	10.	Kollektivavtal, arbetsavtal m. m.	1092
2.	Arbetarskydd	1090	11.	Kooperation	1093
3.	Arbetsförmedling	1090	12.	Levnadskostnader	1093
4.	Arbetslön	1090	13.	Nykterhetsrörelsen	1093
5.	Arbetsmarknad och arbetslöshet	1091	14.	Olycksfallsförsäkring	1093
6.	Arbetstid	1091	15.	Sjukförsäkring och sjukvård	1093
7.	Bostadsförhållanden	1092	16.	Strejker, lockouter, medling m. m.	1094
8.	Fattigvård, välgörenhet m. m.	1092	17.	Ut- och invandring	1094
9.	Föreningsväsen	1092	18.	Ålderdoms- och invaliditetsförsäkring	1094

1. Allmänna sociala frågor.

Sverige:

Affärsanställda, Utredningen rörande: s. 185.

Barnavård: Förslag till lag om den offentliga barnavården: s. 847.

Bränsleförbrukningen inom statsförvaltningen, Tillsyn över: s. 340.

Författningar rörande sociala frågor: s. 59, 133, 232, 363, 445, 564, 643, 715, 816, 955, 1067.

Industrien i Sverige år 1918: s. 30; år 1919: s. 797.

Kvinnors och minderårigas användande inom industrien i Sverige år 1918: s. 35; år 1919: s. 802.

Kvinnors tillträde till statstjänst, Förslag i fråga om: s. 218. Socialstyrelsens utlåtande om: s. 337.

Social lagstiftning: Frågan om ömsesidighet i Sveriges, Norges och Danmarks sociala lagstiftning: s. 817.

Sociala frågor vid 1921 års riksdag: s. 863.

Socialpolitiska delegationen: Sverige och den internationella socialpolitiken: s. 60.

Washington- och Genuakonventionerna, Ratificeringen av: s. 934.

Utlandet:

Arbetsbyrån: Internationella arbetsbyråns organisation: s. 233.

Arbetskonferensen: Internationella arbetskonferensen i Genève: s. 955.

Mellanfolkliga domstolen, Den fasta: s. 939.

Produktionsundersökning, Internationella arbetsbyråns: s. 857.

Statistiska samarbetet, Det internationella: s. 3.

Washingtonkonventionerna, Ratificeringen av: s. 896.

Bulgarien: Den allmänna arbetsplikten: s. 564.

England: Avvecklingen av statskontrollen över kolindustrien: s. 425.

Den nya lagen om organisation av landets järnvägsväsen: s. 1053.
Frankrike: Kongressen i Paris angående vinstandelsfrågan: s. 431.
Lagstiftningen om arbetsaktier: s. 951.
Småbruksrörelsen: s. 895.
Italien: Driftsrådslagstiftningen: s. 364.
Omorganisation av arbetsrådet: s. 364.
Ryssland: Arbetsförhållandena: s. 234.
Schweiz: De sociala ärendenas beredning: s. 133.
Tcheckoslovakien: Driftsrådslagstiftningen: s. 956.
Handläggningen av tjänstemannafrågor i tcheckoslovakiska statsförvaltningen: s. 1067.
Tyskland: Driftsrådslagstiftningen: s. 436.
Fackorganisationer och driftsråd: s. 102.
Socialiseringen av kolgruvorna: s. 419.
Socialiseringen av kaliindustrien: s. 559.
Upprättandet av ett sundhetsråd i Preussen: s. 896.
Österrike: Arbetarkamrarnas sammansättning: s. 133.

2. Arbetarskydd.

Sverige:

Olycksfall i arbete år 1916: s. 23; åren 1906—1917: s. 706.
Olycksfall inom sjömansyrket år 1920: s. 788.
Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg år 1920: s. 547.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete: s. 146, 246, 970, 1075.
Skogshärbärgesinspektionen 1921, första halvåret: s. 897.
Yrkesinspektionens verksamhet: år 1920, tredje kvart.: s. 67: fjärde kvart.: s. 371; år 1921, första kvart.: s. 669: andra kvart.: s. 909; tredje kvart.: s. 1077.

Utlandet:

Internationell kommission för yrkeshygieniska frågor: s. 1067.
Internationella årsberättelser för yrkesinspektionen: s. 60.
Tyskland: Explosionskatastrofen i Oppau: s. 956.
Österrike: Ny arbetarskyddslag: s. 897.

3. Arbetsförmedling.

Sverige:

Arbetsförmedling, Sveriges offentliga: år 1920: s. 527; månadsstatistik: 1920, nov.: s. 70; dec.: s. 138; 1921, jan.: s. 260; febr.: s. 374; mars: s. 454; april: s. 574; maj: s. 670; juni: s. 726; juli: s. 830; aug.: s. 910; sept.: s. 964; okt.: s. 1078.
Inkomster och utgifter, De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas, år 1920: s. 765.
Sjömän, Arbetsförmedlingen av, under år 1920: s. 214; 1921, första kvart.: s. 565; andra kvart.: s. 898; tredje kvart.: s. 1068.

Utlandet:

Danmark: Den offentliga arbetsförmedlingen: s. 565.
Norge: Den offentliga arbetsförmedlingen: s. 566.

4. Arbetslön.

Sverige:

Arbetsgivarföreningens lönstatistiska årsbok 1919: s. 506.
Arbetslönerna inom olika ortsgrupper och landsdelar år 1920: s. 683.
Arbetslönernas stegring 1913—1920, i Sverige och vissa andra länder: s. 503; inom olika näringsgrenar i Sverige: s. 587.
Jordbruk: Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön år 1919: s. 83; år 1920: s. 204, 1015.
Järnvägsbyggnadsarbeten, Löneförhållanden vid statens, år 1920: s. 774.
Kollektivavtalens lönesatser under förra halvåret 1921: s. 688; under tredje kvart. 1921: s. 923.
Skogsarbetarnas löneförhållanden under vintern 1920—21: s. 210.
Tidlöner inom hantverk, samfärdsel, restaurangrörelse och husligt arbete år 1920: s. 1023.
Tobaksmonopolet: Arbets- och löneförhållanden under år 1920: s. 1029.
Vattenfallsstyrelsens byggnadsarbeten år 1920, Löneförhållanden vid: s. 779.
Verkstads- och textilindustrierna, Svenska och utländska löner inom: s. 644.

Utlandet:

Australien: Förslag om lagstadgad standardlön: s. 568.
Danmark: Arbetslönerna: 1920, andra kvart.: s. 60; tredje kvart: s. 236; fjärde kvart.: s. 566; 1921, första kvart.: s. 818; andra kvart.: s. 1068.
Smides- och maskinarbetarnas löner 1898—1920: s. 900.

England: Lönestegringen 1914—1920: s. 365.
Lönesänkning inom handelsflottan: s. 567.
Sänkning av minimilönerna för jordbruksarbetare: s. 957.
Förenta staterna: Arbetslöner och levnadskostnader i New-York 1914—1920: s. 61.
Lantarbetarnas löneförhållanden: s. 567.
Lönestegringen 1907—1920: s. 568.
Lönesänkningar: s. 956.
Kanada: Lönestegringen 1901—1920: s. 568.
Norge: Lagstiftningen om minimilöner för affärsanställda: s. 956.
Lönestegringen inom byggnadsindustrien: s. 928.
Tyskland: Arbetslönernas stegring: s. 899.
Ett nytt förslag till glidande löneskala: s. 133.
Frågan om lön efter försörjningsplikt: s. 893.
Lönestegringen för statsanställda: s. 957.

5. Arbetsmarknad och arbetslöshet.

Sverige:

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna: 1920, 30 sept.: s. 77; 31 okt.: s. 144; 30 nov. och 31 dec.: s. 266; 1921, 31 jan.: s. 381; 28 febr.: s. 461; 31 mars: s. 581; 30 april: s. 677; 31 maj: s. 732; 30 juni: s. 837; 31 juli: s. 917; 31 aug.: s. 971; 30 sept.: s. 1085.
Arbetslöshetskommissionen: Statens arbetslöshetskommissions verksamhet intill juli 1921: s. 843; under aug. 1921: s. 958.
Arbetslöshetspolitik, Riktlinjerna för statens: s. 1038.
Arbetsmarknaden: 1920, nov.: s. 1; dec.: s. 81; 1921, jan.: s. 177; febr.: s. 273; mars: s. 385; april: s. 489; maj: s. 585; juni: s. 681; juli: s. 761; aug.: s. 841; sept.: s. 921; okt.: s. 1001.
Arbetstillgången enligt uppgifter från industriidkare m. fl.: 1920, fjärde kvart.: s. 179; 1921, första kvart.: s. 491; andra kvart.: s. 763; tredje kvart.: s. 1003.
Jordbruk: Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön år 1919: s. 83; år 1920: s. 1015.
Sjömansyrket: Arbetstillgången under år 1920: s. 216.

Utlandet:

Belgien: Arbetslöshetsfrågan: s. 446.
Det industriella arbetets återupptagande: s. 646.
Danmark: Arbetslöshetsförsäkringen 1919/20: s. 135.
Arbetslöshetsunderstöd och nödhjälpsarbeten: s. 959.
Ny lagstiftning om arbetslöshetsunderstöd: s. 136, 446.
England: Arbetslöshetsfrågan: s. 224.
Arbetsmarknaden 1920, okt.: s. 61; nov.: s. 134; dec.: s. 236; 1921, jan.: s. 365; febr.: s. 446; mars: s. 569; april: s. 646; maj: s. 716; juni: s. 819; juli: s. 901; aug.: s. 960; sept.: s. 1069.
Den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring: s. 42, 429, 878.
Frankrike: Arbetslösheten: s. 354.
Det industriella läget: s. 815.
Förenta staterna: Arbetsmarknaden 1921, mars: s. 569; april: s. 646; maj: s. 716; aug.: s. 961.
Arbetsmarknaden på Förenta staternas västkust: s. 1065.
Det industriella läget i dec. 1920: s. 349; i febr. 1921: s. 442.
Norge: Anslag till nödhjälpsarbeten: s. 959.
Åtgärder mot arbetslösheten: s. 366.
Schweiz: Åtgärder mot arbetslösheten: s. 448, 960.
Tyskland: Arbetsmarknaden 1920, okt.: s. 62; nov.: s. 134; dec.: s. 236; 1921, jan.: s. 366; febr.: s. 446; mars: s. 569; april: s. 646; maj: s. 716; juni: s. 819; juli: s. 901; aug.: s. 961; sept.: s. 1069.
Arbetsmarknaden vid årsskiftet: s. 359.
Förhöjning av arbetslöshetsunderstöden: s. 901.
Reformer inom socialförsäkringen: s. 362.
Åtgärder mot driftsinskränkningar inom industrien: s. 135.

6. Arbetstid.

Sverige:

Arbetsrådets beslut: s. 147, 248, 657, 719, 825, 908.
Arbetstidslagen, Revisionen av: s. 692.
Fartyg: Arbetstiden å svenska fartyg: s. 449.
Industri och hantverk: Arbetstiden inom industri och hantverk m. m. i Sverige vid år 1917: s. 25.
Jordbruk: Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön år 1919: s. 83; år 1920: s. 204, 1015.
Arbetstiden å vissa lantegendomar åren 1919—1920: s. 511.
Socialstyrelsens handläggning av arbetstidsärenden: 1920, fjärde kvart.: s. 237; 1921 första kvart.: s. 448; andra kvart.: s. 716.

Utlandet:

Australien: Fråga om 44 timmars veckoarbetstid: s. 570.
Belgien: Arbetstidslagstiftningen: s. 366, 902.
Danmark: Förslag till arbetstidslag: s. 238.
England: Skiftarbete för kvinnor och minderåriga: s. 234.
Frankrike: Frågan om införande av åtta timmars arbetsdag inom jordbruket: s. 561.
Italien: Åttatimmarsdagen inom jordbruket: s. 238.
Norge: Undersökning om arbetstiden: s. 62.
Tyskland: Åttatimmarsdagens genomförande i de tyska staterna: s. 945.

7. Bostadsförhållanden.

Sverige:

Bostadsohyra: Socialstyrelsens yttrande angående ifrågasatta åtgärder för åstadkommande av ett verksamt utrotningskrig mot bostadsohyra: s. 902.
Bostadsransonering m. m., Socialstyrelsens utredning om: s. 302.
Bostadsräkningen i Malmö, Några huvudresultat av: s. 626.
Bostadssociala minimifordringar: s. 387.
Byggnadsverksamheten i rikets större städer år 1920: s. 399.
Förstadssamhällen: Bostadsförhållandena år 1920 i vissa av Stockholms och Göteborgs förstadssamhällen: s. 538.
Hyresstegringslagen år 1921: s. 633.
Kommunikationsverken: Bostadsförhållandena för tjänstemän år 1919: s. 275.
Norrbotten, Bostadsförhållandena i: s. 1045.
Norrland: Socialstyrelsens yttrande angående åtgärder för beredande av bättre bostäder i övre Norrlands fjällbygder: s. 820.

Utlandet:

Danmark: Bostadsransonering m. m.: s. 303.
Byggnadsstudier i Danmark: s. 629.
Den nya bostadslagen: s. 570.
Nytt betänkande från bostadskommissionen: s. 239.
Undersökning angående samboende familjer i Köpenhamn: s. 903.
England: Bostadsbyggande: s. 48.
Byggnadsföreningarna 1912—1920: s. 1071.
Byggnadsgillesrörelsen: s. 342.
Ny engelsk bostadslag: s. 1057.
Estland: Bostadsransonering m. m.: s. 304.
Finland: Bostadsransonering m. m.: s. 304.
Norge: Bostadsransonering m. m.: s. 302.
Polen: Bostadsransonering m. m.: s. 305.
Schweiz: Förfogande över ej bebodda lägenheter: s. 308.
Tyskland: Bostadsproduktionens främjande: s. 366.
Bostadsransoneringen och andra åtgärder mot bostadsbristen: s. 115, 305.
Socialiseringen av byggnadsarbetet: s. 39.
Österrike: Bostadsransonering m. m.: s. 307.

8. Fattigvård och välgörenhet.

Sverige:

Fattigvården år 1918: s. 240; år 1919: s. 718.

Utlandet:

England: Frågan om fattigvårdens omorganisation: s. 552.
Frankrike: Fattigvård och välgörenhet: s. 809.
Tyskland: Försörjningslagstiftningens problem: s. 884.

9. Föreningsväsen.

Sverige:

Ideella föreningars skattskyldighet: s. 1048.
Landsorganisationen under år 1920: s. 570.

Utlandet:

Fackföreningskongressen, Internationella, i London 1920: s. 136.
Fackföreningsstatistik, Internationell, 1910—1919: s. 367; 1913—1920: s. 961.

England: Byggnadsgillesrörelsen: s. 342.
Fackföreningsrörelsen under år 1919: s. 240; år 1920: s. 1070.
Styrelsen för engelska fackföreningskongressen: s. 1070.
Förenta staterna: Amerikanska arbetarfederationens ställning till fackföreningsinternationalen: s. 647.
Tyskland: Fackföreningsrörelsen år 1919: s. 63.
Fackorganisationer och driftsråd: s. 102.

10. Kollektivavtal, arbetsavtal m. m.

Sverige:

Jordbruket, Kollektivavtalen år 1920: s. 5.
Kollektivavtal i Sverige år 1920: s. 608.
Kollektivavtalens lönesatser, Översiktöver, förra halvåret 1921: s. 688; tredje kvart. 1921: s. 923.

Utlandet:

Danmark: Lagstiftning angående tjänstefolks rättsförhållanden: s. 1070.
Ny lärlingslag: s. 963.
Frankrike: Kollektivavtal år 1919: s. 648; år 1920: s. 1070.
Nederländerna: Kollektivavtal år 1919: s. 649.
Tyskland: Kollektivavtal år 1919: s. 648.
Österrike: Den nya lagen angående privatanställda: s. 941.

11. Kooperation.

Sverige:

Kooperativa förbundets omsättning år 1920: s. 240.
Kooperativa förbundets verksamhet under år 1920: s. 701.

Utlandet:

England: Byggnadsföreningarna 1912—1920: s. 1071.
Frankrike: Statsunderstöd till kooperationen: s. 949.

12. Levnadskostnader.

Sverige:

Fiskets avkastning år 1919: s. 820.
Levnadskostnaderna före kristiden: s. 614.
Levnadskostnadsundersökningen på landsbygden: s. 571.
Livsmedelspriser och levnadskostnader: 1920, nov.: s. 77; fjärde kvart.: s. 151; 1921, jan.: s. 269; febr.: s. 381; första kvart.: s. 461: april: s. 581; maj: s. 677; andra kvart.: s. 733: juli: s. 837: aug.: s. 917; tredje kvart.: s. 973; okt.: s. 1085.
Parti- och minutprisernas växlingar under senaste året: s. 450.
Studiekostnader: Undersökning av studiekostnaderna vid tekniska högskolan: s. 650

Utlandet:

De nordiska länderna: Levnadskostnadernas stegring: s. 413, 1032.
Belgien: Livsmedelskostnader i Brüssel: s. 241.
England: Lagstiftningen mot oskälig prisstegring: s. 40.
Levnadskostnadernas förändringar: s. 449.
Levnadskostnadernas stegring: s. 823.
Livsmedelskostnader i London: s. 241.
Frankrike: Levnadskostnadernas stegring: s. 1071.
Livsmedelskostnader i Paris: s. 241.
Förenta staterna: Arbetslöner och levnadskostnader i New-York 1914—1920: s. 61.
Levnadskostnadernas förändringar: s. 450.
Nederländerna: Levnadskostnadernas stegring: s. 64.
Livsmedelskostnader i Amsterdam: s. 241.
Norge: Dyrtidens inverkan på levnadsvillkoren: s. 822.
Tyskland: Levnadskostnadernas stegring: s. 806.
Österrike: Levnadskostnadernas stegring: s. 717.

13. Nykterhetsrörelsen.

Sverige:

Alkoholens sociala skadeverkningar: s. 621.
Alkoholistanstalter: Statsbidrag till driftkostnaderna vid alkoholistanstalter: s. 943.
Fylleriförseelserna och deras orsaker: 1920, tredje kvart.: s. 14: fjärde kvart.: s. 325: 1921, första kvart.: s. 497: andra kvart.: s. 768: tredje kvart.: s. 1009.

Utlandet.

England: Ny lag om försäljning av rusdrycker: s. 880.

14. Olycksfallsförsäkring.

Sverige:

Olycksfallsförsäkringslagen. Ändringsförslag beträffande: s. 367.
Riksförsäkringsanstaltens årsberättelse för 1919: s. 452.

Utlandet:

Norge: Ny olycksfallsförsäkringslag för fiskare: s. 242.
Tcheckoslovakien: Socialförsäkringen: s. 1059.
Tyskland: Reformer inom socialförsäkringen: s. 362.

15. Sjukförsäkring och sjukvård.

Sverige:

Kroniskt sjuka. Vården av: s. 710.
Registrerade sjukkassors verksamhet åren 1916—1918: s. 544.
Sjukvården inom rikets ödemarksområden: s. 1041.

Utlandet:

Den obligatoriska sjukförsäkringens landvinningar: s. 65.

Frankrike: Förslag till socialförsäkringslag: s. 434.

Norge: Sjukförsäkringen och de arbetslösa: s. 962.

Ändringar i sjukförsäkringslagen: s. 242.

Schweiz: Sjukförsäkringsreformen: s. 651.

Tjeckoslovakien: Socialförsäkringen: s 1059.

Tyskland: Reformer inom socialförsäkringen: s. 362.

Ändringar i lagen rörande moderskapshjälp: s. 903.

Österrike: Förslag till utvidgning av sjukförsäkringen: s. 65.

16. Strejker, lockouter, medling och skiljedom.

Sverige:

Arbetsinställelser år 1919: s. 91; år 1920: s. 602.

Byggnadsindustrien, Arbetskonflikten inom, under år 1920: s. 9.

Centrala skiljenämndens beslut: s. 906, 1076.

Förhandlingsordning för statens tjänstemän, Socialstyrelsens förslag angående: s. 407.

Förlikningsmäns, Statens, verksamhet år 1919: s. 97; år 1920: s. 600.

Instruktioner, Nya, för förlikningsmän och arbetsdomare: s. 98.

Särskilda skiljedomare i arbetstvister: s. 242.

Utlandet:

Argentina: Arbetsinställelser år 1919: s. 245.

Australien: Arbetsinställelser år 1920: s. 1073.

Lagstiftningen om arbetsfred: s. 244.

Belgien: Arbetets frihet: s. 715.

Arbetsinställelser år 1920: s. 653.

Danmark: Förlikningsmannainstitutionens verksamhet 1910—1919: s. 242.

England: Arbetsinställelser år 1920: s. 652.

Förlikningsnämnden för jordbruket: s. 1074.

Kolgruvekonflikten april—juni 1921: s. 554, 870.

Kolgruvestrejken i oktober 1920: s. 125.

Lagförslag rörande kontroll vid strejkomröstningar: s. 651.

Medlingsväsendet under åren 1919 och 1920: s. 1074.

Estland: Förbud mot allmänfarliga strejker: s. 652.

Finland: Arbetsinställelser år 1919: s. 244; år 1920: s. 904.

Frankrike: Arbetsinställelser och medling i arbetstvister åren 1915—1918: s. 904.

Storstrejken i norra Frankrike i september 1921: s. 952.

Förenta staterna: Arbetsinställelser år 1920: s. 905.

Medlingsarbetets organisation: s. 652.

Italien: Den stora arbetsstriden i september 1920: s. 109.

Japan: Arbetsinställelser år 1920: s. 905.

Kanada: Arbetsinställelser år 1920: s. 654.

Nederländerna: Arbetsinställelser åren 1919 och 1920: s. 653.

Lagförslag om medling i arbetstvister: s. 243.

Norge: Frågan om obligatorisk skiljedom: s. 651.

Medlingsväsendet år 1919: s. 66; år 1920: s. 1073.

Skiljedomslagens avskrivning: s. 452.

Schweiz: Arbetsinställelser åren 1911—1919: s. 245.

Tyskland: Arbetsinställelser år 1919: s. 368.

Medlingslagstiftningen: s. 573.

Strejkrätten vid samhällsviktiga företag: s. 124.

17. Ut- och invandring.

Sverige:

Utvandringen från Sverige: 1920, tredje kvart.: s. 136; år 1920: s. 335; 1921, första kvart.: s. 655; andra kvart.: s. 824.

Utlandet:

Internationella emigrationskommissionen: s. 853.

Frankrike: Förslag till inrättande av ett allmänt immigrationskontor: s. 432.

Förenta staterna: Immigrationslagstiftningen: s. 369, 656.

Invandringen 1919—20: s. 368; 1920—21: s. 963.

Invandringslagens tillämpning: s. 937.

Palestina: Invandringen: s. 962.

18. Ålderdoms- och invaliditetsförsäkring.

Sverige:

Folkpensioneringen: Förslag till förbättringar: s. 370.

Pensionsstyrelsens årsberättelse för 1919: s. 453.

Utlandet:

Internationellt samarbete mellan krigets invalider: s. 1051.

Danmark: Lagstiftningen om invaliditetsförsäkring: s. 246, 860.

Frankrike: Förslag till socialförsäkringslag: s. 434.

Norge: Folkpensioneringsförslaget inför stortinget: s. 245.

Tcheckoslovakien: Socialförsäkringen: s. 1059.

Tyskland: Pensionsförsäkringen för privatanställda: s. 963.

Reformer inom socialförsäkringen: s. 361.

Österrike: Förslag till lag om invaliditets- och ålderdomsförsäkring: s. 66.

Statistiska Centralbyrån
Biblioteket
Fackpack
102 02 50 STOCKHOLM 27

Stockholm 1921. P. A. Norstedt & Söner. 2041